

ANNUS
APOSTOLICUS

7-8

BV30

L3

v.4

t.7-8

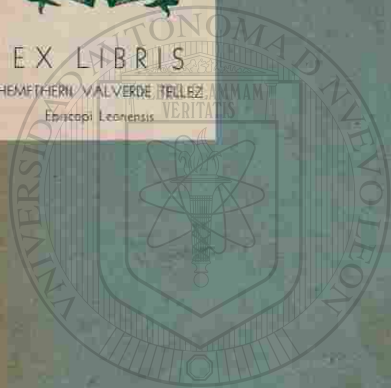
008526

1080015163

EX LIBRIS

HENRI HERNÁNDEZ VALVERDE TELLEZ
Episcopi Leonensis
VERITATIS

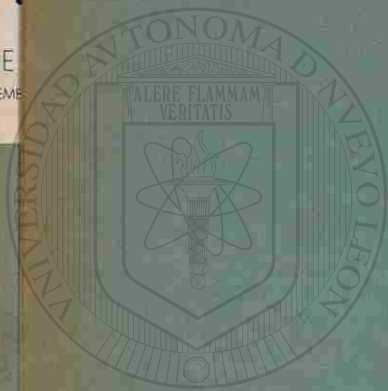

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

E
HEME

UANL

ANNUS APOSTOLICUS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

®

ANNUS
APOSTOLICUS

CONTINENS CONCIONES

I. TOTO ADVENTU — II. TEMPORIS QUADRAGESIMAE
III. OMNIBUS ET SINGULIS TOTIUS ANNI DIEBUS DOMINICIS
IV. DE SANCTIS

PRÆDICABILES
STILO PERSPICUO ELABORATAS

CLARAQUE METHODO CONCINNATAS

AUCTORE R. P.

Fr. ZACHARIA LASELVE

*Sacrae Theologiae Lector, necnon Provinciae Recollectorum
Sanctissimi Sacramenti seu Tolosanae alumnus.*

EDITIO SECUNDA ET ADNOTATA A P. A. SARACENO PRESS. CONGR. OR. TAURIN.

Volumen VII.

Pars II. Concionum de Sanctis.

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS
UNIVERSITARIA Capilla Alfonso XIII
Biblioteca Universitaria

AUGUSTE TAURINORUM
EX OFFICINA LIBRARIA ECCLESIASTICA
EQ. LAURENTII ROMANO EDITORIS

M. DCCC. LXXXI.

45163

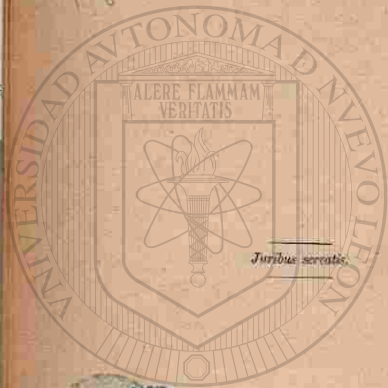
BV 30

L3

V.4

E.78

HE

FONDO EMETERIO VALVERDE Y TELLEZ

Tarixi - Ex 176 V. Nova.

CONCIONES DE SANCTIS

DE PURIFICATIONE B. V. MARIE

CONCIO UNICA.

Erunt Domino offerentes sacrificia (Malach. 3).

Ita placita et Deo acceptabilia sunt hominum sacrificia, ut cum primum esse et vivere cœperunt, oblata ab iis sacrificia acceptarit et in omni lege, omnique deinceps tempore sacrificia sibi libari voluerit. Unde ex filiis Adami alius fructus quosdam, et alter sui gregis agnos pinguiores Deo obtulit; Noë etiam post universalem aquarum inundationem arca egressus, Deo sacrificavit; quod et Melchisedech et Abraham et alii multi Dei amici tempore legis naturæ præstarunt, eorumque sacrificia Deus sibi esse placita signis externis pluries manifestavit. Tempore autem quo lex scripta viguit, frequentissimis fuit sacrificiorum usus, quorum ritus, ceremonias et varios modos Deus ipse instituit et docuit; eoque tempore, sicut et legis naturæ, bovm, vitulorum, ovium, agnorum et aliorum multorum animalium sacrificia sibi pergrata esse testatus est. Gratiora tamen haud dubie ei hodie sacrificia in templo Jerosolymitano offeruntur, de quibus spiritu prophetico dixit Malachias: *Erunt Domino offerentes sacrificia*. De Simeone aut sacer Evangelista, quod ducente Spiritu Sancto in templum venerit: *venit in spiritu in templum* (Luc. 2, 29); eodem spiritu ducti ad templum venerunt Christus et Maria: eamus et nos nunc spiritu in tem-

008526 1

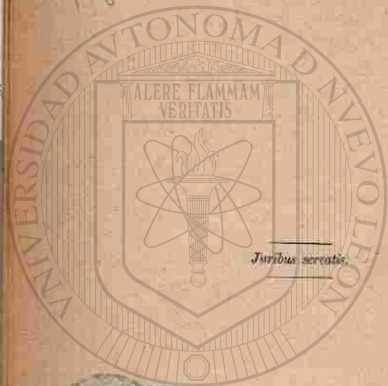
BV 30

L3

V.4

E.78

HE

FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

Tarifa - 24 1/2 V. Nova.

CONCIONES DE SANCTIS

DE PURIFICATIONE B. V. MARIE

CONCIO UNICA.

Erunt Domino offerentes sacrificia (Malach. 3).

Ita placita et Deo acceptabilia sunt hominum sacrificia, ut cum primum esse et vivere coeperunt, oblata ab iis sacrificia acceptarit et in omni lege, omnique deinceps tempore sacrificia sibi libari voluerit. Unde ex filiis Adami alius fructus quosdam, et alter sui gregis agnos pinguiores Deo obtulit; Noë etiam post universalem aquarum inundationem arca egressus, Deo sacrificavit; quod et Melchisedech et Abraham et alii multi Dei amici tempore legis naturam prestarunt, eorumque sacrificia Deus sibi esse placita signis externis pluries manifestavit. Tempore autem quo lex scripta viguit, frequentissimis fuit sacrificiorum usus, quorum ritus, ceremonias et varios modos Deus ipse instituit et docuit; eoque tempore, sicut et legis naturae, bovm, vitulorum, ovium, agnorum et aliorum multorum animalium sacrificia sibi pergrata esse testatus est. Gratiora tamen haud dubie ei hodie sacrificia in templo Jerosolymitano offeruntur, de quibus spiritu prophetico dixit Malachias: *Erunt Domino offerentes sacrificia*. De Simeone aut sacer Evangelista, quod ducente Spiritu Sancto in templum venerit: *venit in spiritu in templum* (Luc. 2, 29); eodem spiritu ducti ad templum venerunt Christus et Maria: eamus et nos nunc spiritu in tem-

008526 1

plum illud admirabile, ibique contemplerur non lumen divinum quod in eo apparet, non Annam gaudentem et prophetantem, sed Christum, Mariam et Simeonem sacrificia libantes. Ave.

Augustum et omnibus sæculis celeberrimum templum Jerosolymitanum ad supremum hodie honoris apicem fuit sublimatum: magna hæc Dei domus die isto ad eminentioris gloriæ fastigium fuit exaltata non solum propter Christi præsentiam, etiam per suævolentia, quæ in ea Christus, Maria et Simeon obtulerit sacrificia, quæ Abelis, Noemi, Abrahami et omnium antiquorum sacrificiis longe præstantiora, Deoque gratiora extiterit. Verum est, ad templum venisse Mariam, ut Purificationis legem impleat, Christum, ut æterno Patri offerretur, et Simeonem, ut puerum Jesum ulnis susciperet; at itidem Christus, Maria et Simeon pergrata Deo offerunt sacrificia; Christus enim proprium corpus offert, et sacrificat æterno Patri; Maria honorem suum ei sacrificat, cum Virgo hæc purissima immunda videri et astimari patitur; Simeon autem Christo, quem ulnis suscepit, propriam vitam offert et sacrificat, dum dimitti et mori appetit: *nunc dimittis seruum tuum, Domine*. Videamus 1. sacrificium Christi; 2. sacrificium Mariæ; 3. sacrificium Simeonis. En tria sacrificia, quæ hodie in templo Jerosolymitano Deo libantur: *Eruat Domino offerentes sacrificia.*

I PARS.

Sacrificium Christi.

Non martyribus, non Christi confessoribus, nec alijs sanctis, verum soli Deo offerenda sunt sacrificia: *est res antiqua sacrificium, quod non nisi uni Deo vero offerri oportere veteres et sacra litera monent* (S. Aug. ep. 49). Eriguntur quidem altaria, ut honorentur sancti; libantur sacrificia, ut honoratur Deus, huic soli debitus est honor et gloria sacrificii, nec alteri quam Deo offerri posse nemo est qui non fateatur;

sacrificium certe, nullus hominum est, qui audeat dicere deberi, nisi soli Deo (id. de Civ. D. 10, 4). Unde hæc habetur regula generalis apud omnes recepta, quod creaturarum est sacrificia offerre; Deo autem non competit offerre sacrificia, quin contra ea ipsi, ut supremo Domino, offerri et libari debent. Jamvero, o rem mirabilem! o sapientiæ divinæ prodigium! Christus, qui Deus est et in cujus honorem omnia offeruntur sacrificia, hodie seipsum æterno Patri in sacrificium offert: *O profunditatem sapientiæ et scientiæ Dei! offert hostias, qui per singulas hostias honoratur cum Patre* (S. Cyrill. Alex. in caten. D. Thom.). In hodierno legitur Evangelio, quod Joseph et Maria Christum in templum tulerint, non ut eum consecrarent, sed *ut sisterent cum Domino* (Luc. 2, 23). Lege divina constitutum erat, ut pueri consecrarentur Domino; *quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino* (Exod. 13, 2); cur ergo Joseph et Maria Christum in templum afferunt, non ut consecrarent, at solum ut Deo sistant: *ut sisterent eum Domino?* Non sine mysterio hoc factum est; eum enim tulerunt solum ut sisterent, et non ut consecrarent, quia ipse semetipsum Patri consecraturus erat, et revera eum solummodo sisterunt parentes; ipse autem proprium corpus consecravit et Patri sacrificavit: divinus hic Puer in sacerdotis ulnis, velut in altari positus, semetipsum Patri in sacrificium obtulit, dicens: o Pater, boum, taurorum et aliorum brutorum sacrificia non tibi placuerunt; ea pro expiatione peccatorum generis humani accipere renuisti; mihi autem corpus dedisti, ut illud pro omnium hominum salute sacrificarem: *Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi* (ad Hebr. 10). O Pater! corpus quod dedisti mihi, jam tibi pro hominum salute offero; istud corporis mei sacrificium, quod in crucis altari consummaturus sum, jam incipio, meumque corpus jam nunc tibi sacrifico; nec propter aliud in hoc templum veni, quam ut corpus meum tibi in sacrificium offerrem; *tunc dixi, ecce venio*. De isto sacrificio, quod hodie in templo Christus obtulit, luculenter loquitur sanctus Bernardus, dicens, Christum bis corpus suum Patri in sacrificium obtulisse, hodie scilicet

in templo Ierosolymitano, et die veneris sancto in ara crucis. Certum est, Christum ab instanti conceptionis usque ad mortem se millies aeterno Patri intus consecrasset; tamen duo publica et sollemnia corporis sui ei obtulit sacrificia, unum die passionis in monte Calvariae, et aliud in templo Ierosolymitano die Purificationis. In monte Calvariae sanguinolentum et in templo non sanguinolentum sacrificium obtulit. Utrumque illud sacrificium voluntarium fuit, utrumque efficax, utrumque mirabile; et talis inter utrumque est convenientia, ut unum quasi aurora alterius videatur. Unde S. Bernardus unum matutinum et aliud vespertinum vocat: *Illud erat sacrificium vespertinum, istud est matutinum* (ser. 3 de Pass.); sacrificium crucis vespertinum appellat, quia illud in vespere, seu in fine vite suae obtulit; sacrificium vero templi matutinum nuncupat, quia illud summo mane, seu in vite suae principio perfecit. O mirabile Christi sacrificium, qui a primis vite suae diebus sui corporis Patri sacrificium obtulit! Christus ut Deus, nec sacerdos, nec victima esse poterat, quia utrumque dependentiam et inferioritatem dicit, quae Deo convenire nequeunt; ut autem sacerdos simul et victima fieri posset, incarnatus est, et ab instanti conceptionis mirabilis sacerdos fuit, qui, ut ait Tertullianus, usque ad mortem seipsum Patri in sacrificium offerre non destitit: *a partu Virginis usque ad mortem factus est hostia* (adv. Jud.). Singulis momentis hic sacerdos proprium corpus pro humani generis salute offerebat Patri; continue intus dicebat: Pater, corpus quod dedisti mihi, pro hominum salute libens offero, illud flagellari, spinis coronari, cruci affigi et dirum pro peccatoribus mortem subire volo. Haec est hostia, quam indesinenter Patri intus offerebat; et hic sacerdos duplex sollemne et publicum sui corporis sacrificium fecit; unum in cruce et in templo alterum; in crucis sacrificio ipse simul sacerdos fuit et victima: *simul ergo hostia et sacerdos in altari crucis perfectus est* (S. Aug. ser. 130 de temp.); in templi etiam sacrificio ipse fuit sacerdos et hostia: *ita sacerdos extitit, ut esset etiam sacrificium, quod pro nobis obtulit Deo, non aliud quam seipsum* (id. in ps. 26).

Miramini hunc sacerdotem, qui Simeonis brachiis superpositus corpus suum Patri, ut hostiam placabilem et placentem summo charitatis affectu solemniter offert: *hodie placabilis et Deo placens hostia offertur in templo* (S. Ber. ser. 2 de Pur.). Miramini Christum, qui, ut ait S. Augustinus, *ipsas sanctas primitias carnis ex utero Virginis in holocaustum obtulit Deo* (in ps. 64). Miramini Christum semetipsum offerentem, *non grana thuris unius assis, non arabice arboris lacrymas, nec duas meri guttas, nec sanguinem reprobis bovibus mori optantis* (Tertul. Apol. 30). Quod pura creatura Deo sacrificetur et immoletur, nulla admirationis causa inest, cum ad hoc multis rationibus adstringatur; quod vero Christus, Deus et homo, a primis unguiculis proprium corpus sollemni sacrificio pro hominum salute Patri offerat, hoc est sapientiae divinae miraculum, quod nunquam satis admirari possemus. Est certe quod admiremur, ac est etiam quod imitemur; aut saltem Christi exemplo ad nosmetipsos Deo offerendos moveri et excitari debemus. Heu! si Christus, qui Deus erat, seipsum in sacrificium obtulit, cur nos viles vermiculi et creaturae ignobiles, Deo et Creatori nostro corporum et animarumstrarum sacrificia offerre recusabimus? Si Christus ex mera liberalitate et claritate se obtulit, cur nos sacrificium iustitiae, seu ad quod perficiendum ex iustitia tenemur, facere renuemus? *Ille seipsum obtulit*, inquit S. Bernardus; *tu qui es, qui te offerre cuncteris?* (ser. 3 de Pur.). O peccator, ne cuncteris teipsum offerre Deo tuo: millies sacrificasti avaritiae, gulae, voluptati et ambitioni; satanae non Deo immolasti: *immolaverunt demoni et non Deo* (Deut. 32); nunc desine peccato et demoni te consecrare, ut te totum Deo offeras. Ne audias demonem et mundum a sancto et exquisitissimo hoc te advertentes sacrificio, aut saltem illud procrastinare suadentes; si enim obtulit se Christus, cur te ipsum Deo non offeres? et si Christus ab infantia sui ipsis sacrificium fecit Patri, cur te ipsum Deo offerre tardabis? Impium et execrandum sacrificium memorat Tertullianus, quod non Deo, sed Statinae deae fiebat, cui Gentiles primo filios suos consecrabant: *prima consecratio infantis*

super terram, Statinae deae sacrum est (de anim. 39). O peccator? infantes tui sunt cogitationes intellectus tui et desideria cordis tui; hos infantes primo consecrasti non Statinae deae, verum voluptati deae, avaritiæ deae et gulae deae tuae; hos infantes ab adoleſcentia dæmoni non Deo sacrificasti. Saltem nunc oblationem tuam Deo offerre incipias; sacrificia tua in posterum Deo offeras; convertere ad Dominum Deum tuum, ita quod, relictiſ pravis habitibus, soli Deo cogitationes, desideria, teque totum totaliter in sacrificium offeras. Divinum nomen placendum est, atque demulcendum precibus et sacrificiis, inquiebat Plato (dialog. Theag.); ergo, o miser, si irritasti Deum tuum sacrificando diis alienis, nunc ut eum placare valeas, ei mentis, cordis et corporis tui sacrificium facias; te totum illi offeras, sicut Christus, qui gratissimum Patri hodie sacrificium obtulit: et etiam sicut B. Virgo Maria; quo suum hodie sacrificium explevit.

II PARS.

Sacrificium Mariæ.

Beatissimam Virginem liberam fuisse atque immunem ab omni lege Purificationis, est vera constansque sanctorum Patrum sententia; cum enim mater esset Legislatoris, ceremoniali huic legi subdi non oportebat; cum etiam post partum permanserit Virgo, lex data pro mulieribus, quæ suscepto semine pepererant, illam non ligabat; cum tandem esset purissima ac prorsus exors omnis sive peccati, sive immunditiæ legalis maculae, nullatenus purificari indigebat: *Virgo non eguit purificatione, quæ neque in peccato concepit, neque unquam peccavit* (Dionys. Carth. in 2 Luc.). Nihilominus Maria quadragesimo post Christi partum die in templum venit, ubi voluntarie purificationis legem adimplevit, et *quomvis esset purissima, non renuit inter ceteras mulieres immundas recenseri* (Hug. car. in c. 2 Luc.). Contemplamini sanctissi-

nam hanc Virginem in templo purificationis legi obtemperantem et itidem adnotatæ arduum et heroicum honoris et famæ suæ sacrificium, quod generosissime fecit, cum non secus ac aliæ mulieres impura voluerit videri et ab omnibus spectantibus non Virgo, sed mulier immunda; non mater purissima, sed femina peccatis et legalibus sordibus maculata aestimari. In hujus legis observatione maxime enituit Mariæ obedientia, quia plus fecit quam facere tenoretur; tamen ejus magis adhuc illuxit humilitas, quia immunda judicari et reputari voluit: *quis non miretur, inquit Abbas Guericus, quam in die purificationis Maria ostenderit humilitatem, dum, quæ angelis purior erat, quasi sordibus scateat, purificationis remedium ad eas abstergendas assumpserit?* (ser. 4 de Pur.). Dicere poterat Maria, cur non ingrediar templum, quæ pepererit Dominum templi? cur abstinere ab ingressu templi, cum uterus meus nesciens virum factus sit templum Spiritus Sancti? Dicere etiam poterat, quid mihi opus est purificatione? nihil in me est impurum, cum sim Virgo purissima; nihil etiam in conceptu, nihil in partu meo impurum reperit, nihil purgandum, cum imo proles mea fons puritatis purgationem venerit facere delictorum; cur ergo ignominiosam purificationis legem, quam adimplere nulla ratione teneor, subito et servabo? Has et alias rationes adducere potuisset Maria; ipsius vero, post habitis his rationibus, tanta fuit humilitas, ut purificari ac immunda reputari voluerit; *quæ angelis purior erat, quasi sordibus scateat purificationis remedium ad eas abstergendas assumpserit.* O magnam Mariæ humilitatem? itemque o maximum Mariæ sacrificium! *sacrificium maximum humilitas est, inquit S. Chrysostomus; hoc sacrificium humilitatis multo melius est, quam Judeorum* (hom. 3 in ps. 50). Maximum quidem humilitatis sacrificium, quia victima quæ in hoc sacrificio offertur, alia non est quam honor et fama, qua nihil charius: *nihil est ita charum homini sicut fama* (D. Thom. opusc. 9 de dec. præc.). Miramini ergo Mariam offerentem sacrificium humilitatis, in quo præ humilitate honorem et famam suam Deo sacrificat, dum pro illius amore

immunda et impura eligit reputari. Hoc sacrificium in libro Confessionum obtulit sanctus Augustinus, dum se peccatorem et immodum coram omnibus confessus est. *Accipe*, inquit, *sacrificium confessionum mearum de manu lingue meae*. Longe autem excellentius et eminentius extitit Mariæ sacrificium, quia Augustinus, qui peccator et immundus fuerat, se peccatorem et immundum fatebatur; Maria, licet sideribus et angelis purior, immunda et impura videri voluit et aestimari. O magnum sacrificium! A sacerdotio et sacerdotalibus muniis omni tempore exelusse fuerunt mulieres, quas velari et tacere in templo præcipi D. Paulus. Sanctus tamen Epiphanius Mariam ut sacerdotem proponit: *mirare Mariam veluti sacerdotem pariter ac altare (in orat. B. Virg.)*. Non equidem sacerdotali charactere insignita erat; tamen sacerdos dicitur, quia honoris et fame suæ sacrificium hodie obtulit, quo sacrificio nullum pretiosius censet S. Isidorus a Damiana, quia nihil nobis charius fama ac bono nomine; et quia bona fama est vita quedam moralis ipsa vita naturali amabilior, qua etiam post mortem in hominum mentibus vivimus. Illud quidem sacrificium nonnulli obtulerit sancti, qui variis criminibus calumniose accusati, os suum aperire noluerunt, ut suam manifestarent innocentiam; hos omnes hac in parte hodie antecessit Maria, cujus tanto gloriosius fuit sacrificium, quanto major extitit gloria quam Deo sacrificavit. Maxima Mariæ gloria erat, quod simul Virgo et Christi Mater asset: *tanta est Virginis dignitas, eo quod Mater Dei sit, ut plane excedat omnium hominum dignitatem, verum etiam angelorum* (S. Aug. de Sym. 2. 4); hanc autem gloriam et hunc honorem sacrificavit, cum purificationis legem servavit, quia spectantibus occasionem præbuit iudicandi eam nec Virginem, nec Christi matrem esse, quæ legem pro solis non virginibus et pro solis mulieribus impuris latam servabat; ideo fatendum gloriosum extitisse Mariæ sacrificium, Jamvero quam pauci Mariam imitantur! quam pauci etiam cum aliquo honoris detrimento legem Dei servant! plerique boni volunt videri, non esse, et plerique non tam de conscientia, quam de fama ac

de hominum opinione curant: *eo perducta res est*, inquit S. Hieronymus, *ut neglecta veritate meriti, de sola opinione euremus (ep. ad Demet.)*. Maria maluit bona opinione cadere, quam legem non servare; multi legem non servant, ne ab aliis contemnantur et irrideantur: timent contemni, si inimicis parcant, si jejuneant, si impiorum consortia vitent, si sæpe peccata confiteantur et si totaliter ad Deum convertantur; erubescunt bene agere, quia contemni, et imaginariam, nec non ridiculam, imo et malam apud homines opinionem perdere timent. O cecitatem hujusmodi hominum, qui dicunt bonum malum et bene facere erubescunt! audiant Christum dicentem: *qui me erubuerit et meos sermones, huic Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua et Patris et sanctorum angelorum* (Luc. 9. 26). O peccator! Christi legem servare ne erubescas propter aliorum opinionem; a bene agendo ne abstineas; fac quod debes et dicant homines quod voluerint; sacrificia Deo vanam illam hominum opinionem, quæ te pluries a bonis operibus retardavit et pluries ad peccatum allexit. Offer Deo tuum sacrificium, sicut Maria. *Imitare quoque sacrificium sancti Simeonis.*

III PARS.

Sacrificium Simeonis.

Vita præsens fallax est et umbratica, infelix et laboriosa, fragilis et caduca, quæ non manet, sed transit, non durat, sed evanescit, non stat, sed perit, et quæ quanto magis crescit, tanto magis decrescit, quanto magis procedit, tanto magis ad mortem accedit. Nihilominus transitoriam, infelicem, necnon laboribus, doloribus, periculis et ærumis plenam hanc vitam amamus, eam diuturnam esse optamus, et ex naturali propensione semper magis ac magis vivere concupiscimus; *naturale nobis est velle vivere* (S. Aug. de Gen. ad lit. 2. 27). De naturali tamén hac diu vivendi inclinatione hodie triumphat

senex Simeon, quia vite suae sacrificium Christo offert, et pro illius amore mori appetit. In Christi nativitate cantaverant angeli, eum inviserant pastores, pretiosa ei munera obtulerant Magi; hodie Simeon non aurum, non myrrham, non hymnos, verum ipsam vitam offert et sacrificat, dicens: *nunc dimittis seruum tuum, Domine*, seu ut explicat S. Ambrosius, *nunc dimitte seruum tuum, Domine* (Luc. 2); vel, ut exponit Hugo cardinalis, *oro ut dimittas me*. Seu rogo te, Domine, ut jam pro tui amore moriar, vitam meam tibi offero, et pro tui gloria mori ardentissime cupio. *Quis mihi det ut moriar pro te?* Homines in hoc mundo viventes navigantibus apposite confert sanctus Gregorius: « Vita nostra, inquit, navigantibus similis est: is namque qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, et impulsu navis ducitur; ita nos, sive vigilantes, sive dormiantes, sive tacentes, sive loquentes, sive sedentes, sive ambulantes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus ». Haec quidem vera et expressa est vite nostrae imago; animadvertendum tamen, quod sicut in remotas regiones navigaturi audientes navem ex portu solvi ac vela ventis dari, contristantur plurimum, si sibi necessaria non comparaverint; ita et peccatores, qui toto vite suae tempore bonorum operum fructus colligere neglexerint, tristantur, tremunt et saepe in desperationem incidunt, cum ad alium mundum migrandi tempus venit. S. Simeon, qui vir justus erat ac timoratus, et qui magnam bonorum operum copiam coacerarat, in alium mundum navigare non timuit; mori non formidavit, imo appetiit, vitamque suam Christo sacrificavit, ac pro illius gloria mori postulavit: *nunc dimitte seruum tuum, Domine. Oro, ut dimittas me*. Pro Christo mori concepit D. Paulus, pro Christo etiam mori optavit Simeon; magna tamen inter utrumque extat differentia, quia pro Christo mori desideravit D. Paulus, ut cum Christo esset, *cupio dissolvi et esse cum Christo*. Simeon autem cum Christo erat, Christum videbat, Christum in manibus portabat, et pro eo mori postulabat. O senex sanctissime, ardentem Christum videre concupiveras; hic est desideratus a cunctis gentibus, liberator populi israelitici verus

Messias et Deus tuus, quem tanto affectu videre optaveras; cur ergo nunc, cum eum vides et possides, dimitti et mori peroptas? quia, inquit, *viderant oculi mei salutare tuum*, vult mori, quia Christum vidit. D. Paulus mori cupiebat, ut Christum videret, et Simeon mori optabat, quia Christum vidit, non enim Christum videre potuit, quin eum amaret, eumque ita amavit, ut propriam ei vitam sacrificaverit et pro illo mori appetierit. *Nunc dimitte seruum tuum, Domine*. Antiquus quidam philosophus, ut refert Plutarchus, Octaviauum Augustum summo affectu videre peroptarat, quem ubi primum vidit in ardentem se praecipitavit rogam, haec verba proferens: *oculi qui tantum lumen viderunt, non oportet, ut amplius quidquid videant (in vita Alex.)*. An sapienter, vel insipienter egerit hic philosophus, judicent alii; sapientissimum autem proclamabo sanctum Simeonem, qui viso Christo, nihil amplius in hoc mundo videre optavit; viso vite auctore, non ultra vivere appetiit, illi vitam suam totaliter sacrificavit, et pro illius amore mori desideravit: *nunc dimitte seruum tuum, Domine. Oro ut dimittas me*. O mirabile Simeonis sacrificium! et o utinam sanctum hunc sacerdotem omnes imitarentur fideles! utinam non mundo, non demoni, ac Christo propriam vitam sacrificarent! Simeon Christum ulnis suscepit; nos autem non ulnis, ac vero in corde sub eucharisticis velis recipimus. Cum eum in manibus gestaret Simeon, ei propriam vitam sacrificavit; similiter quoties eum in Eucharistia recipimus, nostram ei vitam sacrificare debemus, dicendo eum Simeone: *nunc dimitte seruum tuum, Domine*, seu, o Domine, paratus sum pro tui amore vitam meam ponere, et antequam ad te recipiendum accederem, tantam adhuc dispositionem, quantam si statim moriturus et ex hac vita exiturus essem. Voluit Deus, quod Judaei Agnum Paschalem cinctis renibus, stantes, baculum manu tenentes, et tamquam peregrini manducarent, ut doceret nos, quod *quicumque Agnum Eucharisticum manducant, ita debent esse expediti, quasi curituri de hoc mundo* (Imper. hom. 52 in Matt.). O christiane, quomodo Agnum Eucharisticum manducasti? Sumpsistine illum,

ac si exiturus esses de mundo? Quotiescumque ad sacram Synaxim accessisti, erasne ita expeditus, ac si sumpto Sacramento moriturus esses? Si Angelus dixisset tibi, immediate post communionem, morieris, potuissesne respondere, *nunc dimitte*, nunc mori paratus sum? Nonne aliquid adhuc restituere, nonne aliquæ peccati reliquie purgandæ superessent? Heu! forte grave quoddam peccatum tibi confitendum ac expiandum superfuisset! et forte pluries corpus Christi sumpsisti, velut alter Judas, enormi quodam peccato inquinatam gerens animam! O peccator! o Juda! o proditor! non amplius accedas, ut osculeris et manduces Christum, nisi prius tuam laveris conscientiam; proba teipsum antequam de divino illo pane edas; munda prius cor tuum et animam tuam ab omni macula; dispone prius diligenter domui tuæ et conscientie tuæ, ac si modo migraturus a corpore; esto ita paratus, ut dicere possis cum Simeone: *nunc dimitte servum tuum, Domine*; seu, o Domine, meam tibi vitam offero, et si jam me mori velis, *paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Si ita paratus accedas, in mortis tue die paratus erit Deus ad beatitudinem eternam tibi dandam, in qua perpetua perfrueris pace. Amen.

DE SANCTO MATHIA

CONCIO UNICA.

Cecidit sors super Mathiam (Act. 1).

Vulgari effato et ipsa constat experientia, objecta nunquam clarius et perfectius apparere, quam cum suis contrariis opponuntur. Ver nusquam jucundius, quam cum rigida subsequitur hiemem; pulchritudo, nunquam fulgentior, quam cum cuidam opponitur turpitudini; nunquam melius adnotatur maris tran-

quillitas, quam post sedatam tempestatem; gravior nunquam est quies, quam post laborem; et nunquam suavius degustantur voluptates, quam post gravem afflictionem, quia, ut loquitur philosophorum princeps, *contraria juxta se opposita elucescunt*. Hanc veritatem quæ omnibus liquet, norunt potissimum theologi, pictores et oratores: *theologi* enim, ut vitii cujusdam malitiam manifestent, virtutis contraria; et ipsi oppositæ excellentiam extollunt: *pictores* peccati adiectis variis umbris, rutilantiores suos efficiunt colores: *oratores* in suis orationibus justos peccatoribus, infernum paradiso et alia multa contraria contrariis opponere solent, ut unum per aliud magis innotescat et clarius elucescat. Theologi, pictoris et oratoris munere fungi mei nunc aliquantulum est instituti, cum sancti Mathiæ virtutes enarrare, merita depingere et orationem encomiasticam contexere susceperim; ergo ut intentum obtinere valeam, sanctum hunc apostolum infando Judæ, cui successit et cujus locum in collegio apostolico occupavit, opponam, quamque ipsi contrarius fuerit, manifestabo. Ate.

Judas fuit apostata, proditor et prodigus: fuit *apostata*, qui Christi domum reliquit: *proditor*, qui Christum persecutus est; et *prodigus*, qui Christi gratias dissipavit. Hic apostata domum Christi reliquit, cum eum venditurus noctu pontifices adivit. *Eravit continuo et erat nox* (Joan. 13). Hic proditor persecutus est Christum, cum oculi signo eum suis tradidit inimicis: *Osculo filium hominis tradis*? Hic tandem prodigus gratias Christi dissipavit, cum anima et propriæ salutis oblitus, in desperationem incidit et *laqueo se suspendit* (Mat. 27, 5). Ecce qualis extiterit infidus et omnibus sæculis execrandus Judas, cui toto diametro oppositus, et contrarius extitit sanctus Mathias; nam si hic apostata egreditur de Christi domo, in eam ingreditur Mathias; si hic prodigus dissipat Christi favores, eos Mathias recipit; si iste proditor Christum persequitur, gravia pro illius amore Mathias patitur. 1. Mathias ingreditur domum Christi, quam hic apostata reliquit; 2. Mathias favores Christi recipit, quos hic prodigus dissipavit; 3. Mathias pro Christo patitur, quem hic proditor persecutus est.

I PARS.

Sanctus Mathias ingreditur domum Christi, quam Judas apostata reliquit.

Christi mystica domus est Ecclesia, quam suis ipse predicationibus, exemplis, sudoribus, sanguine et miraculis edificavit. In hac Christi domo Judas apostoli fungebatur officio, et avaritiae spiritu excaecatus, ex ea egressus est, ut Christum principibus sacerdotum venderet: *quid nullis mihi dare et ego eum vobis tradam?* (Mat. 26). Ut autem integer semper et perfectus remaneret duodenarius Apostolorum numerus, Judae subrogandus erat alius, qui in Christi domo ejus occuparet locum et Apostoli munere fungeretur et is fuit S. Mathias, qui in Christi domo electus est Apostolus 1. Dei providentia; 2. aliorum Apostolorum suffragiis; 3. propriis meritis.

1. In Deo mirabilis quaedam habetur providentia, quae dici potest providentia *supplementi, subrogationis vel substitutionis*, qua cum aliqui a locis et officiis, ad quae fuerant sublimati, decidunt, alios in eorum locum substituit, et cum aliqui *labuntur a statu justitiae, locum illorum alii sortiuntur* (S. Greg. Mor. 25, 7). Singularis haec Dei providentia in caelo eluxit respectu angelorum rebellium et in terra respectu Judae. In caelo, cum Lucifer et angeli ejus perdentes suam principatum in infernum praecipites ruerunt, Deus sua providentia ad implendas ruinas et ad occupandas varias eorum sedes, homines vocavit, qui in aeternum in caelo regnabunt, et qui, ut ait D. Augustinus, *in immundorum spirituum locum succedentes, in ea pace, de qua illi ejecti sunt, sine fine permanebunt*. In terra etiam eadem providentia factum est, ut cadente Juda et ab apostolorum collegio apostatante, Deus sanctum Mathiam in ejus locum sufficeret. *Accipiente sancto Mathia locum ministerii illius et apostolatus, sanctissima perfectionis evangelicæ summa reparata est* (Ale. in die S. Mathiae). Unde

praclarum et prudentissimum fuisse videtur Chilonis philosophi responsum, qui interrogatus, quid faceret Deus, respondit, *ex-celsa deprimit, depressa extollit*. Deus enim incomprehensibili sua providentia alios extollit, alios deprimit; et cum aliqui gratia et dignitatibus suis cadunt, alios subrogat et *stare faciet alios pro eis* (Job. 34, 24). Et sic cum ceciderunt angeli, in eorum locum homines suffecit; sic etiam cum cecidit Judas, apostolatum ejus dedit alteri, Mathiae scilicet, qui ejus sedem occupavit, et qui per Dei providentiam *annumeratus est cum undecim apostolis* (Act. 1). In Deo quaedam est providentia ordinationis, qua res ita disponit et ordinat, ut cuilibet locus ipsi conveniens assignetur: haec providentia caelis, aëri, igni, aquae, terrae et omnibus creaturis dantur loca ipsis congrua; haec providentia justis paradiso et impiis inferno, tanquam locis eis congruis destinantur; haec etiam providentia sancto Mathiae et Judae data sunt loca eorum meritis consentanea; de Juda enim dicitur, quod postquam de Sede apostolica excedit, abiit in locum suum; ut *abiret in locum suum*; id est, ut explicat Cœcumenius, *in laqueum, quo se dignum reddidit, vel in infernum, qui paratus est diabolo, et sequacibus ejus*. Sanctus Bernardus ait, Judam abissi in locum suum, scilicet *in aërem, in quo crepuit medius aërearum collega potestatum, ut illum proditorem nec caelum reciperet, nec terra sustineret* (ser. 8 in Ps. 90). Ecce locum in quo Judas post casum juxta ordinem divinae providentiae positus est, sed eadem providentia sancto Mathiae suum etiam assignavit locum, nempe locum de quo lapsus erat Judas, seu Sedem apostolicam, ad quam illum sublimavit; Mathias enim erat humilissimus et in novissimo loco recumbere ambiebat, ipsi vero dixit Deus: *amice, ascende superius, et per suam providentiam cuncta recte ordinantem et disponentem eum in collegio apostolico locavit, et annumeratus est cum undecim Apostolis*. Dum autem Mathias in domo Christi electus est Apostolus Dei providentia, *factus est etiam Apostolus aliorum Apostolorum suffragiis*.

2. Post Christi ascensionem sanctus Petrus, ad Apostolorum princeps, totisque Ecclesiae visibile caput, congregato centum

viginti fratrum concilio, aliquem, qui prævaricatoris Judæ locum occuparet, eligendum esse proposuit; ejus propositionem approbaverunt omnes, omnesque ad tale ministerium eligendum esse aut Mathiam, aut Barsabam unanimi consensu dixerunt: *stauerunt duos, Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus et Mathiam*. Non parva, ait S. Vincentius Ferrerius, nec levis in hoc concilio fuit difficultas dijudicandi, quis ex præfatis duobus in locum Judæ reponeretur; aliis asserentibus eligendum esse Joseph, qui a magna qua eminebat sanctitate, vocabatur Justus, et qui erat Christi consanguineus, necnon B. V. Mariæ nepos; aliis dicentibus, Josepho preferendum esse Mathiam, qui non solum sanctitate æximia, verum et magna pollebat scientia. In hoc autem dubio, ut quis eligendus esset, agnoscere valerent, orationi se dederunt, et *orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus, unum*; seu manifesta nobis quem ex his duobus, ut in Judæ locum substituitur, tua destinavit providentia, et quem nos ad ministerium hoc eligere debeamus. Facta hæc oratione, pro electione novi Apostoli suffragia sua dederunt omnes: *dederunt sortes*, inquit sacer Textus; seu ut explicat Lorinus, ab iis dati sunt calculi, vel ab iis schedæ in aliquod vas conjectæ sunt, et *cecidit sors super Mathiam*, seu extractis ab urna, vel alio vase calculis aut schedis, omnium electorum calculis et suffragiis Mathias electus est in apostolum. O mirabilem et sanctam Mathiæ electionem, quæ aliorum omnium electionum forma et exemplar esse videtur. Doctissimus canonista *Rebuffus* ita cefrenatam aliquorum ait esse ambitionem, ut ad beneficia ascendant per omnes casus; excepto vocativo. Ea obtinent, inquit, *nomi-nativo*; quia licet eorum non sint capaces, ad ea tamen per fas et nefas nominari curant. Ea assequuntur *genitivo*, seu mediatis genitoribus et parentibus, qui omnibus viis etiam illicitis eos ad beneficia et ecclesiasticas dignitates sublimare conantur. Ea adipiscuntur *dativo*, dando scilicet simoniace pecunias aut munera. Ea tandem impetrant *accusatio*, vel *ablative*, nempe accusando alicujus criminis eos qui illa

possident; vel vi, fraude, aut alia via illicita ea auferendo. Nomen illud, *beneficium*, caret *vocatio*, seu, ut ait præclarus hic legisperitus, paucissimi ex vera Dei vocatione beneficia sumunt. Ast S. Mathias a Deo vocatus, et per veram, omnibusque numeris perfectam electionem ad apostolatam pervenit. In ejus electione nullus habitus est respectus ad carnem et sanguinem, nulla intorvenit fraus, nullus dolus, ambitio nulla; ab electoribus sanctissimis, Dei solius gloriam et Ecclesiæ utilitatem quærentibus, invocato prius Spiritus Sancti auxilio, communi consensu, ac omnium electorum suffragiis fuit electus et *annumeratus est cum undecim apostolis*. En ergo S. Mathiam constitutum apostolum aliorum apostolorum suffragiis; *videamus eum etiam apostolatam consecutum propriis meritis*.

3. Licet enim in rigore justitiæ non esset dignus apostolatu, ad ejus tamen merita respexerunt apostoli, cum eum elegerunt: quippe qui ante electionem orantes a Deo petierunt, ut ipsis manifestare dignaretur, quis hoc munera esset dignior; *ostende quem elegeris*, et per signum aliquod divinum agnoscens Mathiam digniorem, concordi omnium suffragio ipsum ad tantum munus assumpserunt. Mathias, inquit S. Antoninus, *erat in lege Domini doctissimus, corpore mundus, animo prudens, in solvendis questionibus sacre scripture acutus, in consilio providus, in sermocinatione expeditus* (Lor. in Act.). Apostoli autem has et alias sancti Mathias perfectiones ponderantes et a Deo inspirati, eum ut aptiorem, perfectiorem et apostolatu digniorem elegerunt. Psalmum centesimum octavum de Juda proditore passim intelligunt sancti Patres; quorum nonnulli tot in hoc psalmo adversus illum contineri dicunt maledictiones, quot argenteis ipse Christum vendidit; una autem ex his maledictionibus habet, quod *episcopatum*, seu apostolatam *ejus accipiat alter*, id est Mathias, qui, inquit Bellarminus, *omnibus modis fuit alter a Juda*; Mathias enim non fuit proditor, sed fidelis Christi discipulus; non fuit avarus, sed evangelicæ paupertatis amator et cultor; non fuit invidus, sed charitatis ardore accensus et sufflammatus; non fuit vitii deturpatus, sed

virtutibus multis decoratus; non fuit tandem apostolatu indignus sicut hic apostata, ast in eo toti perfectiones, totque merita adnotarunt alii apostoli, ut unanimo eum consensu elegerint. Ecce quomodo Mathias, ut apostoli fungatur officio, Christi domum ingreditur, quam Judas apostata reliquit. *Mathias recipit etiam favores, quos Judas prodigus dissipavit.*

S. Mathias recipit favores, quos Judas prodigus dissipavit.

Favores quos dissipavit et perdidit Judas, sunt honores, gratiæ et coronæ; honores, ad quos sublimatus erat, gratiæ, quibus ditatus erat, et coronæ quæ illi parata erat: Mathias autem hos omnes recipit favores; recipit enim 1. honores ad quos Judas sublimatus erat; 2. gratias quibus Judas ditatus erat; 3. coronam quæ Judæ parata erat.

1. Maximi sunt honores ad quos Christus suos sublimavit apostolos; ipsos enim esse voluit *Ecclesiarum principes, belli triumphales duces, celestis aula milites et cæra mundi lumina* (in *Off. Ap.*). Eos ita exaltavit, ut regum, principum et omnium hominum iudices constituerit: *sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël* (Matt. 19, 28). Eos etiam esse voluit terre salem, Evangelii prædicatores, æternitatis satores, nequam familiarissimos ejus amicos: *jam non dicam vos servos, sed amicos*. Illos tandem ita sublimibus affectis honoribus, ut eos a Deo nimis honorari dicat regius Prophetæ: *inimis honorificati sunt amici tui, Deus* (Ps. 138, 17). Judas simul cum cæteris ad hos omnes exaltatus fuerat honores; erat enim unus ex Christi discipulis, unus ex familiaribus Domini, unus de Ecclesiæ principibus, unum ex luminibus orbis terrarum illustrando destinatis; erat unus ex senatoribus a quibus homines et angeli sunt judicandi; uno verbo nimis honoratus fuerat: hic prodigus autem hos omnes dissipavit honores, et, ut alter Lucifer, de cælo, seu de honorum culmine

cecidit: *quomodo cecidisti de cælo Lucifer?* (Isaia 14, 12). S. Mathias omnes percipit honores quos perdidit Judas: ut enim ait Anastasius Sinaita: *Judas electus ad principatum apostolatus, et quasi in cælo constitutus, cecidit tanquam fulgur de cælo in perditionis ruinam et episcopatum ejus accepit alter* (lib. 7 *Hexam.*). Mathias scilicet factus Ecclesiæ princeps, spiritualis militiæ dux, clarissimum orbis lumen, judex vivorum et mortuorum, sal terre, Evangelii prædicator, ac amicus Christi; ipse episcopatum, seu honores apostolicos, quos dissipavit Judas, consequi meruit: *episcopatum ejus accepit alter*. Variis Judas appellatur nominibus, quæ malitiam, avaritiam, ingratitude et miseriam ejus indicant; a Christo autem vocatur specialiter *filius perditionis* (Joan. 17, 12); eoque nuncupatur nomine, vel quia perditione dignus, vel quia perditus et damnatus, vel quia murmuravit de unguento a Magdalena fuso, ut de re perditæ: *ut quid perditio hæc?* (Matt. 26, 8), vel etiam quia simul cum pecunia pro Christo Judæis vendito accepta datus est in perditionem: *pecunia tua tecum sit in perditionem*. Vel tandem Judas dicitur *filius perditionis*, quia ut prodigus dissipavit et omnes perdidit honores, ad quos a Christo erectus fuerat, Mathias autem ei successit nuncupari meretur filius salutis, qui omnes accepit honores, quos *filius perditionis* perdidit et dissipavit: *quia necesse habebat perire filium perditionis, oportebat in locum ipsius subrogare filium salutis* (Amb. in ps. 40), Mathiam scilicet, qui omnes honores a Jnda amissos est assecutus. *Ad hæc Mathias recipit etiam gratias, quibus Judas ditatus fuerat.*

2. Gratiæ divini pretiosi sunt thesauri, quibus Christus omnes amicos suos et præcipue apostolos ditat: istis dedit gratiam sanctificantem, qua formaliter justif facti sunt, et gratias sanitatum, virtutum, miraculorum. ac alias gratias gratis datus, quibus mirabilia operati sunt: eos enim filios vocat: *filioli, adhuc modicum vobiscum sum* (Joan. 13, 33); quia sicut pater filiis bona sua libenter distribuit, ita et Christus, qui omnes prorsus homines gratiarum suarum participes efficit, eas

abundantius apostolis, tanquam filiis, largitus est. Ipse Judas, cujus casum praevidebat Christus, gratia miraculorum et alius gratis, non secus ac alii apostoli, abunde fuerat ditatus; ille prodigus hos gratiarum thesauros dissipavit, acceptasque a Deo gratias perdidit; Deus autem in ejus locum subrogavit Mathiam, cui gratias dedit is aequales quas dissipaverat Judas. Paterfamilias qui conduxit operarios ad excolendam vineam, illi, qui circa horam undecimam venit, denarium dedit non secus ac alia, qui summo mane venerat; sic sanctus Mathias hora undecima, seu tarde ad apostolatam vocatus, tantam a Christo recepit gratiarum abundantiam, quantum Judas et alii apostoli, imo, ut opinatur S. Laurentius Justinianus, Mathie Christus abundantiozem quam Judae et nonnullis aliis apostolis gratiarum copiam largitus est; *ubertiozem manipulum sortitus est gratie* (serm. de S. Matt.). Postquam peccavit Judas, Pharisei et alii Christi inimici de apostolis dicebant: videte cujus virtutis et religionis sint illi homines, qui magistrum suum numerata pecunia vendunt; hi non sancti censeudi, sed impii; hi necessitate pauperes, corde et affectu avari sunt et divites; hi non salutis praedicatores, potius hominum proditores dicendi. Rumor ille ubique disseminabatur; et ideo apostoli despiciebantur, oburgabantur et ut homines pessimi a multis inspiciebantur; ut ergo Christus Dominus hunc tolleret tumorem et hanc jacturam repararet, quam per Jude casum collegium apostolicum patiebatur, Judae sufficit Mathiam, eumque praeter alios apostolis magna gratiarum abundantia replevit: *ubertiozem manipulum sortitus est gratie*. Simul vero S. Mathias gratias accepit, quibus ditatus fuerat Judas, *ac recepit coronam, quae Jude parata erat*.

3. Judae, omnibusque apostolis coelestem beatitudinem et coronam gloriae promiserat Christus: *eos qui reliquistis omnia et secuti estis me, centuplum accipietis et vitam aeternam possidebitis*; coronam tamen et vitam aeternam non eis pollicitus est simpliciter et absolute, verum conditionate, seu ea conditione, quod in ejus obsequio et in sui apostolatus exercitio fideliter perseverarent. Unde videtur Christum cullibet apostolorum

dixisse: *tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam* (Apoc. 3), seu si in apostolatu et gratia accepta perseveres, habebis coronam gloriae; si autem non perseveres, in tui locum sufficietur alius, cui corona dabitur. Omnes autem apostoli fideliter et constanter perseverarunt, uno Juda excepto, qui apostolicam dignitatem, gratias acceptas, ac jus paratam sibi coronam accipiendi perdidit; in ejus autem locum subrogatus fuit Mathias, cui data est non solum Judae dignitas, verum etiam corona illi destinata, quam quidem obtinisset ille impius si perseverasset: *haec est corona duodecima praefulgida, quam in regno Christi Mathias consequitur apostolus* (Laur. Just. s. de S. Matt.). Praeclarum, in eoque proposito convenientem memini historiam quadraginta Martyrum, qui frigidissimo hiemis tempore nudi sub dio supra stagnum rigens pernoctare jussi sunt, ut frigore congelati necerentur. Unus autem ex eorum custodibus videns a Deo missos angelos, qui coronas solum triginta novem Christi militibus distribuerent, ita secum loquebatur: quadraginta hi sunt, quadragiesimi corona tibi est? quae cum cogitaret et animo versaretur, unus ex quadraginta, cui animus ad tolerandum frigus defecerat, in proximum tepelactum balneum desiliit. Ecce miserum, qui paratam sibi coronam perdidit; atvero Deo inspirante, custos qui praefata viderat, detractis sibi vestibus in stagnum ingressus est, in quo erant alii triginta novem Christi martyres, clamans se esse christianum; propterea coronam accipere meruit, quam alius perdidit. Eodem sane modo duodecim coronas apostolis duodecim distribuendas Christus paraverat; Judas proditor et prodigus sibi parata se indignum praebuit corona: Mathias autem ei subrogatus est, ut acciperet quod ille perdidit et coronam obtineret, a qua ille desciverat: *haec est corona praefulgida, quam in regno Christi Mathias consequitur apostolus*. Igitur Mathias favores recipit, quos Judas prodigus perdidit; *Mathias etiam patitur pro Christo, quem Judas proditor persecutus est*.

III PARS.

*S. Mathias patitur pro Christo, quem Judas
proditor persecutus est.*

Imprudenter Judas et crudeliter Christum persecutus est, quem Judæis vendidit et osculi signo inimicis tradidit. Mathias autem, qui in omnibus alienus fuit à Juda, non persecutus est Christum, quin pro illo gravia passus est 1. in itineribus quæ suscepit; 2. in ministerio quod exercuit; 3. in martyrio quod pertulit.

1. In omnem terram exiturus erat apostolorum sonus; missi ut Evangelium omni creaturæ prædicarent, post Christi Ascensionem diviserunt inter se mundum, S. Petrus Antiochiæ, S. Andreas Achajam, Asiam S. Joannes et S. Jacobus Hispaniam adierunt; in Indiam sancti Bartolomæus et Thomas se contulerunt; Mathias vero Æthiopiæ et Judæam peregravit, gravesque in his peregrinationibus pro Christo labores pertulit: *magnos labores pertulit peregrinando ex una regione in aliam per caria deserta immanissimis feris plena* (Laur. Just. s. de S. Mat.). Nudis pedibus per terras desertas et invidias iter agebat: undequaque sine pera, sine argento, omnino humano destitutus auxilio incedebat: in frigore, siti et nuditate regiones sibi ignotas peragrabat. Heu! quot diebus sine pane prandit? Quot noctes sine cubili et insomnes pertransiit! Quot feras immanes, quotve homines feris crudeliores in urbibus, in pagis et in silvis obvios habuit! Ubique terrores et ubique labores, quos constanter pro Christo passus est: *magnos labores pertulit peregrinando*. Angelus idem est ac *missus*, et angeli ad hominum salutem a Deo missi sunt non secus ac apostoli: magna tamen differentia inter hos et istos missos; angeli namque, cum ad homines mittuntur, nullum in itinere perferunt laborem; nullus eis obvius est hostis, qui eos persequatur; non sitiunt, nec esuriunt in via; æquo

non indigent, nec curru; diversoria non quærunt, nec cubilibus egent, ut requiescant; feras, silvas, montes, rupes et quidquid horrendum inveniri potest in via non pertimescunt; ac facillime et quasi in instanti, veluti fulgura, a gente in gentem transeunt, ut ibi voluntatem ejus a quo missi sunt, fideliter impleant. At longe aliter loquendum de S. Mathia: fuit quidem a Deo ad salutem animarum missus non secus ac angeli; fuit etiam angelus puritate et sanctitate; non tamen fuit angelus facilitate peregrinandi et transeundi a loco in locum: sitim enim, famem, lassitudinem et alia multa, eaque gravia pro Christo in suis itineribus et peregrinationibus peressus est: *labores multos pertulit peregrinando*. Gravia etiam pro Christo passus est *in ministerio quod exercuit*.

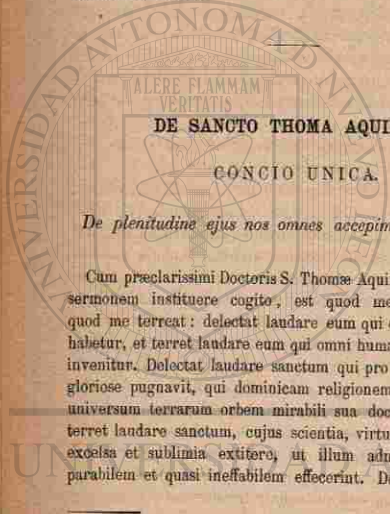
2. Apostolorum ministerium et munus fuit promulgatio et prædicatio Evangelii: *apostolis munus promulgandi Evangelii ab ipso Domino fuit impositum* (S. Aug. Tract. 54 in Joan.). Quod munus feliciter et perfectissime obiit S. Mathias, qui postquam in Judæa proditionis locum suffactus fuit, apostolatium suum Evangelii prædicatione decoravit: *apostolatium iste sanctus suscipiens obediendo, honorifice decoravit evangelizando* (Laur. Just. ubi sup.). Omnes quidem apostoli in ministerii hujus exercitio gravia passi sunt; graviora autem pertulisse videtur Mathias saltem in Judæa, ubi solus relictus est, ubi diu Christum crucifixum prædicavit, quem Judæi detestabantur et execrabantur: *Judæis quidem scandalum*. Verum est, inquit Baronius, aliquandiu post Christi Ascensionem in Judæa omnes apostolos remansisse, ibique Evangelium prædicasse, quousque, ut Agrippæ regis persecutionem declinarent, in varias mundi partes sunt dispersi, excepto Mathia, qui in Judæa diu remansit, ubi miraculis et prædicationibus suis multos ad Christi fidem convertit et ubi in ministerii sui exercitio gravissima multa pertulit. Heu! Quid non est passus S. ille Apostolus ad hominibus, de quorum malitia et pertinacia omnes apostoli simul juncti triumphare nequiverant? Quæ non pertulit a populo, quorum corda duodecim apostoli, omnes discipuli et ipse Christus verbis, miraculis et exemplis suis

fectore et molire nequiverant? Quanta non est perpressus in excolendo terram aridam et ingrati, in qua zizanium superseminaverat inimicus homo et in qua tot ejus erant hostes, quot homines? Certe gravissimum ibi et alibi pro Christo passus est in ministerii sui exercitio. Postremo gravia pro eo passus est in *martyrio quod pertulit*.

3. Dum in Judea prædicaret S. Mathias, cæcos illuminabat, leprosos mundabat, dæmones expellebat; ejus virtute claudi ambulabant, surdi audiebant, muti loquebantur et mortui resurgebant. Quapropter sacerdotes Judæorum diabolica accensi invidia, eum in multis coram pontifice accusarunt, et præcipue ei objectarunt, quod esset christianus: ad quod respondit ipse, quod *esse christianum non erat criminis, sed glorie*. Ei mox dixit pontifex, an, si darentur ei induciæ, criminum quorum accusabatur ponere vellet? respondit S. Apostolus: *absit, quod a veritate quam semel inveni, per apostasiam discediar*. Tunc pontifex indignatus tulit sententiam quod lapidaretur et postmodum caput ejus amputaretur. Grave æstimatur martyrium S. Stephani, qui lapidibus fuit obrutus; grave etiam censetur martyrium S. Pauli, cui caput fuit amputatum; duplici hoc martyrio commendatur S. Mathias; nam instar Stephani lapidibus fuit grandinatus et instar Pauli capite obruncatus. Ecce apostolum qui vere gravia patitur pro Christo, quem Judas persecutus fuerat. Judas apostata, ut diximus, Christi domum reliquit, et Mathias, ut apostoli fungeretur officio in eam ingressus est *Dei providentia, aliorum apostolorum suffragiis et propriis meritis*. Judas prodigus acceptos a Christo favores dissipavit, et eos recepit Mathias; quia *percepit honores ad quos Judas sublimatus erat, gratias quibus Judas titulus erat et coronam quam Judæ parata erat*. Judas proditor persecutus est Christum et Mathias gravia passus est pro Christo *in itineribus que suscepit, in ministerio quod exercuit et in martyrio quod pertulit*. Ecce que ad S. Mathiam lædem dicenda proposueramus, ex quibus utilia multa elicere possemus documenta; unicum tantam proponam, nempe quod non præsumere, atvero multum timere debeamus:

noli altum sapere, sed time. Heu! si Judas, qui ad apostolatam vocatus fuerat, qui Christo familiaris extiterat et qui miracula operatus erat, in omnium peccatorum gravissimum labitur, accepta omnia perdit beneficia, in profundum abyssi precipitatur; quis, quantumvis sanctus, de sua securus erit perseverantia? Quis in peccatum et in omnium miseriarum barathrum cadere non pertimescat? certe nullus præsumat et omnes timeant necesse est; *noli altum sapere, sed time* (Rom. 21, 20). Timebat et tremebat D. Augustinus cum mente revolvebat varios sanctorum hominum casus, qui a perfectionis apice in profundum peccatorum occiderant: *vidimus, inquit, multos, quod utique non sine magno terrore recolo, ascendisse primitus quodammodo usque ad cælum et inter sidera nidum suum collocasse, postmodum cæcidisse usque ad abyssos* (in Soli.). Quod vidit et audivit Augustinus, quotidie videmus, audimus; nonne sepe videmus viros virtute præcellentes, qui in gravia cadunt peccata? Nonne interdum homines videmus sanctissimos, qui jam cælum digito tetigisse videbantur, et postmodum Juda peiores fiunt et cum illo in infernum precipitantur? Hæque, o homo, tuam agnosce fragilitatem, et ut monet S. Chrysostomus, ne præsumas, sed timeas: *propter infirmitatem nostram nullus, tametsi multorum bonorum sibi conscius, presumptuosus sit, sed sollicitus: qui stat, videat ne cadat*. Beatus erit in cælo, non omnis qui aliquandiu virtutum exercitio vacaverit in sæculo, verum qui continuo timore concussus cor suum a peccato et a casu custodiverit: *beatus qui semper est pavidus*, inquit sapiens; non illum beatum vocat, qui interdum, sed qui *semper* tremuerit et per sanctum timorem a seipso peccatum averterit, quia, ut ait Doctor Seraphicus, *timor, sicut ostiarum fidelis, debet semper stare ad ostium cordis nostri, ut impediatur, ne aliquod peccatum illud ingrediatur*. Nullus ergo in vobis appareat præsumptionis ventus; quantumvis sancti sitis, Deum timeate: *timeate Dominum omnes sancti ejus; timeate Dominum, qui permittere potest, ut in grave aliquod peccatum cadatis; timeate*

Dominum, qui suis cum voluerit (1) vos spoliare potest gratis: timete Dominum qui potest animam et corpus perdere in gehennam; et sic Deum timentes, ab omni peccato declinabitis, in virtutum exercitio proficietis et post mortem vitam aeternam obtinebitis. Amen.

DE SANCTO THOMA AQUINATE

CONCIO UNICA.

De plenitudine ejus nos omnes accepimus (Joan. I, 16).

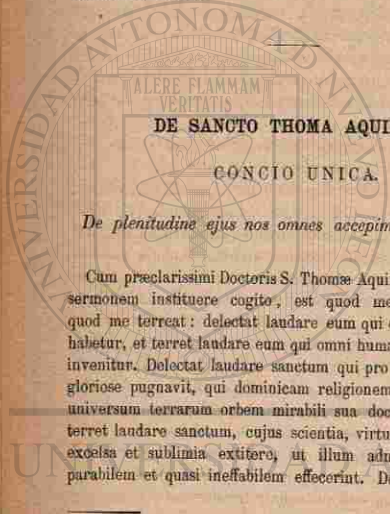
Cum præclarissimi Doctoris S. Thomæ Aquinatis panegyricum sermonem instituere cogito, est quod me delectet, et est quod me terreat: delectat laudare eum qui omni laude dignus habetur, et terret laudare eum qui omni humana laude superior invenitur. Delectat laudare sanctum qui pro Ecclesia catholica gloriose pugnavit, qui dominicam religionem exornavit et qui universum terrarum orbem mirabili sua doctrina illustravit; terret laudare sanctum, cujus scientia, virtutes et merita tam excelsa et sublimia extitero, ut illum admirabilem, incomparabilem et quasi ineffabilem effecerint. Doctoris hujus An-

(1) Ne quis in his verbis sensum alienum a divina bonitate suspicetur, meminisse oportet verba S. Concilii Tridentini: *Deus sua gratis sancti justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur* (sess. 6, cap. 11). Item, *Deus enim, nisi ipsi (justi) illius gratiæ defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficit operans velle et perficere* (ib., cap. 13). Quamvis ergo semper de nobis diffidentium, firmissimam tamen in Dei auxilio spem collocare et repone omnes debent, nec unquam animo cadere, qualemque inspecta propria fragilitate.

gelici meritis congrua contexere encomia, angelorum potius, quam hominum munus esse videretur: si enim, ut sit Aristoteles, *optimorum non est laus*: seu si optimi viri sufficienter laudari nequeant; quis laudare valeat angelicum doctorem D. Thomam, qui in humilitate, in castitate, in scientia, in obedientia et in omni virtutis et perfectionis genere optimus extitit? meam hac in parte fateor infirmitatem; nec ad tam arduum opus me accingere audeam, nisi amor animum accenderet et ad opus viribus meis impar aggreddendum me moveret. *Nunquam in amore vires interrogo*, inquit Ennodius; jam vires meas non interrogabo; cum amore et reverentia plenitudinem perfectionum prestantissimi illius Doctoris explicare suscipiam. Ave.

Cum in Christo Domino inhabitaverit plenitudo divinitatis, in eo etiam residebat omnium virtutum et perfectionum plenitudo: *omnibus bonis plenus est Christus*, inquit Theophylactus, *et semper effluens plenus manet et nunquam exhauritur*. Licet autem in Christo extiterit omnis boni, omnique perfectionis plenitudo, in sacris tamen Codicibus specialiter legimus, eum scientia, veritate et sanctitate plenum fuisse. Plenus fuit scientia, cum in eo omnium scientiarum thesauri reconditi fuerint: *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi*. Plenus fuit veritate, cum eum S. Joannes viderit *plenum gratiæ et veritatis*: plenus fuit sanctitate, cum ipse et gratia et Spiritu Sancto repletus fuerit; *Jesus autem plenus Spiritu Sancto*. De his Christi plenitudinibus multi acceperunt, alii quidem plus et alii minus; de his tantum accepit D. Thomas, ut ipse etiam plenus extiterit 1. scientia; 2. veritate; 3. sanctitate. In S. Thoma fuit plenitudo scientiæ, veritatis et sanctitatis: en tres lueces orationis partes.

Dominum, qui suis cum voluerit (1) vos spoliare potest gratis: timete Dominum qui potest animam et corpus perdere in gehennam; et sic Deum timentes, ab omni peccato declinabitis, in virtutum exercitio proficietis et post mortem vitam aeternam obtinebitis. Amen.

DE SANCTO THOMA AQUINATE

CONCIO UNICA.

De plenitudine ejus nos omnes accepimus (Joan. I, 16).

Cum præclarissimi Doctoris S. Thomæ Aquinatis panegyricum sermonem instituere cogito, est quod me delectet, et est quod me terreat: delectat laudare eum qui omni laude dignus habetur, et terret laudare eum qui omni humana laude superior invenitur. Delectat laudare sanctum qui pro Ecclesia catholica gloriose pugnavit, qui dominicam religionem exornavit et qui universum terrarum orbem mirabili sua doctrina illustravit; terret laudare sanctum, cujus scientia, virtutes et merita tam excelsa et sublimia extitero, ut illum admirabilem, incomparabilem et quasi ineffabilem effecerint. Doctoris hujus An-

(1) Ne quis in his verbis sensum alienum a divina bonitate suspicetur, meminisse oportet verba S. Concilii Tridentini: *Deus sua gratis sancti justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur* (sess. 6, cap. 11). Item, *Deus enim, nisi ipsi (justi) illius gratiæ defuerint, sicut coepit opus bonum, ita perficit operans velle et perficere* (ib., cap. 13). Quamvis ergo semper de nobis diffidentium, firmissimam tamen in Dei auxilio spem collocare et repone omnes debent, nec unquam animo cadere, qualemque inspecta propria fragilitate.

gelici meritis congrua contexere encomia, angelorum potius, quam hominum munus esse videretur: si enim, ut sit Aristoteles, *optimorum non est laus*: seu si optimi viri sufficienter laudari nequeant; quis laudare valeat angelicum doctorem D. Thomam, qui in humilitate, in castitate, in scientia, in obedientia et in omni virtutis et perfectionis genere optimus extitit? meam hac in parte fateor infirmitatem; nec ad tam arduum opus me accingere audeam, nisi amor animum accenderet et ad opus viribus meis impar aggreddendum me moveret. *Nunquam in amore vires interrogo*, inquit Ennodius; jam vires meas non interrogabo; cum amore et reverentia plenitudinem perfectionum prestantissimi illius Doctoris explicare suscipiam. Ave.

Cum in Christo Domino inhabitaverit plenitudo divinitatis, in eo etiam residebat omnium virtutum et perfectionum plenitudo: *omnibus bonis plenus est Christus*, inquit Theophylactus, *et semper effluens plenus manet et nunquam exhauritur*. Licet autem in Christo extiterit omnis boni, omnisque perfectionis plenitudo, in sacris tamen Codicibus specialiter legimus, eum scientia, veritate et sanctitate plenum fuisse. Plenus fuit scientia, cum in eo omnium scientiarum thesauri reconditi fuerint: *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi*. Plenus fuit veritate, cum eum S. Joannes viderit *plenum gratiæ et veritatis*: plenus fuit sanctitate, cum ipse et gratia et Spiritu Sancto repletus fuerit; *Jesus autem plenus Spiritu Sancto*. De his Christi plenitudinibus multi acceperunt, alii quidem plus et alii minus; de his tantum accepit D. Thomas, ut ipse etiam plenus extiterit 1. scientia; 2. veritate; 3. sanctitate. In S. Thoma fuit plenitudo scientiæ, veritatis et sanctitatis: en tres lueces orationis partes.

I PARS.

S. Thomas fuit plenus scientia.

Cherubim interpretantur *plenitudo scientiæ*, quia aliis angelis scientia pleniores sunt. De hoc autem Cherubim ordine fuisse videtur Doctor Angelicus, quia scientia fuit plenissimus, cum habuerit scientiam universalem, profundam et utilem: habuit scientiam 1. *unicorsalem* sine confusione; 2. *profundam* sine vanitate; 3. *utilem* sine interesse.

1. Ad christianorum laudem perbelle dixit Tertullianus, eos, licet simplices, omnia scire: *simplices nos omnia scimus* (*adv. Valent.* 5). Vere quidem christiani fidei lumine Deum agnoscetes, itidem aliquo modo omnia norunt, quia Deus formaliter, vel eminenter omnia est: *Deus meus et omnia* (S. Aug.). Quod autem christiani simplices per fidem et in enigmate norunt, D. Thomas scientia sua penetravit, quæ ita universalis extitit, ut ad omne scibile se extendisse videatur. Unde summus pontifex Joannes vigesimus secundus eum *Doctorem Doctorum* vocavit, vel quia plus scivit, quam alius quisque Doctor, vel quia omnia solus scivit, quæ cuncti calaverunt Doctores, qui illum antecesserant. Sicut enim apes mel suum faciunt ex variis floribus, quos undequaque colligunt, ita S. Thomas omnia sanctorum Patrum et antiquorum Doctorum pervolvavit volumina, ex iisque exquisitissimos omnium scientiarum flores collegit, quibus mel sue doctrine confecit. Fuit D. Thomas vir ille sapientissimus, qui omnium sanctorum Patrum et Doctorum antiquorum sapientiam exquisivit: *sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens* (Ecclesi. 39, 1); eorumque notionibus proprias adjiciens, corpus scientiæ confecit omnium ferme Doctorum continens scientiam: in ejus enim libris sanctorum Augustini, Hieronymi, Chrysostomi et aliorum antiquorum Doctorum ingenium et scientia reperitur: hic profecto dicendus *Doctor Doctorum*, cujus scientia sic est

universalis, ut omnium qui eum antecesserunt scientia, imo et omne scibile aliquatenus videatur. De Salomone asserit Sacra Scriptura, quod fuerit *sapientior cunctis hominibus* (2 Reg. 4, 30), et specialius explicans latitudinem et præstantiam scientiæ, qua pollebat Salomon, subdit: *locutus est tria millia parabolas et fuerunt carmina ejus quinque et mille. Et disputavit super lignis a cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete: et disseruit de jumentis et volucribus et reptilibus et piscibus*. O miram Salomonis sapientiam! tamen hoc viro sapientissimo sapientior et doctior censendus D. Thomas; *plus quam Salomon hic*, inquit summus pontifex Innocentius quintus. Et revera ratione sue scientiæ plus quam Salomon videtur Doctor Angelicus, quia non solum locutus est parabolas, verum altissima etiam christiæ religionis mysteria propalavit; non aliqua solum ad mores spectantia composuit carmina, et versibus rhythmicis ab ipsa sapientia æterna approbatis sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum explicavit; non solum cum Salomone de plantis, de jumentis, de piscibus et de volucribus disputavit, quod majus est, amplissimos et doctissimos de angelis et hominibus tractatus perfecit; non solum cum Salomone abdita nature scrutatus est; supra naturam mentem suam elevans, gratiæ, Incarnationis et sanctissimæ Trinitatis altissima mysteria penetravit. Unde ratione celsitudinis et amplitudinis sue scientiæ, *plus quam Salomon hic*: imo in hac parte plus hic, quam omnes Doctores qui eum præcesserant; in unica enim ejus summa Theologica infiniti propemodum sunt articuli, quorum quilibet est miraculum: *tot miracula, quot articuli*, inquit Joannes vigesimus secundus; in hac autem unica summa fusa tractat de Deo uno et trino, Creatore et incarnato; de opere sex dierum, de homine, de angelis, de virtutibus, de Sacramentis, ac de tot aliis diversis rebus, ut hæc unica summa videatur bibliotheca abbreviata continens quidquid scientiarum in aliorum libris et bibliothecis reperitur. Præter hæc tamen summam doctissimos composuit commentarios in universam Aristoteles philosophiam, in quatuor libros sententiarum

et in totam fere Sacram Scripturam; subtilissimos etiam de ente et essentia confecit tractatus, varias quaestiones quodlibeticas ventilavit; totaque tandem opera et varia opuscula elaboravit, ut de illo dici possit, sicut de Tostato et forte congruentius: *hic stupor est mundi, qui scilicet discutit omne*. Miror in unjco homine scientiam tam universalem; et quod mirabilius est, scientia ejus fuit universalissima *sine confusione*. Qui multa et de multis scribunt, in confusionem et errorum plorunquae incidunt: cum enim contracta et infirma sint hominum ingenia, vix multarum et altiarum rerum discutere valent; mysteria, quin aliquid intricatum et confusum proferant. In amplissimis vero D. Thomae scriptis nulla habetur confusio, incomparabilis ordo et admiranda methodus in pertractandis quibusque rebus elucet: ut enim ait Clemens VIII Pontifex, S. Thomas *ingentem librorum numerum brevissimo tempore in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate sine ullo prorsus errore conscripsit (in Bul. Laudabili)*. Prusquam scriberet D. Thomas, tenebrae erant super faciem abyssi scientiarum et scientie tot labyrinthis, tot ambagibus, totque modis intricatae erant et involutae, ut subfiliora quaeque ingenia multo etiam cum labore vix ad eas penetrare viderent. Scientia tunc erat aliquo modo similis erraticae huic luci, quae ante solis creationem mundo illucescebat et qua diem a nocte non distinguebat, donec soli unita fuit: antequam enim doceret et opera sua publici juris faceret divus Thomas, scientia apud auctiores reperiebatur tenebris involuta et difficultatibus invictis obstructa: in Doctorum fere omnium voluminibus nullus erat ordo, nulla methodus, confusio multa. Adveniente autem Thoma, veluti scientiarum sole, lux divisa est a tenebris; ejus scientia diem a nocte distinxit, haec confusionem et obscuritatem, quae apud veteres auctores reperiebantur, sustulit; tantaque et tam perspicua in ejus libris apparet methodus, ut ea usi sint omnes fere theologi, qui ab illius tempore scripserunt. O mirabilem D. Thomae scientiam; quae est universalis sine confusione, *ac etiam profunda sine vanitate*.

2. Non solas rerum superficies, et quae in quovis ente sunt facilia, leviter speculatus est D. Thomas, atvero abditissima quaeque naturae secreta, profundissima quaevis divinae gratiae mysteria et altissima quaelibet divinitatis Sacramenta penetravit. Theodorae ejus matri praedixerat bonus quidam Eremita, quod filius ejus vocaretur *Thomas*, idest, *abyssus*: recte quidem; quia Thomas fuit scientiarum abyssus, cujus profunditatem dimetri non valeamus: *profundum abyssi quis dimensus est?* (Eccli. 1.); ac etiam fuit abyssus, quia altissimas naturae, gratiae et divinitatis abyssus ingenio suo, suaque scientia penetravit. D. Thomam Albertus Magnus vocat *solem Ecclesiae*; et revera depingi solet Doctor Angelicus, librum apertum coram se habens, calamum manu tenens et solem gestans in pectore: sol appellatur D. Thomas, solemque portans depingitur, tum ut ostendatur, quod *quasi sol refulsit in templo Dei* (Eccli. 50. 7); tum ut manifestetur, quod sicut sol suos totum per orbem diffundit radios, ita et ipse profundissimae doctrinae suae radiis totum per orbem coruscavit; tum etiam ut patefcat, quod sicut sol tetras noctis dissipat tenebras, ita Thomas, sicut sol, omnium haereseum tenebras fugavit; tum tandem ut notum fiat, quod sicut Sol infima terrae penetrat, ut ibi aurum, argentum et alia metalla efformet, ita etiam S. Thomas scientie suae profunditate et subtilitate caelum, terram, omniaque naturae et gratiae mysteria penetravit, explicavit et penitus elucidavit. O vere mirabilem D. Thomae scientiam, quia profundissima fuit; atque adhuc mirabiliorum, quia profundam sanctus Doctor habuit scientiam *sine vanitate*. Alios multos scioles vana et vacua inflare solet scientia: *scientia inflat*; verum altissima et profundissima sua scientia non inflatur Doctor Angelicus, nullus eum movet superbiae et vanitatis ventus; *regrator Deo*, inquebat, *quod nunquam de mea cathedra magistrati, aut actu scholastico, motum habui inanis gloriae*. Quod verissimum esse facile credet, qui advertet, quam humiliter in omnium fere quaestionum solutionibus loquatur, non enim pertinaciter et arroganter adversas confutat opiniones; quasi dubitans, vel potius tanquam humilis discipulus ait; *videtur quod sic*. Ad eum accur-

runt reges, principes et doctores, ut ab eo discant quid sentiendum, quidve variis in casibus sit agendum, et ipse humiliter respondet: *videtur quod sic*; quasi potius doceri, quam docere velit. Et in hoc potissimum extitisse videtur *Doctor Angelicus*: quia sicut angeli inferiores a superioribus illustrari delectantur, ita D. Thomas tot vite sine tempore locutus est ut discipulis, qui doceri magis, quam docere amebat. Dum sub magistrorum disciplina studiis vacaret, a condiscipulis *hominibus* appellabatur, quia tanta preestabat humilitate, ut vix in schola loqueretur et cum factus est Doctor celeberrimus, tanta ejus extitit humilitas, ut non loqueretur ut Doctor, sed ut humilis discipulus: *videtur quod sic*. O Doctorem vere humilem, cujus doctrina fuit profunda sine vanitate: *fuit etiam utilis sine interesse*.

3. A Paulo quinto summo Pontifice apposite D. Thomas vocatur Ecclesie clypeus, eo quod ejus scientia velut clypeo adversus gentiles, schismaticos, infideles, hereticos, omnesque hostes suos Ecclesie uti solet. Imo de angelici hujus Doctoris scientia dicendum videtur, quod sit quasi turris David ex qua *mille clypei pendunt* (Cant. 4); cum ex ea tot S. Ecclesie bona proveniant, ut illi insit instar mille clypeorum, quibus ab omnium hostium impugnationibus sese protegat. Nec solum Ecclesie universali, verum et philosophis, theologis, casuistis et cullibet, ut ita dicam, Ecclesie membro prodest, quia omnes multa ab ipsa emolumenta elicere possunt. Sicut enim olim Homerus dicebatur fons magnus, ex quo poete omnes sua hauriebant carmina; ita sancti Thomae scientia est fons, fluxus vel potius mare magnum, ex quo sua philosophi trahunt theoremata, ex quo theologi altissimorum mysteriorum hauriunt cognitionem, et ex quo casuista solidissima theologie moralis principia, controversissime potentissima ad debellandos hereticos argumenta, ac omnes penitus viri salutaria documenta desumunt: ibi politici, ibi sacre scripture studiosi, ibi concionatores, ibi pietatis sectatores, ibi omnes habent quod discant. Unde sicut pietatem ad omnia utilem esse ait D. Paulus: *pietas autem ad omnia utilis est* (1 Tim. 4, 8), ita et asserere licet Doctoris Angelici

scientiam ad omnia et omnibus esse utilem, *et utilem sine interesse*. Nullum enim ex ea temporale emolumentum percipere expetebat. Unde cum de accidentibus eucharisticis scripsisset, Christo interroganti quam mercedem postularet, respondit: *non aliam præter te, Domine*. O Thomas, pete a Christo Domino divitias, honores et mundi dignitates: roga eum ut te ad infulas, aut ad regales thronos evehat; absit a tam sancto Doctore talia postulare; suis Thomas non inservit commodis; nullum temporale et transitorio ambit lucrum, nihilque præter Deum et Dei gloriam exposcit: *nil præter te, Domine*. Et in hoc etiam D. Thomas vere *Doctor Angelicus* extitit; *Angelicus* quidem ratione puritatis angelicæ qua floruit: *Angelicus* ratione angelici ingenii quo polluit: *Angelicus* fuit, quia angelicæ scripsit de natura, origine et officiis angelorum: *Angelicus* quia studuit in universitate angelorum sub divino doctore Christo; fuit etiam *Angelicus*, quia sicut angeli nos monent, instruunt et docent, licet nullam a nobis temporalem expectent retributionem, ita D. Thomas doctis et indoctis, magnatibus et plebeis, religiosis et secularibus, imo et omnibus utilem exhibuit scientiam, licet nullum inde temporale emolumentum, at solum Dei gloriam intenderet: *nilil præter te, Domine*. O mirabilem hujus Doctoris scientiam! et o Doctorem vere plenum scientia, *ac etiam plenum veritate*.

II PARS.

Sanctus Thomas fuit plenus veritate.

Veritas, que a pluribus irridetur, exsibilatur et adulteratur, multa eam diligentibus, eamque possidentibus bona communicat: *veritas res divina omnium bonorum et diis et hominibus causa est* (Plato de Leg., 5). Norunt omnes, quod mendacium sit rationalis naturæ probrum, lingue contumelia, discordiarum parens et societatis humane pernicioza pestis; nihilominus

plerique mentiri amant et veritatem rem divinam mendacis, fallacis et dolis suis facile adulterant et corrumpunt. D. Thomas non errore et mendacio, ast veritate fuit plenus; nam fuit sponsus, magister et protector veritatis; fuit 1. *sponsus*, qui illam possedit; 2. *magister*, qui illam docuit; 3. *protector*, qui illam defendit et tutatus est.

1. Veritas de caelo descendit; haec est formosissima Dei filia, quae a mundi primordio sibi in terra quaesierat sponsos, quibus adhereret et sub quorum umbra degeret; nobilior autem ejus sponsus fuit Christus, qui a Pico Mirandulano vocatur *nobilissimus sponsus veritatis*; ac item ejus sponsus extitit D. Thomas, qui ei veluti sponsae indissolubiliter adhesit. Sponsi inter se indissolubili junguntur vinculo, quo nulla auctoritate humana solvi possunt: *quod Deus conjunxit, homo non separet* (Matt. 19); similiter ita conjunctus et quasi identificatus fuit veritati Doctor Angelicus, ut ab ea separari nequiret; semper veritas erat cum eo, et ipse cum veritate. Unde sicut dicitur solem quibusdam provinciis, quae regis Hispaniarum dominio subsunt, semper illucescere: *sol mihi nunquam occidit*; ita dicendum veritatem tanquam sponsam D. Thomae adhaesisse, atque ab ejus scriptis nunquam discedere, ac illis semper illucescere. Et quod mirum est, veritas fuit D. Thomae sponsa, cui fortius et indissolubiliter adhesit, quam terrenus sponsus sponsae suae adherere possit, quia vinculum quo sponsae sponsus adheret, adveniente morte, solvitur: *si dormierit vir ejus, liberata est* (1 Cor. 7, 39), vinculum autem quo D. Thomas veritati adhesit, per ejus mortem solutum non fuit, et in aeternum indissolubile permanebit, quia veritas in ejus semper apparebit scriptis, quae ab Alexandro VII summo Pontifice vocantur *inconcussa et certissima dogmata*. Et sicut lux usque ad mundi finem soli inseparabiliter annexa permanebit, ita et in sancti Thomae scriptis nullus unquam erroris nevus, at sempiterna veritas apparebit. Cum vero D. Thomas fuerit sponsus veritatis, qui ei adhesit, fuit etiam magister veritatis, qui illum docuit.

2. Tertullianum S. Cyprianus non aliter nominabat, quam *magistrum*. Unde cum sibi Tertulliani libros afferri petebat,

dicere solitus erat: *affer magistrum*. Potiori jure vocandus est D. Thomas magister veritatis, non solum quia cum perspicuitate, soliditate et ordine mirabili illam docuit, verum et quia eam docet per os omnium fere Doctorum, qui ab illo in scholis apparuerunt. Sanctum Petrum, in conciliis quibus adfuit, aliorum apostolorum os fuisse docet S. Chrysostomus: *Petrus omnium erat os*; non dissimiliter S. Thomas os fuit, quo sancti Augustinus, Chrysostomus, Hieronymus, aliisque sanctae Ecclesiae Patres locuti sunt veritatem, quae crebro dictis et sententiis eorum suas probat conclusiones, ac insuper veritatem loquitur D. Thomas per ora innumerorum Doctorum, qui eum subsecuti sunt; hic est magister a quo didicerunt veritatem, quam ipsi alios docent. Unde cum Facultas Parisiensis *fontem Doctorum* vocat, de quo fonte plerique Doctores bibunt; easque solum de oribus suis veritates promunt, quas de sanctissimi hujus Doctoris scientia eliberunt. Deus, inquit D. Dionysius, est *veritas fontalis*, circa quam angeli *volitant et choreas agunt*. Verum quidem Deum esse veritatem fontalem et fontem primordiale a quo omnis procedit veritas; at D. Thomas etiam suo modo *veritas fontalis censendus*, quia in illo velut in lucidissimo fonte veritas residet. Veritatem in puro latente adumbrabant antiqui, ut indicarent eam homines latere; at veritas non latet in Doctore Angelico tanquam in puteo, imo velut in fonte omnibus patet, et circa eum, velut circa apertum veritatis fontem, volitant Doctores, ut a tanto magistro veritatem addiscant: *volitant et choreas agunt*. Et revera D. Thomas magister est, qui adhuc veritatem docet; eam docuit magno cum applausu in pluribus universitatibus, dum viveret; et adhuc reperitur D. Thomas in libris theologorum et philosophorum, in expositiorum commentariis, in cathedris concionatorum, nec non in omnibus fere totius orbis universitatibus et ubique habetur magister et Doctor veritatis; ubique hauritur veritas ab illius scriptis, tanquam ab inexhausto veritatis fonte desumpta. Si D. Thomas est magister veritatis, quia eam docet, *est etiam protector, qui eam defendit*.

3. Mihi D. Thomas perfectissime adumbratus videtur in *filio*

hominis, de quo D. Joannes in Apocalypsi dicit: 1. albos ejus esse crines: *capilli erant candidi tanquam nix*; D. Thomas enim non nisi candidus et niveus habuit cogitationes et affectiones; 2. eum esse præcinctum: *præcinctum zona aurea*; et D. Thomas in somno sentire visus est ab angelis sibi constringi lumbos; 3. vox illius erat tanquam *vox aquarum multarum*; et vox D. Thomæ extitit etiam vox aquarum multarum; si enim sapientia vocetur aqua, *aqua sapientie potavit illum*, vox D. Thomæ dicenda vere aquarum multarum, quia sapientiam D. Augustini, D. Hieronymi et aliorum multorum locutus est; 4. facies ejus tanquam sol fulgebat: *facies ejus sicut sol lucet*; et D. Thomas fuit quasi sol resurgens in templo Dei. Ait tandem D. Joannes, quod *de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat*; et ex ore D. Thomæ exit doctrina sanctissima et solidissima, quæ est gladius acutus ex una parte omnes resecans hæreses, et ex alia veritatem protegens, tum contra Gentiles, tum contra alios romanæ Ecclesiæ hostes, tum contra Ordinum mendicantium persecutores, tum contra omnes, qui fallacijs, mendacijs, erroribus, vel alio quocumque modo illam vitare et denigrare attentant. Doctor Angelicus, sicut et D. Paulus, nunquam contra, verum semper pro veritate stetit: *non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate* (2. Cor. 13, 8). Non stetit contra veritatem D. Thomas, cum nullo modo fallax, fabulosa, mendax, erronea aut erroris suspecta fuerit ejus doctrina. Semper pro veritate stetit, quia eam ab omnibus impugnatoribus ejus strenue defendit. Impugnabant veritatem idololatras inanium deorum multiplici tatem admittentes: pro veritate stetit D. Thomas paganorum deliramenta detegens et in præclaro volumine, quod contra Gentiles composuit, pluralitatem deorum impossibilem demonstrans. Impugnare veritatem philosophi, qui fallacis et sophisticis suis ratiocinationibus populos multos in errorem adduxerunt: pro veritate contra illos stetit D. Thomas, qui eorum nodos solvit, fallacias aperuit, mendacia manifestavit et philosophiam his omnibus maculis purgatam, necnon ita sanctam et subtilem composuit, ut *philoso-*

plus christianus vel *Aristoteles baptisate regeneratus* merito appelletur. Veritatem impugnaverat Marcion, quem Tertullianus *veritatis interfectorem* vocat (*de carne Chr.*); simul cum eo illam impugnaverant omnes hæretici, illamque usque ad mundi finem impugnare non desinent; pro veritate adversus illos stetit D. Thomas, illamque ita protexit, ut innumeros hæreticos debellaverit. Tolle Thomam et dissipabo Ecclesiam, inquebat hæreticus Bucerus; eum et omnes hæretici tollere, ejusque doctrinam annihilare optarent. Verumtamen in æternum vivet hic veritatis protector, ejusque scriptis semper protegetur veritas contra Arium, cum demonstrat Filium æterno Patri esse consubstantialem; contra Macedonium, dum probat Spiritum Sanctum vere esse Deum; contra Manicheos, cum unicum esse primum omnium rerum principium fortissimis argumentis convincit, et tandem contra Nestorium, Lutherum, Calvinum, ac omnes penitus hæreticos, quorum perversa dogmata gravissimis rationibus destruit et obliterat. Unde sicut de Ismaele dicitur quod *manus ejus contra omnes* (Gen. 16, 12), ita et D. Thomæ manus contra Gentiles, schismaticos, hæreticos et omnes veritatis impugnatores extitere, eamque adversus omnes eorum ictus fortiter protexit; fuit ergo D. Thomas plenus veritate, ac etiam plenus sanctitate.

III PARS.

Sanctus Thomas fuit plenus sanctitate.

Ut quantum sanctitate plenus fuerit Doctor Angelicus, notum facere valeamus, totum vite ejus decursum non perustrabo breviter ostendam quam sanctus extiterit 1. in predicationibus suis; 2. in orationibus suis; 3. in regularibus exercitijs suis.

1. De Ordine Prædicatorum et præstantissimus prædicator erat D. Thomas, qui longe altus erat ab iis concionatoribus, qui aliud prædicant et aliud faciunt: *qui prædicans non furandum, furaris: qui dicit non moechandum, moecharis* (ad Rom. 2).

Non fuit similis fabris arcae Noë, qui ut ait D. Augustinus, *aliis ubi eademerit præstiterunt et ipsi diluvio perierunt* (ser. 6 de Epiph.). Ipse fuit prædicator sanctissimus, qui ea operabatur quæ facienda prædicabat et qui sanctitatem suarum prædicationum sanctitate suorum operum confirmabat. Si adversus avaritiam verbis prædicabat, adversus eam prædicabat et operibus, ut nil terrenum, ac solum Deum possidere optabat: *nihil præter te, Domine*. Si de non ambiendis mundi honoribus et dignitatibus concionabatur, sciobant omnes, quod et ipsi sibi a summo Pontifice oblatum archiepiscopatum neapolitanum, necnon alias quæcunque Ecclesie dignitates recusasset. Cum aliis semel jejunandum esse prædicabat, centies ipse jejunabat; timebat dei judicia et inferni supplicia, quæ aliis timenda suadebat: continue laborabat pro assequenda beatitudine, pro qua obtinenda laborandum esse clamabat: erat tandem sanctissimus concionator, qui ea quæ aliis facienda docebat, et ipse præstabat, imo et longa plura perficiebat. Quam prædicationum ejus sanctitatem Deus miraculo manifestavit: sic enim de eo legitur in Breviario Romano; collationes Patrum assidue pervolvabat, nec tamen a prædicatione divini verbi desistebat; quod cum faceret per octavam Pasche in Basilica sancti Petri, mulierem quæ ejus simbriam tetigerat, à fluxu sanguinis liberavit. O prædicatorem vere sanctissimum! cujus sanctitas in ejus prædicationibus eluxit, *ac etiam in ejus orationibus*.

2. Doctor hic Angelicus indesinenter orationi vacabat et precipue antequam prædicationi, lectioni aut scriptiõni librorum incumbere: *nunquam se scriptiõni, aut lectioni dedit, nisi post orationem*. Legerat haud dubie præclara hæc melliflui Bernardi verba: *quod tunc est spargis et perdis, si prius quam infundaris tu totus, semiplenus festines effundere; quamobrem si sapis, concham te exhibebis; non canalem; hic siquidem pene simul recipit et refundit; illa vero donec impletur expectat et sic quod superabundat, sine suo damno communicat*. Non enim D. Thomas canalem se exhibebat; antequam legendo, scribendo et prædicando

se diffunderet, velut concham in oratione se replebat; unde non semel sodali suo Reginaldo dixit, *quidquid sciret, non tam studio, aut labore peperisse, quam divinitus in oratione accepisse*. Nec censendum, eum in oratione segnum fuisse et tepidum; in ejus enim meditatione exardescabat ignis, et nonnunquam in extasim ita rapiebatur, ut totaliter insensibilis evaderet; et aliquando in extasim raptus candela accensa illius digitos combussit, quin aliquid senserit. Altera die cum fistula, qua gravabatur, ignita applicanda essent cauteria, brevi antequam hæc fieret operatio, in extasim raptus est et cauteria non sensit. Tales extases ita illi faciles erant et familiares, ut non difficilis illi foret in extasim rapti, quam aliis sit difficile claudere vel aperire oculos: *ita erat in sua potestate, sicut in tua est claudere oculos vel aperire*, inquit S. Vincentius Ferrerius; et, ut refert idem sanctus, interdum D. Thomas extra se raptus tribus diebus integris permansit. Imo et dum oraret in Ecclesia, aliquoties visus est ex fervore spiritus a terra elevatus. Ecce virum sanctissimum in orationibus suis, *ac etiam in suis regularibus exercitiis*.

3. Brevem perfectionis regulam omnes religiosos docet Thomas a Kempis, dicens: *hæc brevis regula maneat in memoria tua: fuge, tace, quiesce, ama nesciri, discere mori, luge præterita, sperne presentia* (Dial. Natio., 2, 3). Haec regulam perfecte calluit et servavit Doctor Angelicus; et insuper omnia, etiam minima vite regularis exercitia adamussum custodiivit. Probe noverat sanctus Doctor, quod *si illa quæ bases sunt et fundamenta totius regularis disciplinae, exacte non fuerint observata, totum corrumpat ædificium necesse est* (S. Cypr. sess. 25, 1). Quapropter a primis diebus quibus religionem est ingressus, regularibus exercitiis aprime vacavit et eorum observatiõni ad ultimum usque vite suæ terminum mordicus adhesit. Ab exordio vite religiosæ abstinentias, jejunia, silentium et aliæ dominicanæ religionis exercitia exacte servavit et usque ad mortem a minima quaque eorum observantia non destitit. Unde si cita monachi, qui secundum regulam vixerit, crux est atque martyrium (Jo. Thritem. adv. hæres., 2, 7),

divi Thomæ vitam crucem continuam, et iuge martyriam fuisse nemo est qui ambigat, cum ipse et regulam quam sectatus est, et omnia regularis vitæ exercitia usque ad mortem quam perfectissima servaverit. *Signum sapientiæ est bene incipere, melius continuare et optime finire*, inquit S. Vincentius Ferrerius (ser. de S. Thoma); sanctus autem Thomas fuit vir ille sanctus et sapiens, qui bene incepit, dum frustra renitentibus parentum conatibus, qui omnem moverunt lapidem, ut eum a religione avocarent, ipse firmiter in sancto proposito stetit et durioribus vitæ religiose exercitiis se dedit. Ipse etiam melius est prosecutus, quia semper ivit de virtute in virtutem, et quo in religione factus est atate provectior, eo fuit regularis vitæ exercitiis addictior. Ipse tandem optime finivit, quia in vitæ regularis exacta et perfecta observatione usque in finem perseveravit, ejusque finem fuisse sanctum manifestavit Deus tum revelans ei mortis suæ diem, tum variis miraculis et prodigiis mortem ejus illustrans, quas eum sanctitate plenum extitisse probantur et divulgant. Denairemur incomparabilem hunc virum, qui scientia, veritate et sanctitate plenus fuit, et titulum eisdem perfectionibus repleri ambiamus. *Dicitur Thomas a Christo accepit scientiam plenitudinem, cum habuerit scientiam universalem sine confusione, profundam sine vanitate et utilem sine interesse*; conemur et nos sublimem hanc scientiam participare. *Deus Thomas* de plenitudine Christi accepit veritatem, cum veritatis sponsus, magister et protector fuerit; pro viribus et nos hujusce veritatis participes fieri contendamus. *D. Thomas* de plenitudine sanctitatis Christi accepit, quia in prædicationibus, orationibus et exercitiis regularibus sanctus fuit; hujus et nos sanctitatem pro viribus æmullemur. Dicit forte aliquis: tam altam scientiam assequi non valeo. Esto quidem; verum qui alta sapere nequit, crassæ saltem ignorantie tenebras a se expellat et salutis necessaria addiscere conetur. Dicit alius: veritatis magister et protector esse non possum. Esto, quod sic se res habeat; penes omnes tamen est veritatem desponsare, eique inseparabiliter adherere; possunt omnes veritati ita conjungi, ut nihil falsum,

nihil erroneum unquam proferant; veritatem ergo quisque vestrum in sponsam eligat, ita quod ab eo voluntariis mendaciis nunquam separetur. Ac præsertim debet quisque cum D. Thoma repleri sanctitate. Elegit nos Deus, ut essemus sancti et immaculati (Ephes. 1, 4); non elegit nos, ut essemus pleni superbia, ira, avaritia, luxuria et omni vitiorum genere; atvero ut essemus omni sanctitate pleni, seu, ut explicat Doctor Angelicus, *elegit nos, ut essemus sancti virtutibus et immaculati a vitis*. Jam heu! plerique hominum non sanctitate, sed vitio replentur; plerique habentur similes iis, quos D. Paulus dicit esse *repletos iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia; plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate* (Rom. 1, 29). O quales plenitudines! hi quidem non erunt in plenitudine sanctorum (Eccli. 24, 17); in plenitudine damnatorum scribentur et nisi corda sua effundant, vilitatemque, qua pleni sunt evomant, cum damnatis æternam cruciabuntur. Effundite ergo corda vestra; omnia a vobis peccata expellite et replamini humilitate, benignitate, patientia et omni sanctitate, ut cum Doctore Angelico æternam felicitatem assequi valeatis. Amen.

DE SANCTO JOSEPH

CONCIO PRIMA.

Pater tuus et ego dolentes querebamus te (Luc. 2, 48).

De Philippo Macedonum rege refert Sabellius, quod cum eximius quidam orator elogium ejus conficere suscepisset, totam laudum illius segetem ex hoc uno sumpsit, quod Magni pater esset Alexandri: *hoc unum dixisse sufficiat, filium te habuisse Alexandrum*. Amplam quidem laudum materiam desu-

divi Thomæ vitam crucem continuam, et iuge martyriam fuisse nemo est qui ambigat, cum ipse et regulam quam sectatus est, et omnia regularis vitæ exercitia usque ad mortem quam perfectissima servaverit. *Signum sapientiæ est bene incipere, melius continuare et optime finire*, inquit S. Vincentius Ferrerius (ser. de S. Thoma); sanctus autem Thomas fuit vir ille sanctus et sapiens, qui bene incepit, dum frustra renitentibus parentum conatibus, qui omnem moverunt lapidem, ut eum a religione avocarent, ipse firmiter in sancto proposito stetit et durioribus vitæ religiose exercitiis se dedit. Ipse etiam melius est prosecutus, quia semper ivit de virtute in virtutem, et quo in religione factus est atate provacior, eo fuit regularis vitæ exercitiis addictior. Ipse tandem optime finivit, quia in vitæ regularis exacta et perfecta observatione usque in finem perseveravit, ejusque finem fuisse sanctum manifestavit Deus tum revelans ei mortis suæ diem, tum variis miraculis et prodigiis mortem ejus illustrans, quas eum sanctitate plenum extitisse probantur et divulgant. Denairemur incomparabilem hunc virum, qui scientia, veritate et sanctitate plenus fuit, et titulum eisdem perfectionibus repleri ambiamus. *Dicitur Thomas a Christo accepit scientiam plenitudinem, cum habuerit scientiam universalem sine confusione, profundam sine vanitate et utilem sine interesse*; conemur et nos sublimem hanc scientiam participare. *Deus Thomas* de plenitudine Christi accepit veritatem, cum veritatis sponsus, magister et protector fuerit; pro viribus et nos hujusce veritatis participes fieri contendamus. *D. Thomas* de plenitudine sanctitatis Christi accepit, quia in prædicationibus, orationibus et exercitiis regularibus sanctus fuit; hujus et nos sanctitatem pro viribus æmullemur. Dicit forte aliquis: tam altam scientiam assequi non valeo. Esto quidem; verum qui alta sapere nequit, crassæ saltem ignorantie tenebras a se expellat et salutis necessaria addiscere conetur. Dicit alius: veritatis magister et protector esse non possum. Esto, quod sic se res habeat; penes omnes tamen est veritatem desponsare, eique inseparabiliter adherere; possunt omnes veritati ita conjungi, ut nihil falsum,

nihil erroneum unquam proferant; veritatem ergo quisque vestrum in sponsam eligat, ita quod ab eo voluntariis mendaciis nunquam separetur. Ac præsertim debet quisque cum D. Thoma repleri sanctitate. Elegit nos Deus, ut essemus sancti et immaculati (Ephes. 1, 4); non elegit nos, ut essemus pleni superbia, ira, avaritia, luxuria et omni vitiorum genere; atvero ut essemus omni sanctitate pleni, seu, ut explicat Doctor Angelicus, *elegit nos, ut essemus sancti virtutibus et immaculati a vitis*. Jam heu! plerique hominum non sanctitate, sed vitio replentur; plerique habentur similes iis, quos D. Paulus dicit esse *repletos iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia; plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate* (Rom. 1, 29). O quales plenitudines! hi quidem non erunt in plenitudine sanctorum (Eccli. 24, 17); in plenitudine damnatorum scribentur et nisi corda sua effundant, vilitatemque, qua pleni sunt evomant, cum damnatis æternam cruciabuntur. Effundite ergo corda vestra; omnia a vobis peccata expellite et replamini humilitate, benignitate, patientia et omni sanctitate, ut cum Doctore Angelico æternam felicitatem assequi valeatis. Amen.

DE SANCTO JOSEPH

CONCIO PRIMA.

Pater tuus et ego dolentes querebamus te (Luc. 2, 48).

De Philippo Macedonum rege refert Sabellius, quod cum eximius quidam orator elogium ejus conficere suscepisset, totam laudum illius segetem ex hoc uno sumpsit, quod Magni pater esset Alexandri: *hoc unum dixisse sufficit, filium te habuisse Alexandrum*. Amplam quidem laudum materiam desu-

mere potuisset ab illustri majorum ejus genealogia, a regia dignitate qua aminebat, ab animi magnitudine qua pollebat, a felicitate qua fruebatur, necnon ab aliis corporis et animæ dotibus quibus florebat; at tamen patris Alexandri Magni dignitatem ita sublimem, augustam et memorandam arbitratus est, ut nihil ei addi debere censerit: *hoc unum dixisse sufficiat*. Oratoris mihi nunc incumbit munus, non ut terreni regis, verum ut Josephi Regis regum patris gloriosissimi elogium contexam; quem sane ab illustri regum et pontificum, a quibus descendit prosapia, a mirabilibus quibus emicat virtutibus, a divinis favoribus quibus affluit, necnon a quam maxime venerando sponsi B. V. titulo, quo decoratur, plurimum commendare possem; at ex patris Christi qualitate tantum gloriæ, honoris, dignitatis ac felicitatis ad sanctum Josephum refundat, ut ex hoc uno quod pater fuerit, totum illius encomium elicere contendam: *hoc unum dixisse sufficiat. Filium te habuisse Jesum*. Hoc habet sanctus Joseph quod et alii sancti; et hoc habet supra alios sanctos, quod sit Pater Christi: *Pater tuus et ego*; hæc est eminentissima qualitas, quæ eum supra omnes sanctos sublimat, ex qua panegyricam ejus concionem elicere pertentabo. *Ace.*

Pictores et geographi hoc in arte sua habent mirabile, quod grandiora et ampliora quævis objecta intra minutissimum spatium effingant et quasi abbrevient; pictores enim maximum quemque colossus in exigua telæ particula delineant et geographi totum terrarum orbem in unico papyri folio facili negotio adumbrant et includunt; mirabili autem hac arte et industria respectu sancti Josephi usus videtur supremus Deus, quippe qui omnes ejus perfectiones et excellentias in brevissimum redegit compendium, easque in unico Patris Christi titulo collegit et adunavit: *Pater tuus et ego*. Humani oculi pupillam ita exiguum esse constat, ut nec pisi, seu ciceras magnitudinem excedat; nihilominus inquit Doctor Angelicus, pupilla, licet minutissima, lunam, stellas, solem et quævis quæ ei obiciuntur corpora, in seipsa per representationem facillime continet et includit. Idem dicendum de hoc *Patris Christi* titulo; parvus quidem est, cum duobus dumtaxat constet vo-

culis ita tamen sublimes et eminentes continet et arguit perfectiones, ut nil in hoc mundo majus, nil eo augustius habeatur. De Ptolomæo refert Justinus, in proprii filii gratiam suo se spoliasse regno, et dum novus solemniter coronaretur rex, in aulicorum, totiusque adstantis populi conspectu alta voce clamasse: *omni regno pulchrius est regis esse Patrem* (*Hist.* 16); longe majori jure dicere fas est, nil majus, nil eminentius, nilque gloriosius in hoc mundo quam Christi Domini omnium imperantium Regis esse Patrem: *Pater tuus*. Jamvero ut clarius elucescat quantum gloriæ et perfectionis in Josepho hæc arguat paternitas, advertendum patres filiorum suorum esse nutriticos, protectores et superiores; sunt eorum *nutritii* ex natura, *protectores* ex affectu et *superiores* ex justitia; en igitur tres excellentias, quas ex qualitate patris carpit sanctus Josephus; per illum siquidem Christi nutritius, protector et superior efficitur: ut enim jam videre est, sanctus Josephus est 1. *Pater*, qui Jesum nutrit; 2. *Pater*, qui Jesum protegit; 3. *Pater*, cui Jesus subditus est. Ecce tres concionis hujus partes, ex quibus quanta dignitas, quanta felicitas, quantaque S. Josephi extiterit merita, facile auspicabimur.

I PARS.

S. Joseph est pater, qui Jesum nutrit.

Angelum unum ad Zachariam et alium ad Joseph delegavit Deus: Angelus ad Zachariam missus, dixit ei, mulierem ejus Elisabeth *ipsi* parituram esse filium; *uxor tua Elisabeth pariet tibi filium* (Luc. 1, 13); angelus vero ad Josephum delegatus non dixit ei, quod uxor ejus pareret *ipsi* filium, sed solummodo quod pareret filium: *pariet autem filium et vocabis nomen ejus Jesum* (Matt. 1). Non dixit Angelus Josepho, *Mariam ipsi* parituram esse filium eo quod Joseph non esset verus pater filii, quem paritura erat Maria, tantummodo Sancti Spiritus operatione concipiendi et pariendi. Licet

autem Maria filium Josepho, tanquam vero, legitimo et naturali ejus patri non pepererit, Joseph tamen filii Mariæ, seu Christi Pater in Sacra Scriptura vocatur: *Pater tuus et ego dolentes quærebamus te* (Luc. 3). Si S. Joseph non est verus Christi pater, cur ejus pater vocatur? dicitur pater ejus, quia juxta vulgi opinionem ejus pater esse credebatur: *putabatur filius Joseph*. Dicitur etiam pater ejus ob dilectionem plus quam paternam, qua Jesum prosequabatur: *sicut Maria mater Joannis dicitur propter dilectionem et non propter generationem, ita, inquit Dionysius Carthusianus, Joseph pater Jesu propter curam vel dilectionem vocatus est et non propter generationem*. S. Augustinus ait Josephum nuncupari et esse aliquo modo patrem Jesu, quia sponsus erat Mariæ, cujus filius erat Jesus: *Josephi filius est Jesus, quippe quia Mariæ verissimus est filius* (de cons. Evang. 2, 2). Multi autem auctores Josephum Christi patrem dici docent, quia eum tanquam filium suum enutrivit: *honoravit eum Spiritus Sanctus Patris vocabulo, quia nutritiis Salvatorem*, inquit Origenes (ho. 19); et ut ait divus Hieronymus, *Joseph Christi pater, non quod eum genuerit, sed quod eum educaverit*. Unde dici potest Josephum fuisse quasi patrem sacramentalem Christi, quia ejus pater extitit, non quoad substantiam, sed quoad aliqua accidentia. Sicut enim sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum vocamus panem: *Panis quem ego dabo* (Joan. 6), non quod sit verus panis quoad substantiam, ast quia est panis quoad accidentia, quæ post consecrationem remanent, ita et sanctus Joseph est Christi pater non quidem naturalis et quoad substantiam, sed quoad accidentia; quia scilicet est sponsus Mariæ Virginis, et quia eum tanquam proprium filium enutrivit: *honoravit eum Spiritus Sanctus Patris vocabulo, quia nutritiis Salvatorem*. Pater æternus et Joseph dicuntur ambo Christi Salvatoris patres: diversimode tamen patris qualitas utriusque convenit; æterno etenim Patri competit fecunditas, quia Christum, ut Verbum ad intra vere genuit, et ad extra ut hominem vere produxit virtute Spiritus Sancti; Josephi vero paternitas sterilis, non secunda fuit; haud enim genuit Christum; ideo

vero ejus pater dicitur, vel quia desponsavit Mariam, quæ supernaturaliter genuit Christum, vel etiam quia Christum nutritiis, et pater ejus nutritiis fuit: *Joseph nutritiis Christi* (S. Bern. s. l. de Assumpt.), Pater æternus, ut Christi Pater, ad eum enutriendum tenebatur; eumque modo quodam inusitato et mirabili alere poterat, si voluisset; poterat manu propria cæli rorem, panem angelorum, vel exquisitissimos quosque cibos ei erogare; si autem angelorum ministerio eum alere congruum censuisset, ad nobilissimum hoc opus sanctos Michaellem, Gabrielem, ac innumeros Cherubim et Seraphim vocare poterat, qui illud munus summo affectu, summaque reverentia jucunde obissent; atvero hanc Pater æternus Josepho curam demandavit, sublime hoc opus Joseph commisit, Josephum Christi patrem nutritiis esse voluit: *Joseph nutritiis Christi*. O divinum munus! quod sanctissime et perfectissime explevit Josephus, qui summo charitatis ardore ex cibis sudore vultus sui comparatis suum et Patris æterni filium aluit, et sicut non comedeat Job buccellam, quin ex ea comedere pauperes: *si comedi buccellam meam solus, et non comedit ex ea pupillus* (Job. 31, 17), ita et S. Josephus non comedit buccellam, quin ex ea comederet Christus; aperiebat quotidie Joseph manum suam, ut alimenta subministraret ei, qui aperit manum suam et implet omne animal benedictione, eumque summa cura et sollicitudine enutriebat: *Joseph nutritiis Christi. Quæsiit Dominus sibi virum juxta cor suum*, inquit sacer Textus (1 Reg. 13); quæ verba licet in sensu literali intelligantur de Davide, quem Deus quæsiit, et loco Saulis regem elegit; sensu tamen mystico, aut accommodatio, a nonnullis authoribus intelliguntur de sancto Josepho, quem Pater æternus, ut virum juxta cor suum, in Christi patrem elegit. Cor Patris æterni est Spiritus Sanctus; sicut enim Filius in Trinitate dicitur Verbum, vel lingua Patris æterni, quia quidquid ad extra loquitur Pater æternus, hoc per Filium suum, velut per linguam dicit; ita et Spiritus Sanctus est cor Patris, quia Pater æternus per Spiritum Sanctum, tanquam per proprium cor diligit, quæcumque amore prosequitur; Jo-

sese autem est vir iuxta cor Patris aeterni: sicut enim Spiritus Sanctus in Trinitate celestis tertia persona est secundum originem, ita in terrestri Trinitate Jesu, Mariae et Josephi, Joseph dignitatis ordine tertium sibi vindicat locum; sicut etiam Spiritus Sanctus fuit sponsus Virginis ejus virginitatem nunquam ledens, ita Joseph castissimus Mariae sponsus extitit, virginitati ejus nunquam officiens; sicut tandem Spiritus Sanctus, instar cordis, fons fuit et scaturigo vitae ac omnium vitalium spirituum, quibus Christi corpus fovebatur et vivebat, ita Joseph principium fuit vitae et omnium spirituum vitalium, qui per varias corporis Christi arterias diffundebantur, quia fuit pater nutritus, qui ei subministravit alimenta, ex quibus hi spiritus formabantur: *Joseph nutritus Christi*. O magnam Josephi gloriam, quod Patris aeterni vices impleverit, et quod ejus nomine Christum aluerit: *gessit Joseph personam Dei Patris* (Isidor. Isol. Sum. 1, 16). O ineffabilem Josephi felicitatem, quod fuerit vir iuxta cor Patris aeterni et ab eo fuerit electus, ut Christum Jesum aleret: *quesivit Dominus sibi virum iuxta cor suum*. O mirabilem et nunquam satis commendatam Josephi dignitatem, quod Christi Pater nutritus extiterit: *Joseph nutritus Christi*. Gloriantur nonnunquam viri sapientissimi et eruditissimi, quod imperatorem, regem vel aliquem principem educaverint; quanto major censenda Josephi gloria, quod Regem regum Christum nutritiverit? Honoratos esse et beatos arbitrabantur angeli, quod semel in deserto Christum aluerint; quanto honoratior et felicitior Joseph, qui pluribus annis eum cura et laboribus suis sedulo nutritiverit? Si nimis honorificatus et felix praedicatur sanctus Antonius Paduanus, quod Christum semel dumtaxat, aut iterum ulnis suscipere meruerit, quanto honoratorem et felicitatem praedicare debemus Josephum, qui non semel, aut bis solummodo Christum in manibus gestavit, verum toties quoties eum tangere, portare, osculari, cibare, omniaque Patris nutritii munia exercere meruit? Si commendatur Joseph Patriarcha, quod tempore famis Aegyptios aluerit, quanto magis commendandus Joseph Christi pater, qui illum alit, qui tempore opportuno dat

escam omni viventi? Si Petro Salvator curam dedit pascendi oves et agnos, quanto gloriosius negotium demandatum est Josepho, nutriendi scilicet Pastorem pastorum Christum Dominum? O quanta erit Josephi gloria in die judicii! Tunc omnibus misericordibus, qui illum in persona pauperum aluerunt, dicit Christus: *esurivi et dedistis mihi manducare; sitiivi et dedistis mihi bibere* (Matt. 25, 35); Josepho autem in conspectu omnium populorum dicit: o pater mi, dum in terris degerem et inter homines in mando versarer in propria persona *esurivi et dedisti mihi manducare; sitiivi et dedisti mihi bibere*; tuque pater meus nutritus extitisti. O qualis Josepho haec erit gloria in die judicii! Et quanta ejus erit merces in caelo! Si enim quicumque pauperi *dederit calicem aque frigidae, non perdet mercedem suam* (Matt. 10), quanto liberaliorem et munificentiorem se praebet Deus erga Josephum, qui non solum aque scyphum pauperi cuidam largitus est, at Christum Dei Filium summa sollicitudine nutritiverit? Si Abrahami propter angelos hospitio receptos charitas largissime fuit remunerata, quanto largius et uberius compensatur Josephus, qui Regem angelorum plurium annorum spatium cibavit et aluit? Si a patre suo benedictus fuit Jacob, eo quod ei semel cibos ad vesendum paraverit, quales benedictiones, qualemve in caelo mercedem percipit Joseph, qui Dei sui pater nutritus extitit? Magnus certe est S. Josephus, quia est pater, qui Jesum nutrit: *ac etiam quia est pater, qui Jesum protegit*.

II PARS.

S. Joseph est pater, qui Jesum protegit.

Omnes patres ex naturali inclinatione ita ad diligendos filios moventur, ut eos non amare nequeant; *si pater est, non potest non amare* (Chrysol. serm. 33). Ita parentibus innatus est hic erga filios amor, ut pater qui filios non diligeret, ipsis brutis durior et immanior censendus foret: *ferre amant filios*

suos, amant filios aspidēs, amant filios tygrides, amant filios leones. Nulla bestia est quæ non filiis blande murmuret; ergo pater qui non amat filios suos, etiam bestias peior est (S. Aug. serm. fer. 2 post Dom. Sept.). Hoc erga Christum amore non caruit Joseph, cui Spiritus Sanctus et Patris Christi dignitatem et paternam erga Christum amorem infudit: paternam dignitatem Josepho contulit Spiritus Sanctus, eumque Christi patrem fecit cum in Mariam ejus conjugem supervenit, eamque supernaturaliter obumbravit: *Spiritus Sanctus supervenit in te et virtus Altissimi obumbravit tibi*. Sicut enim fructus qui in agro meo sterili supernaturaliter producerentur, mei essent, ita Christus, qui est benedictus fructus in Maria Josephi Sponsa per Spiritus Sancti operationem supernaturaliter productus, est fructus et filius Josephi, qui eum ut filium respexit et qui eum dilexit ut filium sibi a Spiritu Sancto datum: *Joseph omni amore transformativo ferebatur in eum, ut in dulcissimum filium sibi in conjugē suā Virgine per Spiritum Sanctum datum* (S. Bern. s. de S. Josephi). Eo ipso quo Spiritus Sanctus in utero Virginis corpus Christi formavit, paterno erga eum amore cor Josephi inflammavit: *Spiritus Sanctus de carne Virginis hominem formans, paternum vultu hunc, scilicet Joseph, qui nasebatur infantis amorem infudit* (Rupert. lib. 1 de glor. Fil. Hom). Paterno hoc amore successus Joseph non solum Christum aluit, eum etiam protegit. Unde Isidorus Isolanus Josephum Cherubim vocat, qui Mariæ et Christi custos ac protector fuit: *cur non Joseph Cherubim adnumerandus est, qui et Virginis sanctissimæ et Christi custos a Deo immortalis positus fuit?* Postquam peccavit Adam, paradisu terrestrem Deus Cherubim unius custodie commisit; Maria autem, ut nonnulli ex sanctis Patribus docent, fuit paradisi quidam mysticus et Christus arbor in medio hujus paradisi plantata extitit; ut autem loquitur idem Isidorus, S. Joseph, ut alter Cherubim, hujus paradisi et hujus arboris, seu Christi et Mariæ custos et protector extitit: *cur non Joseph Cherubim asseverandus est, qui et Virginis sanctissimæ et Christi custos a Deo immortalis positus fuit?*

(Isid. Isol. 3 p., c. 22). Ezechiel propheta in extasim raptus, mirabilem vidit currum, in quo erat thronus, cui insidebat rex, hujusque currus duxer et custos erat unus Cherubim; si autem hanc visionem mystice interpretari liceret, dicerem, mirabilem hunc thronum fuisse Virginem Mariam, cui Rex regum Christus novem mensium spatium insedit; Cherubim vero, qui hunc regebat currum, fuit sanctissimus Joseph, qui non solum Mariæ Virginis, verum et Christi Domini custos et protector extitit: *cur non Joseph Cherubim asseverandus est?* Unicuique a Deo delegatus est angelus, qui eum regat et custodiat: *unicuique nostrum a die baptismatis usque ad obitum delegatus est angelus, qui et viriliter decertantem a tentatione custodiat et auxilium præbere non desistat* (Pet. Dam. ep. ad Alex. II P. M.). Hi angeli custodes sunt etiam angeli protectores: *superæ potestates*, inquit Anastasius Synaita, *valde et vehementer diligunt et protegunt* (I Hexa.). Jesus autem, ut communiter sentiunt theologi, angelos quidam assistentes et ministrantes habuit, angelos custodes non habuit, qui eum adversus dæmones custodirent et protegerent, quia cum esset omniscius et omnipotens, nil adversus eum moliri poterant dæmones, nullumque periculum inerat, quod ipse eorum tentationibus vinceretur. Quia tamen Christus in hunc mundum veniens et humanam assumens naturam, omnibus infelicis hujus nature infirmitatibus, quæ peccatum et imperfectionem malorum non arguunt, subli voluit: ipse non secus ac alii homines, temporis inclementiam, hominum persecutiones, famem, sitim et alia multa pati potuit, et ideo qui angelum custodem non habuit, aliquo saltem egere videbatur homine, qui adversus hæc eum protegeret et qui esset quasi angelus ejus protector; talis autem extitit S. Joseph, qui a sancto Bernardo vocatur *magni consilii angelus*. Joseph fuit angelus ratione puritatis angelicæ. In qua floruit; fuit *magni consilii angelus*, quia in concilio a sanctissima Trinitate habitus fuit delegatus, ut quasi angelus protector Christi esset et eum in omnibus casibus firmiter protegeret, quod munus perfectissime obiit, cum et honoris et vitæ Christi pro-

tector extiterit. Protector fuit honoris Christi, cum Mariam matrem ejus desponsavit, et protector fuit vite Christi, cum eum ab Herodis manibus præservavit. Quæ ut clarius explicentur, adnotandum Christum in Virginis Mariæ utero non per hominis, sed per Spiritus Sancti operationem fuisse formatum; sicut enim in æterna generatione producitur ex patre sine matre, ita in generatione temporali ex matre sine patre produci decrevit; atque eodem decreto, quo ex matre sine patre nasci voluit, et suo et matris, saltem coram hominibus, perclitabatur honore: si namque natus esset ex innupta, mater ejus estimata fuisset impura, et ipse illegitimus reputatus; ergo Joseph desponsans Mariam, et matris et filii honorem protexit; cum etenim ut Mariæ sponsus agnitus est, nulla adversus utriusque honorem et famam oborta est suspicio. Unde sanctus Joseph altissimi mysterii incarnationis Verbi scutum vocatur: *altissimi mysterii scutum fuit inexpugnabile* (Isid. Isol. l. p. 4): fuit scutum hujus mysterii, quia in executione mysterii incarnationis fuit protector simul et honoris Mariæ, ac etiam honoris Christi. Imo et fuit protector vite Christi, quem e manibus Herodis eripuit, cum impius hic tyrannus Christum natum necaturus querebat; ideoque misit satellites, qui eum in cunis vagientem occiderent; S. Joseph pius protector vite Christi et quasi Salvator Salvatoris fugiens in Ægyptum eum secum detulit, eumque Herodis furori subripuit. O mirabilem honoris et vite Christi protectorem! Portentosam scalam vidit Jacob a terra usque ad cælum pertingentem et Deum supremo hujus scalæ gradui innitentem: *vidit Dominum innixum scalæ*. O magnum mysterium! Deus, qui est omnipotens et omnia portat verbo virtutis suæ, scalæ innititur; Deus qui omnium creaturarum est protector et columen, scalæ apparet innixus; Deus sustentari nequit, quis ergo scalæ innixus dicitur; *vidi Dominum innixam scalæ?* Hoc dubium luculenter solvit Rupertus abbas, dicens scalam, quam Jacob dormiens vidit, esse Christi Domini genealogiam, cujus scalæ gradus sunt Abraham, Isaac, David, aliique reges, patriarchæ et propheta, a quibus Christus

originem ducit; supremus autem hujus scalæ gradus, cui Deus innititur, est S. Joseph, cui innititur Christus: *supremus scalæ gradus cui Dominus innixus, iste est Joseph vir Mariæ* (de glo. Fil. Hom. 1); et si quis scire cupiat, quomodo Christus innitatur Josepho, respondebit ideam abbas, quod ei innitatur tanquam tutori et protectori: *utique tanquam tutori pupillus* (Ps. 17, 31), Josepho innitatur tanquam protectori, quia vitæ et honoris ejus protector fuit. Miramini Josephum, qui eum protegit, qui *protector est omnium spernantium in se*. O virum vere mirabilem, quem Pater æternus in Filii sui unigeniti protectorem elegit! O quales et quantæ pereximii hujus viri esse debent virtutes et perfectiones, quibus ad tam sublime munus eligi et erigi meruit? Heu! si S. Johannes Baptista, qui erat *neque manducans, neque bibens* (Matt. 21, 28), et cujus tanta erat perfectio, ut a multis Messias censeretur; si inquam, Christi præcursor, cujus sanctitas maxima, Christum digito solummodo indicare meruit, quanta inesse debet sanctitas Josepho, qui Christum non solo digito commonstravit, verum toto brachio protexit et tutatus est? Magna quidem Josepho infuit sanctitas, ac etiam et magna gloria inesse debuit; si enim gloriabatur Doctor gentium ex hoc quod Dei servus esset: *Paulus servus Jesu Christi*; quanta Josepho inest gloria, quod non servus solum, etiam Christi protector fuerit? eumque magna sit Josephi gloria, utpote Pater qui Christum protegit, magna etiam habenda ejus gloria, *quia est Pater, cui Christus subditur*.

III PARS.

Sanctus Josephus est Pater, cui Jesus subditur.

Patrem jure naturali in filios suos jurisdictionem habent qui libet patres et in quocunque dignitatis gradu existat filius, patrem semper sibi superiore ratione paternitatis agnoscere debet: *natura pater filiorum imperium semper obtinet, quomodo etiam*

non efflagitet dignitas (Arist. 8, Elenc. 11). Quis autem pater superior esse poterit Filii, qui simul est Deus et homo? Profecto Deus nulli subicitur, nullumque habere potest superiorem: *constat*, inquit Tertullianus, *Deum nullo minorem et subjectiorem, imo omnibus majorem et sublimiorem* (advers. Hermog. 7); quis ergo Christi Dei et hominis superior esse poterit? Joseph utique, qui ita patris Christi dignitate sublimatus est, ut per eam factus sit, aliquo modo illi superior; quod intelligendum de natura humana Christi præcise sumpta; nam si samatur ut elevata a Deo ad hypostasim Verbi, unum est cum Deo, ac proinde non subdita Josepho et Mariæ; nec sub hoc respectu Christus iis obedire tenebatur, sicut nec Augusto, Herodi et aliis terrenis principibus; Christus tamen parentibus suis Josepho et Mariæ obtemperare et subijci voluit; de quo nullus est ambigendi locus, cum S. Lucas Evangelista Christum iis subditum fuisse testetur: *et erat subditus illis*. Quæ verba explicans S. Basilius, ait: *Christus in prima ætate subditus parentibus, omnem laborem corporalem mansuete et obedienter sustinuit. Cum enim homines illi essent iusti quidem ac pii, verum pauperes et rebus necessariis non abundantes, merito laboribus corporis assiduus dediti erant, per hoc necessarias res sibi acquirentes. Jesus autem his subditus, velut ait scriptura, omnium etiam simul perferendo labores obedientiam declaravit* (Const. Monast. 4). O mirabilem Christi obedientiam et subjectionem! Maxima erat Josephi erga Christum reverentia; nihilominus, ut ait S. Bernardinus, *sanctus vir publice habebat se ad Christum verbo, actu et gestu, atque cura et imperio, sicut verus pater ad filium suum* (Serm. de S. Joseph.). Christo ut filio Josephi imperabat et Josepho Christus ut filius obtemperabat: *erat subditus illis*. O rem mirabilem, Deus homini, Creator creature obtemperat! hinc exclamatur S. Bernardus: *erat subditus eis. Quis? quibus? Deus hominibus: nec tantum Mariæ, sed et Josepho: utrinque stupor, utrinque miraculum* (Hom. 1 sup. Missus est!) Hanc Christi ad Josephum subjectionem, ita mirandam et commendabilem censuit S. Evangelista Lucas,

ut ex omnibus actionibus, quas ab infantia usque ad trigessimum vitæ suæ annum operatus est Christus, hoc solum referat, quod Mariæ et Josepho obdierit. Mirabilia et heroica multa opera ab incunabilis indesinenter Christus edidit; theandricas continue operatus est actiones; humilitatis, patientiæ, charitatis, aliarumque virtutum actus singulis vitæ suæ momentis elicuit, totaque opera perfecit, ut dicat S. Joannes Evangelista, quod si ejus omnia scriberentur opera, libros totus mundus continere nequiret; nihilominus ex tot mirandis operibus, quæ usque ad trigessimum vitæ suæ annum patravit Christus, hoc solum refert S. Lucas, quod Josepho et Mariæ obtemperavit: *et erat subditus illis*. Si a sancto hoc Evangelista quæras, quid Christus in decimo, quid in duodecimo, quid in decimoquarto et in aliis vitæ suæ annis usque ad trigessimam egerit? Hoc solum respondet, quod esset subditus Mariæ et Josephi: *erat subditus illis*. Bisque adeo subditus et obediens erat Christus, ut adamussim eis in omnibus paruerit. Quam Christi erga Joseph obediendam et subjectionem ut explicet Isidorus Isolanus (1), sic Christum loquentem inducit: *ego conversatus sum cum Josepho in omnibus, sicut si essem filius ejus naturalis et obediebam in omnibus, nec unquam transgressus sum verbum illius et eram subditus illi, sicut filii parentibus* (Sum. de don. S. Jos. 4, 8). Notum est omnibus, solem Ezæchiæ regis tempore decem lineis retrocessisse: *reversus est sol decem lineis* (Isa. 38, 8). Sacra etiam docet Scriptura, solem Josue imperante stetitisse: *sol contra Gabaon ne movearis* (Josue 10, 12). Mirabilia quidem et portentosa hæc fuere;

(1) Quis frequens in his de S. Joseph concionibus occurrit mentio hujusmodi Isidori de Isolanis, secundum hunc scriptorem Ordinis Prædicatorum floruisse initio sæculi decimiserti, et auctorem esse operis: *Summa de donis S. Josephi*; quod opus, ut refert P. Echari (Scriptor. Or. PP. t. 2), ipse Isidorus testatur a se confectum in loco S. Joseph Fontanellæ anno 1514, ejusque correctionem complevisse Papia anno 1521. Hoc opus merito recensetur inter doctiores et antiquiores elucubrationes editas ad merita, gloriam, cultumque incliti Patriarchæ proplanda.

at longe mirabilis, quod Josepho Christus sol justitie non semel dumtaxat, aut iterum, at omnibus vite suae diebus obsequatur. Stabat semper et movebatur Christus ad nutum patris sui Josephi, cui tamquam filius obsequentissimus semper et in omnibus obediens: *erat subditus illi, sicut filii parentibus.* Joseph Patriarcha in somnis solem, lunam et stellas ipsum adorantes vidit: *vidi per somnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me* (Gen. 37, 9). Per hunc solem ab authoribus communiter intelligitur ejusdem Josephi pater, sicut per lunam et stellas intelliguntur mater et fratres ejus; si tamen divo Augustino fidem adhibeamus, hoc somnium hoc modo explicari non oportet, quia tunc Josephi Aegyptiaca mater mortua erat, ac proinde ipsum honorare et adorare nequebat. Ideo, inquit idem Augustinus, hoc somnium figurative intelligendum de Josepho Christi parente, in quo vere est adimpletum, quem omnes alii sancti veluti fulgentes stellae venerati sunt; Maria etiam, tamquam luna mystica, eum sicut sponsum sanctissimum religiosissime coluit, et Christus sol justitiae ei ut patri perfectissime obedit et subditus fuit: *obediebam ei in omnibus, nec unquam transgressus sum verbum illius et eram subditus illi, sicut filii parentibus.* O magnam Christi obedientiam et subjectionem! ejus exemplo discite pueri subjeci parentibus; discite religiosi obedire superioribus; discite omnes obtemperare Deo, ejusque mandata servare; simul et omnes discite plurimi facere S. Josephum, cui Christus subjeci voluit, quia haec Christi subiectio maximam in Josepho signat et arguit dignitatem: *haec subiectio, sicut inestimabilem notat humilitatem in Christo, ita dignitatem incomparabilem signat in Josepho,* inquit Gerson (serm. de Nativ. Virg.) Et ratio, quam adhibet illustris hic cancellarius universitatis Parisiensis, est: nil gloriosius, quam imperare regum Regi et dominantium Domino: *quid enim subtilius, quam imperare ei, qui in femore scriptum habet: rex regum et Dominus dominantium.* Aliam adducit rationem, dicens, nil esse eminentius, quam dominari illi, qui se Deum fortem et Dominum exercituum vocat; nihilque gloriosius esse posse, quam sub suo habere domino

eum, cui flectitur omne genu: *haec subiectio dignitatem incomparabilem signat in Josepho.* O quantum existimandus Joseph propter patris Christi dignitatem, qua fulget: *magnus est,* quia est pater qui Christum nutrit: *magnus* quia est pater, cui Christus se subiecit. Haec patris Christi dignitas ita Josephum sublimat, ut quantum per eam extollatur, homines cognoscere non valeant. Sicut enim de Patre aeterno dixit Christus, quod ipse solus illum cognosceret: *neque Patrem quis novit, nisi Filius et cui voluerit Filius revelare* (Matt. 11, 27), ita et de Josepho patre dici potest, quod solus Christus cognoscere valeat, quantum per patris qualitatem evehatur: *neque quis novit Patrem, nisi Filius.* Dum autem Patris Christi qualitas Josephum sublimavit, eum etiam potentissimum fecit in caelo, ubi, ut ait Gerson, tanta gaudet potestate, ut non orat, sed imperat: *non orat, sed ordinal, non impetrat, sed imperat (in Josephin.).* Josephi in Christum auctoritas cum ipso in caelum conscendisse videtur; ibi etenim paterna auctoritate et supplici quodam implorat imperio: *quanta fiducia Joseph! quanta in eo vis impetrandi!* quia, ut ait idem Gerson, *dum vir uxorem, dum pater filium orat, velut impertum reputatur.* Joseph in caelo simul eum Maria corporaliter jam existere creditur; Maria Christo exhibet uera, quibus fuit lactatus: Josephus vero ei ostendit brachia, quae illum portaverunt et manus, quae illi officiose inserverunt; ex quo infert S. Bernardus, non solum Mariae, verum etiam Josepho petenti Christum nil denegare posse; si, inquit, *voluntatem timendum se faciet, quomodo voluntatem nutrientis se non faciet?* Cum ergo tanta sit Josephi in caelo potestas, in omnibus necessitatibus ad eum accurrete, illum supplices invocate, ejus vos protectioni committite et ipse a vobis omnia mala fugabit, multaque a Deo vobis beneficia et vitam aeternam impetrabit. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ (Matth. 1, 16).

Sanctus Gregorius Nazianzenus sororis suæ Gorgoniæ maritum digno exoptans prosequi encomio, satis superque eum laudare arbitratur, dicens, quod sororis suæ conjux et vir fuerit: *vultis uno verbo circum describam? Vir est illius, id est, Gorgoniæ (Orat. de laud. Gorgon.)*. A divitiis, a nobilitate, a singulari pietate, necnon ab aliis multis corporis et animæ dotibus eum laudare potuisset; ipsi autem ita sublimis visa est sponsi Gorgoniæ dignitas, ut hanc unicam ad perfectum et integrum hujus viri elogium sufficere crediderit, nec aliud quidquam superaddere necessarium existimavit: *non enim scio*, inquit, *quid amplius dicere necesse sit*. In sanctissimi Josephi laudes prorumpere nunc inest animus, meritorum ac perfectionum ejus magnitudinem et multitudinem recolare et colligere mei jam est propositi, totamque laudum ejus materiam elicere pertentabo ex hoc, quod non Gorgoniæ, sed Mariæ Virginum purissimæ, mulierum sanctissimæ et Christi Salvatoris Matris dignissimæ sponsus extiterit: *Joseph virum Mariæ*. Unde si quis a me querat, qualis et quantus fuerit Joseph, hoc solum respondebo, quod fuerit *vir Mariæ*, et postquam illum ut Christi patrem commendavi, nil altius, nilque eminentius ad ejus laudem promere valeo, quam quod Deipare sponsus extiterit: *non enim scio, quod amplius dicere necesse sit*. Itaque de Josepho, ut Mariæ sponso, tota hæc erit concio. *Ave*.

Verum, licitum et sanctum fuit sancti Josephi cum B. V. Maria conjugium; *verum*, quia vere Joseph desponsatus est eam: *cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph (Matt. 1, 18)*; *licitum*, quia licet uterque virginitatem rovisset, per Spiritus Sancti inspirationem noverant, nullum violandi voti

fore periculum: *sanctum*, quia per hoc matrimonium sanctus Joseph tutatus est famam et virginitatem B. Virginis, ac pueri Jesu custos et nutritus est effectus, O admirabile conjugium! O admirabiles conjuges Joseph et Maria? Mirabilis sponsus, mirabilis sponsa, et ut de solo sponso loquar, Joseph fuit sponsus nobilissimus, sanctissimus et felicissimus, Sanctus Joseph est 1. *sponsus nobilis* propter claros nobilitatis titulos, quibus floret; 2. *est sponsus sanctus* propter virtutes et merita, quibus affluit; 3. *est sponsus felix* propter gloriosam affinitatem, quam contrahit. Videamus nobilitatem, sanctitatem et felicitatem Josephi Mariæ sponsi: *Joseph virum Mariæ*.

I PARS.

S. Joseph est sponsus nobilissimus.

Ex stirpe et moribus nobilem extitisse Josephum docet sanctus Bernardus: *nobilis, inquit, genere, mente nobilior* (Hom. 3 *sup. Missus*). Solam generis nobilitatem in sancto hoc Mariæ sponso nunc inquiri, eamque illustrissimam esse probant 1. *qualitas filii David*, que illi juste tribuitur; 2. *genealogia domus ejus*, qua præclarior alia esse nequit; 3. *arma ejus gentilitia*, quibus clariora nulla habentur.

1. Ad mundi conversionem periciendam plebejos ac indoctos viros elegit Christus: *ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus* (1 Cor. 1). Congruum erat, quod ad tale ministerium doctos et nobiles viros non assumeret, ne eorum sapientia et nobilitati adscriberentur mirabilia, que per illos Deus operaretur; non tamen congruebat, ut Christus Rex regum ab ignobili homine nutriretur (1); nec credendum Patrem æternum

(1) Id quidem minime congruebat, cum aliter a Deo decretum fuerit, et a prophetis prænnuntiatur, nempe ex regia stirpe orituram Christum. Si quis autem curiosus inquirat, cur ipsum non deoret ignobili progenie nasci, hujus

Josephi curæ unigenitum Filium suum tradidisse, nisi ex nobili sanguine oriundus esset. Nobilis quidem erat Josephus, ejusque nobilitatem testatus est Deus, cum eum ab angelo filium David vocari voluit: *Joseph filii David*; non enim sine fundamento sic vocatus est: reverè tanta ejus erat nobilitas, ut de regia Davidis stirpe rectè descenderet; *eo quod esset de domo et familia David*, inquit S. Lucas Evangelista (2, 4). Unde inferi S. Bernardus, certissimum et indubitatum esse, quod Joseph Davidis filius extiterit et a regia sanctissimi illius propheta stirpe descenderit: *cere, inquit, de domo David, cere de regia stirpe descendit vir ille Joseph* (Ubi sup.). Advertit S. Chrysostomus, Josephum dictum esse non solum de domo, verum etiam de familia David, ad hoc ut ullo modo dubitari posset, eum vere a regia Davidis stirpe originem ducere: *Cum multæ, inquit, essent ex tribu Juda familiæ, non utique omnes a David genus traherant; sed ne istud hic diceret, preveniens Evangelista prorsus exclusit suspicionem tuam, non*

congruentia ratio attendenda videtur ex eo quod, cum Christus sit caput omnium hominum, decebat eum assumere quicquid supereminet in hominum societate: hæc autem duplex est, civilis et religiosa: priori præsedet rex, alteri sacerdos, sive pontifex: ideo Christus potorem utriusque societatis potestatem assumpsit, regiam et sacerdotalem, dictus propterea *Rex regum et Sacerdos in æternum*. Apud veteres autem super utramque potestatem, Deo sic disponente, euniquit auctoritas propheta, juxta illud: *Ego constitui te hodie in civitatem univertam... super eunem terram, regibus Juda et sacerdotibus* (Jer. 1, 10-13): ideoque et prophetialis auctoritas competit Christo, de quo legitur: *Propheta magnus surrexit in nobis* (Luc. 7). Fuit ergo Christus Propheta magnus, Summus Sacerdos seu Pontifex et Rex regum: prophetali, sacerdotali et regio characterè inniguitus; que tria licet et præcipue competant ratione divine hypostasis, ipsi etiam tanquam homini et jure naturæ temporali attribui omnino congruebat. Ad hæc congruentiam, ut Christus regia stirpe nasceretur, addi potest, eum voluisse instaurare omnia, omnibusque exemplar fieri recte vivendi; ideo oportuisse omnium hominum ordinem seu certum velut in se uno exhibere, et et potentes divitesque deceret superbie non sapere; et subditos pauperesque divitiis continere, imo et paupertatem diligere, simulque obedientiam sectari aliorum.

N. E.

solum ex domo, verum etiam ex familia David eum esse confirmans (in c. 1 Matth.). In veteri Testamento lege sancitum erat, ut sponsus et sponsa ejusdem essent tribus: *omnes viri ducent uxores de tribu et coquatione sua: cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient, ut hæreditas permaneat in familia* (Num. 36, 7). Quæ lex si non omnes penitus ligabat, ut nonnulli auctores sentiunt, ligabat tamen hand dubie puellas, quæ deficientis prole mascula, in hæreditatem patris succedebant, ne illa hæreditas per conjugium ad aliam tribum transiret: Joachim autem non habuisse masculos filios constat; ideo cum Joseph Mariam Joachim filiam desponsaverit, ejusdem tribus esse oportebat Joseph, cujus erat Maria, puta, tribus Juda. Et quia in tribu Juda variæ erant familiæ et cognationes, inter quas eminebat illustris et regia Davidis familia, ex qua orta erat Maria, ex ea etiam procul dubio ortum duxerat sponsus Mariæ Joseph: *cere de domo David, cere de regia stirpe descendit vir iste Joseph*. E familia Davidica ortum Christum, ipso sole clarus est. Hoc declaravit angelus dicens: *dabit illi Dominus sedem David patris ejus* (Luc. 2): hoc turbis notum erat, ut enim dicitur Matthæi capite duodecimo, *Stupebant omnes turbæ et dicebant: numquid hic est filius David? Hoc ipsi cæci sciebant; sic enim in Evangelio legitur* (Matth. 9); *secuti sunt Christum duo cæci clamantes et dicentes: miserere nostri, fili David*. Cum igitur certissime pateat quod Christus fuerit filius David, Davidis etiam filius censendus Joseph, cum ejusdem familiæ sit Christus, cujus est Joseph et eadem utriusque genealogia. Unde S. Bernardus Senensis, cum aliis quamplurimis, assertit Josephum ita fuisse filium David et ita ex regia Davidis stirpe descendisse, ut regni David legitimus successor et hæres extiterit. Fuit ergo Josephus sponsus nobilissimus, si attendatur qualitas filii David, quæ illi juste tribuitur; fuit etiam sponsus nobilissimus, si spectetur genealogia domus ejus, quæ illustrior esse nequit.

2. Cum omnes ex protoparentibus Adam et Heva descendamus, cur non omnes æque sumus nobiles? hanc questionem movebat antiquus quidam poeta sequenti dysticho:

*Si pater est Adam euactis, si mater et Heba,
Cur ne omnes sumus nobilitate pares?*

Hoc dubium facile solvitur, dicendo, quamplurimos ex Adæ filiis a primæva nobilitate descivisse et per vitia, quibus adhaeserunt, ignobiles et rusticos effectos esse, nec non ignobiles filios genuisse.

*Degenerant homines citius, sicutque minores:
Exaltat virtus, nobilitatque genus.*

Et ob hanc causam a mundi primordio ex hominibus alii nobiles fuere et alii ignobiles; ex filiis Adam, Abel et Seth, quia iusti et virtute præditi, a parentibus simul cum sanguine sibi infusam servaverunt nobilitatem; Cain vero ea infelicitate cecidit, suisque vitis ignobilis et plebejus factus est. Post diluvium ex filiis Noë alii nobiles et alii rustici extiterunt; Sem namque et Japhet acceptam a patre generis nobilitatem servaverunt et virtutibus suis exornaverunt; Cham vero ob crimina que perpetravit, ab hereditaria decedit nobilitate et fratrum suorum servus est effectus: *maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis* (Gen. 9, 25). Si autem nunc Josephi genealogia ab Adamo usque ad ipsum foret contextenda, probari posset ab Adamo usque ad ipsum nobilem ejus extitisse genealogiam; quia, ut docent auctores, ab Adamo descendit Joseph, non per Cain, qui erat ignobilis, sed per Seth, qui nobilis erat et sanctus: a Noëmo etiam descendit, non per Cham, qui maledictus fuit et ignobilis; verum per Sem, qui nobilis et rex extitit. Licet nobilitentur mulieres ignobiles cum viro nubunt nobili, ut habetur in jure romano (L. fin. Cod. de incois 10), ubi hæc leguntur verba: *mulieres honore maritorum eriguntur et genere nobilitantur*: vir tamen plebejus non nobilitatur per mulierem nobilem, quia mulier vilem mariti conditionem sequitur, ait Ulpianus (L. fem. ff. de senator.). Ab hac lege excipiuntur hi, quorum uxor est regina, princeps, aut ducissa; qui ab uxoribus suis nobilitantur, ut docent multi apud Tiraquellum (*de nobil.* 18). Quare licet ex se nulla fulgeret

nobilitate Joseph, nobilitatus fuisset per Mariam conjugem, quæ non solum Israëliti, verum et totius mundi erat regina. A sponsa vero nobilitari non egebat Josephus, si attendatur ejus genealogia, in qua recensentur rex Salomon, rex Roboam, rex Abias, rex Asa, alique multi reges; unde Joannes Gerson Josephum a regali genealogia illustrato proclamat: *Joseph regali eæ progenie illustris*. Ut autem perfectius dignoscatur, quam nobilis et quam illustris fuerit Joseph propter majorum suorum genealogiam, legatur, [si libet, primum Evangelii S. Matthæi caput, in quo S. Josephi genealogia a ter quatuordecim generationibus contextitur et in ea reges multi, patriarche multi nec non multi recensentur prophete. Ex quo patet, Josephum esse virum nobilissimum, si ejus spectetur genealogia. *Fuit etiam sponsus nobilissimus, si ejus stemmata inspiciantur.*

3. In magnatum domibus gentilia stemmata, velut hereditarii et fulgentes nobilitatis tituli, solite servantur; iisque viri quique illustrissimi utuntur, tamquam domesticis characteribus, quibus suam prodant nobilitatem, suamque familiam ab aliis secernant. Sic summus pontifex thiarum cum binis clavibus, imperator aquilam bicipitem et Gallie rex tria lilia aurea in campo cæruleo pro insignis gestant. Ipsa etiam Ecclesia catholica vult sanctorum imagines propriis ipsorum stemmatibus exornari; sic in tabella S. Joannem Baptistam adumbrante pro insignibus apponitur agnellus; S. Joanni Evangelistæ pro gentilitis stemmatibus datur aquila, D. Petro bina clavis, gladius D. Paulo, S. Laurentio craticula, cor accensum S. Augustino, Seraphico Patri S. Francisco stigmata, et S. Dominico canis accensam facem deferens. His omnibus longe nobiliora et illustriora habentur Josephi insignia, cum ei Deus in gentilitis stemmata *Jesum et Mariam* dederit (Mat. 2, 20). Angelus enim illam Dei nomine allocutus, ait: *accipe puerum et Matrem ejus*; quasi diceret: Joseph, accipe Jesum et Mariam; hi sunt præclarissimi nobilitatis tue tituli; hæc sunt pretiosissima et fulgentissima stemmata de celo descendencia, quæ Deus velut nobilitatis tue insignia tibi largitur. Et revera ditingi solet Joseph una manu Jesum et altera Mariam tenens,

ut notum fiat omnibus, Jesum et Mariam esse augustissimos nobilitatis ejus characteres, et veluti arma gentilitia ipsi a Patre aeterno per angelum missa; *accipe Puerum et Matrem ejus*. Qui de stemmatibus eradite disserunt, *alia* dicunt esse stemmata loquentia, quae scilicet quasi loquantur, ut indicent qui sint hi, qui talibus insigniuntur; *alia* dicant esse dominii, quae scilicet indicant auctoritatem et dominium eorum, qui hisce stemmatibus utuntur; *alia* dicant esse dignitatis, nempe quae manifestant dignitatem eorum, qui talia sibi adiscunt stemmata. Jesus autem et Maria respectu S. Josephi sunt stemmata loquentia, quae cum unius patrem et alterius sponsum esse indicant. Sunt etiam stemmata dominii, quia illi data sunt ut agnoscant omnes, Josephum super utrumque aliquid habere dominium. Sunt tandem dignitatis stemmata, quia in Josepho maximam arguunt dignitatem, in hoc quod eum Christi patrem et Mariae sponsum extitisse manifestent. Sumant ergo alii pro gentilitis stemmatibus leones, ursos, leopardos, aquilas, solem, lunam et aliae quae voluerint; Josephi longe illustriora semper erunt stemmata, cum pro stemmatibus Jesum et Mariam acceperit: *accipe puerum et Matrem ejus*. O quam gloriosa sunt haec Josephi insignia! o quam mirabilis ejus extitit nobilitas! et o quam multa eum sponsum nobilissimum esse probant! *Ipsè fuit etiam sponsus sanctissimus.*

II PARS.

S. Joseph est sponsus sanctissimus.

Tanta Josephi extitit sanctitas, ut eum Spiritus Sanctus justum et sanctum per excellentiam vocet: *Joseph autem vir ejus cum esset justus* (Mat. 1, 19). Non enim *justus* appellatur ab unica speciali justitiae virtute, verum a justitia et sanctitate, quae omnes virtutes includit; *Joseph vocari justum attendite, propter omnium virtutum perfectam possessionem* (S. Hier. in haec verba). Maximam ejus extitisse sanctitatem

multa mihi sualent et praecipue Dei providentia, Christi contubernium et Mariae erga illum amor. 1. *Dei providentia*, quae illum ad altissima ministeria sublimavit; 2. *Christi contubernium*, quo ad illum ineffabilis sanctitas manavit; 3. *Mariae amor*, quae illi ingentem gratiarum copiam precibus suis impetravit.

I. De electione Davidis in regem praecclare dixit Chrysostomus, quod Deus, praevisis et examinatis omnibus ad hoc minus assumendis, Davidem tanti esse meriti viderit, ut illum praeterire non potuerit, quin eum ad solium regale sublimaret; *cum Deus examinasset cunctos, plurimosque praevidisset, e quorum numero eligeret regem, invenit tandem David, cujus meritum transire non potuit* (hom. de *Daod. et Col.*). Simili modo dici potest, Deum vigilantissimo studio ac diligenti cura inter filios hominum quaesivisse virum sanctum et aptum in Mariae sponsum, in Christi patrem nutritum et in utriusque periculis defensorem: exploravit Deus sanctitatem et merita singulorum mortalium, cumque alios praeterisset, tanta sanctitate, tantis virtutibus, tantisque meritis Josephum exornatum vidit, ut eum praeterire non potuerit; ideo aequissima providentiae suae ordinatione, eum ad tam sublimia ministeria obeunda elegit. Imo et ordinavit Dei providentia, ut Joseph jam sanctus magis sanctificaretur ad hoc ut ad tanta ministeria gloriose praestanda aptior efficeretur; volo, inquit Deus, ut Joseph qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Volo, ut sicut Maria est omnium creaturarum sanctissima, ita et Joseph, quem in sponsum ejus elegi, ei simili efficiatur maximeque sanctitate praefolget: *sicuti decuit, ut Maria tanta puritate niteret, qua major sub Deo nequit intelligi, sic beatissimus Joseph fuit super omnes homines purus, similis Virgini gloriose* (Gors. ser. de *Nat. Virg.*). Postquam Deus Adamum creavit, dixit: *non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi* (Gen. 2, 18). Eodem plane modo postquam Mariam in Christi Matrem elegit Deus, dixisse videtur, non est bonum Virginem Matrem Christi esse solum, ne partu pudicitiam violasse videatur et ne magna ignominie

nota afficitur; propter hoc *faciamus ei adjutorium simile sibi*; demus ei sponsum sibi similem in virginitate, in humilitate, in charitate et in omni virtutum genere; sit sponsus ejus Joseph, sponsus omni virtute praeclitus et ei in sanctitate simillimus. Sic se gessit Deus erga Josephum, inquit S. Bernardinus, nec antimatridum, quod Deus, ejus providentia est admirabilis, Virgini sanctissimae sponsus dare decreverit, nisi sanctissimum et ei in sanctitate similem; *quomodo*, inquit, *cogitare potest mens discreta, quod Spiritus Sanctus tanta unione, coniugii scilicet, uniret menti tantae Virginitatis aliquam animam, nisi ei virtutum operatione simillimam* (ser. de S. Joseph.); addit Gerson, Deum Mariæ ita Josephum similem effecisse, ut sicut et illa, in matris utero fuerit sanctificatus, necnon in gratia confirmatus, et licet doctissimus hic universitatis Parisiensis cancellarius asserere non audeat, nec debeat, Deum fecisse Josephum Mariæ in sanctitate æqualem, eum tamen in sanctitate similem fecisse asserit: *fuit super omnes homines purus, similis Virgini gloriosæ*. O magna Josephi sanctitas! o quam magna est Josephi sanctitas per Dei providentiam! *Maximam etiam ejus sanctitatem fuisse suadet Christi contubernium.*

2. Josephum patriarcham benedicens pater ejus, dixit: *filius accrescens Joseph, filius accrescens* (Gen. 49, 22); vel, ut habet alia versio, *Joseph filius crescens juxta fontem*. Quod perfecte nostro congruit Josepho; fons enim omnium gratiarum erat Christus, juxta quem sedebat, dormiebat et vigilabat Joseph, et juxta quem in omni sanctitate crescebat, *Christus*, ut docet D. Thomas, *est principium gratiae, secundum divinitatem quidem auctoritative, secundum humanitatem vero instrumentaliter* (3 p. q. 7, art. 5). Unde omnes a Christo gratiam accipiunt: *de plenitudine ejus omnes accepimus* (Jo. 1); ab eo gratiam acceperunt omnes apostoli, omnes patriarchae, omnes prophetae et omnes justī, ac etiam omnes angeli; majorem autem a Christo gratiam et sanctitatem accepisse videtur Joseph, quam omnes alii, excepta Maria, quia omnibus aliis propinquior fuit, et juxta illum, seu in illius contubernio, gratia

et sanctitate crevit: *filius accrescens Joseph*. Quod ne sine gravi fundamento dictum erodatur, sciendum ex eodem Doctore Angelico, quod *quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principii* (Ubi sup.); et sic quo aliquid magis appropinquat soli, eo majorem claritatem et illuminationem recipit: quo etiam quis magis appropinquat igni, eo magis calefit; ideo cum Joseph, una excepta Maria, Christo omnis gratiae et sanctitatis principio propinquior fuerit, tum quia ejus pater erat; tum quia illum videbat, tangebatur, amplexabatur et frequens osculabatur; credendum quod maximam a Christo gratiam et sanctitatem receperit. Sancti amoris igne accensa sponsa dicebat: *quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae, ut inveniam te foris et deosculer te?* (Cant. 8, 1). Invenit feliciter Joseph quod desiderabat sponsa. Invenit aeternum Dei Verbum foris, eum invenit in hoc mundo incarnatum, eum amplexatus est, eum deosculatus est, cum illo conversatus est, et ex familiari ejus contubernio maximam sanctitatem assecutus est. Si enim sanctus Joannes Baptista in matris utero sanctificatus est, cum ad Christum appropinquavit; si sanctus Joannes Evangelista sanctissimus et Christi amicissimus praedicatur, quia semel supra pectus ejus caput suum reclinavit; quanto sanctior credendus est S. Josephus, qui non solum ad Christum appropinquavit, nec semel illum tetigit, ac sapissime illum brachiis molit, illum amplexatus est, illi cibaria ministravit, illique veri patris officia studiosissime persolvit? Certo ad sanctitatis auctorem et principium tam frequenter accedere nequibat, quin ex ejus contubernio maximam sanctitatem percipere mereretur: *Josephus*, ut ait S. Bernardinus, *cohabitando cum Jesu admirandas gratias et virtutes adeptus est* (Ubi sup.). Ad haec maximam etiam extitisse Josephi sanctitatem suadet amor Mariæ, quae illi ingentem gratiarum copiam impetravit.

3. Perfectissime venerat Maria, Deum sibi Josephum in sponsum et in virginitatis suae tutelarem angelum dedisse; quapropter ardentissimo simul et castissimo illum prosequabatur

amora: *totius cordis affecta sanctum Joseph sincerissime diligebat*, inquit sanctus Bernardinus. Hoc autem amoris igne succensa Maria, Deum enixe deprecabatur, ut sponsum et puritatis suae custodem Josephum sanctitate et donis celestibus repleret; Maria vero pro peccatoribus et miseris orans, a Deo nunquam repulsam passa est, ejusque preces Deus semper exaudivit, quanto magis exaudiva est, inquit sanctus Bernardinus, cum pro dignissimo suo sponso ingentem gratiarum copiam et celestia dona a Deo petijt: *cum Maria tot et tanta impetret peccatoribus sceleratis, quanta, putas, impetraverit charismata Josepho sponso?* Maria vocatur Mater et Regina misericordiae, quia precibus suis gratiam et misericordiam innumeris peccatoribus obtinet: *Mariae virtute et precibus innumeris peccatorum conversiones fiunt*, inquit S. Methodius (*in Hippopot. Do.*); et S. Ildesphonsus ait, per Mariae preces multos peccatores justificari, Deique amicos et sanctos fieri: *haec est ista sancta mulier, quae pro nobis preces effundens, de inimicis amicos, de injustis justos, de peccatoribus justificatos, et de maledictis a Deo recedentibus, benedictos ad Deum accedentes efficit* (*de excell. Virg. 1*). Multi alii ex Ss. Patribus beneficia recensent, quae peccatoribus obtinet Maria, et gratias ejus sponsum, quem summe diligebat, maximam gratiarum affluentiam et praecalentem sanctitatem a Deo precibus ejus impetrasse: *cum Maria tot et tanta impetret peccatoribus sceleratis, quanta, putas, impetraverit charismata Josepho sponso?* Tantam et per Christum et per Mariam et per seipsum sanctitatem Josephum obtinuisse consert Parisiensis cancellarius, ut ad altiores caeli sedes sit evectus, et immediate post Christum et Mariam in caelo sit collocatus: *iste proximior Christo videtur collocandus in caelis, qui in ministerio obsequentior post Mariam inventus est in terris*. O sponsum vere sanctissimum! qui fuit etiam felicissimus.

III PARS.

S. Joseph est sponus felicissimus.

Si, ut ait Sapiens, *mulieris bonae beatus vir*, o terque, quaterque et milies beatum, imo et omnium hominum felicissimum Josephum B. V. Mariae virum, quae cunctos homines, angelosque bonitate et sanctitate superat. Jamvero ne hic non Josephi, sed Virginis panegyricum contexere videar, aliunde Josephi felicitatem auspicor, ab affinitatibus scilicet quas contraxit: si enim felicem se esse arbitratur sponus, cum per matrimonium quod contrahit, personarum potentissimarum et clarissimarum fit affinis, felicissimus quidem extitit Josephus et omnibus aliis sponis longe felicior, quia per matrimonium quod cum Maria iniiit, factus est trium altissime Trinitatis personarum affinis; per illud enim factus est 1. pater cum Patre aeterno; filius cum Filio; 3. sponus cum Spiritu Sancto.

1. Christus Dominus, ut Verbum, a Patre aeterno est genitus: hic est Verbum divinum et substantiale, quod cor, seu intellectus Patris aeterni produxit: *eructavit cor meum verbum bonum* (Ps. 44). Hic est sapientia increata, quae ex ore, seu ex intellectu foecundo Patris aeterni ante omnem creaturam processit: *ego ex ore Altissimi prodixi, primogenita ante omnem creaturam* (Eccli. 24). Ille tandem est Patris aeterni Filius, quem ante Luciferum genuit: *ante Luciferum genui te* (Ps. 109). Ideo Christus eum patrem vocat, eum ut patrem agnoscit, eumque ut patrem diligit et veneratur. O Patrem mirabilem, qui Deus est, qui aeternus est, qui immensus est, et in omni perfectionis genere infinitus! Quam felix ideo evasit Josephus per matrimonium quod cum B. V. Maria contraxit, cum per illud simul cum aeterno Patre factus sit Christi pater! erat Pater aeternus Christi, ut Verbi, pater ab aeterno: et S. Josephus nubens Mariae, factus est Christi, ut hominis, pater in tempore; ut enim ait Rupertus abbas, si Jo-

sephus est vir Mariæ, est etiam pater Christi, quem Maria genuit: *si est vir Mariæ, est pater Domini* (in c. 1 Matth.). Christi pater est Josephus, non quidem, quod illum genuerit; verum pater ejus legalis et legitimus ratione matrimonii rati non consummati, quo fit dominus filii qui supernaturaliter in sanctissimo Virginis utero formatur: si enim fons in alicujus horto miraculose oriretur, ad illum sane attineret, cujus esset hortus; Maria autem est *hortus conclusus* (Cant. 12), attinens ad Joseph ratione matrimonii; quare cum in hoc horto Christus per operationem Spiritus Sancti miraculose sit natus, ad Josephum Christus attinet, et Christi pater Josephus dicendus est: *si est vir Mariæ, est pater Domini* (Cant. 4). Quod ita verum esse censuit cancellarius Parisiensis, ut Josephum Christi patrem esse dicat non solum in hominum estimatione, aut ex eo quod illum annuiverit; sed ex hoc maxime, quod vir fuerit Mariæ, quæ illum vere genuit: *fuit, inquit, Joseph pater Jesu reputatione; fuit pater nutritione, quia nutritus fuit; fuit tertio pater generatione, non quidem sua, sed Mariæ uxoritis suæ, cooperante Spiritu Sancto* (serm. de Nativ. Virg.). Juxta veteris Testamenti leges, cum vir quidam non habens liberos, moriebatur, mortui frater viduam ejus in matrimonium ducebat, ut defuncto fratri filios excitaret; et filii qui ex hoc secundo oriebantur matrimonio, prioris mariti jam mortui dicebantur filii, ipseque illorum vocabatur pater. In Josepho quid simile intueor; ipse etenim Mariæ Virginis erat sponsus; sponsus quidem secundum carnem mortuus per virginitatis votum quod emiserat; Sanctus autem Spiritus fratris in hoc casu functus est officio: quia Mariam in sponsam sumpsit, et in sinu Mariæ, quæ etiam Josephi moraliter mortui sponsa erat, Christi corpus miraculose formavit; et sic juxta veteris Testamenti leges, Joseph est verus Christi pater non quod illum genuerit, verum quia uxor ejus Mariæ per Spiritus Sancti operationem illum miraculose genuit: *fuit pater generatione, non quidem sua, sed Mariæ uxoritis suæ, cooperante Spiritu Sancto*. Est ergo S. Joseph simul cum Patre æterno Christi Salvatoris pater. Unde sicut Pater æternus de Christo dixit: *hic est filius meus*

dilectus (Matt. 3); ita et S. Joseph de Christo dicere poterat: *hic est filius meus dilectus*. O quam felix sponsus fuit Joseph, qui per matrimonium cum Mariæ contractum factus est Christi pater cum Patre æterno, *et factus est etiam filius cum Filio*.

2. Christus, ut Verbum, est verus Patris æterni Filius ab ipso vere genitus: *Ego hodie genui te*. Spiritus Sanctus a Patre æterno procedit, et ab eo vere producitur, non ideo tamen ejus dicitur filius: hoc enim soli Christo, ut Verbo, competit, quia solus Christus, ut Verbum, ex vi processionis suæ a Patre æterno in similitudinem naturæ producitur. Sicut autem Christus, ut Verbum, est Patris æterni Filius, ita Joseph ut Mariæ sponsus, est specialiter quodam modo Patris æterni filius. Verum profecto omnes penitus homines Patris æterni aliquo modo esse filios per creationem, quia ab eo omnes creantur; omnes justi vocari quoque possunt Patris æterni filii per adoptionem, quia per gratiam sanctificantem, qua justificantur, Dei fiunt filii adoptivi. Sicut autem Mariæ specialiori quodam modo Patris æterni dicitur filia, *filia Dei Patris*; ita et beatus Joseph, ut Mariæ sponsus, specialiori quodam modo Patris æterni filius censetur. Præterea sicut nos filii Dei adoptivi efficimur per gratiam, quæ nos divinæ naturæ consortes efficit: *divinæ consortes naturæ* (1 Petr. 1, 4); ita B. V. Mariæ fit specialiori titulo Patris æterni filia adoptiva per specialiorum, quam cum illo habet similitudinem; præstantiorum autem hæc Mariæ similitudo cum Patre æterno in hoc consistit, ut ait S. Ambrosius, quod Mariæ unum et eundem cum Patre æterno Filium habeat: *unus et idem ipse qui Filius Dei est, in una persona est filius Mariæ* (de excell. Virg. 3). Unde sicut Pater æternus Christum vocat filium suum: *hic est filius meus dilectus*; ita et Mariæ Christum filium suum nominat: *filii quid fecisti nobis sic?* et hæc Mariæ cum Patre æterno specialior similitudo, eam specialiter filiam ejus efficit. Josephi autem par quædam cum Patre æterno est similitudo, quia Christus simul et Patris æterni et Joseph est filius; sicut ergo Mariæ est Patris æterni filia per similitudinem, quia eundem habet filium cum illo; ita et Jo-

seph est Patris æterni filius per similitudinem, quia habet eundem filium cum illo. Unde Joseph una cum Christo est filius Patris æterni. Christus, ut Verbum, est Patris æterni filius per veram generationem, et Joseph est Patris æterni filius per similitudinem. O magnam Josephi felicitatem! Se felicissimam proclamabat S. Elisabeth, eo quod Christi mater eam iniserit: *unde hoc mihi, ut ceniat mater Domini mei ad me?* (Luc. 1, 63). Quam vero felicior effectus est Joseph per nuptias, quas cum Maria contraxit; cum ex ejusmodi matrimonio evasit non solum pater Christi cum Patre æterno, verum etiam filius cum filio: *imo et Mariæ sponsus simul cum Spiritu Sancto.*

3. Duos habuit sponso Maria, nempe Spiritum Sanctum et Josephum. Sponsus ejus fuit Spiritus Sanctus: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Sponsus etiam ejus extitit Joseph: *cum caset desponsata mater ejus Maria Joseph* (Matt. 1, 18). Inter palmas, ut advertunt rerum naturalium periti, sola palma femina fructum affert; nunquam vero fructificat, nisi sub umbra palmæ masculæ fuerit: Maria autem palma extitit proceræ et exaltata ratione altissimarum virtutum et perfectionum quibus floruit: *quasi palma exaltata sum in Cades* (Eccli. 24, 18). Hæc palma divinum dedit fructum, Christum scilicet et hunc fructum tulit sub umbra duorum sponsozum, puta Spiritus Sancti et Josephi. Christum genuit sub Spiritus Sancti umbra: *Spiritus Sanctus superveniet in te et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Christum etiam benedictum ventris sui fructum genuit sub umbra Josephi, cui nupsit: *cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph.* De duobus his Mariæ sponsis præclare loquitur Petrus Cellensis, dicens: *quasi plebeja quidem desponsatur, sed tanquam celestis virgo virtute divina imprægnatur* (De paup. 6, 21). Ex quibus verbis liquet, Josephum fuisse Mariæ sponsum, quia illam desponsavit, sicut alia plebeja desponsari solet ab homine: Deusque eam a Josepho sic desponsari voluit, ut Christus putaretur Josephi filius: *quasi plebeja quidem desponsatur*; at his verbis liquet etiam quod alium

habeat sponsum Maria, nempe Spiritum Sanctum, cujus divina operatione in Virginis utero corpus Christi miraculose formatur: *virtute divina imprægnatur.* Duo autem illi Mariæ sponsi illesam ejus servavere virginitatem, fuitque *virgo ex Deo, virgo ex homine*, ut loquitur S. Ildelphonus (de Virg. Mar., 1); Maria fuit *Virgo ex Deo*, quia Spiritus Sanctus illibatam ejus servavit virginitatem; *Virgo est quæ Deo nubit*, inquit S. Ambrosius: fuit etiam *Virgo ex homine*, quia Joseph virgo fuit et virgo permansit: *dico ipsum Joseph virginem fuisse, ut ex virginali conjugio Virgo filius nasceretur* (S. Hieron. contra Helvid.). Quantus ergo inquit honos Josepho, ex hoc quod simul cum Spiritu Sancto Mariæ sponsus extiterit! o quanta Josephi felicitas, quod tam sublimem et tam divinam contraxerit affinitatem! Fuit Joseph sponsus nobilissimus, si spectetur *qualitas filii David*, quæ illi juste tribuitur; *genealogia domus ejus*, qua nulla præclarior reperitur; et ejus gentilitia stemmata, quibus alia clariora non habentur. Fuit etiam Josephus sponsus sanctissimus, *tum per Dei providentiam, tum per Christi contubernium, tum per Mariæ preces.* Denique extitit Joseph sponsus felicissimus, quia per matrimonium quod cum Maria iniiit, quandam cum tribus personis divinis contraxit affinitatem et similitudinem: fuit enim *Pater cum Patre æterno, filius cum filio et sponsus cum Spiritu Sancto.* O mirabilem sponsuul magnus quidem Josephus, quia Christi Pater, magnus quoque, nec satis commendandus, quia Mariæ sponsus. Hæc serio verba ponderate, *Joseph virum Mariæ*, et quid magnum, quid augustum, quidve supra modum sublime de Josepho cogitabitis. Quum autem Joseph sponsus fuerit nobilissimus, sanctissimus et felicissimus in hoc mundo, vivit modo sponsus potentissimus in cælo. Insignis concionator Bernardinus de Bustis, ut ostendat summam Josephi potentiam ad impetrandum a Deo favores in gratiam suorum clientum, ait, quod *cum Christus duas haberet claves Paradisi, unam dedit Matri suæ et aliam sponso ejus Josepho.* Sanctum etiam Josephum ut commane propitiatorum proponit Doctor Angelicus, aliis namque

Sanctis, inquit, in aliqua necessitate nobis subvenire datum est; S. Josepho in omnibus: *sanctissimo Joseph in omni necessitate concessum est opitulari* (in 4 D. 45, q. 3, art. 2). Hoc probe noverat S. Virgo Theresia, quæ filiabus suis spiritualibus dicebat, ut multos apud Deum intercessores et patronos habere sponderent, et præcipue Josephum Christi patrem et Mariæ sponsum dignissimum, quippe qui in celo potentissimus, Beate virginis Theresiæ salutari huic adhereret consilio; in omnibus necessitatibus vestris, sive spiritualibus, sive corporalibus, ad Sanctos accurrite, eorum auxilium et patrocinium supplices postulate, atque ad sanctum Josephum in primis advolate, eum crebro magno cum fervoris et reverentiæ affectu rogate, ut suo vos foveat patrocinio. Si gravis quedam vos tentatio urgeat, *ite ad Joseph*; si inordinata quedam passio vos ad peccatum alliciat, *ite ad Joseph*; si vitium aliquod eradicare, virtutem aliquam assequi cupitis, *ite ad Joseph*; in omnibus necessitatibus auxilium ejus implorate, eique devote cum sancto Bernardino Senensi dicite: *memento nostri, beate Joseph, et tuæ orationis suffragio apud tuum putaticum Filium intercede; sed et beatissimam Virginem sponsam tuam nobis propitiâ redde, quæ Mater est ejus, qui cum Patre et Spiritu Sancto civit et regnat per infinita secula sæculorum* (1). Amen.

(1) Ad fidei fidem devotionem ac fiduciam erga S. Josephum fovendam præstat afferre decretum, quo S. P. Pius IX a. m. anno 1870, illum declaravit Catholicæ Ecclesiæ patronum. « Quemadmodum Deus Josephum illum a Jacob Patriarcha progenitum præpositum constituerat universæ terre Aegypti ut populo frumenta servaret, ita temporum plenitudine adventante, cum Filium suum unigenitum mundi Salvatorem in terram misuras esset, illum selegit Josephum, cujus ille primus typum gesserat, quoque fecit Dominum et Principem domus ac possessionis suæ, principalissimo fidei sanctorum suorum custodem elegit. Siquidem desponsatam sibi habuit Immaculatam Virginem Mariam, ex qua de Spiritu Sancto natus est D. N. Jesus Christus, qui apud homines putari dignatus est filius Joseph, illique subditus fuit. Et quem tot reges ac prophete videre exoptaverant iste Joseph non tantum vidit, sed cum eo conversatus, eumque paterno affectu complexus, deseculatusque est; necnon

DE SANCTO BENEDICTO

CONCIO UNICA.

Tanquam prodigium factus sum multis (Ps. 70, 7).

Sicut sua monstra habet natura, ita et prodigia sua habet gratia. Cum inter animalia aliquod invenitur mancum ac multum deforme, illud vocamus monstrum; et cum inter Sanctos aliquem scientia, gratia, miraculis vel virtutibus prælucentem videmus, illum prodigium esse dicimus. Unde hæc habetur differentia inter naturæ monstra et gratiæ prodigia, quod monstra, quæ cum timore et horrore inspicimus, sint effectus, seu fetus a recta et solita speciei suæ dispositione degenerantes et insigni aliquo vitio, aut errore ab ea deflectentes: *monstris et portentis naturalium forma turbatur* (Tertul. Apol. 20);

solertissime contrivit quem populus fidelis uti panem de celo descensum sumeret ad vitam æternam consequendam. Ob sublimem hanc dignitatem, quam Deus fidelissimo huius servo suo contulit, semper beatissimum Joseph post Deiparam Virginem ejus sponsam, Ecclesiæ summo honore ac laudibus prosequuta est, ejusque intercessionem in rebus anctis imploravit. Verum cum tristes hinc temporibus Ecclesiæ ipsa ab hostibus undique inasotata adeo gravioribus opprimere calamitatibus, ut impii homines portas inferi adversus eam tandem prevalere autnoarent, idco Venerabiles Universi Orbis Catholici Sacrorum Antiquitates suæ et Christi fidei sum eorum curæ concesserunt preces summo Pontifici porrexerunt, quibus petebant, ut S. Josephum Cath. Ecclesiæ patronum constitueret dignaretur. Deinde cum in sacra Œcumenica Synodo Vaticana easdem postulationes et vota anxius renovassent, SS. D. N. Pius Papa IX nuperimus ac luctuosa rerum conditione commotus, ut potentissimo S. Patriarcha Josepho se ac fideles omnes committeret, Sacrorum Antiquitatum votis satisfecere voluit, eumque Catholicæ Ecclesiæ Patronum solemniter declaravit. Merito igitur in omni necessitate, summaque fiducia B. Joseph a cæcitate est invocandus postquam divina sanc Providentiæ consilio totius populi Christiani patronus est constitutus. N. E.

Sanctis, inquit, in aliqua necessitate nobis subvenire datum est; S. Josepho in omnibus: *sanctissimo Joseph in omni necessitate concessum est opitulari* (in 4 D. 45, q. 3, art. 2). Hoc probe noverat S. Virgo Theresia, quæ filiabus suis spiritualibus dicebat, ut multos apud Deum intercessores et patronos habere sponantur, et præcipue Josephum Christi patrem et Mariæ sponsum dignissimum, quippe qui in celo potentissimus, Beate virginis Theresiæ salutari huic adherere consilio; in omnibus necessitatibus vestris, sive spiritualibus, sive corporalibus, ad Sanctos accurrite, eorum auxilium et patrocinium supplices postulate, atque ad sanctum Josephum in primis advolate, eum crebro magno cum fervoris et reverentiæ affectu rogate, ut suo vos foveat patrocinio. Si gravis quedam vos tentatio urgeat, *ite ad Joseph*; si inordinata quedam passio vos ad peccatum alliciat, *ite ad Joseph*; si vitium aliquod eradicare, virtutem aliquam assequi cupitis, *ite ad Joseph*; in omnibus necessitatibus auxilium ejus implorate, eique devote cum sancto Bernardino Senensi dicite: *memento nostri, beate Joseph, et tuæ orationis suffragio apud tuum putaticum Filium intercede; sed et beatissimam Virginem sponsam tuam nobis propitiâ redde, quæ Mater est ejus, qui cum Patre et Spiritu Sancto civit et regnat per infinita secula sæculorum* (1). Amen.

(1) Ad fidei devotissimam ac fiduciam erga S. Josephum fovendam præstat afferre decretum, quo S. P. Pius IX a. m. anno 1870, illum declaravit Catholicæ Ecclesiæ patronum. « Quemadmodum Deus Josephum illum a Jacob Patriarcha progenitum præpositum constituerat universæ terre Aegypti ut populo frumenta servaret, ita temporum plenitudine adventante, cum Filium suum unigenitum mundi Salvatorem in terram misuras esset, illum selegit Josephum, cujus ille primus typum gesserat, quoque fecit Dominum et Principem domus ac possessionis suæ, principalissimo fidei sanctorum suorum custodem elegit. Siquidem desponsatam sibi habuit Immaculatam Virginem Mariam, ex qua de Spiritu Sancto natus est D. N. Jesus Christus, qui apud homines putari dignatus est filius Joseph, illique subditus fuit. Et quem tot reges ac prophete videre exoptaverant iste Joseph non tantum vidit, sed cum eo conversatus, eumque paterno affectu complexus, deseculatusque est; necnon

DE SANCTO BENEDICTO

CONCIO UNICA.

Tanquam prodigium factus sum multis (Ps. 70, 7).

Sicut sua monstra habet natura, ita et prodigia sua habet gratia. Cum inter animalia aliquod invenitur mancum ac multum deforme, illud vocamus monstrum; et cum inter Sanctos aliquem scientia, gratia, miraculis vel virtutibus prælucentem videmus, illum prodigium esse dicimus. Unde hæc habetur differentia inter naturæ monstra et gratiæ prodigia, quod monstra, quæ cum timore et horrore inspicimus, sint effectus, seu fetus a recta et solita speciei suæ dispositione degenerantes et insigni aliquo vitio, aut errore ab ea defectentes: *monstris et portentis naturalium forma turbatur* (Tertul. Apol. 20);

solertissime contrivit quem populus fidelis uti panem de celo descensum sumeret ad vitam æternam consequendam. Ob sublimem hanc dignitatem, quam Deus fidelissimo huius servo suo contulit, semper beatissimum Joseph post Deiparam Virginem ejus sponsam, Ecclesiæ summo honore ac laudibus prosequuta est, ejusque interventus in rebus anctis imploravit. Verum cum tristes hinc temporibus Ecclesiæ ipsa ab hostibus undique inasotata adeo gravioribus opprimere calamitatibus, ut impii homines portas inferi adversus eam tandem prevalere autnoarent, idco Venerabiles Universi Orbis Catholici Sacrorum Antiquitates suæ et Christi fidei eorum curæ concessitorum preces summo Pontifici porrexerunt, quibus petebant, ut S. Josephum Cath. Ecclesiæ patronum constitueret dignaretur. Deinde cum in sacra Œcumenica Synodo Vaticana easdem postulationes et vota anxius renovassent, SS. D. N. Pius Papa IX nuperimus ac luctuosa rerum conditione commotus, ut potentissimo S. Patriarcha Josepho se ac fideles omnes committeret, Sacrorum Antiquitatum votis satisfecere voluit, eumque Catholicæ Ecclesiæ Patronum solemniter declaravit. Merito igitur in omni necessitate, summaque fiducia B. Joseph a cæcitate est invocandus postquam divina sanc Providentiæ consilio totius populi Christiani patronus est constitutus. N. E.

prodigia vero sunt effectus extraordinarii et perfectissimi, a natura per gratiam elevata et nobilitate formati, qui cum admiratione et reverentia conspiciuntur: *venite et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram* (Ps. 45, 9). Non aberrantis et deficientis naturæ monstrum, sed portentosum divinæ gratiæ prodigium hodie proponam, nempe S. Benedictum, cujus tot fuere prodigia, quot opera, et qui penitentia et vitæ suæ sanctitate angelis et hominibus, regularibus et sæcularibus, toti denique mundo prodigium factus est: *prodigium factus sum multis*. Venite ergo et videte illud prodigium, quod posuit Dominus super terram. *Ave*.

Sanctus Benedictus spectari potest *in antro*, in quo vitam austeram et penitentiam suscepit; *in claustro*, in quo religiosam disciplinam instituit; et *in Ecclesia*, quam miraculis et virtutibus illustravit. Sanctus ille Abbas fuit in antro instar columbæ, quæ in foraminibus rupium planxit et gemit: *columba mea in foraminibus petrae, in caverna macerie* (Cant. 2, 14); hic fuit in claustro, quasi alter Abraham, cujus semen in infinitum multiplicatum est: *multiplicabo semen tuum et non numerabitur præ multitudinæ* (Gen. 16, 10); fuit tandem in Ecclesia Dei tanquam alter Elias, cujus spiritus et virtutes fuere admirandæ: *in spiritu et virtute Eliæ* (Luc. 1, 17). In his omnibus locis S. Benedictus penitentia, sapientiæ et sanctitatis gravia edidit testimonia; magna quidem ejus extitisse videtur penitentia in antro quod incoluit; ejus magis effulsit sapientia in claustro, quod sanctissimis legibus et institutis exornavit; ejus denique sanctitatis odor ab antro et a claustro in universam Ecclesiam diffusus est. Itaque ad sancti hujus Abbatis laudem dicam, quod fuerit prodigium penitentia; sapientia; et sanctitatis; fuit 1. *prodigium penitentia* in antro, in quo diu habitavit; 2. *prodigium sapientia* in claustro, quod sanctis institutis exornavit; 3. fuit *prodigium sanctitatis* in Ecclesia, quam virtutibus et miraculis illustravit. S. Benedictus fuit *in antro* prodigium penitentia, *in claustro* prodigium sapientia; et *in Ecclesia* prodigium sanctitatis: ea tres hujus orationis partes.

I PARS.

S. Benedictus in antro fuit prodigium penitentia.

Julianus episcopus Toletanus, cujus opera Bibliothecæ Ss. Patrum sunt inserta, penitentiam vocat *artem Dei*. Hujus artis Doctor fuit Christus, cujus tot fuere discipuli, quot ab ipso homines penitentes exitere; qui quidem artis illius non omnes æqualiter fuere periti; nam alii minus et alii magis gravem penitentiam susceperunt. S. Benedictus in hac arte fuit doctissimus, ac portentosa ejus extitit penitentia; etenim cum adhuc esset juvenis, mundum fugiens, in tetrum recessi antro, ibique innocens corpus quasi vivum sepelivit, jejunijs afflictavit, inter spinas volutavit, aliisque severioris penitentia; et mortificationis operibus debilitavit. Ut quis serio penitentia; vacet, parietem inter seipsum et mundum edificare debet, ita quod ipse simul cum Deo teste ex una parte parietis et mundus ex altera parietis parte remaneat. Hoc indicavit sponsa Canticoorum, dicens, Deum ex altera parietis nostri parte stare: *en ipse stat post parietem nostrum* (Cant. 2, 9). Similiter quoque exponenda sunt hæc Dei verba: *fiat firmamentum in medio aquarum* (Gen. 1, 6); legit enim S. Chrysostomus, *fiat paries*, quia qui arduæ penitentia; operibus inhærere appetit, altissimum parietem inter seipsum et mundum struat oportet, ita quod nullum cum mundo fedus, nullumque commercium habeat. *Si colueris perfecte penitentiam agere, segregare te debes a consortio peccatorum, vel omnium malorum hominum, ut perfecte eam agere valeas* (S. Hieron. in ps. 148). O quam verus penitens extitit S. Benedictus, qui ut penitentia; exercitijs inculceret, non in mundo remansit, ubi omnia immunda, sed mundum fugit velut columba et intra altæ spelunca; parietes a mundo totaliter segregatus ingemuit, jejunavit, carneque suam dira penitentia mactavit et pluries cruciavit. Similis extitit S. Benedictus sanctis Paulo, Antonio.

Hilarioni et aliis portentosis veteris Ecclesie hominibus, qui penitentiam heroicam sectaturi a mundo velut columbae avolabant, ut deserta et antra incolerent: *avolabant quasi aves ex Aegypto; et quasi columba de terra Assyriorum* (Osae. 12, 11). S. Benedictus enim, cum adhuc esset puer, tam cito tantaque cum celeritate a mundo secessit, ut quid de eo factum esset, omnes ignorarent; non enim solum fugit mirabilis ille puer, sicut avis a mundo avolavit: *avolabant quasi aves ex Aegypto*. Cum aves volant, aliae, quas extendunt, crucis figuram expriment; nec possunt ex loco in alium volare, quin alis suis figuram hujusmodi delineent: non dissimiliter S. Benedictus mundum ita reliquit, ut ex eo avolaverit sicut avis, quia mundum reliquit, ut crucis figuram assumeret, sequi totum per penitentiam crucifigeret. Unde dicere poterat sanctus Abbas: *occe elongavi fugiens et mansi in solitudine*: quia elongavit se a mundo, elongavit se fugiens et volans sicut avis, imo et sicut columba; *et quasi columba de terra Assyriorum*. Sicut enim columbae in foraminibus petrae facile remanent, ibique gemunt: *nihil tam amicum gemitibus, quam columba*, *quae die noctuque gemit* (S. Aug. in Ps. 52, 7), ita et S. Benedictus mundum fugiens in petrae foramen, seu in antrum se recepit, ibique ingemuit, amaras ibi penitentiae lacrymas effudit, ibique Deo per penitentiam durum et diuturnum corporis sui sacrificium obtulit. Imperavit Deus Abrahamo, ut unigenitum ipsi sacrificaret filium: *tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi* (Gen. 22). Advertit Alcuinus non jussisse Deum Abrahamo, ut statim gladium arripere, propriumque filium occideret; voluit Deus fidelem hunc Patriarcham triduo cum filio decumbere, manducare et incedere, ad hoc ut toto hoc tempore per filii, quem immolaturus erat, praesentiam pater torqueretur: *non statim jussus est Abraham filium occidere, sed triduo ad immolandum ducere, ut longitudine temporis tentatio augetur*. (In glossa ordin.). O durum et diuturnum Abrahae sacrificium! qui antequam ad immolandum

filium semel gladium arripere, pluries sacrificavit seipsum, dum dolores internos ipsa morte graviore diu passus est. Sacrificavit seipsum Abraham, sacrificavit et seipsum S. Benedictus; triduo sacrificavit seipsum Abraham, et S. Benedictus non triduum solum, verum triennale corporis sui sacrificium Deo obtulit: intra arcum enim antrum latians, trium annorum spatio corpus suum inedia exsiccavit, carnem suam cum concupiscentiis crucifixi, atque tam durae penitentiae jugiter incubuit, inquit Petrus Damiani, et ut vires et aetatem superaret: *magnus in parvis eremita membris, vincis aetatem, superas laborem, arcta districte rudimenta vitae fervidus implex* (hymn. S. Bened.). Unde si S. Gregorius Nazianzenus eos qui arctiori vacant penitentiae *martyres vivos* vocat, vere S. Benedictus in antro fuit vivus martyr; vivus quia nondum animam exhalaret, martyr etiam quia ratione penitentiae cui vacabat, vita ejus ipsa morte durior erat. O quam durum videbatur juveni mortuum esse parentibus, quos reliquit, mortuum amicum, a quibus se elongavit, mortuum amplissimis facultatibus, quas abdicavit! Quam grave extitit huic adolescenti intra antrum seipsum claudere; ibi humi decumbere et vigilare, ibique famis cruciamenta et temporis injurias pati! Ibi verberibus corpus suum crebro perentiebatur, illud interdum inter vepres volutabat, ibique illud graviore penitentia ita affligebat, ut non vivere, potius diu mori videretur; ejus enim vita mors potius dicenda erat quam vita, et, ut dicam, simul mortuus erat et vivus; vivus per animam, quae adhuc corpus ejus informabat et mortuus per penitentiam, qua proprium corpus mactabat et quasi occidebat. De quibusdam sui aevi viris narrat Chrysostomus, quod vitam in sepulchris transegerint: *quosdam memini in ipsis defunctorum sepulchris habitaculum posuisse, atque ibi vitam similem mortuo transegerisse*. An non S. Benedictus his similis extitit? nonne in antro velut in sepulchro latuit? nonne per penitentiam ibi mortuus fuit mundo et sibi ipsi, ut Christo viveret? ibi per penitentiam quotidie moriebatur: jejunia enim, vigiliae et aliae mortificationes, quibus corpus suum af-

figebat, nil aliud erant, quam quotidiana mors, imo et species quaedam martyrii: *carnem afflixisse, libidinem superasse, avaritiæ restitisse, de mundo triumphasse, pars magna martyrii est.* Ita austerè utebatur S. Benedictus abstinèntia, ut toto triennio, quo in antro permansit, quibusdam solummodo panis frustulis vicitaret: tam arcta frequentabat jejunia, ut presbytero cuidam revelaverit Deus, sanctum hunc juvenem fame cruciari: ita durum ejus cubile, ut in nuda dumtaxat humo decumberet. Nec satis erat sancto huic juveni, hujusmodi mortificationibus delicatum torquere corpusculum, illud insuper inter spinas nudum aliquando volutavit; *nudum se in spinarum aculeos projecit, ibique diu volutus, toto ex iis corpore vulneratus exiit* (S. Greg. in vita S. Bened.). O portentosam penitentiam! o penitentiae prodigium! o quam pauci cum S. Benedicto penitentiae incumbere curant! S. Benedictus, licet juvenis et innocens, gravi insistebat penitentiae, et, o rem deplorandam! homines multis rei criminibus et a multo tempore pravis constricti habitibus, ab iis se extricare et salutaris penitentiae exercitiis incumbere renuunt. O peccatores, S. Benedictum audite, sin minus verbis, operibus tamen in deserto clamantem: *penitentiam agite.* Hunc audite, hujus monitis obtemperate, et si antra cum ipso incolendi non sit animus, ultricam saltem criminum vestrorum penitentiam suscipite. Memento, quod, si peccastis, aut penitendum in hoc mundo, aut arduendum in alio: *peccavimus fratres, penitendum est, aut arduendum;* nonne melius est aliquibus momenti hic penitere, quam in inferno aeternum ardero? nemo est, qui hoc melius non fateatur, et tamen plerique momentaneae penitentiae vacare timent et in sempiternum cruciari non timent; *erubescimus modo parvo tempore penitentiam agere et non timemus sine termino aeterna supplicia sustinere* (S. Th. a Villan. serm. Dom. I Ade. O hominum cecitatem! o peccatorum vesaniam, quos ita fascinavit Satanas, ut brevem et momentaneam timeant penam et aeterna supplicia non pertimescant! o peccatores, qui tanto cum affectu ad malum curritis, desinite perverse agere et penitentiae salutaris exercitiis insi-

stite cum S. Benedicto, qui fuit prodigium penitentiae, ac etiam prodigium sapientiae.

II PARS.

S. Benedictus in claustro fuit prodigium sapientiae.

Statuerat S. Benedictus toto vitae suae tempore intra antrum latere, ibique omnium prorsus hominum consortium fugere; divina autem providentia factum est, ut mirabilis ejus sanctitas primo paucis innotesceret deinde fama virtutum ejus undique diffunderetur. Hinc multi currentes in odorem unguentorum ejus, ad eum venerunt, ut ejus se pio regimini subderent, illumque vitae suae ducem haberent. Itaque relinquens vitam solitariam in antro, vitam cenobiticam in claustro ducere statuit; ibique mirabilia sapientiae suae signa edidit, tum in Ordine quem instituit, tum in monasterio, quae edificavit, tum in regula, quam composuit. Curiose inquirat Job vir sanctissimus, ubi inveniat sapientia: *sapientia ubi invenitur, et quis est locus intelligentiae?* (Job. 28, 12). Crederet forte quis, apud potentes et divites, qui voluptatibus affluunt, eam inveniri: verum, subdit idem Job, *non invenitur in terra suaviter viventium.* Ubi ergo invenitur sapientia? inter eos forte qui navigant maria? nequaquam; quia *mare loquitur, nos tunc necum.* Cum sapientia non inveniat in mari, forte in aere reperietur? nequaquam, inquit Job; quia *haec volucres caeli latet.* Si minime habetur in terra suaviter viventium, nec in mari, nec in aere, ubi ergo invenitur? *trahitur sapientia de occultis,* inquit praefatus Job; et hoc verissimum comprobatur in sancto Benedicto, qui in antro occultabatur; de occultis extracta est ejus sapientia, eamque manifestavit S. Abbas in institutione sui Ordinis, qui attingit a fine usque ad finem, qui ad extremas usque mundi oras se extendit, et de quo propheticè dictum est, quod ad quatuor mundi partes dilataretur: *dilataberis ad occidentem, et orientem, et septemtrionem et meridiem* (Gen. 28, 44).

Si enim, ut dicunt philosophi, *opus naturæ est opus sapientie et intelligentie*, quia omnia que sunt in natura, magna cum sapientia fuere condita, magnaque cum prudentia gubernantur, cur non fateamur Ordinem S. Benedicti esse similiter opus prudentie et intelligentie, cum ab eo sapientissime fuerit institutus et ordinatus? An non maxima ostenditur sapientia instituentis hunc Ordinem, qui a summis Pontificibus vocatur stella matutina, tenebras a mundo ecclesiastico fugans, exercitus bene ordinatus assiduus precibus pro Dei gloria pugnans et vines evangelica a mari usque ad mare suos ad salutem et consolationem fidelium palmites extendens? An non sapientissimus dicendus S. Benedictus in institutione hujus Ordinis, in quo innumeri fulsere religiosi, qui Ecclesiam sanguine suo fecerunt, qui pro catholica fide strenue decertarunt et christianam religionem scientia et virtutibus suis illustrarunt? nonne opus sapientie est ille Ordo, ex cujus sinu educti sunt viginti quinque summi Pontifices, cardinales ducenti, patriarche quinque, archiepiscopi mille quingenti, episcopi quater mille et abbates pietate ac doctrina insignes quindecim millia sexcenti? quis tandem dubitabit sapientissimum fuisse S. Benedictum in institutione Ordinis, cui adscripti et devincti sunt duo imperatores, quadraginta duo reges, reginae et imperatrices multe, ac innumeri alii viri nobilitate et pietate illustres? certe plurimum tenuit S. Benedicti sapientia in ordine quem instituit; ac etiam in monasteriis, que edificavit.

De Deo, qui est sapientia æterna, dicitur, quod domum sibi edificaverit: *sapientia edificavit sibi domum*; et sanctus Benedictus divinam hanc participans sapientiam, aut per seipsum, aut per filios suos innumeras sui instituti domos edificari curavit: edificavit enim domum, seu monasterium Cluniacense, quod a *Petro venerabili* vocatur *publicum reipublice christianæ erarium, imperatorum, regum, principum et aliorum nobilium donis et liberalitatibus congregatum* (Pet. Ven. l. 5, ep. 34). Edificavit domum, seu monasterium in Hibernia, quod *Bencor* appellabatur, in quo tria monachorum millia inhabitabant, qui divinas die noctaque continue decantabant laudes, non quidem

omnes simul, verum alternatim, ita quod alii aliis in choro Dei laudes decantaturi indesinenter succederent. Edificavit Gemensiense monasterium in Normandia, in quo nonnisi monachi olim religiosissime vivebant; monasterium Moyssacense olim dicebatur *abbatia mille monachorum*, aliaque multa Ordinis S. Benedicti extitere monasteria, in quibus quadringenti vel quingenti vel etiam plures monachi commorabantur. Hinc non est, qui non fateatur maximam in claustro S. Benedicti fuisse sapientiam, cum tot et tantas edificaverit domos; si enim omnes demirentur Archimedis sapientiam, qui intra propriam domum latens, imo et lecto decumbens, cælestium orbium motiones, necnon varios astrorum cursus contemplabatur, quanto major censenda S. Benedicti sapientia, qui Ordinem instituit, qui, teste Genebrardo, possedit aliquando quinquaginta mille domus, seu monasteria, in quibus innumeri religiosi cælestia ac divina contemplabantur et ex quibus infiniti propemodum orti sunt sancti, ut cælum inhabitarent. Magna quidem hæc fuit S. Benedicti sapientia; ac magis adhuc ejus eluxisse videtur sapientia in regula quam composuit et quam fratribus suis servandam tradidit. Ad hominis justitiam laudem sancta canit Ecclesia, quod os ejus meditetur sapientiam et lingua ejus loquatur judicium: *os justi meditabitur sapientiam et lingua ejus loquetur judicium* (Ps. 36). Vere homo justus exiit, sanctus Benedictus, qui meditatus est sapientiam et qui judicium locutus est, cum suam composuit et servandam tradidit regulam; ejus enim regula maxima cum sapientia, maximeque cum judicio fuit delineata: *Benedictus*, ut ait S. Gregorius, *scripsit regulam discretionem præcipuam, luculentam et præceteris, ut ita dicam, in singulis directivam* (Ubi sup.). Omnes omnium Ordinum regula cum sapientia et discretionem fuere compositæ; at regula sancti Benedicti omnes alias discretionem et sapientiam præcellere videtur; *scripsit regulam discretionem præcipuam*. Regula sancti Basilii non parum est intricata; S. Augustini regula statuit in genere et ad singularia parum descendit: regula S. Francisci, licet tota Evangelica et apostolica sit, multis indiget expositionibus; regula autem S. Benedicti

singula ita clare et familiari stylo describit, ut eam quisque a spiritu Dei compositam, necnon summa sapientia et discretionem contextam fuisse facile perspiciet. Quod verissimum esse probant revelationes sanctæ Birgittæ, cui revelatum fuit, quod *Benedictus composuit suam regulam de spiritu Dei* (Lib. 8 *revel.*), nullum in ea est verbum, quod a spiritu Dei et sapientia divina non fuerit revelatum. Unde omnes monachi et Cœnoblite, qui sub aliis legibus vivebant, eo ipso quo agnita et promulgata est sancti Benedicti regula, eam amplexati sunt. Sicut enim, inquit S. Antoninus, imperium primo viguit et floruit apud Græcos, deinde translatum est ad Latinos, videlicet ad Carolum Magnum Francorum regem, ita etiam perfectio vite regularis Anachoritarum et Cœnobarum, primo viguit in Grecia, seu Oriente et deinde translata est ad Occidentem apud Latinos et præsertim sub sancto patre Benedicto; ejus enim regula omnibus monachis et cœnoblitis visa est tanto sapientiæ spiritu composita, ut ipsi, relicti propriis regulis, unicam sancti hujus Abbatis regulam pro lege habere voluerint. Et sicut regina Saba sapientiam Salomonis mirabatur, ita et omnes religiosi, qui a S. Benedicti temporibus existerunt, portentosam ejus sapientiam demirati sunt. Miramini et vos sancti hujus Abbatis sapientiam, ac a Deo supplices petite, ut illius sapientiæ vos participes efficiat. Ut obtineatur sapientia, optanda et a Deo postulanda est: *optati et datus est mihi sensus, invocavi et venit in me spiritus sapientiæ* (Sap. 7): res magna et pretiosa est sapientia, que quo pretiosior est, eo ardentius peti et inquiri debet: *quanto excelsior virtus est sapientiæ, tanto magis nitendum est nobis, ut assequi eam possimus* (S. Ambr. *offic.* 2, 26): Quare magna cum sollicitudine sapientiam a Deo postulate et sapientiam inquirete, qua nihil est clarior, nihil pretiosius: *venite mortales ad studium sapientiæ, magnus hic fructus est; quid enim homini sapientiæ charius? venite igitur, ut sapientes sitis* (S. Aug. *cont. Academ.* 3, 9). Illa potissimum ambienda et exquirenda est sapientia, quam Seraphicus Pater S. Franciscus vocat summam: *summa sapientia est, inquit, bona*

opera facere, bene se custodire, judicia Dei considerare (in *opus. orac.* 25); hanc ambit, hanc totis conatibus inquirete, ut participetis sapientiam S. Benedicti, qui fuit prodigium sapientiæ, ac etiam prodigium sanctitatis.

III PARS.

S. Benedictus in Ecclesia fuit prodigium sanctitatis.

Justorum animas vocat S. Petrus Chrysologus *pretiosas animas sanctitate locupletes* (ser. 28). Quod appositè dictum videtur de S. Benedicto, qui toto vite sue tempore sanctitate ditissimus extitit et qui in Ecclesia veluti sanctitatis prodigium eluxit: habuit enim sanctitatem in omni virtutum genere completam, miraculis probatam et abditissimarum rerum notitia illustratam. De Isaac, quem in montem duxerat Abraham, ut eum Deo immolaret, præclare dixit sanctus Bernardus, non fuisse mactatum, sed sanctificatum: *Isaac sanctificatus est, non mactatus* (serm. ad fr. *de monte Dei*); S. Benedictus et mactatus fuit et sanctificatus; a tempore enim quo mundum reliquit usque ad mortem, vigiliis, jejuniis et omni mortificationum genere corpus suum mactavit, ac continuo omnium virtutum exercitio animam suam sanctificavit; nam non uni solum aut alteri virtuti operam dedit, assecutus est sanctitatem in omni virtutum genere completam; unde eum omnium justorum spiritu plenum fuisse ait sanctus Gregorius: *vir iste spiritu justorum omnium plenus fuit*. Ex justis alii habuere in eminenti gradu spiritum humilitatis, alii spiritum patientiæ, alii spiritum mansuetudinis et alii spiritum paupertatis, vel alterius cujusdam virtutis; S. Benedictus vero fuit omnium justorum spiritu plenus: quia tanta ejus extitit sanctitas, ut omnes virtutes in aliis justis dispersas in seipso collegerit: *vir iste spiritu justorum omnium plenus fuit*. Et quis revera ex hominibus justis terrena gloriosius abdicavit, quam S. Benedictus, qui cum adhuc esset juvenis, in altam penetravit spelun-

cam, ut ibi usque ad mortem permaneret? Quis illo generosius mundi gloriam contempsit?, qui, ut ait Abbas Guericus, *in ætate puerili mundum sibi ridentem irridens, tam mundi, quam corporis sui florem, quasi jam aridum caleavit?* Quis illo erga pauperes liberalior, qui omnes monasterii annonas egeno postulanti erogari præcepit? Quis zelo S. Benedictum antecessit, qui Apollinis idolum in monte Cassino evertit, lucos succendit et innumeros idololatrias ad christianam religionem adduxit? Quis erga inimicos majore exarsit charitate, qui Florentium sibi infensissimum ardentem amavit et de infesta ejus morte maxime doluit? Ad hæc quis illo Deum ardentius dilexit, cujus tota vita nil aliud fuit, quam continuus erga Deum affectus et cujus cor ferventi Dei indesinenter arsit amore? Ab ampliore virtutum ejus dinumeratione abstineo; uno verbo dicam, tantam ejus extitisse sanctitatem, ut omnium justorum virtutibus plenus fuerit: *cir iste spiritus justorum omnium plenus fuit.* Insuper S. Benedicti sanctitas fuit etiam multis miraculis præbata. *Miracula*, inquit S. Ambrosius, *cum tacent, clamant* (in c. 5. Ep. ad Rom.): clamant utique eos qui talia operantur, magna esse sanctitate præditos. Licet enim absolute loquendo a non sanctis et impis fieri possent, quia potestas operandi miracula est gratia gratis data, quam habere potest etiam peccato mortali inquinatus; Deus tamen solis hominibus justis et sanctitate pereximia polleantibus, hanc potestatem largiri solet; unde miracula censentur quasi argumenta, quæ probant et clamant eos esse sanctos, a quibus fiunt et quo plura et majora operantur miracula, eo fortius probant et alius clamant eos esse sanctissimos, qui talibus signis coruscant: *cum tacent, clamant.* Clamarunt miracula, Moysen, Elisæum, Petrum et Eliam magna pollere sanctitate; ac item clamant, virum pereximia sanctitate præditum fuisse S. Benedictum, quia, ut ait S. Gregorius papa, solus Benedictus ea operatus est miracula, quæ illi quatuor operati sunt: *in aqua*, inquit, *ex petra producta, Moysen; in ferro quod ex profundo rediit, Elisæum; in aqua itinere, Petrum; in corvi obedientia, Eliam videlo.* Si aquam de petra miraculose eduxit Moyses, eduxit et Benedictus: si ex imo

fluminis ferrum traxit et supra aquæ superficiem natare fecit Elisæus, hoc et fecit Benedictus; si Eliam miraculose pavit corvus, pavit et Benedictum: si Petrus apostolorum princeps super aquas sicco pede incessit, incessit pariter super aquas Maurus ad S. Benedicti imperium, ut Placidum aquis jam submersum liberaret. O quanta S. Benedicti miracula! et quam fortiter hunc esse virum sanctissimum miracula clamant, non solum præfata et innumera alia, quæ operatus est; nam et ipse infirmos curavit, a dæmone vexatos liberavit, mortuos suscitavit et alia fecit miracula, quæ, ut ait S. Bernardus, eum fuisse sanctissimum clamant et probant: *sanctitatem Benedicti miracula probant* (ser. de S. Bened.). Et ipsum virum sanctissimum extitisse clamant etiam abditissimarum rerum notitia a Deo ipsi infusa. Ipse, ut ait Dionysius Carthusianus, *ingressus est sanctuarium Dei, id est abyssum sapientie increate* (ser. 1 de ss. confess.). Altam hæc abyssum ingressus est, non solum quia Deum, qui est sapientia increata, videre meruit, verum etiam quia per revelationes divinas abdita quæque cognoscere valuit. Novit aliquos ex fratribus suis apud piam quandam mulierem comedisse, iisque quos ederant cibos, quotque calices hauserant, declaravit. Novit ex duobus vini ampboris ad monasterium ex charitate missis, a famulo unam fuisse retentam et absconditam, quem monuit S. Pater Benedictus, ut eaveret de eo quod in lagena latebat, in quam cum inspexisset famulus, ex ea egredientem serpentem vidit. Intoxicata esse novit patrem et vinum, quæ ipsi Florentius presbyter misit. Novit etiam Totilæ astutiam, qui exploraturus an vere S. Benedictus abscondita penetraret, ad eum misit spatharium suum regis vestibus indutum, regioque famulatu comitatum et Totilam se esse simulantem, cui dixit S. Abbas: *pone fili, pone quod portas: non est tuum.* Scimus etiam illum periculum in quo versabatur Placidus, internas fratrum suorum cogitationes et alia multa abditissima novisse, imo et futura multa spiritu prophetico prædixisse. Ipse tandem in sanctuarium sapientia Dei ita est ingressus, ut omnia nuda et aperta essent oculis ejus; *ingressus est sanctuarium Dei, id*

est abyssum sapientie increatae. Cum igitur Deus tam familiariter sua S. Benedicto secreta communicaverit, cum ei tantam rerum abditarum notitiam dederit, cumque ei tot gratias contulerit, eum sanctissimum et sanctitatis prodigium existisse non est dubium. O virum sanctissimum inter coelites a Deo plurimum sublimatum, ut enim ait S. Bernardus, *qui tam magnus extitit in terris, secundum magnitudinem gratiarum magnitudine glorie exaltatus est in celo.* Miramini portentosam S. Benedicti sanctitatem, eum pro viribus imitari contendite: *nilil enim nobis aliena virtus ad salutem proficit, si ad imitationem se animus non extendit* (Trithem. Abb.). Sanctus est ille et sancti nos esse debemus. Jamvero o quam pauci sanctitati acquirenda vacant in hoc mundo! multi ebriosi, multi gulosi, multi rapaces, multi luxuriosi, paucissimi sancti; ita rari sunt, ut eos defecisse clamat regius vates, dicens: *salvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus* (Ps. 11). In hoc mundo non deficiunt usura et dolus; non deficiunt avaritia et luxuria; non deficiunt gula et superbia; *deficit sanctus*, quia paucissimi reperiuntur, qui sedulo sanctitatem acquirere contendant. In ordine S. Benedicti numquam defecit sanctus, quia in eo innumeri semper florere viri sanctitate illustres, ex quibus a S. Benedicti temporibus usque ad pontificatum Joannis vigesimisecondi, quinquaginta quinque millia fuere canonizati (Trithem. *de Vir. ill. O. S. Ben.* 4) (1); certe ibi non defecit sanctus sed in mundo penitus defecit; quia cum sint *pauci electi*, ita et paucos reperire est, qui in hoc mundo sanctificentur. Hos paucos imitemur: *imitari oportet paucos*, inquit S. Chrysostomus (hom. 24 in Matth.);

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

(1) Fac ne intelligas haec verba de canonizatione proprie dicta, prout nunc agitur in Ecclesia. Penes enim Ecclesiasticae historiae cultores receptum est, decretum canonizationis S. Uldarici Episcopi Augustani prolatum in Romana Synodo anno 993 a S. P. Joanne XV esse primum indubitatae fidei monumentum de solemniter per Romanum Pontificem canonizatione. Tribus saeculis posterioribus usque ad Joannem XXII fere semper canonizationes habite sunt in

non imitemur multos, seu peccatores, qui multi sunt in hoc mundo; imitemur paucos et praecipue S. Benedictum; penitentiae simul cum illo insistamus, sapientiae acquirenda studemus et sanctificari conemur in hoc saeculo, ut cum sanctis coelo potiamur. Amen.

DE ANNUNCIATIONE B. VIRGINIS MARÆ

CONCIO PRIMA.

Missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph (Luc. 1, 26).

Diu optatus, diuque expectatus erat Messias adventus, cum tandem post quater mille ab orbe condito annos die vigesima quinta mensis martii misit Deus archangelum suum Gabrielem ad Virginem Mariam, ut ei Verbi incarnationem in utero ejus proxime futuram nunciaret. Non unum ex angelis infirmi chori, sed unum ex primis supremæ hierarchiæ angelis ad eam delegavit, quia, ut ait Doctor Angelicus, *ad hoc ministerium summum angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nunciabat* (3 p. q. 30 a. 2. ad 4). Venit ergo archangelus Gabriel in Nazareth, sacram ingressus est Virginis Mariæ

conclii, ideo raro fiebant et unis tantum alteriusve sancti singulis vicibus: ergo quinquaginta millia Sancti Ord. S. B., de quibus loquitur auctor, canonizati sunt tantummodo iudicio episcoporum in singulis diocesis, quo iudicio, accedente consensu expresso vel tacito R. Pontificis, cultus deinceps alicui viro defuncto cum fama sanctitatis mirabilis post obitum confirmata: et haec erat species beatificationis.

N. E.

cellam, eamque salutavit, dicens: *ave gratia plena, Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus* (Luc. 1). O pereximiam hujus archangeli legationem! o gratissimam salutationem! o bonum nuncium et magnum mysterium, quod sine quadam criminis specie tacere nequimus: *hæc dies boni nancii est; si tacerimus, secleris arguemur*. Itaque altissimum Annunciationis mysterium explicabimus, quarumque gloriosum B. Virgini Mariæ fuerit, manifestabimus. Ace.

Angolus, Maria et Spiritus Sanctus ad augustum annunciationis mysterium complendum conveniunt; angelus Mariæ nunciat, quod Dei mater fieri debeat: *Dominus tecum*; Maria pro virginitate pugnat, et magna cum modestia declarat, quod hæc virum cognoscere, nec virginitate cadere intendat: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Spiritus Sanctus ut mediator inter Mariam et angelum, totam litem componit, Mariam simul Virginem et Dei Matrem efficiendo: *virtus Altissimi obumbrabit tibi, et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*. Unde hæc hodie fieri videtur syllogismus. Maria erit Mater: Maria erit Virgo: ergo Maria erit Mater et Virgo. Maria erit Mater; ecce propositionem angeli. Maria erit Virgo; ecce propositionem Mariæ. Ergo Maria erit Mater et Virgo: ecce propositionem et conclusionem Spiritus Sancti. Hæc autem omnes propositiones in B. Virgini Mariæ gloriam et honorem maxime vergunt; gloriosissimum quippe est ei quod fiat Dei Mater, quod velit esse Virgo et quod sit simul Mater et Virgo. *Gloriosum est Mariæ*, quod fiat Dei Mater, in primam hujus orationis partem: *gloriosum est Mariæ*, quod velit esse Virgo, in secundam: *gloriosum est Mariæ*, quod sit simul Mater et Virgo, in tertiam.

I PARS.

Gloriosum est Mariæ, quod fiat Dei mater.

Licet Maria divinitatem non genuerit, fuit tamen mater Dei. Sicut enim aliæ matres, licet filiorum suorum animas, quæ sunt nobilior pars hominis, non genuerint; eorum tamen dicuntur matres, quia corpora genuerant, quibus Deus animas infudit: sic licet Maria non genuerit divinitatem, quia tamen genuit hominem, cui se Deus ab instanti conceptionis univit, ideo dicitur et est mater Dei. Eam Dei matrem vocant, et vocari volunt concilia, quæ hæc vere Dei matrem esse decreverunt: in concilio enim Ephesino dicitur: *si quis non confitetur S. Virginem esse genitricem Dei, anathema sit*: et in Lateranensi sub Martino I (Canon. 3). *Si quis non confitetur proprie et secundum veritatem Mariam esse genitricem Dei anathema sit*. Hoc et præfiterent omnes fideles, dum orationcula ab Ephesino Concilio patribus composita eam ut Dei matrem invocant: *sancta Maria mater Dei*. Nec in hoc aliqua difficultatis esse videtur species; cum enim Maria sit mater Jesu Christi, qui est Deus, et qui ab instanti quo conceptus est in utero, est Deus, ea Dei mater jure dicitur. Dei quidem mater est Maria et hodie sit ejus mater cum altissimo incarnationis Verbi mysterio sumum præbens consensum ait: *ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum* (Luc. 1). Non enim expectavit Spiritus Sanctus, ut quadraginta dierum spatio pedetentim et successive Christi corpus figuraretur et delinearetur; postquam Maria dixit, *fiat*, Spiritus Sanctus nature jura evertens, in uno quasi momento, in utero Beatæ Virginis corpus Christi formavit, animam ei infudit et ex tunc Verbum divinum unionis hypostaticæ vinculo utrumque sibi copulavit: *non paulatim*, inquit Damascenus, *tacitisque incrementis figura corporis absolvitur, sed uno eodemque momento perficitur* (de fide cath. 3, 2); et Thaulerus la-

tius explicans, quomodo hæc facta sint, ait, quod postquam Maria dixit, *fiat*, ex tunc et absque ulla mora « Spiritus Sanctus de purissimo virginali cordis sanguine accipiens, perfectum mundissimumque, licet exile, inde corpus creavit cum universis membris ejus, purissimamque illi animam inspiravit: atque illam pariter univit ». Unde sanctus Thomas a Villanova hoc *fiat* a B. V. Maria prolatum mirum in modum extollit, dicens: *o fiat potens, o fiat efficax, o fiat super omne fiat perpetuo honore venerandum!* Nam ad verbum *fiat*, statim in utero Virginis incarnatum est Verbum (ser. de Ana.). Mirabilis quidem fuit virtus illius verbi, *fiat*, quia cum illud protulit Maria, protinus in ejus utero Verbum humanatum est et ipsa Dei mater effecta: *ubi Virgo bene credula os suum aperuit, ut diceret fiat, mox*, inquit Rupertus Abbas, *iuxta dictum angeli Spiritus Sanctus superveniens per apertos fidei januas sese infudit in templum sacri uteri, ut Christi matrem faceret* (de oper. Spiritus S. l. 9). Hoc verbo, *fiat*, factus est mundus; hoc verbo celestia terrestriaque Altissimus condidit et eodem verbo Maria facta est Dei mater, quod nihil est majus, nihilque Mariæ gloriosius: quid enim ei gloriosius contingere potest, quam quod sit oriens orientis, sui authoris author, origo sui principii et Dei sui mater, quodque eundem cum Patre æterno habeat filium, ita quod de Christo simul cum Patre æterno dicere possit: *hic est filius meus dilectus!* Gloriosum quidem est Mariæ, quod sit Virgo purissima, angelorum regina et totius mundi Domina; tamen ut ait D. Bernardus, *ipsa est Virginis gloria singularis et excellens prærogativa Mariæ, quod Filium unicam, eundemque cum Deo Patre meruit habere communem* (ser. 2 de Incar. Verb.). Tanta ex hac maternitate in Mariam derivat gloria, ut dici possit, omnia ejus privilegia in hoc includi et ex hoc uno manare, quod sit Christi mater. Si enim est Dei mater, ergo gratiis celestibus plena; si Dei mater, ergo purissima, ergo sanctissima, ergo potentissima; si tandem est Dei mater, ergo supra omnes puras creaturas sublimata; ergo mundi imperatrix; ergo creatura, qua major sub Deo

nequit intelligi: hæc omnia acquisivisse inferuntur ex eminentissimo matris Dei titulo. Unde non est quod miremur, sacros Evangelistas non ampla Mariæ contexere encomia: quia quidquid eminentius et gloriosius ad ejus laudem dici potest, in hoc uno collegerant, quod sit mater Christi; *de qua natus est Jesus* (Matth. 1). Quod subtiliter adnotavit D. Thomas a Villanova, dicens: *Evangelistæ omnia collegerant, cum dixerunt ex ea natum fuisse Jesum. Quid amplius queris, quid ultra requiris in Virgine? Sufficere tibi, quod sit mater Dei* (De Nat. Virgin. serm. 2). Mariam aliqui vocant mare gratiæ, civitatem refugii, hortum deliciarum, lilium convallium et totius sanctitatis abyssum; eam alii appellant maris stellam, arcam Testamenti, miserorum refugium, thronum Salomonis, totiusque mundi reginam; ab aliis dicitur terra sacerdotalis ab omnibus tributis libera, sancta sanctorum, in qua ingressus est summus sacerdos Christus, et castrorum acies adversus tartareas potestates ordinata; hi et innumeri alii honoris tituli, qui ab autoribus coarcevantur, in hoc uno continentur, quod sit mater Christi: *Evangelistæ omnia collegerant, cum dixerunt, ex ea natum fuisse Jesum*. S. Augustinus Mariam propter Christi maternitatem supra homines et angelos exaltatam esse dicit, quia, inquit, et homines et angeli, quantumvis magni sunt solummodo Dei ministri; Dei sunt ministri patriarche, prophete, apostoli et omnes homines: Dei sunt ministri angeli, archangeli, throni et ipsi seraphim: *omnes administratorii spiritus* (Hebr. 2); Maria vero ut Christi mater in regia Dei aula non est ministra, sed Domina; non ancilla, sed regina: ac proinde, ut Dei mater, præ cunctis hominibus et angelis eminet: *tanta est Virginis dignitas, eo quod mater Dei sit, ut plane excedat non solum omnium hominum dignitatem, verum etiam angelorum; cum longe præstabilius et excellentius sit esse matrem principis quam ministrum* (de Syn. ad Catec. 2, 2); sanctus Chrysostomus Mariam ob maternitatem suam, non solum angelis et hominibus, verum etiam toto mundo excellentiorem et eminentiorem arbitrat; ita quod si ex una parte totus mundus poneretur, et ex altera Maria,

ista toti mundo preponderaret, totoque mundo præstantior et excellentior appareret: *Maria*, inquit, *speciosior facta fuit et dignior quam totus mundus: quia quem totus mundus capere non poterat, nec merebatur accipere, in cubiculo uteri sui sola ipsa suscipere meruit* (hom. 1 Matt.). Hæc ad maternitatis Mariæ gloriâ docent Augustinus et Chrysostomus: nec videtur magis extolli posse Mariam ratione suæ maternitatis. Quid tamen majus ad illius laudem profert sanctus Anselmus, nempe quod post Deum aliquid excogitari nequeat majus Mariâ, quatenus Christi mater est: *hoc solum de B. Virgine predicare, quod Dei mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici, vel excogitari possit* (de excel. Virg. 3). Sicut enim sol in medio planetarum constituitur, ita quod tres solum supra se et omnes alios sub se habeat, ita et Mariâ ratione maternitatis est quasi sol, *Electa ut sol*, quia ratione maternitatis ita sublimatur, ut tres tantum altissimæ Trinitatis personæ supra se et omnia alia sub se habeat: *excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici, vel excogitari possit*. O magnam Mariæ dignitatem! o quam gloriosum est ei quod sit Christi mater! Ut autem perfectius concipiatur quanta Mariam maneat gloria ex maternitate, audiantur Doctor Seraphicus, Petrus Damiani et Doctor Angelicus. Divus Bonaventura Mariam tantum per maternitatem extolli ait, ut matrem ea majorem Deus creare nequeat: *ipsa est, inquit, quæ majorem Deus facere non possit. Majorem mundum possit facere Deus, majus cælum possit facere Deus, majorem quam matrem Dei, non possit facere Deus* (in spec. B. Virg. 8). Et ratio est, quia si dignitas matris sumatur a dignitate Filii, matrem Deus Mariâ majorem facere non possit, quia matrem creare nequiret, cujus filius major et dignior esset filio Mariæ, qui est Deus. Et hæc est ratio, propter quam S. Petrus Damiani et D. Thomas asserunt Mariam ratione maternitatis habere dignitatem immensam et infinitam: *taceat et contremisceat omnis creatura*, inquit Petrus Damiani, *et vix audeat aspicere tante dignitatis immensitatem* (serm. de Annunc.). Et D. Thomas ait,

Christi humanitatem, cœlestem beatitudinem et B. V. Mariam quandam habere dignitatem infinitam: « humanitas, inquit, Christi ex hoc quod est unita Deo et beatitudo creata ex hoc quod est fruitio Dei et B. Virgo ex hoc quod est mater Dei, habent quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod est Deus. Et ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo » (1 p. qu. 25, a. 6 ad 4). Sane, ut de sola Mariâ loquar, certum est, quod cum mater relationem dicat ad filium, tanto sublimior habetur dignitas matris, quanto sublimior fuerit dignitas filii; ergo cum filii Mariæ, dignitas sit infinita, dignitas etiam Mariæ, quatenus mater est, erit quodammodo infinita. O quam gloriosum Mariæ, quod hodie Dei mater fiat! o quam potens efficitur Mariâ per illam maternitatem! *Potentior*, inquit sanctus Ildephonsus, *ad placandum iram judicis invenire non possumus, quam te, quæ meruisti mater existere ejusdem Redemptoris et judicis* (de excel. Virg. 1). Sanctissima hæc Virgo Deum ipsi magna fecisse proclamât: *fecit mihi magna, qui potens est* (Luc. 2). Fecit ei magna, quia per maternitatem eam mirum in modum sublimavit et honoravit; fecit ei magna, quia ei maximam imperitus est potentiam ad subveniendum peccatoribus: quid enim non potest quæ mater Onnipotentis est? igitur, o peccatores, ad Mariam confugite, eam supplices invocato, toto cordis affectu dicite ei: *monstra te esse matrem*. Seu dicite ei: o Virgo sanctissima, cum sis apud Filium potentissima, *monstra te esse matrem* et fac per potentiam quæ fruoris, ut ab iniquitatibus liberor ac divinam gratiam assequar. Vel cum sancto Bernardo dicat quisque: *hæbes, piissima Domina, me indignum tibi commendatum: ad te confugio, tibi meipsum commendo et hodie in matrem et patronam præ cunctis precepto* (ser. 2 sup. Mis.). O Mariâ, sicut fuisse Christi mater, ita esto mihi in matrem charitativam et beneficam. Postquam vidimus, gloriosum esse Mariæ, quod hodie fiat mater Dei; dicamus et gloriosum esse ei, quod Virgo esse coluerit.

II PARS.

Gloriosum est Mariae, quod voluerit esse Virgo.

Virginitatem in veteri Testamento servasse Eliam, Jeremiam, Eliseum, Josue, Melchisedech, Danielem et alios nonnullos, communiter creditur: sanctissima tamen Virgo prima fuit, quæ ad virginitatem servandam voto se adstrinxit: *beata Maria*, inquit S. Antoninus, *est mater omnium, in virginitate, quia prima sine præcepto, consilio, vel exemplo, virginitatis munus Deo obtulit et per virginitatis votum opprobrium virginitatis abstulit* (4 p. tit. 15, c. 20). Hoc autem virginitatis votum emiserat Maria ante annunciationem angelicam; propterea angelo nuncianti futuram in ejus utero Verbi incarnationem, respondit Virgo purissima: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* (Luc. 1). Quæ quidem verba non protulisset, nisi virginitatis votum antea emisisset: *præfecto non diceret Virgo, quomodo fiet istud? nisi Deo virginem se ante visisset* (S. Aug. de S. Virg. 4). Quamvis Maria assueta esset visionibus et colloquiis angelorum, turbata tamen est, cum S. Gabrielem archangelum vidit et audivit. *Turbata est*, cum illum vidit, quia speciem viri gerebat: *ad virilis sexus speciem peregrinam turbatur aspectus Virginis* (S. Ambr. Off. 1, 8); tantus Mariæ pro servanda virginitate zelus inerat, ut et ipsa speciem hominis, licet majestate et modestia celesti fulgentis, eam turbaret. *Turbata est* quidem Maria, cum angelum loquentem audivit: *turbata est in sermone ejus* (Luc. 1): tunc turbata est præ humilitate, quia se omnis gratiæ indignam existimabat; simulque conturbata est ex summo servandæ virginitatis affectu; quæ cor ejus ardebat. Unde respondit angelo: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* seu, ut explicat Hugo cardinalis, *quomodo fiet istud, ut concipiam et pariam, quæ in virginitate permanere disposui?* vel, ut exponit D. Bonaventura, *virum*

*non cognosco, id est, non cognoscituram me propono et ita sum. Virgo et mente et carne et proposito. Erat Maria Virgo, non solum carne et mente, verum etiam proposito: unde optabat altissimum hoc mysterium in ipsa adimpleri, ita tamen quod votum virginitatis servaret et Virgo semper permaneret. Cum Maria dixit: quomodo? non dubitavit de veritate promissi angelici; tantum de modo sollicita fuit, postulans ut hic filii conceptus et partus fieret sine aliqua virginitatis jactura: audi, inquit S. Gregorius Nyssenus, *publicam Virginis vocem: angelus partum nunciat, at illa virginitati inhæret* (Orat. de nat. Chr.). Nunciabat Mariæ angelus, ipsam futuram Verbi incarnati matrem, ac proinde cæli reginam, totius mundi imperatricem et supra omnes puras creaturas sublimatam: *at illa virginitati inhæret*, eique ita inhæret, ut prælegisset non esse matrem, quam desinere esse Virginem: *illa virginitati inhæret et integritatem angelicæ demonstrationi anteponendam judicat*. Unde merito Maria lilio confertur: *sicut liliam inter spinas, sic amica mea inter filias* (Cant. 2, 2); sicut enim liliam est maxime album, ita et Maria per virginitatem extitit nive candidior; sicut etiam liliam postulat esse intactum, quia si contractetur, marcescit et fragrantem suum odorem amittit; ita et Maria virginitatem suam intactam esse cupiebat; Christi quidem mater fieri volebat, ea tamen lege, ut virginitas ejus intacta permaneret: *at illa virginitati inhæret et integritatem angelicæ demonstrationi anteponendam judicat*.*

Forte non displicebit audire peroximum et piissimum Evangelii sancti Lucae interpretem, qui præfata beate Virginis verba ad nostrum propositum perfectissime exponit: dixit, inquit, Maria: *quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* (Stella in Luc.); quasi diceret intra se: si meæ virginitatis jacturam aliquam sum passura et promissum votum violare debeam, nolo esse mater Dei; at vero, quia scio Dominum potentem esse, ut meæ virginitate intacta manente, possim parere, quero, quomodo Dominus id facere disposuerit. Ubi protinus advertare debes, quam curam et sollicitudinem habeat beata Virgo de observando virginitatis voto et virginali puritate;

dicit namque Angelo, se ad tantam dignitatem et honorem nequam ascendere velle, si aliquantum detrimenti sua puritatis et virginitatis passura esset. Quod si queres a beata Virgine, numquid malit virginitatem custodire, quam mater Dei esse, non dubio, quam tibi respondet, melius et salubrius esse cordis sinceritate et animi virtutibus splendere, quam dignitatem aliquam, quantumvis sublimem et excellentem subire. Maria Dei voluntatem in omnibus adimplere cupiebat, sed; seposita Dei voluntate, ex seipsa praelegisset non fieri Dei mater, quam emissum virginitatis votum vel in minimo, etiam sine peccato violare. O quam ardentem virginitatem illesam servare concupivit Maria! o quam gloriosum fuit Mariae, quod illam servare tanto affectu desideraverit! Virginitas homines caelestes efficit: *in carne praeter carnem vivere, non terrena vita est, sed caelestis* (Chrysol. ser. 18). Virginitas angelis homines facit aequales: *eum caste perseveratis, o virgines, angelis Dei estis aequales* (S. Cyp. de hab. Virg. 2). Virginitas Deo, qui infinito purus et qui prima Virgo est, homines assimilat: *magnam, ut cere dicam, est virginitas, incorruptibili Deo hominem similem faciens* (S. Basil. de vera Virg.). Quapropter gloriosissimum est Mariae, quod virginitatem prima noverit et toto vitae suae tempore religiose servaverit; atque gloriosius adhuc ei fuit, virginitatem tanto cum affectu custodisse, ut maluisset non esse Dei mater, quam non esse Virgo. Hen, inquit D. Hieronymus, quam multae quotidie virgines sua infeliciter virginitate cadunt. *Pipet dicere, quot quotidie virgines ruunt, quantas de suo gremio mater perdat Ecclesia* (ep. 22 ad Eustoch.); ruunt multae pro momentanea felicitate, pro terreno lucro, vel pro imaginario honore; ruunt et pro nihilo mirabilem hanc virtutem amittunt; Maria vero est dux, regina, speculum et gloria virginum, quam voluptates non alliciunt, quam terrena non movent; et quam immensa, et quasi infinita matris Dei dignitas a proposito servandi virginitatem non deterruit, quia, ut ait D. Augustinus, *Virgo esse maluit, quam mater Dei praecise*, id est seclusa Dei voluntate, cui semper obtemperare et se conformare statuit.

Miramini sanctum Virginis Mariae studium, ac itidem stupete hominum caecitatem et caecam ambitionem contemplantes. Heu! quid non moluntur homines, ut ad eminentes eleventur dignitates? quae mala non perpetratur, ut altius ascendant? quis infelicibus hisce reperiretur temporibus, qui sibi oblatam regiam dignitatem, quam gravissimis criminibus esset ascensus, prorsus renueret? Quid regiam dignitatem dico? Heu! ad infimas dignitates plerumque non fit ascensus, nisi per iniquitates. Cuilibet dicere solet satanas: *haec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me* (Matth. 4, 2); et plerique cadunt, ut ascendant; plerique in gravia cadunt crimina, ut ascendant ad sublimia. Discite a B. Virgine ad honores et dignitates cum virtutis detrimento non tendere. Praelegisset Virgo sacra millies mori, quam vel levissimum peccatum veniale contra emissum virginitatis votum patrare, et tanto servandae virginitatis zelo exardesceret, ut praepasset eminentissimam matris Dei dignitatem non obtinere, quam virginitatis votum etiam cum Dei dispensatione licita violare. Pudeat ergo ambitiosos tanto cum affectu per iniquitatis viam ad honores anhelare; multoque magis pudeat adolescentulas, quod virginitatem quasi nihili faciant; pudeat illas, quod non virtutis, sed, ut loquitur Tertullianus, *lascivia ingena habeant* (adv. Mar. 3, 13). O anime sanguine Christi redempta, virginitatem plurimi pendite, eam ambite, illi adherete instar B. Mariae Virginis, cui gloriosum est, quod voluerit esse Virgo; *ac etiam gloriosum quod fuerit simul Mater et Virgo*.

III PARS.

Gloriosum est Mariae, quod sit simul Mater et Virgo.

Modum conceptionis inquisierat Virgo dicens: *quomodo fiet istud?* Cui respondit Angelus: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; quasi diceret: O Maria, licet virum non cognoscas, teque virginem*

Deo voveris, concipies tamen non humana, sed divina virtute, ipsaque salva virginitate; nam Spiritus Sanctus in te mirabiliter descendet et per suam virtutem, seu potentiam obumbrabit tibi et defendet te, virginitatemque tuam, cui tanto affectu adhaeres; ita proteget, ut sine ulla illius injuria, imo cum summo decore concipias et parias; et sic Christi Mater eris potentissima et Virgo purissima. Quod quidem ita factum est: nam, ut ait D. Augustinus, Maria fuit Mater fecunda, quae Christum peperit et virginitatem non amisit: *Christus Virginis Filius et Virginum Sponsus, attulit Matri fecunditatem, sed non abstulit virginitatem (de Symb. ad Catec., 2. 4)*. In aliis feminis, quamdiu virgo aliqua est, mater esse nequit; cum autem mater efficitur, virginitatem amittit; atvero ut ait S. Grægorius Nyssenus, in Maria miraculose factum est, ut virginitas partum non prohibuerit, neque partus virginitatem solverit: *o miraculum ingens, Virgo Mater fit et Virgo permanet! (or. de s. Chr. nat.)*. Quatuor modis potest Deus facere hominem, inquit S. Anselmus, videlicet aut de viro et femina, sicut usus monstrat; aut nec de viro nec de femina, sicut creavit Adam; aut de viro sine femina, sicut fecit Hevam; aut de femina sine viro, quod nondum fecerat. Ut igitur hunc quoque modum probaret suae subjacere potestati, miraculose per Spiritus Sancti operationem voluit in Virginis utero formari et a Matre Virgine generari: *o miraculum ingens, Virgo Mater fit et Virgo permanet*. Christum de Virgine nasciturum prædixerat Isaias Propheta, dicens: *ecce Virgo concipiet et pariet (Is. 7)*. Ipsum autem non ex corrupta, verum ex Virgine nasci debuisse multae suadent rationes: *decebat* enim, ut sicut ab aeterno Verbum in coelo ex Patre sine corruptione genitum est, ita in terris ex matre sine corruptela gigneretur: *decebat*, ut qui ad tollendam mundi corruptionem venturus erat, incorruptionis donum matri suae communicaret: *decebat*, ut sicut primus Adam de terra virginea, necdum manibus hominum tractata conditus est, ita secundus Adam, seu Christus de Virgine intacta generaretur: *decebat*, ut sicut perditio ab Heva incepit in tempore, quo,

ut communiter creditur, erat virgo, etiam restauratio a muliere virgine initium haberet; *decebat* tandem ut Christus purissimus et puritatis amantissimus a matre purissima et virgine ortum duceret; ideo novum fecit Dominus super terram et invertens naturæ ordinem, in matre virginitatem cum maternitate conjunxit et ex matre virgine natus est: *o miraculum ingens, Virgo Mater fit et Virgo permanet*. Sicut sidus sine sui corruptione suum emittit radium, sic, inquit S. Bernardus (ho. 2 *super Missus*), absque sui lesione Virgo peperit filium. Quomodo, ait idem Bernardus, Aaronica virga absque humano opere flores emisit, ita Virgo absque viri opera, florem Christum concepit. Sicut Gedeonis vellus ex carne ovis absque vulnere carnis detonsum est; ita, inquit S. Ambrosius (s. 13), caro Christi ex corpore Virginis absque detrimento virginitatis est sumpta. Quomodo rubus ille, in quo olim Deus apparuit, ignem concepit et virorem servavit, ut habetur Exodi tertio; ita Virgo caelestem et divinum ignem Christum concepit et virginitatis albedinem non amisit. Maria tandem fuit virga de radice Jesse, ex cuius radice flos caelestis Christus ascendit: *egredietur virga de radice Jesse et flos de radice ejus ascendet (Isa. 11)*; ut enim docet melifluis Bernardus (Ubi sup.), *virga floruit absque germine et Virgo concepit non ex homine; nec virgo virorem floris lussit emissio, nec Virginis pudorem sacri partus editio*. O mirabilem et miraculosam Christi ex Virgine matre productionem! o quam gloriosum fuit Mariae, quod simul et Virgo et Mater fuerit! gloriosum Mariae, quod fuerit Virgo; gloriosum Mariae, quod fuerit Christi Mater; longe gloriosius est illi, quod et maternitatis et virginitatis gloriam in seipsa adunavit, quodque simul maternitatem et virginitatem possederit; *et virginitatis possidet decus et matris pertulit dignitatem* (Chrysol. ser. 143). Maria ab Ecclesia vocatur *Virgo singularis*: hæc singularis fuit in conceptione, in qua ab originali labe fuit præservata; in natiuitate, in qua gaudium annunciatum universo mundo; in vita, in qua a Dei amore nunquam cessavit, et in morte, in qua amoris divini violentia potius quam naturæ defectu exspiravit.

Specialiori autem et mirabili modo *Virgo singularis* fuit in annunciatione (Tert. *adv. Jud.* 2), cum facta est simul mater et virgo; tunc non solum singularis, sed et ipsa singularitas fuit: *singularitas tota est*; quia singulari, portentoso et omnibus sæculis mirando prodigio gloriam virginitatis simul cum gloria maternitatis conjunxit, quo nihil eminentius, nihilque Mariæ videtur esse posse gloriosius. Sicut enim phoenix dicitur de singularitate famosus; *alitem Orientis peculiarem de singularitate famosum* (ul. *de resur. carn.* 13); ita etiam Maria ob singulare illud privilegium, quo sine virginitatis detrimento mater Christi est effecta, in æternum collaudabitur et omnes homines eam venerabuntur, qui semper proclamabunt, quod *Maria virginitatis gratiam tenuit et fecunditatis gloriam acquisivit* (S. Bonav. in *spec. Virg.* 7). Mariam sacramentum gloriæ monstrum vocat S. Martyr Ignatius: *celestis prodigium, sacratissimum monstrum* (Ep. 1 *ad Jo. Apost.*). Non horrendum natura, imo sacratissimum gloriæ monstrum et prodigium fuit Maria; quia sicut monstra dicimus, eam duo valde dissita et diversæ speciei inter se junguntur, ut cum puer caput habet, arietinum, vel cum vitulus caput gerit humanum; ita Maria est monstrum honoris et gloriæ, quia duo gloriosissima privilegia, puta Christi maternitatem et virginitatem in seipsa copulavit; gloriosissimum enim ei erat, quod esset virgo, virginium primiceria et virginum regina; gloriosissimum etiam quod esset Mater Christi, quodque eundem cum æterno Patre filium habuerit, adhuc gloriosius et quasi monstruosum est, quod Maria hæc duo in seipsa conjunxerit, quodque simul Dei Mater et Virgo purissima extiterit. Maria sola est quæ hæc potuit gloria et quæ in æternum laudabitur, quia simul Virgo et Dei Mater fuit: *sola hæc est beata Deipara, in qua virginitas et maternitas obtulerunt sibi: in ea factum est, quod factum non fuerat, nec flet in æternum* (S. Bern. serm. sup. *Sign. magn.*). Miramini et obstupescite audientes, Deum tot et tanta ad Mariæ gloriam fecisse: *quis hæc audiens non obstupescat*, inquit S. Anselmus, *et quod Deus tale quid velle potuerit, non ultra omne quod*

dici potest, admirabile dicat? (de *exce. Virg.*). Est certe quod miremur, et est quod Mariam, cui tanta inest gloria, religiosissime et humillime veneremus. Verum est, multos hoc ævo specietenus B. Virginis inveniri devotos; multi eam venerantur quoad externa quædam devotionis et pietatis exercitia, revera pauci ei sincere et perfecte habentur devoti, quia pauci peccata et omnem immunditiam a seipsis expellant. Cupit B. Virgo, eos qui ipsi famulari gloriantur, esse candidos, castos et a lethali peccati macula alienos; tales ei placent famuli, quales erant Nazaræi, de quibus ait Jeremias: *candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte* (Thren. 4), quare si B. Virgini famulari cupiatis, omne peccatum a vobis procul pellite: *recedite, recedite, exite inde, pollutum notite tangere, exite de medio ejus* (Isa. 32). Narrat Sophronius Siriacum Abbatem aliquando ad suæ cellæ fores B. V. Mariam mirabili majestate et gloria fulgentem invenisse; quæ humiliter salutata, eam exire rogavit, ut cellam ingredi dignaretur, sperans, quod per ejus præsentiam cella sanctificaretur et quasi in alterum paradysum immutaretur: cui Virgo: *habes in cella inimicum meum et vis ut ingrediar?* (Præf. *spirit.*, 14). Quibus dictis evasit et evanuit. Sanctus autem Abbas gravi mœnore confectus, cellam ingredietur, ut Mariæ hostem inquirat; et cum solite undique quæsisset, nec invenisset, tandem in camera invenit librum quemdam a Nestorio adversus Dei Genitricem compositum; tunc intellexit, quid significarent quæ dixerat Maria, statimque in ignem projecit librum, dicens: *non manebit in cella mea Dei Genitricis, et Dominæ meæ inimicus*. O christiane, si B. Virgo S. Abbatis cellam ingredi renuit, quia in ea latebat hæretici Nestorii liber, quæ ratione censens, grata ipsi tua fore obsecra, quamdiu peccato mortali adhaeres? Peccatum mortale est infensissimus Christi et Mariæ inimicus; ideo si V. M. devotus esse peroptas, hunc ejus inimicum e cordis tui cella expelle; dic cum S. Abbate: *non manebit in cella mea S. Dei Genitricis inimicus*. Procul pelle avaritiam, luxuriam, invidiam et alios Mariæ inimicos, eos in anima sua habitare ne sinas et Maria ad te veniet per suam protectionem, quæ mediante gratiam et gloriam impetrabis. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Dominus tecum (Luc. 1).

Tanta hodie Mariam uteri apparat gloria, ut eum superbum vocitet D. Zeno: *superbus*, inquit, *emicat venter Verbo* (ser. 3 de nat. Mariæ). Crediderim, sanctum hunc Antistitem meminisse illius Isaie vaticinii hodie præsertim M. Virgini aptandi: *ponam te in superbiam secularum*, seu ut legit Pagninus, *ponam te in gloriam æternam* (Is. 60); hodie enim Mariæ uterus in superbiam ponitur et æternam sibi conciliat gloriam, cum Patris æterni Verbum in eo incarnatur, et in eo manet per unionem hypostaticam: *Dominus tecum*. Verum est, Deum ante Verbi incarnationem in Maria fuisse per essentiam, per præsentiam, per potentiam, per gratiam et per singularem protectionem; nunc autem, o rem mirabilem et omnibus sæculis commemorandam! Angelus, qui omnibus his modis Deum Mariæ inesse probe sciebat, eum novo, glorioso et portentoso quodam modo in illa futurum annunciat, per incarnationem scilicet et per unionem ejus cum humana natura, que in utero Mariæ fieri debet. *Dominus tecum*. Contemplemur nunc Verbum æternum non in sinu Patris, sed in ventre matris; explicemus modos mirabiles, quibus Christus Mariæ inest. Ave.

Mihi audire videor angelum cœlesti majestate dicentem Mariæ: *Dominus tecum*. Jamvero optarem, ut explicaret mirabilis ille nuncius, quomodo Dominus est cum illa! Dicite, quæso, Angele Dei, quomodo cum Maria sit Dominus? *Dominus tecum plus quam tecum* (S. Aug. serm. 18 de temp.); Dominus, ut vice angeli loquitur Augustinus, est cum Maria plus quam cum ipso angelo nunciante. Angelus est cum Christo, ut Verbo, quo fruitur, et cujus possessione beatificatur: magis tamen Christus in Maria, quam in angelo, quia Christus in ea est ut in throno,

ut in templo et ut in paradiso. Christus rex erat, sacerdos erat, Deus erat. Si rex, ubi thronus? Si sacerdos, ubi templum? Si Deus, ubi paradiso? Maria utique est thronus hujus regis, templum hujus sacerdotis et paradiso hujus Dei; ut enim jam videbimus, Christus est in Virgini utero 1. ut rex in throno suo; 2. ut sacerdos in templo suo; 3. ut Deus in paradiso suo. Ecce quomodo Christus est in Maria: *Dominus tecum*.

I PARS.

Christus est in B. Virginis utero, ut rex in throno suo.

Christus, qui *Dominus dominorum est et Rex regum* (Apoc. 17, 14), tres habuit thronos, inquit Docteur Seraphicus (in Ps. 88). Primum in cœlo, ubi, ut Verbum in Patris æterni sinu, velut in gloriæ suæ throno residet: *qui est in sinu Patris* (Joan. 1. 18). Secundum in Ecclesia militante, ubi usque ad mundi finem per specialem protectionem permanebit: *thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi* (Heb. 1). Tertium in sinu Mariæ, qui fuit thronus, quem sibi elegit, thronus quem sibi fecit, thronus in quem intravit et thronus in quo novem mensibus mansit. Ut magnam amoris potestatem indicarent antiqui, illum una manu piscem, altera vero spicas et flores tenentem pingebant, ut inde quidquid maris litoribus, aut terrarum finibus clauditur, amori tributum pendere ac illius imperio sublimi manifestarent. At latior adhuc amoris patet ditio, ampliores sunt potestatis ejus termini; etenim ipsi quoque cœlo tantum imperat tributum, ut ex tribus que in Deo sunt personis, quam sibi dari præcipiat, que quidem amori et ex amore data est; nam ut ait dilectus discipulus, *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. 3, 16). Hic autem Dei Filius in hunc mundum veniens, regalem thronum in B. Virginis utero sibi elegit; *rex cœli*, inquit Albertus Magnus, *Mariam in solium gloriæ sibi elegit* (q. 15 sup. Missus). Hunc suum thronum ebore candidiorem, auro di-

CONCIO SECUNDA.

Dominus tecum (Luc. 1).

Tanta hodie Mariam uteri apparat gloria, ut eum superbum vocitet D. Zeno: *superbus*, inquit, *emicat venter Verbo* (ser. 3 de nat. Mariæ). Crediderim, sanctum hunc Antistitem meminisse illius Isaie vaticinii hodie præsertim M. Virgini aptandi: *ponam te in superbiam secularum*, seu ut legit Pagninus, *ponam te in gloriam æternam* (Is. 60); hodie enim Mariæ uterus in superbiam ponitur et æternam sibi conciliat gloriam, cum Patris æterni Verbum in eo incarnatur, et in eo manet per unionem hypostaticam: *Dominus tecum*. Verum est, Deum ante Verbi incarnationem in Maria fuisse per essentiam, per præsentiam, per potentiam, per gratiam et per singularem protectionem; nunc autem, o rem mirabilem et omnibus sæculis commemorandam! Angelus, qui omnibus his modis Deum Mariæ inesse probe sciebat, eum novo, glorioso et portentoso quodam modo in illa futurum annunciat, per incarnationem scilicet et per unionem ejus cum humana natura, que in utero Mariæ fieri debet. *Dominus tecum*. Contemplemur nunc Verbum æternum non in sinu Patris, sed in ventre matris; explicemus modos mirabiles, quibus Christus Mariæ inest. Ave.

Mihi audire videor angelum cœlesti majestate dicentem Mariæ: *Dominus tecum*. Jamvero optarem, ut explicaret mirabilis ille nuncijs, quomodo Dominus est cum illa! Dicite, quæso, Angele Dei, quomodo cum Maria sit Dominus? *Dominus tecum plus quam tecum* (S. Aug. serm. 18 de temp.); Dominus, ut vice angeli loquitur Augustinus, est cum Maria plus quam cum ipso angelo nunciante. Angelus est cum Christo, ut Verbo, quo fruitur, et cujus possessione beatificatur: magis tamen Christus in Maria, quam in angelo, quia Christus in ea est ut in throno,

ut in templo et ut in paradiso. Christus rex erat, sacerdos erat, Deus erat. Si rex, ubi thronus? Si sacerdos, ubi templum? Si Deus, ubi paradiscus? Maria utique est thronus hujus regis, templum hujus sacerdotis et paradiscus hujus Dei; ut enim jam videbimus, Christus est in Virgini utero 1. ut rex in throno suo; 2. ut sacerdos in templo suo; 3. ut Deus in paradiso suo. Ecce quomodo Christus est in Maria: *Dominus tecum*.

I PARS.

Christus est in B. Virginis utero, ut rex in throno suo.

Christus, qui *Dominus dominorum est et Rex regum* (Apoc. 17, 14), tres habuit thronos, inquit Docteur Seraphicus (in Ps. 88). Primum in cœlo, ubi, ut Verbum in Patris æterni sinu, velut in gloriæ suæ throno residet: *qui est in sinu Patris* (Joan. 1. 18). Secundum in Ecclesia militante, ubi usque ad mundi finem per specialem protectionem permanebit: *thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi* (Heb. 1). Tertium in sinu Mariæ, qui fuit thronus, quem sibi elegit, thronus quem sibi fecit, thronus in quem intravit et thronus in quo novem mensibus mansit. Ut magnam amoris potestatem indicarent antiqui, illum una manu piscem, altera vero spicas et flores tenentem pingebant, ut inde quidquid maris litoribus, aut terrarum finibus clauditur, amori tributum pendere ac illius imperio sublimi manifestarent. At latior adhuc amoris patet ditio, ampliores sunt potestatis ejus termini; etenim ipsi quoque cœlo tantum imperat tributum, ut ex tribus que in Deo sunt personis, quam sibi dari præcipiat, qua quidem amori et ex amore data est; nam ut ait dilectus discipulus, *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret* (Joan. 3, 16). Hic autem Dei Filius in hunc mundum veniens, regalem thronum in B. Virginis utero sibi elegit; *rex cœli*, inquit Albertus Magnus, *Mariam in solium gloriæ sibi elegit* (q. 15 sup. Missus). Hunc suum thronum ebore candidiorem, auro di-

tiolem, margaritis pretiosiolem et omnibus aliis regalibus solum pulchriorem effecit. Maria dixit Angelus, eam apud Deum invenisse gratiam: *invenisti gratiam apud Deum* (Luc. 1, 30); quam gratiam? respondet Guericus abbas: *Maria singularem prae omnibus electis invenit gratiam apud Deum, ut videlicet Dei conciperet et pareret Filium; atque ex ebore corporis ejus thronum sibi virtus Altissimi sine manibus exscinderet gloriosum* (ser. 1 in Annunc.). Quibus verbis patet, quod duplicem, specialem et insignem gratiam invenit Maria; *prima* est, quod eam Deus prae ceteris omnibus ex gratuita dilectione elegerit in matrem suam; *secunda*, quod ex carne ejus, quasi ex ebore, preclarum et pretiosum thronum sibi elaboraverit: *atque ex ebore corporis ejus thronum sibi virtus Altissimi sine manibus exscinderet gloriosum*. Unde si rex Salomon fecit thronum de ebore grandem (III Reg. 10, 18), verus etiam Salomon Christus de ebore corporis Mariae thronum sibi fecit grandem et magnificum, de quo convenientius, quam de Salomonis throno dicitur, *quod non est factum tale opus in universis regibus*. Hunc thronum sibi fecit Verbum aeternum et in hunc thronum intravit, cum naturam humanam assumpsit: *fecit thronum*, inquit Petrus Damiani, *utrum videlicet intemerate Virginis, in quo sedit illa majestas. Felix thronus, in quo sedit Dominator Dominus, in quo et per quem non solum omnes, sed omnia renovantur* (s. de Nativ. Virg.). Cum Mariam salutavit angelus, haec turbata est in sermone ejus. Turbatur Maria vel ob angelicae majestatis fulgorem, vel ex pudore virgineo, vel etiam, ut ait D. Laurentius Justinianus, turbatur ex tam honorifica salutatione in sui laudem facta, ac ex toto magnalibus, quae de se audierat; tanta enim ejus erat humilitas, ut eum laudaretur ab angelo, torqueretur in corde. Verum aliam rationem commotionis Mariae nostro proposito congruentissimam adducit sanctus Petrus Chrysologus: *Maria, inquit, turbata est, quia in ingressu angeli sensit divinitatis ingressum* (ser. 143). Sicut enim die Palmarum commota est universa civitas Jerosolyma (Matt. 21, 10), cum in eam Christus triumphans et tanquam rex

ingressus est, ita et turbata est Maria, quia cognovit Christum regem et totius mundi imperatorem in ipsius utero, velut in throno suo, mox suscipiendum: *turbata est, quia sensit divinitatis ingressum*. In sinu Patris ab aeterno erat Christus ut Verbum: ibi inenarrabili et incomprehensibili fruebatur beatitudine, ibi a mundi creatione angelorum erat beatitudo; at hodie, ut loquitur D. Thomas a Villanova, *Virgo suis eum precibus traxit e caelo, haec suis meritis et virtutibus coelum invasit* (de part. Vir.): verum quidem, quod Maria incarnationem Verbi nec de condigno, nec de congruo meruerit, quia utrumque meritum requirit gratiam; gratia autem supponit incarnationem factam, aut faciendam; nam ex ordinatione divina omnis gratia est a Christo et per Christum: *gratia Dei per Jesum Christum* (Rom. 7, 21); ac proinde Verbi incarnationem Maria non meruit, nec mereri potuit de potentia Dei ordinaria. Posito autem divino decreto de futura Verbi incarnatione, meruit de congruo Maria, quod in Christi Matrem eligeretur et quod Verbum in ejus utero incarnaretur. Et in hoc sensu ait S. Thomas a Villanova, eam suis precibus et meritis Verbum in sinum suum attraxisse: *haec Virgo suis eum precibus traxit e caelo, eumque in sinum suum, veluti in thronum, sola meruit Deum et hominem paritura suscipere, facta thronus Dei et aula Regis aeterni* (serm. de Assumpt.). Tanta erat pulchritudo Mariae ratione virtutum et meritorum ejus, ut Verbum aeternum ejus amore captum dixerit: *averta oculos tuos, quia ipsi me adorare fecerunt* (Cant. 5). Quae verba explicans praefatus Antistes, ait: *unde, aut quo avolare, nisi a sinu Patris in uterum Matris?* (Ubi sup.). O mirabilem potentiam virtutum et meritorum Mariae, quae Verbum increatum in sinum ejus attraxerunt et volare fecerunt! in sinum ejus volavit, in eum intravit et velut in regio suo throno novem mensibus mansit; ipsa enim est quasi columna nubes, in qua Deus suum thronum posuit. *Maria, inquit Doctor Seraphicus, est thronus Dei; ipsa enim est columna nubes*. Hic est thronus, in quo rex gloriae Christus sedit et habitavit:

rex desideravit gloriam tuæ pulchritudinis, inquit Andreas Cretensis; rex amavit divitias tuæ virginitatis et in te habitavit (Orat. 2 de dorm. B. V.). Mariam alloquens Dionysius Carthusianus, ait: *nihil sic singulariter, sic mirabiliter potest dici Dei thronus, quemadmodum venter tuus benedictus, quia mansit in te tota divinitas corporaliter* (de dignit. Mar. 22). Cælum, terra, mare et omnes creature aliquo sensu dicit possunt Dei thronus, puta, quia Deus in omnibus est et omnia implet per essentiae suæ immensitatem; Maria modo specialiori et eminentiori Dei thronus dicitur, quia in ejus utero Deus incarnari, homo fieri et corporaliter manere dignatus est. Unde Maria a D. Damasceno vocatur *sedes ejus qui nullo capitur loco* (Orat. de dormit. B. M.); ideo etiam S. Ildephonsus eam *solum gloriam Dei* appellat (ser. 8 de Assumpt.). Et Hugo cardinalis ait, Mariam esse solum excelsum et elevatum quod vidit Isaias (6, 1): *vidi, inquit Propheta, Dominum sedentem super solum excelsum et elevatum*. Illud solum varii varie explicant, ut præfatus cardinalis ait: *per solum excelsum et elevatum intelligitur B. Maria, in qua Christus diu sedit et requievit*. O solum sublime! o thronum mirabilem! Sancta miratur Ecclesia, quod in Maria inhabitare Deus non horruerit: *non horruisti Virginis uterum*. Horruisset Verbum æternum in Theresiæ, Agnetis, Barbaræ et aliarum sanctarum Virginum utero incarnari, quia hæc omnes originale peccatum contraxerant; in Mariam autem intrare et in ejus utero carnem assumere non horruit, quia hæc originale non contraxit peccatum et purissimis Virginibus purior fuit; non horruit quidem Virginis uterum, quin contra in eo incarnari elegit, in eum intravit et in eo, velut in throno, diu mansit et requievit: *per solum excelsum et elevatum intelligitur B. Maria, in qua Christus diu sedit et requievit*. Miror, Christus non horruisse Virginis uterum et in eo, velut in throno suo novem mensibus requievisse; ast miror magis, quod idem Christus in corpora nostra intrare et in eis aliquandiu manere velit, quotiescumque sacram Eucharistiam sumimus: *qui manducat meam carnem, inquit, et bibit*

meum sanguinem, in me manet, et ego in eo (Jo. 6). Cum sacram sumpsimus Eucharistiam, non in nobis est Christus solum per charitatem, sed per seipsum, ac per veram et realem suæ carnis, sui que sanguinis communicationem: *qui edit et bibit carnem et sanguinem Domini, in ipso manet Domino, et Dominus in ipso*. Contemperatio fit nova, et super rationem, ita ut sit Deus in nobis, et nos in Deo; sic Theophylactus. Quod familiari similitudine explicat S. Cyrillus, dicens: *sicut si quis liquefacte cere aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceat necesse est; ita si quis carnem et sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso et ipse in Christo inveniat* (in Joan. 4, 34). O nos felices nimium, quod idem Christus, qui in Mariæ incarnatus est utero, ad nos veniat et intra nos maneat! o invisibilis conditor mundi, quam mirabiliter agis nobiscum! o ineffabilis gratia! o admirabilis dignatio! o amor immensus homini singulariter impensus! Unde hoc nobis, quod Dominus noster veniat ad nos? *Unde hoc mihi, inquit piissimus Thomas a Kempis, ut cenias ad me? quid ego sum, ut præstes mihi tempus? quomodo audeat peccator coram te apparere? et quomodo tu dignaris ad peccatorem venire?* (De imit. Chr. 4, 2). Mira quidem res et humanum superans intellectum, quod Christus verus Deus et homo sub modica specie panis et vini ad nos venire, et in nobis habitare dignetur. Letamini et exultate in Domino, qui tantum nobis beneficium impendit; verum et Christo venturo hospitium præparate, magnaque cum sollicitudine ad illum recipiendum corda et corpora vestra aptate. Heu! si Noë vir justus in arcæ fabrica centum annis laboravit, ut cum paucis salvaretur; si Moyses arcam ex lignis imputribilibus fecit, quam et mundissimo vestivit auro, ut tabulas legis in ea poneret; quanto magis laborare debemus, ut Christo totius mundi conditori paremus hospitium! Paritate, humilitate et omnibus virtutibus affuebat Maria, cum in ejus utero Verbum incarnatum est; omnium similiter virtutum exercitio indiesinenter vacat, ut digni efficiamini ad recipiendum eundem Chri-

stum, qui in B. Mariæ Virginis utero fuit, sicut rex in throno suo: *ac etiam sicut Pontifex in templo suo.*

II PARS.

*Christus est in B. Virginis utero, ut sacerdos
in templo suo.*

Christus in hunc mundum venit, ut Pontificis munus obiret; hic fuit Pontifex, qui introivit semel in sancta, et qui corporis sui sacrificium pro humani generis salute obtulit Patri. Unde eum Pontificem magnum vocat D. Paulus: *habemus ergo Pontificem magnum* (Heb. 4, 14). Nec solum in ara crucis Pontifex fuit, etiam in B. Virginis utero, qui fuit *templum*, in quo Christus habitavit; *templum*, quod sanctificavit; *templum*, in quo nuptias cum natura humana contraxit; et *templum*, in quo nos æterno Patri reconciliavit. De Beate Virginis utero sancta canit Ecclesia, quod Dei templum extiterit: *templum Dei factus est uterus nescientis virum*. Hoc fuit sanctissimum, mundissimum et charitatis auro fulgentissimum templum, in quo Christus ut Pontifex habitavit: *Christus*, inquit S. Bernardus, *in Maria habitavit, ut Creator in mundo, ut Pontifex in templo* (ser. de B. Mar.): et, ut loquitur Dionysius Alexandrinus: *Christus in sancto suo tabernaculo non manufacto habitavit, quod est Despar; illic enim ipso ræ gloriæ factus est Pontifex* (in cap. 9 ep. ad Heb.). Christus ante incarnationem et ut Verbum, preces fundere, sacrificia offerre et alia sacerdotis munia obire nequibat; in B. V. utero sacerdos factus est, in eo ut sacerdos inhabitavit et in eo ab instanti conceptionis pro mundi salute oravit, seipsum Patri in sacrificium obtulit, aliisque summi sacerdotis officia adimplevit. O mirabilem sacerdotem, qui in Mariæ utero sedet veluti in templo, in quo habitat, ac etiam *veluti in templo quod sanctificat! Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus* (Ps. 45). Quod est illud templum, quod Deus sancti-

flevit? Maria utique, ut ait S. Gregorius Thaumaturgus: *Maria, inquit, est animatam Dei templum, quod Christus sanctificavit*. Sicut olim templum Salomonis Deus sanctificaverat: *elegi et sanctificavi locum istum*, ita inquit D. Ambrosius, Maria est templum animatum, quod per suam præsentiam Christus sanctificavit: *sibi sacravit templum pudoris, honestatis et puritatis* (de instit. virg.). Maria est etiam templum, in quo Verbum divinum nuptias cum humana natura contraxit. Gabriele internuncio mirabiles in Virginis utero nuptiæ celebratæ sunt, quibus humana natura cum divino Verbo in eadem persona indissolubili nexu copulata est: *in utero virginali*, inquit sanctus Augustinus, *Deus nature humane, tanquam sponsus sponsæ copulatus est* (in Ps. 18). In hoc connubio sponsus fuit Verbum, et sponsa natura humana, quæ illi indissolubili et æterno vinculo unita est. Sicut enim de viro et muliere legitur Genesios secundo: *erunt duo in carne uno*; ita de his sponso et sponsa, id est, de Verbo divino et natura humana dicitur: sunt duo in persona una, seu sunt duæ naturæ, divina et humana, in una divini Verbi persona, quæ sustentantur et terminantur: natura enim humana Christi, loco propriæ hypostasis, divinam Verbi hypostasim summo Dei beneficio adeptæ est. Has nuptias late explicat S. Gregorius Papa (ho. 38, in Ec.), dicens: «tunc Deus Pater Deo Filio suo nuptias fecit, quando hunc in utero Virginis humanæ naturæ conjunxit; quando Deum ante sæcula fieri voluit hominem in fine seculorum. Atrvero quia ex duabus personis fieri solet nuptialis ista conjunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei et hominis redemptoris nostri Jesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe, atque in duabus hunc naturis existere dicimus; ex duabus personis compositum credi, ut nefas vitamus». Mirabile quidem hoc conjugium, in quo Verbum æternum est sponsus et natura humana sponsa, cui indissolubili nexu Verbum unitum est, quia naturam quam semel assumpsit, nunquam dimisit. Jamvero in quo templo celebratæ sunt hæ nuptiæ? In Mariæ Virginis utero, qui, ut ait S. Bernardus, fuit templum sacratissimum, a Deo prædestinatum et

electum ad tales nuptias celebrandas. *Jam ergo uterum tuum, Domina, celus sacratissimum Dei tui templum totus mundus veneratur, quia in eo salus mundi initiata est, ac predestinata a seculo nuptias Virgo cum Virgine protulit.* O mirabile templum, in quo hæ nuptiæ factæ sunt! Fuit etiam uterus Mariæ templum mirabile, in quo mundi pax et reconciliatio cum Patre æterno facta est.

In hoc templo, ut subdit idem Bernardus: *ruptus est pax inimicitarum, quem inter cælum et terram protoplastorum inobediencia contraxerat; ibi confederata sunt terrenis cælestia et obtulerunt sibi in osculo pacis, quando in unam eademque personam concurrerunt divinitas et humanitas.* A quater mille annis inter cælum et terram concitatum ardebat bellum; Christus autem qui in huic mundum venerat, ut humanum genus cum Patre æterno reconciliaret, Virginis uterum ut templum pacis elegit, in quo pacem nostram fecit et firmavit; in eo, ut ait S. Proclus, *communis pacis, libertatisque causa confecta est* (Orat. hab. in Conc. Ephes). Quæ inter terrenos reges fit pax, non vera pax, potius quedam belli cæcensa suspensio, seu inducie; unde inita inter eos pace, sua non confringunt arma, nec belli apparatus totaliter abdicant, quinimo tempore pacis ad bellum denuo ineundum se præparant: e contra Mariæ uterus extitit templum, in quo pax constans et perpetua firmata est; exinde omnia sua Deus arma confregit: *factus est in pace locus ejus: ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium et bellum* (Ps. 71). Ad perficiendam illam pacem sanguinem suum se in cruce fusurum promissit Christus; et Maria, ut simul cum Christo pacem nostram faceret, Christo sanguinem quem fusurus erat, largita est: *effundendum pro mundi pace sanguinem quem de corpore tuo Christus accepit, ac de te sumpsit quod pro te solvat*, inquit S. Eucherius. Unde eam mundi pacem et conciliatricem vocat S. Ephrem: *tu pax*, inquit, *tu salus mundi, tu univrsi terrarum orbis conciliatrix.* Ipsa est pax nostra non solum quia in ejus utero, veluti in templo, pax nostra firmata est, verum etiam quia ad pacem nostram stabilendam

non parum contulit. O templum Deo dignum, in quo Christus ut Verbum inhabitavit, quod sanctificavit, in quo nuptias contraxit et pacem nostram fecit. Templum Dei nobilissimum ac perfectissimum fuit Maria et nos aliquo modo Dei templum esse docet D. Paulus, dicens: *templum enim Dei sanctum est, quod estis vos* (1 Cor. 3, 17). Templum Dei sumus, quia quandiu in statu justitiæ perseveramus, Spiritus Sanctus in nobis, sicut in templo suo, per suam gratiam inhabitat; et templum Dei sumus, quia cum Christum in Eucharistia sumimus, donec in statu gratiæ vivimus, in nobis aliquandiu sicut in templo suo remanet. Igitur cavendum, ut subdit D. Paulus, ne hoc templum violemus: *templum Dei estis et spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Templum Dei sumus et templum illud violamus, cum peccamus mortaliter: omne enim peccatum mortale Deum, seu Dei gratiam a nobis expellit. O quam multi templum Dei violant; quam multi mortaliter peccant! Jehu destruxit templum Baal, illud violavit et in eo cloacas fecit: *destruxerunt etiam Baal et fecerunt pro ea latrinas* (IV Reg. 10, 27); et quotidie fideles, non Baal, sed Dei templum violant, cum mortaliter peccant, et in templo Dei, seu in cordibus suis avaritiæ, luxuriæ et omnium vitiorum cloacas faciunt: imo et in eis idola erigunt. Ezechiel propheta in templi pariete depicta vidit omnia idola domus Israël: *universa idola domus Israël depicta erant in pariete in circuito per totum* (8, 10); multi similiter animas suas, quæ sunt templum Spiritus Sancti, deturpant; plurimi hæc templa violant et in eis idola avaritiæ, idola superbiæ, idola concupiscentiæ, et aliorum vitiorum idola erigunt et delineant. Væ vobis qui templum Dei violatis, quia disperdet vos Dominus: *si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Templum Jerosolymitanum violaverat Antiochus, ideo a Deo percussus perit, et jamjam moriturus dixit: *nunc vere reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem.* Cognovi ergo, quia propterea incenerunt me mala ista, et ecce percio tristitia magna in terra aliena (1 Mach. 6, 12). Perit Antiochus, qui templum Jerosolymitanum violavit, et

peribunt omnes peccatores, qui animas suas, quæ sunt templum Spiritus Sancti, violabunt: *nam anima quæ peccavit, ipsa morietur* (Ezech. 18, 4); morietur quidem spiritualiter per peccatum mortale, quod anime mortem spiritualem infert; ac morietur etiam morte æterna, si non convertatur. Cum itaque templum Dei sitis, ne illud templum violetis; potius illud magis et magis sanctificate; estote templa Dei sancta et pura, sicut B. Virgo, in qua Christus fuit ut sacerdos in templo suo; ac etiam *ut Deus in paradiso suo.*

VALERE FLAMMAM
VERITATIS

III PARS.

*Christus est in B. Virginis utero, ut Deus
in paradiso suo.*

De Christo prophætica dixit Psaltes regius, quod *a summo celo egressus ejus* (Psal. 18), quod quidem de Christo ut Verbo recte intelligitur, quia a summo celo quasi egressus est, ut in Virginis uterum veniret; verum de Christo etiam, ut homine, hæc verba intelliguntur, quia, ut homo, egressus est ab utero Virginis, qui uteris celum et summum cælum, seu paradysus erat, *ratione* magnitudinis et capacitatis, *ratione* puritatis et integritatis, ac *ratione* beatitudinis et felicitatis. Cœli empyrei, seu paradisi, quanta sit capacitas et amplitudo, vix concipi potest: si enim terra globus, qui in se maximus est, respectu firmamenti instar puncti esse videatur, quanta est capacitas cœli empyrei, quod et firmamentum et omnia alia corpora, tam cœlestia quam terrestria intra se claudit? Maxima certe et ineffabilis est capacitas paradisi, qui domus Dei est: *o Israël, quam magna est domus Dei* (Baruch, 3). Licet autem tanta paradisi sit magnitudo et capacitatis, Maria tamen est paradysus ratione suæ capacitatis, imo et paradiso est capaxior, quia, quem cœli capere non poterant, suo utero conclusit, et incomprehensibilem sui uteri circulo comprehendit; ut enim habetur in concilio Ephesino, *quis vidit, quis auditit unquam talē*

incircumscrip-tus Deus uterum inhabitat; quem cœli non capiunt, venter complexus est Virginis (Cap. 7). Ante Verbi incarnationem Christus in celo erat qua Deus et non qua homo; ideo cum Deus sit incomprehensibilis, eum cœli capere nequebant; hodie Deus, qui in se incomprehensibilis est, naturæ humanæ hypostaticæ utitur et fit homo in utero Virginis; ac proinde, cum Virginis uterum comprehendat hunc hominem qui est Deus, quem cœli capere non poterant, uterum Virginis toto celo amplior et capaxior dicitur. Imo Doctor Seraphicus Mariam non solum paradiso, etiam toto mundo capaxiorem et quodammodo immensam vocat: *tu ergo immensissima Maria capaxior es mundo: quia quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera factus homo* (in spec. B. V. 5). Quod prodigium admiratus S. Epiphanius, in hæc verba prorupit: *o uterum impollutum, habentem circum cœlorum, qui Deum incomprehensibilem, in te vere comprehensum portasti! O uterum celo amplior, qui Deum in te non coarctasti!* (serm. de laud. Deip.). Est ergo Maria paradysus ratione suæ capacitatis; est etiam paradysus *ratione suæ puritatis*. Sancti Ecclesiæ Patres Mariam crebro *cælum* vocitant et cœlum revera fuit, tum quia cœlesti charitate arsit, tum quia in ea sicut in celo, Deus suam sedem preparavit: *Dominus in celo paravit sedem suam*. Ac potissimum dicitur *cælum*, ratione puritatis angelicæ et cœlestis, qua fulsi. *Cælum est Maria*, inquit Doctor Seraphicus, *quia cœlesti paritate abundavit* (Ubi sup.); idemque docet Ricardus a S. Victore dicens: *sicut cælum non est capax altius peregrinæ impressionis, ut loquantur astrologi; ita nec Deipara, propter admirabilem ejus impeccabilitatem, nullam peregrinam levissimi etiam peccati impressionem unquam suscepit* (de Emman. 18). Superius cælum, seu paradysus, aliis omnibus cœlis purius esse videtur, quia hæc est civitas cœlestis, quæ nihil sordidum recipit: *non intrabit in eam aliquod coinquinatum* (Apoc. 21, 27). In tartarum velut in magnam totius mundi cloacam, omnes criminum sordes defluunt; in paradiso autem nihil immundum et inquinatum reperiri potest; unde cœlestis illa civitas aurum

purum et mundum vocatur: *ipsa civitas aurum mundum, simile vitro mundo* (Apoc. 21): non ibi lutum, non ibi plumbum, aut contemptibile aliquid metallum; non ibi etiam argentum, vel aurum quod scorium habeat, sed aurum mundissimum instar vitri perlicium: *aurum mundum simile vitro mundo*. Cœlesti autem huic Jerusalem, seu paradiso, in hoc similis fuit Maria, cujus tanta fuit puritas, ut ea major sub Deo intelligi nequeat: *decuit Virginitatem ea puritate nitere, qua major sub Deo nequit intelligi* (S. Ansel. de Concept. V. 18); in eam non intravit aliquid coquinatum; fuit aurum semper mundum, quod nullam unquam, sive originalis, sive actualis peccati scorium habuit; hæc in terra vivens immunda, ne minime quidem immunditie maculam contraxit, in toto vitæ ejus decursu nec unum opus, nec unum verbum, nec una cogitatio reperiri potest, quæ a divina legè et voluntate deviarit, aut disreparit. Ipsa tandem est paradisos ratione suæ puritatis et in ea veluti in paradiso purissimo commemoratus est Christus: *bene paradisos Virginis uterus fuit, quem Spiritus Sanctus tanto gratiarum ubertate profundit, quod Dei Filio factus est paradisos deliciarum*. Quia autem Maria fuerit paradisos ratione puritatis, fuit etiam paradisos ratione beatitudinis et felicitatis (Rüch. a S. Laur. de Laud. V. 12). De Christo dicitur, quod de paradiso exiverit: *ego sicut aqueductus exivi de paradiso* (Eccli. 24, 41). Ante incarnationem de paradiso egredi non poterat Christus ut homo, cum nondum esset homo, nec etiam ut Deus, cum Deus ratione suæ immensitatis in omnibus locis semper necessario sit, nec de aliquo loco egredi valeat; quomodo ergo Christus exivit de paradiso? Hoc dubium solvit Richardus a S. Laurentio, dicens: *exivi de paradiso, id est, de Virginis utero* (Ubi sup. 1); quo ut ex paradiso exiit Christus quando natus est et in quiescit in paradiso mansit, quando in eo commemoratus est, quia in eo cœlesti semper beatitudine potitus est. Sicut enim cœlum empyreum proprius locus est beatitudinis, ubi Deus beatis clare et faciliter se manifestat, ita sanctissimus Mariæ uterus, primus locus fuit, in quo Deus permanenter clarum et beatificam sui visionem animæ

Christi communicavit. In Christo homine duplex fuit beatitudo, uti docet D. Thomas, una increata et alia creata; ratione unionis hypostaticæ fuit beatus beatitudine increata, sicut ratione talis unionis est Deus; ast præter hanc beatitudinem increatam oportuit, inquit D. Thomas (3 p. q. 9, ar. 2 ad 2), in natura humana Christi esse quandam beatitudinem creatam, qua frui cepit Christus ab instanti conceptionis suæ, ut eum ait Richardus de S. Victore, *quod nos expectamus in consummatione, illi datum est in sua conceptione* (de Eman. 2, 22); seu illi data est ab instanti conceptionis beatitudo cœlestis, quam nobis dari expectamus, postquam omnia adimpleverimus et consummaverimus, quæ nobis Deus faciendum proposuit. Mariæ uterum *paradisos voluptatis* vocat S. Ephrem (orat. de laud. B. V.); quomodo paradisos voluptatis dicitur uterus, qui potius carcer arctissimus, quam paradisos dicendus videtur? Hanc difficultatem explicat S. Petrus Damiani dicens: *locum voluptatis uterum Mariæ intelligo, in quo cumulavit omnes deliciarum delicias* (ser. 11). Jamvero quomodo in Mariano utero inveniantur deliciae? in eo quidem omnes deliciae, quia in omnes eo est Christus Dominus, qui est objectum beatitudinis et principium omnium deliciarum paradisi; et in utero Virginis omnes etiam sunt deliciae, quia in ea Christus ab instanti conceptionis paradisi delicias fruitur. Christus enim a conceptionis suæ exordio, non solum hominum, etiam angelorum caput fuit, in illos influens gratiam et in istos gloriam; unde angeli jussi sunt eum adorare: *cum introduxit primogenitum in orbem terre, dicit: et adorent eum omnes angeli Dei* (Heb. 1, 6). Ideo cum Christus ab instanti conceptionis et in utero Virginis caput fuerit angelorum et in eos influxerit gloriam et beatitudinem, certum est, quod et ipse in Virginis utero gloria et cœlesti beatitudinis perfectus potitus sit, quam ipsi angeli, quorum fuit caput; fuit ergo Christus in Virginis utero, non solum sicut in throno et templo suo, verum etiam sicut in paradiso suo. Miramini, quod Christus tot mirabilibus modis in B. V. utero exiterit; pariterque obstupescite, quod idem Christus ad vos veniat et intra vos ingrediatur, quotiescunque

S. Eucharistiam sumitis. Audite illum dicentem: *accipite et comedite, hoc est corpus meum* (Mat. 26); o quale prodigium, Christus realiter ad nos venit et a nobis manducatur! *o res mirabilis, manducat Dominum pauper sercus et humilis!* est certe quod miremur, ac etiam quod nos probemus et quod ad recipiendum tantum hospitem corda et corpora nostra præparemus. *Probet autem seipsum homo*, inquit D. Paulus, *et sic de pane illo edat* (1 Cor. 11, 28). Probare et serio examinare seipsum quisque debet, ut videat, an in ipso quidquam existat, quod Christo venturo displicere possit; probare quisque se debet, ita quod in seipso nihil impurum, nihilque peccaminosum relinquat; probare quisque se debet, inquit Haymo, *ne forte unde alii accipiunt remedium, accipiat ille iudicium et damnationem*. Qui digne Christi corpus sumit, magnam gratiarum et honorum spiritualium copiam percipit; *qui manducat indigne, iudicium sibi manducat* (1 Cor. 11); itaque probet quisque seipsum, ne corpus Christi sumat indigne. O quanta erat puritas Mariæ, quanta ejus humilitas et quanta charitas, cum in ejus utero Verbum incarnatum est! Nihil ea purius, nihil humilius, nihil charitate ardentius: has et alias Mariæ virtutes sectamini, ut non prorsus indigne Christum percipiatis; accedite cum fide viva, cum humilitate profunda, cum spe firma et cum charitate ardentissima, præparate corda vestra, ut digne Christum recipiatis et ipse vos in hoc mundo sua gratia et in celo sua gloria replebit. Amen.

DE SANCTO FRANCISCO DE PAULA

CONCIO UNICA.

Psallemus virtutes tuas (Paul. 20, 14).

Nonnullos in quibuslibet sæculis homines magna Deus exornavit sanctitate, ac heroicis ditavit virtutum prærogativis, ut essent quasi præclara specula, quæ alii contemplerentur et veluti publica omnium virtutum exemplaria, quæ alii imitarentur. Prima nascentis Ecclesiæ secula suos habuere apostolos, suos martyres, suosque præclaros confessores; subsequētia vero suos admirata sunt Doctores illustrissimos, necnon varios diversorum ordinum sanctissimos institutores; novissimis autem temporibus, inter alios pereximie sanctitatis viros apparuit. S. Franciscus de Paula, qui præcellentissimum mansuetudinis, humanitatis, charitatis, ac omnium virtutum speculum et exemplar non solum filiis suis spiritualibus, verum et omnibus fidelibus extitit. Natus est in Calabria, ubi prima Ordinis *M-nimorum* posuit fundamenta; Siciliam adiit, ubi imperavit ventis et mari; Neapoli transit, ubi Ferdinando regi plurima prædixit; Romam invisit, ubi a summo Pontifice honorifice exceptus est; in Galliam tandem se contulit, ubi sanctissime in Domino obdormivit; et in omnibus prefatis locis mirandis effulsit virtutibus, quas nunc enarrare et psallere intendimus: *psallemus virtutes tuas. Ave.*

Hominum imprudentium, superbiorum et inconstantium aut falsa aut nulla est virtus; quia *imprudentes* virtuti nimium severe insistere solent; *superbi* exteriori tantum et apparenti vacant virtuti; *inconstantes*, qui ut luna mutantur, a virtutis exercitio quod susceperunt, facile desciscunt. Ex christianis autem alii quidem severam, claram et gloriosam, et alii

ferentem sectantur virtutem; attamen non raro contingit, *imprudentes* esse eos, qui severam virtutem profitentur, *superbos* fieri eos, quorum virtus innotescit, et *inconstantes* eos, qui virtuti ferventi, seu qui nimio cum fervore virtuti adherent. S. Franciscus, cujus jam virtutes psallimus, in virtutum exercitio fuit prudentissimus, humillimus et constantissimus; virtus enim ejus fuit maxima auster, clara et fervens; fuit *auster*, sine imprudentia; *clara*, sine vanitate; *fervens* sine inconstantia. 1. Sancti Francisci virtus fuit auster absque imprudentia; 2. sancti Francisci virtus fuit clarissima, aliena a vanitate; 3. sancti Francisci virtus fuit fervens sine ulla inconstantia. Hæ sunt tres hujus concionis partes.

I PARS.

S. Francisci virtus fuit auster sine imprudentia.

1. Inter homines christianos, qui Christum crucifixum sequi profitentur, crucem amplectuntur panem; plerique enim jejuna renumunt, injurias condonare nesciunt, passionum mortificationi vacare recusant, nimium divitiarum et creaturarum affectum e corde evellere negligunt; nihil tandem durum, nihil difficile, nihilque pravis suis affectionibus contrarium pro Christo facere, aut pati volunt. Hi virtutem sectari et suo simul corpori placere cuperunt; optarent simul et pietati adherere et voluptati indulgere; vellunt Christo crucifixo famulari et iidem carnis suæ illecebras fovere concupiscerent. Jamvero virtus, si vera sit, corporeas abjicit voluptates et austeritatem amat; hæc est flos celestis, qui non inter delicias, sed inter spinas colligitur; est sapientia, quæ non in terra suaviter viventium, verum in deserto penitentia invenitur, et est sanctus habitus, qui sine labore gravi comparari nequit: spiritualis enim vitæ magistri pro certo semper habuerunt, virtutem in arduis esse positam et cum austeritate conjunctam, nullumque eam assequi valere, nisi continue sibi vim facere contendat. Quod

probe noverat S. Franciscus, qui a teneris annis severam et arduam sectatus est virtutem, nec unico temporis momento deliciis, etiam licitis, cum vacasse seimus; toto vitæ suæ tempore vigiliis, jejuniis et aliis carnis macerationibus eum operam dedisse omnibus notum est. Et paucis verbis vitæ ejus austeritatem delineat *Surius*, dicens: cum juvenis adhuc esset Franciscus, Calabriamque incoleret, nunquam nisi nudis pedibus, etiam per glacies, nives (1), montes et acuta saxa, vepres, spinasque incedebat. In pueritia, adulescentia, juventute, senecta et decrepita etate, inter labores, jejunia, abstinencias, innumerasque corporis macerationes, eundem pene vivendi modum servavit. O magnam hujus sancti austeritatem! Non semel cum aliqua voluptate legi varios loquendi modos, quibus utebantur antiqui, ut virtutem austeram esse debere patefacerent. Eam sudoribus acquiri dicebat Xenophon: *virtuti sudorem pro posterunt Dii immortales* (2 de fact. et dict. Socrat.); eam inter rupes habitare aiebat Simonides: *virtus habitat in rupibus aditu difficilibus* (ap. Clem. Alex. Strom. 2). Eam Firmianus (de ver. cultu 4) spinis horrentibus circumdatam proponebat: *virtus est spinis horrentibus aspera*. Altas radices virtutem habere, quæ sine labore multo evelli nequeunt, dixit Cicero: *virtus una est altissimis defixa radicibus*. Arduum esse ad virtutes viam dixit Seneca: *arduum in virtutes et asperam iter est* (de ira 2, 13). O qualem virtutis picturam! o qualem philosophiam! quæ quidem non placet hominibus concupiscentiæ, abdomini et libidini deditis; non aridet iis, qui mollibus vestiuntur, qui epulantur quotidie splendide et qui in bonis ducunt dies suos;

(1) Si tamen in his regionibus glacies et nives reperiantur; constat enim per ea loca, sc. Italie meridionalis, rigidiorum hyemem æquarari posse vari Italie septentrionalis; adeo ut illuc vir aut ne vir quidem aliquando decidat ac concupiscatur aliqua lovisima oia. Hujusmodi temperatus aer multas sinit penitentia austeritates suscipere, quas in aliis regionibus nullomodo vel non sine magno vitæ discrimine amplecti licet: ideo cavendam ne ex eo quod aliqui sancti alicubi perfecterant, regulam summam pro disciplina virtutis et perfectionis.

placuit et arrisit S. Francisco de Paula, qui virtutem austeram amplexatus est et qui, ut alter Paulus, corpus suum durissime castigavit et in servitutem redegit: *castigo corpus meum et in servitutem redigo* (1 Cor. 9, 27). Non virtuti commodæ, facili et suavi vacavit; imo per austeras virtutis et penitentiae semitas ambulavit, corpus suum castigavit et sicut præfatus apostolus, mortificationem semper et ubique circumtulit: *semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes* (2 Cor. 4, 10); sive enim esset in Calabria, sive in Sicilia, sive in Gallia, ubique duris flagellationibus, acerbis jejuniis, humi cubationibus et aliis multis macerationibus corpus suum cruciabat, semperque Christi mortificationem circumferabat, et per vitæ suæ austeritatem corpus suum hostiam viventem, sanctam et Deo placentem offerebat. Omnis terra demirabatur austeram virtutem quam sectatus erat S. Joannes Baptista, qui, cum adhuc esset puer, in altam secessit solitudinem, ubi diu remansit, *neque manducans, neque bibens* (Matt. 11), ut ait sacer Textus; et ut addit S. Bernardus, *perfecto neque vestiens, neque cubans* (ser. 1 de Nativ. Joan). Erat Joannes non manducans, quia paucissimo et vilissimo utebatur cibo; vescabatur enim locustis et melle silvestri,isque parcissime victitabat: erat non bibens, quia solius aquæ hausta sitim extinguebat; erat non vestiens, quia hirsuta solum cameli pelle tegebatur; et erat non cubans, quia non in molli lecto, at humi decumbebat. O duram vivendi formam! o austeram hujus innocentis virtutem! cui similem sectatus S. Franciscus, a teneris annis in eorum se contulit, in qua per sexennium ab omni prorsus hominum conversatione semotus permansit; eratque ibi *neque manducans, neque bibens*, quia aliquibus solummodo vescabatur herbis et sola aqua ad sitim extinguendam utebatur; erat etiam non vestiens, quia non tam veste, quam raro cilicio carnem suam operiebat, et erat non cubans, quia non ei alius inerat lectus, quam nuda humus. Virtutis austeræ quam sectabatur Franciscus talia fuere exordia; ipse semper ivit de virtute in virtutem et quo factus est etate provector, eo evasit ejus virtus austerior; mortificationem

non abdicavit cum solitudine reliquit; toto vitæ suæ tempore corpus suum jejuniis, vigiliis, flagellationibus et aliis severæ virtutis adventionibus castigavit; Christique mortificationem in corpore suo semper et ubique circumtulit. Omnis Christi virtus cum austeritate fuit conjuncta et aliquo semper rigore condita; si enim jejunavit, ita ejus acerba fuere jejunia, ut esuriam passus sit: *cum jejunasset quadraginta noctibus, postea esurivit* (Matt. 4, 2); cum oraret, ita orationi incubuit, ut in ea pernoctaret: *erat pernoctans in oratione* (Luc. 6, 12); si dilexit nos, tanta ejus enituit charitas, ut pro nobis pati et mori voluerit: *Christus passus est pro nobis* (1 Pet. 2, 21); cum se humiliavit, tanta ejus extitit humilitas, ut crucis patibulo affigi voluerit: *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (ad Philipp. 2, 3); omnes tandem ejus virtutes ardue, heroicæ et austerae dicende; in iis semper aliquis rigor et aliqua austeritas eluxit, Sanctus autem Franciscus mortificationem Christi circumtulit; magistrum suum Christum imitatus simul cum ipso virtutem austeram sectatus est; omnesque suas virtutes gravi cum austeritate conjunxit. Etenim jejunavit non solum per aliquot dies, verum sexaginta ad minus annos et fere semper in pane et aqua; corpus suum flagellavit, non ita ut aliquantulum solum doloris pateretur, quinimo adeo ut illud cretaret et pene excoriaret; solitudinem adit, nec aliqua recreatione ejus acerbiteratem mitigavit, continuis mortificationibus eam sibi duriorum et acerbiorum fecit, ita ut omnium minimis nominari et reputari voluerit; Deum amavit ita ut per penitentiam rigorem pro eo quotidie moreretur. Ecce virtutem vere heroicam et maxime austeram; Deum sancti Francisci virtus extitit austera *sine imprudentia*.

2. Postquam D. Paulus ad severam nos hortatus est virtutem, monet nos, ut caveamus, ne virtuti nimis severæ et duræ imprudenter vacemus: *rationabile*, inquit, *obsequium vestrum* (ad Rom. 12). Quæ verba explicans Doctor Angelicus, ait: *rationabile obsequium vestrum ita quod corporis afflictio non sit nimia, sed moderata et rationabilis*. Vacas virtuti

minus dura, quam Deus et leges exigant? tepidus es. Virtutum nimis austeram et duram amplecteris, ita quod corpus nimium atteras? imprudens es. Hanc autem nimis duram et imprudentem virtutem viris piis et Dei amore ferventibus aliquando inspirat Satanæ; cuiusque enim mores et propensiones explorat, ut aptos eis laqueos pareat; et cum aliquos Dei amore ferventes videt, iis virtutis exercitia nimis ardua et importabilia inspirat, ut tandem nimio labore gravati et fessi, viam virtutis abiciant et vitis indulgeant. O quam imprudenter agunt qui malignis demonis suggestionibus obtemperantes, duriores et acerbiores vitæ rationem suscipiunt! E contra, o quam prudens extitit S. Franciscus, cuius quidem virtus dura et austera, comite prudentia, non ultra corpus attrivit, quam Deus ab eo exigeret. Si alius ab eo pari gratia non preventus et a Deo ad tam sublimem perfectionem minime vocatus vellet toto vitæ suæ tempore absque ullo fere obsonii usu jejunare, nudis pedibus etiam inter nives et glacies incedere, proprium corpus crebro flagellis cruciatare et aliis duris virtutum exercitiis, quibus ipse indulsit, insistere, hic quidem imprudens foret neque rationabile ejus dicendum obsequium; in Francisco nulla se prodidit imprudentia, quia ad virtutes illas heroicæ et difficiles eum Deus vocavit, ut illum mirabile angelis et hominibus heroicarum virtutum spectaculum exhiberet. In antiqua lege prohibuerat Deus, ne aliquid ipsi sine sale offerretur sacrificium: *quidquid obtuleris sacrificii, sale condies* (Levit. 13). Cur omnem victimam sale condiri optabat Deus? ut doceat nos, inquit Doctor Angelicus, *quod sacrificium corporis nostri, quod ei in nova Lege offerimus, debet prudentie condiri* (in c. 12. ep. ad Rom.). Nonnulli, non Spiritus Sancti impulsu, potius proprio motu, vel demonis inspiratione ducti adeo gravibus se dedunt penitentia operibus, ut carnem suam non restringere, sed extinguere, non reprimere, imo opprimere velle videantur; hi plerumque in via virtutis corruunt, quia sacrificium suum sale non condunt; S. Franciscus sacrificium suum sale condidit, dum licet omnes ejus virtutes essent heroicæ et maxime severæ,

talis austeritas sancta prudentia præstabat respectu virum ejus et voluntatis Dei; erat prudens respectu virum ejus, quibus a Deo præditus ad duriora quaque ferenda confortabatur; erat etiam prudens respectu voluntatis Dei, quia a Deo ad virtutem austeram et duram vocabatur, ut hæc via ad altissimum sanctitatis fastigium firmo gradu conscenderet. O mirabiles S. Francisci virtutes, in quibus magna austeritas simul cum prudentia copulata est! o sacrificium vere sapientie sale conditum. Suedet Spiritus Sanctus, ut gravibus mortificationibus nostra alligamus corpora; vultque, ut quisque corpus suum, veluti servum vel asinum inspeciat et male accipiat. Servi et asini multum onerantur, vilissime et parce nutriuntur, virgibus saepe vel fustibus percutiuntur et semper aspere tractantur: eodem plane modo vult Spiritus Sanctus, ut erga nostra nos geramus corpora: *cibaria*, inquit, *et onus asino, panis et disciplina et opus serco*. Nihilominus mox cautelam adjicit, dicens: *veran sine judicio nihil facias grave* (Eccli. 33, 25); seu graves penitentias et mortificationes extraordinarias sine judicio et imprudenter nunquam suscipias: sub tali cautela ac cautione sanctus Franciscus vitam et virtutem austeram suscepit: verum quidem quod corpus suum, velut vile animal, aut sicut servum terserit; illud enim crebro flagellavit, illud cibavit raro, illudque innumeris mortificationibus cruciavit; tamen in his omnibus prudentissime se habuit, quia nil sine Dei inspiratione et majorum suorum judicio molitus est; ideo fatendum virtutem ejus fuisse austeram sine imprudentia. *Virtus autem ejus fuit etiam clara et gloriosa sine vanitate.*

II PARS.

S. Francisci virtus fuit clarissima sine vanitate.

1. Licet virtutes nostras ex superbia motivo hominibus popalare sit nefas, eas tamen manifestari et notas fieri exoptat Christus, ut qui eas auscultati fuerint, ad recte vivendum et

ad Deum laudandum moveantur; sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est (Matth. 5, 16). Omnium quidem hominum virtutes luere optat Christus, ac eorum præcipue, quos in Ordinum religiosorum institutores et patriarchas elegit; eorum virtutes non sub modico poni, at super candelabrum extolli vult, ut omnibus, qui in domo sunt, luceant, et sic præfulgentissimas Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci Assisnatis et aliorum sanctorum institutorum virtutes esse enarravit, et ne alio nostra declinet oratio, unum nunc intueor S. Franciscum de Paula Ordinis Minorum institutorem, cujus virtutes clarissimæ et fulgentissimæ extiterunt. Lux virtutum ejus coram omnibus luxit hominibus; luxit summa ejus paupertas, luxit virginea puritas, luxit charitas ardentissima, luxit portentosa ejus penitentia; omnes denique ejus mirabiliter eluxere virtutes; non solum fratribus, etiam principibus, prælatis et summis Pontificibus, non tantum in uno aut altero privato oppidulo, verum etiam in omnibus totius orbis provinciis et regnis; non aliquibus tantum personis, verum et omnibus fere hominibus, qui tanti viri virtutes et merita contemplati ac demirati sunt. Unde sanctus hic patriarcha fuisse videtur portentosus quidam cometa, ad quem contemplandum et mentem et oculos quisque convertit, et cujus splendida ac claras quisque demiratur virtutes; quæ clariores et fulgentiores apparuerunt per futura, quæ prædixit, per mysteria profundissima, quæ explicavit, et in primis per innumera miracula, quæ operatus est. Moysi, Petro, Paulo et aliis multis sanctis viris dedit Deus potestatem miracula operandi, ut per ea virtutes illorum clariores, fulgentiores et coram hominibus mirabiliores redderet: fulgor miraculorum in virtutes illorum novum splendorem infundebat et illas longe latèque coruscantes, ac coram populis clariores et gloriosiores præstabat. Jamvero quidquid aliorum sanctorum virtutes claras, spectatas et commendabiles reddidit, in uno reperiri videtur Franciscus, cujus tot miracula, quot opera extiterunt. Mirati sunt Israëlitæ Moysen percussentem petram et aquas educentem. *Eduxit aquam de petra et deduxit*

tamquam flumina aquas (Ps. 77, 16). Franciscus vero, velut alter Moyses, ter baculo aridam percussit terram, et ex ea tres exiere fontes, qui aquam in abundantia dederunt. Obstupuerunt et demirati sunt rex Nabuchodonosor, ac regni ejus proceres Daniele cum sociis in accensa fornace commorantes, nec aliquid ab igne detrimentum patientes; non minus autem mirabile censeatur, Franciscum in accensam fornacem intrasse, in medio flammaram ambulasse, in his tantum temporis quantum ad aliquas ruinas resarciendas patientem erat, remansisse, et tamen nec unicum vestis ejus filum crematum fuisse. Mirati sunt populi sanctum Gregorium Thaumaturgum, qui potestate a Deo sibi tradita mentem unum miraculose e loco suo movit; pariter ad Francisci preces recesserunt montes, quantum necesse fuit, ut daretur spatium sufficiens ad magnam conventum construendum. Si aliqui sancti super undas ambulaverunt, Siciliæ fretum Franciscus, strato super fluctibus pallio, simul cum socio transit. Si sanctorum alii caecos illuminarunt, paralyticos alii redintegrarunt et alii dæmones e corporibus ejecerunt, hæc omnia operatus est et Franciscus. Si aliqui ex sanctis mortuos excitaverunt, plurimos a mortuis excitavit et Franciscus: in uno tandem Francisco inveniuntur omnia, quæ virtutes omnium aliorum sanctorum coram populis claras et gloriosas exhibere. Illum propterea ut virum sanctissimum et clarissimis virtutibus præfulgentem venerati sunt summus Pontifex et Galliæ rex, principes multi, prælati multi et populi multi; propter virtutes quibus præfulsit, eum venerati sunt omnes dum in hoc mundo viveret et propter easdem virtutes eum fideles omnes usque ad mundi finem venerabuntur. O virtutem vere clarissimam! O virtutem sanè admirandam, qua S. Franciscus præfulsit *sine vanitate*.

2. Inanis gloria, ut ait sanctus Basilius, est *dulcis spoliatorum opum spoliatrix, quæ mellis illita venena sua colorat* (in *const. Monast.* 11); hæc spoliatrix omnibus virtutibus præditis insidias parat, hæc est fur, qui virtutibus et meritis omnes spoliare conatur et eos præsertim, quorum virtutes splendidius emicant; his quidem præcipue insidiatur; ideo ut

monet divus Augustinus, quo quis clarioribus virtutibus præfulget, eo sollicitus vanitatis et superbiæ vitium præcaveat oportet: *vitium inanis gloriæ vel maxime cavendum est perfectis* (in Ps. 7). Nec dicat quis, se magnis et solidis pollere virtutibus, quia, ut ait sanctus Basilius, vana gloria majoribus virtutibus gravius indicit bellum, easque virtuosos profligare et amillulare contendit. *Vana gloria virtutes ramis in cœlum usque licet expansis adornatas prostrigare ac deturbare contendit* (Ubi sup.). O quam multi, qui virtutum thesauros coacervarant, ab hoc furo spoliati et depredati fuere! quam multi, qui virtutibus suis usque ad cœlum jam videbantur sublimati, adveniente inanis gloriæ flatu, usque ad vitiorum omnium abyssos fuere deturbati et præcipitati. Sanctus Franciscus furis illius insidias declinavit et militiam superavit: quo enim coram hominibus majore honore dignus censebatur, eo magis se omni honore indignum profitebatur; et cum omnes eum ut Dei servum et ut virum sanctissimum venerabantur, ipse se veluti magnum peccatorem et ut hominum minimum inspiciebat et proclamabat. Unde si quis Franciscum interrogans, dixisset: *tu quis es?* mox respondit: *ego sum minimus*. Dicebat D. Paulus se apostolorum esse minimum: *ego sum minimus apostolorum*; respondisset simpliciter et absolute Franciscus *ego sum minimus* (1), quoniam non istius aut illius,

(1) Non prætereundum etiam Apostolum de se dixisse: « Mibi omnium sanctorum minimo data est gratia »: ubi nomine sanctorum, præter motis tunc erat, omnes fideles intelligit. Ceterum in Sanctorum cœlis aculo abstinentium a comparationibus saepe sæpius erroris eo quod de singulis merito dicatur: *non est incensus similis illi*. Præcipue vero abstinentium a cœquecunque sanctorum comparatione cum Apostolis, quibus aliquando, præter B. V., S. Josephum, et S. Jo. Baptistam, præponere non sinit Ecclesia ac temerarium dicit Doctor Angelicus, qui præterea sic docet (I, 2, 106, 4): *non est expectandum quod sit aliquis status futurus in quo perfectus gratis Sp. Sancti habeatur, quam hæcenus habita fuerit et maxime ab Apostolis, qui primitivus Spiritus accepissent, hæret et tempore prius et ceteris abundantius* (Gl. int. in Rom. 8).

omnium penitus hominum minimum se existimabat, et ab omnibus minimus vocari et censeri peroptabat. O magnam humilitatem! Sicut altiora ædificia validioribus agitari solent ventis, ita qui sublimiora virtutum extruunt ædificia, importunis vanæ gloriæ ventis fortius pulsari consueverunt: non enim alicui superbiendi locus inest, cum bonum aliquod peragit, quod plerique faciunt; tunc molesti vanitatis insurgunt venti, cum quis singularia, insolita et gloriosa operatur. Unde S. Basilius viros pluribus et spectatis virtutibus claros assimilat mercatoribus, qui naves multis mercibus et opibus graves mari committunt; sicut enim hi variis agitari solent ventis, ita et vitæ spiritualis mercatores, quo virtutibus et meritis magis ditescunt, eo superbiæ vento fortius cidentur: *simul atque inanis gloria animadvertit mercatorem virtutum mercibus navem complexisse, procella sua ocyus excitata, in eo omni conatu operam dat, ut illam evertat et aquis pessundet* (Ubi sup.).

O quam altum et sublime perfectionis ædificium construxerat S. Franciscus! o quam dives mercator erat! o quam magnis et ingentibus patientiæ, benignitatis, abstinentiæ et aliarum virtutum thesauris erat onustus! tamen ad illud neququam accessit inanis gloria ventus; non enim virtuti operam dedit, ut ab hominibus videretur et laudaretur, verum ut Deus glorificaretur: hoc unum nempe Dei gloriam quasivisset: cum altum vitæ spiritualis ædificium construere suscepit, cogitavit prius de fundamento humilitatis; hæc fuit prima virtus, cui obtinenda vacavit et hæc fuit sociæ separabilis omnium aliarum virtutum, quibus incubuit; si enim jejunabat, ibi erat humilitas, qua se indignum antumabat etiam pane arctissimo vesci. Si flagellis corpus suum cruciabat, ibi erat humilitas, qua se, ut reum, flagellis et ipsa morte dignum censebat. Cum patientiæ, mansuetudinis et aliarum virtutum operibus incubebat, earum individua comes erat humilitas, qua se nihil, aut parum pro Dei gloria perficere arbitrabatur. Franciscus erat maximus, et se minimum reputabat: Franciscus maxima et mirabilis pro Dei gloria operabatur, et se nihil peragere credebat. O magnam humilitatem! ergo dicamus virtutes ejus fuisse clarissimas,

absque ulla vanitate. S. Francisci virtus fuit etiam ferventissima sine inconstantia.

III PARS.

S. Francisci virtus fuit fervens sine inconstantia.

1. Tepidas et negligentes servos Deus evomit, iis maledicit, eosque gravibus suppliciis plectit; eos Deus evomit: *quia tepidus es, et nec calidus, nec frigidus, incipiam te ecomere ex ore meo* (Apoc. 3); iis maledicit: *maledictus qui facit opus Domini fraudulenter* (Jer. 48); eosque duris et eternis inferni adducit suppliciis: *inutilem servum eiecit in tenebras exteriores* (Matt. 25); propterea D. Pauli adherentes consiliis, in via virtutis non tepidi et desides, imo solliciti et ferventes esse debemus: *solicitudine non pigri, spiritus ferventes* (Rom. 12). Jussit Deus, ignem in altari suo semper ardere: *ignis autem in altari semper ardebit* (Levit. 6); Dei autem templum sumus nos et cor nostrum est altare; quod amoris divini igne indesinenter ardere debet, ut hoc igne subflammati, magno cum spiritus fervore omnium virtutum exercitio sedulo incumbamus. In sacra Genesios historia legitur, Abrahamo Deum apparuisse, eique nasciturum illum promississe; jamvero ut sacer adnotat textus, huic Patriarchæ non summo mane, nec vespere, ast in ipso fervore diei (Gen. 8) Deus apparuit, ut detur intelligi, quomodo in via virtutis non sit tepescendum, verum sancto igne fervescere oporteat: *superno igne accensus animus non tepescat, sed ferreat et studeat semper ardere* (S. Ambr. epist. 84 ad Demetr.). Quot tamen in virtute et perfectionis studio tepescunt, et o quam pauci in eo perseverant ferventes! pauci fervent et plerique in via virtutis sopiuntur, tepescunt et torpescunt; ut enim ait S. Hieronymus, *ferventissimi in terrenis, frigidissimi in celestibus sumus, et summam in rebus parvis exhibentes alacritatem, ad majora torpescimus* (ep. 1 ad Demetr.). Sanctus Franciscus non tepidi-

tatis et negligentiae vitio laboravit; jugiter in omnium virtutum exercitio ferventissimus fuit, cujus rei praesagium datum legitur in ejus nativitate; tunc enim supra paternae domus tectum a compluribus vise sunt accense faces, caelestem flammam et divinum indicantes ardorem, quo puer ille foret inflammatus; relique veritatem probavit eventus: nam Franciscus toto vite suae tempore ita charitatis igne exarsit, ut omnia ex charitate fecerit et ab aliis fieri optarit. Similis extitit sanctus ille vir spiritibus caelestibus, imo et ipsis Seraphim, qui continuo charitatis igne ardent et solo charitatis ardore ad Deum feruntur; caelesti enim et Seraphico charitatis igne indesinenter ardebat, charitatis et nomen et flammam ex oculis continuo emittebat, sive oraret, sive manducaret, sive aliud quidquam ageret, omnia ex charitate operabatur et ut omnibus notum fieret quanta charitate, quantoque spiritus fervore arderet, pro se uniusque Ordinis insignis, Deo inspirante, charitatem habere voluit: nec aliud verbum crebrius proferre et ut fratribus suis proferri studuit, quam *charitas, charitas*. In Libro Sapientiae de quodam igne fit mentio, qui aliquo tempore mansuetabatur: *quodam tempore mansuetabatur ignis* (16, 18); ignis noster elementaris omni tempore respectu S. Francisci mansuetus erat et tractabilis; aliquando enim cum manibus atrectabatur, supra prunas aliquando nudis pedibus, veluti super rosas, incedebat; accensus carbones in manibus, veluti in caldario, nonnunquam deferebat et nonnunquam visus est in fornacem incensam intrare et aliquandiu inmorari; quin unquam aliquod ab igne damnum, vel aliquam lesionem passus sit. Si autem hujus rei ratio inquiretur, ad laudem S. Francisci dici posset, quod de S. Laurentio dixit S. Leo, qui, inquit, prunis superpositus ab igne non cruciabatur, quia *segnior fuit ignis qui foris ussit, quam qui intus accendit* (ser. de S. Laur.). Similiter S. Franciscus ab igne quem tenebat, supra quem ambulabat et quem manibus deferebat, non urabatur, quia igne charitatis interius exardescebat; ardorem autem externum ardore interno temperabat, ignemque igne superabat; maximo ergo astuavit ardore Franciscus, virtutesque ejus non a corde

tepidi, verum e corde fervente et Spiritus Sanctus igne accensum manarunt. Idque mirum est, in virtutum exercitio fervendum permansisse *sine ulla inconstantia*.

2. S. Joannes Evangelista angelo, seu episcopo Ecclesia Ephesi scribens, de patientia in adversitatibus, de zelo quo adversus peccatores ardebat, ac de aliis multis eum laudat; conqueritur autem, eumque arguit, quod a prima charitate et primæro fervore desciverit: *habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti* (Apoc. 2). O quot habentur hujusmodi reprehensione digni, quia a primo vitæ spiritualis proposito et a primæro fervore declinant! in sua conversionis principio nihil eis ferrentius; quodam elapso tempore, nihil eis tepidius; in juventute fervorem magnum concipiunt et in provecta ætate tepiditate pariunt, et quo magis proficiunt ætate eo amplius in virtutum exercitio deficiunt. Hujusmodi inconstantiam adnotavit Dionysius Cartusianus dicens: *multi sunt, qui in initio conversionis suæ in servitio Dei ferventes existunt, sed processu temporis tepescunt* (in c. 2 Apoc.). Et S. Bernardus miserum statum deplorat quorundam senum, qui juvenibus videntur tepidiores et in via salutis negligentiores: *o quam multos senes et iudices Israël turpiter citam negligentes rex Babylonis in terra captivitatis et confusionis possidet! et quam multi juvenes spiritu ferventes Domino sercientes, oim faciunt celo, totisque viribus sibi dripiunt illud!* (in Sent.). Heu! quid miseris homine, qui via perfectionis non proficit, imo deficit? quid infelicis viro, qui a prima devotione tepescit? quid vero felix sit mirabilis anima, quæ fervori novum semper addit fervorem: *felix anima, quæ per singulos dies fervorem addit fervori* (Thom. a Kempis de disciplin. claustr., 15). Felix quidem et mirabilis hæc in parte fuit S. Franciscus, qui primam non reliquit charitatem, nec a primæro unquam corruit fervore, ac constanter in eo perseveravit et crevit. Ferventissimus fuit in domo paterna, dum adhuc esset puer; ferventior postmodum evasit, dum in eremo permansit; et deinceps eo factus est in virtute ferventior, quo factus est ætate provectior. Sciebat vir prudentissimus, Deum

non diligere stultos, qui ut luna mutantur: *stultus sicut luna mutatur* (Eecl. 17); non ignorabat, solos salvari constantes viros, qui usque ad mortem in virtutum exercitio perseverant: *qui autem perseveraverit usque in finem hic salvus erit* (Matt. 10); probe etiam noverat, non dari coronam nisi vigilantibus et constantibus, qui in Dei obsequio constanter remanent: *esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ* (Apoc. 2); idcirco stultorum more, non est mutatus, non etiam, ut homo inconstans, a virtutis via aliquando defecit; in ea semper magis et magis profecit; demum in Dei servitio et primo fervore fidelis et constans stetit non solum per breve aliquid temporis spatium, verum etiam usque ad mortem; abstinentia dirissima corpus suum afflixit usque ad mortem, flagellis et ciliciis carnem suam cruciavit usque ad mortem; patientiam, benignitatem, paupertatem et omnes virtutes alacriter sectatus est usque ad mortem; brevi, altissimæ perfectionis semitam encurrit usque ad mortem; ut enim ait summus Pontifex in Bulla canonizationis ejus, *in pueritia, in adolescentia, juventute, senecta et decrepita ætate, inter vigiliis, labores, jejunia, abstinentias, innumerasque corporis macerationes, eundem pene vivendi modum servavit*. O magnam sancti hujus viri constantiam! Ecce sancti Francisci virtutes, quas enarrare et decantare suscepimus: *psallemus virtutes tuas*; sectatus est *virtutem austera*m, et tamen sine imprudentia: *virtutem clarissimam*, et tamen sine ulla vanitate: *virtutem tandem ferventem*, et tamen sine ulla inconstantia. Jam heu! quantum ab hoc Dei amico plerique hominum distant; ille etenim virtutis adhæsit; isti innumeris se coinquinant peccatis, virtus ejus fuit *austera* sine imprudentia, et ipsi imprudenter et stulte blandis gulæ ac luxuria vitis se fodant; ille virtutem sectatus est *clarissimam* sine vanitate, et ipsi vitis nefandis et notis se conspurcant, ac de iis nonnunquam superbiunt; ille amplexatus est *virtutem ferventem* sine inconstantia, illi et totis affectibus se vitis constanter dedunt et addicunt. O quantum homo ab homine differt! o quanta inter hominem hunc sanctum, et alios homines peccatores est differentia! cum

autem dispar eorum sit vita, dispar etiam eorum erit sors in die iudicii; hic enim ad vitam vocabitur æternam, et isti, terribili Christi sententia, in ignem mittentur sempiternum: *ibunt hi in supplicium æternum*. Tunc voluptuosi, qui nunc totis affectibus voluptati indulgent, Francisco austerius vixisse vellent: tunc peccatores publici, quos palam peccare non pudet, et qui de peccatis suis gloriantur, illo sancto sanctiores, et illo minime minores fuisse optarent; tunc tepidi, qui negligenter et inconstanter virtuti vacant, Francisco in via virtutis ferventiores et constantiores extitisse cuperent. Tarda hæc erit penitentia et inutilia hæc erunt desideria; itaque solerter nunc quisque peragat quod tunc facisse vallet. Scio, hominibus carnalibus nihil dulcius esse in hoc mundo, quam laetis adesse conviviiis, illicitis ardere amoribus et prævis carnis indulgere voluptatibus; jamvero audiant D. Augustinum clamantem: *o infelix voluptas! que per dulcedinem transitoriam præparat amaritudinem sempiternam* (ser. 15 de temp.). Scio, his qui terrena sapiunt, nihil esse durius, quam humilitati, patientiæ et aliarum virtutum exercitiis insistere; jamvero audiant eundem Augustinum dicentem; *felices vigiliis, orationes, jejunia, que per angustias breves perducunt ad æternas paradisi delicias*. Eligite jam aut transitorias delicias, que ad sempiternas deducunt amaritudines, aut momentaneas virtutis pœnas, que ad æternas perducunt paradisi delicias. Certe si recte sapitis, relicta lata, facili et suavi vitiorum via, arctam cum S. Francisco virtutis semitam tenebitis, que recta vos ad paradisi gaudia in æternum possidenda deducet. *Amen.*

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA

CONCIO UNICA.

Marcum assume et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium (2 Tim. 4, 11) (1).

Quemadmodum non omnium corporum formæ similes, ita nec omnium sanctorum eadem sunt virtutes et eadem perfectiones: alius enim alio sanctior, alius alio perfectior et alius alio majoribus virtutum dotibus et meritis illustrior esse perhibetur, ac ipsa experientia comprobatur. Inter sanctos autem qui aliis præfulserunt, non infimum, imo nec mediocre locum tenet Marcus, sancti Petri spiritualis filius, ejusque socius qui claves regni cælorum accepit: divinatorum mysteriorum concionator eximius necnon zelantissimus Ecclesiæ Christi Antistes, qui Ægyptum illustravit et in illius regionis sacro throno primus sedit. Is auditis S. Petri prædicationibus, divinaque voce invitatus, terram, que ipsi natalia dedit, dereliquit; propinquorum amorem propulsavit, pro nihilo fecit generis honores ac splendorem, fluxaque ac caduce mundi facultates somnium quoddam illi vise sunt; despecta omni cognatione, relicta omni substantia, Christi se obsequio addixit, illum solum dilexit, eique tam firmiter et fideliter adhasit, ut ejus præco, evangelista, ac martyr fieri meruerit. Dignissimus hic

(1) Ad integritatem servandam operis Laselve, hæc S. Pauli verba relicta sunt pro textu sive epigraphe hujus sermonis, quamvis Marcus, de quo loquitur Paulus, sit Joannes cognomento Marcus comobrinus Barnabæ (Act. 12-15), non autem S. Marcus Evangelista, comes S. Petri et ab eo Alexandria Ægypti episcopus constitutus.

autem dispar eorum sit vita, dispar etiam eorum erit sors in die iudicii; hic enim ad vitam vocabitur æternam, et isti, terribili Christi sententia, in ignem mittentur sempiternum: *ibunt hi in supplicium æternum*. Tunc voluptuosi, qui nunc totis affectibus voluptati indulgent, Francisco austerius vixisse vellent: tunc peccatores publici, quos palam peccare non pudet, et qui de peccatis suis gloriantur, illo sancto sanctiores, et illo minime minores fuisse optarent; tunc tepidi, qui negligenter et inconstanter virtuti vacant, Francisco in via virtutis ferventiores et constantiores extitisse cuperent. Tarda hæc erit penitentia et inutilia hæc erunt desideria; itaque solerter nunc quisque peragat quod tunc facisse vallet. Scio, hominibus carnalibus nihil dulcius esse in hoc mundo, quam laetis adesse conviviiis, illicitis ardere amoribus et prævis carnis indulgere voluptatibus; jamvero audiant D. Augustinum clamantem: *o infelix voluptas! que per dulcedinem transitoriam præparat amaritudinem sempiternam* (ser. 15 de temp.). Scio, his qui terrena sapiunt, nihil esse durius, quam humilitati, patientiæ et aliarum virtutum exercitiis insistere; jamvero audiant eundem Augustinum dicentem; *felices vigiliis, orationes, jejunia, que per angustias breves perducunt ad æternas paradisi delicias*. Eligite jam aut transitorias delicias, que ad sempiternas deducunt amaritudines, aut momentaneas virtutis pœnas, que ad æternas perducunt paradisi delicias. Certe si recte sapitis, relicta lata, facili et suavi vitiorum via, arctam cum S. Francisco virtutis semitam tenebitis, que recta vos ad paradisi gaudia in æternum possidenda deducet. *Amen.*

DE SANCTO MARCO EVANGELISTA

CONCIO UNICA.

Marcum assume et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium (2 Tim. 4, 11) (1).

Quemadmodum non omnium corporum formæ similes, ita nec omnium sanctorum eadem sunt virtutes et eadem perfectiones: alius enim alio sanctior, alius alio perfectior et alius alio majoribus virtutum dotibus et meritis illustrior esse perhibetur, ac ipsa experientia comprobatur. Inter sanctos autem qui aliis præfulserunt, non infimum, imo nec mediocre locum tenet Marcus, sancti Petri spiritualis filius, ejusque socius qui claves regni cælorum accepit: divinatorum mysteriorum concionator eximius necnon zelantissimus Ecclesiæ Christi Antistes, qui Ægyptum illustravit et in illius regionis sacro throno primus sedit. Is auditis S. Petri prædicationibus, divinaque voce invitatus, terram, que ipsi nataha dedit, dereliquit; propinquorum amorem propulsavit, pro nihilo fecit generis honores ac splendorem, fluxaque ac caduce mundi facultates somnium quoddam illi vise sunt; despecta omni cognatione, relicta omni substantia, Christi se obsequio addixit, illum solum dilexit, eique tam firmiter et fideliter adhasit, ut ejus præco, evangelista, ac martyr fieri meruerit. Dignissimus hic

(1) Ad integritatem servandam operis Laselve, hæc S. Pauli verba relicta sunt pro textu sive epigraphe hujus sermonis, quamvis Marcus, de quo loquitur Paulus, sit Joannes cognomento Marcus consobrinus Barnabæ (Act. 12-15), non autem S. Marcus Evangelista, comes S. Petri et ab eo Alexandria Ægypti episcopus constitutus.

Christi discipulus tot, tanta et tam portentosa ad magistri sui gloriam dixit, scripsit, fecit et passus est, ut jure merito temerarius judicaret, nisi Spiritus Sancti auxilio prius invocato, ea enarrare præsumerem. *Aoe.*

Sanctus Marcus fuit episcopus, evangelista et martyr; fuit *episcopus*, quem Spiritus Sanctus ad hoc ministerium vocavit et S. Petrus Ægyptiorum regioni destinavit; fuit *evangelista*, qui, rogantibus fratribus, eodemque apostolorum primato Petro provocante et jubente, Evangelium dilucide conscripsit; fuit tandem *martyr*, qui funibus e collo ligatis, media Alexandria tractus, fustibus, lapidibusque contusus, sacra et gratissima victima Deo factus est. Illustris hic Dei servus, ut *episcopus*, pro Christo mirabilia fecit in vita sua; ut *evangelista*, de Christo divina multa scriptis mandavit; ut *martyr*, gravissima pro Christo et pro ejus fide perpassus est. Unde dicendum videtur sanctum Marcum fuisse Christi ministrum, secretarium et testem; fuit ejus minister in sui episcopatus munere; ejus secretarius, in Evangelio, quod scripsit, et ejus testis, in martyrio quod pro ejus gloria pertulit. Consideremus nunc sanctissimum illum Antistitem, divinum illum Evangelistam et gloriosum hunc Martyrem; attente perpendamus quid fecerit, quid scriperit et quid passus sit. Videamus I. quid fecit, ut *episcopus*; 2. quid scripsit, ut *evangelista*; 3. quid passus est, ut *martyr*.

I. PARS.

Quid fecit Sanctus Marcus, ut episcopus.

Sanctus Marcus natione fuit Hebræus, ex tribu Levi, qui Petrum meruit et audire predicantem et habere baptismam; cumque sancto hinc apostolorum principi adhaesisset, ab eo missus est predicatum Alexandriam et ab eo fuit in episcopatum consecratus. Unde a sancto Hieronymo vocatur *Alexandrinae Ecclesiae primus Antistes* (*Præfat. in Matt.*); a Niceta divi-

nissimus Antistes dicitur (*in biblioth. Pat. concionat.*); et a Petro de Natalibus *proto-episcopus* nominatur. Episcopali autem dignitate auctus Alexandria advolvit, ubi multa et magna, ut episcopus, perfecit; nam Alexandrinam Ecclesiam 1. instituit et fundavit; 2. illustrem et venerabilem reddidit; 3. ad christianam perfectionis apicem perduxit et erexit.

1. Marcus doctus simul erat et sanctus; *doctus* quidem, nam apud Hebræos sacerdotes fuisse creditur, eumque ita doctum censuit D. Petrus, ut illum dignum judicaret, qui Christi Evangelium scriberet et qui episcopus Alexandriam mitteretur, quæ tunc totius terrarum orbis urbs post Romam prima habebatur. *Sanctissimus* etiam erat; nam nihil illo erat humilium, nihil mitius, nihil ferventius, nihilque charitatis, patientiæ et aliarum virtutum donis ornatus. Igitur cum sacro fœdere in eo conjungeretur scientia et sanctitas, sapientiæ suæ verbis, ut ait sanctus Hieronymus, et sanctitatis suæ exemplis Alexandrinam instituit et fundavit Ecclesiam; *Marcus*, inquit, *perrexit in Ægyptum, primus Alexandriae Christum annuncians, constituit Ecclesiam tanta doctrina et vitæ continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret.*

Sanctus Joannes Evangelista in extasim raptus, vidit *quatuor animalia plena oculis ante et retro* (Apoc. 4, 6); id est, ut explicat sanctus Bernardinus, quatuor Evangelistas, qui dicuntur *pleni oculis ante et retro*, quia perfectam habere cognitionem de his, quæ Deus fecit a mundi principio et quæ facturus est usque ad mundi finem. Unum autem ex his animalibus habet *faciem quasi hominis*, et hic est S. Matthæus, qui Christi Dei et hominis opera perfecte describit et ab ejus genealogia suum Evangelium exorditur. Aliud ex his animalibus est *simile aquilæ volanti*; et hic est S. Joannes, qui veluti aquila, volat usque ad sinum divinitatis, ut ibi contempletur Verbum æternum: *in principio erat Verbum*. Aliud ex his animalibus est *simile vitulo*, quo denotatur sanctus Lucas, qui a sacrificio, quod maxime fit de vitulo et a sacerdotio Zachariæ suum inchoavit Evangelium. Aliud tandem animal est *simile leoni*, quo designatur sanctus Marcus; vel quia ipse

a sancti Joannis Baptistae rugitu suum incipit Evangelium; vel quia ipse Marcus, ut leo fortissimus, rugitu suo Alexandrinos cives a vitiis suorum somno suscitavit et a morte peccati ad vitam christianam et spirituales perduxit. Sicut enim leo alia rugitu suo terret animalia et leuculos, quos genuit, tertio post partum die, non quidem a morte, sed a gravi somno excitat, ita et sanctus Antistes Marcus Alexandriam ingressus, rugitu et predicatione sua cives Alexandrinos idololâtras, protervos et animales perterrit, ac a somno, imo et a morte peccati, in qua debebant, suscitavit et ex his ad Christum conversis, Alexandriam fundavit Ecclesiam: *hoc itaque modo*, inquit Petrus Damiani, *Alexandriam fundavit Ecclesiam, namque non suo, sed Petri magistri sui nomine titulant* (ser. de S. Marco). Alexandriani cives habitabant in tenebris ignorantiae et in umbra mortis sedebant, a Dei iudiciis non timebant et inferni supplicia non formidabant; insuper avibus, terrae animantibus et idolis, veluti diis, incensa adolebant; post suas etiam libenter ibant concupiscentias et horrendis quibusque vitiis indulgebant. Hanc sanctus episcopus Marcus Alexandriam ingressus, tamquam Leo mysticus et apostolicus, predicationibus, exhortationibus et increpationibus multis terribiliter rugiit et rugitu suo idola subvertit, idololâtras terruit, indurata eorum corda emolivit, civesque illos a mortifero eorum somno excitavit; ac tot ex his ad Christi fidem convertit, ut Alexandriam, quae erat Ecclesia satanae, in fidelium Ecclesiam transmutarit. Et hic est modus, quo hanc instituit et fundavit Ecclesiam: *hoc itaque modo Alexandriam fundavit Ecclesiam*. Quam etiam *illustrem et venerabilem effectit*.

2. Postquam *Aegyptiorum* punitionem descripsit Isaias propheta, eorum conversionem delineat et unam ex *Aegypti* civitatibus *solis* civitatem vocandam esse praedicit: *civitas solis vocabitur una* (19, 13): haec *civitas solis* est Alexandria ab Alexandro Magno ejus fundatore sic dictam, quae vocatur *civitas solis*, vel quia ibi sol ut Deus adorabatur, vel quia ipsa erat sol civitatum; verum ob aliam etiam rationem eam vo-

catam esse *civitatem solis*, dicit Lyranus, puta, quia S. Marcus, tamquam sol splendidissimus, suis praedicationibus, miraculis et virtutibus eam illuminavit et illustravit; Lyranus assentitur Procopius, dicens: Marcus, *ad instar splendidissimi solis, humanas animas illustravit*. Idem auctor in praclaro encomio quod in S. Marci laudem composuit, eum in urbe Alexandria et Nilo et soli similem fuisse asserit. Omnibus notum est, quod Nilus fluvius Alexandriam solum et totam Aegyptum aquis suis irrigare et fecundare solet; ita, inquit Procopius, Alexandria, imo et tota Aegyptus, Marcum tamquam alterum quendam Nilum non corporeum, sed mysticum habet; sic spirituales Aegypti agros irrigantem, quemadmodum frugiferus ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare solet. Insuper Procopius Marcum cum sole confert: *ad instar splendidissimi solis*, inquit, *humanas animas illustravit*. Sicut enim sol tenebras dissipat, lucem mirabilem diffundit et universum terrarum orbem illustrat, ita et Marcus in pontificali Alexandria throno sublimatus velut sol mysticus, terras ignorantiae, erroris et idololatriae fugavit tenebras, mirabilem sapientiae, scientiae et virtutis sparsit lucem; et, sive per se, sive per discipulos, non solum Alexandriam, verum et totam Aegyptum illustravit. Non enim satis fuit B. Marco, quod pietatis et scientiae suae radios diffunderet; sed insuper Alexandria instituit scholam christianam, ex qua innumeri illustres Doctores, pontifices et martyres, non secus ac fulgentia quaedam orbis lumina prodierunt. Huic sacrarum et divinarum literarum gymnasio praesedit Pantonius vir doctissimus; huic successit Clemens Alexandrinus; Clementi Origenes, cujus discipuli extiterunt S. Gregorius Thaumaturgus, et Athenagoras; ac postea in hoc gloriae theatro apparuerunt Athanasius, Basilus, Nazianzenus et alii multi, quibus Marcus Alexandriam ab ipso primum illustratam, illustriorem, totique orbi commendabilem fecit. S. Marcus a beato Petro Damiani velut fulgentissimum quoddam sidus universum terrarum orbem illustrans proponitur: *Marcus*, inquit, *est velut sidus aureum toto orbe proclarum* (Ubi sup.). Et revera Evangelio suo, necnon suis meritis toti effulsit orbi; duas

autem pereximias civitates specialiter illustravit, videlicet Venetias et Alexandriam; *Venetias*, ubi corpus ejus religiose servatur, ubi sanctus hic Evangelista summa veneratione colitur et ubi presentia et protectionis suae radii entescit; *Alexandriam*, ubi velut sol splendidissimus per se et per suos discipulos mirabiliter effulsit: *ad instar splendidissimi solis humanas animas illustravit*. Unde sanctus Marcus merito conferrri potest cum angelo, de quo S. Joannes in Apocalysi (10, 2) ait, quod *habebat in manu sua libellum apertum, et posuit pedem suum dexterum super mare, sinistrum autem super terram*. Marcus enim angelus fuit ratione puritatis et vite suae angelice; habuit quoque libellum apertum, quia Evangelium suum, quod breve est, circumferre solebat; posuit tandem pedem unum super mare et alium super terram, quia duas praecipue civitates illustravit, Venetias scilicet quae est in mari et Alexandriam, quae in terra sita et fundata est. Respublica Veneta plurimum commendatur a potentia et a thesauris suis; verum a reliquis S. Marci eam commendabiliorum censet Petrus Damiani: *plurima, inquit, divitiarum copia ex ditioris in te mundi partibus conflavit; sed haec gemma celestis, quae in medio tui posita est, in excelsum te gloria conspicuae dignitatis extollit; incomparabilis enim iste thesaurus vibrantium metallorum supergreditur genera, cuncta gemmarum coruscantium superat ornamenta* (Ubi sup.). Alexandria similiter, quae illustris erat a fundatore Alexandro, a pulchritudine edificiorum et a multitudine civium, illustrior evasit S. Marci predicationibus et miraculis, quibus ita sublimata est, ut de ea dici possit,

Regia solis erat sublimibus alta columnis.

S. Marcus Alexandrinam Ecclesiam non solum fundavit et illustravit; etiam ad christianae perfectionis apicem eiecit et perduxit.

3. S. Marcus annis novendecim Alexandrinam sanctissime rexit Ecclesiam, tantaque, inquit Petrus Damiani, praedicationis et exemplorum ejus erat efficacia, ut omnes qui tunc ad fidei

rudimenta confluxebant, mox per continentiam ac totius sanctae conversationis instantiam, *tamquam ad monasticæ perfectionis fastigium percolarent* (Ubi sup.). Unde Philo disertissimus Judaeorum, cum de B. Marci apud Alexandrinam Ecclesiam primatu scriptitatur civium Alexandrinorum domos, monasteria nuncupat: etenim tam pie et perfecte vivebant fideles in domibus suis, ut quaelibet eorum domus *monasterium* bene ordinatum videretur. Non censendam, primos Alexandriae fideles a B. Marco ad fidem conversos et sub ejus regimine constitutos fuisse christianos nomine tenus: erant prorsus et re et nomine christiani, imo moribus et vita perfecti videbantur religiosi; non enim superbia insollescebant, non luxuria facibus ardebant, nec avaritiæ inextinguibili aestuabant siti; humilitatem sectabantur, paupertatem voluntariam libere amplexabantur, sobrietatem ac pudicitiam summe colebant, orationibus et jejuniis vigilabant, temporalia bona inter se habebant communia, eorum erat cor unum et anima una; tanta denique virtute ac perfectione praestabant, *ac si monasticæ perfectionis arduum arripuissent institutum*. Crediderim, non omnes Alexandrinæ Ecclesiae alumnos a D. Marco ad Christum conversos summam vitam perfectionem attigisse; tamen pro certo habendum, quamplurimos ex ejus discipulis ita perfectos fuisse, ut *Essæi*, id est, sancti et pii cognominarentur: tanta enim eorum erat puritas et sanctitas, ut universo orbi essent in admirationem, aliisque Ecclesiis totius forent perfectionis exemplar et speculum. Unde S. Hieronymus D. Marcum vocat *principem et institutorem coenobitarum*: quia *Essæi*, seu pii et sancti ejus discipuli in propriis domibus, velut in coenobiis vivebant et ex his multi Alexandria egressi, totam Egyptum et Thebaidem sanctissimis repleverunt monachorum agminibus, qui angelicam in terris vitam agebant et quorum portentosa sanctitas usque ad mundi finem ab authoribus enarrabitur et predicabitur: Ecce quid sanctus Marcus in Alexandrina Ecclesia perfecit ut Episcopus: *videamus etiam quid scripserit ut Evangelista*.

II PARS.

Quid scripsit S. Marcus, ut Evangelista.

Marcus post Christi mortem a S. Petro conversus et baptizatus fuit; ideo a baptismo, quem ab apostolorum principe acceperat, ejus vocatur filius: *Marcus filius meus*. O vere dignum tanto patre filium! qui mirabilia quidem fecit, ut Antistites et qui ut Evangelista scripsit Evangelium, 1. quod a Petro acceperat; 2. quod a Spiritu Sancto didicerat; 3. quod ipse perfecte servabat.

1. Sanctus Marcus non solum Petri filius, ejus etiam discipulus fuit et interpres: *Marcus*, inquit Dionysius Carthusianus, *Principis apostolorum in baptismo filius, in doctrina christiana discipulus, in sermone interpres* (præf. in Marc.). S. Hieronymus similiter sancti Petri discipulum et interpretem vocat: *Marcus discipulus et interpres sancti Petri* (de Script. Eccles.). Eum fuisse Petri discipulum fatemur omnes; quomodo autem ejus interpres fuerit, est dubium. Dicit tamen potest, eum Petri fuisse interpretem, quia Evangelium, quod a Petro audierat, interpretatus est et literis mandavit; cum enim fideles Patrum concionantem audirent, ejus demirabantur doctrinam; propterea Marcum ejus discipulum eamque rogant, ut quæ apostolorum Principis annuntiabat, ad perpetuam eorum memoriam conservandam, scriptis mandaret; quorum votis et precibus ut annueret Marcus Evangelium scripsit, quod ut canonicum ab Ecclesia recipitur, et hoc sensu eum Petri interpretem vocat D. Hieronymus, dicens: *Marcus discipulus et interpres Petri, quia juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ a fratribus brece scripsit Evangelium*. Remque totum latius et clarius refert et explicat Clemens Alexandrinus his verbis: *Marcus Petri sectator, predicante Petro Evangelium palam Romæ coram quibusdam Cæsarianis equitibus et multa Christi testimonia*

proferente, petitus ab eis, ut possent, quæ dicebantur, memorie commendare, scripsit ex iis, quæ a Petro dicta sunt, Evangelium, quod secundam Marcum vocatur (in epist. 3 S. Petri). Non scripsit Marcus ineptas fabulas, non vana commenta, nec inventa poetica, sacrum Evangelium literis mandavit quod a Petro predicante et docente audierat. Unde aliqui hoc Evangelium dicunt esse S. Petri: sicut enim sancti Lucæ Evangelium a multis sancto Paulo adscribitur, ita et sancti Marci Evangelium sancto Petro a multis assignatur, non quod revera illud S. Petrus scripserit, verum quia sanctus Marcus illud a S. Petro, velut magistro audivit: *Evangelium quod scripsit Marcus, Petri esse affirmatur, quia magistrorum esse videntur, quæ discipuli promulgarunt* (Tertull. cont. Marcion). Scripsit ergo Marcus Evangelium, quod a sancto Petro acceperat; scripsit etiam Evangelium, quod a Spiritu Sancto didicerat.

2. Omnis Scriptura sacra Deum auctorem habet; hæc est liber Dei, seu Deo inspirante compositus et quælibet ejus capita sunt veluti epistolæ a Deo ad homines misse, ut suam eis manifestet voluntatem. Unde Sacra Scriptura a S. Dionysio Areopagita vocatur *eloquia dicuntur tradita* (de coelst. Hierarch.), quia scilicet a Spiritu Sancto fuere inspirata. Scripsit Moyses, scripsit Salomon, scripsit Propheta regius, scripserunt et alii multi, dicente et inspirante Spiritu Sancto; ab hoc divino magistro omnes fuere edocti; eodemque docente et inspirante, suum sanctus Marcus scripsit Evangelium; quapropter ejus Evangelium *opus divinum* vocatur: *magnam certe hoc, Marce, tuum fuit et plane divinum opus* (Procop. ubi sup.). Verum quidem quod Petrum predicantem et narrantem Marcus audierat; atvero cum ipse calamo manum admovit, ut quæ audierat scriberet, alium habuit magistrum intus narrantem, predicantem et docentem, nempe Spiritum Sanctum, a quo illuminatus et edoctus Evangelium suum conscripsit. Unde recte dicitur duos Marcum habuisse magistros, Spiritum Sanctum scilicet et Petrum. Petrus ejus fuit magister, quia illius Evangelium, ut ait S. Hieronymus, *Petro narrante et Marco*

scribente, compositum est (ep. 150 ad Heliod.); Spiritus Sanctus fuit etiam ejus magister, quia, ut ait Nicetas, *Marcus scripsit Evangelium totus afflatus, totus fervidus Spiritu Sancto*. Tertullianus Sacra Scriptura auctores vocat *viros spiritus divino inundatos* (Apol. 18), quia nullum verbum, nulla syllaba, imo nec ullus apex in eorum apparet libris, qui non a Spiritu Sancto eos inundante et intus inspirante defluat et manet. Ut enim ait S. Petrus, non a demone docente, non a mundo, non a philosophis profanis, vel a poetis varia fingentibus, sed *Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines* (2 Pet. 1, 21). Unde qualibet eorum verba habenda quasi oracula de caelo missa et ipsi tanquam Spiritus Sancti organa, quibus ipse suam nobis voluntatem patefecit. Quid ergo sentiemus de S. Marci Evangelio, quod a D. Petro predicatum, visum, lectum et approbatum scimus? Quid de mirabili hoc Evangelio, quo innumeri populi ad Christi ovile vocantur? Quid de divino hoc opere, quod a sancta Ecclesia ut canonicum recipitur, quodque a sanctis Patribus laudatur atque uti divinum promulgatur? An dici licet hoc esse infirmi et ignari cujusdam hominis opus? Certe non hominum, Dei opus censendum, quia illud, Deo dictante et docente, scripsit Marcus; scripsit *Evangelium totus afflatus, totus fervidus Spiritu Sancto*. Ad hæc S. Marcus scripsit Evangelium, quod a Spiritu Sancto didicerat, *scripsitque Evangelium, quod ipse perfecte servabat*.

3. Dubitant auctores, an S. Marcus unus ex septuaginta duobus Christi discipulis exiterit; et communiter creditur, quod Christum nonquam viderit et quod solum post ejus mortem ad fidem conversus et a S. Petro baptizatus fuerit. Tamen licet de septuaginta duorum discipulorum numero non fuerit, vero Christi discipulus extitit, quoad sancti Evangelii observationem: haud enim minus exacte, quam primi Christi discipuli, juxta Evangelii leges vixit. De primis enim Christi discipulis legitur, quod summe pauperes, humiles, mansueti, patientes, ac casti fuerint, et de S. Marco eadem narrantur; tanta siquidem ejus extitit paupertas, ut terrena cuncta abdi-

carit, nec aliquid proprium inquam habere voluerit; tanta ejus humilitas, ut se sacerdotio indignum judicem, pollicem sibi amputaverit, qui miraculose ei restitutus est; tanta ejus mansuetudo, ut cum Judæis et Gentilibus predicaret, velut agnus inter lupos esse videretur; tanta patientia, ut cum sæpe fuerit injuriis lacessitus et opprobriis saturatus, nunquam maledicentibus maledixerit, omnia æquo et hilari animo sustinuerit; castitatem tandem et alias Evangelicas virtutes ita perfecte sectatus est, ut vita ejus fuerit quasi forma et representatio omnium Evangelicorum præceptorum et consiliorum, quæ in ejus Evangelio continentur. Unde discipuli ejus duabus dirigebantur regulis, Marci scilicet exemplo et Marci Evangelio. *Prima* eorum regula erat S. Marci exemplum, quia tota ejus vita erat Evangelice et Evangelii expressa imago; *secunda* vero Marci Evangelium, in quo ea præcepta et consilia legebant, quæ ab ipso Marco servari conspiciantur; ipse agebat quod docebat; docebatque quod agebat, dum Evangelium, quod scripserat, perfectissime servabat. Juxta divina Christi dogmata prius quisque ardera debet charitate et bonis operibus, quam aliis per suam doctrinam lucere. Sicut enim natura prius hominem format, quam ei loquelæ usum tribuat; ita et quisque se per opera bona formare debet, antequam aliis loqui, aliosque docere suscipiat. Et revera cui bono, unum facere et aliud dicere? Cujus utilitatis, si quis aliis faciendum proponat quod ipse perficere renuit? Nullius equidem; nam, ut ait S. Hieronymus, *non edificat, sed destruit, qui quod aliis dicit, ipse non facit* (in c. 21 Mat.). Pharisei superbi et hypocrite ambiabant vocari Rabbi; eorum quilibet magister appellari optabat; erant autem magistri, qui quæ dicebant, minima agebant, vel qui aliud verbis et aliud factis dicebant; S. Marcus id prius fecit, quod in Evangelio suo faciendum docuit: antequam homines humiles *beatos* esse scriptitaret, humilitatem apprimè ipse colebat; priusquam inimicos diligendos evangelizaret, ardentè quosque, quantumvis sibi infensos, hostes amabat; orabat pro persequentibus et calumniantibus, iis benefaciebat qui ipsum oderant et alia omnia perfectissime

servabat, quæ in Evangelio suo, Spiritu Sancto dictante, delineavit. O Evangelistam mirabilem, qui Evangelium scripsit, quod a S. Petro audierat, quod a Spiritu Sancto didicerat et quod ipse perfecte servabat! Ecce quid S. Marcus scripserit, ut Evangelista: *inquiramus nunc, quid passus sit, ut martyr.*

III PARS.

Quid passus est S. Marcus ut martyr.

Multa et gravia a conversionis suæ tempore passus est Marcus tum in itineribus quæ suscepit, tum in mortificationibus et omnium virtutum exercitio cui vacavit; tum a Gentilibus et Barbaris quibus predicavit; hodie ea solum inspecio, quæ, ut martyr tempore sui martyrii pertulit et dico eum passum esse 1. injurias et Iudibria; 2. vincula et carceres; 3. gravia supplicia et ipsam mortem.

1. Multi ex Alexandrinis civibus nondum ad catholicam fidem conversi, diemoniaco in S. Marcum inardescens furore, consilium inierunt adversus discipulum Domini, atque in ejus aedes irruentes, cum eum sacra facientem offendissent, injuriis et contumeliis affecerunt: *injuriis ac maledictis lacessitus, mansuete et æquo animo omnia perfererat* (Procop. ubi sup.). Inter multas autem quibus eum lacessabant, injuriis, avertit Metaphrastes, quod illum bubulum vocaverint: *trahamus*, inquebant, *bubulum in bubulci stabulum*. Eum vocant *bubulum*, qui leo erat generosissimus ad ardua quæque suscipienda: vocant eum *bubulum*, qui vir erat sanctissimus ratione suarum virtutum: eum *bubulum* vocant, qui episcopus erat zelantissimus et Evangelista a Deo dilectus. Hanc quidem et alias injurias æquo et gratissimo animo pro Dei amore passus est Marcus; præterea maligni et barbari ejus inimici injuriis et conviciis plurima et gravia addiderunt Iudibria; eum etenim *ligatis e collo funibus, alii media Alexandria Iudibrio, propudiosoque spectaculo ante trahebant; alii fustibus, lapidi-*

busque tundebant (Nicetas ubi sup.). Tales fuere injuriæ, taliæque extitere Iudibria, quæ invictissimus ille præsul ab ingratis Alexandrinis civibus pertulit: eos ille verbis suavissimis ad Christi amorem perducere conatus erat et ipsi verbis contumeliosis eum exhonorare contendunt: ille, ut eos ab infami demonis servitute eriperet, ardentem et continua solitudine laboraverat, et hi eum, veluti hominem vilem et despicibilem, populorum Iudibrio exponunt; interim S. Marcus *mansuete et æquo animo omnia perfererat*. Innumera Judæis beneficia Christus impendit; iis namque altissima fidei mysteria manifestavit; iis verbo et exemplo salutis et perfectionis viam patefecit; cæcis insuper visum, surdis auditum, mutis loquelam, paraliticis membrorum usum, aliisque multis ægrotis sanitatem et mortuis vitam restituit. O Christe Salvator, tibi quid pro tantis impensis beneficiis retribuere Judæi? *Retribuebat mihi mala pro bonis*; non bona bonis compensarunt, invero mala pro bonis retribuere: quippe qui illum Judæi villi pretio vendiderunt, eum ligatum per Jerosolymitanæ urbis compita traxerunt, injuriis et contumeliis affecerunt, militum et satellitum Iudibrio illum objecerunt, ad crudelam tandem et infandam mortem damnarunt. Ecce retributionem Christi; et ecce etiam retributionem Marci: ille namque Alexandrinis cives ad Christi fidem vocaverat, eos ad justitiam semitas direxerat, eis gravi cum labore sacrum annuntiaverat Evangelium, eorum multos ægrotos sanaverat et quibusdam ex eorum mortuas vitam resituarat; ipsi vero retribuere mala pro bonis; siquidem illum injuriis et conviciis onerarunt, eumque Iudibrio totius civitatis, per quam raptus est, exposuerunt; neque solum injurias et Iudibria passus est, etiam *vincula et carceres*.

2. Vincetus fuit Marcus, qui peccatorum vincula solvere solebat; vincetus fuit, qui complures a simulacrorum cultu et errore liberaverat; vinculis comprehensus ab iniquis hominibus ille, qui multos a demonum faucibus eriperat. Sicut enim a Judæis Christus, velut reus et infamis, vincetus et ligatus ad domum Anasæ pontificis, ad prætorium Pilati judicis et ad Herodis regis curiam ductus est, ita Marcus funibus vincetus collo,

non manibus, velut bubulus tractus et raptus fuit per vias et plateas civitatis Alexandrinæ, tanta vi, tantoque impetu, ut caro ejus contusa remanserit et pavimentum fuso ejus sanguine cruentatum fuerit. Postea ingrati et barbari illi cives sanctissimum hunc virum, sic suo perfusum et sauciatum sanguine et quasi exanimem ad carcerem traxerunt et in eo recluserunt. O detestandam horum civium ingratitude! o gloriosum hujus sancti martyris certamen! Dicebat Paulus, quod bonum certamen certasset et quod gloriose pro Christo pugnasset: *bonum certamen certavi*; quæ verba exponens S. Chrysostomus, ait, bonum et illustre fuisse Pauli certamen, quia vincula et carceres pro Christo passus erat: *ubi carcer, ubi vincula, ibi certamen bonum, nil hoc certamine melius, nihil illustrius* (hom. 9 in 2 Timot.). Illustre autem et gloriosum illud certamen obiit S. Marcus; ab Alexandrinis enim civibus, a quibus grande solatium et magna justo expectare poterat præmia, fuit turpiter vinctus et in carcerem conjectus. Non tamen hic eorum stetit malitia et perversitas: ab eis postremo *passus est gratia supplicia et diram mortem*.

3. D. Ambrosius, ut consoletur insones, qui carceribus injuste ocluduntur, ait, quod non debeant tristari nec conturbari, quia a Deo in carcere visitantur: *non turbentur innocentes, cum, oppressa justitia, traduntur in carcerem: visitat Deus et in carcere suos*; eos quidem omnes visitat internis consolationibus, quibus corda eorum roborat, eorumque mororem mitigat; ac insuper visitatus fuit in carcere Marcus ab ipso Christo Domino, qui ei visibiliter apparens, eumque confortans dixit: *pax tibi, Marce evangelista meus*. Cælesti illa consolatione recreatum, dum in carcere detineretur, infensissimam ejus hostes brevi illum inde extractum diris suppliciis affecerunt, vel potius omnibus eam tormentorum generibus probarant: *omnium generum cruciatibus*, inquit Procopius, *velut aurum quoddam fuit probatus* (Ubi sup.). Historici tamen, qui sancti hujus viri gesta et passiones referunt, non specificant, quæ fuerint illa supplicia quæ pertulit; dicunt solum, quod postquam e carcere fuit eductus, eum iterum, fune ad

collum ligato, per saxa magno raptarint impetu, quousque sanctissimam efflavit animam; siquæ rem totam evenisse narrat Metaphrastes: « cum dies illuxisset, venit illic civitatis multitudo, quæ cum illum eduxisset de carcere, rursus in ejus collum funem injeceerunt, eumque pertrahentes dicebant: trahamus bubulum in bubulci stabulum. At B. Marcus eo majores gratias omnipotenti Domino Jesu Christo agebat, dicens: In manus tuas Domine commendo spiritum meum; eumque hoc dixisset, tradidit Deo spiritum ». Timotheum hortatur D. Paulus, ut opus faciat evangelistæ: *opus fac evangelistæ*: quod est illud opus? respondet Doctor Seraphicus in sermone de S. Marco: *opus evangelistæ est: primo in Christum credere; secundo, Christum predicare; tertio predicata in scripturam redigere; quarto seipsum in mortem pro Evangelio tradere* (2 Tim. 4). O grande et arduum opus! quod perfecte adimplevit S. Marcus, qui in Christum firmiter credidit; qui Christum crucifixum predicavit alacriter; qui, quæ de Christo predicaverat, scriptis mandavit; qui tandem acerbam passus est mortem, ut quæ de Christo predicaverat et scripserat, sanguine suo confirmaret. Ecce supplicia, ecce mortem et ecce quid passus sit S. Marcus, ut Christi martyr. *Ut episcopus* Ecclesiam Alexandrinam fundavit, illustravit et perfecit: *ut evangelista*, Evangelium scripsit, quod a Petro audierat, quod Spiritu Sancto docente, didicerat et ipse exacte servabat: *ut martyr* passus est injurias et ludibria, vincula et carceres, gravia supplicia et mortem. Ecce quid fecit, quid scripsit et quid passus est Marcus in hoc sæculo, quibus omnibus meruit in cælum sublimari et ad primarias paradisi sedes evehi. Jam ibi eum contemplerur; miremur ejus gloriam, ejusque patrociniū imploremus. Quantam, o fratres dilectissimi, pensatis esse in cælo gloriam sanctissimi filius viri, qui tot et tanta pro Christi gloria fecit, scripsit et passus est? maxima quidem gloria ejus, quoniam, ut ait Niceas, Marcus apostolis ut apostolus, evangelistis tamquam evangelista, patriarchis ut patriarcha, atque martyribus ut martyr est coaptatus; variaque proinde corona præfulgens ac eximie nitens, in cælis a dexteris as-

stere aeterno Regi meruit. Demiremur cum tot donis radiantem, totque pretiosis redimitum coronis; atque insuper ad ejus confugiamus patrocinium, ejusque auxilium implemus. Respublica Veneta, duratione antiquissima, autoritate potentissima, nec non divitiis, viribus et nobilitate famosissima, a multis saeculis S. Marcum in patronum assumpsit; ideo sub ejus insignibus et protectione militat, pro siemmate leonem praefereus et pro tessera haec sumens Christi ad Marcum verba: *pax tibi, Marce evangelista meus*. Sub tali autem et tanto protectore felix et potens stat illustris haec respublica; sancti hujus intercessione innumera impetrat beneficia, ejusque patrocinio cuncta ei prospere et feliciter evenire videntur. Nec solis Venetis patrocinatur Marcus, verum et omnibus qui ejus devote et reverenter implorant auxilium. Ut enim perbelle ait S. Laurentius Justiniani: *4 invocat Marcum oppressus et levamen sentit; ejus implorat auxilium infirmus et sospitatem recipit; in mari, in solitudine, in periculis, inter latronum acies exoratur et juxta fideliter poscentium vota suffragatur: offert enim Deo orationes ad se elamantium atque gementium, ut beneficia conferat. Intercedit et obtinet; compatitur et sua interpellatione defendit. Suo nunquam frustratur voto, quoniam ardentur, quoniam recte, quoniam precatur humiliter. Per illum Deus largitur veniam, manum porrigit, delinquentes sustinet, tribuit vitam. Felices dixerim, qui tanto propitiantur patrono*. Itaque sanctum hunc Antistitem in vite nostrae patronum eligamus; hujus sanctissimi evangelistae protectionem humiliter postulemus et tanti martyris patrocinium in omnibus necessitatibus nostris sollicite ac ardentur petamus; et ut illud impetrare valeamus, enixe eum rogemus cum Procopio, dicentes: *O Marce evangelista, Deum nobis propitium reddere ne graveris; ab iis quae molesta nobis accidunt et a quibus perturbamur, nos subleves; quae in vita difficilia et gravia nobis sunt, ea facilia reddas; rumpas et chyrographum illud, in quo nostra criminata scripta sunt, errantium des veniam; talem enim ab ipsius Domini lingua potestatem accepisti. Si ligaveris, id quod ligatur, solvi non poterit. Si ad commiserationem ac veniam*

spectaveris, vinculum ipsum facile dissolvetur. Ne despicias nos propriorum peccatorum catenis constrictos, sed impera vinculis ipsis et illa effringentur. Denique fac, ut et nos bonorum caelestium participes efficiamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria est et imperium, nunc et in saecula saeculorum. Amen.

DE SANCTA CATHARINA SENENSI

CONCIO UNICA.

Ipse dabit tibi cor (Eecl. 6, 37).

Spirituum et meritorum uniuscujusque solus ponderator est Dominus. Unde sicut illi soli cognitus est numerus electorum in superna civitate locandus, ita et ei soli innotescunt gradus meritorum et praemiorum, quae cuilibet sancto specialiter competunt. Si tamen de sanctis per conjecturas, per presumptiones et per externa eorum gesta liceat judicare, certe S. Catharina Senensis tot durioris poenitentiae vacavit operibus, tot celestibus illustrata fuit visionibus, tam insolitis effulsit miraculis, tam familiariter cum Christo conversata est, tantaque charitate erga Deum et proximum exarsit, ut eam maximi exitiisse meriti ac supereminente ditatam fuisse sanctitate, nemo sit qui ambigat. Quod vero in tota sanctae illius virginis vita mirabilis apparet, est mira Christi erga eam dignatio, quae tanta fuit, ut ei proprium cor dare voluerit. Promiserat Deus se cor, seu amorem suum, daturum ei, qui ejus perfecte servaret praeccepta; *ipse dabit tibi cor*; id nunquam melius et perfectius adimpletum fuisse videtur, quam in sancta Catharina, cui Christus revera cor suum dedit. Ipse etenim sacrae hujus virginis cor

eripuit, in cujus locum cor rubicundum et ardentissimum, quod manu gestabat, reponens, dixit: ecce filia mea, *habes pro corde tuo cor meum* (Raymun. Capuan. in vita ejus), clauso-que latere recessit; et ne putaretur inane hoc fuisse phantasma, illo in loco ciecatrix permansit, quæ a multis visa est. An autem cor suum Christus ei moraliter solum dederit, an vero realiter et physice, reproducendo scilicet proprium cor et illud intra sanctæ illius virginis pectus introducendo, illius dumtaxat est judicare, qui novit abscondita cordium. Itaque in Seraphicæ illius virginis laudem dicam tantum, ipsam habuisse cor maxime conforme et simile cordi Christi. *Ace.*

Peccatorum corda plena, frigida et abominabilia sunt. Eorum corda plena sunt ignorantia, iniquitate et dolo: *cor tuum plenum est dolo* (Ecel. I, 40): eorum etiam corda sunt frigida erga proximum, quem non amant et cui plerumque mala ex corde desiderant: *mala autem in cordibus eorum* (Ps. 27, 3): sunt tandem eorum corda ab omni bono elongata et abominabilia: *abominabile Domino cor pravum* (Prov. 11, 20). Christus Jesus toto celo a peccatis et a peccatoribus segregatus non habuit simul cum iis cor plenum, frigidum et abominabile; imo vero habuit cor vacuum, ardens et consecratum; cor vacuum omni ignorantia, passione et imperfectione; cor ardens amore inimicorum, miserorum et omnium hominum; cor consecratum laboribus, doloribus et æterni Patris amoris. O cor venerandum! o cor omni admiratione dignum! et ecce cor, quod Christi simul fuit et S. Catharinæ; ipsa namque cum Christo habuit 1. cor vacuum; 2. cor ardens; 3. cor consecratum. His tribus propositionibus Catharinam idem cum Christo cor habuisse patebit: *ipse dabit tibi cor.*

I PARS.

Sancta Catharina simul cum Christo habuit cor vacuum.

Voluit Deus in sui gloriam altare fieri, non solidum, sed cavum et intus vacuum: *ipsum altare erat intus vacuum* (Exod. 38, 7). Cor Christi extitit quidem altare, in quo ad Patris æterni gloriam innumera interius sacrificia obtulit; et illud altare fuit vacuum, eo quod tamquam divinitatis thronus, ab omni quod imperfectionem redolet, fuerit prorsus alienum et vacuum; cor autem ejus præcipue vacuum fuit omni ignorantia, immunditia et affectu terrenorum. Et quoad hoc, cor S. Catharinæ cordi Christi maxime apparuit conforme; ipsa etenim cum illo habuit cor vacuum ignorantia, immunditia et affectu terrenorum: hujus sanctæ virginis cor fuit 1. *vacuum ignorantia*, cum fuerit doctissima; 2. *vacuum immunditia*, cum fuerit purissima; 3. *vacuum affectu terrenorum*, cum fuerit paupertatis amantissima.

1. Cor Christi omni penitus ignorantia vacuum fuit, cum in eo cuncti scientiæ Dei thesauri habentur reconditi: *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi* (Colos. 2, 3). Nulla prorsus in divino illo corde esse poterat ignorantia nebula; cum noverit et ea que sunt et ea que non sunt; ac in essentia divina omnia præterita, presentia et futura clare viderit. Sancta Catharina similiter non quidem ita perfecte ac Christus, ast suo modo habuit cor ignorantia vacuum; nam ipsa fuit doctissima et ab ignorantia tenebris remotissima. Magister ejus Christus *per revelationem, per occultam inspirationem et aliquando per claram apparitionem ei loquebatur, sicut homo loquitur homini* (S. Anton. 3 p. tit. 23, c. 14); ideo ipsa dicere poterat, non ab hominibus didici; *Deus omnium artifex docuit me sapientiam* (Sap. 7, 21). Sub tanto magistro Catharina ab infantia sua multas orationes, prima fidei rudimenta, et arctam vivendi formam, quam sancti

Patres in deserto tenerant, perfecte didicit: paulo autem ætate provector facta, sub eodem præceptore tam altam fidei et theologie mysteriorum notitiam assecuta est, ut quæque abstrusa penetraret, difficilia enodaret et obscura elucidaret; unde præstantiores quique theologi eam in dubiis et difficultatibus suis tanquam oraculum consulebant, doctissimasque ejus responsones admirabantur. Nec mirum; etenim ipsa divinitus edocta secreta celestia noverat, que non licet homini loqui. Ipsa etiam, quæ lateris Christi vulnus deosculari et sugere meruerat, e sacro illo divini luminis fonte tantam hauserat sapientiam, ut confessorii ejus, doctores omnes et plures ex summis Pontificibus eam audientes suspicerent et quasi in extasim raperentur. Coelestem autem hanc sapientiam eructavit præcipue S. Catharina, tum in libro de Providentia, in quo mirum in modum de solitudine cordis disserit; tum in variis epistolarum voluminibus, in quibus sublimia de Principum et Ecclesiasticorum regimine docet; tum in dubiis ipsi propositis, quæ clara et doctissime explanabat. O supereminentem hujus virginis scientiam! quæ magis adhuc enitet in hoc quod ipsa cognosceret abscondita quæque sive presentia sive futura. Procul dubio presentia, quæ sub sensu cadunt, a quolibet oculis habente videri et cognosci possunt; presentia autem quæ latent, ut cordis arcana, a Deo solo et ab iis, quibus Deus dederit, innotescunt; Deus autem hanc cordium notitiam sanctæ Catharinæ impertitus est; ipsa siquidem abscondita cordium scrutabatur, ac ita perfecte noverat, ut pluries pluribus, quæ in eorum cordibus laterent cogitationes, quis conscientie illorum esset status, quæ peccata confessorii manifestaverint et quæ celaverint, necnon alia multa declaraverit. Ipsa novit etiam abscondita nondum actu existentia, verum aliquando futura: *erat enim in ea*, inquit S. Antoninus, *spiritus propheticus tam perfecte et frequenter, quod pene eam nil posset latere* (Ubi sup.). Hoc prophetie spiritu illustrata, confessorium suum de his quæ ei superventura erant, quandoque præmonuit; futura schismata diu antequam evenirent prænu-

ciavit; imminetia Ecclesie mala summis Pontificibus indicavit; aliquibus Principibus varios eventus futuros prædixit; ipsa tandem in sua cella, velut in totius sapientie gymnasio sedens, præterita, presentia et futura, quantumvis abstrusa, penetrabat. Exinde certissime patet, cor Catharinæ simul cum Christi corde fuisse ignorantia vacuum, cum ipsa fuerit doctissima: *cor autem Catharinæ, simul cum corde Christi, fuit etiam omni immunditia vacuum, cum ipsa fuerit purissima.*

2. Cor Christi ita ab omni immunditia vacuum et alienum extitit, ut ad illud vel minima cujusvis peccati macula accedere nequiret. Non erat, quod diceret Patri: *cor mundum crea in me Deus* (Ps. 50); quia a principio ita mundum et purum creatum fuit ejus cor, ut nec levissima quaque peccati labe unquam fudari posset. O cor vere omni immunditia vacuum! similiter cor Catharinæ extitit mundissimum; non quidem a venialibus peccatis totaliter immunis vixit, tamen paucissima usque ad cor ejus venerunt, eoque tam cito lacrymis lavit et penitentis ita gravibus delevit, ut cor ejus mundissimum extitisse constet. De ipsa fertur, quod, postquam adhuc septennis virginitatem vovit, a mundi pompa et ab elaborato corporis sui cultu maxime abhorruerit; nihilominus importunis sororis suæ Bonaventuræ precibus victa, corporis ornatui aliquantulum indulsit, in quo an etiam venialiter peccaverit, dubitat S. Antoninus: *hanc tamen levitatem*, inquit, *ad se reversa multis lacrymis tersit, eamque confessa est proclamans, se inferno esse dignissimam* (Ubi sup.). Heu! si levitatem, de qua jure ambigitur an fuerit peccatum veniale, tot lacrymis lavit, tantoque dolore delevit, quantum cordis ejus munditiam fuisse censebimus, non solum respectu gravium, verum etiam respectu levissimorum peccatorum? tantam quidem, ut nec verbis explicari valeat. Perbelle dixit Augustinus, quod *cor justorum cælum est* (serm. 44). Cor nostrum parvum est, cælum amplissimum; cor nostrum est animatum et vivit, cælum vero est inanimum et non vivit; quomodo ergo cor justi, quod est parvum et animatum, potest vocari cælum, quod maximum est et inanimum? Dicendum videtur, cor ju-

storum esse cœlum, quia sicut Deus visibiliter habitat in cœlo, ita et in anima justi vere per suam gratiam sanctificantem inhabitat. Vel etiam dici potest, cor justorum esse cœlum, quia sicut in cœlo nihil est immandum: *non intrabit in eum ali- quod coinquinatum* (Apoc. 21, 27), sic cor justi ab omni prorsus peccati mortalis macula vacuum est et immune. Dupli- ci autem hoc sensu cor S. Catharinæ vere et perfectissime cœlum extitit; cœlum fuit per gratiam sanctificantem et abun- dantem, qua Deus illud replevit; fuit etiam cœlum, quia non solum mortali quodam peccato nunquam coinquinatum, verum et levissimas quasque peccati maculas ab eo abegit; idcirco in ejus corde mundissimo Christus virginum sponsus commo- rabatur et delectabatur. Christus *pascitur inter lilia* (Cant. 6), seu in cordibus instar liliorum dealbatis et mundis jucunde inhabitat; ipse est sapientia aeterna, quæ *non habitat in corpore subdito peccatis* (Sap. 1, 4); at in cordibus purissimis et a peccati macula alienis facile requiescit. Procul Christus a cordibus fedo avaritiæ, luxuriæ, vindictæ et aliorum vitio- rum luto inquinatis et foetidis; ibi non habitat hic puritatis amator; e contra in mundissimo S. Catharinæ corde gratis- sime commoratur. De ipsa enim legitur, quadam die demones ex Dei licentia tentationibus horrendis illam vexasse, objicientes intellectui ejus et coram ipsa patrautes quidquid anima pu- ritatis sollicita magis horrescit. Horrui, et satanæ fortiter res- sistens, summopere turbata est virgo sacra; cui cum post tale certamen apparuisset Christus, ipsa ad summum afflicta humi- liter dixit ei: ubi, Domine mi, fuisti, dum cor meum tot tur- pidinibus vexabatur? cui Dominus: *ego eram in corde tuo, latebam in medio cordis tui* (S. Anton. ubi sup.). Heu! si Christus in corde Catharinæ erat et latebat, etiam cum ten- tationibus ad turpia allicientibus vexabatur, quanta æstimanda pretiosi et cœlestis illius cordis munditia? Cum Christus Do- minus in hunc mundum venit, voluit in loco totius mundi purissimo, videlicet in sinu Beatissimæ Virginis Mariæ habitare et quiescere; quantum ergo censebimus cordis sanctæ Catha- rinæ munditiam, in quo Christus fuit, latuit et commoratus est?

certe cor ejus purissimum et ab omni immunditia alienum reputandum. S. Catharina igitur simul cum Christo habuit cor vacuum omni immunditia: *habuit etiam cum eo cor vacuum ab affectu omnium terrenorum.*

3. Abhorret natura vacuum; unde cum cor gratia et cœle- stibus bonis destituitur, terrenis impletur: et e contra, ut ait sanctus Bernardinus Senensis, cum cor terrenis evacuat, cœlestibus bonis facile impletur: *terrenis vacui, cœlestibus implebuntur* (t. 23, ser. 9, 12). O quam plenum fuit Christi cor cœlestibus bonis, et o quam vacuum affectu omnium terreno- rum! o quam similior, plenum et vacuum fuit S. Catharinæ cor! plenum cœlestibus divitiis: in cœlis enim semper conversabatur et divitiis cœlestibus continæ replebatur. Quis narrare posset, quot mirabiles visiones habuerit, quot extases passa sit, quot cœlestibus consolationibus gavisa, quotque mi- rabilia in cœlo videre meruerit? ipsam gloriam Beatorum, imo et divinam essentiam vidisse, confessorio suo fassa et testata est, dicens: *intellexit anima mea gloriam Beatorum; anima mea vidit divinam essentiam* (S. Anton. ubi sup.). O cor vere bonis spiritualibus et cœlesti rore plenum! o cor vere vacuum affectu omnium bonorum terrestrium, quæ desepit, reliquit, ac paupertatis voto penitus abdicavit! Exinde quacun- que ipsi impertiebantur, sive oleum, sive vinum, sive frumen- tum, sive vestes, ea pauperibus et aliquando ipsi Christo sub specie pauperis petenti erogabat. Fideles hortatur D. Paulus ad cœlestia bona, non vero terrestria ambienda et inquirenda: *quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram* (Co- loss. 3, 1). O quot e contra, posthabitis gratiæ et gloriæ bonis, terrenis solum ditari ambiunt et satagunt! Vel ipsi sanctæ Catharinæ consanguinei eam ad matrimonium inendum et ad cor suum terrenis agglutinandum, variis modis inducere per- tentarunt; at hæc sponsa Christi, quæ se totaliter spiritua- libus addixerat, non acquievit carni et sanguini; quin contra, soli Deo placere studens, quæ sursum sunt semper quæssivit; cuncta terrena nihil pendit, ac veluti vilia spiritualis vite

impedimenta respexit et desepxit. De sancta virgine Theresia fertur, quod quadam die post perceptum sacrosanctum Eucharistiae sacramentum in extasim raptā, tantam interioris suavitatem et dulcedinem senserit, ut ab illo tempore terrena cuncta, non secus ac vile fornicarum examen aspiceret: *omnia*, inquit, *mihī videbantur esse fornicarum examen*. Heu! si S. Theresia post illam extasim ita terrena bona contempserit, quid dicendum de S. Catharina, cui *communiter contingebat, ut communionē accepta, raperetur in extasim et per tres, vel quatuor horas raptā et alienatā a sensibus manebat immotā?* (S. Anton. ubi sup.). Quid sentiemus de S. Catharina, quae passim extases patiebatur, quae rore caeli in oratione pascebatur, quae in meditatione gustabat assidue, quam suavis est Dominus, quae celestium honorum magnitudinem noverat, et cuius anima essentiam divinam videre meruerat? Certe terrena omnia non solum ut fornicarum examina, verum ut his villiora et affectu cordis humani indigniora desepxit et abiecit. Ecce cor vere vacuum; dum autem S. Catharina simul cum Christo habuit cor vacuum, *cum eo etiam habuit cor ardens amore hominum*.

II PARS.

Sancta Catharina simul cum Christo habuit cor ardens.

Christus Dominus tanto erga homines ardebat amore, ut tota ejus cura, totaque doctrina ad hunc amorem tetendisse videatur: *dilectio proximi est tota Creatoris disciplina* (Ter-tull. ad. Marc. 5, 14). Venerat ignem mittere in terram: *ignem veni mittere in terram*; ignem scilicet amoris Dei et proximi, quo cor ejus ita exarsit, ut pro omnibus penitus hominibus pati, cruciungi et mori voluerit: *Christus pro nobis mortuus est* (ad Rom. 5). Specialiter vero Christi entuisse videtur amor erga inimicos, erga infirmos et erga peccatores, quibus specialiora amoris sui signa dedit. Et in hoc magistrum

et sponsum suum Christum perfectissime imitata est Catharina, cujus cor sancto omnium hominum amore accensum specialius et ardentius amavit 1. *inimicos*, quibus injurias condonavit; 2. *infirmos*, quorum calamitates sublevavit; 3. *peccatores*, quorum salutem optavit et pro viribus procuravit.

1. Christus Dominus, qui omnes penitus homines diligebat, suum erga inimicos specialius manifestavit amorem; his enim injurias condonavit, multa iis beneficia impertitus est, et in cruce pendens pro iis anixe Patrem est deprecatus. O praeclearum dilectionis inimicorum exemplar! cui quidem conformis extitit Catharina, quae cum omnes homines, nullo excepto, propter Deum amaret, suum specialiter erga inimicos patefecit amorem; ei enim improperebant multi; propter pietatis ejus exercitia mussitabant non pauci; aliqui murmurantes ex hoc quod saepissime sacrosancto reficeretur Eucharistiae sacramento, illam ex unico hoc cibo vivere dicebant; alii, ut de suspecto consorcio illam incusarent, eam plus quam par esset confessarium alloqui agebant; ei complures, tum ex invidia, tum ex falso zelo varia illudebant, multasque ei injurias inferebant; ipsa cum *malediceretur, non maledicebat*; mala malis non compensabat, quin contra orabat pro persecutoribus, maledicentibus benedicebat, et erga infensissimos quosque hostes se beneficam exhibebat. Ad sanctae illius virginis gloriam narratur, quod cum in civitate Senensi quaedam degeret infirma, lepra ita enormiter corrupta, ut nec interveniretur aliquis, qui ei subvenire vellet, Catharina, ubi hoc rescivit, *ad eam accessit festinanter, ardore charitatis succensa*. (S. Anton. ubi sup.). ei salutem dixit, contrectavit eam, ejusque se obsequio propter Deum ita mancipavit, ut qualibet die eam pluries inviseret, cuncta victui necessaria ei prepararet, magnoque affectu et diligentia ei in omnibus inserviret. Ingrata vero haec agrotā, diabolo suggerente, post percepta multa ardentissime charitatis officia, cepit objurgare ac contumeliis afficere virginem; opprobriis et irrisionibus multis illam insectabatur; ipsa vero talia benigne audiens, irascentem verbis dulcissimis leniebat, maledicenti beneficiebat, omniaque ipsi necessaria quieto et

tranquillo animo suppeditabat. Quid simile de alia fertur infirma, cui propter putridum cancer foetenti maximo charitatis studio opitulabatur S. Catharina, licet hæc ingrata mulier benefactrici suæ crebro malediceret, eamque detractionibus suis denigrare conaretur. Alia multa ab authoribus recensentur charitatis testimonia, quæ inimicis suis præstitit hæc virgo sacra; eos enim dilexit, fovit, protexit et beneficiis multis replevit. Unde, si inimicis parcere, cum iis nocere possumus, gloriosissimum censet S. Ambrosius; *magna gloria est, si cui potuisti nocere, parcas*; maxima certe fuit gloria S. Catharinæ, quæ, cum inimicis nocere posset, non solum iis pepercit, verum et iis benefecit, multaque ardentissimæ charitatis officia sedulo impendit. Habuit ergo S. Catharina cum Christo cor ardens amoris erga inimicos, quibus benefecit: *habuit etiam cum Christo cor amore ardens erga infirmos, quorum calamitates subleavit.*

2. Magna erga infirmos charitate ferebatur Christus; unde passim cæcos, surdos, mutos, paralyticos, aliisque infirmitatibus gravatos sanabat, neque solum per seipsum iis subveniebat, etiam per apostolos, quibus dedit potestatem, *ut curarent omnem languorem et omnem infirmitatem* (Mat. 10). Simili quoque charitate ardebat S. Catharina, quæ omnibus quidem miseris compatiebatur; ac precipue ægrotis, quibus inserviendis assidue vacabat. De aliquibus jam locuti sumus, quibus maxima charitate et patientia ministravit; verum et aliis multis eadem charitatis officia præstitit; ab Ecclesia enim ad xenodochia prope rare solita erat, ubi iis qui lepra, putridis canceribus, fetidis et inveteratis ulceribus et aliis morbis horrendis ac contagiosis laborabant, alacri animo opitulabatur. Quodam autem die, detecto ægrotantis alienius ulcere, tantus ex eo fœtor exhalavit, ut virgo sacra usque ad vomitum commota fuerit, nec ideo a charitatis officio destitit; quin contra, ut de seipsa triumpharet, iisque fœtoribus assueveret, os et nares horrendo et fœtido huic ulcери admovit et suxit, donec horrorem et nauseam visum est sibi extinxisse. Alia vice, cum ulcus cancerosum virgo detergeret, tantus similiter ejus

nares fœtor invasit, ut ejus omnia commota sint viscera; at illa, ut de naturali hoc horrore totaliter triumpharet, fœdi hujus ulceris loturam in scutella collegit et alacriter bibit. Quæ actio ita Christo ejus sponso accepta fuit, ut proxime sequenti nocte illi apparuerit, sacraque corporis sui vulnera ei patefecerit; cumque ad sumendum potum ex lateris sui vulneris eam invitasset, *inclinauit Christus locum vulneris lateralis ad os ejus, ex quo potu per non parvum moræ spatium inexplicabilem hausit sapientiam tam acide, quod abunde satiata simul et sitibunda fuerit* (S. Anton. ubi sup.). O ineffabilem Christi erga hanc virginem gratiam et favorem! O mirabilem etiam hujus virginis erga infirmos charitatem! quæ enim major charitas, quam inter infirmos commorari, eos consolari, purulenta eorum ulcera lavare, sordes quasque hilari animo abstergere, fluentem saniem lambere, omniaque ipsis necessaria sedulo prestare, nec aliqua adveniente tentatione ab his charitatis officiis cessare? Præclare dixit S. Fulgentius, charitatem erga proximum, si vera sit, nunquam frigescere, imo inardescere semper et crescere: *proprium est charitatis proximi, ut in eo, qui eam erogat, crescat* (ep. 5 ad Eugyp.). Quod verissimum in S. Catharina comprobatur; charitas enim qua erga ægrotos exarsit, nunquam refrigit; major semper et ardentior est effecta. Dæmones invidia tabescentes, ab his charitatis officiis eam avocare conantur, tum provocando infirmos ad illi improprium, tum horribiles in ulceribus infirmorum excitando fœtores; ejus etiam sociæ et amicæ timentes, ne ipsæ ob fœtencia quæ attractabat ulcera, in gravem aliquem morbum incideret, ei suadere pertentant, ut charitatis suæ exercitia temperaret; ejus tandem parentes ægre ferentes delicatam hanc filiam nosocomia circuire, canceres tangere, ac infirmis plerumque ingratissimè villosa et abjectiora quæque charitatis officia prestare, eam a pio hoc exercitio avertere satagerunt; jamvero nec dæmones, nec amici, nec parentes eam a proposito deterrere potuerunt; quin contra ardentior semper et officiosior effecta ejus charitas usque ad mortem in his charitatis exercitiis perseveravit. O cor vere

ardens charitate erga infirmos! *Ad haec cor ejus fuit etiam ardens charitate erga peccatores, quorum salutem vehementer optabat.* Inenarrabilis et incomprehensibilis est charitas, qua Christus peccatores prosecutus est: pro eorum enim salute de caelis descendit, pro eis incarnatus, passus ac mortuus est; et quasi justorum oblitus fuisset, in hunc mundum non ut justos, tantum ut peccatores vocaret, se venisse ait: *non veni vocare justos, sed peccatores.* A Christo sponso ad Catharinam ejus sponsam transeo, illiusque erga peccatores charitatem demiror, quae tanta erat, ut omnium salutem ardentem desideraret et pro viribus procuraret; ut enim ait S. Antoninus, *quidam zelus animarum cordi ejus infusus commovebat eam, omnium zelans salutem* (Ubi sup.). Sponsa Canticorum lilio assimilatur: *sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filios* (Cant. 2). Legit Nyssenus: *sicut rosa inter spinas* (hom. 4 in Cant.); unde haec sponsa lilio assimilatur et rose. S. Catharina merito dicitur liliū et rosa; *liliū* ratione puritatis virginalis qua fulsit; *rosa* ratione zeli et charitatis qua erga peccatores ardebat, quae tanta erat, ut omnium salutem summo affectu desideraret. Quapropter sanctos illos, qui pro hominum salute plurimum laboraverant, speciali cultu venerabatur et cum divinitus novisset, quod S. Dominicus fratrum praedicatorum Ordinem ad procurandum hominum salutem instituisset, terram religiose osculabatur, quam transeuntes fratres praedicatores pedibus calcarent. Nec hic haerebat ejus erga peccatores charitas; tantopere namque exerevit, ut pro cujuslibet peccatoris salute mortem libenter passa esset: *tantum ejus erat amor erga proximum, ut pro quolibet libenter sustinisset mortem* (S. Antonin. ubi sup.). Non pro omnibus simul peccatoribus semel solum mortem sustinere voluisset, pro cujuslibet peccatoris salute libenter mortem sustinisset; unde pro salvandis decem peccatoribus, decies, et pro salvandis mille, millies mortem sustinere acceptasset. O magnam ejus erga peccatores charitatem! Quid autem mirabilis de Seraphica illa virgine narrat Lippolus dicens, tantam illius erga peccatores fuisse charitatem ut corpusculo suo os

inferni obstruere voluisset, ut in eum aliquis non intraret, ac optasset ipsa sola inferni supplicia pati, ut ab iis alii omnes liberarentur; sic enim Catharinam Christum deprecantem hic author inducit: *ni Domine, quonam modo ferre potero, ut qui ad imaginem tuam formati sunt, in aeternum pereant? an non in majorem gloriae tuae cumulum eederet, ut salva charitate, ego sola perirem, corporisque mei objectu aditum ad inferos obstruerem; ammiraque gehennae tormenta perferrem, quam ut tot annorum millia a beatitudinis tuae consortio excluderentur? (in vita ejus).* Mirabilis quidem extitit S. Pauli charitas, qui pro hominum salute a Christo anathema esse optavit: *optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis* (Rom. 9, 3); quodammodo mirabilior et ferventior fuisse videtur S. Catharinae charitas, quia non solum pro peccatorum salute a Christo anathema esse prooptavit; verum etiam a Dei visione privari, a paradiso arceri, et in inferno cruciari, aeternisque suppliciis pro eorum salute addi concepivit. Nec ejus amor erga peccatores in solis piis et ardentibus affectibus stetit; verum et omnibus modis, quibus potuit, eorum salutem procuravit; suis enim orationibus, consillis, exhortationibus et exemplis innumeros a daemonis laqueis liberavit, ab inferni faucibus extraxit, ad mundi contemptum induxit, ac per justitiae et virtutis semitas ad caelum deduxit: *quis sufficiens narrare, quot sceleratos homines ab ipsis infernorum faucibus extraxerit? quot obstinatos ad sui cognitionem adduxerit? quot mundo huic deditos, ad ejus contemptum induxerit? quot variis divocatos tentationibus a satanae laqueis liberaverit? quot caelitus vocatos, per virtutis iter deduxerit?* (Raym. in vita ejus). Ecce quomodo sancta Catharina, simul cum Christo habuit cor ardens amore proximi: *et simul cum eo habuit etiam cor consecratum.*

III PARS.

S. Catharina simul cum Christo habuit cor consecratum.

Divinum Christi cor omnium virtutum et bonorum operum exercitio fuit addictum et consecratum; et præcipue humilitati, mortificationi et æterni Patris amori. Catharina autem simul cum Christo habuit cor consecratum I. *humilitati*, cui firmiter adhaesit: 2. *mortificationi*, quam constanter sectata est: 3. *amore Dei*, quo semper successa fuit.

I. Christi cor humilitati apprime fuit consecratum; annihilavit enim semetipsum, ac ita se humiliavit, ut opprobrium hominum, servum abjectum, et vilem vermiculum se diceret: *ego autem sum vermis et non homo* (Ps. 21, 7). Sancta autem Catharina, Christi magistri et sponsi sui emula, cor etiam humilitatum et humilitati consecratum præferabat; humilia enim de se sentiebat, humiliaciones et ludibria læto suscipiebat animo, vilibus et contemptibilibus quibusque exercitiis studiose incubebat, gratiasque a Deo acceptas pro viribus occultabat: *tanta*, inquit sanctus Antoninus, *in ea abundavit gratie plenitudo, quod quasi continue in actuali contemplatione occuparetur*; assiduitate orationum noctes pene omnes ducebat insomnes: in his autem orationibus sæpissime anima ejus ab externis rapiabatur sensibus, quo tempore ei gratias et favores maximos Deus impertiebatur, quos ipsa præ humilitate ab omnibus nesciri cupiebat et pro viribus celabat, ut videre est in insigni illo privilegio stigmatum, quæ Christus corpori ejus imprimere dignatus est; sancta enim hæc virgo in extasim rapta Christum vidit crucifixum, magnoque lumine circumfusum, ex cujus quinque vulneribus quinque radii sanguinei ad eam fluebant, et ad manus, pedes et cor illius tendebant. Tunc ipsa, humilitatis ergo, sic Christum deprecata est: *ah Domine Deus meus, non appareant cicatrices in corpore meo exterius: sufficit enim interius* (S. Anton. ubi sup.); illaque adhuc loquente, ante-

quam dicti radii ad eam pervenissent, colorem sanguineum mutaverunt in splendidum et in forma pure lucis pervenerunt ad quinque loca corporis ejus, scilicet ad manus, pedes et latus sinistrum. O præcellentem Christi erga Catharinam favorem et dignationem! o maximam hujus virginis humilitatem! Certum est, quod ad conservandam humilitatem, Dei dona occultare oporteat, nec aliquando sint manifestanda, nisi Dei gloria, aut proximi utilitas id exigat; ut enim docet sacer Textus: *sacramentum regis abscondere bonum est* (Tob. 12, 7). Omnia quidem specialia Dei dona *sacramenta* dici possunt, sacra præcipue Christi vulnera; hæc sunt sacramentum sacramentorum, cum ex illis omnia sacramenta manarint; hujus autem sacramenti Catharinam participem fecit Christus; quod Regis sui sacramentum ipsa humilitatis causa latere voluit, ardentem Deum rogans, ut exterius hæc sacra signa non apparerent: *ah Domine Deus meus, non appareant cicatrices in corpore meo exterius*. Post completum Transfigurationis mysterium, prohibuit apostolis Christum, ne manifestarent, quod ipsum gloria radiantem, faciemque ejus veluti solem rutilantem vidissent: *nemini dixeritis visionem* (Matt. 17, 9). Cur Christus hanc visionem ita latere optat, ut nemini dicatur? Respondet Theophylactus, Christum hanc visionem manifestari noluisse ex humilitate: *propter humilitatem denunciat nemini dicendum*. Opprobrium, irrisiones, dolores et omnia quæ passurus erat Christus, enarrare non prohibebat: narrent hæc apostoli, quantum placuerit, de hoc non curat Christus; corporis sui gloriam et mirabilia, quæ in monte Thabor ipsi contigerunt, publicari non patitur ob profundam humilitatem, quam sectatur. Et eodem humilitatis motivo ducta S. Catharina, visiones, raptus, mentis exoesus et omnes favores a Deo acceptos latere cupiebat. Igitur sancta hæc virgo simul cum Christo habuit cor consecratum humilitati; *habuit etiam simul cum eo cor consecratum doloribus et mortificationibus*.

2. Sicut Christus in laboribus et doloribus fuit a juventute sua, nec aliud quidquam ardentius optavit, quam pati et crucem portare, ita Catharina doloribus, passionibus et labo-

ribus a iuventute sua totaliter fuit addicta; corpus enim suum ita abstinentiis debilitavit, ut interdum mensibus integris sola sacra communione nutrireretur, et pluries annis integris solis herbis victitaret. Carnis suae macerationis ita insistebat, ut castenam ferream, quae usque ad ossa penetrabat, defasere so-
leret, et singulis diebus cum alia catena ferrea ter corpus suum et quilibet vice ad minus per unius horae spatium dire flagellaret. Somno gravata supra ligneas tabulas parcissime dormiebat: injuriis et opprobriis affici illi erat dulce: a parentibus et aliis quibus benefecerat, vexari ei videbatur suave, quia nil tam optabat, quam pro Christi sponsi sui amore pati, ac passionibus ejus associari. Unde cum quadam die Christus ei apparuerit, coronam auream dextra et spineam sinistra gerens, eique dans potestatem, quam ex duabus voluerit, eligendi, ipsa continuo spineam elegit, et magna vi capiti imposuit: *spineum diadema utraque manu de Salvatoris manibus accepit, capitique suum cum tanta violentia imposuit, quod spinæ caput ejus violenter unidique perforaverint* (S. Anton. ubi sup.). O virgo sacra, cur auream spineam praefers coronam? Quia ut ait S. Antonius, *cultu sacratissime Christi passioni conformari et pennis quascunque propter eum amplecti*. Ferdinandus Portugalliae rex pro stemmate duo corda unica sagitta transfixa gerebat, cum hac inscriptione; *cur non ambo? seu, si unum ex his cordibus est sagittatum, cur non ambo simul sagittis confixa?* Hæc Christo et Catharina perfectissime conveniant; illa etenim videns caput Christi spinis perforatum, dicebat intra se: cur et caput meum spinis non erit redimitum? Cum contemplabatur manus et pedes Christi clavibus transfixos, dicebat interius: cur manus et pedes mei non similiter transigentur? Cum meditabatur cor Christi passionibus et doloribus consecratum, dicebat intra se: cur cor meum doloribus et passionibus totaliter non consecrabitur? *cur non utrunque?* Ut ergo Christo conformaretur, dolores ambiebat, præligebat et libenter portabat: *vult sacratissime Christi passioni conformari et pennis quascunque propter eum amplecti*. Demum sancta Catharina habuit etiam simul cum Christo *cor consecratum amori*.

3. Doctor Seraphicus virginem aliquam religiosam alloquens, cor ejus Dei esse altare docet: *altare Dei est cor tuum (de perfect. vitæ 6)*. Certe quodlibet ex nostris cordibus est altare, in quo quilibet Deo sacrificia offerre debet. Sicut autem præceperat Deus ignem in altari suo semper ardere: *ignis in altari semper ardebit* (Lev. 6, 12), ita et in cordibus nostris ignis amoris divini semper ardere debet. Hoc quidem igne vere sufflammatum fuit cor Christi Salvatoris, qui omnibus notum esse voluit, se Patrem æternum ardentem diligere: *ut cognoscat mundus quia diligo Patrem* (Joan. 14. 31). Eodem pariter igne exarsit cor Catharinae, quod fuit altare amori Dei totaliter consecratum: non enim amabat divitias, delicias et alia quæ mundus diligit, sed solum Deum; ob cujus amorem orabat, jejunabat, infirmos visitabat et indesinenter virtutis operibus incumbebat. Unde inter Christum et Catharinam spirituale quoddam haberi videbatur amoris commercium; amabat Catharinam Deus et Catharina Deum redamabat: Deus in sui erga Catharinam amoris testimonium, eam celestibus visionibus recreabat, cum ea familiariter colloquebatur, abditissima fidei mysteria ei aperiebat, futura et cogitationes cordium illi revelabat; necnon morbos sananda et alia multa miracula operandi potestatem illi dabat: Catharina vero, ut amorem amorem, quantum illi fas erat compensaret, de Deo semper cogitabat, ejus magna prædicabat, ad ejus obsequium homines alliciebat; propter eum ægrotis, afflictis et miseris libenter inserviebat; propriumque corpusculum propter Dei amorem jejuniis, vigiliis et omnibus anterioris pœnitentiæ operibus cruciabat. O ardentem Catharinæ erga Deum amorem! Abel et Cain Deo obtulerant sacrificia hæc tamen differentia, quod non Caini, sed Abelis sacrificia Deo grata et accepta forent: cur Abelis et non Caini sacrificia approbat et acceptat Deus? Respondet Rupertus abbas, Caini Deo non placuisse sacrificia, quia Deo suas res tantum, non se ipsum offerebat: *cum Cain Deo offerrebat sua, seipsum sibi retinebat* (in Gen. 4. 2); Abelis autem sacrificia Deo fuisse placita ait, quia ei primo cor suum offerebat: *primo cor suum, deinde rem suam*. O quot christiani

Deo Caini sacrificia offerunt! quot voluptatibus illicitis, avaritiæ, vel alicui creatura et non Deo, cor suum consecrant! S. Catharina vere Abelis sacrificium Deo obtulit, dum cor suum non terrestri cuidam bono, non vili et contemptibili creature, verum Dei amoris totaliter consecravit. Unde dici potest, quod Deo sacrificium medullatum obtulerit: *holocausta medullata offeram tibi* (Ps. 65, 15). Sacrificium medullatum est sacrificium cordis, ut ait S. Augustinus; hoc autem sacrificium vere Deo obtulit sancta Catharina, cujus cor continuo divini amoris igne exarsit; sive enim oraret, sive quiesceret, sive laboraret, in omnibus, ubique et semper ardentissime amabat Deum. Ideo concludendum, Christum cor suum vere sanctæ Catharinæ dedisse: *ipse dabit tibi cor*; hæc siquidem virgo simul cum Christo, habuit cor vacuum, ardens et consecratum. Cor Catharinæ fuit vacuum *ignorantia*, cum fuerit doctissima; *immunditia*, cum fuerit purissima; *et affectu terrenorum*, cum fuerit paupertatis amantissima. Cor etiam ejus simul cum corde Christi fuit ardens amore proximi, et præcipue *inimicorum*, quibus benefecit; *infirmorum*, quorum miseras sollevavit; *et peccatorum*, quorum saluti invigilavit. Ipsa tandem simul cum Christo habuit cor consecratum *humilitati*, cui firmiter adhesit; *mortificationi*, quam genere amplexata est; *et amoris Dei*, quo semper exarsit. Ecce quale Christi et Catharinæ cor fuerit; et ecce etiam qualia esse debet corda nostra: *effunde sicut aquam cor tuum*, (Thren. 2, 19), inquit Jeremias; corda nostra effundenda sunt, non sicut oleum, cujus aliquid in vase, in quo præexistebat, semper remanet; sunt effundenda sicut aqua, ita quod nil in eis ignorantie, immunditiæ et avaritiæ remaneat. Cor nostrum in medio corporis nostri situm est: ignorantia autem, immunditia et avaritia, veluti dii alieni, in corde nostro habitare solent; hi dii de cordibus nostris sunt abiciendi, donec iis penitus vacua remaneant: *abjicite deos alienos, qui sunt in medio vestri* (Gen. 36). Igitur exemplo Christi et Catharinæ cor vacuum habere debemus; ac etiam cor ardens amore proximi: eum diligere debemus sicut nosmetipsos:

diliges proximum tuum sicut teipsum (Matt. 19, 19). Grandis quidem labor diligere homines, qui sæpe nobis infensi sunt, ingrati et peccatores; hic autem labor, ut ait D. Augustinus, grandi præmio compensabitur in celo: *non parvus quidem labor est in hoc saeculo; sed grande erit præmium in futuro* (ser. 5 de S. Steph.). Postremo, simul cum Christo et Catharina habere debemus cor consecratum humilitati, mortificationi et amoris Dei. Unusquisque sacerdos est, ut Deo cordis sui sacrificium offerat: *fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes* (Apoc. 5, 10); offeramus ei sacrificium cordis humiliati, cordis mortificationibus attriti et cordis amore Dei ardentis. Hæc sacrificia si Deo in hoc mundo obtulerimus, cum ipso in celo æternum regnabimus. Amen.

DE SANCTÆ CRUCIS INVENTIONE

CONCIO UNICA.

Initiavit nobis viam novam (Hebr. 10, 20).

Crucem invenit Christus, crucem invenit Helena et crucem inveniunt omnes electi. Crucem suam, seu lignum crucis Christus invenit veluti semitam, qua filii Adam ad paradysum pergere valeant: *Crucis semitam Verbum Patris invenit*. Crucem invenit etiam S. Helena, Constantini imperatoris mater, quæ Christi Salvatoris crucem jam a ducentis circiter annis demonis industria latentem, veluti margaritam pretiosissimam, quam Ecclesia perdidit, reperit et recuperavit: *inveni drachmam, quam perdideram* (Luc. 15, 9). Crucem tandem inveniunt omnes electi, quia cruces, mortificationes et tribulationes sunt via, quam initiavit Christus, qua omnes electi ad cele-

Deo Caini sacrificia offerunt! quot voluptatibus illicitis, avaritiæ, vel alicui creaturae et non Deo, cor suum consecrant! S. Catharina vere Abelis sacrificium Deo obtulit, dum cor suum non terrestri cuidam bono, non vili et contemptibili creaturae, verum Dei amoris totaliter consecravit. Unde dici potest, quod Deo sacrificium medullatum obtulerit: *holocausta medullata offeram tibi* (Ps. 65, 15). Sacrificium medullatum est sacrificium cordis, ut ait S. Augustinus; hoc autem sacrificium vere Deo obtulit sancta Catharina, cujus cor continuo divini amoris igne exarsit; sive enim oraret, sive quiesceret, sive laboraret, in omnibus, ubique et semper ardentissime amabat Deum. Ideo concludendum, Christum cor suum vere sanctæ Catharinæ dedisse: *ipse dabit tibi cor*; hæc siquidem virgo simul cum Christo, habuit cor vacuum, ardens et consecratum. Cor Catharinæ fuit vacuum *ignorantia*, cum fuerit doctissima; *immunditia*, cum fuerit purissima; *et affectu terrenorum*, cum fuerit paupertatis amantissima. Cor etiam ejus simul cum corde Christi fuit ardens amore proximi, et præcipue *inimicorum*, quibus benefecit; *infirmorum*, quorum miseras sollevavit; *et peccatorum*, quorum saluti invigilavit. Ipsa tandem simul cum Christo habuit cor consecratum *humilitati*, cui firmiter adhesit; *mortificationi*, quam generosè amplexata est; *et amoris Dei*, quo semper exarsit. Ecce quale Christi et Catharinæ cor fuerit; et ecce etiam qualia esse debet corda nostra: *effunde sicut aquam cor tuum*, (Thren. 2, 19), inquit Jeremias; corda nostra effundenda sunt, non sicut oleum, cujus aliquid in vase, in quo præexistebat, semper remanet; sunt effundenda sicut aqua, ita quod nil in eis ignorantie, immunditiæ et avaritiæ remaneat. Cor nostrum in medio corporis nostri situm est: ignorantia autem, immunditia et avaritia, veluti dii alieni, in corde nostro habitare solent; hi dii de cordibus nostris sunt abiciendi, donec iis penitus vacua remaneant: *abjicite deos alienos, qui sunt in medio vestri* (Gen. 36). Igitur exemplo Christi et Catharinæ cor vacuum habere debemus; ac etiam cor ardens amore proximi: eum diligere debemus sicut nosmetipsos:

diliges proximum tuum sicut teipsum (Matt. 19, 19). Grandis quidem labor diligere homines, qui sæpe nobis infensi sunt, ingrati et peccatores; hic autem labor, ut ait D. Augustinus, grandi præmio compensabitur in celo: *non parvus quidem labor est in hoc saeculo; sed grande erit præmium in futuro* (ser. 5 de S. Steph.). Postremo, simul cum Christo et Catharina habere debemus cor consecratum humilitati, mortificationi et amoris Dei. Unusquisque sacerdos est, ut Deo cordis sui sacrificium offerat: *fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes* (Apoc. 5, 10); offeramus ei sacrificium cordis humiliatæ, cordis mortificationibus attriti et cordis amore Dei ardentis. Hæc sacrificia si Deo in hoc mundo obtulerimus, cum ipso in celo æternum regnabimus. Amen.

DE SANCTÆ CRUCIS INVENTIONE

CONCIO UNICA.

Initiavit nobis viam novam (Hebr. 10, 20).

Crucem invenit Christus, crucem invenit Helena et crucem inveniunt omnes electi. Crucem suam, seu lignum crucis Christus invenit veluti semitam, qua filii Adam ad paradysum pergere valeant: *Crucis semitam Verbum Patris invenit*. Crucem invenit etiam S. Helena, Constantini imperatoris mater, quæ Christi Salvatoris crucem jam a ducentis circiter annis demonis industria latentem, veluti margaritam pretiosissimam, quam Ecclesia perdididerat, reperit et recuperavit: *inveni drachmam, quam perdideram* (Luc. 15, 9). Crucem tandem inveniunt omnes electi, quia cruces, mortificationes et tribulationes sunt via, quam initiavit Christus, qua omnes electi ad cele-

stem patriam pergant: *initiauit nobis viam novam*. Docet nos Christus in Evangelio, duplicem esse viam, spatiosam unam et arctam alteram: via spatiosa est via voluptatum et deliciarum sæculi, et hæc ducit ad infernum: *spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem* (Matth. 7, 13); arcta vero est via crucis, mortificationis et adversitatum, qua tamquam via regia itur ad cælum: *quam angusta porta et arcta via est, quæ ducit ad vitam*. Hæc est via, quam initiavit Christus, hæc est via, qua incedere debemus, hæc est via cæli, ut tota hac concione constabit. *Aoe.*

Viator ad patriam maxime optatum pergens, longas, periculosas et inutiles semitas vitare solet; si enim iter sit longum, ei se committere renuit; si sit periculosum, illud sumere pertimescit; et si sit inutile, illo ire non curat. Patria autem nostra paradæus est, et quamdiu in hoc mundo vivimus, viatores sumus, qui ad illam patriam pergimus: semita vero qua incedere debemus, ut ad illam patriam aliquando perveniamus, est via crucis: *crux*, inquit S. Bernardus, *est via regni*. Hanc viam pauci tenent, eo quod ab ea abhorreant tamquam nimis longam, periculosam et inutilem; jamvero ut ad hanc viam tenendam omnes moveantur, velim sciant, viam crucis non esse longam, periculosam et inutilem; crux enim est via ad cælum non quidem longa, imo brevissima: non periculosa, verum securissima: non inutilis, at maxime necessaria. Crux est *viam brevis, via secuta et via necessaria*, ut paradæum adæmus. En tres orationis hujus partes.

I PARS.

Crux est brevis ad cælum via.

Sicut linea recta est, quo brevior habetur inter duo puncta; ita et recta ad cælum via est, quæ brevius ad illud perducit. Justi autem et electi via recta ad cælum properant: *semita iusti recta est* (Is. 26, 7): hi recta crucis via incedunt, tam-

quam brevissima, compendiaria et compendiosa via, qua itur ad cælum: *compendiosa est via crucis* (S. Bern.). Ita quidem brevis et compendiaria est via crucis, ut qui hanc tenuere viam, ad paradæum pervenerint 1. vix uno die; 2. uno temporis puncto; 3. ipsa hora qua crucem susceperunt.

1. Vix concepi potest, quantum a terra distet cælum empyreum, et ut taceam, quid de hac distantia vanti dicant auctores, unius Simonis Majoli astrologi præclari sententiam et verba adducam, quo sic se habent: *si a condito orbe per sealam a nona sphaera fingamus aliquem recta linea coepisse descendere versus terram, si viginti tantum miliaria quotidie confecerit, hodie nondum venisset (in methæor. coll.)*. O portentosam cæli a terra distantiam! quantumlibet tamen cælum a terra distet, crux, si pro Dei amore feratur, est via brevissima, qua unius diei tempore totum hoc iter pergitur. In cujus rei probationem, unicam adduco beati Patronis exemplum, qui licet atrocissima multa perpetrasset, eodem tamen die paradæum adit, quo contritus et humiliatus in cruce expiravit. Duo latrones simul cum Christo in Cadvaria: monte pendebant crucifixi, unus a dextris et alter a sinistris; unus autem ex his latronibus Christum blasphemabat, pro illo pati volebat, atque a cruce liberari petebat, et hic infelice perit; alius vero latro in Christum credidit, se cruce dignum confessus est, necnon contritus in cruce est mortuus, et iste meruit obtinere paradæum, non centum, vel viginti annorum poenitentia, eadem die, qua in cruce animam efflavit: dixit enim ei Christus: *hodie mecum eris in paradæo* (Luc. 23): seu, ut explicat divus Augustinus, *hodie mecum eris in beatitudine cælesti*, quia eodem die quo in cruce spiritum emisit, beatitudine cælesti potius est. Hunc latronem felicissimum proclamant sancti Patres, Felix fuit, inquit sanctus Athanasius, qui crucifixus ut latro, mox in cruce factus est Evangelista et prædicator, qui alteri latroni crucifixus prædicavit: *tamquam latro crucifixus es, et repente Evangelista evasisti?* (ser. in Parasæ.). Felix fuit, ait S. Chrysostomus, quia in cruce stans, cælesti furatus est regnum: *neque in cruce artis suæ obliuiscitur, sed per ipsam*

confessionem prædatur regnum (ibid.). Felix fuit, inquit S. Athanasius Sinaita, quia velut avis a cruce in cælum volavit: *ut magna aquila per aërem colavit in paradysum* (lib. 5 *Hexam.*). O magnam hujus latronis felicitatem! quam alius verbis explicat Petrus Damiani, dicens: *Felix ille latro, qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio ad paradysum translatus est* (ser. 69). Maxima quidem fuit hujus latronis felicitas, quod crucis patibulo translatus sit in paradysum; jamvero inquiremus quomodo crux fuerit pons et brevis pons, quo translatus est: *brevi ponte crucis?* Scimus crucem esse lignum salutis, coeli scalam et clavem paradisi, quomodo autem dici potest pons, quo latro cælum adivit? Anne necessarius pons? Anne fluvius quidam transmeandus, ut in cælum eamus? non solum fluvius, etiam mare magnum est transvadaudum; mundus enim est amarum mare, in quo omnia vitia inundant: *maledictum et mendacium, homicidium et furtum et adulterium inquadacerunt* (Osee 4, 2); in hoc autem mare non mergi, aut illud trajicere debemus, ut ad cælum eamus; crux fuit pons et brevis pons, quo illud mare pertransiit latro et ad cælum pervenit: *brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio ad paradysum translatus est*. Et quantum, queso, temporis insumpsit latro, ut brevi illo ponte ad cælum iret? *hodie necum eris in paradiso*; intra unum diem per hunc pontem et per illam viam ivit in paradysum. O quam brevis via crucis! est autem adhuc brevior, quia qui crucis tenent viam, uno temporis puncto ad cælum perveniunt.

2. Viros qui carnis spiritu ducuntur, sic secum colloquentes introducit Sapiens: *venite ergo et fruamur bonis que sunt; vino pretioso et unguentis nos impleamus et non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratrum sit, quod non pertranseat luxuria nostra* (Sap. 2, 6). Hujusmodi homines non bonis spiritalibus frui, potius deliciis temporalibus et carnalibus satiari optant; non aqua pura sitim extinguere, sed vino pretioso et exquisito repleri desiderant; his displicent jejunia, appetunt lauta

et opipara convivaria; non spinarum, imo rosarum et violarum coronas intexunt: non desertas adeunt solitudines, verum florida prata, in quibus instar pecorum pascuntur et omni illicitarum deliciarum genere perfruuntur. Hi sunt, de quibus Job dixit: *ducunt in bonis dies suos* (21, 13); o infelicissimam horum hominum sortem! quia a transitoris hujus mundi voluptatibus uno momento ad æterna tartari supplicia transeunt: *ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt*. Sicut autem qui illicitis indulgent voluptatibus, in instanti ad infernum descendunt, ita etiam qui crucem bajulant, et in pio mortificationis exercitio usque ad mortem perseverant, in momento ad cælum ascendunt: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. Crux, ut ait S. Bernardus, est *scala coeli*; hæc est scala, qua brevissimo tempore iter ad cælum perficitur, quia, ut ait idem Bernardus, martyres et alii qui hac scala transeunt, in uno momento a novissimo illius scale gradu, usque ad cælum ascendunt: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. Quod ne sine gravi fundamento dictam credatur, advertendum, crucem et tribulationes esse fornacem auream, qua in hoc mundo reliquia peccatorum purgantur: *anima purgatur*, inquit Chrysostomus, *cum propter Deum tribulatur* (hom. 66 ad pop.). Sicut enim in auro per ignem materia terrea et quicquid est sordium secernitur; ita et per tribulationem anima a sordibus, seu a peccatorum reliquiis purgatur, et penitus emundatur: *sicut artifex*, ut ait idem Chrysostomus, *donec aurum bene purgatum ciderit, de conflatorio non extrahit, ita et Deus tribulationem non abducit, donec nos penitus emundaverit* (Hom. 4 ad pop.). Cum ergo quis in morte per crucem et mortificationes ita purgatus invenitur, ut nihil amplius purgandum supersit, hic non moratur in purgatorio; ipso obitus momento in cælum ascendit et evolat: *de novissimo gradu ad primum gradum in uno momento ascendere meruerunt*. O quam brevis est via crucis, quam qui tenent, brevissimo momento ad paradysum perveniunt. Adhuc autem brevior crucis via *censenda ex eo quod*

qui illam tenent, ipsa hora qua pro Dei amore crucem suscipiunt, paradisi obtinent.

3. Ad quod probandum, velim audiatur S. Laurentius, qui craticula superpositus, et acerbissimis cruciatus supplicis clamat: *gratias tibi ago, Domine, quia januas tuas ingredi merui.* Cum in victos ille martyr torquebatur, et pro Christo dira patiebatur, non dixit se post aliquod tempus, seu immediate post mortem ingressurum paradisi: gratias agit Deo, quod jam in paradisi intransset: *gratias tibi ago, Domine, quia januas tuas ingredi merui.* Quid simile in D. Paulo intueor: ipse etenim infirmitates, contumelias, necessitates et quascunque tribulationes sibi placere declarat: *placet mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo* (2 Cor. 3); quale est istud D. Pauli gaudium? Qualis haec est letitia, qua in mediis tribulationibus afficitur apostolus? Ita gaudebat, inquit S. Chrysostomus, ac si in medio paradisi extitisset: *Paulus cum videret tentationes quotidie ingruentes, ita gaudebat, gestiebatque, non aliter quam si in medio paradisi vixisset* (Hom. I in ep. ad Cor.). Miramini Paulum et Laurentium, qui dum torquentur, beantur, et quibus crux ita brevis videtur ad paradisi viam, ut eam crucem portant, paradisi possideant. Eos Christus beatos dixit, qui persecutionem propter justitiam patiuntur: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam* (Matth. 5). Certum est, non esse beatos omnes, qui tribulantur et qui persecutionem patiuntur; non enim beati sunt heretici, malefici, latrones et alii qui propter scelera plectuntur; non etiam beati sunt impii, qui infirmitatibus gravantur, qui a rodente conscientiae verme devorantur, et qui passionibus multis agitantur et turbantur; si dumtaxat dicendi beati, qui propter justitiam ac propter Deum persecutionem patiuntur: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Quae est illa beatitudo, qua in his tribulationibus fruuntur? Hi sunt ita beati, ut jam regni caelestis sint possessores et domini: *quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Tribulatio enim ista tam brevis ad caelum aperit viam, ut in mediis tribulationibus

caelum possideant; non enim dixit Christus, quod ipsorum erit, sed quod *ipsorum est regnum caelorum.* Regnum caelorum, inquit Hugo Cardinalis, ipsorum est *ratione emptionis*, quia laboribus suis meruerunt illud; et ipsorum est etiam *per direptionem*, quia regnum caelorum *vim patitur et violenti rapiunt illud.* O quam brevis haec est ad caelum via! o quam longa e converso via, qua incedunt peccatores! ut enim ait Psalmographus: *in circuitu impij ambulat* (Ps. 11); hi non recta eorum adeunt; circulariter a voluptate in voluptatem, et a vitio in vitium volvuntur: hi circulaem tenent viam, quae est omnium longissima, qua ad caelum nunquam perveniunt. O fratres, a longa hac declinate via et brevissima crucis via incedite. Audite Christum docentem vos viam brevem, qua pervenitur ad regnum: *si quis vult post me venire*, inquit, *abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur me* (Luc. 9, 23). O Christiane, cum aliqua tibi in lege Dei et Ecclesiae occurrunt difficilia, ecce crucem tuam, quam tollere debes: *tollat crucem suam.* O anima fidelis, cum multae tibi, Deo permittente, adveniunt tribulationes, tum a demone tentante, tum ab hominibus tibi infensis, ecce crucem a te humiliter ferendam: *tollat crucem suam.* O homo, qualiscunque conditionis existas, cum plurima in statu in quo visis, adsint dura, tuisque inordinatis propensionibus contraria, ecce crucem, quam pro Dei amore tollere et suscipere oportet: *tollat crucem suam.* « Ille, inquit cardinalis Bellarminus, morbo aliquo vexatur: ferat aequo animo et gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius uxorem habet morosam, difficilem, iracundam: ferat aequo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius pro admonitione convicium, pro beneficio injuriam accipit: ferat aequo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alius nemini obesse, et multis prodesse studet: tamen ei magnam bonorum partem fures diripiunt: ferat aequo animo et gratias agat Deo et tollat crucem suam. Alii vel uxor, vel filii moriuntur, vel ipse in carcerem traditur et in exilium mittitur: ferat aequo animo, gratias agat Deo et tollat crucem suam (serm. de Ascens.) ». Ecce crucem, quae ferenda est: ecce

brevem ad cœlum viam: *ad hæc crux est etiam secunda ad cœlum via.*

II PARS.

Cruce est secunda ad cœlum via.

Non est parvum quid perdere, aut lucrari regnum Dei, inquit Thomas à Kempis; ne ergo regnum Dei amittamus, et ut ad illud pervenire valeamus, securior sectanda via, que utique est via crucis, ut ait præfatus author: *ambula,* inquit, *ubi vis; quære quodcumque volueris et non invenies altiorẽ viam supra, nec securiorem viam infra, nisi viam sancte crucis (de imit. Chr. 2, 12).* Via voluptatum est periculosissima et via crucis secunda 1. quia Christus hanc viam elegit, ut irret in cœlum; 2. quia sancti omnes hac via transierunt, ut obtinerent cœlum; 3. quia qui hac via non incedant, ad cœlum minime perveniunt.

1. Tota Christi vita crux acerba et perennis extitit: *crux non fuit unius diei,* inquit S. Bernardus, *sed tota illius vita crux fuit et martyrium (de pass., 35).* Quapropter cum Isaias (9) ejus nativitatem prædixit his verbis: *parvulus datus est nobis, et filius natus est nobis,* statim subdit: *et factus est principatus super humerum ejus.* Quod S. Bernardus interpretatur de cruce, quia scilicet vix natus, ab ipsa infantia crucem portavit, totoque vitæ suæ tempore crucis viam tenuit; *tota illius vita crux fuit.* Christum in lectulo quæsit spona sacra et non invenit, quia quandiu in hoc mundo vixit, regem non quæsit, sed laborem et dolorem; a juventute enim ab hominibus expugnari et gravia pati cepit: *sæpe expugnaverunt me a juventute mea (Ps. 128).* Licet titulo hereditatis ei deberetur gloria æterna, illam tamen vi assequi et per viam crucis ad illam pervenire voluit: *oportuit pati Christum et ita intrare in gloriam suam (Luc. 24, 26).* Poterat non pati; atvero *oportuit pati Christum,*

quia id prædixerant prophete; *oportuit,* quia ita decreverat Deus Pater ab æterno; *oportuit,* ut copiosior esset hominum redemptio; *oportuit* tandem, quia ipse voluit et quia pati prælegit; proposuerat enim ei Pater æternus et crucem et mundi gaudia, ita quod in potestate haberet aligere quod placuerit; ideo poterat, aut licetis in hoc mundo frui gaudiis temporalibus, aut crucem portare; ipse loco gaudii quo frui poterat, crucem elegit: *proposito sibi gaudio sustinuit crucem (Hebr. 12).* Posito autem, quod Christus viam crucis elegerit et tenuerit, quis dubitet, illam esse securiorem ad cœlum viam? Non fallitur Christus, qui est sapientia æterna; ideo cum, ablegatis omnibus mundi voluptatibus, per crucis viam inceserit, hæc haud dubie censenda securissima via, qua itur ad cœlum. Crux est etiam secunda ad cœlum via, *quia sancti omnes hac via transierunt.*

2. Omnes sancti et electi tum veteris tum novi Testamenti, aspera crucis via transierunt, ut ad cœlum properarent. De prioribus habetur ad Hebræos (11). *Alii distenti sunt; alii ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circumjervunt in melatis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti.* De posterioribus legitur (2. Timoth. 3): *Omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur;* quæ verba exponens Chrysostomus, ait: *omnes sanctos Deus per tribulationes et angustias agit (hom. 66 ad pop.).* Non omnes, qui tribulantur, sunt sancti; omnes autem sancti tribulantur, gravia patiuntur et crucis via ad cœlum conscendant, nec est aliquis sanctus, qui hac via non incedat; et ut ait S. Chrysostomus, *non potes dicere, quia justus est aliquis, qui expertus tribulationis existat (hom. 29 in ep. ad Hebr.).* Sicut Christus cruce et passionibus suis paradisi gloriam assecutus est, ita et vult omnes sanctos et predestinatos, saltem adultos, in hoc mundo flagellari et pati: *flagellat omnem filium, quem recipit (Heb. 12).* Non omnes qui flagellantur inter filios recensentur; quia *multa flagella peccatoris (Ps. 31);* omnes autem filii et flagellantur et crucem

portant: *non dixit: omnis qui flagellatur, filius est, sed omnis filius flagellatur: semper et ubique filium verberat et castigat* (Chrysost. ubi sup.). Et revera hæc est arcta via qua transierunt omnes sancti, ut ad paradysum pervenirent: *arcta est via, quæ ducit ad vitam* (Matt. 17), inquit Christus: hæc via arcta est via crucis et tribulationum, qua via incesserunt omnes sancti: *certum est, subdit Chrysostomus, quod per angustam hanc viam omnes illi transierunt, quotquot ad vitam perducti sunt sempiternam*. Propterea cum hac via transierint omnes sancti, hanc esse securam ad cælum viam, nullus ambigendi locus. Omnes sancti ideo crucem portarunt et gravia passi sunt tormenta, quia hanc securam ad cælum viam esse novērunt; cruci et mortificationibus firmiter adhererunt, ut cum securitate ad paradysi gloriam pervenire valerent: *omnes sancti quanta possi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam martyrii* (in Off. pl. MM.). Crux ergo est secuta ad cælum via cum hac via transierint omnes sancti; est etiam secuta ad cælum via, quia qui hæc via non incedunt, ad cælum nunquam perveniunt.

3. De aliquibus crucis Christi inimicis loquitur D. Paulus: *inimicus crucis Christi* (ad Philipp. 4). Qui autem sint hi crucis inimici, explicat Theophylactus, dicens: *illi qui dediti deliciis sunt et vitæ presentis otio quietiori addicti, crucis sunt hostes et infensi Christo*. Et D. Chrysostomus præfata apostoli verba exponens, ait: *isti vitæ et corporis amantes, profecto crucis Christi sunt inimici et quisquis deliciarum mundane prosperitatis amator est, inimicus est crucis*. Ecce qui sint crucis inimici; jamvero quid de his crucis inimicis fiet? Ibitne in vitam æternam? Nequaquam: qui enim sunt inimici crucis et qui crucis via non incedunt, nunquam salvabuntur; in æternum peribunt, ut asserit divus Paulus: *inimicos crucis Christi, inquit, quorum finis interitus*. Unum ex crucis inimicis, divitem scilicet epulonem, velim jam contemplerur. Hic crucis hostis infensissimus *induebatur purpura et bysso; epulabatur quotidie splendide* (Luc. 16), suamque vitam inter divitias et delicias transigebat, et post mortem repulsus a

cælo in infernum ivit: *sepultus est in inferno*. Maximum inter hunc divitem et Lazarum pauperem fuit discrimen, quod egregie, ut solet, describit Chrysologus, dicens: *induebatur dives purpura, pauper livore; dives bysso, pauper squallore, auro dives, pauper fetore. Dives plumbo decumbat in symate, jacebat durissima pauper in terra; dives ructabat epulas, sarræ pauper anhelabat; fundebat vina dives, pauper lacrymas; exsatiatus dives projiciebat panes, micæ pauper esuriens non habebat; pascibat oblatrantes canes dives ferulis, pauper canes divitis suis vulneribus satinebat*. Ecce utriusque in fortuna disparitatem, et ecce disparem etiam utriusque sortem in alio mundo: de Lazaro enim dicitur, quod factum est, *ut portaretur ab angelis in sinum Abraham*; de divite vero asseritur, quod *sepultus est in inferno*. Cur in sinum Abraham portatur tormentis? Quia crucem in hoc mundo portavit, et ut ait D. Chrysostomus: *Lazaro bona dantur, eo quod hic infinitas passus esset molestias* (hom. 6 ad pop.). O quam felix Lazarus, qui per viam crucis ivit in paradysum! Ecce dives sepultus est in inferno? Ratio in promptu est, et in Evangelio adducitur; dicit enim diviti pater Abraham, quod torqueretur in inferno, quia dum viveret in sæculo, crucis inimicus et deliciarum amicus fuerat: *recordare, quia recepisti bona in vita tua*; hæc est tota damnationis ejus causa, ut ait D. Bernardus his verbis: *hæc cruciatuum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepisti*. Quod autem de divite epulone diximus, de omnibus aliis crucis inimicis dicendum; hi enim non salvantur, verum damnantur: *inimicos crucis Christi quorum finis interitus*; et ratio est, quia, ut ait D. Hieronymus, *impossibile est, ut presentibus et futuris quis fruatur bonis, ut de deliciis transseat ad delicias* (in 7 Ezech.). Cum ergo non salvetur crucis inimici et salvetur qui via crucis incedunt, fatendum, crucem et mortificationes securam esse ad cælum viam, imo et dicendum præter viam crucis nullam reperi securiorem: *non invenies altiore viam supra, nec securiorem viam infra, nisi viam sanctæ crucis*. Itaque cum via crucis sit certa et secuta, hæc tenenda: *tene*

certum et dimitte incertum (S. Aug.). Nullus mercator, nullus peregrinus, nullusque homo viam securam dimittit, ut via periculosa se committat; cum ergo via voluptatum et deliciarum sæculi sit periculosa et perniciosa, ac e contrario via crucis sit secura, a periculosa voluptatum via declinate et secura crucis via incedite; dimittite viam incertam et periculosam, ut certam et securam tenatis: *tene certum et dimitte incertum*. Consequenter crux qua: est via secura, est etiam via necessaria.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

III PARS.

Cruz est necessaria ad cælum via.

Paradisus est merces, corona et regnum: est quidem merces maxima, quam Deus electis suis impertitur: *merces vestra copiosa est in cælis* (Matt. 25): est corona pretiosissima, quam Deus dat titulo justitiæ: *reposita est mihi corona justitiæ* (2. Tim. 4): et est regnum gloriosum, quod Deus fidelibus suis ab origine mundi præparavit: *venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* (Matt. 25). Cruz autem est via necessaria et qua necessario transeundum 1. ut obtineatur hæc merces; 2. ut percipiatur hæc corona; 3. ut possideatur hoc regnum.

1. *Merces sanctorum*, inquit Hugo a S. Victore, *multa est, magna est, pretiosa est, diuturna est. Tam multa est, quod non potest dinumerari; tam magna est, quod non potest comprehendere; tam pretiosa est, quod non potest aestimari; tam diuturna est, quod non potest finire* (de alleg. sup. Matt. 2, 1). Cum ergo tanta sit hæc merces, hanc omnes concupiscunt, et nullus est, qui non eam obtinere peroptet; atvero hæc merces non datur viris desidiis et voluptati deditis. Omnis enim merces supponit laborem et meritum ex parte ejus cui datur; est autem tam sublimis cæli merces, ut dum denegatur iis, qui crucem fugiunt et qui illicitis mundi deliciis se dedunt, iis tantum tribuitur, qui pro Christo laborant et patiuntur:

tur: *unusquisque*, inquit D. Paulus, *proprium mercedem accipiet secundum suam laborem* (1 Cor. 3, 8). Unusquisque mercedem accipiet in cælo, non secundum voluptates vitæ, quibus in hoc mundo adhæsit, at *secundum laborem*. Unde si quis Dei gratia adjutus multum laboraverit et gravia pro Christo passus sit, maxima ejus erit merces: *quanto labor in penis est major, tanto et merces sublimior* (S. Bonav., serm. de plurib. Martyr.); si e contra pro Christo quis laboraret, et qua: in via salutis reperiuntur difficile, pati recusaverit, nulla ejus erit merces in cælo, quia ut obtineatur hæc merces, laborare et pati necessarium est. In parabola patrisfamilias, qui conduxit operarios in vineam suam, habetur, quod, *cum sero factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: voca operarios et redde illis mercedem* (Matt. 20). Per hunc patremfamilias intelligitur Deus, qui, ut ait Theophylactus, *unumquemque conduxit, ut operetur vineam, hoc est, suam animam*. Hic autem paterfamilias non otiosos et desidios vocat, ut iis æternam mercedem impertiatur, verum operarios, qui portaverunt pondus diei et æstus. Et ut advertit Hugo cardinalis, dicitur in sacro textu, Deum iis dare mercedem, non manere, sed *cum sero factum esset*, quia Deus æterna hereditatis mercedem non dat manere, seu antequam quis laboraverit; dat sero, seu post exauditos labores, qui in via virtutis occurrunt. Quod confirmat presertim Hugo exemplo Lucifari, qui mane voluit habere mercedem, antequam laborasset et eam non habuit, quia antequam æterna obtineatur merces, vigilanda est, laborandum est et cruci inhaerendum. Cruz ergo est via necessaria, ut obtineatur merces æterna, et est etiam via necessaria, ut percipiatur corona gloriæ.

2. *Beatus vir qui suffert tentationem*, inquit S. Jacobus apostolus (1, 2), *quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Coronam recipiet, cum per tribulationes probatus fuerit et non antea, quia ut quis adultus æternam percipere mereatur coronam, probari tentationibus, tribulationibus conentui et crucis via incedere debet. Verum est, cælestem coronam esse coronam misericordiæ, quia, ut ait Propheta Regius, Deus

coronat nos in *misericordia et miserationibus* (Ps. 102); sed est etiam corona iustitia: *reposita est mihi corona iustitia* (2 Tim. 3). Ideo dicendum, celestem coronam, tum a misericordia, tum a iustitia fabricari; a misericordia quidem et gratia fabricatur, quia sine Dei misericordia et gratia illam merari et assequi non valeamus; a iustitia quoque fabricatur, quia posita gratia gratis data et Dei promissione, operari, pati et tribulationibus nos probari necessarium est, ut illam coronam mereamur et assequamur: *beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite*. Hanc coronam Christus Dominus per passiones et tribulationes comparare voluit; ut enim ait D. Paulus, *videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum* (Heb. 2, 6). Heu! si Christus, cui iure hereditario et ratione unionis hypostaticæ debebatur celestis corona, via crucis et dolorum transire voluit, ut illam mereretur et assequeretur; quis illam sine labore et certamine obtinebit? Nullus quidem, quia, ut asserit idem Paulus, *non coronabitur, nisi qui legitime certaverit* (2 ad Timot. 2). Quæ verba exponens S. Bernardinus, ait: *legitime quidem certat, qui in tribulatione perseverat et triumphat; ergo sine tribulatione triumphare non potest, sed nec tribulationem habere valet sine contrarietate et adversitate; ergo ad acquirendam sempiternæ gloriæ coronam, tribulatio et adversitas ac contrarietas necessaria sunt* (ser. 65, ar. 2, 21). Sic ratiocinatur S. Bernardinus, ex quo patet necessario via crucis et mortificationum esse incedendum, ut obtineamus coronam gloriæ: *ac etiam ut intremus in regnum celorum*.

3. *Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud* (Matt. 11, 12): illud regnum *vim patitur*, seu, ut vocat Vatablus, *vi invaditur*, vi occupatur et ad illud vi tenditur, quia ut aliquis regnum illud obtineat, sibi et suis inordinatis propensionibus vim inferre debet per penitentiam et mortificationem. Quod intelligendum est de omnibus adultis, qui omnes sibi vim facere debent, ut illud regnum consequantur, quia soli *violenti rapiunt illud* seu illi, qui sibi vim inferunt et vi

illud invadunt. Viam ad regnum celorum nobis paravit Christus, et si quis hanc viam ediscere cupiat, audiat illum dicentem: *ego disposui vobis, sicut disposui mihi Pater meus regnum* (Luc. 22, 29): quasi dicat, sicut Pater meus celestis per humilitatem et crucem, perque multos labores et dolores æternum mihi paravit regnum, ita et ego dispono ac decerno, ut per crucem, labores et dolores regnum celorum assequamini. Hæc est via quam paravi vobis, hæc est lex quam sancivi; quod scilicet si mecum in celo regnare velit, mecum et crucem prius perforatis. Hæc est lex nobis posita, inquit D. Paulus, *si sustinebimus et conregnabimus* (2 Tim. 2, 11). Multi sunt viri delicati, qui in hoc mundo gaudere et in alio regnare ambirent. *Delicatus est qui, et hic vult gaudere cum sæculo, et postea regnare cum Christo* (S. Hier., ep. 1); verum huiusmodi homines nunquam in celo cum Christo regnabunt, quia statutum est, non regnaturum cum Christo, qui prius cum illo crucem non portaverit: *si sustinebimus et conregnabimus*. Quæ verba explicans Rupertus abbas ait: *hoc jus legale est apud celestem regem, ut sicut ipsi Pater, ita nobis ipse disponat in regno prævium, ita quod si sustineamus, conregnemus* (in Apoc. 1): ecce legem positam. Quam legem perfecte noverat D. Paulus, dicens, quod *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* (Act. 14): non per voluptates sæculi, imo *per multas tribulationes*; nec ait D. Paulus, quod ita fieri congruat, sed quod *oportet*, quod verbum necessitatem importat. Necessarium autem, ut ait Aristoteles, est quod non contingit aliter se habere; cum ergo necesse sit, nos per multas tribulationes in regnum Dei intrare, quicumque in hoc mundo vivit sine tribulationibus multis, in regnum Dei non intrabit; nec aliter res se habebit. Hæc est illatio D. Hieronymi, dicentis: *per multas tribulationes quibusdam aperitur aditus ad regnum Dei: illis utique clauditur, qui nolunt sustinere vel pauca* (ep. ad Ocean.). Ecce veram coeli viam, viam quidem brevem et securam, at viam etiam necessariam et qua necessario transeundum est. Non est nobis liberum relinquere, aut via deliciarum sæculi, aut via crucis ince-

dere, ut ad cælum eamus; necessario sèctanda ostenditur via crucis et mortificationum. Itaque, o fratres, a lata, spatiosa et periculosa voluptatum mundi via declinate, ut Christi crucem amplectamini; hanc viam tenete, hac via incedite. Et ut vos non deterreat labores, aut tribulationes, quas in via salutis occurrunt, attendite terminum hujus vite, respicite cælum, quod tribulationibus acquiritur, et omnis evanescet pavor, omnisque tepiditas auferiet, quia cunctæ mundi passiones quasi nihilum censende sunt, respectu regni cælestis, quod iis acquiritur: *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* (Rom. 8). Jejunia, vigiliae, corporis mortificationes, imo et omnia Martyrum supplicia tanquam nihilum existimanda sunt intuitu cæli, quod illis comparatur; *non eam* inquit S. Bernardus, *condignæ sunt passiones hujus temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur; non ad præsentem consolationis gratiam, quæ immittitur; non ad futuram gloriam, quæ promittitur nobis* (de conv. ad Cler. 21). Cruci ergo et mortificationi insistite, crucis et penitentiae via incedite, quicquid in lege Dei duram et græve occurrit, generose portate, ut regnum æternum obtineatis. Amen.

DE SANCTO BERNARDINO

CONCIO UNICA.

Requiescet super eum Spiritus Domini (Isaia 11, 2).

Centurionis fidem, Magdalene dilectionem, Israeliticam Nathanaelis sinceritatem et alias quorundam sanctorum virtutes laudavit Christus; tamen S. Joannis Baptistæ laudibus incumbere

potissimum oblectabatur: *quotiescumque se offerbat occasio sermonis, laudibus Joannis delectabatur immorari* (Galfrid. apud Titelman.). Non absimiliter sanctorum omnium encomia mihi plurimum delineare placeat; ut autem verum fatear, sancti Bernardini, viri sanctissimi, Deo et hominibus amabilis, prædicatoris celeberrimi, verbo et opera potentis, necnon omni ex parte mirabilis, encomiasticum sermonem majore quadam propensione et nescio qua animi delectatione instituire et perficere suscipio. Natione Italus, patria Senensis et sanguine clarus, in primis vite sue annis utroque parente orbatus, a matertera pie fuit educatus; major factus Fratrum Minorum Ordinem est ingressus, ubi prædicatione, miraculis et omni virtutum genere ita conarsavit, ut spiritu divino afflatus et vivificatus cunctis visus sit. Ille fuit Italiae decus, Orbis christiani splendor, corrupti sæculi restaurator et magnus dux in militia franciscana, super quem Christi spiritum requieverisse tota hac concione constabit: *requiescet super eum spiritus Domini. Ave.*

Multiplex super Christum requievit spiritus, atvero super eum requievero spiritum *fortitudinis, scientiæ et pietatis* (Is. 11) specialiter commemorat Isaïas propheta. Super eum requievit spiritus fortitudinis, quo munitus ac corroboratus tartareas debellavit potestates, gravissima constanter passus est tormenta et mirabilia multa operatus est. Item super eum requievit spiritus scientiæ, quo futura prædixit, cordis intima penetravit et abstrusa quæque scrutatus est. In eo tandem eluxit spiritus pietatis non solum respectu parentum, seu Josephi et Mariæ, quos humiliter coluit, verum etiam respectu Dei; quæ pietas a Doctore Angelico omnium potissima vocatur: *percipit*, inquit, *quod præferenda sit pietas, quæ Deo tenemur, amari parentum* (in c. 9 Luc.). Fateor, sanctorum, qui nunc in cælo triumphant, alios spiritu pietatis, spiritu scientiæ alios et alios spiritu fortitudinis fuisse ditatos; imo et nonnullos reperire est triplicis hujus spiritus participes; quos inter specialiore et mirabiliore quodam modo S. Bernardinus effulsisse videtur; in eo enim fuit pietas ardentissima, scientia utilissima et fortitudo maxima, quod

patebit, cum 1. spiritum pietatis; 2. spiritum scientiæ; 3. spiritum fortitudinis super eum requievisse probaverimus: *requiescet super eum spiritus Domini.*

I PARS.

In S. Bernardino requievit spiritus pietatis.

Pietatem tantū faciebat sanctus Ambrosius, ut eam totius vitæ christianæ summam vocaret: *omnis summa disciplina christiana in misericordia et pietate est* (cit. a D. Th. in 1 Tim., 4). Mirabili autem hac virtute, quæ omnium virtutum summis, perfectio et complementum videtur, repletus perhibetur S. Bernardinus; fuit enim piissimus erga Deum, erga beatam Virginem et erga pauperes: 1. *erga Deum*, cujus obsequio se totaliter mancipavit; 2. *erga beatam Virginem*, quam summo cordis affectu coluit; 3. *erga pauperes*, quibus liberalissime beneficii et studiosissime inserivit.

1. Quum pietas striete sumpta sit virtus ad honorem parentibus impendendum inclinans, primus quidem et potissimus Pater noster est Deus: *tam pius nemo, tam pater nemo* (Tertull.); illi ergo in primis pii et devoti dicendi, qui sincero et ardenti cultu Deum venerantur, vel qui studio interne devotionis excitati Deum pure et fideliter colunt: *prima pietas est in Deum* (S. Ambr. de Offic. 1, 27). Hanc pietatem verum Dei cultum vocat Augustinus: *pietas est verax veri Dei cultus* (ep. 52), et ad hujusmodi pietatem sectandam, utpote ad omnia utilem, Timotheum hortabatur D. Paulus: *exerce te ipsum ad pietatem; pietas enim ad omnia utilis est* (1 Tim. 4). Hac autem erga Deum pietate toto vitæ suæ tempore refulsit S. Bernardinus, qui non quæ mundi, sed quæ Dei sunt, magno semper affectu quæssivit, summaque cum pietate peregit. A teneris annis hoc pietatis spiritu ita cor ejus accendebatur, ut ablegatis puerilibus quibusque negotiis, Ecclesiam frequens visitaret, missas attentus audiret, orationi indesinenter vacaret,

segue totum et totaliter divino cultui manciparet. Quæ pietatis exercitia, quibus a pueritia adhaeserat, cum adolevit, perfectius adimplevit, totoque vitæ suæ tempore ivit de virtute in virtutem, et qui ab infantia erga Deum pius erat, in hac pietate semper magis profecit. Ratione hujus pietatis S. Bernardinus Christi bonus odor exiit: *Christi bonus odor sumus* (2 Cor. 15). Sicut enim qui suavissimum spirant odorem, circumstantes ad se allicere solent, qui hunc odorem odoratori currunt, *curremus in odorem unguentorum tuorum* (Cant. 1, 3), ita et qui magna pereximia pietatis exempla præferunt, iis, veluti fragrantissimis odoribus, spectantes ad Deum laudandum et colendum alliciunt. Sanctus autem Bernardinus Christi bonus odor fuit per continua altissimæ pietatis exercitia, quibus incubuit; quæ tantopere evasere efficacia, ut innumeros ad valde dicendum peccatis et ad Deo devoto inserviendum attraxerit. Bonum hunc pietatis odorem spargebat, dum esset juvenis, quo respersi et attracti ejus condiscipuli, ipso præsentē, corpora, verba et opera sua recte componebant, dicentes: *Bernardinus adest*. Hunc pietatis erga Deum odorem potissimum sparsit S. Bernardinus, postquam Frater Minor factus est; tunc enim mirandis omnium virtutum exemplis ac pietatis suæ odore, innumeros, teste Vincentio, ad Dei cultum et ad religionis ingressum attraxit: quis, inquit, certum possit inire numerum, partim nobilium et præclarorum adolescentium, partim matura ætate et barbarorum virorum, qui se in monasteria receperunt, vitam sectaturi religiosam, ut Deo fideliores possent exhibere famulatum? Fuit ergo S. Bernardini erga Deum pietas magna et odorifera: *fuit etiam piissimus erga beatissimam Virginem Mariam*.

2. Tot a Deo pro suis devotis obtinet gratias beatissima Virgo Maria, ut qui illam pie colant, petire non posse videantur: *fieri non potest, ut unquam peccat, qui Mariæ sedulus et humilis cultor fuerit* (Blosius in can. vir. spir. 18). Unde S. Bernardus omnes penitus homines ad pie et religiose colendam B. Virginem hortatur, sollicitat, dicens: *Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat a corde, non recedat ab ore: nam ipsam cogitans, non erras; ipsam rogans, non desperas;*

ipsam sequens, non devias; ipsa tenente, non corruis; ipsa protegente, non metuis; ipsa duce, non fatigaris; ipsa propitia, percensis (ser. 2 super missus). Bernardi consilii adhasit Bernardinus, qui a teneris annis beatam Virginem eximio cum affectu et magna cum reverentia coluit. Eum adhuc parvulum ante Virginis imaginem lacrymantem et angelicam salutationem genuflexum amorosa quadam suspirii et vocis emissionem exprimentem pluries nutrix epus observavit. Hujus devotione inflammatus, in tenera ætate sabbato jejunans, laudabili cursu usque ad mortem in pio hoc exercitio perseveravit. Cum adhuc esset adolescens, extra civitatis Senensis portam singulis diebus mane properabat, ubi præclara beate Virginis Mariæ visebatur imago, qua coram nudis et flexis ad terram genibus diu orationi vacabat; cumque ab eo quidam petisset, quo tam frequenter se conferret, respondit, se quandam suam amicam visitare, scilicet B. Virginem, quam summo opere amat et venerabatur. Raro refrigerat, imo magis et magis inardescere solet pietas erga B. Virginem; hæc devotio veluti fumes ac sitis quadam spiritualis, semper augetur; ut enim de B. Virgine loquitur S. Scriptura: *qui edunt me, adhuc esurient; et qui bibunt me, adhuc sitient*. (Eccli. 24, 29). Quod quam verum sit, patet in S. Bernardino, in quo crevit semper fervens hæc et ignita devotio, qua erga B. Virginem ferebatur et præcipue cum in ejus laudem sermones haberet ad populos; tunc enim, ut testatur S. Joannes Capistranus, *tanto accendebatur fervore, ut facies ejus, tamquam alterius Seraphim, solari videretur irradiari fulgore*. Addit præfatus author: Certe ego ipse, concionem illo habente Senis de B. Virgine anno 1427 in die Nativitatis Virginis ita audivi eum dicentem; ego Frater Bernardinus semper fui devotus B. Virginis. In die Nativitatis ejus ego natus sum, eodem die baptizatus sum, illo ipso die monasticum habitum indui. Itemque eodem professus sum, et eodem etiam die primum sacrificium obtuli Deo; eodem die, meritis et intercessionem Deiparæ, spero me hæc vita exiturum et æternam beatitudinem assecuturum. O virum erga B. Virginem vero piùm; ipsique maxime devotum! Præterea maxima etiam fuit S. Bernardini pietas erga pauperes, quibus benefecit.

3. Pietas nonnunquam sumit pro beneficentia et misericordia in proximam: *pietas est affectus erga proximum, quo ei subvenitur, vel saltem condoletur* (Hugo Car. prol. in Apoc.). Unde Tertullianus elemosynas quas olim christiani pauperibus erogandas in arca deponebant, vocat *deposita pietatis* (Apol. 39); et hi omnes operibus pietatis vocare dicuntur, qui erga pauperes misericordiae opera exercent. Si autem pietas hoc sensu sumatur, piissimus sane extitit S. Bernardino; ejus namque maxima fuit in pauperes misericordia; ut enim de eo legitur, tanta erga pauperes afficiebatur pietate adhuc puerulus, ut nihil sibi gratius videretur, quam petentibus pro amore Dei et ejus Genitricis manu propria elemosynas porrigere, et si quando accidisset, nutricem, deficiente pane in domo, elemosynam pauperi denegare, tristic effectus graciosus puer, demus, ajebat, pauperi quod mihi in coena præstaretur, optans sibi potius subtrahi, quam Christo in paupere denegari. Hæc erga pauperes et miseros pietas, quæ in Bernardino adhuc puero erat maxima, simul cum eo incrementum sumpsit; unde dicere poterat: *crevit mecum miseratio*. Ipse enim major factus, largiores pauperibus elemosynas erogabat; aviam nonagenariam, debilem et cæcam magna cum solitudine ducebat; et infirmis quibusque etiam peste laborantibus summo affectu inserviebat. Quo charitatis et pietatis munere præclare functus est, quando Creator Senas peste afflixit; tunc mori non timuit, paratam sibi coelestem coronam videns: *ne vereamur occidi, quos constat, quando occidimur coronari* (S. Cypri.). Spiritus Sancti igne sufflammatus, pius est, inquit Sabelius, *circuire egrotantium domos, languentes et graviter afflictos consolari, egestate laborantibus subvenire, sepelireque defunctos, paratus omnes subire casus, quos atra illa lues se temere ingerentibus importare potuisset*. O pereximiam Bernardini erga pauperes pietatem! quæ magis adhuc eluxit in toto orbe christiano celebri hospitali B. V. M. Senis erecto; in quo cum trium mensium spatio, singulis diebus plus quam duodecim infirmi, peste vel aliis infirmitatibus decederent, inter quos recensebantur plus quam sexaginta, qui pauperum ministerio

fueraut destinati, unde vix reperiri poterat, qui quantumvis magna proposita mercede illic inservire vellet; Bernardinus, vigesimum tunc etatis annum agens, solo pietatis et charitatis spiritu ductus, in illa domo aegrotorum et pauperum ministerium generose suscepit. Ecce virum spiritu pietatis vero accensum; o utinam eodem spiritu omnes penitus sufflammarentur homines! non tamen quam multi, inquit ab S. Antonis abbas, *induerunt indumenta pietatis, virtutem vero negaverunt!* (Ep. 4 ad Plat.). Totus terrarum orbis repletur hypocritis, qui speciem pietatis præseferunt; paucissimi reperiantur, qui veram pietatem sectentur; multi pii vocari et censeari ambiunt, et intrinsecus impij innumeris replentur criminibus. Jamvero regnum cœlorum non datur iis qui pietatis solum specie fulgent; Deus eos non salvat qui solam pietatis formam habent: *firmamentum salutis est habere virtutem pietatis, non formam solum* (S. Aug. tract. 2 sup. ep. Joan.). Quapropter non apparentem, sed veram pietatem sectemini, exerceat vos ad pietatem, estote pii eam S. Bernardino; non solum respectu Dei et B. Virginis, etiam respectu pauperum. En igitur in S. Bernardino requievit spiritus pietatis; *in eo etiam requievit spiritus scientia.*

II PARS.

In S. Bernardino requievit spiritus scientia.

Sanctus Bernardinus, qui acutissimi et perspicacissimi erat ingenii, studio et orationi plurimum vacans, in Philosophia, Theologia, sacra Scriptura et Jure Canonico doctissimus evasit. Hæc ejus scientia in duobus magnis et præclaris concionum suarum voluminibus mirifice enitescit. Verum et aliam a Deo datam, utilem, efficacem et salubrem habuit scientiam, qua scivit 1. peccatores ab iniquitate sua avertere; 2. tepidos amore Dei inflammare;

1. Magna scientia, arsq̄e omnium maxima et Deo gratissima est scire peccatores a pessima peccati via avocare; hæc est scientia practica et salutifera, quam a concionatoribus Deus exigit: *si, inquit, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia et vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram* (Ezech. 3, 18). Multi quidem ex prædicatoribus conciones perfecte concinnare sciunt, gestus recte componere sciunt, peccatores autem ab iniquitatis semita avertere nesciunt. Sanctus Bernardinus præclaras conciones elaborare, aliæque perfecti concionatoris munera obire novit et insuper innumeros peccatores a viis suis pessimis avocare scivit. De ipso dici potest quod de Basilio Nazianzenus: scilicet, quod *tonitru erat oratio ejus, fulgur vita* (ep. ad Basil.); verbis enim suis tonabat et induratos quosque peccatores terrebatur: erat quippe prædicator a Deo missus, cujus verba cordium intima penetrabant, induratas quorumvis hominum corda emolliabant et innumeros a peccatis suis avertabant. Cum concionaretur S. Bernardinus, *vidisses antiquatas inimicitias penitus cætingi, usuras totaliter deleri, res injuste ablatas dominis suis restitui, personas ludo deditas, omnium ludorum vitiorum instrumenta abjicere, mulieres impudicas castimoniam amplectari, et superbas a furo, vestiumque luxu abstinere* (Capistr.). Erat S. Bernardinus quasi apostolus a Deo delegatus, qui ob auditorum copiosam multitudinem, in plateis concionari cogebatur, ejusque prædicationibus ita ad derelinquenda peccata alliciebantur ejus auditores, ut contractas inique fabricatos, larvas, taxillos, specula, lusorias chartulas et alia voluptatis, vanitatis et iniquitatis instrumenta deferrent; ex quibus pluries in foro struem fecit, quam supposito igne combussit. O quam utilis et efficax fuit scientia S. Bernardini, qui scivit peccatores ab iniquitate sua avertere; *ac etiam scivit tepidos amore Dei inflammare.*

2. In linguis igneis super apostolos descendit Spiritus Sanctus, ut manifestaret, quod viri apostolici, qui prædicatoris funguntur officio, ardentem et igneam scientiam habere de-

beant, qua non solum peccatores a peccatis avertant, verum et tepidos quosque virtutis amore et igne charitatis accendant: *linguas igneas Doctores habeant*, inquit S. Gregorius, *quia dum Deum amandum predicant, corda audientium inflammant* (ho. 3 in *Evang.*); et revera, ut subdit idem S. Gregorius, inutiliter et otiose predicaret qui suis concionibus auditorum corda non accenderet: *nam et otiosus est sermo Doctoris, si proberis non valet incendium amoris*. Otiosus autem et inutilis non fuere S. Bernardini sermones; ignea enim scientia, tanquam devotionis fervore ipse replebatur, ut auditores quosque quantumvis tepidos, imo et frigidis devotionis et charitatis igne sufflammaret. Sanctus Bernardinus, ut alter Joannes Baptista, erat *lucerna lucens et ardens*; non enim solum lucebat sublimis scientiae radiis, quos effundebat, verum etiam divino Spiritu Sancti igne ita exardescibat, ut auditorum quorumvis corda ad Dei amorem accenderet. Unde sicut postquam discessit Christus a discipulis, cum quibus castellum Emmaus adierat, ipsi invicem dicebant: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via et aperiret scripturas* (Luc. 24, 32), ita et plerique charitatis igne accendebantur, cum Bernardinum audirent in cathedra loquentem et aperientem scripturas; ejus voces quasi ignite faces audientium corda incendebant, et ad Deum amandum allicebant. O praclarum concionatorem, qui tepidos amore Dei inflammare novit: *ae etiam innumeros utriusque sexus ad perfectioris vitae institutum adducere solet*.

S. S. Bernardino apprimè congruunt haec Nazianzeni verba: *una vox tua de omnibus triumphans*; una enim Bernardini concionantis vox de piratis et latronibus, de usurariis et infidelibus, de usuris et meretricibus ac de omnibus pene auditoribus triumphavit. Tantique fuere illius triumphus, ut non solum auditores ad penitentiam, etiam innumeros ad statum religiosum et ad perfectioris vitae institutum alliceret: *multi viri et feminae, contempto mundo et fallacijs ejus, abjectisque non parvis facultatibus suis, crucem penitentiae complectebantur in paupertate et diversis monasticis insti-*

tutis, Domino servientes (Vincent). Sciebat S. Bernardinus, quod *monasterium velut portus quietis et quasi paradisi est* (S. Caesar. Arelat. hom. 36); ideo non solum impios et quoscumque peccatores ad penitentiam vocabat, nec solum etiam tepidos ad Deum amandum excitabat, verum et innumeros ad paradisi portum, seu ad monasteria adducebat, ut ibi perfectissime Domino inservirent. Multa nova extruebantur monasteria, collapsa instaurabantur: reges, principes et alii potentes viri tot in toto orbe monasteria exedificari curarunt, ut quot constructa fuerint, difficile explicari queat et difficilius esset recensere, quot utriusque sexus personae ad haec monasteria se contulerint; dicam solum quod audito S. Bernardino concionante, *multi viri et feminae crucem penitentiae complectebantur, in diversis monasticis institutis Domino servientes*. Ecce qualis, quam utilis et quam efficaci fuerit S. Bernardini scientia; si enim, ut ait S. Anselmus, *scientiam ad finem charitatis adhibita, multum est utilis* (ep. 119), utilissima quidem dicenda S. Bernardini scientia tota ad peccatorum conversionem et ad hominum salutem procurandam adhibita. Hic sanctus prorsus dissensit a Lucifero, qui scientia sua utitur, ut homines a Christi obsequio avertat; ille cum apostolis et viris apostolicis omnem insumpsit scientiam, ut animas Christo lucraretur; nilque majus, aut pretiosius in hoc mundo censuit, quam perditam animam Christo lucrari: *quod majus lucrum esse potest, aut quid pretiosius, quam si humanam animam quis lucratur* (S. Aug., tract. 10 in *Joan.*). O minam ad eundem finem scientia sua uterentur omnes predicatorum, et solum animarum lucrum in suis concionibus sibi proponerent! E contra heu! quot habentur, inquit S. Gregorius, *qui laudes transitorias de verbis predicatione requirunt*; videri volunt, aestimari volunt et de animarum salute non curant. Vera scientia, addit idem Pontifex, et specialis predicatorum virtus in hoc consistit, quod animas Christo lucrari sciant: *manifestatur virtus predicationum, ubi surgit seges animarum*. O utinam hanc scientiam callerent omnes concionatores, instar sancti Bernardini, in quo requievit spiritus scientiae, *ae etiam spiritus fortitudinis*.

III PARS.

In S. Bernardino requiecit spiritus fortitudinis.

Fortitudo late sumpta est quedam animi firmitas in abstinendo a malo, vel in faciendo bonum et in hoc sensu fortitudo est virtus generalis, vel potius conditio cuiuslibet virtuti necessaria, quia, ut ait Aristoteles, *ad virtutem requiritur firmiter et immobiliter agere* (2 Ethic.). Hanc autem fortitudinem seu animi firmitatem in omnibus suis actionibus et virtutibus manifestavit S. Bernardinus; ac precipue 1. in servanda castitate; 2. in pugnando pro nominis Jesu honore; 3. in portandis vite austeris oneribus.

1. Totus in Bernardinum insurrexit infernus, cogitavitque qualiter formosum juvenem ad venereas voluptates alliceret qui tamen in periculosis castitatis prællis semper fortiter pugnavit et victor exiit. Quæ de re nunquam pro multis afferam exemplum, quo quanta sancti hujus viri in castitate servanda fuerit fortitudo, nemo non videbit. Bernardinus adhuc juvenis et in religione franciscana non a multo tempore professus, quadam die elemosynæ petenda causa, domum mulieris cuiusdam juvenis et formosæ ingressus est, quæ ejus amore astuans eum scribilibus verbis, impudicis aspectibus et gestibus invectandis ad libidinem allicere conabatur; quibus omnibus fortiter resistit Bernardinus, et cum fuga pro armis uti cogitaret, inverecunda mulier, lasciviendi flamma exardescens, impudenter ei dixit: meis protinus assentire votis, desiderio meo præsto favens; si enim voluntati meæ assentiri renuas, mox coram omnibus clamabo, te mihi vim inferre voluisse. Heu! ad quales tunc Bernardinus redactus est angustias; tunc vere dicere poterat: *Angustia sunt mihi undique* (Dan. 13, 22); si enim hoc egero, mors anime mihi est; si non egero, mea, fratrumque meorum fama peribit. Inter has angustias, oculis in cælum elevavit, divinum postulavit auxilium Bernardinus, moxque

cœlesti irradiatus lumine, Virginisque Mariæ patronæ suæ visione recreatus, impudicæ dixit mulieri: ut tuum adimpleas desiderium, vestibus exui et lecto prius decumbere debes; quod cum ipsa quam citius focisset, Bernardinus motu divino impulsus, extracta disciplina, eam dire flagellavit. Nec ideo clamare ausa est, ne si advenientes eam nudam et cubili decubentem invenissent, non ipsi Bernardinum, sed ipsam Bernardino vim inferre voluisse crederent. Miramini sanctum hunc juvenem, qui intra illam domum quasi intra fornacem babilonicam existens ab igne luxuriæ nullo modo comburitur. Miramini etiam hujus juvenis fortitudinem, qui hujus mulieris artem arte delusit, quique omnibus ejus blanditiis et sollicitationibus fortiter resistit. Joseph Aegyptiacus, qui erat *pulchra facie et decorus aspectu* (Gen. 39, 6), a domina sua ad turpia sollicitatus, *relictus in manu ejus pallio, fugit et egressus est foras*. Hanc Josephi fortitudinem admiratus Chrysostomus, ait: *quis non admiretur beatum illum, qui in ipso flore vitæ existens, quando maxime fornacis concupiscentiarum accenditur, cum videret dominam suam in se invadentem et insanientem in se, tantum ostendit fortitudinem, et ita ad castitatis agones se ececevit, ut ab intemperata illa muliere nudus quidem vestibus profugeret, castitatis autem indumentum servaret* (ho. 44 in Gen.). O mirabilem hujus juvenis fortitudinem; major tamen fuisse videtur Bernardini fortitudo, quia ipse non secus ac Joseph, juvenis erat et decorus: ipse etiam non secus ac Joseph a muliere impudicæ lasciviente et in ipsum insaniente, ad turpia sollicitatus. Verum quod majus esse videtur, S. Bernardinus, ut de hac muliere triumpharet, non fugit sicut Joseph, at exemplo non imitando, in campo certaminis remansens, de propria carne, ac de demonis et mulieris hujus artibus gloriosè triumphavit. Itaque S. Bernardinus habuit spiritum fortitudinis in servanda castitate: *habuit etiam spiritum fortitudinis in pugnando pro nominis Jesu honore*.

2. Michael Archangelus vocatur *fortitudo Dei*, eo quod fortiter et generose contra Luciferum, ejusque sectatores decertaverit. Nature humane invadebat superbus ille angelus, eo

quod eam, relicta angelica, Verbum divinum hypostatice assumpturum esset; ideo præ vanitate et invidia, Christo, seu Verbo divino naturæ humanæ unito subesse renuit: *suo recusavit subesse Creatori* (S. Aug. de civ. Dei 11, 13); Michael autem pro Christo stetit, ejusque infensissimum hostem Luciferum cum sectatoribus suis fortiter debellavit et a caelo expulit. *neque locus inventus est eorum amplius in caelo* (Apoc. 12). Quid simile in sancto Bernardino invidiosus; agre enim ferebat ardentissimus hic Christi amator, quod nomen ejus ab innumeris peccatoribus blasphemaretur et despiceretur; ideo pro Christo stans, ut omnes ad ejus cultum et venerationem alliceret, proponebat sub finem concionum suarum tabellam spectandam proponere, idque in primis religiose ac pie, in qua pictum erat dulcissimum nomen Jesu literis aureis, solaribus radiis undique cinctum; porro populus id sacratissimum nomen flexis genibus devotissime adorabat, aliqui peccatores verbis et sancta divi Bernardini arte ad Christi, ejusque nominis venerationem adducebantur; alii vero prædicationibus ejus peiores et deteriores fiebant, quorum notissimus et quasi alter Lucifer fuit Manfredus Verceilensis, qui cum sectatoribus suis S. Bernardinum mendaciter et calumniose apud summum Pontificem hæresis accusavit, eo quod præfatam tabellam adorandam proponeret. Accersitus Bernardinus, Romanæ se contulit, ut se, sanctique nominis Jesu gloriam tueretur, quod ita fortiter et efficaciter præstitit, ut summus Pontifex, agnita accusatorum malitia, necnon S. Bernardini zelo et innocentia, amplam ei fecerit copiam libere undequaque prædicandi verbum Dei, dulcissimumque Jesu nomen populus ostentandi. Insuper, ut Bernardini repararetur fama, quam calumniis suis aliquo modo denigraverat Manfredus, jussit Pontifex, ut in urbe Roma, in honorem sacratissimi nominis publica totius cleri fieret supplicatio, erecto vexillo, depictis ejusdem sanctissimi nominis characteribus. Ex quo tempore Templorum foribus, domorum frontibus et postibus coepit affigi, crevitque ubique sanctissimum nomen veneratio (Wading., an. 1426). Ecce magnam Bernardini fortitudinem in propugnando pro nominis Jesu ho-

nore; *ad hæc habuit spiritum fortitudinis in portandis austerioris vita honoribus.*

3. Fortitudo christiana ad duriora queque propter Dei amorem gratissimo animo sustinenda inclinat: *fortitudo est amor omnia propter Deum facile sustinens* (S. Aug. de mor. Eccl. 15). Hac fortitudine etiam dum in sæculo viveret, præditus erat S. Bernardinus; tunc enim gravi abstinentia corpus suum vexabat: tunc vigiliis, orationibus, disciplinis, aliisque multis penitentiae exercitiis carnem suam domabat. Hac autem fortitudine potissimum ditatus fuit, postquam minoritice militiæ nomen dedit; tunc etiam penitentiae et mortificationis operibus se totum addixit; tunc tanta oculorum ejus extitit mortificatio ut nullam unquam mulierem aspexerit; tunc crebriora et duriora ejus fuere jejunia; tunc tantus illius labor extitit in prædicationibus, in vitæ regularis exercitiis et alijs extraordinarijs, quibus se dedicavit, mortificationis oneribus, ut in hoc maxime Seraphico patri assimilaretur: *Francisci Assisinate abstinentiæ et laboris non minus emulus, quam professionis cultor* (Marulus). Fortitudinem suam ostentarunt gentiles, ut ab hominibus viderentur et laudarentur; christiani vero fortes et in laboribus perferendis constantes extitere, ut Deo placerent, eique amoris sui testimonia darent: *fortitudinem gentiliū mundana facit cupiditas; fortitudinem autem christianorum Dei cupiditas facit* (S. Aug. de ver. innoc., 25). Hac autem Dei charitate sullammatus Bernardinus fortiter et hilariter dura queque patiebatur. Tres episcopatus, Senensem scilicet, Urbinatensem et Ferrariensem ab Eugenio quarto summo Pontifice ipsi oblatos recusavit, ut religiose et laboriosæ vitæ exercitiis adhæreret. Consilij parit sapientissimi Senecæ, agentis quod qui virtutem sectari ambit, proprium patrimonium, honores mundi et alia fortunæ mendacia ablegare debeat: *ponat patrimonium, ponat honores et alia fortunæ mendacia; ipse enim et patrimonio et oblati abrenunciavit honoribus, ut vitam austeram et duram sectaretur*. Ejus austeritatem mirabantur fratres; licet enim maxima fulgeret vitæ innocentia, jejuniis tamen, vigiliis, disciplinis, itineribus et

gravibus quibusvis dura poenitentiae exercitiis, tamquam fortis athleta, fortiter et hilariter corpus suum alligebat. In carne ambulans, non secundum carnem, imo contra carnis concupiscentias militabat: *in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus* (2 Cor. 10; 3). Nec contra carnem suam usque ad mortem militare unquam destitit; usque ad ultimum vitae suae momentum fortitudinem suam in laboribus et mortificationibus manifestavit et custodivit: *fortitudinem meam ad te custodiam* (Ps. 58, 10). O virum fortissimum, in quo pietatis simul et scientiae, pariterque fortitudinis spiritus requievit! O utinam eodem fortitudinis spiritu omnes accenderentur! Quia heu! multi non pro Dei gloria, potius adversus Deum fortes habentur; multi adversus Deum tendunt manum suam et contra Omnipotentem roborantur: *retendit adversus Deum manum suam et contra Omnipotentem roboratus est* (Job. 15, 25). Jam vis his qui fortes sunt, ut faciant malum, et ut Deo injuriam inferant: *vae qui potentes estis ad bibendum vinum, viri fortes ad miscendam ebrietatem*, inquit Isaias propheta (5, 22); dicamus etiam: vae his qui fortes sunt ad blasphemandum, ad luxuriandum et ad peccata quaevis perpetranda: haec enim fortitudo infirmitas est, malitia est, et magna damnatio est. Quapropter eam a vobis procul abijcite, et S. Bernardini fortitudinem imitantes, estote fortes in servanda castitate, in propugnando pro Christi honore, et in portandis austeris vitae oneribus. Hac fortitudine de Deo triumphabitis, qui magnam in hoc mundo gratiarum copiam et aeternam in caelo beatitudinem vobis elargietur. Amen.

DE ASCENSIONE CHRISTI

CONCIO UNICA.

Ascendo ad Patrem meum (Joan. 20, 17).

Christi Ascensio est quasi sigillum, consummatio et clausula omnium mysteriorum Salvatoris; *felix clausula totius itinerarii Filii Dei* (S. Bern. ser. 2 de Ascens.). Haec est festorum decus, et ut ait S. Bernardinus, Ascensio Christi *est festum festorum et solemnitas omnium solemnitatum, quia ipsa sola summum obtinet principatum* (Ibid.). Unde S. Epiphanius Ascensionem inter dominica festa fastigium tenere asserit: *Celebramus Christi Domini secundum carnem ascensum, quod sane festum inter dominica fastigium obtinet: ut enim caput totam corporis constitutionem exornat, ita hodierna solemnitas divinae economiae pulchritudinem, quasi colophonem illi imponens, mirifice illustrat* (orat. de Ascens.). Magnum quidem fuit, Deum hominem fieri et in praesepio nasci; magnum fuit illum circumcidi et a Magis adorari; magnum fuit, illum crucifigi et a mortuis resurgere; haec omnia mysteria magna et mirabilia sunt; nil tamen Christo gloriosius, quod hodie propria virtute ad caelos ascendat, quod triumphali pompa in caelo recipiatur et ad thronum Deo dignum exaltetur. Hoc est sigillum mysteriorum Christi, haec est solemnitas solemnitatum et festum festorum, de quo sermo habendus. *Ace-*

Dicebat in corde suo Lucifer, quod in caelum ascenderet, in caelum intraret, in caelo sederet. Superbus ille Angelus in caelum propria virtute ascendere ambiebat: *in caelum ascendam* (Isa. 14); in caelum etiam intrare, ibique solum suum exaltare stauerat: *super astra caeli exaltabo solum meum*; in caelo tandem sedere et regnare praesumebat: *sedebit in monte te-*

gravibus quibusvis dura poenitentiae exercitiis, tamquam fortis athleta, fortiter et hilariter corpus suum alligebat. In carne ambulans, non secundum carnem, imo contra carnis concupiscentias militabat: *in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus* (2 Cor. 10; 3). Nec contra carnem suam usque ad mortem militare unquam destitit; usque ad ultimum vitae suae momentum fortitudinem suam in laboribus et mortificationibus manifestavit et custodivit: *fortitudinem meam ad te custodiam* (Ps. 58, 10). O virum fortissimum, in quo pietatis simul et scientiae, pariterque fortitudinis spiritus requievit! O utinam eodem fortitudinis spiritu omnes accenderentur! Quia heu! multi non pro Dei gloria, potius adversus Deum fortes habentur; multi adversus Deum tendunt manum suam et contra Omnipotentem roborantur: *tetendit adversus Deum manum suam et contra Omnipotentem roboratus est* (Job. 15, 25). Jam vis his qui fortes sunt, ut faciant malum, et ut Deo injuriam inferant: *vae qui potentes estis ad bibendum vinum, viri fortes ad miscendam ebrietatem*, inquit Isaias propheta (5, 22); dicamus etiam: vae his qui fortes sunt ad blasphemandum, ad luxuriandum et ad peccata quaevis perpetranda: haec enim fortitudo infirmitas est, malitia est, et magna damnatio est. Quapropter eam a vobis procul abijcite, et S. Bernardini fortitudinem imitantes, estote fortes in servanda castitate, in propugnando pro Christi honore, et in portandis austeritate vitae oneribus. Hac fortitudine de Deo triumphabitis, qui magnam in hoc mundo gratiarum copiam et aeternam in caelo beatitudinem vobis elargietur. Amen.

DE ASCENSIONE CHRISTI

CONCIO UNICA.

Ascendo ad Patrem meum (Joan. 20, 17).

Christi Ascensio est quasi sigillum, consummatio et clausula omnium mysteriorum Salvatoris; *felix clausula totius itinerarii Filii Dei* (S. Bern. ser. 2 de Ascens.). Haec est festorum decus, et ut ait S. Bernardinus, Ascensio Christi *est festum festorum et solemnitas omnium solemnitatum, quia ipsa sola summum obtinet principatum* (Ibid.). Unde S. Epiphanius Ascensionem inter dominica festa fastigium tenere asserit: *Celebramus Christi Domini secundum carnem ascensum, quod sane festum inter dominica fastigium obtinet: ut enim caput totam corporis constitutionem exornat, ita hodierna solemnitas divinae economiae pulchritudinem, quasi colophonem illi imponens, mirifice illustrat* (orat. de Ascens.). Magnum quidem fuit, Deum hominem fieri et in praesepio nasci; magnum fuit illum circumcidi et a Magis adorari; magnum fuit, illum crucifigi et a mortuis resurgere; haec omnia mysteria magna et mirabilia sunt; nil tamen Christo gloriosius, quod hodie propria virtute ad caelos ascendat, quod triumphali pompa in caelo recipiatur et ad thronum Deo dignum exaltetur. Hoc est sigillum mysteriorum Christi, haec est solemnitas solemnitatum et festum festorum, de quo sermo habendus. *Ace.*

Dicebat in corde suo Lucifer, quod in caelum ascenderet, in caelum intraret, in caelo sederet. Superbus ille Angelus in caelum propria virtute ascendere ambiebat: *in caelum ascendam* (Isa. 14); in caelum etiam intrare, ibique solum suum exaltare staturat: *super astra caeli exaltabo solum meum*; in caelo tandem sedere et regnare praesumebat: *sedelo in monte te-*

stamenti. Jamvero omnia præpostere Lucifero acciderunt; qui enim in cœlum ascendere ambiebat, de cœlo cecidit; qui in cœlum intrare decreverat, in infernum præcipitatus est; et qui in cœlo sedere presumebat, in inferno æternum torquebitur. Ecce sortem superbi Luciferi; Christus autem humilis hoc obtinuit, quod ambiverat Lucifer; in cœlum enim ascendit, in cœlum intravit et in cœlo sedit. Apostoli illum ascendentem admirati sunt; Angeli ei in cœlum intranti occurrerunt; et omnes Sancti illi in celesti throno sedentem et regnantem contemplantur. Ut autem de altissimo Ascensionis Christi mysterio late disse-ramus, videamus 1. quomodo in cœlum Christus ascendat; 2. quomodo in cœlum intret; 3. quomodo in cœlo sedeat. Perpendamus *quomodo in cœlum ascendat*, et timeamus; *quomodo in cœlo intret*, et admiremur; *quomodo in cœlo sedeat*, et desideremus. Tribus his questionibus Ascensionis Christi mysterium explicabimus.

I PARS.

Quomodo Christus in cœlum ascendit.

Cum Christus post resurrectionem vitam immortalem inchoaverit, non decuit eum in terris manere; propterea in cœlum ascendit non secundum naturam divinam, quæ nunquam cœlum deseruit, verum secundum naturam humanam, quæ virtute divinitatis ad cœlum elevata est; *naturæ divinæ propria usus virtute, carnem cœlo intulit* (S. Cyp. de Ascens.). Ascendit autem in cœlum Christus, 1. impressis in terra vestigiis; 2. videntibus apostolis; 3. nube involutus.

1. Tempore Ascensionis imminente, *recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus* (Marc. 16), et exprobrata eorum incredulitate, illos pro ascensu suo ad Patrem benigne consolatus est ostendens, quam congruum esset, ut, peractis mysteriis pro quibus venerat, ad cœlum ascenderet. Qua oratione finita, ad montem Oliveti simul cum Apostolis se con-

tulit, ibique in eorum et aliorum multorum discipulorum conspectu, cœlum ascendit, calcata prius terra, cui pedum suorum vestigia impressa reliquit. De his impressis a Christo ascendente vestigiis mentionem faciunt auctores plurimi, qui sacratum hunc locum nunquam marmore, aut alio pavimento tegi potuisse referunt: quia quæ manus humana ad ornatum apponere conabatur, solum respuebat, vel potius divina manus excutiebat. Qua de re sic scribit D. Hieronymus: *mons Oliveti ad Orientem Jerusalemæ est, interfluente torrente Cedron: ubi ultima vestigia Domini humo impressa hodieque monstrantur. Cunque terra eadem quoties a credentibus hauriatur, nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statum continuo recipiunt* (de loc. Heb.). Paulus Orosius et Gregorius Turonensis scribunt, « sulcos quos rotæ eorum Ægyptiorum Hebræos persequentium in mari rubro fecerant, in mari permanere, et quantum acies oculorum videri potest, in profundo cerni; quos si modicum commotio maris obtulerit, illo quiescente, rursus divinitus renovari, ut fuerant ». Hoc prodigium in aqua factum mirentur qui voluerint; nos serio perpendamus miraculum, quod Christo in cœlum ascendente in terra factum est, et quod adhuc perseverat: non enim sine mysterio Salvator terram calcare, eique vestigia impressa relinquere voluit. Et si ejus mentem penetrare liceat, dicam, quod hinc haud dubie nos docere voluit, quod ut ad cœlum ascendamus, terram et omnia mundi bona calcare et contemnere debeamus; nam, ut ait S. Augustinus, ut hæc bona ad cœlum nos elevent, calcanda et sub pedibus ponenda sunt: *elebunt nos, si fuerint infra nos* (Ser. 176 de temp.). Hæc bona avaros et ambitiosos ad cœlum non extollunt, qui non ea sub pedibus, at in corde habent; non ea religiose contemnunt, imo inordinate desiderant: ergo ut ad cœlum nos evehant, parvipendamus et calcemus ea instar Christi, qui in cœlum ascendit, impressis pedum vestigiis, *ac etiam videntibus apostolis*.

2. In cœlum ascendit Christus non gradibus, aut pedem post pedem movens, sed statu corporis recto, paulatim in cœ-

lum tendens, et hoc coram apostolis et aliis qui cum ipsis in monte Oliveti aderant: *videntibus illis, elevatus est* (Act. 1). Translatus est Enoch, raptus Elias in paradysum terrestrem absque multis testibus (Gen. 5); Christus ascendit multis testibus presentibus et videntibus: *non subito raptus est*, inquit S. Bernardinus, *non furtim sublatus, sed videntibus illis elevatus est (de grad. humil. 1)*. Cum D. Paulus ad tertium cœlum raptus est, nullum, vix enim vel seipsum, ut ita dicam, testem habuit; cum enim de illo raptu loquitur, ait: *nescio, Deus scit* (2 Cor. 12); Christus Ascensionis suæ spectatores et testes multos habere voluit, *videntibus illis, elevatus est*. Christi Ascensio non in instanti, aut momento, verum aliquo temporis intervallo contigit; eum etenim discipuli per aëris regionem euntem viderunt, et fixis oculis intui sunt, sicque Christus videri voluit propter triplicem rationem, inquit S. Bernardinus (ser. de Ascens. art. 2, c. 1): *prima*, ut Ascensionis ejus tamquam ab eis patenter vise firmiores essent teste: *secunda*, ut celestis patrie et gloriæ fides et spes et desiderium firmiter eis imprimere, et ut desiderium veniendi ad eum excitaretur in ipsis: *tertia*, ut mystice innuatur, quod qui non videt Christum ascendentem, seu qui mentis oculo non contempletur ejus ascensionem, minime habetur aptus et dispositus ad redundantiam spiritus ejus recipiendam. Sicut enim Eliseo petenti duplicem Eliæ spiritum, dixit Elias: *Si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti: si autem non videris, non erit* (IV Reg. 2), ita ut Christi spiritum et gratiam recipiamus, Christum in cœlum euntem intueri, ejusque ascensionem contempleri debemus. Illud mysterium non leviter transcendendum, ac serio meditandum, Christusque saltem mentis et cordis oculis a nobis est inspicendus: *si recte*, inquit S. Augustinus, *si fideliter, si pie Ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo et sursum corda habeamus*: mente videamus Christum, qui in cœlum ascendit videntibus discipulis, *ac etiam nube involutus*.

3. D. Augustinus libro octavo de civitate Dei refert, senatores Romanos optantes urbis suæ fundatorem Romulum ut

Daem colli, subornasse Proculum quemdam, ut populo assereretur, se illum vidisse ad colos evolantem et deoram numero jam ascriptum; jamvero ut advertit Tertullianus, Romulus non nisi *scalis mendacii* ad cœlum ascendit. Christus e contra multos, eosque sanctissimos suæ Ascensionis adhibuit testes, qui eum ascendentem viderunt et coram quibus nube a cœlo missa involutus est: *nubes suscepit eum ab oculis eorum*. Hæc nubes, ut ait Doctor Angelicus, non præbuit adminiculum Christo per modum vehiculi; apparuit in signum divinitatis, fuitque quasi thronus ejus regius, non ad sustentaculum, sed ad ornatum: *thronus meus in columna nobis* (Eccli. 24). Prædixerat regius propheta, Christum nube circumdatum, ad cœlum ascensurum: *qui ponis nubem ascensum tuum* (Ps. 103). Christus ascendit, non pennis, aut aliis arte fabricatis, ut Dædalus, aut Neptunus; non coreis, ut Icarus; non arte magica, ut Simon Magus; non scalis mendacii, ut Romulus; non solum mentis extasi, ut D. Paulus, Ezechiel et multi alii prophetae, sed in nube; *qui ponis nubem ascensum tuum*. Non quod hæc nubes ei necessaria esset, ut eum veheret, vel sustentaret; ut enim ait Sanctus Bernardus, hæc nubes *nec fessum juvit aut pigrum impulit, aut cadentem sustinuit (de grad. humil. 1)*: tamen nube circumdari voluit ad ornatum et pompam gloriosissimæ suæ Ascensionis; *nubes suscepit eum ab oculis eorum*. Ecce quomodo Christus ad cœlum ascendit; ecce modum Ascensionis ejus, quem si recte perpendamus, magna nobis inest timendi ratio; quia hoc ascendendi modo indicatur nobis modus, quo in die judicii Christus homines judicaturus adveniet: apostolis enim dixerunt angeli, Christum eodem modo venturum in judicio, quo ad cœlos ascendit: *hic Jesus, qui assumptus est a vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum* (Act. 1). Sicut enim hodie in cœlum ascendens, terram calcat, ita et in die judicii terram fremens conculcabit et adstantium cordibus terrorem incutiet: *in fremitu conculcabis terram, in furore obstupefacies gentes* (Habac. 3, 12). Sicut hodie cœlum ascendit, videntibus apostolis, ita et in die judicii

eum videbunt descendentem: *egredietur de loco suo et descendet* (Mich. 1). Sicut hodie in cœlum ascendit nube involutus, ita et in die iudicii videbunt eum *venientem in rubibus cœli*. In hac ergo solemnitate gaudendum simul et timendum; gaudendum quidem, quia Christus ad Patrem vadit, ut glorificetur et pro nobis intercedat; timendum, quia hic Jesus, qui hodie ascendit in cœlum, in die iudicii descendet cum potestate magna et maiestate, ut iudicet mundum: *veniet in eadem gloria et maiestate, cum eadem anima et corpore*, inquit Beda (in Act.). *Veniet iudex cum eisdem vulnerum et plagarum in latere, manibus, pedibusque impressis vestigiis*, inquit Cyprianus (serm. de Ascens.). *Veniet iustus in amore, impius in tremore*, inquit S. Augustinus (s. 180 de temp.). Ignis recogitantes quomodo Christus in cœlum ascendebat, timere debemus. *Videamus nunc quomodo in cœlum intret et admiremur.*

II PARS.

Quomodo Christus in cœlum intret.

Christus nube lucida circumdatus in cœlum ascendens, universam aëris regionem pertransiit, per ignis sphaeram iter confecit, Lunæ, Mercurii, Martis, Solis et aliorum orbium celestium sphaeras penetravit, donec ad cœli empyrei portas egressus in illud 1. *intravit* ablatis januis; 2. *intravit* pluribus sanctis comitatus; 3. *intravit* jubilante tota celesti curia.

1. Christo ad cœli empyrei atrium adventante, factus est quidam dialogus inter angelos Christum comitantes et angelos in cœlo existentes: angelus enim qui Christum comitabatur, ad illos, qui eo in cœlo empyreo summo honore excepturi expectabant, clamaverunt dicentes: *attollite portas, principes, vestras et elevamini portæ æternales, et introibit Rex gloriæ* (Ps. 23). Angeli vero intra cœlum existentes, non quod ignorarent quis esset Christus, ast gloriam et maiestatem qua in-

cedebat, demirati dixerunt: *quis est iste rex gloriæ?* Quibus alii responderunt: *Iste est Dominus fortis et potens: Dominus potens in prælio; ideo protinus attollite portas, principes, vestras et elevamini portæ æternales; et introibit Rex gloriæ: seu ut verbit Tertullianus: auferte portas, principes, vestras et sublecentur portæ æternales, et intrabit Rex gloriæ.* Cur clamant angeli, non quod aperiantur, verum quod attollantur et auferantur cœli januæ? Nomen Christi ingressum sufficiebat, cœlestis Jerusalem portas reserari et aperiri? Cum Christus baptizatus est, non contractæ, nec ablatae, sed apertæ sunt cœli portæ: *aperti sunt ei cœli*. Cur ergo jam cœli portas non solum aperiri, verum et auferri petunt angeli: *auferte portas principes, vestras?* Respondet Chrysostomus, quod videntes angeli, cœlos non amplius fore claudendos, quia iusti in lyngo non amplius erant detinendi, autumarunt minime jam necessarias cœli portas et ideo non clamant: *aperite portas*, quæ jam in Christi baptismo fuerant apertæ; clamant: *attollite et auferte portas, principes, vestras*, quia hæc portæ imposterum non erunt necessarie. Attamen ad propositum nostrum convenientius respondere videtur Genebrardus dicens, ablatas esse cœli portas, *ut glorifice introeat Rex gloriosissimus* (in Ps. 23). Sicut enim rege in aliquam ditionis suæ civitatem intrante, nonnunquam ad majorem pompam, non solum aperiantur, etiam tolluntur civitatis januæ, ita et Christus ad majorem pompam et magnificentiam in cœlestem civitatem intravit ablatis januis; *ac etiam in eam introivit pluribus sanctis comitatus.*

2. Post protoparentis peccatum, generali quodam interdicto omnibus hominibus in cœlum ingredi prohibitum est. Sicut enim post illud peccatum Deus *collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, et flammam gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite* (Gen. 3), ita et post idem peccatum generali interdicto omnibus hominibus, vel sanctissimis, prohibitum fuit in cœlum intrare ante Christum. Illud autem interdictum hodie sustulit Christus Sanctorum multorum animas, quas ex lyngo eduxerat, cœlo inferens, iisque comitantibus

in cœlum ingradiens. Unde clamant angeli: *attollite portas, principes, vestras et elevamini portæ æternales et introibit Rex gloriæ*; quasi dicant, ablatum est interdictum; protinus ergo attollite portas, ut comitantibus patriarchis, aliisque sanctis viris, Rex gloriæ ingrediatur. Et ideo D. Paulus Christum in cœlum intrantem, *pontificem* vocat: *habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cœlos Jesum Filium Dei* (Heb. 4, 14). Intravit enim ut pontifex magnus, quia sublatum interdictum ingressus est cœlum, comitantibus illum plurimis sanctis viris, quos a captivitate, seu e lyngo eduxerat: *Dominum euntem ad cœlos comitatur gloriosa captivitas* (S. Amb. s. 2 *Pentec.*). Magnus ille Jacob de seipso ait: *in baculo meo transivi Jordanem istum et nunc cum duabus turmis regredior* (Gen. 32, 10). Quod de seipso narravit Jacob, de Christo in cœlum intrante apposite dicitur: ipse solus enim descendit de cœlo, ipse solus Jordanem passionis baculo crucis iunxerit trajecit; *torcular*, inquit, *calcavi solus* (Isa. 63). Ipse autem non solus ad cœlum regressus est; nam, ut ait Hugo cardinalis, ipse turmis duabus, una angelorum et altera hominum comitatus cœlum ingressus est: *Christus*, inquit, *transivit Jordanem mortis et cum duabus turmis in cœlum regreditur, comitatus scilicet turma angelorum et turma hominum* (in c. 4 ep. ad Eph.). Quale gaudium fuit his sanctis patribus et a lyngo erui et simul cum Christo in paradysum ingredi? Quomodo vero Christus in cœlum empyreum intraverit pluribus sanctis comitatus, *in illud etiam intravit, jubilante tota cœlesti curia*.

3. Quod verissimum esse conselat quicumque iudicio pollet; si enim uno peccatore per penitentiam portas cœlum ingrediente, tota cœlestis curia exultat; *gaudium erit in cœlo super uno peccatore penitentiam agente* (Luc. 5, 7); quanta cœlestium civium fuere juba, cum Creatorem et Dominum suum paradisi portas introeuntem viderent? Si etiam, cum Christus in hunc mundum sublanarem venit, creventum cum hostibus certamen inturus, præ nimio gaudio cœlestes spiritus in antrum Bethlehemiticum se contulerunt, ingenti júbilo canentes; *gloria*

in altissimis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. 2, 14); quanta, quasso, eorum censenda lætitia, quanta jubilatio, cum jam exacto conflictu, ipsum victorem et triumphantem in cœli ingredi conspiciunt? Certe, inquit S. Bernardinus, tanta tunc cœlestis curiæ fuit exultatio, tantaque jubilatio, ut vix explicari valeat. De ea tamen sic loquitur: « Quis enarrare sufficiat, quanta lætitiæ exultatione repleta fuit illa civitas beatorum in adventu Regis eorum et illorum sanctorum patrum? Cantant et jubilant omnes angeli et in introitu paradisi dignis vocibus laudant, dicentes: *gloria laus et honor tibi sit, Rex Christe Redemptor*. Nunc tibi pandimus, ecce melos: *benedictus es, Domine, qui ambulas super pennas ventorum; benedictus es, qui sedes super Cherubim et intueris abyssos*. Benedicant te cœli, terra, mare et omnia que in eis sunt; quia judicasti nationes, implevisti ruinas, conquassasti capita mortis, demonum et inferni ». Has et alias laudes ad Christum in cœlum intrantis gloriam ab angelis decantatas congerit S. Bernardinus (ser. 1 *de Ascen.*). Alii nonnulli auctores ut cœlestis curiæ in Christi introitu jubilationem explicant, illum omnes angelorum choros successive lustrasse et quemlibet chorum speciale hymnum ad ejus laudem decantasse tradunt. Cujus opinionis extitisse videtur S. Damascenus, dicens: *interim in toto illo decursu, ab empyrei introitu usque ad summos angelorum ordines, o Christe, sine ulla intermissione laudes tuas celebrant* (de *Ascen.*). Omnia tamen curiæ cœlestis juba clarius concipi nequeunt, quam per conjecturas et illationes. Duas jam nunc adduximus, quæ si non sufficiant, tertia assumi potest ex magna lætitiâ et jubilatione, qua in domo paterna acceptus est filius prodigus. De eo dicitur, quod dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose; ubi vero ad patris domum rediit, atque iste ei obriam venit, cecidit super collum ejus, osculatus est eum, stolam primam et annulum dedit ei, convivium parari, symphoniam audiri, ac alia magna lætitiæ et jubilationis signa edi soluit. O magnum hujus patris amorem in filium! Jam heu! si tanta sunt juba, cum filius prodigus in paterna domo reci-

pitur, quanta Patris æterni, beatissime Virginis (1), ac totius curiæ celestis faere júbila, cum unicus Dei Filius Jesus Christus, mundi Creator et Redemptor, in cœlum empyreum triumphans ingressus est? Magna quidem et maxima extiteret; verum ineffabilia, ac mente humana prorsus incomprehensibilia. Ecce quomodo Christus in cœlum intraverit; ecce modum ingressus ejus, qui quidem mirabilis et omni admiratione dignus extitit. Si enim solennes Romanorum triumphos demirati sunt antiqui, quanto omni admiratione, omnique stupore dignior censeri debet Christi in cœlum intrantis triumphus, in quo non creatura, sed Creator, non purus homo, sed Deus homo; non intra urbis parietes, sed intra moenia celestis Jerusalem gloriose recipitur? Postquam Christus in cœlum ascendit, apostoli mirantes et quasi in extasim rapti, sursum aspiciebant; *quid aspiciatis in cœlum?* hodie et nos in cœlum aspiciamus; contemplemur quomodo in illud ingrediatur Christus et admiremur. In cœlum empyreum intrat Christus ablatis januis, o rem mirabilem! intrat Christus sanctis Patribus illum comitantibus; quis non miretur? intrat Christus, jubilante tota celestis curia; quid mirabilius? Miremur ergo Christum in cœlum intrantem, *ac etiam in cœlo sedentem.*

III PARS.

Quomodo Christus in cœlo sedeat.

Licet non habeamus testes, qui videant, quomodo Christus in cœlo sedeat, docet tamen S. Scriptura, illum sedere supra

(1) Etiam sanctos adhuc in terris degentes de Christi Ascensione jubilasse merito creditur, in primis autem Beatissima Virgo; quamvis non sine morore ipsorum fuerit exultatio, cum omnes ingemiscentes summo ardore exoptent et expectent dissolvi et esse cum Christo; quod si inquammodi desiderium sanctos torquibat, quid dicendum de B. Virgine hic exultante a dilectissimo Unigenito?

omnes cœlos, supra omnes angelos et ad dexteram Patris: 1. sedet supra omnes cœlos, qui de cœlis descenderat; 2. se det super omnes angelos, qui se angelis minorem fecerat; 3. sedet ad dexteram Patris, qui Patris mandatis obtemperaverat.

1. Christus, ut Verbum, ante Incarnationem in cœlis habitabat, ibi regnabat, ibi angelos subditos habebat, ibique beatitudine ineffabili et imperturbata fruebatur; cum venit plenitudo temporis, propter nos homines et propter nostram salutem descendit de cœlis, in præsepio natus est, ab hominibus despectus et in cruce mortuus est. O miram Christi humilitatem, quæ hodie congruo præmio compensatur! etenim qui in Incarnatione descendit de cœlis, in die Ascensionis super omnes cœlos ascendit, prout docet D. Paulus: *qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos* (Ephes. 4, 12). Quædam habetur proportio inter descensum et ascensum Christi: sicut enim a summo cœlo descenderat: *a summo cœlo egressio ejus*; ita et ad summum cœlum et supra omnes cœlos ascendit et iis excelsior elevatur: *excelsior cœlis factus* (Hebr. 7). Propheta regius Christum non supra cœlos, at in cœlo sedere docet: *Dominiis in cœlo sedes ejus* (Ps. 10). Non tamen inde inferendum, eum non sedere supra omnes cœlos; sicut ille in domo esse dicitur, qui supra tectum domus manet, sic et in Christus in cœlo sedere dicitur, quia super omnes cœlos ita sistit ut pedum plantis convexam cœli empyrei superficiem attingat: *Christus*, inquit Liranus, *sedet supra extremitatem cœli empyrei quod est excelsior super omnes cœlos* (in Ps. 67). Doctor Angelicus præfata Psalmographi verba explicans ait, quod *sedes Dei dicitur esse in cœlo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento* (3 p. q. 75, art. 4), quia sedes Christi est supra omnes cœlos et quasi continet cœlos. Et ideo Tertullianus asserit, Christum, qui ad inferiores terra partes descenderat, hodie ascendisse non intra cœlos, verum ad superiores colorum partes et supra omnes cœlos: *Filius ascendit in superiora colorum, qui et descendit in inferiora terra* (advers. Praz.). Monet Christus, non primas

ambientas esse sodes: *cum, inquit, invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco* (Luc. 14). Ubi ergo sedendum? *recumbe in novissimo loco*, inquit, *ut cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: amice, ascende superius*. Christus hic in terris, non in primo, sed in novissimo loco se collocavit; ut enim testatur Isajas, ipse novissimus virorum estimari voluit: *vidimus eum despectum et novissimum virorum* (Is. 53, 3). Pater aeternus in die Ascensionis Christo dixit: *amice, ascende superius*. Coepit ille, videntibus apostolis, sursum ascendere et primo quidem gradu in aëris regionem conscendit, et continuo audivit Patrem clamantem: *amice, ascende superius*. Lucidissimam deinde ignis sphaeram transgressus est; ibique audivit iterum Patrem dicentem: *amice, ascende superius*. Ascendit ipse in Lunam, Mercarii et aliorum planetarum caelos; ac iterum Pater ait: *amice, ascende superius*, eumque ascendere fecit super omnes caelos. *Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes caelos*. Non solum autem sedet super omnes caelos, qui de caelis descenderat: *etiam sedet supra omnes angelos, qui se angelis minorem fecerat*.

2. Christus, quoad divinitatem, angelis minore non fuit, nec esse potuit; angelis minor factus est, cum naturam humanam assumpsit, quae angelica inferior est: Dei Filius, inquit Tertullianus, *est infra angelos diminutus, dum homo fit de carne* (Chr. 14). Et hoc sensu dixit Psalmista, Christum ab aeterno Patre modicum quid infra angelos fuisse minoratum: *minuisti eum paulo minus ab angelis* (Ps. 8). O magnam Creatoris dignitatem, quod creatura sua se minorem reddere voluerit! jamvero qui modico ab angelis minoravit in Incarnatione, in die Ascensionis super omnes angelos ascendit et constitutus est: *constituens ad dexteram suam in caelestibus supra omne principatum et potestatem et dominationem* (Ephes. 1, 21). « Licet corpus Christi, inquit D. Thomas (3, p. q. 57, art. 5), considerando conditiones naturae corporeae, sit infra spirituales substantias, considerando tamen dignitatem unionis, qua est personaliter Deo conjunctum, excellit dignitatem omnium spi-

ritualium substantiarum. Et ideo secundum praedictae congruentiae rationem debetur ei locus altior ultra omnem creaturam, etiam spirituales ». Itaque hodie elevatur et constituitur supra omnes angelos, *ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem principatum et potestatem et dominationem*. Doctorem Seraphicum secutus docet S. Bernardinus (*de Ascens.* ser. 2) « quod hi beati, qui decedunt cum proprio merito, ad aliquem novem ordinem angelorum secundum eorum merita assumentur. Unde sicut sunt novem ordines angelorum, sic erunt novem ordines hominum beatorum. Qui ergo habebunt merita Seraphium, sicut B. Franciscus, in illo ordine collocabuntur et sic de aliis ». Paucis interjectis, subdit Bernardinus, Deiparam Virginem supra omnes hos angelicos choros constitui; Jesu Christi autem thronum supra omnes angelos et homines elevari juxta illa D. Pauli verba: *constituens ad dexteram suam in caelestibus; supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem*; et juxta haec D. Patri: *profectus in caelum, subjectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus* (1 Pet. 3). Qui autem in caelo sedet supra omnes angelos, eo quod se angelis minorem efficit, *sedet quoque ad dexteram Patris, qui Patris mandatis obtemperaverat*.

3. Christus, qui, ut Verbum, per omnia aequalis est Patri, minor illo factus ratione humanitatis assumptae Patris obtemperavit mandatis: *sicut, inquit, mandatum dedit mihi Pater, sic facio* (Jo. 14). Ita illi obtemperavit, ut factus sit obediens usque ad mortem: *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. O magnam Christi obedientiam. Qui igitur toto vitae suae tempore Patri obtemperaverat, in Ascensione ad Patris solium sublimatur, ibique ad ejus dexteram collocatur. *Dominus Jesus, inquit Evangelista Marcus, assumptus est in caelum et sedet a dexteris Dei* (Marc. 16, 19); atque ut ait D. Paulus, *Christus sedet ad dexteram majestatis in excelsis* (Heb. 1, 3). Quod quidem sensu metaphorico intelligendum est; Deus enim neque dexteram habet, neque sinistram, quia spiritualis est; ideo, inquit S. Petrus Chrysologus, *sic a dexteris sedet Filius, ut Pater non sedeat a sinistris* (ser. 58). Christus

ergo ut homo dicitur a dexteris Patris eterni sedere, non vere, sed metaphoricè, ut indicetur illum in præstantiore et honoratiore loco sedere. Sicut inter homines ille dicitur in præcellentiore loco sedere, qui ad regis dexteram sedet, ita et Christus in cœlis ad dexteram sedere dicitur, ut eum ibi in præcellentissimo loco sedere indicatur. Alio modo metaphoricam hanc sessionem explicat sanctus Bernardinus, dicens, « quod per dexteram Dei Patris duo intelliguntur: *primum* est æqualitas majestatis, ad quam Christus sedet secundum Divinitatem: unde (Heb. 8) dicitur: *habenus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis*: secundum autem, quod per dexteram intelligitur, sunt potiora gloriæ bona, in quibus Christus sedet secundum humanitatem; quia collatum est ei quidquid conferri potuit. Et hoc modo Christus *sedet ad dexteram majestatis in excelsis* (Heb. 1. 3) ». Mireremur Christum supra omnes cœlos, supra omnes angelos et ad dexteram Patris sedentem. Ac itidem cum illo in cœlum ascendere desideremus, ac ardentè ambiamus. *Si recte*, inquit sanctus Augustinus, *si fideliter, si devote Ascensionem Domini celebremus, ascendamus cum illo, ascendamus corde* (ser. 2 de Ascens.), seu desiderio et piis ad cœlum ascendendi affectibus. Ipse, sicut grandis aquila, ad cœlorum sublimia nidum et solium suum posuit; hæc autem aquila nos, quasi pullos suos, ad volandum provocat; ipse nos ad ascendendum in cœlum invitat: quare efficaci desiderio ad cœlum ascendere peroptemus. Hoc desiderio ad cœlum ascendebat divus Paulus: *desiderium habens dissolvi et esse cum Christo* (Ad Philipp. 1, 32); eodem et nos ardeamus desiderio: ubi Christus est, ibi nostra fixa sint corda et ad illum toto corde, totisque affectibus ascendere peroptemus. Verum talia nostra sint desideria, ut nos ad omnia penitus eliminanda peccata moveant, quia cum iis nullus ad Christum ascendere valet: *nullum vitium nostrum ascendit cum medico nostro. Et ideo si post medicum desideramus ascendere, debemus vitia et peccata nostra deponere* (S. Aug. ubi sup.); ac præcipue superbiam, avaritiam et luxuriam, quæ in cœlum ascendere nequeunt:

non ascendit superbia, non avaritia, non luxuria (id. ubi sup.). Superbi quorum ingenium est altum sapere, omnibus aliis præminere, super astra cum duce suo Luciferò elevari appetunt: illuc *non ascendit superbia*. Avari, qui sunt dii fortes terræ, intrare in potentias Domini, ac in cœlo, sicut et in terra dominari cuperent: ast in cœlum *non ascendit avaritia*. Luxuriosi tandem, qui in voluptatum suarum cœno se volutare solent, ab hujus sæculi voluptatibus ad paradisi voluptates se transiuros sperant: *at non ascendit luxuria*. Hæc omnia, fratres, attente perpendite, hæc animis vestris serio revolvite, hodierna hæc sit meditatio vestra: *cum Christo non ascendit superbia, non avaritia, non luxuria*. Et, si in cœlum non ascendant superbi, estote humiles: si non ascendant avari, estote misericordes: si non ascendant libidinosi, estote mundi corde et corpore. Estote humiles et in cœlum exaltabit vos Deus: *et exaltavit humiles*. Estote misericordes et divinam misericordiam obtinebitis: *beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Estote tandem puri et mundi et in cœlo Dominum videbitis: *beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Amen.*

DE SANCTO ANTONIO PADUANO

CONCIO UNICA.

Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundum Prophetas, tertio Doctores (1 Cor. 12, 28).

A prædicatoribus, qui elaborandis sanctorum elogis incumbunt, vix invenitur medium quod tenere debent, ut nec plus,

nec minus quam par est, eos laudent pro quibus loquuntur. Verum est, inquit Seneca, quod laudatori naturale est per excessum potius, quam per defectum peccare: *natura jubet augere laudanda; nemo non gloriam ultra verum tulit*. Nullus tamen est jam pertimescendi locus, quod sanctum Antonium a Patavio, cujus encomia contexere suscipio, supra merita extollam, cum tot fecerit miracula, tanti effulserit virtutibus, tantisque a Deo ditatus fuerit gratis, ut vix eas verbis facundus orator attingere valeat. Natus est in Portugalia ex parentibus non minus virtute, quam pietate fulgentibus, a quibus christiane et pie vite prima didicit elementa, quibus illustratus, ac abundanti divinae gratiae auxilio perfosus, in juvenili et petulanti ætate ad minimi umbram vitii pavit, levissimi criminis nævium declinavit et virtutum ardentissime coluit. Quindecim annos natus, factus canonicus regularis S. Augustini, sub ejus regula religiosissime vixit, donec publico sermone didicet, Bernardum, Accursium et alios quosdam Seraphici Francisci filios apud Marrochium, Mausitanie urbem martyres occubuisse. Tunc enim martyrii et perfectioris vite desiderio accensus, religionem illam, que in ipsis constitutionis sue primordiis martyres pepererat, æstimavit, amavit et ambiit. Itaque a S. Augustini instituto desciscens, Franciscanae religioni nomen dedit, in qua ita floruit, ut Apostolorum, Prophetarum ac Doctorum merita et gloriam quodammodo assecutus sit, ut hodie nobis probandum subest. *Ave*.

Gratias suas Deus, suosque favores hominibus ita distribuere solet, ut aliquos ad unam et alios ad alteram dignitatem evehat: omnibus enim notum est, quod aliquos ad apostolatam vocet, ut beatos Petrum et Paulum: *quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos*; quod alios prophetia dono illustret, ut Isajam et Jeremiam: *secundo prophetas*; et alios Doctorum titulo insigniri velit: *tertio Doctores*. Unde patet, quod secundum communem et usitatum divine providentiæ ordinem, *divisiones gratiarum sunt* (1 Cor. 12), adeo ut non uni omnes, ast uni unam et alteri alteram Deus largiri soleat. Quæ autem in aliis dispersa habentur, in uno Antonio Deus

collegit et conjunxit; non enim eum solum ad apostolica munia vocavit, nec eum tantum vel Doctorem, vel Prophetam esse voluit; Antonius fuit simul Apostolus, Doctor et Propheta (1). Fuit 1. *Apostolus* cum Apostolis; 2. *Doctor* cum Doctoribus; 3. *Propheta* cum Prophetis.

I PARS.

Sanctus Antonius fuit Apostolus cum Apostolis.

Ut suæ Christus Ecclesiæ fundamenta poneret, atque eam dilataret, duodecim ministros elegit, quos *Apostolos* vocavit, eosque in universum terrarum orbem misit: *illi profecti predicaverunt ubique, Domino cooperante et sermone confirmante sequentibus signis* (Marc. 16). His duodecim, quodam elapso tempore, adjuncti fuerunt Mathias et Paulus, qui apostolatus gratiam acceperunt: *accepimus gratiam et apostolatam* (Rom. 1). Et interdum, diversis temporibus, viros aliquos ad apostolica munia obeunda vocavit Christus, qui vere Apostoli appellari possunt; inter quos jure recensendus sanctus Antonius, qui in vocatione, in predicatione, in miraculorum operatione, in populorum conversione, ac in aliis multis vir apostolicus et vere Apostolus extitit. Apostolos vocavit et misit Christus; eos vocavit: *venite post me* (Matth. 4); et eos misit: *ite, predicatæ Evangelium omni creature* (Marc. 16). Per hanc vocationem et hanc missionem characterem Apostolatus insigniti fuerunt Apostoli; unde eos sagittas electas vocat propheta: *sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum* (1)

(1) Late sensa hæc sunt intelligenda; prout de pluribus sanctis, qui majores pro Ecclesia exantillarunt labores, asseri potest quodammodo Apostolorum, Prophetarum, Doctorumque ritutes et merita fuisse annulatos, quin tamen proprie ad horum sanctorum ordines pertingant. Quoad autem hujusmodi laudes et comparationes vide notam appositam Concioni de S. Francisco a Paula, p. 126.

(Ps. 126). Sicut enim sagittarius ad se funem trahit, ut arcum suum tendat et deinde sagittam mittit et vibrat, ita Christus Apostolos ad se traxit per vocationem; et deinde quasi sagittas illos vibravit per missionem. Quod autem respectu primorum Apostolorum fecit Christus, hoc et egit respectu Antonii; hunc enim ad vitam apostolicam vocavit et hunc ab apostolica munia obeunda misit. Vocavit Antonium Christus, cum eum ad apostolicum Francisci institutum allexit; eum vocavit voce interna illi inspirante, ut apostolico fringeretur munere; eum etiam vocavit per Superiores ejus, modo quodam mirabili; cum enim quadam die ad fratres concio esset habenda, Superior, instigante Spiritu Dei, Antonio, de cujus eruditione nihil comperti habebat, et quem de sacris Scripturis nil scire putabat, præcepit, ut pulpitu conscenderet, ibique diceret quidquid spiritus Dei suggereret; cui obtemperans humilis Antonius, tanto verborum splendore, tantaque mysticarum sententiarum altitudine usus est, ut omnes novum hunc concionatorum audientes, attoniti et mirantes, illum non ad solitariam, verum ad apostolicam vitam vocatum censuerint. Quapropter agnita ejus vocatione, missus est, non in universum mundum, sed ad multos multarum nationum populos et ubique prædicavit *sequentibus signis*. Unde dicere potuit se a Deo missum esse, ut sagittam electam: *posuit me sicut sagittam electam* (Is. 49). Imperavit Apostolis Christus, ut Evangelium omni creature prædicarent: *prædicite Evangelium omni creature*; omni autem creatura prædicarunt, cum homini prædicarunt, quia omnis creature nomine intelligitur homo, qui aliquid de omni creatura participat; habet enim esse cum creaturis inanimatis, vivere cum sensitivis et ratiocinari cum angelis. S. Antonius prædicavit omni creature modo quodam specialiore; nam cum omnis creatura sit rationalis, vel irrationalis, ipse prædicavit nonnunquam creaturis non rationalibus; cum enim quidam hæretici conciones ejus contemnerent, piscibus copiose confluentibus, capita super undas erigentibus et auditum mirum in modum præbentibus, ad confusionem hæreticorum concionatur. Et prædicavit etiam creaturis rationalibus, seu hominibus; tum in Gallia, tum in Italia; tum

catholicis, tum hæreticis, tanto cum applausu, ut undique illum audituri confluerent populi; quos cum præ nimia multitudine capere non possent Ecclesie, in mediis campis prædicare cogebatur. Ibi aliquando in unica concione triginta auditorum millia habuit; ejusque conciones et verba pluribus miraculis Deus confirmavit. Apostoli, quos ad mundi conversionem Christus misit, ex seipsis infirmi erant et ignari: *infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia* (1 Cor. 1); ut ergo eos commendaret, eorumque verbis ac eorum ministerio auctoritatem tribueret, dedit eis potestatem miracula operandi, quibus indurata ac ferina multorum corda mollierunt, innumerosque populos ad credendum et ad pie vivendum allexerunt; unde miracula quæ fecerunt Apostoli, vocant sancti Patres argumenta missionis eorum, Evangelii sigilla et efficitia zeli eorum instrumenta. Iis autem argumentis, his sigillis et hac potestate operandi miracula potiti sunt omnes viri apostolici et præcipue S. Antonius, cujus missionem crebris Deus confirmavit miraculis et qui quod prædicavit, prodigiis et miraculis multis probavit. Hac parte portentosus vir extitit, qui miracula, in aëre, in mari, in terra et in inferno operatus est: *in aëre*, quia aer ejus obtemperavit imperio, cum crebrescentem pluviam ita ab auditorum suorum cœtu avertit, ut nec unica aqua gutta eos sub dio stantes attingeret: *in mari*, quia exortas tempestates pluries sedavit: *in inferno*, quia demones ab obsessis corporibus sæpe expulit et ad infernum ablegavit: *in terra*, ubi caecos, surdos, paralyticos, omnisque generis infirmos sanavit, mortuos aliquos resuscitavit et alia multa miracula fecit, quorum aliqua ad confirmationem doctrinae et veritatis, quam prædicabat, plurimum inservierunt. Et ut ex multis pauca dicam, in ejus legenda habetur, quod dum prædicaret, auditus est ab aliquibus ab eo longissima distantibus, ita quod sine miraculo ab eis audiri non posset. Aliquando simul et semel in duobus locis dissitis, in cathedra scilicet et in choro visus est. Quidam hæreticus, ut probaret, an hæc Evangelii verba: *si mortiferum quid biberint, non eis nocebit* (Mar. 16) in eo vera essent, ei venenatum cibum apposuit, qui nullo modo ei nocuit. Alii hæ-

retici bufonem horribilem mensæ apposerunt dicentes S. Antonio illa verba Apostoli: *omne quod vobis apponitur, manducate* (1 Cor. 10, 27); ille autem elevatis oculis in cœlum et signo crucis facto, bufonem in optimum caprum convertit, quem assidentes una comederunt et ad veram fidem conversi sunt. Dum Romæ prædicaret, a peregrinis variarum nationum et linguarum auditus est, ac si speciali ejusque lingua locutus fuisset. Taceo miraculum, quod ad confirmationem realitatis corporis Christi in Eucharistia fecit Tolosæ, cum mulus coram augustissimo Sacramento popitem flexit. Et ne longius quam par est, mea protendatur oratio, innumera alia mitto miracula; ex allatis enim plus quam sufficienter patet, Antonium, non secus ac D. Paulum, habuisse sui Apostolatus signa: *signa apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis et prodigiis et virtutibus* (1 Cor. 12). Magnum quidem Apostolatus S. Antonii signum extitere prodigia et miracula, quæ operatus est. Aliud adhuc sui apostolatus signum habuit, nempe uberem fructum prædicationum suarum, seu innumeras animarum conversiones, quæ prædicationibus ejus peracta sunt. Verum quidem multarum conversionem animarum non essentialiter et necessario apostolatus labores consequi, cum ex Apostolis quidam paucos ad Christi fidem converterint, nec ideo Apostolorum nomen et meritum perdidierint. Cum tamen qui Evangelio laborant, labores suos efficaces esse vident, eos qui prædicationibus suis ad Christum convertuntur, cum ingenti gaudio, veluti apostolatus sui signa inspicunt. Unde D. Paulus, quos ad fidem revoverat, gaudium suum et coronam suam appellat: *gaudium meum et corona mea* (ad Phil. 4); eosque Apostolatus sui signa nuncupat: *signaculum apostolatus mei vos estis in Domino* (1 Cor. 9). Hoc autem signaculo notatus et hoc characterè insignitus fuit S. Antonius, ejus labores Christo et Ecclesiæ utilissimi evasore; ipse enim paucissimo tempore Galliam et Italiam peragravit, et ubique uberes prædicationum suarum fructus retulit. O quot ille odia inexpiabilia et implacabiles inimicitias ad pacem et concordiam revocavit! quot diuturna captivitate miseros libertati restituit!

quot illæ res per usuras et nefariam vim aliis ereptas, restituendas curavit! reddebantur pignora; remittebantur debita; compecebantur scorta a flagitioso concubitu; fures et prædones retrahebantur a contractatione rei alienæ; et ut paucis multa complectar, heretici multi, plures schismatici et innumeri alii peccatores variis in locis prædicationibus S. Antonii, ad valedicendum peccatis et ad Deo pie inserendum adducti sunt. Et, quod mirum est, ita concionibus ejus movebantur, ac ad compunctionem alliciebantur auditores, ut ipso in Italia concionante, visæ sint urbiump plateæ penitentium refertæ, qui palam flagellis corpora sua cruentarent; atque ea laudabilis consuetudo a tanto auctore profecta, deinceps suis est aucta incrementis, adeo ut in omnibus Italiæ locis accuratissime hodieque servetur. Ex quo patet, non solum magnos, etiam perennes, et quasi perpetuos haberi fructus apostolatus S. Antonii. O magnum Apostolum, qui adhuc a summo cœlo apostolatus munere fungi videtur; eum enim audire videor, cuique nostrum cum D. Paulo clamantem: *æmulamini prophetare* (1 Cor. 4); omnes optat characteris et ministerii sui esse participes. Non vult quidem, quod omnes publicæ prædicent et quod quisque varia lustret regna, ut ibi evangelicam doctrinam disseminet; tantum vult unumquemque sui ipsius, ac etiam proximi aliquo modo Apostolum fieri: *æmulamini prophetare*. O peccator, qui tot annis in peccatis obdormisti, esto tuus Apostolus; tibi ipsi prædica et teipsum ad exurgendum a peccato excita: *exurge qui dormis*. O avarus, qui usuris et fraudibus aliena rapuisti; o luxuriosus, qui fœdis concupiscentiis carnem tuam toties conspurcasti; o homo peccator, qui toties contra Deum tuum peccasti, dic tibi ipsi et intus dic: cur contra Altissimum insurrexisti? cur contra Deum toties peccasti? occur, o miser, in iniquitate tua adhuc immoraris? exurgere festina a peccato tuo: *exurge qui dormis*. Interroga teipsum, dic tibi ipsi: *redde rationem villicationis tue*; et quasi a Deo missus sis ad tibi prædicandum, prædices et succideas tibi ipsi, si possis, luxuriæ, avaritiæ, ac omnium peccatorum fugam; prædica etiam tibi ipsi humilitatis, patientiæ et

aharum virtutum amorē; esto Apostolus tuus. Aga vero ut etiam Apostolus respectu proximi fias; non enim solis concionatoribus, sed unicuique mandavit Deus de proximo suo et præcipue magistratibus, pastoribus et parentibus, quibus incumbit subditorum suorum cura; eos monere et corripere debent, eos a peccati via vocare et ad virtutis semitam dirigere tenentur; exemplis et verbis evangelizare, atque ita pro subditis Apostolos quodammodo fieri. Estote ergo Apostoli cum S. Antonio, qui fuit Apostolus cum Apostolis, ac etiam Doctor cum Doctoribus.

II PARS.

S. Antonius fuit Doctor cum Doctoribus.

Sanctus Antonius, qui latere amebat, plerumque loca solitaria petebat, et cum inter Fratres versabatur, villoribus et abjectioribus quibusque officiis incumbere consueverat; propterea ignarus et illota a cunctis censebatur, donec modo quodam mirabili manifestata eius scientia, a Seraphico Patre in sacra theologia lectorem delectus, primus fuisse creditur, qui in Ordine Minorum theologiam docuit. Non immorabor in explicando quanta ejus in theologia speculativa fuerit peritia; nec dicam cum S. Bonaventura, Antonium habuisse scientiam angelorum, patriarcharum, martyrum et confessorum; tamen ut scientie illius characterem inquiram, eum Doctorem eximium fuisse auspicabor ex hoc quod scripturarum, mysteriorum fidei et morum scientiam in gradu perfectissimo possederit. Utilissimum est sacre Scripture studium; ut enim ait S. Antoninus, hic discunt femine pudicitiam, populi inveniunt pietatem, viduae iudicem, pauperes protectorem, advenæ custodem. Hic inveniunt reges quod audiant, iudices quod timeant. Hæc tristem consolatur, lætum temperat, iratum mitigat, pauperem recreat, divitem, ut se cognoscat, increpat. Omnibus se suscipientibus apta medicamenta tribuit, nec peccatorem despicit, sed

per penitentiam remedium ei ingerit (*Sum. th.* 4. 11. 3). Non solum utilis, verum et sublimis est sacre Scripturæ scientia, quæ, ut ait D. Augustinus, est *scientia scientiarum, ac omnium sapientiarum et doctrinarum domina* (ser. 38 ad frat. in Erem.). S. autem Antonius, quamvis nesciri et pro nihilo reputari ambiret, utilem hanc et sublimem S. Scripturæ scientiam perfecte callebat; divinum enim hunc librum, quem Biblia sacra vocamus, continue volebat; volumen illud ab ore et manibus ejus non recedebat; illud meditabatur die ac nocte, ac ita in Sa. Scripturis doctus evasit, ut a summis Pontificibus vocatus sit *arca testamenti et armarium scripturarum* (Greg. IX in *Bulla canoniz.*). Nec immerito illi tributum fuit a Pontifice, ut *arca testamenti* diceretur; ita enim utriusque testamenti paginas memoria plane affixas habebat, ut instar Esdræ potuerit, si sic res postalasset, omnes Scripturas divinas in integrum de sua memoria, etiam codicibus omnibus prorsus abilitis, restituere. Testantur hoc, qui ejus quotidianam convicta et familiari consuetudine diu usi fuere. Nec ei defuisset facultas, si res poposcisset, omnia scripta divina luculenter et multiplici ratione exponendi interpretandique. O virum in sacra Scriptura vere doctissimum! Cujus rei nulli dubium, qui libros ab ipso compositos pervolutabit: tot enim Antonius in scriptis suis sacre Scripturæ enodat difficultates, tot abstrusa explicat mysteria, totque varios et novos sacre illius Doctrinæ sensus profert, ut extraordinariam, præcellentem ac mirabilem sacre Scripturæ scientiam ipsum habuisse latendum sit. *Simulque habuit etiam scientiam mysteriorum fidei.* Doctor Catholicus fidei veritates et mysteria in primis callere debet, ut fidei instruere et hereticos impugnare valeat: *ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere* (ad Tit. 1, 9). Heretici seductores sunt et fallaces, qui de fidei mysteriis disputant, non ut scient, sed ut decipiant: *dolosa est doctrina hereticorum, sub nomine Dei blasphema, sub pretextu religionis impia, sub veritatis specie fallax* (S. Hilar. in ps. 138); illi autem fallace et captiosa sua scientia Ecclesiam indesinenter lacessunt: *heresis*, inquit Tertullianus, *Ecclesiam*

*laccellit (de presc. 4); ideo Doctorum Ecclesie munus est, non solum fidei mysteria explicare, verum et fidem catholicam tueri, ac hæreticos qui eam impugnant, debellare; Doctor, inquit Augustinus, debet esse defensor fidei et debellator erroris (ep. ad Dul. cit. q. 4). Hoc autem Doctoris officium præclare adimplevit Antonius, qui hæreticos non solum privatis scriptis insectatus est, verum et pluries palam contra eos disputavit, eorumque errores ita rationibus, autoritatibus, miraculis ac virtutum suarum exemplis confutavit, ut a Gregorio nono Summo Pontifice vocatus sit, *malleus hæreticorum*. Omnes peccatores ad Deum convertere conabatur Antonius, at præcipuum ejus semper studium, et conatus erat perpetuus, ut perniciosissimas *culpeculas, quæ demoluntur vineam Domini Sabaoth*, nempe hæreticos pestilentes et falsas eorum doctrinas pro viribus oppugnaret, funditus destrueret, ac radicibus extirparet. Adeo instructus certabat efficacibus divinae Scripturæ sententiis et solidis ac perspicuis rationibus, ut qui nefanda hæresis peste scaterenti, coram illo consistere, aut os aperire non auderent; ita ut ad illum quoque pertinere videretur, quod Dominus promisit discipulis suis: *ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri* (Luc. 21, 15). Detegabat mirum in modum hæreticorum fraudes et versutias, eorum conatus retardabat, nec facile quemquam ea tempestate uspiam invenire licuisset, qui tam acriter et perpetuo illos insectaretur, tanque continuam persecutionis procellam illis excitaret. Unde factum est, ut passim ab omnibus *indefessus hæreticorum malleus* diceretur. Fuit ergo S. Antonius Doctor egregius, qui mysteriorum fidei scientiam perfectissimam habuit. Item fuit Doctor optimus, *qui scientiam morum perfectissime calluit*. Doctrina moralis est omnium utilissima et sacratissima, quia non in curiosis perscrutandis immoratur, verum docet declinare a malo et facere bonum: *sacratissimam*, inquit S. Hilarius, *doctrinam habet, qui docet, quod sapit; qui instruit, quod sentit; qui docet non solum cognoscere verum, sed apprehendere bonum et amare justum* (l. 4 in cap. 3 *colest. Hie-**

rarc.) Sanctus Antonius, qui in theologia speculativa et aliis scientiis doctissimus fuit, moralem theologiam in primis calluit; de eo enim asserit Abbas Vercellensis, *quod mysticam theologiam ferenter desideravit et abundanter habuit*. Quod patet ex ejus scriptis, in quibus omnia ad sensum moralem ac mysticum trahit, mirabilemque passim profert sententias, quarum aliquas hic adducere abs re non erit. De invidis, qui aliorum felicitate torquentur, dicere solebat: *quod magnam penam faceret Deus invidio, si ipsum poneret in gloria Paradisi, quia ibi totaliter excecaretur a gloria proximi et a luce beatitudinis ipsorum* (Ser. Dom. Pass.). De fructu, qui excipiendis penitentium confessionibus reportatur, agebat: *quod predicare est seminare, sed confessione audire est fructum metere; stultus est ergo qui seminat et fructum colligere non curat* (Serm. 4 de Apost.). Hæc verba regij Propheta: *in veritate tua humiliasti me* (Ps. 118), in sensu morali explicat de Christo, ad cujus humilitatem sectandam omnes hortatur, dicens: *in veritate, id est, in Filio tuo humiliato, egeno, peregrino humiliasti me; egeno in præsepio pecoris, peregrino in patibulo Crucis, humiliato in utero Virginis. Nihil sic humiliat superbum peccatorem, sicut humilitas humanitatis Christi*. Omnia ejus scripta similibus referta habentur moralitatibus, quas inter predicandum promere solebat, quibus ad contritionem, ad fletum, ad genitum ad peccatorum confessionem et ad perfectam conversionem innumeris peccatores adducebat. Quapropter merito Doctor Seraphicus S. Antonii linguam benedictam vocavit: *o lingua benedicta*; benedicta enim fuit ejus lingua, quia Deum benedixit, benedicta etiam fuit ob eminentem doctrinam tum scripturarum, tum mysteriorum fidei, tum moralitatum, quam locuta est. *O utinam Doctorum omnium, ac etiam omnium hominum lingua hæc assimilaretur!* E contra heu! multi ad malum et non ad bonum suis utuntur linguis. Multi linguas suas meditantur, non sacram scripturam, sed injustitiam: *tota die injustitiam cogitavit lingua tua* (Psal. 53). Multi acunt linguas suas, non ad feriendum hæreticos, imo vero ad tollendam fratrum suorum famam et ad denigrandos viros quosque

sanctissimos: *acuerunt linguas suas sicut serpentis* (Ps. 139). Multi tandem utuntur lingua non ad suos et aliorum mores recte formandos, verum ad suscitandas lites, ad miscendas rixas et ad omnia perturbanda: *lingua tertia multos commovit et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit et domos magnatorum effodit* (Eccli. 28). O maledicta lingue, a quibus universa oritur iniquitas; *lingua ignis est, universitas iniquitatis!* (Jac. 4). O lingue maledicta, quibus ad iram Deus provocatur et quibus innumeri ad interitum et ad damnationem adducuntur: *multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi interierunt per linguam suam* (Eccli. 28). Itaque unusquisque linguam suam coercere et refranare conetur; dicat unusquisque cum Propheta: *custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea* (Psal. 38). Custodite linguas vestras ab omni malo et eas ad benedicendum Deum, ac etiam ad verba scientiæ et salutis proferenda insumite instar S. Antonii, qui fuit Doctor cum Doctoribus, et *Propheta cum Prophetis*.

III PARS.

S. Antonius fuit Propheta cum Prophetis.

Sicut sancti Joannis Baptiste sanctitatem eximiam et celebratissimam vocat sanctus Petrus Chrysologus: *Joannes orbis notus, fama virtutis cognitus, celebratissimus sanctitate* (scr. 1, 7), ita et Antonius fuit *celebratissimus sanctitate*: dum enim viveret, innumera quæ operabatur miracula, crebra hominum peccatorum conversiones quæ ejus ministerio fiebant, ejus comitas in conversatione, fervor illius in predicatione, humilitas in incesso, patientia in adversis, zelus gloriæ Dei, aliæque multa sanctitatis signa quæ præferebat, cum ita commendabant, ac mirabilem efficiebant, ut uno omnium ore vir sanctissimus diceretur. Ejus autem sanctitas clarior effulgebat spiritu prophetico, quo illustratus abstrusa multa, sive præsentia,

sive futura patefecit. Ex quibus, ut aliqua dicam, me legisse memini, quod cum in usurarii cujusdam exaquilis vir sanctus concionaretur, auditoribus dixit, defuncti cor inter nummos in arca ejus dogere: nonnulli ex defuncti amicis et parentibus arcam adierunt, in qua ejus recondebantur nummi, in quorum medio cor ejus adhuc calidum invenerunt. Alia vice cum etiam populo prædicaret vir sanctus, demon cursoris speciem præferens, ad nobilem quandam dominam, quæ concioni aderat, cum literis venit, atque filium ejus ab hostibus captum et interfectum; spiritu autem prophetico satanæ versutias agnoscens Antonius coram omnibus dixit: nil timeas, domina: filius tuus et vivit et recte valet; cursor autem iste, diabolus est: ad quas voces imaginarius ille cursor evanuit. Cum esset Patavii in Italia, spiritu prophetico novit quæ fiebant Ulyssipone in Lusitania, ubi parens ejus homicidium aliquod perpetrasset injuste accusabatur. Eodem spiritu illustratus Antonius mulieri cuidam prægnanti, filium, quem in utero portabat, Fratrem Minorum futurum prædixit. Cum esset Guardianus Podiensis seu Ancionensis in Gallia, quoties præteriret notarius quidam carni et mundo totaliter addictus, coram illo genua flectebat vir sanctus; ille autem existimans hoc in sui irrisionem fieri, exacerbatus, ab Antonio petiit, cur coram ipso populum flecteret? Cui Antonius, hoc facio, quia revelavit mihi Deus præclarum te martyrem fore, cujus prophetiæ veritatem probavit eventus. Cum enim hic notarius simul cum Podiensi Episcopo Jerosolymam profectus esset, pro Christi fide depertans, a Saracenis occisus est. Mortem suam prævidit et alia multa prænuñciavit vir sanctus. Unde si Propheta a D. Augustino vocentur ora, per quæ Deus loquitur, *prophetarum ora Dei sunt os* (Hom. 2 de verb. Isa.), Antonius vere os fuit, quæ Deus innumera prædixit. Nec mirum si spiritu prophetico polluerit Antonius, cum pluries ulnis suis suscipere meruerit puerum Jesum, cui patent omnia, et a quo tu Doctore, futurorum notitiam percipere meruit. O virum mirabilem, qui prophetico spiritu plenus fuit! quod autem mirabilius est, hic spiritus in eo, etiam post mortem, perseveravit; nam ipsa ejus ossa jam mortua prophetaverunt.

De ossibus Joseph habetur in S. Scriptura, quod ipso mortuo prophetaverint: *ossa ipsius visitata sunt, et post mortem prophetaverunt* (Eccli. 48). De Elisei etiam cadavere dicitur, quod prophetaverit: *mortuum prophetavit corpus ejus*. Prophetaverunt Josephi ossa et Elisei cadaver, non futura predicendo, sed miracula operando; prophetare enim idem sonat hic, ac miracula facere. Et hoc modo Antonii jam mortui ossa prophetaverunt; corpus ejus magnum extitit Propheta, qui miracula multa patravit: ad contactum enim sepulcri ejus caeci visum, surdi auditum et claudi facultatem incedendi receperunt: ibi motorum linguae soluta, curvi erecti, contracti consolidati, membra mortua vivificata et mortui ad vitam revocati; unde si in laudem B. Cypriani dixerit S. Gregorius Nazianzenus, ossa ejus esse *publicam orbis bonum*; de ossibus et reliquiis sancti Antonii jure dicendum, quod fuerint *publicum orbis bonum*, quia mortuum ejus corpus prophetavit, et innumera miracula multorum gratia est operatus; et adhuc in toto orbe prophetat Antonius, non solum quia miracula operatur, etiam quia ipsum invocantibus, ubi sint res perditae manifestat; ut enim ait egregius concionator Gulielmus Pepin (*ser. de S. Ant.*), habet S. Antonius privilegium à Domino circa res perditas, quae saepe suis meritis recuperantur. Et hoc idem ego ipse frequenter expertus sum, ita ut merito de eo dicere possim, quod devotus Bernardus dicit in laudem Dei Genitricis Mariae; sileat tuas laudes, o beate Antoni, qui te devote invocatum in necessitatibus suis sibi meminert defuisse. Varie pingi solet sanctus Antonius; aliquando sinistra librum tenens, quia, ut diximus, fuit *arca testamenti et sacrarum Scripturarum*. Saepe super librum pingitur puer, ut ostendatur, virum sanctum visum esse nocte quadam puerum Jesum amplectentem et osculantem. In castitatis et pereximiae puritatis testimonium alii eum lilia dextera gestantem delineant. Alii super librum piscem adpingunt; cujus rei ratio est, quod quidam mercator auro plenam crumenam a pisce deglutitam sancti intercessione capto pisce invenerit. De ipso etiam legitur, quod cum apud Montem Pessulanum sacram profleret theologiam, juvenis quidam in sodalitiū admissus,

paulo post ad saeculum rediens fugitive recessit, surripiens Psalterium egregia glossa illustratum, quo utebatur vir sanctus in expositione psalmorum ad Fratres. Ut ei constitit de furto, in oratione petiit a Domino restitui sibi librum hunc valde necessarium. Exaudite sunt preces illius; nam occurrens demon fugitivo in quadam ponte, elevata magna securi, minatus est ei mortem, nisi rediret et redderet quae abstulit furto. Exhorruit ad tetrum et terribile spectaculum, quare cum humilitate rediens, Psalterium viro sancto et seipsum reddidit sodalitiis (Wading. an 1231). Ex quibus patet, quod dum adhuc viveret sanctus Antonius, res perditae eo intercedente inveniuntur, et ab ejus mortis tempore invocata a fidelibus pro recuperandis rebus perditis, quae frequenter ejus intercessione reperiuntur; *habet S. Antonius privilegium a Domino circa res perditas, quae saepe suis meritis recuperantur*. Quare pro inveniendis rebus perditis ad Antonium advolate, Antonium invocato. Multi, ut perditas reperiant, ad divinos accurrunt, eosque rogant ut divinent, quis eas abstulerit, ubi sint, et quomodo recuperari possint. Hos divinos consulere Deus prohibet, dicens: *nolite audire prophetas vestros, et divinos, et somniores* (Jer. 17). His prophetis divinisque despectis, sed sanctum Antonium invocato; hic est Propheta et divinus ad quem confugere debetis, ut perditas res inveniatis, et praecipue si gratiam Dei per peccatum mortale amiseritis. Maria vocatur *inventrix gratiae* (S. Bern. *ser. de Assumpt.*); sanctus Antonius merito etiam gratiae inventor dicitur; innumeri enim peccatores eam per ejus merita et ejus auxilium invenerunt; si pie eum invocaveritis, gratiam in hoc mundo et gloriam in futuro invenietis. Amen.

DE SANCTO JOANNE BAPTISTA

CONCIO PRIMA.

Quis putas, Puer iste erit? (Luc. 1).

Sancti Joannis Baptistæ nativitas tot fuit referta prodigiis, ut quotquot tum portentosum inspicerebant parum, quasi admiratione stupefacti, de mirabilibus quæ in eo illucescebant colloquentes, dicerent invicem: *Quis putas, Puer iste erit?* Seraphim sublimibus descenderat, sedibus, ut futuram ejus prænuñciaret nativitatem; à Christo in ventre matris fuerat sanctificatus; mulier sterilis et ætate provecta eum peperit, et pater ejus Zacharias ipsius meritis loquelæ usum et prophetiæ donum impetrarat: tot ergo quæ in hoc præcursore recens nato micabant prodigia, ita suspensos spectantium tenebant animos, ut quid de tam mirabili sentiendam esset puero ignorantes, sese mutuo interrogarent, dicentes: *quis putas, Puer iste erit?* Quod hi tunc tam sollicite inquirebant, explicare meo modo est instituti; et quis fuerit S. Joannes Baptista, sive in nativitate, sive in toto vitæ suæ decursu exponere jam munus instat. Unde quemlibet ex hic stantibus, audire videor a me inquirentem, quis et qualis fuerit sanctissimus hic Christi Domini præcursor: *quis putas?* Ad tam arduam enodandam questionem, consulenda forent deserta, in quibus austeram peregit penitentiam; fluvius Jordanis, in quo Christum baptizavit; regum palatia, in quibus libere virtutem prædicavit, et carceres, in quibus gloriosum subiit martyrium. Aut, ut congruentius loquar, ad investigandum quis fuerit sanctus Joannes Baptista, audiendi essent Propheta, Evangelistæ, Angeli et Christus, qui omnes in ejus elogia proruperunt, et illius se encomiastæ exhibuerunt. Hi sunt, a quorum dictis et sententiis hujus panegyrici materiam elicere prætentabo. *Acte.*

Sanctus Joannes Baptista illustris multis in sacra Scriptura insignitur titulis; notandum vero, quod in ea modo quodam speciali vocetur propheta, penitens et magnus. Fuit propheta: *tu puer, Propheta Altissimus vocaberis* (Luc. 1). Fuit penitens: *venit Joannes, neque manducans, neque bibens*. Fuit magnus: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista* (Matt. 11). Sanctus Joannes Baptista *per Dei gratiam*, qua replebatur, factus est propheta maximus; *per Dei amorem*, quo ardebat, factus est penitens austerus; et *per ingentia merita*, quibus alluebat, fuit homo magnus et omnium hominum maximus: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista*. Quod S. Joannes fuerit Propheta, hoc habet commune cum Isaja, Jeremia et aliis Prophetis; quod fuerit penitens, hoc habet commune cum sanctis Paulo, Augustino, Magdalena et aliis penitentibus; quod fuerit magnus, hoc habet commune cum Pompejo, Alexandro et aliis multis viris illustribus. Itaque, ut quid speciale ad sanctissimi hujus Præcursoris gloriam proferam, dico, eum fuisse quidem prophetam, penitentem et magnum; atvero fuit 1. *propheta sine voce*; 2. *penitens sine crimine*; 3. *magnus sine vanitate*. Ex tria puncta, quibus constabit, quis fuerit S. Joannes: *quis putas, puer iste erit?*

I PARS.

S. Joannes fuit propheta sine voce.

Si, ut ait Seneca, *magnificum est a laudato, laudæque digno laudari* (ep. 102), maxima certe fuit gloria S. Joannis, qui non solum a Prophetis et Evangelistis, etiam ab ipso mundi Redemptore multis precæoniis exaltatus est. Eum coram turbis laudavit Christus a constantia, dicens, Joannem non esse similem arundini, quæ vento hinc illic agitur: *quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* (Matt. 11). Eum laudavit a penitentia, dicens, Joannem non esse virum

DE SANCTO JOANNE BAPTISTA

CONCIO PRIMA.

Quis putas, Puer iste erit? (Luc. 1).

Sancti Joannis Baptistæ nativitas tot fuit referta prodigiis, ut quotquot tum portentosum inspicerebant parum, quasi admiratione stupefacti, de mirabilibus quæ in eo illucescebant colloquentes, dicerent invicem: *Quis putas, Puer iste erit?* Seraphim sublimibus descenderat, sedibus, ut futuram ejus prænuñciaret nativitatem; a Christo in ventre matris fuerat sanctificatus; mulier sterilis et ætate protracta eum peperit, et pater ejus Zacharias ipsius meritis loquelæ usum et prophetiæ donum impetrarat: tot ergo quæ in hoc præcursore recens nato micabant prodigia, ita suspensos spectantium tenebant animos, ut quid de tam mirabili sentiendam esset puero ignorantes, sese mutuo interrogarent, dicentes: *quis putas, Puer iste erit?* Quod hi tunc tam sollicite inquirebant, explicare meo modo est instituti; et quis fuerit S. Joannes Baptista, sive in nativitate, sive in toto vitæ suæ decursu exponere jam munus instat. Unde quemlibet ex hic stantibus, audire videor a me inquirentem, quis et qualis fuerit sanctissimus hic Christi Domini præcursor: *quis putas?* Ad tam arduam enodandam questionem, consulenda forent deserta, in quibus austeram peregit penitentiam; fluvius Jordanis, in quo Christum baptizavit; regum palatia, in quibus libere virtutem prædicavit, et carceres, in quibus gloriosum subiit martyrium. Aut, ut congruentius loquar, ad investigandum quis fuerit sanctus Joannes Baptista, audiendi essent Propheta, Evangelistæ, Angeli et Christus, qui omnes in ejus elogio proruperunt, et illius se encomiastæ exhibuerunt. Hi sunt, a quorum dictis et sententiis hujus panegyrici materiam elicere perentabo. *Acte.*

Sanctus Joannes Baptista illustris multis in sacra Scriptura insignitur titulis; notandum vero, quod in ea modo quodam speciali vocetur propheta, penitens et magnus. Fuit propheta: *tu puer, Propheta Altissimus vocaberis* (Luc. 1). Fuit penitens: *venit Joannes, neque manducans, neque bibens*. Fuit magnus: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista* (Matt. 11). Sanctus Joannes Baptista *per Dei gratiam*, qua replebatur, factus est propheta maximus; *per Dei amorem*, quo ardebat, factus est penitens austerus; et *per ingentia merita*, quibus alluebat, fuit homo magnus et omnium hominum maximus: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista*. Quod S. Joannes fuerit Propheta, hoc habet commune cum Isaja, Jeremia et aliis Prophetis; quod fuerit penitens, hoc habet commune cum sanctis Paulo, Augustino, Magdalena et aliis penitentibus; quod fuerit magnus, hoc habet commune cum Pompejo, Alexandro et aliis multis viris illustribus. Itaque, ut quid speciale ad sanctissimi hujus Præcursoris gloriam proferam, dico, eum fuisse quidem prophetam, penitentem et magnum; atvero fuit 1. *propheta sine voce*; 2. *penitens sine crimine*; 3. *magnus sine vanitate*. Ex tria puncta, quibus constabit, quis fuerit S. Joannes: *quis putas, puer iste erit?*

I PARS.

S. Joannes fuit propheta sine voce.

Si, ut ait Seneca, *magnificum est a laudato, laudeque digno laudari* (ep. 102), maxima certe fuit gloria S. Joannis, qui non solum a Prophetis et Evangelistis, etiam ab ipso mundi Redemptore multis precioniis exaltatus est. Eum coram turbis laudavit Christus a constantia, dicens, Joannem non esse similem arundini, quæ vento hinc illic agitur: *quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?* (Matt. 11). Eum laudavit a penitentia, dicens, Joannem non esse virum

mollem et delicatum, qui pretiosis et mollibus vestibus induatur: *sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Denique illum specialiter laudavit a spiritu prophetico, eum prophetam et plus quam prophetam esse asserens: *sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam.* Propheta fuit sanctus Joannes, quem prophetam vocandum esse prædixit Zacharias pater ejus: *tu, puer, propheta Altissimi vocaberis.* Propheta fuit, qui prophetæ donum in utero accepit, et qui Christi in carne œconomiam clarius, plenius et perfectius quam aliquis prophetarum cognovit. Fuit etiam propheta, et plus quam omnes alii propheta, qui eum antecesserant; quoniam illi Christum futurum prædixerunt, Joannes vero illum presentem monstravit: *alii prophetae de Christo tantum prædixerunt; Joannes etiam vidit et monstravit* (Theoph. in cap. 7 Luc.). O prophetam vere mirabilem! Unum tamen in eo speciali attentione et admiratione mihi dignum videtur, nempe quod fuerit propheta *sine voce, quia absque ullo verborum strepitu prophetavit.* Alii prophetae sua loquendo manifestarunt vaticinia: Joannes vero tacendo. Alii multos et amigmaticos intexerunt sermones, ut suas ederent prophetias; Joannes autem sine ullo discursu et sermone prophetizavit. Alii figuratim multis usi sunt verbis, ut Christum futurum predicarent, S. Joannes alius prophetis longe antecessit, quia sine voce et verbo Christum presentem ostendit. Alii prophetae Christum venturum annuntiabant; venit, inqueiebant, desideratus gentibus; veniens veniet et non tardabit; veniet et salvabit nos; ast S. Joannes non Christum venturum prænuceiavit, verum spiritu prophetico plenus, absque ullo sermone, eum indigitavit, eumque digito presentem esse monstravit: *propterea, inquit sanctus Hieronymus, Joannes prophetis omnibus major dicitur, quia quem ceteri prophetaverunt, ipse digito monstravit* (in ep. ad Ephes. 2). Ante et post nativitatem prophetavit Joannes, ac semper sine voce et sermone. Prophetavit Joannes antequam nasceretur, cum scilicet Dei Genitrix Virgo Elisabetham invisit; tunc enim Joannes, in

utero matris existens, exultavit: *exultavit infans in utero ejus* (Luc. 2); hoc autem exultatio et sacer ille Joannis nondum nati motus censetur quedam prophetia, quia hoc motu, ut ait Chrysostomus, Christum esse presentem indicavit et prophetavit: *exultans, inquit, puer prophetavit, non voce, sed motu* (ho. 27 imperf.). Chrysostomo assentitur Augustinus dicens, quod S. Joannes in utero matris adhuc existens, Christum presentem manifestaverit et prophetaverit, non verbis quidem, sed gaudiis et exultationibus: *nondum natus jam prophetat, et quod voce non poterat, gaudiis confitetur.* O mirabilem prophetam, qui in matris ventre existens, non verbo, sed motu et exultatione prophetat! Sanctus Joannes post nativitatem mirabiliter etiam prophetavit plus digito quam verbo, quia verbis Christum venturum nequaquam prædixit, sed digito eum presentem ostendit: *quem ceteri prophetaverunt, ipse digito monstravit.* Unde Rupertus Abbas Joannem fuisse prophetam taciturnum assertit, quia digito, non verbo, Christum patefecit: *Joannes non proferebat propheticum sermonem, sed digito monstrabat verum Solem.* Tria prophetarum genera agnoscunt theologi: *primi* futura prædicant et vaticinantur, ut Isaias, Jeremias et alii multi; *secundi* spiritu prophetico illustrati præterita norunt et enarrant, et sic Moyses, de his quæ a mundi primordio contigerunt, prophetice locutus est: *tertii* res presentes que latebant, manifestant et sic Elias novit simoniam Ciezi. Hujus autem ultimi generis prophetarum fuit Joannes, dum Christum, qui præsens aderat, Messiam esse et corporis sui motu et digito designavit: *non proferebat propheticum sermonem, sed digito monstrabat verum Solem.* Tanta erat sancti Joannis Baptiste fama, ut Judæi exploraturi an esset Messias, ad ipsum sacerdotem et levitas miserint; qui autem ad hoc ministerium fuere delegati, ab eo petierunt, quis ipse esset: *Tu quis es?* respondit Joannes, *Non sum ego Christus* (Matt. 11). O Joannes, inquit, si tu non es Christus, forte tu es Elias; *Elias es tu?* respondit Joannes, *se non esse Eliam, non sum.* Urgent iterum hi nuncii, dicentes; o Joannes, si tu non sis Christus, nec Elias, saltem tu es pro-

pheta, *propheta es tu?* respondet, se non esse prophetam: *non sum*. O Praecursor sanctissime, cur te esse prophetam negas, cum revera sis *propheta Altissimi!* Esto te non esse Messiam, nec Eliam; saltem prophetam te fatearis oportet: *non sum*, inquit. Et revera Joannes non est propheta, seu non est de hoc genera prophetarum, qui multis et obscuris sermonibus futura praenunciant, attamen propheta maximus censendus et felicissimus, qui Christum praesentem et gratulabundo corporis motu et digito indicare meruit: *non proferebat propheticum sermonem, sed digito monstravit verum Solem*. Miror, quod sanctus Petrus Chrysologus Joannem vocat *silentium prophetarum*: cur, quae, eum hoc vocitat nomine? Forte quis ipso nascente, omnes alii prophetae mortui sunt? Nequaquam; ejus enim nativitate superstes fuit Zacharias, qui ejus pater erat et propheta. Cur ergo eum *silentium prophetarum* appellat? Fortè quia, ipso nato, contigerunt omnes alii prophetae, ita quod nullus ultra prophetaverit? Nequaquam; ipso enim nato, prophetae Zacharias. Cur ergo *silentium prophetarum* vocatur? Ratio est, quia inter prophetas ipse unus est, qui silens prophetavit; plusque ille silentio et sine voce prophetavit, quam alii verbosis suis vaticinationibus. Unde pingi posset sanctus Joannes modo, quo in urbe Patavii pictus videtur Titus Livius, digitum scilicet labiis habens appositum; ut hac effigie indicaretur, Joannem fuisse prophetam taciturnum, qui tacens, nulloque effuso sermone prophetavit: itidem pingi deberet alterius manus digito Christum Salvatorem monstrans, ut per hoc manifestaretur, Joannem sine voce Christum praesentem spiritu prophético declarasse: *non proferebat propheticum sermonem, sed digito monstrabat verum Solem*. O mirabilem prophetam! quem quidem imitari nequimus; penes nos tamen est nostro modo prophetare. Non omnibus datum est prophetae donum, nec omnes prophetae esse possunt: *nunquid omnes prophetae?* (1 Cor. 12) omnibus tamen datum est prophetare, seu Deum laudare. Prophetia in sacra Scriptura nonnumquam sumitur pro divinarum laudarum modulatione, et ideo de Apostolis, divinas laudes decantaturis, dicitur, *prophetae*, seu laudes Dei cantabant *filiis vestri* (Joel. 2); et D. Paulus mulieres divinis laudibus operam dantes prophetare ait: *omnis mulier orans, aut prophetans non velato capite* (1 Cor. 11); hoc etiam modo prophetabant filii Asaph et Heman, de quibus dicitur, quod *prophetarent in cytharis, et psalteriis, et cymbalis* (1 Paral. 25). Ecce modum quo prophetare possumus et debemus. O Christiane, Deum vocibus tuis ac operibus tuis lauda, et Deo gratissimus propheta eris. Mirabantur quis Saulem prophetantem videbant; unde exivit proverbium: *num et Saul inter prophetas?* (1 Reg. 19, 14). O peccator, licet Saule sis pejor, prophetiza modo quo potes, Deum ora, Deum lauda, Deum invoa; esto propheta cum sancto Joanne Baptista, qui fuit propheta sine voce, et *penitens sine crimine*.

tabunt, seu laudes Dei cantabant *filiis vestri* (Joel. 2); et D. Paulus mulieres divinis laudibus operam dantes prophetare ait: *omnis mulier orans, aut prophetans non velato capite* (1 Cor. 11); hoc etiam modo prophetabant filii Asaph et Heman, de quibus dicitur, quod *prophetarent in cytharis, et psalteriis, et cymbalis* (1 Paral. 25). Ecce modum quo prophetare possumus et debemus. O Christiane, Deum vocibus tuis ac operibus tuis lauda, et Deo gratissimus propheta eris. Mirabantur quis Saulem prophetantem videbant; unde exivit proverbium: *num et Saul inter prophetas?* (1 Reg. 19, 14). O peccator, licet Saule sis pejor, prophetiza modo quo potes, Deum ora, Deum lauda, Deum invoa; esto propheta cum sancto Joanne Baptista, qui fuit propheta sine voce, et *penitens sine crimine*.

II PARS.

S. Joannes fuit penitens sine crimine.

Sanctus Joannes Baptista vivere et duræ penitentiae exercitium incumbere simul cepit, vixque in incunabulis vagire desiderat, cum in desertum secessit, ut ibi terranos artus omni mortificationum generi addiceret et consereret. Plerique hominum aut nunquam, aut tarde nimis de sceleribus suis per penitentiam expandis cogitant; antequam se penitentia jugo subdant, mundi et Babylonis deliciis inebriari volunt; e converso sanctus Joannes mundo valodixit antequam de ejus militia aliquid delibaverit, et vix incedere noverat, cum in solitudinem ad faciendos penitentiae fructus aufugit et secessit. Tantaque ejus ibi exiit penitentia, ut eum eremitarum principem vocet S. Hieronymus: *anachoritarum princeps Joannes Baptista* (epist. de Eustoch.). Ita austera ejus fuit penitentia, ut ejus vitam continuum jejunium fuisse asserat S. Basilus: *Joannis vita quid aliud erat, quam unicum et perpetuum jejunium?* (conc. 1 de jejun.). Et S. Petrus Damiani,

Joannis vitam ob portentosam quam peregit penitentiam, continuum martyrium appellat: *teneros artus continui quassat longitudo martyrii* (ser. de S. Jo. Bapt.). Nec immerito a sanctis Patribus ita superexaltatur Joannis penitentia, cum ita dura et austeram fuerit, ut vix explicari valeat. Quid enim durius, quam quod adolescens, angelico promissus oraculo, conceptus miraculo et sanctificatus in utero, in horrida habitat solitudine; ibique ad sopiendam famem locustas solum et mel silvestre comodat, ad extinguendam sitim aquam dumtaxat frigidam hauriat et ad opriendam carnem unico tantum cilicio ex asperis camelorum pilis contexto utatur? Duram hanc Joannis penitentiam praeclaris verbis delineat S. Petrus Damiani dicens: *recessus montium, silvarum anfractus et vallium subterjacens vasitas parvo patriarchae domicilia praebuerunt. Rigida vestis, et durissimis hispiditatibus circumtexta rigore squalifero corpus afficit patriarchae, carnemque tenerrimam immatura districtio disciplina feritate coarctat. Cibum autem ejus qualis erat? non queruntur phasiani, seu aliae aves, nec per totam discurretur regionem, ut patriarchalis stomachus impleatur; sed erat esca ejus locusta et mel silvestre. Coeli rore pascebat et animalis vilissimi satiatur edulo, nihilque coctum accipit jejunantis austeritas. Castigato quippe ventri et diuturna maceratione distento, ignota fuit varietas ferculorum, nec introivit in os ejus quod gulam alliceret, sufficeret ventri, stomacho blandiretur. O hominem vere penitentem! o Joannes, dicite nobis, cur tam acerbam suscipias penitentiam? cur cilicio corpus tuum crucies? et cur illud jejuniis ac inedia opprimas? Quae, queso, homicidia, quae sacrilegia sic punis in semetipso? Propter quae crimina tam rigide per penitentiam corpus tuum torquere et vexare non desinis? Non quidem ob perpetrata scelera carni suae durissimum indixit bellum Joannes; in semetipso arduam penitentiam simul cum admirabili innocentia conjungere curavit, penitens sine crimine; seu, ut loquitur S. Petrus Chrysologus, Joannes fuit penitens *ab omni vitio defecatus* (serm. 88). Penitentia, ut perpetrata deleantur scelera videtur solummodo instituta; nihilominus*

am toto affectu amplexatus est Joannes, licet in nullum alquando peccatum ceciderit; unde a sancto Bernardo vocatur novus homo, qui novum penitentiae genus suscepit: *novum, inquit, in novo homine penitentiae mirare fervorem*. Antequam in hunc mundum veniret Joannes, Adam, David et alii multi penitentiae operibus sese addiderant; verum ante penitentiam peccaverant, eorumque penitentia jam commissa supponebat peccata, ad quae expianda eam sumebant; sanctus Joannes tamquam novus homo, ad novum penitentiae se accingit genus: licet enim nunquam peccaverit, grave tamen et austeram penitentiam amplectitur. Unde ejus instituta est penitentia non ut praeterita deleat peccata, sed vel ut a futuris caveat, vel ut ad altiores perfectionis gradus ascendat. Ejus penitentia fuit sacrificium laudis, vel majoris perfectionis, non autem fuit sacrificium expiationis: quia nullo unquam se fedaverat scelere, et erat *ab omni vitio defecatus*. Penitentia, si austera sit et omnibus numeris completa, totum hominem purificat et ad angelicam elevat puritatem: unde Tertullianus carnem penitentiae operibus afflictam et mortificatam, angelificam vocat: *angelificata caro*. Et hanc angelificationem, si sic loqui fas est, in Joanne operabatur penitentia; eum jam purum magis et magis purificabat; ac per novam quam illi semper conferebat puritatem, eum quasi angelificabat; in eo autem nulla debebat peccata, cum a matris utero summa cum innocentia vixerit; nec aliquid, sive mortale, sive veniale peccatum perpetravit. Non mortale quidem, ut omnes peccatis doceant auctores, dicentes, Joannem in utero fuisse sanctificatum et nunquam acceptam in ventre matris sanctitatem per aliquod mortale peccatum perdidisse: *Joannes sanctitatem in utero accepit, quam nunquam amisit* (Guerrie. Abbas.). Neque etiam aliquod veniale peccatum commisit Joannes, si credamus Tostato asserenti, quod communi hominum iudicio Joannes nec in unico veniale incidit peccatum: *creditur communiter, quod nec venialiter peccaverit* (Abulens. Matt. 14 q. 40). Et pia huic opinioni favet Ecclesia, dicens, Joannem a teneris annis deserta petisse, ut levissimum etiam et minimum quod-

que peccatum vitaret: *ne levi quidem maculare vitam stamine posses* (1). Itaque miremini novum hunc penitentem, qui dura et dura se subdidit penitentiae iugo, licet omni prorsus peccato esset immunis: *novum in novo homine mirare penitentiae fervorem*. Non mirum videtur, quod qui in gravia incidit peccata, ad duram et austeram se constringat penitentiam, quia per penitentiae opera Deum placare et injuriam illi irrogatam reparare necessario tenetur. Non mirum, quod David, Paulus, Magdalena et alii peccatores arduum suscipiant penitentiam, quia necessario debent, *aut ardere, aut penitere* (S. Aug.). Perpendite rem mirabilem. Joannes Christi praecursor, Joannes in matris utero sanctificatus, Joannes innoxius, qui nullo unquam se coinquinavit peccato, dura et acerbæ adhaeret penitentiae itaque penitens sine crimine. O rem omnibus saeculis admirandam! Contemplamur, fratres, mirabile illud penitentiae exemplar, quod nobis hodie proponitur et itidem ad rigidam ejus exemplo nos accingamus penitentiam: *ascendamus ad penitentiam, fratres, interrogemus conscientias nostras et animemur ad ultionem exigendam de nobis* (S. Chrysost. ser. 167). Heu! inquit Doctor Seraphicus (ser. 2 de S. Joan. Bapt.), si Joannes, qui ex utero fuit sanctus, qui, ut dicitur, actualiter nunquam peccavit, tam asperam penitentiam peragebat, quod facere debent peccatores impii, peccatis omnibus pleni? Heu! aiebat S. Antonius Paduanus (ser. Dom. 2 Advent.), « si B. Joannes praenunciatus ab angelo, sanctificatus in utero, laudatus a Domino, inter natos mulierum majori tanta fuit usque austeritate, quid nos in peccato concepti, peccatis onerati, reprobandi a Domino », nisi misericordia

(1) In nova correctione Breviarii Romani facta Jussu Urbani VIII adducta verba huius in loco alia mutantur: *Ne levi posses maculare vitam crimine loquere*. Ex quo videtur Ecclesiam id tantum sentire, Joannem immunem fuisse a levissimo quovis peccato linguae: de ceteris defectibus, qui etiam sanctis obrepant, nil desinit. Imo in Concilio Tridentino (sess. 6) asserens immunitatem a quavis culpa etiam veniali nominis speciali Dei privilegio haberi, unum Beatissimam Dei Matrem hoc privilegio donatam tenet. N. E.

affuerit « quid debemus facere? quanta afflictione, quanta austeritate nos affligere? » Heu! quis audiat, Joannem innocentissimum et omnium hominum majorem, se totum penitentiae dedisse, quin ad penitentiae operibus vacandum protinus accendatur? Heu! Joannes omnis expertus criminis austeram libere sectatur penitentiam, et vos, o peccatores pessimi, qui omni peccatorum genere allestiti, a penitentia abhorrebitis? Audite Joannem adhuc clamantem: *penitentiam agite* (Mat. 3). Quasi diceret, o vos peccatores libidinosi, ebriosi, blasphemii, impii et omnes qui in grave aliquid incidistis peccatum, ne in statu peccati permanetis, nec in malitia vestra perseveretis, sed *penitentiam agite*. Attendite me licet innocentem penitentiam egisse: quanto ergo magis vos, o peccatores, penitentiam vacare decet, ut a Deo veniam impetretis et misericordiam obtinere valeatis? O peccatores, si tanta, quanta Joannis, vestra esset innocentia, gravia penitentiae onera vobis proponere et imponere minime audem; cum autem Joannes innocentissimus penitentiam egerit, cur et vos, qui peccatis multis inquinamini, penitentiam non adhaerebitis, ut Deum adversum vos iratum placare et aeterna tartari supplicia vitare possitis? certe si recte sapitis, penitentiam faciatis: *penitentiam agite*. Heu! quid in tremendo iudicii die respondebit unusquisque vestrum, cum vobis Joannem proponet Christus, dicens: ecce Joannem praecursorem meum, qui licet angelica praeditus innocentia austeram tamen egit penitentiam. Cur ergo et tu peccator, saltem necessariam ad tuam delenda crimina penitentiam non es amplexatus? Non a viro tam innocuo, sed a te peccatore exigendum et expectandum erat penitentiae sacrificium; cur ergo impenitens usque ad mortem in tua malitia perseverasti? O peccatores, a terribilibus Dei iudiciis timete, quos iram pertimescitis, et ut eum vobis propitium reddatis, *penitentiam agite* cum sancto Joanne, qui fuit penitens sine crimine, et qui fuit magnus sine caritate.

III PARS.

S. Joannes fuit magnus sine vanitate.

Non est novum, quod Joannes dicatur *magnus*: a multis enim seculis *magnus* dictus est, et in aeternum *magnus* vocabitur. Ut autem altiores et eminentiores celsitudinis ac magnitudinis ejus ideas dare valeam, quid de illo populi, sancti Patres, angeli et Christus senserint, breviter exponam. Tantum apud populum fiebat Joannes, ut non solum tanquam propheta honoraretur, verum et angelus quidam incarnatus, imo et Messias a Deo missus crederetur: Joannes victor, vestitu et habitatione parvus et contemptibilis videbatur; tantam tamen in populorum corda de illo Deus iniecerat estimationem, ut communiter Messias esse putaretur: *tanta in Joanne excellentia erat, ut ipse putatus sit Christus* (Aug. ser. 2 de Jo. Bapt.). Modo quid Ss. Patres de S. Joannis magnitudine senserint, audiamus. Eum ita sublimat S. Chrysostomus, ut dicere non dubitet, nullam hominem Joanne majorem e quavis muliere fuisse genitum: *non peperit mulier Joanne majorem* (hom. 38 in Matt.). S. Ambrosius, Joannem prophetas, patriarchas et omnes penitus homines praesisse et magnitudine antecessisse asserit: *praecellit cunctis, eminet universis, antecellit prophetas, supergreditur patriarchas; quisquis ex muliere est, inferior Joanne est* (serm. 94). S. Bernardus ait, quod exceptis Christo et Maria, Joannes omnibus sit hominibus major, quodque tanta Christi, Mariae et Joannis sit magnitudo, ut nullus alius ei inveniatur aequalis: *tria fecit Deus sine secundo, Christum, Mariam et Joannem*. Multa de sancto Praecursore elogia contexit Augustinus; et ejus tunc magis expressisse videtur magnitudinem, cum dixit: *quod quisquis Joanne plus est, non tantum homo, sed Deus est* (s. 4 de S. Joan.) Nihil medium inter Deum et Joannem statuit Augustinus, quasi unicus Joanni desit gradus ad hoc ut Deus fiat. A Ss. Patribus ad

angelos transeamus, ut quae eorum de Joanne fuerit sententia, inquiramus. A sancto Gabriele, qui a Deo ad pronuncian- dam ejus conceptionem fuit missus, petamus, quid de Joanne sentiat. *Erit magnus* (Luc. 1), inquit: quasi diceret: vultis, paucis dicam, quid erit Joannes? *Erit magnus* in omni genere magnitudinis: *erit magnus* in natura, magnus in persona, magnus in gratia; *erit magnus* in officio, magnus in merito, magnus in omnium virtutum exercitio: *erit magnus* in dignitate et potestate, magnus in predicatione et passione; magnus tandem omni modo, quo purus homo magnus esse potest. Quid vero de Joanne Christus? quid de discipulo magister? certe paucissimis verbis hic totum Joannis perfecti panegyricum, dicens: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista* (Matt. 11). Videte patriarchas omnes et prophetas inquirite; apostolos et evangelistas, omnium martyrum, doctorum et virginum ordines lustrate; scrutamini tandem quidquid in humana natura apparuit sublimius, nullumque purum hominem Joanne majorem invenietis: *non surrexit major*. Anne aliquid divino huius testimonio adjiciemus, ut Joannis explanemus magnitudinem? Videtur quidem, quod altius extolli nequeat, quam cum omni homine major dicitur. Attamen cancellarius Parisiensis, cum nonnullis aliis authoribus, Joannem non omnes solum homines, etiam omnes angelos praere arbitratur, dicens, quod in caelo solum pro Lucifero praeparatum occupet; quodque licet natura omnibus angelis inferior, suis tamen meritis adeo exaltetur, ut in caelo immediata post Christum et Mariam in throno Luciferi sedeat: *videtur Baptista primus post Mariam positus in ordine Seraphinorum loco Luciferi* (tract. 4 in Cant. Deip.). Unde non solum dicendum cum S. Augustino, quod Joannes fuerit *major homine, par angelis* (ser. 12 de Sanct.); verum etiam quod omnibus hominibus et angelis aliquo modo major extiterit. O hominem vere magnum! et quod adhuc mirabilis est, Joannes fuit *magnus sine vanitate*. Joannes est simul magnus et parvus; est in aliorum estimatione magnus et in sua parvus; si Christus et alii consulantur, Joanne *non surrexit major*; si ipse

consulatur, nullus homo ipso minor apparuit; quantoque in aliorum oculis reputatur major, tanto in suis minor censetur: vide Joannem tanto humiliorem, quanto majorem (Aug. ser. 33 de Sanct.). Nulla in eo erat vanitas, ac summa ei inerat humilitas: ut enim, ait Doctor Seraphicus, S. Joannes fuit *humilis in summo* (ser. de S. Joan.). Sicut Deum dicimus esse summe bonum, quia nulla ei inest malitia, ita et sanctus Joannes dicitur summe humilis, seu *humilis in summo*, quia ab omni penitus vanitate fuit alienus. Spiritus superbiæ omnibus in dignitate constitutis et ad sublimia elevatis insidias parat; unde raro in uno et eodem homine simul reperiuntur sublimitas et humilitas. At in hoc potissimum mirabilis extitit sanctus Joannes Baptista, quia licet a cunctis omnium hominum maximus censetur, nullus tamen in eo apparuit vanitatis spiritus; in illo summa semper eluxit humilitas: fuit *humilis in summo*. Unde de illo dixit Augustinus, nil unquam eo humiliter extitisse: *nil est humiliter isto præcone* (tract. 4 in Joan.). Magna Joannis humilitas apparuit in victu, vestitu, incessu, habitatione et conversatione; ipsaque eluxit præcipue in verbis quæ protulit, cum se indignum declaravit corrigiam calcamentorum Christi solvere: *cujus non sum dignus corrigiam calcamenti solvere* (Joan. 1). Inter natos mulierum maximus erat Joannes, tantaque ejus erat apud homines fama, ut Messias putaretur; simul vero tanta Joannis extitit humilitas, ut calcamenti ejus corrigiam solvere se indignum confessus sit: *cujus non sum dignus corrigiam calcamenti solvere*. O magnam Joannis humilitatem! certe *nil est humiliter isto præcone*. Quid amplius tamen habetur in Joannis humilitate: seipsum ita humiliavit, ut vocem se solummodo appellaret; *ego vox*. Cum enim ab illo petierunt Judæi, quis ille esset: *tu quis est* respondere potuisset, se esse prophetam, plus quam prophetam, Christi Præcursorem, Anachoritarum principem, lucernam lucentem et ardentem, necnon omnium hominum, uno dumtaxat Christo excepto, maximum. Respondere etiam potuisset, quod esset *alipes orbis terrarum, solis stella, per se auditor Patris, Baptista Filii, spectator Spiritus Sancti, sequester gratiæ,*

corona prophetiæ, præcursor veritatis, virginitatis ornator, castitatis legislator, improborum frænum, dux eorum qui probe vitam agunt (Andreas Cretenus. Or. de decoll. S. Præc.) Joannes autem, tacitis his et aliis multis, respondit humiliter, quod esset vox: *ego vox*. Quid est vox, nisi quidam oris sonus? quid est vox, nisi aer certo quodam modo percussus? vox est enim fere infimum et quasi nihilum: *quid est vox, nisi sonus oris? et sicut grammatici tradunt, aer offensus, intelligibilis auditu, ceterum vacuum nescio quid et inane et incorporale* (Tert. adv. Prax. 7). Ecce qualem se credit Joannes; nil aliud se dicit, quam vocem, seu sonum quandam transeuntem, et quasi nihilum. O qualem humilitatem! quid Joanne humiliter esse potest? nil quidem est *humiliter isto præcone*. Miremur profundam sanctissimi Præcursoris humilitatem, qui, quo major erat, eo se minore profitebatur. Nos miseri et infirmi, summo sepe affectu sublimari et honorari ambimus; Joannes autem qui omnibus aliis hominibus erat major, deprimi, despici et pro nihilo haberi peroptat. O fratres, si coram Deo magni effici cupimus, humilitatem toto corde sectemur: *amplectamur humilitatem, si sublimes fieri desideramus* (Chrysost. hom. 66 in Matt.). Joannes magnus factus est per humilitatem, cui firmiter adhæsit; vultque Deus similiter ut quicumque in celum sublimari optant, in terra despectas humilitatis semitas teneant, eoque ad sublimiores thronos in celo exaltabuntur, quo humiliiores in hoc mundo fuerint. Unde si quis in terris Joanne inveniretur humilior, illo in caelis esset major et elevatior: *qui minor est in regno caelorum, major est illo*: quare *amplectamur humilitatem, si sublimes esse desideramus*. Sanctus ille Christi Præcursor fuit *propheta sine voce*, miremur pereximium illud donum a Deo Optimo Maximo illi impartitum. Fuit *penitens sine crimine*; nos autem saltem nostrorum positeat criminum. Fuit tandem, *magnus sine vanitate*; fugiamus et nos contagiosam vanitatis et superbiæ auram, humilitatemque sectemur, ut gratiam et gloriam consequi mereamur. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes
(Joan. 1).

Hodie, fratres, dies illuxit insignis, tanto ceteris diebus sanctior, quanto sanctiorem hominem terris effudit. In hac siquidem die natus est ille homo missus a Deo, qui fit sanctorum splendor, justorum gloria, letitia angelorum, Redemptoris Præcursor et Baptista Christi. Hodie natus est ille homo a Deo missus, qui fuit miles superni Regis, præco judicis, vox clamantis in deserto, prædicator poenitentiae, amator castimoniae, persecutor luxurie et innocentiae defensor. Natus est ille homo ex sterili utero, parentibusque ætate provecitis; virtute tamen, sacerdotalique sanguine illustribus. Natus est, ejusque nativitas universo pene terrarum orbi lætitiâ intulit: *multi in natiuitate ejus gaudebunt* (Luc. 1). Eo nato muti parentis lingua solvitur, mirantur consanguinei, et quotquot tam speciosum, tam mirabilem, tamque portentosum contemplantur infantem, attoniti et stupefacti sese mutuo interrogant, dicentes: *quis putas puer iste erit?* Ut huic questioni satisfaciat, possent consuli propheta, angeli, ac ipse Christus; ego, ut huic respondeam, dicam sollemnmodo quod Joannes fuerit homo: *fuit homo*; nimirum homo fuit aliis hominibus major, angelis par et Christo similis, ut videbimus. *Ace.*

Nonnulli variis temporibus mundo illuxere sancti viri, quorum ita pura, ita sancta, atque a terreno quovis inquinamento defæcata fuit vita, ut an angeli humana carne induti, vel homines angolico spiritu animati extiterint, forte superesset dubitandi locus; sanctus autem Joannes Baptista, officio, virtutibus et meritis ita alios omnes sanctos anteivit, ut non solum an angelus, etiam an Deus, seu Christus fuerit, aliqui dubitarint. Eum Evangelistæ hominem vocant: *fuit homo missus a Deo.*

Illum propheta angelum appellant: *ecce ego mitto angelum meum* (Malach. 3). Eumque sacerdotes, levitæ ac populi Deum, seu Messiam a Deo ad humani generis salutem missum credunt: *existimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus* (Luc. 3, 15). O quam varie de Joanne senserunt antiqui! Iamvero quæ nunc tot inter opiniones nostra de eodem erit sententia? Eumne Christum, vel angelum aut hominem fuisse sentiemus? dicamus, quod Joannes fuerit homo: *fuit homo*; nempe fuit homo aliis hominibus major, angelis par et Christo similis. Joannes 1. est homo omni alio homine major: 2. est homo, qui vocatur angelus; 3. est homo, qui æstimatur Christus: *hic homo est omni alio homine major et humilitatem sectatur: hic homo vocatur angelus et poenitentiae adheret: hic homo æstimatur Christus et Christum laudat.* En tres hujus conctionis partes.

I PARS.

Sanctus Joannes Baptista est homo omni alio homine major et humilitatem sectatur.

Ex hominibus alii coram mundo, alii coram seipsis et alii coram Deo magni habentur. Coram mundo et hominibus magni æstimantur divites et potentes sæculi, quorum magnitudo transitoria, vana et fallax est: cum hi magni sint non per bona interna animæ inhaerentia, sed per externa, quæ quasi fumus deficiunt et quæ in morte totaliter evanescent. Coram seipsis magni sunt superbi, qui se aliquid esse putant, cum nihil sint et qui aliis dominari gestiunt; hi autem a Deo maledicuntur: *ecce qui sapientes estis in oculis vestris* (Is. 5). Alii tandem seipsos nil reputantes, coram Deo magni sunt: quæ magnitudo non fucatis et externis bonis, sed virtutibus et meritis, quæ adherent animo, constat; nam, ut ait Origenes, *peccatum hominem facit parvum et exiguum; virtus eminentem præstat*

et magna (hom. 17 in *Levit.*). Joannes autem fucata et apparente magnitudine, quæ ab hominibus sæculi laudatur et approbatur, penitus caret; non enim palatia, verum antra inhabitat; non purpura, at vili et diro vestitur cilicio; non delicatis cibis, sed melle silvestri et locustis pascitur; non exquisito vino, sed aqua pura sibi pellit; non fannorum, quin potius brutorum turba stipatus inedit; unde si externis et mundi tantum oculis metiatur, non magnus, imo parvus et contemptibilis censetur. Magnus etiam in oculis suis non videtur Joannes, qui se minimum et quasi nihilum reputat; quique magnum dici et censeræ ægre patitur. Joannes autem magnus est *coram Domino*; parvus in oculis suis et magnus in oculis Dei; tot enim præstat virtutibus, tot prærogativis, totque meritis, ut coram Deo magnus sit: *erit enim magnus coram Domino* (Luc. 1). Tantaque ejus est magnitudo coram Domino, ut omnibus hominibus major a Domino proclamatus sit; nam, ut ait Christus Dominus, *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista* (Matt. 11). Christum Joannes laudavit cum illum indignitans, dixit: *ecce Agnus Dei*; Christum autem vicissim in sui præcursoris laudes prorupit, cum de illo docuit, quod esset propheta et plus quam propheta, quod mollibus non vestiretur, quod mobilitate non agitaretur instar arundinis, et ut paucis ejus perficeret panegyricum, eo majorem inter mulierum filios nullum surrexisse assaruit: *non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista*. Dixit, *inter natos* et non inter natas, quia sanctissima Virgo Maria Joanne major est. Dixit *inter natos mulierum*, quia Christus, qui Joanne major est, non de muliere, sed de Virgine natus est. Dixit: *non surrexit major*, quia omnes penitus homines, uno Christo excepto, peccatum originale contraxerunt; Christo ergo, ejusque Matre exceptis, omnes alii homines ab hoc peccato surgant oportet; hos autem inter homines qui post contractum peccatum originale ab eo surgunt, vel surgere possunt, nullus *surrexit major Joanne Baptista*. Et revera, inquit Petrus Damiani (ubi sup.), quis inter omnes homines sic gloriose annunciat est? quis ita specialiter in matris utero Spiritu Sancto legitur fuisse repletus? quem legistis intra

matris iterum exultasse? ejus nativitatem vidistis celebrare Ecclesiam Dei? quis sic puer ærem concupivit? quis ita legitur similiter conversatus? quis penitentiam et regnum colorum primus ostendit? quis baptizavit Regem gloriæ? Nullus quidem inter homines præclara hæc habuit privilegia; ac proinde fatendum, illo nullum alium hominem esse majorem: *non surrexit major*. Cui Salvatoris sententiæ humiliter adhesit Augustinus, dicens: *nihil majus exiit in genere humano, quam Joannes*. Magni fuere patriarchæ, magni apostoli et evangelistæ, magni martyres, confessores et virgines; tamen his et omnibus hominibus præeminet sanctus Joannes Baptista, ac eo *nihil majus exiit in genere humano*, inquit Augustinus; atque ut ait Theodorus Studites, *et prophetis et apostolis et aliis omnibus revera prior est magnus Præcursor*. Hanc Joannes supra ceteros præminentiam adnotasse videtur Doctor Seraphicus, eum cum lilio comparat: *Joannes Baptista florebit sicut lilium*. Liliis alios flores non solum odore et albedine, etiam celsitudine superat: *lilium dicitur flos regis a regia, quia præstat celsitudine, quia tanta proceritate super alios flores attollitur, ut interdum ad tria cubita surrigatur* (Piaris l. 5). Similiter Joannes est sicut liliis inter homines, quia eos non solum vitæ candore et variarum virtutum odore, verum etiam celsitudine et magnitudine superat: *Joannem*, inquit Ambrosius, *omnibus dico majorem, sed inter mulieris, non virginis natos* (in Luc. 5). Ille, ut ait Chrysostomus, *omnibus sanctis est major, cui solus Christus est prior*. Addit Tertullianus, quod *Joannes sic omnibus major est, dum solo Deo minor est* (ad Scap. 1). O quam insignia sunt hæc pro Joannis magnitudine testimonia! o quam magna hæc sancti Præcursoris præconia! magnus est Joannes Baptista et omni alio homine major: o rem mirabilem! atvero quid mirabilis in sancto hoc propheta inspicio: nempe quod summam humilitatem cum summa celsitudine conjunxerit; Joannes enim, qui est omni alio homine major, *profundam sectatur humilitatem*. Certum est, quod quo quis major, eo humilior sit oportet: *quanto magnus es, humiliat te in omnibus* (Eccli. 3). Nichilo-

minus rara avis in terris humilitas honorata; et raro fit, ut qui dignitate sunt sublimes, corde et affecta sint humiles: non enim sola scientia inflat, potestas quoque inflat, divitiæ inflant, honores inflant, et communiter, quo quis dignitate ceteros antecellit, eo est affectu superior. S. Joannes Baptista e contra, dum omnibus præstat, inter homines etiam humillimus dignoscitur. Sanctus Joannes, inquit Doctor Seraphicus, *summe humilis fuit, vilia de se sensu, vilia de se prædicavit, vilia de se querentibus respondit* (serm. 2. de Bapt.). Eum propheta, angeli, populi et ipse Christus magnum prædicant, et ipse de seipso ait: *non sum*; quasi diceret: *nilhil sum*. Nullus vult *non esse*, inquit Thalerus, *quisquis et esse cupit aliquid et apparere* (ser. 1 in Dom. I Ado.). Nullus quidem vult non esse; omnes ex naturali propensione et esse et magni esse, ac magni videri ambiunt; unus vult esse abbas, alius vult flori episcopus, alii divitiis affluere appetunt, supremas alii dignitates ardentè concupiscunt: *quisque tandem et esse cupit aliquid et apparere*. Tanta autem S. Joannes pollet et humilitate ut se nihil esse dicat: *non sum*. O Joannes, es ne tu Christus? *Non sum*. Es ne Elias? *Non sum*. Es ne propheta? *Non sum*. Joannes in mente sua nihil est, et tanquam nihilum se reputat. O magnam sancti hujus Præcursoris humilitatem! Jamvero, inquit Doctor Seraphicus, « quis hodie humilis cum Joanne? quis non superbus cum Herode? quis hodie mundus, nisi superbia? unde discordiæ, unde bella, unde rixæ, unde incendia, unde homicidia, unde furta, unde adulteria, unde omnia mala, nisi ex superbia, quæ divina parvipendit imperia, divini refugit præmia, nulla infernalìa formidat supplicia? Utinam attenderent miseri, quod eorum gloria est sicut palea igne succensa, quæ ad ictum oculi tota combusta, nec etiam viles cineres relinquit: sunt enim sicut aqua defluens, quæ prius dissolvitur, quam tangatur. Multum erigitur et inflatur spuma maris, sed mox evanescit modico vento tacta. Unde vobis, filii superbiæ, tanta de vita fiducia? nunquid non corpus humanum fragilissimum est quam vitrum: quia vitrum solo concussu alterius corporis rumpitur, sed hominis corpus modis innumeris fran-

gitur? nunquid confidis in pecunia? sed ubi mundi divites, ubi principes, ubi reges, qui omnia possederunt? Sic de potentia, sic de sapientia penitus est faciendum. Ergo, fratres, non superbiam cum Herode, sed simus humiles cum Joanne ». Est ergo Joannes homo omni alio homine major, qui humilitatem sectatur; Joannes etiam est homo, qui vocatur angelus et penitentiæ adheret.

II PARS.

S. Joannes Baptista est homo qui vocatur Angelus et penitentiæ adheret.

Cum homines natura sint partim corporei et partim spirituales, angeli ex natura sua totaliter spirituales iis censendi nobiliores, eosque natura perfectione antecunt, ac propius ad infinitam Dei dignitatem accedunt: *angelos post Deum novimus* (Tert. advers. Valent. 7). Itaque ut in enarrandis sancti Joannis laudibus ulterius progrediar, et ut tantum Præcursorem altius eveham, dico, quod Joannes non solum sit homo omnes transcendens homines, verum etiam, quod sit homo, qui vocatur, et est angelus a Deo in hunc mundum missus: *ecce ego mitto angelum meum* (Matt. 11). Non defuere, ut testatur sanctus Cyrillus, qui dicerent, Joannem esse angelum natura; *jam, inquit, rumores fuerunt, non natura hominem, sed de numero sanctorum angelorum Baptistam fuisse, ac humano corpore usum, prædicasse* (in Jo. 1, 7); quod hi affirmabant, quia de eo in Evangelio dicitur: *ecce ego mitto angelum meum*. Tamen falsebantur, quia Joannes angelus fuit, non natura, sed officio; non natura, sed puritate; non natura, sed vite sanctitate. *Angelus* est nomen officii, non nature; celestes enim intelligentiæ vocantur angeli, id est missi, quia a Deo ad hæc inferiora mitti solent. Et hoc sensu homines, qui in hunc mundum ad officium aliquod nobile et insolitum ad humani generis salutem spectans a Deo mittuntur.

tur, in Sacra Scriptura angeli vocantur: *nec novum est Spiritui Sancto angelos vocare eos, quos ministros suae virtutis Deus effecit* (Tert. *adv. Jud.* 9). Sic Christus vocatus est *magni consilii angelus*, quia de sanctissimae Trinitatis consilio missus est in hunc mundum, ut in eo Redemptoris officium adimpleret. Sic etiam S. Joannes vocatur et est angelus ratione officii, tanquam in hunc mundum missus ut Praecursoris officio fungeretur: *ecce ego mitto angelum meum, inquit Malachias propheta (3), qui preparabit viam ante faciem meam*. Hic angelus, de quo loquitur propheta, est sanctus Joannes Baptista, qui vocatur angelus, quia Praecursoris officio functus, Christo praecurrit, ejusque nuntiavit adventum: *Praecursorem Christi Joannem futuram appellat per prophetam Spiritus, dicens ex persona Patris: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, id est Christi, qui preparabit viam tuam ante te* (Tert. ubi sup.). Haec Tertullianus; itemque *angelum* ratione officii sanctum Joannem passim vocant sancti Patres, ex quibus unum adducam sanctum Cyrillum, qui ait: *angelus Baptista nuncupatus est, non quia natura angelus esset, sed quia ad annunciandum clamandumque venit, preparandam esse Domini viam*. Angelus fuit ratione officii sanctus Joannes Baptista, ac fuit etiam angelus ratione puritatis angelica qua floruit. Homines enim qui virginem servant puritatem videntur quasi angeli in terra, et ut ait Tertullianus, unicam cum angelis caelestibus familiam constituent: *de familia angelica deputantur (ad uxor. 4)*. Sicut Christus, ut Verbum, habet in caelis angelos a quibus adoratur, ita, ut homo, in terris angelos habere voluit, a quibus colatur: *Verbum carnem assumens de Virgine, familiam in terra instituit angelicam* (Hier. ep. 22). Haec autem familia angelica est ordo virginum, quae cum Angelis unam constituunt familiam, seu quae angelicae familiae adscribuntur: *de familia angelica deputantur*. Huic haud dubie familiae adscriptus fuit sanctus Joannes, qui, ut ait sanctus Bonaventura, *fuit virgo purissimus (medit. vitae Chr. 3)*; et de eo prius dixerat sanctus Bernardus: *Joannes virgo, imo*

virginitatis insigne speculum, pudicitiae titulus, castitatis exemplum (ser. de S. Jo. Bapt.); idcirco cum S. Joannes Baptista castitate virginea floruerit, per immaculatam hanc virginitatem, qua emicuit, factus est angelus cum angelis: *non fuit ille natura angelus, inquit S. Hieronymus, sed fuit angelus castitatis eximia puritate: nam in carne proter carnem vivere, angelica est vita*. O mirabilem angelum! Demum S. Joannes fuit etiam angelus vitae innocentia et sanctitate pereximia, qua refulsit. Licet angeli non generentur, duo tamen eodem tempore in terra geniti sunt angeli, Christus scilicet et Joannes Baptista: *cum Christus Deus nasceretur in carne, Joannes angelus est generatus in terris* (Chrysol. ser. 89). Christus dicitur magni consilii angelus, natus ex Maria Virgine; et sanctus Joannes est angelus, qui a sancta Elisabeth fuit genitus. Sicut autem Christus dicitur angelus, non solum quia missus, verum etiam ratione sanctitatis incomparabilis, qua rutilavit; ita et Joannes vocatur angelus non solum ratione officii et puritatis angelica, etiam ratione sanctitatis pereximiae, quae illum angelis aequavit, et supra angelos sublimavit: *Joannes est angelus et inter angelos electus*, ait S. Bernardus. Cur dicitur sanctus Joannes non solum angelus, sed etiam *inter angelos electus*? Ratio est, quia per virtutes et eminentem sanctitatem, qua fulsit, non tantum factus est *angelis par*, ut ait D. Augustinus, verum etiam supra angelos elevatus est: *Isie est mirabilis angelus, qui angelicam sanctitatem transgressus est* (ser. 12 de sanct.). O mirabilem angelum! in quo tamen quid adhuc mirabilis adnoto, nempe arduam penitentiam, quam simul cum virginea puritate et praecellente sanctitate in seipso conjunxit: *Joannes enim est angelus, qui penitentia adheret*. Apud angelos non est penitentia; angeli enim mali, nec gratiam, nec tempus, nec voluntatem poenitendi habuerunt; boni vero angeli penitentia non egent, nec apud eos penitentia locum habere potest, cum summa et constante beatitudine perfruantur. Joannes autem est angelus, qui deserta et antra inhabitat, qui vigiliis et jejuniis vacat, et qui acerbissima penitentiae

pondus sustinet; et enim ait Doctor Seraphicus, *fuit austera Joannis penitentia ex parte loci, ex parte cibi et ex parte vestimenti* (ubi sup.). Fuit quidem austera *ex parte loci*, quia cum adhuc puer esset, desertum petit et in solitudine habitavit: *venit Joannes Baptista predicare in deserto* (Matt. 3). Fuit etiam austera *ex parte cibi*, quia melle dumtaxat, et locustis vescabatur, et ex his ita parce sumebat, ut quasi nihil manducaret: *venit Joannes neque manducans, neque bibens* (Matt. 11). Austera tandem ejus erat penitentia ex parte vestimenti, quia non pretiosis et mollibus induebatur vestibus; verum ut dicit sacer Textus, *habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos* (Matt. 3); unde, inquit D. Hieronymus, omnia in Joanne austeram redolebant penitentiam: *vestis aspera, zona pellicea, cibus locusta et mel silvestre, omnia virtuti et continentiae preparata* (ep. 4 ad Rest.). O mirabilem angelum! o hominem portentosum, qui simul cum vita angelica austeram et duram jungit penitentiam! o quam duriori et asperiori penitentiae quisque nostrum adherere oportet! si enim Joannes, sanctitate angelus, tam austeram sectatur penitentiam, quam duriori nos qui peccatores sumus, penitentiae insistere debemus? secundum mensuram culpae debet esse mensura penitentiae, quia, ut dicit sanctus Gregorius, *non debet esse par penitentiae ejus qui parum et ejus qui multum peccavit* (hom. 21 in Eoang.); unde juxta hanc regulam penitentiae operibus incumbere non tenebatur Joannes, quia angelus purissimus et sanctissimus extitit, qui nunquam peccasse creditur: atque juxta eandem regulam gravissima nostra esse deberet penitentia, quia graviter et pluries deliquimus. Attamen o portentum stupore dignum! o rem sanguineis lacrymis deflendam! penitentiam fugiunt, qui ob peccata perpetrata penitentiae jugo subdi tenentur. Joannes, qui penitentiae legibus non ligatur, arduam suscipit penitentiam, et nos, quibus penitendi onus incumbit, a penitentia abhorremus, penitentiam fugimus. Heu! quis hodie Joannis penitentiam imitatur? « Quis hodie, inquit Doctor Seraphicus, talem penitentiam facit? non in deserto, sed in amplis palatiis et lectis spatiosissimis ponitemus;

nostra penitentia sunt delicatissima vestimenta, non duo paria, sed plurima; non locusta, nec panis et aqua, sed ferula varia et vina dulcia et diversa: vere non est vera, sed falsa nostra penitentia, imo nec penitentia est nominanda ubi nulla sunt aspera, sed dulcia universa ». O peccatores, videte Joannem, audite Joannem, videte hunc angelum, qui licet purissimus et sanctissimus, gravi penitentia corpus suum affligit et identidem vobis ipsi dicit: Heu! si Joannes vir sanctissimus duram sectatus est penitentiam, quanto magis nos peccatores gravi penitentiae incumbere debemus? Si vero Joannis non vos movent exempla, ejus audite verba: audite hunc angelum in deserto clamantem: *penitentiam agite!* ejus monitis obtemperate et penitentiam asperam agite instar S. Joannis, qui licet esset angelus, durae tamen penitentiae adhaesit. Postremo Joannes est homo qui aestimatur Christus et qui laudat Christum.

III PARS.

Sanctus Joannes est homo, qui aestimatur Christus et laudat Christum.

Noverant omnes vicini et cognati Elisabeth, quod ipsa esset sterilis et aetate provecta: didicerant pariter haud dubie, Gabrielem Archangelum Zachariae apparuisse, eique praedixisse, quod mulier ejus Elisabeth paritura esset filium, qui vocandus erat Joannes et qui magnus futurus erat coram Domino. Postquam igitur prophetiam veram esse probavit eventus, seu cum natus est Joannes, *mirati sunt universi* (Luc. 1), et de Joanne recens nato dicebant ad invicem: *quis putas, puer iste erit?* quis putas erit hic puer, qui natus est ex patre sene et matre sterili? quis putas erit hic puer, cujus nativitatem praenunciavit Archangelus Gabriel, asseruitque eum fore magnum coram Deo? quis putas erit hic puer, qui adhuc in cunis vagiens, muto parenti loquelae usum mirabiliter restituit? nullus, quid de hoc

puero sentiret, clare manifestabat; omnes eum magnum fore credebant et nonnulli eum esse Christum jam suspicabantur. Hæc autem eorum opinio crevit, cum in deserto inhabitavit: Joannes enim adhuc puer desertum adiit: ibi baptismum penitentis prædicavit, ibique jejuniis, zelo quo ardebat et poenitentia, qua suum gravabat corpusculum tantam sibi apud homines famam conciliavit, ut omnes eum esse Christum crederent: *existimante populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte esset Christus* (Luc. 3, 15). Nec solus populus, etiam Scribæ, Pharisei et viri docti Joannem esse Christum censuerunt; unde solemnem ad eum miserunt legationem, ut ab eo inquirerent, quis ille esset, credentes, quod esset Christus: *querunt ab eo: tu quis es? tantus namque omnibus videbatur*, inquit S. Thomas a Villanova, *ut vix crederetur esse qui erat, sed Christus* (ser. 1 de S. Jo.). Legati ad Joannem missi ab eo non petierunt, an esset Christus; solummodo eum interrogaverunt, dicentes: *tu quis es?* Licet autem hi a Joanne non petierint, an ipse esset Christus? respondit tamen ille: *non sum ego Christus*. Cur Joannes se non esse Christum respondet, cum non ab eo petatur, an sit Christus? Sic respondet, quia spiritu prophætico noverat, quod qui illum interrogabant, eum esse Christum putarent; ideo ut ab eorum mente tolleret errorem, respondit se non esse Christum: *non sum ego Christus*. Et necesse fuit Joannem confiteri et asserere se non esse Christum, quia tanti fiebat apud Judæos, ut ipsi eum esse Christum semper credidissent, nisi Joannes explicite se Christum non esse asseruisset: *Joannes*, inquit Augustinus, *credebatur Christus et in illo errore populus moraretur, nisi ab illo conflente corrigeretur* (ser. 2 de Sanct.). O magnam populi de Joanne opinionem! tanta enim ejus erat doctrina, mores tam sancti, vita adeo pura et portentosa, ut Christus putaretur, et eum esse Christum semper credidissent Judæi, nisi ille aperte dixisset: *non sum ego Christus*. Hæc Judæorum de Joanne opinio magis increbuit in Jordane; ibi enim, ut loquitur sacer Evangelista Matteus, *Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam*

circa lumbos suos; esca autem ejus erant locustæ et mel silvestre. Tunc exibat ad eum Jerosolyma et omnis Judæa, et omnis regio circa Jordanem, et baptizabantur ab eo in Jordane, conflentes peccata sua (Matt. 3). Cur tot populi ad Joannem secus Jordanem morantem currunt? cur ab eo baptizari volunt? cur ei peccata sua confitentur? ratio est, quia eum tanti faciebant, ut eum Christum esse autemarent. In qua opinione magis confirmati sunt, cum Christum ab eo baptizari viderunt; tunc enim non Christum esse Christum, sed Joannem esse Christum et Messiam a Deo missum crediderunt. Unde Pater æternus Spiritum Sanctum sub columbe specie supra Christi caput misit, dicens: *hic est filius meus dilectus* (Matt. 3): quasi diceret: ne amplius credatis, Joannem esse Messiam promissum; ne putetis, Joannem esse Christum et Filium meum; non quidem Joannes filius meus, verum ille supra quem descendit Spiritus Sanctus: *hic est filius meus dilectus*. Addit sanctus Joannes Damascenus, quod si Spiritus Sanctus sub columbe figura non descendisset supra caput Christi, Joannem, potius quam Christum, Filium Dei esse populus credidisset, et omnes arbitrati fuissent has voces, *hic est filius meus dilectus*, non de Christo, sed de Joanne intelligendas esse: *arbitrati essent ad Joannem spectare vocem illam: hic est Filius meus dilectus* (ser. de Transf.). O quam magna de Joanne apud populum opinio! o magnam etiam sancti hujus Precursoris sapientiam, qui dum a populo Christus et Messias æstimatur, nulla inflatus superbia Christum laudat! Sacer enim textus de Joanne ait, quod crederetur ipse Christus: *existimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus*. Mox autem subdit sacra Scriptura, Joannem hac populi opinione minime superbis, imò Christum laudasse, tum ab ejus baptismo, tum ab ejus persona. Christum laudavit Joannes ab ejus baptismo, dicens: *ego quidem aqua baptizo vos, sed ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igne*; perinde ac si diceret: vos me æstimatis a baptismo quo vos ablui; venit Christus, qui vos baptismo nobiliore et efficaciore lavabit: meus namque baptis-

mus est solum in aqua ad abluenda corpora et in signum penitentiae; Christi baptismus ad animas pertinet, quas gratia et Spiritus Sancti igne replebit. Christum etiam laudavit Joannes a persona, dicens: *veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus*; vide licet, vos me pluries facitis, neque Christum esse creditis; velim sciatis infinitam intercedere distantiam inter illum et me: tanta enim Christi sunt virtutes, tanta perfectiones, tantaque ejus magnitudo, ut indignus sim fieri servus servorum ejus, ac corrigiam calceamentorum ejus solvere. O magnam Joannis virtutem! o pereximiam sapientiam hujus sancti Praecursoris, qui dum Christus aestimatur, Christum laudat, ejusque perfectiones praedicat! O utinam nos eodem accenderemur spiritu! Utinam cum ab hominibus laudamur, superbia non tumesceret cor nostrum, ac potius lingua nostra in Dei laudes prorumperet! Maximum subest periculum ei qui laudatur, ne in superbiam incidat et in laqueum diaboli; *periculosum est honorantium favore demulceri* (Beda in c. 6 Marc.); ideo cum ab hominibus laudamur, Christum laudamus, mentes et ora nostra convertamus; illumque laudemus, cui soli debetur omnis honor et gloria. Si aliquod opus bonum peragimus, Deum laudemus, qui operatur in nobis velle et perficere (ad Philipp. 2). Si aliqua perfectio in nobis eluceat, Deum laudemus, a quo est omne bonum et omne donum: *omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum* (Jac. 1). Non simus similes Oziae, qui plurimis a Deo acceptis beneficiis, non eum laudavit, at in superbiam incidit: *elevatum est cor ejus* (2 Par. 26); regium imitemur prophetam, qui semper effundendis Dei laudibus incubuit: *benedicam Dominum in omni tempore*. Vel potius imitemur Baptistam, qui ab hominibus laudatus, eorum laudibus nil procius incantatus, nec inflatus, Christum Dominum semper laudavit et praedicavit. Incantatricibus similiter hominum laudibus ne fascinemur; laudes hominum et quicquid in nobis laudabile reperitur ad Deum referamus, cui debetur omnis honor et gloria. Laudemus Deum in hoc mundo; et in aeternum eum laudabimus, eoque fruemur in gloria. Amen.

DE SANCTO PETRO

CONCIO UNICA.

*Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo
Ecclesiam meam* (Matth. 16).

Oratoribus nonnunquam ita sterilia, ingrata et ignota pertractanda sese offerunt subjecta, ut multa excogitare, multa adinvenire, multaque ad supplendum materiae suae defectui e peni suo promere cogantur. Ad has quidem hodie non adigor angustias; nec est, quod de susceptae tenuitate et sterilitate conquerar materiae, cum ita abundans, opulentum, ac magnificentum sit subjectum, quod prae manibus habeo, ut nedom exauriri, verum ne digno quidem sermone quomodocumque attingi valeat. Heu! quis S. Petrum, apostolorum principem, Christi in terris Vicarium, coelique clavicularium dignis prosequi possit laudibus? quis enarrare queat, quam amara ejus poenitentia, quam generosa ejus fides, quam ardens ejus zelus, et quam ejus organum commissum sibi gregem vigilans et laboriosa fuerit sollicitudo? quis calamo lastrare valeat omnia loca, quae ducente Christi spiritu, sanctus hic peragravit apostolus; simulque delineare zelum salutis animarum, quo semper exarsit, amoris divini flammam, quas ubique sparsit, ac mirabilia gesta, quae undequaque est operatus? quis tandem portentosa, quae edidit miracula, innumeras quae ejus ministerio contigerunt animarum conversiones; necnon ardua, quae adversus pseudoprophetas idololatrias et infideles pro Dei gloria suscepit certamina digne posset explanare? meam equidem hac in parte tenuitatem fateor; cumque pereximias et innumeras, quae in apostolorum primatu eluceant, perfectiones inspicio, protinus aspicio, et itidem timeo, ne tam sublimi et abundante obruar

mus est solum in aqua ad abluenda corpora et in signum penitentiae; Christi baptismus ad animas pertinet, quas gratia et Spiritus Sancti igne replebit. Christum etiam laudavit Joannes a persona, dicens: *veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus*; vide licet, vos me pluries facitis, neque Christum esse creditis; velim sciatis infinitam intercedere distantiam inter illum et me: tanta enim Christi sunt virtutes, tanta perfectiones, tantaque ejus magnitudo, ut indignus sim fieri servus servorum ejus, ac corrigiam calceamentorum ejus solvere. O magnam Joannis virtutem! o pereximiam sapientiam hujus sancti Praecursoris, qui dum Christus aestimatur, Christum laudat, ejusque perfectiones praedicat! O utinam nos eodem accenderemur spiritu! Utinam cum ab hominibus laudamur, superbia non tumesceret cor nostrum, ac potius lingua nostra in Dei laudes prorumperet! Maximum subest periculum ei qui laudatur, ne in superbiam incidat et in laqueum diaboli; *periculosum est honorantium favore demulceri* (Beda in c. 6 Marc.); ideo cum ab hominibus laudamur, protinus ad Deum laudandum mentes et ora nostra convertamus; illumque laudemus, cui soli debetur omnis honor et gloria. Si aliquod opus bonum peragimus, Deum laudemus, *qui operatur in nobis velle et perficere* (ad Philipp. 2). Si aliqua perfectio in nobis eluceat, Deum laudemus, a quo est omne bonum et omne donum: *omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luninum* (Jac. 1). Non simus similes Oziae, qui plurimis a Deo acceptis beneficiis, non eum laudavit, at in superbiam incidit: *elevatum est cor ejus* (2 Par. 26); regium imitemur prophetam, qui semper effundendis Dei laudibus incubuit: *benedicam Dominum in omni tempore*. Vel potius imitemur Baptistam, qui ab hominibus laudatus, eorum laudibus nil procius incantatus, nec inflatus, Christum Dominum semper laudavit et praedicavit. Incantatricibus similiter hominum laudibus ne fascinemur; laudes hominum et quicquid in nobis laudabile reperitur ad Deum referamus, cui debetur omnis honor et gloria. Laudemus Deum in hoc mundo; et in aeternum eum laudabimus, eoque fruemur in gloria. Amen.

DE SANCTO PETRO

CONCIO UNICA.

*Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo
Ecclesiam meam* (Matth. 16).

Oratoribus nonnunquam ita sterilia, ingrata et ignota pertractanda sese offerunt subjecta, ut multa excogitare, multa adinvenire, multaque ad supplendum materiae suae defectui e peni suo promere cogantur. Ad has quidem hodie non adigor angustias; nec est, quod de susceptae tenuitate et sterilitate conquerar materiae, cum ita abundans, opulentum, ac magnificentum sit subjectum, quod prae manibus habeo, ut nedom exauriri, verum ne digno quidem sermone quomodocumque attingi valeat. Heu! quis S. Petrum, apostolorum principem, Christi in terris Vicarium, coelique clavicularium dignis prosequi possit laudibus? quis enarrare queat, quam amara ejus poenitentia, quam generosa ejus fides, quam ardens ejus zelus, et quam ejus orga commissum sibi gregem vigilans et laboriosa fuerit sollicitudo? quis calamo lastrare valeat omnia loca, quae ducente Christi spiritu, sanctus hic peragravit apostolus; simulque delineare zelum salutis animarum, quo semper exarsit, amoris divini flammam, quas ubique sparsit, ac mirabilia gesta, quae undequaque est operatus? quis tandem portentosa, quae edidit miracula, innumeras quae ejus ministerio contigerunt animarum conversiones; necnon ardua, quae adversus pseudo-prophetas idololatrias et infideles pro Dei gloria suscepit certamina digne posset explanare? meam equidem hac in parte tenuitatem fateor; cumque pereximias et innumeras, quae in apostolorum primatu eluceant, perfectiones inspicio, protinus aspicio, et itidem timeo, ne tam sublimi et abundante obruar

materia. Quod ne fiat, divinum supplices postulamus auxilium, mediante Dei Genitricis Maria. *Ace.*

Sanctus Petrus, dum inter homines versaretur, fuit penitens, prelatus et apostolus. Fuit penitens; *flevit amare*: fuit prelatus; *tu es pastor ovium*: fuit apostolus, necnon inter apostolos primus; *princeps apostolorum*. Illustris ille penitens torrente lacrymarum sua lavit crimina; supremus hic Ecclesia prelat supra alios prelatos fuit sublimatus, et dignus hic apostolus ardentissimo erga magistrum suum Christum fuit amore succensus. Unde, ut aliquo ordine magnalia Petri elucidanda suscipiam, illum inspicio, ut penitentem contristatum, qui propria deflet crimina; ut summum Pontificem, qui toti preest Ecclesie et ut apostolorum zelantissimum, qui Christum Salvatorem summo opere diligit. Videamus ergo lacrymas, elevationem et amorem sancti Petri. Videamus 1. lacrymas hujus penitentis; 2. elevationem hujus prelati; 3. amorem hujus apostoli. Lacrymæ Petri, ut penitentis: elevatio Petri, ut prelati; et amor Petri, ut apostoli; en tres hujus concionis partes.

I PARS.

Petri penitentis lacrymæ.

Peccaverat Petrus; qui vero extiterat peccator, sic penitens, omniumque penitentium exemplar mirificum. Penitentiam ejus nimis, quibus proprium corpus afflictavit, testantur mortificationes; eamque evidenter manifestant lacrymæ, quas fudit prompte, quas fudit amare, quas fudit diu. Minime credendum, Petrum esse penitentem delicatum, qui austeræ penitentis onera fugiat; penitentia enim fortiter incumbit, sitque verus penitens, qui ut perpetratum deleat crimen 1. flet prompte; 2. flet amare; 3. flet diu.

1. Peccatores raro ad penitentiam prompte advolant, tardant potius converti ad Dominum ac de die in diem ad illum

per penitentiam viam reverti differunt: dieunt cum Pharaone: *cras, cras*; vel cum latrone suam usque ad mortem penitentiam procrastinant. Petrus autem non obdormivit in peccato, nec illud salutis penitentia lavacro abluere distulit; non dixit, *cras, cras*; non dixit: nondum advenit penitendi tempus; non dixit: intra aliquod tempus, vel circa vite mee finem me peccasse penitebit, neque ad Deum totaliter convertam; immediate post Petri culpam successit Petri penitentia; peccavit Christum negans et statim flevit penitendo; vixque negare desierat Petri lingua, cum ad diluendam negationis maculam iustitiales et sacri baptismatis virtutem habentes lacrymas oculi ejus abunde effuderunt. Adhuc loquebatur Petrus: *adhuc eo loquente* (Luc. 22); nondum loqui cessarat, vixque postremos negationis ultima pronuntiaverat accentus, cum illum respexit Christus et protinus in lacrymas prorupit, et *cepit flere* (Marc. 14). Verum est, inquit sanctus Ambrosius, non flevisse Petrum prima vice, qua magistrum negavit, quia nondum misericordibus eum Christus respexerat oculis: *negavit primo Petrus et non flevit, quia adhuc non respexerat Dominus* (in c. 22 Luc.). Propter eandem rationem non flevit Petrus, mox ut Christum secundo negavit: *negavit secundo Petrus et non flevit, quia adhuc non respexerat Dominus*. Cum tertio negavit Petrus, illum respicere dignatus est Christus et statim tactus dolore cordis intrinsecus, copiosissime flevit: *negavit tertio: respexit Jesus et ille amarissime flevit*. Refert Plinius, nonnulla in Phrygia videri saxa, quæ cum irradiantur a sole, crebras statim emittunt aquæ guttas, veluti si solis aspectu ad lacrymandum moverentur. Durum quidem et quasi saxum fuit Petri cor cum benefactorem suum, Creatorem suum et Dominum suum negavit; tamen cum sol justitie Christus eum benigne aspexit, ac gratiæ suæ radiis illustravit, lapideum ejus cor statim dolore fuit contritum, ejusque oculi in fontes aquarum mox erupere: *convertit petrum in stagna aquarum et rupem in fontes aquarum* (Ps. 113). Petrus nequaquam est imitatus protoparentem nostrum Adamum, qui post peccatum procul

abfuit quin statim fleverit, ac poenitentiam suscepit, quinimo latere et a facie Dei fugere conatus est; Petrus vero absque ulla mora flevit et ad Deum conversus est: *ille, inquit S. Maximus, tanquam deprehensus, festinat ad latebras; hic tanquam emendatus, prorumpit ad lacrymas* (ho. 9 de neg. Pet.). Dum autem Petrus tanquam verus poenitens sum lapsum prompte dellet, ut poenitens perfecte contritus *flet amare*.

2. Ad exprimentam mirabilem oculorum Dei virtutem, lucidissimum Thracos pingebant solem, ex quo tres radii probabant; quorum unus mortuum irradians ad vitam revocaret; alter duram illuminans rupem, eam in minutissima fragmenta contereret; tertius nivis montem pertingens, illum liquefaceret. Praclare ac ingeniose huic picture hae verba supposuerunt: *oculi Dei ad nos*, ut indicarent, his similes esse effectus, quos in nobis oculi Dei causant. Et revera tres ex Christi, solis justitiae oculis exiere radii, qui similes causarunt effectus. *Primo* radio Paulum illuminavit, eumque in peccatis mortuum suscitavit; *secundo* Matthaeum in telonio sedentem et instar lapidis induratum contrivit; *tertio* Petrum niveo monte frigidiorum, in uberem lacrymarum imbrem resolvit: Christus enim Petrum respexit, qui oculis Christi, quasi lanceis, transfixus, de peccato doluit, atque amaras, seu ex cordis amaritudine manantes lacrymas copiose fudit: *egressus foras, flevit amare*. Sicut enim columba suo masculo orbata continue gemit, ita Petrus, qui filius columbae nuncupatur, agnoscens, se Christum sponsi sui animae suae per peccatum amisisse, statim ingenuit et amare flevit: *egressus foras, flevit amare* (Matt. 26). Narrat S. Evangelista Matthaeus peccatum Petri et amaras lacrymas, quas ad illud delendum effudit. *Sedebat, inquit, Petrus foris in atrio principis sacerdotum; et accessit ad eum una ancilla, dicens: et tu cum Jesu Galileo eras; at ille negavit coram omnibus, dicens: nescio quid dicis. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla et ait his qui erant ibi: et hic erat cum Jesu Nazareno; et iterum negavit cum iuramento: quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt, qui stabant et dixerunt Petro: vere et tu ex illis*

es; nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit detestari et jurare, quia non novisset hominem (Matt. 26). Ecce Petri peccatum; atvero immediate post lapsum, Christi oculis et Dei gratia illustratus, suam agnovit miseriam, factique poenitens, egressus est extra atrium principis sacerdotum, ibique amaras fudit lacrymas: *egressus foras, flevit amare*, et ut ait D. Augustinus, *amarissime flevit* (ser. 66 de temp.). Tanta lacrymarum Petri fuit amaritudo, ut ex acritudine et multitudine earum oculi illius facti sint rubicondii et quasi sanguinolenti. Imo, ut ait S. Clemens, in genis Petri apparuerunt violentae quaedam impressiones et profundi quidam sulci, per quos, quasi per quosdam canales aut aqueductus lacrymae ejus defuebant. Fatendum ergo, quod Petrus amare et amarissime fleverit, *ac flevit etiam diu*.

3. De eo ait S. Marcus Evangelista, quod flere cepit: *cepit flere* (Marc. 14); non tamen dicit, quod aliquando flere desierit, quia toto vite suae tempore flere non destitit, ita quod singulis diebus, cum perpetrati recordaretur criminis, in amaras lacrymas prorumperet. Et ut assorit S. Clemens papa, non solum flebat per diem, verum eam contraxerat consuetudinem, ut singulis noctibus, cum perpetrati recordaretur matutinam fleret. Unde cum psalte regio merito dicere poterat: *fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte* (Ps. 41); *erant etenim lacrymae quotidianus ejus panis, quia flere non cessabat*. Peccaverat negando et peccatum abluvit flendo; peccaverat in uno loco et flevit ubique; peccaverat brevissimo temporis intervallo et flevit semper: *semel negavit, semper flevit* (S. August.). Lacrymae sunt externa interni doloris indicia: *lacrymae testes sunt doloris*, ait Augustinus (hom. ult. ex 50); ac dicit Seneca (ep. 64); *per lacrymas dolorem ostendimus*. Gravissimum autem esse dolorem suum lacrymis manifestavit Petrus, qui non brevissimo tempore, verum diu, imo et semper flevit; nam ad ultimum usque vitae suae terminum flere non destitit. Unde non secus ac D. Paulus dicere potuisset: *tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo* (Rom. 9); *tristitia enim et dolor ejus fuere continui et*

perennes, cum usque ad mortem amaro et quasi semper flevit: *semel negavit, semper flevit*. O Petro, ut quid tamdiu tuos producis fletus? ut quid tuæ tamdiu perennavit lacrymæ? num toto vite tempore maculam uno quasi momento contractam lavare debes? num te latet, Deum esse patrem misericordiarum, qui a peccatoribus tam austeram, tamque diuturnam non exigit penitentiam? itaque, o Petro, cur te semper ponitebit peccati, quod, ut primum flere copisti, per Dei misericordiam deletum est? occur lacrymis lavas peccatum jam totaliter lotum? ceterum procul dubio die Pentecostes in gratia fuisti confirmatus: ideoque a lacrymis temperare oportet; superest quod gaudeas de certitudine salutis quin propter jam condonatum crimen tamdiu plores. Ecce carnis et mundi rationes, quibus forte aures præberet alius a Petro; at S. huic apostolo tantus de perpetrato crimine dolor inest, ut si æternum in hoc mundo viveret, æternum illud detestaretur, semperque in ejus detestationem amaro fletet. Scit, se brevissimo temporis intervallo peccasse; attamen diuturnis lacrymis crimen suum expiare peroptat. Se semel peccasse novit et vult semper ponitere. Se a Deo gratiam impetrasset, seque in gratia confirmatum non ignorat; se autem Deum graviter offendisse semper recordatur; ideo propter injuriam Deo suo interrogatam usque ad mortem lacrymas fundere non desinit: *semel negavit, semper flevit*. O quot Petrum sequuntur peccantem! quam pauci vero Petrum imitantur penitentem! *Toties negamus, quoties peccamus*, inquit S. Augustinus; tamen licet innumeri Christum negent cum Petro, nullum ferè reperire est, qui cum Petro vere penitentis lacrymas profundat. Permulti tot et tanti rei sunt criminibus, ut ad veniam obtinendam sanguines emittere deberent lacrymas, et tamen nec unicum penitentis lacrymam effundunt; peccare sciunt et flere nesciunt: *nescit flere, qui flenda committit, et cum ipse sit lacrimabilis, non habet culpæ lacrymas sue* (serm. 7 in Psal. 118). O peccator, si peccasti, flere debes, ut peccata tua expurges: *flere debemus, fratres, peccata quæ commisimus. Iste fletus sit panis noster, quem*

die ac nocte comedere debemus (S. Augst. serm. 11 ad fr. do er.). Heu! si scirent peccatores, quanta vis et quanta virtus sit lacrymarum, certo die ac nocte lacrymas profunderent. Scitote, inquit S. Augustinus, unicum lacrymam ex corde contrito manantem habere virtutem extinguendi totum inferni ignem: *omnes aquæ non extinguerent unicum scintillam in inferno; sed si una lacryma de puro et contrito corde processerit, totum ignem inferni extinguit* (in Psal. 94). O peccator, si peccata tua deflexas in hoc mundo, numquam igne cruciaberis in inferno. Propterea si peccasti cum Petro, plora simul cum illo, plora prompte, plora amare, plora diu cum sancto apostolo. Postquam vero Petri penitentis lacrymas sumus contemplati, *Petri, ut prelati, elevationem admiremur*.

II PARS.

Petri, ut prelati, elevatio.

Petrum fuisse prelatum omni exceptione majorem omnis terra proclamat; ut autem ejus celsitudinem et elevationem majore perspicuitate explicare valeam, eum inspicio respectu urbis Romæ, in qua thronum suum collocavit; respectu totius Ecclesie, cui gloriose præfuit, et respectu totius orbis terrarum, quem illuminavit, et sub his omnibus respectibus maxima patebit sancti illius prelati celsitudo: quia fuit 1. urbis Romæ gloria; 2. Ecclesie Christi fundamentum; 3. mundi totius lumen.

1. Non modicum ad urbis Romæ decus et honorem contulisse censebat Cæsar Augustus, eo quod ex latere et luto constructas domos in magnifica commutaverit palatia: *gloriabatur marmoream se reliquisse, quam lateritiam accepisset* (Sveton.). Jamvero ad almæ hujus urbis gloriam magis contulit Petrus, qui, destructis deorum templis, omnique eliminata idololatria et superstitione, in ea catholicam religionem instituit; eamque fidei centrum, flagellum paganismi, totiusque

orbis Ecclesiastici dominam et principem effecit. Verum est, quod ante Petri adventum Roma esset omnium totius mundi urbium florentissima: imperii namque sui fines ex parte orientis usque ad Euphratem, ex parte occidentis usque ad Oceanum, ex parte meridiei usque ad Africæ terminos et ex parte septentrionis usque ad Danubium dilataverat, et ut ait Strabo, *orbem unicum, paucis exceptis, subjecerat*. Magna quidem extitit temporalis hæc urbis Romæ elevatio; cum autem in eam thronum suum spirituale transtulit Petrus, longe famosior et illustrior evasit: tunc vere totius mundi prima et caput effecta est: tunc, ut ait S. Leo, ipsa per Petrum longe ultra terminos a Cesaribus positos dominationem suam dilatavit: *per sacram Petri fidem caput orbis effecta, latius præsidet religione divina, quam dominatione terrena* (Serm. Ss. Pet. et Pauli). Antequam in urbe Roma suum Petrus collocasset solium, totum florentissime illius urbis decus idololatriæ et horrendis aliis quibus scatebat vitiiis, penitus deturpabatur. Verum est, quod esset Roma triumphans; at erat etiam Roma gentilis, Roma impia, Roma idolis serviens, omnibusque fere vitiorum generibus indulgens. Petrus adveniens, per se et per successores suos, turpes illos, quibus urbs Roma dedecorabatur, delevit infamiae characteres: idololatriam enim totaliter extirpavit, amandavit paganisum, idola subvertit, idolorum fana in Ecclesias convertit, in ea catholicam religionem instituit, eamque puram, sanctam, ac omnibus populis venerabilem effecit; imo et religione catholica illius gloriam et potentiam ultra terminos per Cesares definitos, longius dilatavit: *latius præsidet religione divina, quam dominatione terrena*. O magnam urbis Romæ gloriam, quæ adhuc gloriosior et florentior efficitur, dum per S. Petrum potentiam suam usque ad coelos dilatat: Petro enim Romam ingrediente, ipsa habuit claves regni colorum, quæ S. huic Apostolo date erant: *tibi dabo claves regni colorum*. Antequam Romam Petrus veniret, eo nempe tempore, quo urbs illa famosissima ubique victrix erat et triumphans, advolabant undique cives, qui ut se Romano subditi imperio testarentur, urbium suarum claves

Cesaribus offerebant. Magna quidem hæc urbis Romæ gloria; ego autem fidenter asseram, majorem adhuc ei Petrum attulisse gloriam, quia per Petrum habuit claves regni colorum. ejusque potestas usque ad cælum dilatatur: *tibi dabo claves regnum colorum* (Matt. 16). Sanctus ergo Petrus est prelati, cujus magna est elevatio, quia fuit urbis Romæ gloria: *ac etiam quia fuit Ecclesiæ Christi fundamentum*.

2. Dixit enim ei Christus: *tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (Matt. 16); quasi diceret: o Simon, volo, quod in postorum voceris Petrus, quodque Ecclesiæ meæ sis petra fundamentalis: o Petre, meæ voluntatis est, quod mecum totius Ecclesiæ sis fundamentum, non quidem primarium, quod mihi soli competere potest; eris tu fundamentum secundarium, quam dignitatem tibi concedam. Sic Christum loquentem inducit S. Leo, sequentibus verbis: *ego petra, ego fundamentum: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia* (ser. 3 de S. Petr.). Cum venisset Jesus in partem Cesarææ Philippi, interrogavit discipulos suos, dicens: *quem dicunt homines esse Filium hominis?* Responderunt, quod ab aliquibus Joannes Baptista, ab aliis Elias et ab aliis Jeremias, aut unus ex prophetis esse crederetur. Christus vero apostolos deinde alloquens, dixit: *vos autem quem me esse dicitis?* Nominem omnium respondit Petrus: *tu es Christus Filius Dei vivi* (Matt. 16). Mirabilis hæc fuit Petri confessio; mirabilior autem extitit Petri confitentis remuneratio: cum ob hujusmodi confessionem sit effectus totius Ecclesiæ fundamentum. Dixit enim Christus: o Petre, quia me Christum Dei Filium confessus es, *ego dico tibi, quia tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Quanta Petri gloria, quanta merces, quod a Christo constitutus sit fundamentum illius Ecclesiæ, contra quam inferni portæ prevaleant nequeunt; illius Ecclesiæ, quam ut sponsam dilexit et quam proprio sanguine irrigavit; illius tandem Ecclesiæ, quæ omnium apostolorum, martyrum, virginum et aliorum sanctorum, qui in cælis regnant, mater agnoscitur:

mercedem Petro dat magnam, inquit Theophylactus, quia super eum edificavit Ecclesiam (in c. 16 Matth.). Magna itaque ad Petrum spectat gloria et elevatio, tanquam universalis Ecclesiae fundamentum; magna etiam ejus dicenda elevatio, quia totius orbis terrarum fuit lux.

3. Vere quidem fidelis quisque animarum pastor, lux mundi vocari potest, omnibusque bonis animarum pastoribus dici potest: *vos estis lux mundi*; verum sicut stella differt a stella in claritate, ita inter Petrum et alios pastores, ratione lucis, magna est differentia: de aliis enim prædicatur, quod fuerint veluti faeces accensæ, vel quasi fulgentes stelle, quibus illustratus est mundus; sanctus Petrus fuit quasi sol, qui virtutum et meritorum suorum radiis totum terrarum orbem illuminavit: *luminare majus fuit Petrus* (Dionys. Car. ser. 3 de Apost.). Alii prælati luminaria parva et minora extiterunt; at omnium luminarium maximum exiit Petrus, qui quasi sol et quasi luminare majus, universum mundum irradiavit. In mundi creatione fecit Deus duo luminaria magna: unum, ut præset diei, et aliud, ut præset nocti. Ex his autem duobus magnis luminaribus unum est alio majus, scilicet sol, qui diei præest, et aliud est minus, videlicet luna, quæ præest nocti: *fecitque Deus duo luminaria magna; luminare majus, ut præset diei, et luminare minus, ut præset nocti* (Gen. 1). Duo hæc luminaria in sensu mystico explicans sanctus Bernardus, ait, per ea significari sanctos apostolos Petrum et Paulum, qui duo maxima Ecclesie catholice lumina extiterunt: *isti sunt duo magna luminaria, quæ Deus in corpore sue Ecclesie constituit*. Quem vero ex his duobus luminare majus vocabimus; quem ex iis solem esse dicemus? Petrum utique, ut ait sanctus Joannes Chrysostomus: *præest Petrus sol diei Circumcisionis, Paulus luna nocti præputii* (in c. 2 ep. ad Gal.). Ideo, inquit, sanctus Petrus dicendus est sol, quia præfuit diei Circumcisionis; seu quia illuminavit populum Judaicum, qui erat circumcisus; S. Paulus dicendus est luna, quia præfuit nocti præputii, seu quia illuminavit Gentiles, qui incircumcisi erant et qui in tenebris erroris et infidelitatis dege-

bant. Ecce præclaram rationem, ob quam S. Petrus dicendus est sol. Aliam proposito nostro idoneam adducit Dionysius Carthusianus, dicens: *luminare majus fuit Petrus, quoniam major exiit Paulo potestate prælativa et jurisdictione* (Ubi sup.), seu quia fuit prælator majoris elevationis et jurisdictionis. O magnam Petri gloriam! o sublimem hujus apostoli elevationem! Quanto autem sublimior, tanto a nobis magis honorandus est. Omnes sacerdotes Deus honorare jubet: *in tota anima tua, inquit, time Dominum et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit et ministros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua et honorifica sacerdotes* (Eccli. 7, 31); ecce præceptum de colendo Deo ter repetitum, totiesque his verbis sacerdotis colere præcipitur; ut intelligant omnes, post Deum honorandos esse sacerdotes, qui etiam, licet mali sunt honorandi: *quavis mali sint sacerdotes, non sunt contemnendi, sed in eis venerandus est ille et colendus, cujus sunt sacerdotes* (S. Pasch. in c. 4 Jerem.). Cum ergo omnes sacerdotes sint honorandi, quanto majori veneratione dignus consensus sanctus Petrus, qui fuit summus sacerdos et prælatus toti Ecclesie prepositus? quanto magis venerari debemus sacerdotem sacerdotum Petrum, qui fuit urbis Romæ gloria, Ecclesie fundamentum et totius mundi lux? Eum venerati sunt alii apostoli, illum venerata est regina apostolorum Dei Genitrix Maria, quæ illum *Patrem et pastorem suum* vocabat (Amad. c. 8 Apoc.); honoremus eum nos hunc prælatum, cujus maxima fuit elevatio. *Petri etiam erga Christum maximus fuit amor.*

III PARS.

Petri Apostoli erga Christum amor.

Omnes apostoli, uno Juda excepto, Christum Dominum dilere, cum pro ejus amore omnia reliquerint, vitam laboriosam susceperint, et glorioso martyrio occubuerint. In S. Petri

erga magistrum et Deum suum amore quid specialius et eminentius elucet; quippe quia eum amavit 1. amore ardentissimo; 2. amore generosissimo; 3. amore observantissimo et reverentissimo.

1. Ter a Petro petit Christus, an ipsum diligeret, *Simon Joannis diligis me?* (Joan. 21). Respondit semper Petrus quod illum diligeret: *tu scis Domine quia amo te*. Jamvero, o Petro, qualis et quantus est ille amor, quo Christum prosequeris! Respondet sanctus Chrysostomus, amorem Petri fuisse ferventissimum, nullumque alium apostolum tanto, quanto Petrum erga Christum amore exarsisse: *nemo ita ut Petrus Jesum amabat* (tom. 2, hom. 51). Et S. Paschasius S. Petrum alius apostolis in fide firmiterem et charitate ferventiorum exitiisse proclamavit: *Petrus ferventior fide et charitate* (l. 12 in *Matth.*). Quam ardens Petri erga Christum fuerit amor, multipliciter apparuit, potissimum autem cum Christus apostolis prædixit, quod unus ex eis ipsum traditurus esset: *unus ex vobis tradet me, qui manuculæ mecum* (Marc. 14, 16). Dixit Christus, quod unus ex eis ipsum prodere, proditorem non manifestavit; cur, quæso, vulgare noluit perfidum Judam fore hunc proditorem, a quo prodendus erat? Respondit Doctor Angelicus, quod apostolos in proditoris cognitionem Christus adducere noluerit, quia si Petrus eum novisset, haud dubie illum occidisset; tanto enim Christum amore prosequabatur Petrus, ut Judam occidisset, si illum Christi futurum proditorem prænovisset: *ita fervidus in amore Christi erat Petrus, quod si pro certo scivisset, Judam fuisse Christum traditurum, statim occidisset eum*. O ardentissimum Petri erga Christum amorem! *quem dilexit etiam amore generosissimo*.

2. Sanctus Petrus natura sua animosus erat, ac in omnibus ejus actionibus magnitudo quedam animi, magnaue cordis elucebat generositas; sive enim operaretur, sive pateretur, sive amaret, hæc omnia eum ingenita quadam animi generositate perficiebat. Ejus generositas maxime enituit in amore quo Christum prosecutus est; fervidumque hunc ei manifestavit

amorem, cum palam protestatus est, quod pro illius amore carceris ignominiam et mortis supplicium subire paratus esset: *Domine, tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire* (Luc. 22, 33). O Petro, attende ad verba tua; vide, quid Christo pollicearis, facile tibi est promittere, stare promissis tibi difficillimum erit; nil Petro videtur difficile, ut suum in Christum testetur amorem; tanque ardente in Magistrum inflammatur Petrus amore, ut illo successus difficultia queris imo et quasi impossibilia aggredi et perficere promittat: *multa charitas animosum eum reddidit, ut pollicetur, quæ sibi tunc quasi impossibilia* (Theoph. in 22 *Luc.*). Quam vero generosus fuerit Petri erga Christum amor non verbis solum et promissis, etiam factis multis constat; et præcipue ex hoc quod Christi patrocinium in horto Gethsemani susceperit; quid enim generosius, quam quod ipse solus, rubiginoso quodam gladio armatus, trecentos circiter armatissimos satellites aggrediatur, unusque ex eis auriculam præcedat; advertit Petrus, trecentos esse qui adversus Christum armati accedunt; novit, eos infensissimos esse Christi et discipulorum ejus hostes; probe scit, hujusmodi homines minas et mortem spirare; videt, quod contra tot satellites nullo modo prevalere possit; quodque si unum percutiat, omnes haud dubie in ipsum irruent; tamen amore ita generoso Christum diligit, ut unus contra trecentos insurgat satellites et gladio, quem casu gestabat, unum ex his percutiat. *Malchum percussit eodem mentis ardore, quo cetera faciebat* (Chrysost. in e. 20 *Matth.*). O generosissimum Petri erga Christum amorem: *quem dilexit etiam amore observantissimo*.

3. Cum vera amicitia sit inter pares, qui alios sibi superiores amant, amori suo reverentiam adjungere, seu illos amore quodam reverentiæ diligere debent, quia, inquit Doctor Angelicus, *cuiuslibet dignitati debetur reverentia* (D. Thom., opusc. 9); et ut ait Hugo a sancto Victore, *amor sine reverentia puerilis judicari debet* (*de institut. novit.* 5). Petrus autem Christum amore observantissimo dilexit, tantaque amori ejus adjugebatur reverentia, ut præ humilitate nec in conspectu

ejus remanere aueret. Unde mirabiliter facta piscium captura, coram Christo procumbens, dixit: *exi a me, quia homo peccator sum* (Luc. 5, 8). Christum ardentissime diligens Petrus, tanta simul observantia, tantaque erga illum se gerebat reverentia, ut se hominem infirmum et peccatorem, necnon Christi conversatione penitus indignum fateretur: *multa reverentia Petrus rogat Jesum, ut navi excedat, peccatorem seipsum dicens et indignum illius conversatione* (Theoph. in c. 5 Luc.). Multis aliis in adiunctis Petrus se Christum amore observantissimo diligere testatus est, ac præcipue in morte, cum cruci versis in cælum pedibus affigi voluit. Ut enim ait Richardus a sancto Laurentio, *ubi amor, ibi oculi (de laud. Virg. 4)*; ideo Petrus, qui summopere Christum amabat, pedibus sursum et capite deorsum crucifigi voluit, ut oculos in cælum, ubi erat Christus, quem diligebat, haberet intentos. Insuper crucifigi voluit capite deorsum verso, ut hoc supplicio, se Christum amore observantissimo diligere testaretur: *tantum Christi gloriæ dedit, ut incersis Christum honoraret vestigiis* (S. Ambr., ser. 20 in psal. 118). Christum ita dilexit Petrus, ut pro illius amore crucis supplicium ambiarit et libentissime passus sit; hic autem Petri amor tante fuit reverentiae conjunctus, ut non eodem modo quo Christus, verum inverso corporis situ crucifigi voluerit: *qui non recusat Dominici tormento patibuli, similitudinem cepavit triumphi* (S. August., ser. 28 de Sanct.). Miramini pereximium Petri erga Christum amorem, qui tantus exitit, ut de eo, sicut et de Magdalena, dici debeat: *dilexit multum*. Cum ergo dilexerit Christum Petrus, cur et nos eum diligere rennemus? nonne idem Christus? nonne semper infinite amabilis et nonne immensis ab eo acceptis beneficiis ad eum amandum adstringimur? innumeris quidem rationibus eum amare tenemur, et inexcusabiles sumus, si eum non diligamus. *Inexcusabilis est omnis homo, si non diligit Christum ex omni corde; nam naturaliter filius amat patrem, a quo habet partem corporis; quanto magis amare debet Deum, qui corpus et animam ex nihilo fecit?* (S. Bern., de dilig. Deo). Igitur homo infelix, cur Christum

non amabis, a quo non solum corpus et animam, sed et gratiam, sacramenta, ac innumerabilia, sive spiritalia, sive temporalia accepisti bona? cur non amabis Christum, qui pro tui amore, sputa, clavos, lanceas et ipsam mortem sustinuit? hæc omnia te ad illum amandum invitant: *clamant alape, sputa, clavi, lancea, irrisiones et verbera, ut ipse toto corde, totisque visceribus diligatur, qui pro dilectione nostra talia, ac tanta pati dignatus est* (Laur. Just. in fasc. dio. amor.). Hæc omnia Christum diligendum esse clamant; clamat insuper D. Paulus, eosque anathemate ferit, qui eum non diligunt: *si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema* (1 Cor. 16). Amemus Christum cum S. Petro et cum eo in cælo regnabimus. Amen.

DE SANCTO PAULO

CONCIO UNICA.

Gratia Dei sum ut quod sum (1 Cor. 15, 10).

Maximum laudis genus est, cum orationis copiam virtus exsuperat, et cum laudantis ingenium vincit magnitudo laudati: sic enim, ut ait S. Chrysostomus, oratori cuivis, licet facundissimo, *semel vinci gloriosius est, quam sæpe vicisse*. Hanc autem proculdubio hodie nanciscar gloriam, cum amplissima et altissima mihi pertractanda se offerat materia; elogium nempe D. Pauli apostoli, qui tanti exitit meriti, tantisque gavisus est prerogativis ac donis, ut a quocumque homine, quantumvis erudito, sufficienter laudari nequeat et extolli: *quæ lingua, inquit idem Chrysostomus, laudibus Pauli invenietur æqualis, cum omnia quæ sunt in hominibus, bana, una anima possideat,*

et ea cuncta plene atque cumulate, quæ non solum hominum sunt, sed quod amplius est, angelorum? (hom. 1 de lau. Pauli). D. Paulum laudare possumus cum Augustino, Chrysostomo, Bernardo et aliis sanctis Patribus; ejus tamen meritis condignas laudes persolvere non valeamus, quia cum in eo collecta videntur omnia privilegia, ac omnia aliorum sanctorum merita, tot pro unico Paulo elaborandi essent panegyrici, quot pro omnibus aliis sanctis simul conficiuntur. Non plures, at unicum, sumque breviter et humili stylo contexamus, in quo quid per Dei gratiam D. Paulus fuerit, manifestare conabimur. *Abæ.*

Divum Paulum Tertullianus vocat *Apostolum Christi, Doctorem nationum et vas electionis* (de jud. 4): qui gloria et honoris tituli ex variis sacrae Scripturae locis desumpti habentur et collecti. In sacris enim codicibus D. Paulus dicitur Christi Apostolus: *Paulus Apostolus Jesu Christi* (2 Cor. 1). Ilî etiam vocatur Doctor nationum: *Doctor Gentium in fide et veritate* (1 Tim. 1). Ibi tandem vas electionis appellatur: *vas electionis est mihi iste* (Act. 9). D. Paulus ante conversionem et antequam abundantia gratia superfunderetur, blasphemus extiterat contra Deum, persecutor Christianorum et adversus religionem catholicam contumeliosus: *prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus* (1 Tim. 1); per gratiam vero quam in conversione accepit, et per cooperationem suam, ex blasphemo Apostolus Christi, ex persecutore Doctor nationum et ex contumelioso vas electionis est effectus. O mirabiles effectus divine gratiæ, quam accepit, et cui cooperatus est Paulus! qui perfectius percipiuntur, cum probaverimus, Paulum fuisse Christi Apostolum, Doctorem nationum et vas electionis. Paulus 1. fuit Apostolus Christi et inter Apostolos zelantissimus; 2. fuit Doctor nationum et inter Doctores humillimus; 3. fuit vas electionis et inter electos Christo similimus.

I PARS.

D. Paulus fuit Apostolus Christi et inter Apostolos zelantissimus.

Apostolica dignitas omnibus aliis Ecclesiæ dignitatibus antecellit. *Dignitas Apostolatus*, inquit Doctor Angelicus, est *precipua in Ecclesiâ* (in ep. ad Rom. 1). Eam ita sublimem, et eminentem censuit D. Paulus, ut illa se indignum existimaverit: *non sum dignus vocari Apostolus* (2 Cor. 15). Fuit tamen Apostolus, non quidem ex duodecim, qui a Christo adhuc in terris cum hominibus versante, vocati sunt; fuit Apostolus, quem Christus post Ascensionem mirabili modo ad Apostolatum vocavit, et Apostolorum collegio adjunxit; in quo iam apostolico honore dignus factus est, ut simpliciter et per antonomasiam *Apostolus* dici et appellari soleat: *sicut urbs antonomastice vocatur ipsa Roma, ita Paulus vocatur Apostolus* (D. Thom. ubi sup.). Apostolus fuit D. Paulus, qui non ab hominibus, verum a Christo revelante Evangelium didicit: *neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi* (ad Gal. 2). Ab eodem autem Christo, a quo Evangelium didicit, missus est, ut illud Gentibus et Judæis predicaret; licet enim se Gentium Apostolum vocet, *ego sum Gentium Apostolus* (Rom. 11), a Deo tamen electus et missus est, ut nomen et Evangelium suum non solum Gentilibus, etiam Judæis annuntiaret: *vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israël* (Act. 9). O magnum Apostolum, cujus missio non ad hanc dumtaxat, vel illam provinciam, sed ad omnem penitus mundum extenditur! neque minus patet latitudo zeli illius; est enim inter Apostolos zelantissimus, cum ejus zelus ad omnes totius orbis homines diffundatur, quorum omnium salutem optat et pro quorum salute laborat. Sancto hoc zelo succensus Paulus optasset, si licuisset, et si fieri posset, alienus et segregatus esse

a Christo pro omnium hominum salute: *optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis* (Rom. 9). Eodem zelo ardens, omnium salutem se desiderare contestabatur; Philippensis enim et in eorum persona omnibus hominibus dicebat: *testis est mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi* (ad Phil. 1); seu, ut exponit Doctor Angelicus, *testis est mihi Deus quomodo cupiam vestram salutem*. Et quia cordis desideria soli Deo patent, testem invocavit Deum, quod salutis omnium zelo vere ardeat: *testis est mihi Deus*. Qua ergo ratione dixit Chrysologus, Christi cor esse totius orbis cor, quia omnium hominum salutem summo affectu desiderabat; similiter cor Pauli totius orbis cor dicendum videtur, eo quod grandi succensus zelo omnium hominum salutem ardentem optaret. De corde etiam Pauli merito dicitur quod de sphaera ab Archimede composita dicebat Cassiodorus: *parva machina gravida mundo*; cor enim Pauli erat parva machina a Deo elaborata et sanctissimis motibus a Spiritu Sancto agitata; haec autem machina erat *gravida mundo*, quia pro nimio quo Paulus ardebat zelo, totum mundum salvare optabat: *testis est mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi*. Ardentissimus hic sancti Pauli zelus non in solis affectibus et desideriis, etiam in laboribus plurimis constitit ac innouit: zelus enim ejus naturam redolebat ignis, qui latere non potest, nec in sinu abscondi, quin foras erumpat: *nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant?* (Prov. 6, 27). Zelus ergo, quo cor ejus succendebatur, foras prorupit; suumque zelum testatus est laboribus plurimis, quos pro animarum salute suscepit. Laboraverunt quidem omnes Apostoli; plus aliis laboravit Paulus. Aliarum rerum gloria vinci a commilitonibus passus est, sed in laborando pro animarum salute aliis omnibus antecellit: *abundantius*, inquit, *illis omnibus laboravi* (1 Cor. 15). Gratiam Apostolatus quam acceperat, in se otiosam et inutilem residere noluit, verum illa adjutus, salutem animarum procurandae incubuit; et, ut ait D. Hieronymus, licet Paulus in collegio apostolico esset ultimus ordine, fuit tamen

omnium primus in labore: *Paulus novissimus in ordine, primus in meritis est; quia extremus licet, plus omnibus laboravit* (ep. 13). Noverat sanctus Apostolus, quod nullum est tam gratum Deo sacrificium, quam zelus animarum (S. Greg. in Ps. 4 ponit.); ideo sancto hoc salutis animarum zelo exardescens, plus aliis omnibus laboravit: *abundantius illis omnibus laboravi*. Aliquam laborum, quos pro animarum salute suscepit, ideam nobis objicit Paulus, cum se ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum praedicasse ait: *ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi* (ad Rom. 15, 19). Latius vero a zelantissimo hoc Apostolo pro Dei gloria et animarum salute susceptos, ac exantlatos labores enarrat S. Chrysostomus, dicens: « Paulus terram ac mare, Graeciam simulque Barbariam, omnemque prorsus regionem quasi volitans circumivit, peccatorum spinas evellens et verbum seminans ubique pietatis, fugans errores, veritatem reducens, ex hominibus Angelos faciens; quin imo ipsos homines quasi ex demonibus in Angelos provehens » (hom. 1 de laud. Pau.). Sicut enim daemon invidia tabescens terram circuit, ut animas Christi sanguine redemptas perdat: *circuiti terram*; ita et D. Paulus apostolico accensus zelo terram, mare, ac omnem fere mundum lustravit, ut eas e satanae manibus eriperet, easque ad Christi ovile adduceret. O pereximium sancti hujus Apostoli zelum! quem clarius adhuc manifestare videtur Chrysostomus, cum Paulum *solem* appellat: *sol quidem hominibus est Paulus* (ib. hom. 8); sol enim fuit Paulus, qui totum fere lustravit orbem; et sol fuit, qui zeli sui flammam undique dispersit. Sol noster materialis non in una mundi parte fixus stat; verum, ut ait Sapiens, *oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur; ibique renascens, gyrat per meridiem, et flectitur ad aquilonem, lustrans universa* (Eccli. 1, 4). Sic sanctus Paulus non in uno aut paucis locis fixus permansit; veluti sol, zeli sui flammis ardens, totum fere peragravit orbem, et ubique magna zeli sui dedit testimonia, tum praedicando, tum disputando, tum idola subvertendo, tum impios arguendo, tum miracula multa faciendo: *daemones expulsi,*

peccatorum nexum resoluit, tyrannos compescuit, philosophorum linguas obturavit, orbem Deo adduxit. Perbelle dixit Tertullianus, quod quilibet homo adversus eos, qui regi sunt rebelles, arma sumere et militare debeat: *contra majestatis rebellem est omnis homo miles.* Omnes autem peccatores non regi terreno, sed Deo sunt rebelles, ac proinde omnes penitus homines, acuto verbi Dei gladio armati, adversus hos rebelles insurgere debent, ut in eis destruant corpus peccati, ac ut eos Deo reconcilient. Quod perfectissime adimpleverunt multi viri zelantissimi, qui Evangelii armis instructi pro Dei gloria adversus peccatores decertarunt: ac præcipue D. Paulus, qui animadvertens, omnes fere totius orbis homines divinæ majestati esse rebelles, sancto verbi Dei ac Evangelii gladio instructus, omnem pene peragravit orbem, ut undique Dei infensos peccatores quaereret, ac in Dei gratiam reduceret. Illis temporibus totus mundus in maligno positus, ac infidelibus, idololâtris et aliis peccatoribus, qui Dei jugo subdi recusabant, replebatur; Paulus autem sumptis sancti Evangelii armis, totum fere volavit per orbem, et ubique precibus, prædicationibus, disputationibus, omnibusque modis sibi possibilibus contra hos rebelles pugnavit, ac innumeros Deo reconciliavit, et in viam salutis adduxit: *dæmones expulit, peccatorum nexum resoluit, tyrannos compescuit, philosophorum linguas obturavit, orbem Deo adduxit.* O virum zelantissimum! o Apostolum igne zeli vere succensum! et o utinam aliqua ignis illius scintilla corda nostra accenderet! A nobis Deus non exigit, ut pro animarum salute laboratimi, totum terrarum orbem peragremus; vult saltem, ut videntes coram nobis majestatem ejus offendi, pro illius gloria arma sumamus; vult ut pro hujusmodi causa simus omnes milites: *contra majestatis rebellem est omnis homo miles.* Nec dicat quis: ignarus sum, pauper sum, contemptibilis sum, ac proinde meum non est peccatores, qui Deo injuriam irrogant, movere, corrîpere et arguere, et a semitis impietatis avocare. Hæc enim ratio non valet, quia cum de Dei gloria agitur, omnis homo arma capere et a Dei partibus stare tenetur: *contra Majestatis rebellem omnis homo miles.* De regis Cæsi filio a

nativitate muto referunt historici, quod cum miles quidam, adacto ferro, Cæsum occidere vellet, filius ille mutus, qui patri adstabat, paterni amoris vi et impetu actus, nescio qua virtute, diraptis linguæ impedimentis, clamaverit dicens: *o homo, cave ne regem interficias.* Ecce quid fecerit ardens amor et zelus filii in patrem; et ecce etiam quid in nobis operari debeat zelus et amor noster in Deum; cum enim nobis adstantibus, ei injuria infertur, licet simus ignari, pauperes, contemptibiles, et ut ita dicam, muti; pro Dei tamen gloria, si fieri potest, est loquendum, ac strenue decertandum. Accendamur ergo sancto zelo instar D. Pauli, qui fuit inter Apostolos zelantissimus: *ac etiam inter Doctores humillimus.*

II PARS.

D. Paulus fuit Doctor nationum, ac inter Doctores humillimus.

Divus Paulus se Græci sermonis imperitum, non tamen scientia vacuum fatetur: *nam etsi imperitus sermone, sed non scientia* (2 Cor. 11): scientiarum quidem imperitus non fuit, qui juvenili ætate sub Gamaliele magistro in lege et prophetis doctissimus evasit; et qui postmodum ingentes in cælo scientiarum thesauros acquisivit, quibus instructus, non quorundam dumtaxat hominum, vel quarundam nationum, verum totius mundi magister et doctor factus est: Paulus, inquit Chrysostomus, est *magister orbis* (hom. 7 in Gen.). Verum est, quod præcipue Gentiles scientiam salutis docerit: *Doctor Gentium in fide et veritate* (Eph. 3). Ipse vero fuit etiam Doctor Judæorum, ac omnium hominum, ad quos omnes docendos et illuminandos a Deo missus est: *michi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi et illuminare omnes.* Magnus quidem Doctor extitit D. Paulus, cujus schola fuit totus orbis terrarum, in quo per se et per suas epistolas omnes homines præclaram salutis scien-

tiam edocuit. Si sanctis Patribus fidem adhibeamus, Paulus habuit etiam scholasticos in coelo, Angelos scilicet, qui multa ab ipso mysteria didicerunt, et qui ipsum ut magistrum et Doctorem habuerunt: *Paulus*, ait S. Joannes Chrysostomus, *angelorum Evangelista, hic eos illuminavit* (in ep. ad Eph. 3). Chrysostomo assentitur sanctus Cyrillus Alexandrinus dicens: quod *Paulo predicante, Evangelii mysteria didicerunt angeli*. Unde S. Ambrosius eum non solum hominum, verum et angelorum magistrum nuncupat: *non solum hunc magistrum dedit Gentibus, sed etiam Angelis* (in ep. ad Eph. 3). O mirabilem Doctorem! cujus scientia precipue enituit in disputationibus ab eo susceptis et in suis epistolis. Disputabat sapissime D. Paulus, nec aliquis Apostolorum tam crebro, quam ille, publicas instituit disputationes. Cum esset Athenis, disputabat in synagoga per singulos dies; alibi etiam sepiissime disputabat et suas nunquam disputationes usque ad mediam noctem pertrahebat, ac ita efficaciter ex variis veteris testamenti locis Christum verum Deum probabat, ut confunderet Judæos: *confundebat Judæos, qui erant Damasci; affirmans, quoniam hic est Christus* (Act. 9). Stupebant omnes qui Paulum de Christo disserentem audiebant, et precipue Festus Præses, qui eum ob nimiam scientiam insanire credidit: *hec loquente eo, et rationem reddente, Festus magna voce dixit: insanis Paule, multe te literæ ad insaniam convertunt* (ib. 16). Docuit philosophorum principes, *illos qui clarescunt ingenio melancholicos esse, ac vitis atrebilis infestari et mente alienari* (Aristot. in Probl. sect. 30); idque Paulo accidisse credidit Festus, qui eum a nimio ingenii acmine, ac a nimia scientia insanire dixit: *multæ te literæ ad insaniam convertunt*. Paulum disputantem audire non meruimus; ejus autem epistolas in manibus habemus, in quibus est doctrina tonans, doctrina universalis, doctrina perpetua, ac usque ad mundi finem duratura. In epistolis ejus habetur doctrina tonans et terrens; non enim persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis utitur; verbis et sententiis tonantibus omnium hominum, etiam peccatorum quorumcumque corda cunctis; unde dicebat D. Hieronymus:

quotiescunque Paulum Apostolum lego, videor mihi non verba audire, sed tonitrua (ad Pammac.). Pariter in ejus epistolis continetur doctrina universalis, tum quia in iis, de omnibus quæ ad Evangelicam Doctrinam spectant, agitur; tum etiam quia omnibus est utilis, ac per totum orbem diffusa, ut fatetur Gerson: *jam non est in orbe Ecclesia, quæ B. Pauli non fulciatur doctrina* (Medit. 1 de incarn.). Illius tandem in epistolis reperitur doctrina sana et utilisissima, quæ usque ad mundi terminum durabit; unde S. Chrysostomus ait, D. Paulum esse Doctorem, qui post mortem docet et prædicat: *post mortem præco* (hom. 22 ad pop.). Non enim solum, dum viveret, in omnibus fere orbis nationibus prædicavit, verum etiam nunc ubique prædicat, ubique docet et usque ad mundi finem per suas epistolas ubique homines docebit. Avaros semper docebit, ut terrena despiciant; luxuriosos, ut castitatem sectentur; superbos, ut se humiliant; fures, ut ablata restituant; iracundos, ut mansuetos se exhibeant; et omnes, ut celestia bona summo affectu inquirent: *quæ sursum sunt, querite*; unde de divo Paulo, sicut de Abel justo dici potest, *quod defunctus adhuc loquitur*; per epistolas enim, quas scripsit, adhuc loquitur, et usque ad mundi finem loquetur, omnesque docebit homines, quid credere, quid amare, quid desiderare et quid agere debeant. O magnum Doctorem, qui docet omnes, qui docet ubique, qui docet semper et qui docet omnis quæ ad hominum salutem et perfectionem pertinet. Merito sancti Patres ejus scientiam quam maxime extollunt: D. enim Hieronymus eum vocat *bibliothecam divinitatis*, ut indicet eum de divinitate calluisse quidquid de ea purus homo scire potest; S. Dionysius illum *abyssum sapientiæ* nuncupat; S. Chrysostomus illum mare sapientiæ vocat: *ipse mare sapientiæ purissimum et profundissimum* (hom. 4 de lau. Pauli). Et S. Vincentius Ferrerius ait, quod *Paulus scivit plus quam Salomon et omnes philosophi in tota vita sua* (ser. de S. Paulo). O quam eminens fuit D. Pauli scientia! item o quam humilis extitit Paulus, qui de sua scientia non superbit, *sed inter Doctores humillimus fuit*. Homines docti, nisi magna virtute

polegant, in superbiam persepe incidunt, quia *scientia inflat* (1 Cor. 8), id est, facile extollit hominem in superbiam; non quidem ex natura sua, sed occasionaliter, quia multis fit occasio superbiendi. Unde hæc est differentia inter scientiam et charitatem, quod charitas ædificat, non inflat; scientia vero, ut ait Bernardus, *est inflans, non adificans* (ser. 9 in Cant.). Divum tamen Paulum, licet doctissimum, scientia non inflavit; ipse humillimus semper extitit, adeo ut ex affectu humilitatis nunc se Apostolorum minimum et Apostoli nomine indignum vocet: *ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus*. Modo non solum apostolorum, verum et omnium sanctorum, seu omnium christianorum ultimum se nuncupat: *michi omnium sanctorum minimo* (Ephes. 3). Et modo se omnium peccatorum maximum appellat, *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum* (1. Tim. 1). O magnam hujus Doctoris humilitatem! o virum vere humilem! si enim, ut ait D. Bernardus, *verus humilis, vilis cultu reputari* (ser. 10 in Can.); quanta censenda humilitas D. Pauli, qui omnium apostolorum ultimus, omnium christianorum minimus et omnium peccatorum maximus dici vult et reputari? Corte Paulus habendus inter Doctores humillimus. O utinam Paulum hæc in parte imitarentur omnes docti! Econtra heu! minima scientiæ scintilla in plerisque ingentes superbiæ ventos excitat; sciunt parum et superbiunt multum; modica ac quasi nulla callent scientia, et maxima ac quasi diabolica tumescunt superbia. O miseri! ut quid diligitis vanitatem? ut quid superbitis de scientiis vestris, quæ modicæ sunt et de quibus æterno Judicio vobis reddenda ratio? *Noli extolli de tua scientia*, inquit Joannes Gersen, *sed potius time de data tibi notitia* (De Imit. Chr. 1, 2); et rationem dat propter quam quisque ob datam sibi a Deo scientiam timere debeat: quia, inquit, *quanto plus et melius scis, tanto gravius inde judicaberis*. Quapropter quanto doctiores, tanto humiliores estote instar S. Pauli, qui inter Doctores fuit humillimus et qui fuit *vas electionis, ac inter electos Christo simillimus*.

III PARS.

Sanctus Paulus est vas electionis et inter electos Christo simillimus.

Paulus recte appellatur *vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso* (Eccli. 50, 10): fuit enim *vas auri* propter fulgorem sapientiæ, *solidum propter charitatem* qua arsit, et *ornatum omni lapide pretioso*, scilicet omnibus virtutibus, quibus tanquam pretiosis margaritis ejus anima decorabatur. Dici etiam posset eum Doctore Seraphico (serm. 2 de conc. S. Paul.), divum Paulum fuisse *vas altum* et elevatum per contemptum terrenorum, *vas solidum* et firmum propter patientiæ virtutem, *vas purum* et mundum propter continentie donum. Nos autem cum Christo Paulum prædicabimus *vas electionis; vas electionis est mihi iste*. Non enim vas perditionis et reprobationis, sed *vas electionis* fuit D. Paulus, quia ab æterno a Deo electus et ad æternam beatitudinem est prædestinatus: *Paulus*, inquit D. Hieronymus, *fuit vas electionis et prædestinationis* (in ep. ad Gal. 1); et ut ait Doctor Seraphicus, *notatur Pauli æterna electio, cum dicitur, vas electionis est mihi iste*. De Paulo Ananize dixit Deus: *vade quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israël* (Act. 9). In quibus verbis, ut docet D. Bonaventura, duo tanguntur, temporalis scilicet Pauli vocatio et æterna ejus prædestinatio; temporalis vocatio in his verbis exprimitur, *ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israël*, quia iis verbis manifestatur ipsum esse temporaliter vocatum ad prædicandum gentibus et omnibus populis; æterna Pauli electio et prædestinatio his verbis adnotatur, *vas electionis est mihi iste*. Ut enim ait Doctor Seraphicus, « ad gratiam sanctus apostolus et ad gloriam ab æterno fuit electus et a Christo temporaliter est vocatus; ut et gratiam haberet abundanter in via et gloriam obtineret in

patria. Unde bene de eo dicitur, *vas electionis est mihi iste*. Fuit ergo D. Paulus vas non in contumeliam, sed in honorem; fuit *vas electionis*, seu fuit ipse electus et prædestinatus ad gloriam; imo et fuit electus, ut ad altioris cœli sedes sublimaretur. Quod autem mirum est, D. Paulus *inter electos fuit Christo simillimus*, Christus est exemplar primarium, cui omnes electi similes et conformes fieri debent; *quos præscioit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui* (Rom. 8, 26). Christus est primogenitus electorum, *primogenitus in multis fratribus*; ipsi ergo ut primogenito reliqui fratres secundogeniti, seu adoptivi, quoad fieri potest, similes ac conformes reddantur oportet, præcipue in doloribus, passionibus et tribulationibus; ipse enim gravia tolerando, se omnibus electis in exemplum dedit, quod imitentur; *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus* (2 Pet. 2, 21). Divus autem Paulus maxime conformis et similis evasit Christo in passionibus; unde ait, se cum Christo cruci affixum manere; *Christo confixus sum cruci*. Et ut pateat, quantum ei similis in hoc fuerit, audiamus eum enarrantem gravia quæ pertulit: « in laboribus plurimus, inquit in carceribus abundantis, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas, una minus accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris sui, in itineribus sæpe.... in labore et ærumna, in vigillis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate (2 Cor. 11) ». Tot et tanta passus est D. Paulus, ut ejus vita, non tam vita, quam quotidiana et perennis mors videatur: *quotidie morior* (1 Cor. 15). Unde D. Chrysostomus, divum Paulum ita gravia, sive a seipso, sive ab imperatoribus, sive a iudicibus, sive a Gentilibus, sive a falsis fratribus passum esse dicit tormenta, ut ea importabilia esse censeat: *Pauli famem, nuditatem, naufragia, deserti habitationes, timores, pericula, insidias, carceres, verbera, vigiliæ et alia quæ perpessus est, ne ferenda quidem arbitror*. O quam gravia fuere Pauli supplicia! o quam similes et conformis extitit Christo, cum quo gravissima multa

pertulit! Ad hæc se illi simillimum exhibuit dum gravia quævis supplicia maxima cum patientia perpessus est. Tanta in mediis suppliciis fuit Christi patientia, ut *cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur*. Hæc et alia multa patientiæ suæ testimonia præbuit Christus, in quo ei simillimum videmus Paulum, qui adversus persecutores non est iratus; imo tanta ejus extitit patientia, ut benediceret maledicentibus et pro omnibus persecutoribus oraret: *maledicimur, inquit, et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, blasphemamur et obsecramus* (1 Cor. 4, 11). Et ut sanctus ille apostolus majora ederet patientiæ suæ testimonia, in mediis infirmitatibus et persecutionibus gaudebat: *placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo* (2 Cor. 12, 10). Admirabilis non censetur hominis patientia, cum levia, aut nulla sunt quæ patitur; tunc sane fit admirabilis, cum gravia multa immobiliter et constanter tolerat: *non esset laudabilis, nec admiranda patientia, si nullis inimicorum jaculis impetita, tranquillitatis propositum retineres; sed in eo est proclara atque gloriosa, quod irruentibus in se tentationum procellis, immobilis perseverat* (Cassian. collat. 18, 13). Iamvero o quam mirabilior adhuc extitit S. Pauli patientia, quippe qui inter innumeras tribulationes et persecutiones, quas a Judæis et Gentilibus, a plebeis et principibus, ab inimicis et ab ipsis fratribus perpessus est, non solum immobilis perseveravit, verum et pro persequentibus oravit, his benedixit, ac omnia æquo et hilari animo pertulit, imo et totam gloriam suam in cruce et in tribulationibus constituit: *michi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi* (Gal. 6). Admiremur Pauli patientiam, ac eam pro viribus imitemur. De numero electorum fuit; atque inter electos Christo simillimus extitit, præsertim in patientia, quam exhibuit in medio laborum et persecutionum. Si etiam nos de numero electorum cum ipso esse velimus, patientiam cum illo sectemur necesse est, quia patientia est necessaria ad cælum via. Audite D. Paulum, qui patientiam ad salutem necessariam proclamat: *patientia*

vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem (Heb. 10, 36). Necessaria quidem est quia tot difficultatibus, tentationibus, persecutionibus et adversitatibus vita christiana refertur, ut nisi continua patientia christianus instructus concedat, ad vitam æternam pervenire nequeat. O fratres, vultis regnum cælestè assequi? *Patientia vobis necessaria est.* Lex illa omnibus hominibus est posita: *si sustinebimus et conregnabimus* (2 Tim. 2). Qui inimici crucis sunt in hoc mundo, nunquam cum Christo regnabunt in cælo; si vero contumelias, afflictiones, persecutiones et quæcumque in via mandatorum Dei dura et aspera occurrunt, patienter sustinerimus cum Christo, cum eo etiam in cælo regnabimus. Igitur omnium virtutum et præsertim patientiæ exercitiis vacemus, ut æternam beatitudinem obtineamus. Amen.

DE SANCTISSIMO SACRAMENTO

CONCIO PRIMA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Credere oportet accedentem ad Deum (Heb. 11).

Magnum præteritis sæculis, circa augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiam inter et dæmonem initum est prælium. Pugnavit dæmon per hæreticos et pugnavit Ecclesia per Doctores sanctissimos, per concionatores zelantissimos, ac per martyres constantissimos, qui purpureis sanguinis sui characteribus quidquid de Eucharistia credimus generosissime subsignarunt. Spiritu satanæ agitati Ecclesiam aggressi sunt Berengarius, Calvinus et alii hæreticæ pravitatis sectatores, qui ecclesias vastaverunt, altaria deturbarunt et mysteria nostra prophanarunt

Dei vero spiritu succensi militarunt veri sanctæ Romanæ Ecclesiæ filii, qui convitia, verbera et ipsam mortem pro mysteriorum nostrorum veritate propugnanda sustinuerunt. Maxima certavit dæmon nequitia adversus Ecclesiam, quæ exinde gravissima est mala perpressa; maxima etiam præstitit fortitudo Ecclesiæ, quam veluti Salomonis lectulum, plures viri fortissimi ambierunt, *omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi* (Cant. 3, 8); quæ tandem Doctorum suorum argumentis, principum suorum armis et martyrum suorum passionibus de hæresi triumphavit; tantisque ejus præsertim Gallia, exiit triumphus, ut nunc magna perfruat pace, suaque mysteria ubique libere celebret. Hæc ætate non in antris, at palam sacerdotes sacrificant; hoc ævo haud occiduntur qui ad Christum in Eucharistia honorandum conveniunt; hodie concionatoribus catholicis de Eucharistia dicentibus non parantur insidiæ, lingua non absconditur et mors non inferitur. Itaque veniant, queso, per totam hanc octavam auditores, quibus libere et quam utilissime juxta vires de dispositionibus ad Eucharistiæ debite recipiendam adhibendis prædicabo. Cum Archangelus Gabriel Mariæ, Verbum æternum in ejus utero incarnandum nunciavit, protinus petiit illa ab angelo quomodo hoc fieret: *quomodo fiet istud?* Ego pariter dum angelico prædicatoris fungens munere, in hac cathedra, de Verbo incarnato per Eucharistiæ sumptionem ad nos veniente locaturus appareo, mihi audire videor quotquot adstant fideles a me inquirentes, quomodo ad illud debite recipiendum se preparare debeant, ac dicentes cum Mariæ: *quomodo fiet istud?* Octo responsionibus huic petitioni satisfacere conabor. Hodie respondebo, accedendum cum fide: *credere oportet accedentem ad Deum* (Heb. 11). Cras, cum admiratione veniendum dicam: *mirabitur et dilatabitur cor tuum* (Isa. 50). Die Sabbati proximo, cavendam ab indigna communione respondebo; *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit* (1 Cor. 11). Responsum dabo die dominica, quod tollenda sit omnia peccata per veram poenitentiam: *poenitentiam agite* (Matth. 3). Die Lunæ, quod ad dignam receptionem spirituali cultro omnia vitia, seu affectus pravi sint abscondendi: *statue*

vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem (Heb. 10, 36). Necessaria quidem est quia tot difficultatibus, tentationibus, persecutionibus et adversitatibus vita christiana refertur, ut nisi continua patientia christianus instructus concedat, ad vitam æternam pervenire nequeat. O fratres, vultis regnum cælestè assequi? *Patientia vobis necessaria est.* Lex illa omnibus hominibus est posita: *si sustinebimus et conregnabimus* (2 Tim. 2). Qui inimici crucis sunt in hoc mundo, nunquam cum Christo regnabunt in cælo; si vero contumelias, afflictiones, persecutiones et quæcumque in via mandatorum Dei dura et aspera occurrunt, patienter sustinerimus cum Christo, cum eo etiam in cælo regnabimus. Igitur omnium virtutum et præsertim patientiæ exercitiis vacemus, ut æternam beatitudinem obtineamus. Amen.

DE SANCTISSIMO SACRAMENTO

CONCIO PRIMA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Credere oportet accedentem ad Deum (Heb. 11).

Magnum præteritis sæculis, circa augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiam inter et dæmonem initum est prælium. Pugnavit dæmon per hæreticos et pugnavit Ecclesia per Doctores sanctissimos, per concionatores zelantissimos, ac per martyres constantissimos, qui purpureis sanguinis sui characteribus quidquid de Eucharistia credimus generosissime subsignarunt. Spiritu satanæ agitati Ecclesiam aggressi sunt Berengarius, Calvinus et alii hæreticæ pravitatis sectatores, qui ecclesias vastaverunt, altaria deturbarunt et mysteria nostra prophanarunt

Dei vero spiritu succensi militarunt veri sanctæ Romanæ Ecclesiæ filii, qui convitia, verbera et ipsam mortem pro mysteriorum nostrorum veritate propugnanda sustinuerunt. Maxima certavit dæmon nequitia adversus Ecclesiam, quæ exinde gravissima est mala perpressa; maxima etiam præstitit fortitudo Ecclesiæ, quam veluti Salomonis lectulum, plures viri fortissimi ambierunt, *omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi* (Cant. 3, 8); quæ tandem Doctorum suorum argumentis, principum suorum armis et martyrum suorum passionibus de hæresi triumphavit; tantisque ejus præsertim Gallia, exiit triumphus, ut nunc magna perfruat pace, suaque mysteria ubique libere celebret. Hæc ætate non in antris, at palam sacerdotes sacrificant; hoc ævo haud occiduntur qui ad Christum in Eucharistia honorandum conveniunt; hodie concionatoribus catholicis de Eucharistia dicentibus non parantur insidiæ, lingua non absconditur et mors non inferitur. Itaque veniant, queso, per totam hanc octavam auditores, quibus libere et quam utilissime juxta vires de dispositionibus ad Eucharistiæ debite recipiendam adhibendis prædicabo. Cum Archangelus Gabriel Mariæ, Verbum æternum in ejus utero incarnandum nunciavit, protinus petiit illa ab angelo quomodo hoc fieret: *quomodo fiet istud?* Ego pariter dum angelico prædicatoris fungens munere, in hac cathedra, de Verbo incarnato per Eucharistiæ sumptionem ad nos veniente locaturus appareo, mihi audire videor quotquot adstant fideles a me inquirentes, quomodo ad illud debite recipiendum se preparare debeant, ac dicentes cum Mariæ: *quomodo fiet istud?* Octo responsionibus huic petitioni satisfacere conabor. Hodie respondebo, accedendum cum fide: *credere oportet accedentem ad Deum* (Heb. 11). Cras, cum admiratione veniendum dicam: *mirabitur et dilatabitur cor tuum* (Isa. 50). Die Sabbati proximo, cavendam ab indigna communione respondebo; *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit* (1 Cor. 11). Responsum dabo die dominica, quod tollenda sit omnia peccata per veram poenitentiam: *poenitentiam agite* (Matth. 3). Die Lunæ, quod ad dignam receptionem spirituali cultro omnia vitia, seu affectus pravi sint abscondendi: *statue*

cultrum in gutture tuo (Prov. 23). Die Martis, vitam in melius mutandam esse dicam: *mutaberis in virum alterum* (1 Reg. 10). Die Mercurii, affectu filiali suspirandum asseram: *antequam comedam suspiro* (Job. 3). Et tandem die ultima respondebo, quod quisque se disponere teneatur, quasi exiturus esset de hoc mundo: *dispone domui tue* (Isa. 39). Ecce octo dispositiones, quae octo concionum materiam suppediabant. Incipiamus hodie a fide, qua credere debemus, Christum esse vere et realiter in Eucharistia. *Ave.*

Inter omnia fidei nostrae mysteria augustissimum Eucharistiae Sacramentum per excellentiam *mysterium fidei* vocatur. Verum est, Christi Incarnationem, Resurrectionem et Ascensionem esse fidei mysteria; nullus quoque dubitat, quin personarum Divinarum Trinitas sit magnum mysterium fidei; multa etiam alia nobis credenda proponuntur mysteria, quae nullo modo mente concipi et comprehendi possunt. Tamen sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum *mysterium fidei* specialiter dicitur, quoniam licet ad omnia supernaturalia mysteria fides requiratur, multo tamen necessarius videtur ad hoc Sacramentum, tum propter innumeras quae circa illud menti nostrae sese offerunt difficultates; tum quia in aliis mysteriis ea solum credimus, quae non videmus, et in isto unum videmus et aliud credamus necesse est. Omnia in hoc sanctissimo Sacramento fide credenda percurrere hodie mei non est animi: de sola disseram reali Christi praesentia in Eucharistia, quae credenda est 1. fide firma et constante; 2. fide animosa et triumphante; 3. fide efficaci et operante.

I PARS.

Fide firma credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia.

Primis Ecclesiae saeculis, antequam Eucharisticus panis fidelibus distribueretur, alta voce clamabat Diaconus: *accedite*

cum fide (S. Gregor. *Dial.* 2). Laudabilis haec modo obsolevit consuetudo; etsi vero non clamet jam diaconus, clamant tamen Prophetae, clamant Concellia, clamant summi Pontifices et sancti Patres, accedendum cum fide. Clamori autem eorum clamorem meum adjungo totisque affectibus clamo, accedendum esse cum fide, ac firmiter credendum, Christum vere et realiter contineri in Eucharistia, quia ipse est Deus fidelis, verax et omnipotens: ipse est 1. Deus fidelis, qui promittit; 2. Deus verax, qui asserit; 3. Deus omnipotens, qui perficere potest quod asserit et promittit.

1. Aliquanto ante sanctissimi Eucharistiae Sacramenti institutionem, discipulis suis promisit Christus se illis daturum carnem suam ad manducandum: *panis, inquit, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita* (Joan. 6). Non dixit Christus, Eucharisticum panem, quem daturus erat, carnis suae esse figuram; dixit ipsamet esse carnem suam; *non dixit*, ait Theophylactus, *panis quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est*. Et ut omnem dubitandi locum tollat Christus, explicat clarius quae sit illa caro, quam daturus est ad manducandum, dicens, esse eandem quam in cruce daturus est pro mundi vita: *panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*; quasi diceret: haec caro quam daturus sum ad manducandum, non est caro imaginaria, metaphorica et in figura; sed est eadem caro mea, quam in crucem et mortem quoque tradam pro mundi vita et salute: *panis, quem ego dabo ad manducandum, est illa ipsa caro mea, quam in mortem pro mundi vita daturus sum* (Euthym.). Ecce quid promiserit Christus; cum ergo pollicitus sit, se vere daturum carnem suam ad manducandum, nullo modo est dubitandum, nec ullatenus vacillandum, at firmiter credendum, vere et realiter Christi carnem et ipsam Christum esse in Eucharistia, in qua illum recipimus et manducamus. Christus nequaquam se gerit sicut homines nebulones et mendaces, qui promissa fallentes unum promittunt et aliud faciunt; est ipse Deus fidelissimus, qui certo stat promissis: *fidelis autem Dominus est* (2. Thes. 3). Propterea cum promiserit Christus, daturum seipsum nobis in Eucharistia,

omnino firmiter credendum, tantaque fides est adhibenda Christo promittenti, ut plus ejus, quam oculorum nostrorum testimonio sit fidendum: *si tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei majus est* (D. Bern. serm. 77 in Cant.). Certum est, quod si corporeis oculis in Eucharistia Christum quis videret, eum ibi presentem firmiter crederet; jamvero, ait D. Bernardus, plus Christi promittentis, quam oculorum nostrorum testimonio credendum est. Credamus ergo, Christum vere et realiter esse in Eucharistia, quia ipse fidelis Deus qui promittit; firmiter etiam credamus, Christum esse vere et realiter in Eucharistia, quia ipse est Deus verax, qui hoc asserit.

2. Promiserat Christus, daturum se nobis ad manducandum; nec multo post id quod pollicitus erat, adimplevit: adstantibus enim apostolis, « accepit Jesus panem et benedixit, ac fragit, delitque discipulis suis et ait: accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis, dicens: bibite ex hoc omnes; hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum (Matth. 26) ». Non dixit Jesus: *hec est figura corporis mei*; asseruit ibi esse corpus suum: *hoc est corpus meum*. Neque dixit etiam Jesus: *hec est figura sanguinis mei*; simpliciter asseruit ibi esse suum sanguinem non imaginaria, ac realiter et eundem quem in cruce fusurus erat: *hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur*. Quid clarior? Pharisei tamen non valentes percipere, Christum vere et realiter contineri sub speciebus Eucharisticis, de hoc dubitarunt. Christus autem quae dixerat, iterum atque iterum asseruit et juramento confirmavit, dicens, quod nisi carnem ejus manducarent, ejusque sanguinem biberent, vitam æternam non consequerentur: *dixit eis Jesus: Amen, Amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (Joan. 6). Ecce quid asserat Christus, qui non ambigue, non figurative, nec amphibologice loquitur; ideo cum asseruerit, se vere et realiter esse in Eucharistia, de hoc nullo modo dubitandum, imo vero firmissime credendum est:

quoniam ille dicit: *hoc est corpus meum, nulla dubitatione teneamur, sed credamus*, inquit sanctus Chrysostomus (hom. 60 ad pop.). *Cum Christus ipse affirmet, atque dicat de pane: hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?* ait S. Cyrillus (Catech. 4). Itemque sanctus Ambrosius inquit: *ipse Dominus testificatur nobis, quod corpus suum accipimus et sanguinem, numquid debemus de ejus fide et testificatione dubitare?* (l. 4 de Sacr.). Certo non est quod dubitemus; Christus enim est suprema veritas, qui mentiri nequit; *impossibile est mentiri Deum* (Hab. 6); ideo cum se vere et realiter in Eucharistia presentem asserat, nullum in mentibus nostris remanere debet dubium; hoc firmiter credamus necesse est. Familiari utitur argumento S. Bernardus, ut hanc suadeat veritatem. Si, inquit, credamus Galeno in his quæ ad humani corporis constitutionem spectant; si Ptolomæo fidem adhibeamus in his, quæ ad motum, figuram, magnitudinem et influxum astrorum attinent; si in rebus philosophicis Aristoteli et in arte eloquentiæ Ciceroni fidem tribuamus; quanto majori jure credendum Christo, qui se in Eucharistiæ Sacramento contineri asserit? *Cur non magis credimus Deo, qui vult hoc Sacramentum esse corpus suum* (serm. de Ss. Sacram.). Aliud hic simile adducit argumentum S. Augustinus, dicens: multa nunquam vidimus, quæ tamen esse credimus, quia hæc esse ab hominibus didicimus; credimus verbi gratia esse unum aliud regnum quod vocatur Hispania et esse unam aliquam urbem quæ Roma dicitur: credimus etiam esse avem quæ appellatur phoenix et quoddam esse animal quod nominatur elephas; eaque credimus, non quod viderimus, sed quia ea esse ab hominibus audivimus: si autem fidem adhibeamus hominibus hæc, et alia multa referentibus; cur non firmius credemus Christo se sub eucharisticis speciebus latentem asserenti? *cur non magis credimus Deo, qui vult hoc Sacramentum esse corpus suum?* His duobus argumentis tertium subjungo, quod desumo ex motivo fidei nostræ, quod non est aliud, quam autoritas Dei revelantis, seu Deus ipse in quantum revelans; cur enim credimus originale peccatum baptismo abluí, Verbum æternum humanam

carnem assumpisse, tres esse in divinitate personas, Patrem esse innascibilem, Filium a Patre procedere, Spiritum Sanctum communi Patris ac Filii spiratione produci et alia fidei mysteria? hæc omnia credimus, quia Deus, qui est suprema veritas, ea revelavit; omnia haud dubie ex illo motivo credimus. Dicat nunc quis, an sit aliquid fidei mysterium, quod Deus clarus et expressis revelaverit, quam existentiam Christi in Eucharistia? Nullum; non enim ita clare revelavit divinitatem Filii, processionem Spiritus Sancti, existentiam suam ab æterno, baptismi virtutem et alia fidei mysteria: nunquam tam clare locutus est, quam in institutione Eucharistiae; ut enim referunt Evangelistæ Matthæus, Marcus et Lucas positive et clare et expressis terminis declaravit et asserit corpus suum esse in Eucharistia, dicens: *accipe et manducate: hoc est corpus meum*; quapropter cum Christus, qui verax est, hoc asserat, ei firmiter credendum; eique firmissime quoque assentiendum eo quod ipse sit *Deus omnipotens, qui hoc facere potest, quod promittit et asserit*.

3. Cum Mariam Christi matrem fore prænuiciabat Gabriel, non facile cognovit Deipara, quomodo ipsa simul mater et virgo esse posset. Mysterium explicavit angelus et quomodo hoc fieret, enarravit; ut autem omnis dubii, omnisque suspicionis umbram e Virginis corde tolleret, conclusit dicens, quod licet hoc facile concipi nequiret, hoc tamen Deo minime fore impossibile: *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum* (Luc. 1, 37). Altissimum similiter est Eucharistiae mysterium nec facile concipi potest; quomodo Christus sit realiter in Eucharistia, quomodo in cælo simul sit et in Sacramento, quomodo totus in tota et totus in qualibet hostiæ parte existat, quomodo accidentia remaneant sine subjecto et quomodo Christi corpus sit in loco sine extensione locali; jamerò hæc et fere omnia alia evanescent dubia, si perpendamus, Christum esse omnipotentem, nilque ei esse impossibile; *quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*; itaque cum Christus se in Eucharistia esse asseruerit, et hoc facere potuerit, ipsum vere et realiter in Eucharistia esse firmissime credendum est. Ut juus

mysterii veritatem suadeant sancti Patres, varios et portentosos divinæ omnipotentiae effectus proponunt. Sanctus Cyrillus Christum in nuptiis Canæ Galilæe aquam in vinum mutasse ait; ex quo a pari vinum in proprium sanguinem mutare potuisse inferit (Catech. 4 mystag.). Sanctus Ambrosius (*de iis qui myster. inñ. 9*) a Christo, ut Verbo, creatam totius mundi machinam, Moysi virgam in serpentem immutatam ac ab omnipotenti ejus manu innumera miracula manasse dicit; ex quo concludit, quod si hæc a Christo facta sint, multo magis credendum, quod sub speciebus Eucharisticis seipsum collocare potuerit. Dicunt alii, quod sicut Christus factus est omnipotens; hoc potuit Christus, cui, ut ait sanctus Joannes, a Patre æterno communicata est omnipotentia: *sciens quia omnia dedit ei Pater in manus* (Joan. 13, 3); cum ergo Christus se in Eucharistia esse dixerit et hoc facere potuerit, firmissima fide credamus oportet, ipsum vere et realiter contineri in Eucharistia: *et hoc etiam credendum est fide generosa et triumphante*.

II PARS.

Fide generosa et triumphante credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia.

CORDA nostra fides prima subit, ut nos ad gratiam Spiritus Sancti recipendam disponat; unde fidem, *antistitam templi quod Spiritus Sanctus subit*, vocat Hieronymus (*dial. cont. Lucif. 4*). Hæc autem fides, quæ Spiritum Sanctum ad nos venientem anteit, Christum etiam in Eucharistia se nobis dantem præcedere debet; ipsum enim ibi vere et realiter presentem credere debemus, non solum fide firma, verum et fide generosa ac triumphante, quæ triumphet *de visu*, qui com-

primendus est; de intellectu, qui captivandus est; de spiritu particulari, qui sacrificandus est.

I. Cum Thomæ Christum a mortuis surrexisse nuntiatum est, pertinaciter incredulus respondit hic Apostolus: *Nisi videro, non credam*. O Thoma, tuo crede magistro, qui tot te præsentè operatus est prodigia; crede Christo, qui post tres dies se resurrecturum promisit; crede Mariæ Virgini; crede Magdalene, crede Apostolis qui Christum a mortuis surrexisse asserunt: *nisi videro, inquit, non credam*. O quam incredulus Thomas! ac similiter, o quam increduli sunt omnes hæretici! Thomas videre noluit, ut crederet, et innumeri hæretici, nisi viderint, credere renuunt: dicit Christus se esse realiter in Eucharistia, et hi non credunt, eiusque verba in deteriorè sensum detorquent. Concilia œcumenica, summi Pontifices, necnon sancti Patres unanimiter asserunt Christi verba non figurative, verum literaliter intelligenda, ac proinde ipsum vere et realiter esse in Eucharistia; hi tamen pertinaciter credere renuunt, nec unquam credunt nisi videant; ipsorum quilibet cum D. Thoma ait: *nisi videro, non credam* (Joan. 20). E contra in hoc mysterio nullatenus consilendi sunt oculi; de hoc Sacramento juxta illa quæ extarius videmus minime judicandum; fide generosa aliud ab eo, quod oculo corporeo carnimus, credendum est: *quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides*. Vides in hoc Sacramento speciem panis et panem non esse credendum est. Vini speciem vides et credendum non esse vinum: Christi corpus et sanguinem non vides, et ibi Christi corpus et sanguinem esse credendum est. Fides enim, ut ait S. Augustinus, est credere quod non vides (ser. 27 de verb. apost.). Fides non est credere aliquid quod videmus, et quia illud videmus, vera fides est credere quod non videmus, quia Deus illud revelavit: *fides ex auditu* (Rom. 10); idcirco cum Christus revelaverit se esse realiter in Eucharistia, non fidendum oculis, qui illum non vident; ipsi comprimendi sunt, et fide generosa ac triumphante Christum ibi vere et realiter esse credendum. Omnes sensus esse fallibiles ait Chrysostomus: *sensus noster deceptus facilis est* (hom. 23 in Matth.). Quod præcipue

de visu comprobatur; si enim ex visu de solis magnitudine judicemus, eum mola asinaria minorem esse censebimus; si baculus in aquam semimergatur, visui curvus, vel fractus apparebit, licet rectus sit et integer. Turris quadrata, multumque distans, visui rotunda videtur; ex quo patet in his et aliis multis visum faciliter decipi. Multoque magis fallitur in spiritalibus et supranaturalibus; non enim ejus est cognoscere, an Deus sit in mundo, an anima sit in corpore, et an Christus sit in Eucharistia: hujusmodi sunt extra spheram activitatis oculorum, qui, ut ait Doctor Angelicus, *de accidentibus sibi notis tantummodo judicant* (hom. de Euch.). Verum est, oculos, si sani sint, de objecto materiali haud nimium distanti saltem quoad exteriora judicare posse, et sic oculi judicare, seu recte cognoscere valent magnitudinem, figuram et colorem hostiæ; interna autem non penetrant, nec cognoscunt, an sub speciebus hostiæ consecratæ habeatur Christi corpus, vel substantia panis: si de hoc ex aspectu judicaremus, falleremur et in errorem caderemus. Ideo cum oculi sint fallibiles et facile decipi et decipere possint, fide generosa de iis est triumphandum, ut credamus Christo dicenti se esse in Eucharistia: *hoc est corpus meum*. Et hoc etiam credere debemus fide generosa, *quæ triumphet de intellectu*.

2. Cum Christus carnem suam ad manducandum se daturum asseruit, Pharisei, intellectus sui acie hoc mysterium capere non valentes, dixerunt: *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* (Joan. 6). Non advertabant, quod quæ exsuperant rationem, sola indigent fide: nondum probe sciebant, quod obedientiam fides exigit, non curiositatem, ut ait Chrysostomus (in ep. ad Rom. hom. 7); igitur curiose quærebant quomodo nobis dare se posset ad manducandum: *quomodo?* Eadem curiositate laborant hæretici et impii: quomodo, inquirunt, fieri potest, Christum sub parva hostia, imo sub quavis hostiæ parte totum esse et remanere? quomodo, ajunt, virtute quatuor verborum e cælis descendit Christi corpus, et in manus venit sacerdotis? quomodo verborum illorum vi, tota panis in totam corporis Christi substan-

tiam convertitur? quomodo unum et idem corpus uno et eodem tempore in mille hostiis consecratur, et in mille locis disitis esse potest? quomodo accidentia sine subiecto manere valent? ac quomodo quantitas, color, sapor et odor panis esse possunt sine pane? hi instar Phariseorum dicunt: *quomodo?* Jamvero hoc mysterium ratione naturali non est scrutandum: non est curiose dicendum, quomodo? *ne queramus quomodo*, inquit sanctus Cyrillus Alexandrinus; *quomodo non cogitemus, aut proferamus; iudaicum enim hoc verbum est et extremi supplicii causa (in Joan. 4, 13)*. Non utique dicendum, *quomodo?* verum fide generosa credendum Christo dicenti: *accipite et manducate, hoc est corpus meum*. Non enim dixit Christus, accipite et examinato; ait, *accipite et manducate*; ne ergo examinemus, sed credamus: non dicamus, quomodo? sed captivemus intellectus nostros in obsequium fidei, et sicut captivus non debet a domino suo rationem querere eorum que jubet, ita et rationem non petamus a Christo insituente Eucharistiam. Non dicamus *quomodo?* tota ratio nostra sit revelatio divina: cui innitentes, fide generosa credamus, Christum esse in Eucharistia, quoniam ipse dixit: *hoc est corpus meum*. Judæos, curiose nimis inquirentes quomodo Christus sit in Eucharistia, modo mirabili arguit S. Cyrillus Alexandrinus. O Judæe, inquit, si a me petas, quomodo Christum possit carnem suam dare nobis ad manducandum, a te vicissim inquiri, quomodo Moysi virga in serpentem mutata sit? quomodo aqua in sanguinem conversa sit? quomodo, percussa petra, fluxerint aquæ? quomodo siccis vestigiis mare trajeceris? Dic, inquit, o Judæe, quomodo hæc facta sint: certe hæc explicare nequies, et tamen illa credis; cur ergo similiter Christo dicenti se esse in Eucharistia non credes, licet illud mysterium non concipias? certe istud credendum est sicut cetera, nec dicendum, *quomodo?* Ecce sancti Cyrilli rationem adversus Judæos; qua ut adversus incredulos christianos utar, sic argumentor. Queris, o christiane, quomodo possit Christus carnem suam dare ad manducandum? et ego a te exquiro, quomodo Deus sit simul trinus et unus? quomodo sit æternus

et immensus? quomodo animis rationalis sit tota in toto corpore et tota in qualibet corporis parte? et ut ad faciliora descendam, dicito mihi, o christiane, quomodo et quibus finibus magnes ad se ferrum trahat? quomodo basiliscus solo visu eum occidat, quem prius viderit, quam sit ab eo visus? quomodo Salamandra ab igne non consumatur, ac quomodo navis magno impetu procedens, a pisciculo, *remora* dicto, subito detineatur? (1). Et ut magis adhuc humani intellectus elucescat infirmitas, a te peto, o christiane, an scias ex quo conficiatur forma, vel vilis quidam vermiculus? an cognoscas, ex quo constituitur unius muscæ pes, festuca una, imo et lutum quod pedibus calcas? constituuntur ne hæc ex punctis, vel partibus in infinitum divisibilibus? que est rerum illarum materia et forma? certe hæc concipere nequis; propter quod cum ita debiles et infirmi sint intellectus nostri, ut hæc communia et facilia concipere non valeant; quanto debiliores reputandi et infirmiores ad altissimum Eucharistia Sacramentum concipiendum? pro certo ibi noster hobescit animus; et ideo non dicendum, *quomodo?* at generose captivandus intellectus noster in obsequium fidei. Non dicendum, *quomodo?* simpliciter credendum Christo dicenti, se esse in Eucharistia. Non dicendum *quomodo?* credendum est fide generosa, que triumphet de intellectu: *et que triumphet de spiritu particulari*.

3. Omnes fere Hæresiarchæ, argumentorum vi ad silentium redacti, spiritu privato ipsis contrarium inspirante et testificante, se tegunt. Cum ad confutandos illorum errores manifesta Conciliorum generalium decreta, aperta Ss. Patrum placita, et rationes indissolubiles adducuntur, se, his rejectis, spiritui privato contrarium dietanti credere profitentur. Cum Abaylaro

(1) Tris prædicta portentia, que retroactis sæculis laudabantur, haud amplius agnoscit recens scientia nature; neque, his demptis, deficit argumentum deductum ex innumeris misteriis que in rebus naturalibus perspicuntur, quin comprehendantur; seu esse videntur, quin earum essendi modum meus valeat explicare humana.

objiciebatur, sanctos Patres et omnes penitus homines hæreticæ ejus doctrinæ adversari, respondebat ipse: *omnes sic, ego autem non sic*. Eodem spiritu commotus Lutherus, sanctorum Patrum doctrinæ conviciabatur, ut suam extolleret, eique pertinaciter adhæreret: Chrysostomus, inquebat, verbosus est; Augustinus est ingeniosus; Hieronymi cerebrum a jejuniis debilitatum est; hi suo modo senserunt, et ego alio: *omnes sic, ego autem non sic*. Simili etiam spiritu ductus Calvinus, ait, Christum non esse realiter in Eucharistia; Christo corpus et sanguinem suum in Eucharistia esse asserenti non credit, Ecclesiam Romanam Christum ibi esse docentem contemnit; et si ei dicatur sanctos Ecclesiæ Patres idem sentire, respondebit ille: *ego autem non sic*. Ecce spiritum Calvini; ecquis credat, quod hujus humuncionis spiritus nostræ fidei regula esse debeat? quis arbitretur privatum Calvini spiritum esse primum totius orbis christiani mobile, a quo omnes fideles regi teneantur? seu potius, quis non censeat diabolicum, ridiculum et imaginarium hujusmodi spiritum? non enim nos in materia fidei a proprio et privato rationis instinctu, verum a fide divina dirigi et gubernari debemus. Equidem sensuum errores corrigat emendata ratio; rationis errores fidei divina luce emendandi sunt: *ideo nos fideles apellamur*, inquit Chrysostomus, *ut humanarum cogitationum vilitate contempta, ad fidei altitudinem ecalamus* (hom. 24 in Joan.). Itaque privato huic non fidamus spiritui, et sicut olim Isaac Deus sibi sacrificari petiit, privatum hunc ei sacrificemus spiritum; non credamus, quod hic dicta spiritus; fide animosa, ac de hoc spiritu triumphante credamus Christo asserenti se vere et realiter esse in Eucharistia: *hoc est corpus meum*. Postremo hoc credendum est *fide efficaci et operante*.

III PARS.

Fide efficaci et operante credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia.

Cum fides sine operibus mortua sit, fidem nostram opera comitari, aut subsequi debent. Non sufficit dicere, *credo*; fides operibus manifestanda est: *ostendam tibi ex operibus fidem meam* (Jac. 2). Tanta inter fidem et opera extat connexio, ut fidei, si vera sit, respondere debeant opera; ut enim ait S. Gregorius, *ille veraciter credit, qui exercet operando quod credit* (ho. 38 in Evang.). Unde si peccata penitentia deleci credamus, penitentia operibus est vacandum; si Christo inimicorum amorem præcipienti fidem adhibeamus, non odio habendi, imo sincere diligendi sunt; et si credamus Christum vere et realiter esse in Eucharistia, eum ibi presentem credamus oportet, non fide speculativa et otiosa tantum, verum fide efficaci et operante, que inducat 1. ad eum visitandum devote; 2. ad eum adorandum humiliter; 3. ad eum recipiendum frequenter.

1. Credis, inquit, o Christiane, Christum esse realiter in Eucharistia; credis ibi eundem esse Christum, qui in Virginis utero recubuit, eundem qui pro nobis in cruce mortuus est et eundem qui nunc in caelis cum Angelis regnat; credis hoc, secus esses hæreticus et æternis supplicis dignus. Si ergo Christum presentem realiter in Eucharistia credas, cur non eum sæpe et devote visitas? Dixit ipse: *delicia mea esse cum filiis humanum* (Prov. 8, 31); cur ergo ad illum in tabernaculis existentem non vadis? cur non illum ibi devote et sæpe invisis? Audisti eum dicentem: *venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis* (Sap. 8); cur ergo tu, o Christiane, qui innumeris gravaris infirmitatibus, ad eum non vadis, qui sanat omnes infirmitates tuas? scis, quod non habet amaritudinem conversatio ejus; cur ergo ad eum non advolas, ut cum ipso

verseris, ut coram illo cor tuum effundas, et ut ei debita servitutis officia persolvas? Certe Christum in Eucharistia existentem sæpe, pie et religiose non visitas, quia eum ibi esse non perfecte credis: si enim Deum, Creatorem et Redemptorem tuum ibi inveniri perfecte crederes, profecto illum crebro et devote visitares; eja, Christiane, fac ut tua, quæ usque modo languit fides, in posterum fervida sit et ad visitandum Christum in Eucharistia residentem te alliciat. *Opus est*, inquit S. Ambrosius, *colenti cœlum possidere, fidem operibus comitari* (in ep. ad Heb. 4); eum igitur credas Christum esse in Eucharistia, fidem tuam ita comitentur opera, ut eum ibi frequenter et devote visites. In Eucharistia Christum vere ac realiter contineri firmissime credebatur Seraphicus Pater S. Franciscus; et ut fidem suam operibus manifestaret, ad eum indesinenter anhelabat, necnon sæpissime ac devotissime non solum in domesticis, verum et in campestribus, ac in pauperulis Ecclesiis eum visitabat. Tanta aliorum multorum sanctorum erga sanctissimam Eucharistiam fides extitit, ut in templis, imo et in altaris suppediteo decumberent, ac ab Ecclesiis rarissime discederent; ibi pascebant, ibi cubabant, ibique manebant die ac nocte. Alii plurimi sancti viri, cum ob infirmitates, ob nimiam distantiam, aut ob negotiorum multitudinem ad Ecclesias Christum invisuros se conferre non valerent, eum mente et corde pluries qualibet die visitabant, ac eodem modo erga eum afficiebantur, quo si in Ecclesiis fuissent. O Christiane similem habeto fidem, et si Christum credas esse in Eucharistia, ita credas, ut eum frequenter visites: ita efficax et operans si fides tua, ut te inducat ad eum visitandum sæpe et devote, et ad eum adorandum humiliter.

2. Christum in Eucharistia mansurum spiritu prophetico prævidens regius Vates summo affectu ad eum ferebatur. Unde modo dicebat: *quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit et deficit anima mea in atria Domini* (Ps. 85); modo agebat: *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus* (Ps. 41); et modo clamabat: *quando veniam et apparebo ante faciem Dei*. Opta-

bat quidem propheta ad templum venire, ut Deum laudaret et adoraret, non ut garriret, aut nugaretur; *adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo* (Ps. 137). O Christiane, si Christum in Eucharistia esse credas, ad Ecclesias propera, ad Ecclesias advola, non ut ubi confabuleris, non ut ibi familiaræ tuæ negotia pertractes, non ut de omnibus quæ in civitate sunt disseras, non ut videaris et videas; veni ut ibi Christum humiliter adores, et cum propheta dicas: *adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo*. Cum Christus idem sit in cœlo et in Eucharistia, idem hic et illic ei debetur honos; idem angeli, qui in cœlo Christum adorant, ad nos etiam descendunt, ut eum in Eucharistia adorent: *assistunt Cherubim, descendunt Seraphim, qui senis alis præditi cultus demittunt* (Chrysost., hom. de mensa et judic.). Cœlestes illos imitemur spiritus, mente Christum contemplerur in cœlo, ibique cum adoremus; pariterque Ecclesias frequenter adeamus, ut ibi Christum Salvatore mente et corpore adoremus; *adora et communica*, inquit Chrysostomus (hom. 6 ad pop.). Non mirum, sacramentarios Christum in Eucharistia non adorare, cum eum ibi præsentem minime credant. Tu vero, o Christiane, qui Christum in Eucharistia reipsa præsentem confiteris et profiteris, ad ipsum adorandum frequentissime accedere debes. *Nihil prodest verbis proferre fidem et factis deserere veritatem*, inquit Augustinus (serm. 1 de defunct.); itaque si Christum in Eucharistia vere adesse credas, tuam operibus ostende fidem, fidesque tua ita efficax sit, ut te inducat ad illum humiliter adorandum: *ac etiam ad eum recipiendum frequenter*.

3. In nascentis Ecclesie primordiis tanta et tam efficax erat erga SS. Eucharistiam fides et devotio, ut singulis diebus fideles communicarent: idque in primitiva Ecclesia, quando magna vigebat devotio fidei christiana, statutum novimus, ut quotidie fideles communicarent. Unde Anacletus Papa dicit: peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim et Apostoli statuerunt et sancta Romana tenet Ecclesia. Primus ille fidei fervor paulatim elanguit, et hac

etate innumeri vix semel in anno communicant; credunt, in-
quunt, Christum in augustissimo Eucharistiae Sacramento esse
ac manducari, et tamen ad illum recipiendum quam rarissime
accedunt. O frater, si Christum in Eucharistia esse credas, fides
tua sit efficax, teque ad illum frequenter sumendum inducat.
Audi sanctos Tridentini Concilii Patres te monentes et hor-
tantes ad talem realem Christi in Eucharistia presentiae fidem, ut
ad illum frequenter sumendum pertrahat. Paterno affectu ad-
monet sancta Synodus, hortatur; orat et obsecrat per viscera
misericordiae Dei nostri, ut omnes et singuli qui Christiano
censentur nomine, haec sacra mysteria corporis et sanguinis
ejus, ea fidei constantia et firmitate, ea devotione ac pietate
credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem fre-
quenter, imo vel quotidie suscepturi accedant. Non ait Conci-
lium, ita credere debere fideles, ut raro sumant; optat ut
frequenter suscipere possint. Ad frequentem Eucharistiae
sumptionem hortantur nos quotquot hac de materia scripsere
Doctores Catholici et optaret sancta Synodus, ut singulis Missis
fideles adstantes non solum spirituali affectu, verum sacramen-
tali etiam Eucharistiae perceptione communicarent. Optaret
etiam sanctus Augustinus, ut omnes fideles ita perfecte viverent,
ut quotidie Christum in Eucharistia sumere digni haberentur;
sic vive. ut quotidie merearis accipere (serm. 18, de verb.
Dom.). Id unum ego optarem, ut omnes Catholici perfecte Chri-
stum in Eucharistia presentem crederent, nec enim hoc ab aliquo
perfecte credi potest, quin ad eum sepiissime et ferventissime
sumendum moveatur. Itaque, o fratres, languentem et forte
mortuam in cordibus vestris excitatē fidem; dicat quisque ve-
strum: *Domine adauge nobis fidem* (Luc. 17, 5); habeat quis-
que fidem firmam et constantem, fidem generosam et trium-
phantem, fidem efficacem et sperantem; et in die iudicii dicet
ei Christus: *fides tua te salvum fecit. Amen* (Marc. 10).

CONCIO SECUNDA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1).

Mirabitur et dilatabitur cor tuum (Isaie 60, 5).

Mirabilia quidem omnia Dei sunt opera, nec quisque cœlum,
terram, mare et quævis creata serio contemplari potest, quin
in admirationem rapiatur et quin cum regio Propheta clamet:
mirabilia testimonia tua, Domine (Ps. 118). Deus autem, qui
in orbis officio se mirabilem exhibuerat, majorem in Verbi in-
carnatione cunctis præbet admirandi materiam; cum scilicet
magnus sit parvus, Deus sit infans et Creator creatura, ac
cum sine ulla substantiæ confusione *Verbum, anima et caro*,
ineffabili vinculo in personæ unitate conjunguntur. Uterius
innovantur signa, augentur mirabilia, multiplicantur Dei mi-
racula, dum Verbum caro factum in Eucharistia se sistit Sa-
cramento, quod hodie admirantes contemplaturi sumus: *mira-
bitur et dilatabitur cor tuum*. Cum altitudinem, variosque
maris ætus concipere nequiret Chrysippus philosophus, in illud
nescio quo spiritu præcipientem se dedit, dicens: *o abyssus, cum
te capere non valeam, tu me recipe*. Profunda quidem abyssus
et mare magnum est Eucharistia, cujus mysteria humanus
capere nequit intellectus; in illud ergo immergatur oportet,
non ut ea curiosius perscrutetur, imo vero ut ea plene et corde
dilatato admiretur: *Mirabitur et dilatabitur cor tuum*. Altis-
simum ergo hoc admiremur mysterium. *Aze*.

Bonitas, sapientia et omnipotentia mirabiles Dei sunt perfe-
ctiones, quibus quasi tribus manus suæ digitis, omnia facit,
omnia regit, omniaque conservat: *appendis tribus digitis
molem terræ* (Isa. 40). Verum est, quod aliqua Dei opera ejus
bonitati, alia ejus sapientiæ et alia ejus potentie speciali quo-
dam titulo tribui et adjudicari soleant; unde communiter mundi
creatio opus potentie, creaturarum mirabilis ordo opus sapientiæ
et gratiarum effusio bonitatis opus esse dicitur. In omnibus

tamen Dei operibus tres illæ Dei simul emicant perfectiones, nec aliquod est Dei opus in quo bonitatis, sapientiæ et potentia divinæ radii non eluceant; præcipue tamen Eucharistia est quasi speculum, in quo hæc Dei perfectiones mirabiliter apparent. In hoc speculo eas nunc inspicimus; in Eucharistia et bonitatem et sapientiam et potentiam Dei contemplerur, atque in ea admiremur 1. bonitatis Christi excessus; 2. sapientiæ Christi adinventiones; 3. potentia Christi prodigia. Hæc in Eucharistia mirari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum.*

I PARS.

In Eucharistia admiremur bonitatis Christi excessus.

Christus Dominus Eucharistiam instituit, in Eucharistia se nobis dat ad manducandum et in Eucharistia residet, ac usque ad mundi finem permanebit. Eucharistiam instituit Christus ipsa nocte qua traditus est: *in qua nocte tradebatur* (Cor. 11); in Eucharistia se nobis dat ad manducandum, quotiescumque ad illum sumendum accedimus: *accipite et manducate*; et in Eucharistia usque ad mundi finem in tabernaculis nostris permanebit: *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi* (Math. 28). Maxima autem dicenda bonitas 1. Christi hoc Sacramentum instituentis; 2. Christi in hoc Sacramentum ad nos venientis; 3. Christi in hoc Sacramentum nobiscum manentis.

1. Juxta vulgatissimam sancti Dionysii sententiam, *omne bonum est sui diffusivum*; ideo cum Deus sit infinite bonus, infinite etiam eum diffusivum et communicativum esse oportet. Profecto infinita Dei habetur communicatio ad intra, seu intra Divinitatis sinum, cum Pater æternus divinam sui ipsius naturam Filio, et uterque eandem Spiritu Sancto communicant. Deus autem, ut incomprehense bonitatis suæ magnitudinem ad extra, sive in ordine ad creaturas manifestaret, se ipsam

infinite in Verbi incarnatione et in Eucharistie institutione communicavit; in incarnatione quidem, cum Verbum æternum humanæ Christi naturæ uniri voluit; et in Eucharistie institutione, cum Christus ipsa nocte, qua tradebatur, divinum hoc instituit Sacramentum, in quo seipsum Deum et hominem omnibus sumere volentibus, ac ut ait sanctus Chrysostomus, *singulis fidelibus per hoc mysterium se communicat* (hom. 23 in Matth.). O infinitam Dei summe boni communicationem! o infinitam etiam Dei Eucharistiam instituentis bonitatem! Christus qui ab incunabulis magna hominibus amoris et bonitatis suæ testimonia dederat, specialiora eis, ut ait S. Joannes Evangelista, circa vitæ suæ finem dilectionis et bonitatis signa præbuit: *cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos* (Joan. 13). Major quidem Christi in vitæ suæ fine erga homines bonitas tunc illuxit, cum ipsa nocte, qua tradebatur, Eucharistiam instituit, in qua se comestibilem fecit, sequè in cibum hominibus dedit: *Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit et dixit: accipite et manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur* (1 Cor. 11). Ecce institutionem Eucharistie, in qua Christi bonitas quam maxime manifestatur non solum qua instituit Sacramentum, in quo ipse fit cibus hominum; verum et quia illum instituit, *qua nocte tradebatur*; ipsa nocte umbra et tenebrosa, in qua pontifices adversus illum insurrexerunt, in qua perfidus Judas illum prodidit, et in qua flagella, clavos et crucem, cui affigendus erat, carnifices præparabant. Hæc, inquam, nocte in qua homines illum dire persequebantur, ipse amoris igne succensus, panis et vini accepit elementa, eaque in corpus et sanguinem suum transubstantiavit, ut se manducandum hominibus traderet: *in illo fervoris excessu*, inquit S. Bernardinus, *quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quam unquam operatus fuit ab origine mundi; dare nobis corpus suum in cibum et sanguinem suum in potum* (serm. 54, art. 2). O ineffabilem Christi erga nos bonitatem! o ardentem ejus amorem! o admirandam ejus erga

nos charitatem! o Domine Jesu, certe plus quam explicari et concipi possit, dilexisti nos in fine vite tue, cum adorandum Eucharistie Sacramentum instituisti. *Maxima etiam patet bonitas Christi ad nos et intra nos venientis.*

2. Non solum Sacramentum instituit Christus, in quo posset omnibus se dare et communicare; revera omnibus hoc Sacramentum sumere volentibus se communicat et intra illos venit. Non solum dat corpus suum dignis et amicis, illud etiam non subtrahit indignis, malignis et inimicis; appropiant super eum nocentes, ut edant carnes ejus; tantaque, ut ait Doctor Angelicus, est Christi bonitas, ut permittat se sceleratorum etiam manibus tractari, et inimicorum ac immundorum dentibus in Sacramento lacerari (opusc. 58, 15). Si Christus soli Marie Virginis, aut apostolis, aut aliis quibusdam pereximia sanctitatis viris corpus suum sumere permisisset, hanc ejus bonitatem omnia sæcula proclamassent; at longe major est Christi erga homines bonitas, dum justis et peccatoribus, dignis et indignis se dat ad manducandum; omnibus se præbet in cibum et æque vere in Judea, ac in Petri corpus intrat, ita quod, ut ait D. Thomas, *uniantur in unitate corporis cibus et sumens* (Ubi sup.). O portentosam Christi erga nos bonitatem! Ut Artemisiam Mausoli Carie regis uxorem, sum, plus quam credi potest, virum amasse perhibeant historici, de illa narrant, quod nedum undequaque accersiri curaverit viros eloquentissimos, qui mariti sui fato functi virtutes et res præclare gestas orationibus suis exornarent, nec solum etiam sepulchrum, a nomine regis *Mausoleum* dictum, edificari curaverit adeo splendidum et magnificentum, ut inter septem orbis miracula fuerit annumeratum; præterea in majus amoris argumentum mariti ossa in pulveres jusserit redigi minutissimos, quos postea vino commixtos ebibit, ut quantum fas esset, a marito non separaretur, ac intra se haberet quem diligebat. Magnus quidem extitit hujus mulieris amor; longe major tamen Christi erga nos extitit bonitas, qui corpus et sanguinem suum ita sub speciebus Eucharisticis aptavit, ut a nobis edatur, intra nos veniat, nobis se commisceat,

ac nobis quodammodo uniatur. Unde sicut olim pocula amatoria, seu philtra faciebant amantes, ut aliorum sibi amorem conciliarent, ita Christus quasi cœleste philtrum et poculum vere amatorum exhibet nobis in Eucharistie Sacramento, in quo ad nos et intra nos venit, nobisque corpus suum ad manducandum, et sanguinem ad bibendum præbet. O pereximium Christi erga nos amorem! O nunquam satis prædicandam ejus bonitatem! En maximam bonitatem Christi in Eucharistia ad nos venientis: *videamus supereminentem etiam bonitatem Christi in Eucharistia nobiscum manentis.*

3. Non est qui neget, Christi Salvatoris bonitatem maxime eluxisse in hoc, quod cum hominibus versari et triginta trium annorum tempore manere dignatus sit; hanc autem Christum multiplicavit bonitatem: *multiplicasti misericordiam tuam*, seu, ut alia habet versio, *extendisti misericordiam tuam* (Ps. 35); Christus enim, cujus tanta fuerat bonitas et misericordia, ut his in terris aliquibus annis visibiliter commoraretur, suam adhuc multiplicavit et extendit bonitatem, cum nobiscum invisibiliter in Eucharistie Sacramento usque ad mundi finem manere voluit. *Ecce*, inquit, *ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: ubinam est Christus nobiscum? quo in loco nobiscum manet in *Sanctissimo Eucharistie Sacramento*, ut exponit Lyranus, ibique manet non per intervalla, sed continue; non in una hostia consecrata, at in omnibus; non ad breve aliquod tempus, verum usque ad mundi terminum: *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. O magnam Christi bonitatem! Magna censeretur Christi bonitas, si in unico mundi loco, verbi gratia, in monte Thabor, aut in urbe Roma manere voluisset; ingens etiam ejus diceretur bonitas, si in unica hostia consecrata aliquibus dumtaxat anni diebus, v. g. in festo Paschatis, aut Pentecostes morari stauisset. Cum autem Christus non in unico loco, non in unica hostia, non per intervalla, nec ad breve tempus, sed in omnibus fere mundi locis, et in omnibus hostiis consecratis maneat, ibi, quousque corrumpantur species, assidue resideat, ac nobiscum usque ad mundi finem in Eucharistia moretur: *ego*

vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, nonne mirabilem ac ineffabilem se prodit Christi bonitates? Deos suos vinculis alligatos, ne ab iis desererentur, nonnullæ custodiarunt nationes: sic Lacedæmonii Martis statuam catenis ligatam tenebant; sic Herouli simulacrum aureis funibus alii detinebant populi; et Apollinis statuam, ne auferretur, alii sollicitè scrybant. Nos vero minime cogimur Christum Deum et Dominum nostrum detinere; ipse enim nobiscum est in Eucharistia, ibi nobiscum manet, ac aureis charitatis et bonitatis suæ catenis constrictus usque ad mundi finem manebit. Unde non est necesse, ut ei cum discipulis dicamus: *mane nobiscum, Domine* (Luc. 4, 25), cum e converso peramanter ipse dixerit nobis: *ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi*. O admirabilem, ac omni admiratione dignam Christi bonitatem! Clamabat regius Propheta, *quam bonus Israël Deus!* et nos pariter stupentes clamemus, *quam bonus Christus Eucharistiam instruens!* quam bonus Christus ad nos in Eucharistia veniens! quam bonus Christus nobiscum in Eucharistia manens! Hanc Christi bonitatem admiratur Chrysostomus, *dicens, omnes bonitatis Dei thesaurus in Eucharistia esse reconditos: Eucharistiam cum dico, omnem benignitatis Dei thesaurum aperio* (hom. 24 in 1 Cor.): admiramur et nos Christi bonitatem in Eucharistia, ac pro tanto beneficio debitas ei gratias referamus. Dixit Christus, quod *ubicunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ* (Matt. 24, 28); illud corpus de quo Christus loquitur, est corpus ejus in Eucharistia residens, circa quod, ut ait divus Ambrosius, congregari debent fideles: *bonæ aquilæ circa altare; ubi enim corpus, ibi et aquilæ* (de Sacram. 4, 2); circa illud corpus volitemus, ut Christo gratias referamus, ut fidei, humilitatis, amoris et aliarum virtutum actus eliciamus; ac ut portentosos bonitatis Christi excessus admiremur. Atque hos excessus præcipue admirari debemus antequam ad sanctissimum hoc Sacramentum recipiendum accedamus; tunc totus intellectus admirari et totum cor nostrum in admiratione bonitatis Christi dilatari debet: *mirabitur et dilatabitur cor tuum*.

Ad hæc in Eucharistia admirari etiam debemus *sapientiæ Christi adinventiones*.

II PARS.

In Eucharistia admiremur sapientiæ Christi adinventiones.

In naturæ et gratiæ operibus mirabilis est Dei sapientiæ; nullum est opus, quantumvis parvum et exile, in quo æternæ hujus sapientiæ characteres non eluceant, in quo non legatur, supremum aliquem esse officem, qui omnia mirabili cum sapientiâ operatus est: *omnia in sapientiâ fecisti* (Ps. 103). Divinæ hujus sapientiæ adinventiones admirabatur, et in iis enarrandis exercebatur Psalmographus, *dicens: in adinventionibus tuis exercebor* (Ps. 76, 13). Eiusdem et ego sapientiæ adinventiones nunc in Eucharistia admiram; quæ quidem maxime mirabiles comprobantur ex eo quod in illa Christus modum invenit, quo corpus suum sit simul 1. in celo et in terra; 2. magnum et parvum; 3. manducatum et integrum.

1. Cordi Christi ex hoc mundo discessuri, duo, ut ait divus Augustinus, inerant amores inter se pugnantes, atque ad opposita Christum sollicitantes; unus in terra remaneret, et alter in terra manere ei suadebat; unus ad patriam redire cœlestem et alter in terris inter homines morari impellebat; unus ostendebat necessarium esse, ut in terra remaneret, ne ab hostibus, tanquam lupis rapacibus, Ecclesia dilaniaretur; et alter dicebat, Spiritum Sanctum ad Ecclesiam non descensurum, nisi ad Patrem unde venerat, ipse remigraret. Quid igitur tunc factio opus est? quo se vertet Christus? cujus amoris propensionibus suffragabitur? si a terra discedat, ut ascendat in cœlum, Ecclesia suo orabitur capite et protectore; si autem non ascendens in cœlum hic in terris remaneat, hominibus non aperientur cœli, nec Spiritus Sanctus super eos descendet; quid ergo faciet Christus? deseret ne terram, ut in cœlum ascendat? abstinebitne ab ascensu in cœlum, ut in terra remaneat? ascendet

simul et remanebit: sapientia enim ejus invenit modum supra omnem modum, quo utrumque fiat, ut scilicet ad Patrem ascendat quoad propriam formam et nobiscum maneat in forma cibi sacramentaliter. Quo pacto utrique amori satisfecit Christus: amori scilicet perfectionem flagitanti, dicens: *vado ad Patrem*; et amori mansionem in terris suadenti, dicens: *ecce ego vobiscum sum ad consummationem sæculi*. O mirabilem Christi sapientiam! Usitatum habetur inter amantes, quando quis eorum abscedit dicere, *etsi abeo, tecum maneo*. Hyperbolicus sane hic loquendi modus ad indicandum, amantem a persona amata nunquam discedere unaque cum illa mente et corde semper remanere. Quod autem hyperbolice alii dicunt amantes, Christus, qui est suprema veritas, absque hyperbole dicere potuit; quando enim ab hominibus discessit, cum iis remansit; quando in cælum ascendit, terram non reliquit: simul *ipse sursum, ipse deorsum*, ut loquitur D. Augustinus (ser. 4 de verb. D.) et ut ait Doctor Angelicus, *corpus Christi vere est in cælo et vere est in terra*. O portentosam sapientiam Christi, qui modum invenit, quo corpus suum sit simul in cælo et in terra; et quo *corpus suum sit simul magnum et parvum!*

2. Credit sancta Mater Ecclesia et docet Catholica Fides, totum Christi corpus esse vere in Eucharistia reque magnum ac in cruce et in cælo: *ibi est ita magnum et perfectum*, inquit Doctor Angelicus, *sicut fuit in cruce, et ita magnum sicut in die Paschæ resurrexit* (opusc. 59, 3). Tanta autem est Christi sapientia, ut invenierit modum, quo suum corpus tam magnum in Eucharistia, in eadem sit etiam parvum, non quidem ratione sui, sed ratione parvæ hostiæ in qua totum remanet, et quasi clauditur; ut enim ait D. Thomas, « corpus Christi non est sub hostia naturaliter, sed sacramentaliter, et ideo non est ibi, ut locatum in loco, nec sub dimensionibus propriis, sed sub dimensionibus quæ prius fuerunt, scilicet panis et vini, et ideo cum substantia de se, in quantum substantia, locum non occupet, nec requirat, nisi in quantum est sub dimensionibus quantitatis, sequitur ex hoc, quod corpus Christi in Sacramento non requirat, nec occupet

plus loci, vel de loco, quam dimensiones panis, sub quibus velatur et regitur, occupant et requirunt ». Ecce quomodo corpus Christi in Eucharistia sit simul magnum et parvum; et ecce etiam mirabilem Christi sapientiam. Admirati sunt antiqui sapientiam Myrmecidis, ac artificiosum ejus manum, qua currum quatuor rotis volubilem, ac omnibus suis partibus instructum, quem una musca: ala tegere poterat, fabricare valuerit. Nobis vero miranda magis Christi sapientia, qui totum corpus suum sub parva hostia, imo sub minima hostiæ particula reponit, ita quod sit simul magnum et parvum, magnum quidem in se, et parvum ratione spatii intra quod remanet. Quod explicant theologi dicentes, extensionem localem actualem non esse de essentia corporis, sed solummodo aptitudinalem, vel radiealem; idcirco cum actualis extensio localis, seu in ordine ad locum, non sit de essentia corporis, hanc extensionem a suo corpore sustulit Christus, et fecit, quod in Eucharistia non extendatur actu localiter, sed solum aptitudinaliter intrinsece et in ordine ad se, ita quod partes corporis sui non sint confusæ, et habeant distinctionem et ordinem corpori humano congruentem. Unde fit, ut Corpus Christi in se magnum, parvum efficiatur ratione parvæ hostiæ et parvi spatii, in quo est et in quo residet. Quomodo hæc fiant difficillime concipitur, nec intelligere potest imaginatio nostra quomodo tam magnum corpus sub parva hostia contineatur; illud tamen variis similitudinibus explicant Doctor Angelicus et D. Bernardinus. Sicut, inquit, species et figura turris, montis, vel solis, tota recipitur et comprehenditur in oculo, qui est parvus, ita et Christi corpus, quod est magnum, intra minutissimam hostiæ particulam continetur. Sicut in parvo speculo apparet imago maximi hominis, ita in parva hostia remanet magnum Christi corpus. Sicut anima nostra, ut ait D. Augustinus, est tota in toto corpore, et ita magna in corpore infantis, sicut in corpore gigantis, quia propter corporis augmentum vel diminutionem, sive alienjus membri truncationem, ipsa anima non minuitur vel augetur, ita, inquit S. Bernardinus, *cum corpus Christi ipsa hostia majus sit, nihilominus intra tam parvam hostiam continetur; non ta-*

men contractum, sed ita magnum atque perfectum, sicut in caelo est (ser. 54, a. 1). Miramini sapientiam Christi, qui invenit modum, quo corpus suum in Eucharistia sit simul magnum et parvum; et qui invenit etiam modum, quo corpus suum sit simul manducatum et integrum.

3. Dixit Christus: *accipite et comedite, hoc est corpus meum* (Matth. 26). Accipiant et manducant fideles; ita tamen Christi corpus sumunt et manducant, ut nunquam minuatur, vel consumatur; semper integrum perseverat: *sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumptus consumitur* (D. Th. in *Mis. SS. Sacr.*). «Sicut homo, inquit S. Bernardinus (Ubi sup. 2), cum comeditur a leone, anima ejus non consumitur, sed tantum corpus; sic dum hostia sumitur a sacerdote, non consumitur corpus Christi, sed tantum panis species. Et sicut corrupto hominis corpore anima integra separatur, sic facta corruptione circa species panis, desinit esse corpus Christi, et tamen integrum remanet». Id adumbrare voluit Christus miraculo quinque panum, quos benedixit et ex quibus plurima hominum millia satiavit, et nihilominus, Deo illos multiplicante, non fuere imminuti, quin potius ita superabundarunt ut variae sportae ex his fuerint repletae. *Non est ergo mirum, inquit Doctor Angelicus, si Deus conserveat suum corpus, ut comestum non diminuat, nec consumatur, qui dictos panes non solum sic conservare potuit, sed etiam augmentare* (opusc. 59, 8). O mirabilem sapientiam Christi, qui corpus suum dedit in cibum inconsumptibilem, qui a fidelibus sumitur et usque ad mundi finem sumetur, quin tamen vel in minimo consumatur, aut minuatur, atque semper integer perseverat. Miramini in Eucharistiae Sacramento sapientiam Christi, quae tanta est, ut caelum adiens, nobiscum remanserit; quae tanta est, ut corpus suum, licet magnum, sub parva panis particula posuerit; et quae tanta est, ut corpus suum ab hominibus manducari volens, illud semper integrum et inconsumptum servaverit ad hoc ut iis esset in cibum perpetuum. Tanti faciebat Salomon, quod Templum suum Deus incolere dignaretur, ut admirans dixerit: *ergone putandum est, quod vere Deus ha-*

bitet super terram? (III Reg. 8, 23), similiter et nos admirantes dicamus: *ergone putandum, quod cum Christus in caelum visibiliter ascendit, nobiscum in Eucharistia invisibiliter remanere voluerit? ergone putandum, quod Christus corpus suum magnum sub parva hostia constituere dignatus sit? ergone putandum, quod Christus corpus suum semper ad manducandum dare et semper integrum servare velit, ad hoc ut in perpetuum fidelium usui deserviat?* Haec sunt admirabiles sapientiae Christi adinventiones in Eucharistia, quas saepissime admirari expedit fideles, ac praecipue atque sanctissimum hoc Sacramentum sumant; tunc corda nostra admirari et in earum contemplatione dilatari debent; *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. In Eucharistia *admirari etiam debemus potentiae Christi prodigia.*

III PARS.

In Eucharistia admiremur potentiam Christi prodigia.

Tanta est Dei potentia, ut solo verbo caelum et terram, elementa et mixta, angelos et homines creaverit: *ipse dixit et facta sunt; ipse mandavit et creata sunt*. Hanc Dei potentiam in omnibus naturae et gratiae operibus admirabatur ragius propheta, eamque ineffabilem esse praedicabat dicens: *quis loquetur potentias Domini?* Eam hodie in solo Eucharistiae Sacramento admirabor, ubi mirabiliter elucet et in panis ac vini substantia et in accidentibus Eucharisticis et in corpore Christi: 1. *in panis ac vini substantia*, quae tota immutatur; 2. *in accidentibus Eucharisticis*, quae sine subjecto existunt; 3. *in corpore Christi*, quod simul est in pluribus locis.

1. Sancta Romana Ecclesia credit, totam panis et vini substantiam per consecrationem converti in corpus et sanguinem Christi, ita quod in instanti immediate sequente prolationem horum verborum: *hoc est corpus meum, et hic est calix sanguinis mei*, tota panis et vini substantia in corpus et sanguinem Christi sit immutata. In aliis mutationibus tam naturalibus quam

supernaturalibus, immutata manente substantia, sola forma mutatur, ita quod una forma alteri succedat in eadem materia. Sic cum comburitur lignum, fit naturalis quedam mutatio a forma ligni ad formam ignis; remanet eadem materia in igne, quae prius fuerat in ligno. Sic etiam in mutationibus mirabiliter effectis; cum v. g. uxor Lot transmutata est in statuam salis, cum virga Moysis versa est in colubrum et cum in nuptiis Canae Gallilae aqua est effecta vinum, in his aliisque conversionibus praeternaturalibus locum habuit tantum mutatio formae, ita quod destructa praecedente, alia advenit in eodem subjecto. In Eucharistia vero fit conversio totius substantiae panis et vini in totam substantiam corporis et sanguinis Christi; quae conversio vocatur *transubstantiatio*, seu conversio totius substantiae in totam substantiam. Ad istam autem conversionem attingere nequit virtus agentis cuiusvis naturalis; non eam naturaliter facere possunt homines, non angeli; in ea autem elucet potentia Dei, qui illam quam facillime operatur, nempe per solum consecrationem, seu per solum verbum Christi, ore Sacerdotis prolatum. Sicut enim, inquit D. Thomas, verbum Papae per suos nuncios promulgatum, facit omnes prelatos in unum Concilium convenire; ita Christus verbo suo per suos nuncios sacros sacerdotes prolatum, facit ut tota panis et vini substantia in corpus et sanguinem suum immutetur. O mirabilem Christi potentiam! Idem D. Thomas sic ratiocinatur, «sicut in principio creavit Deus coelum et terram et omnia quae in eis sunt solo verbo suo, secundum illud (Genes. 1) *fiat lux*; et sicut fecit de omnibus et singulis creaturis ab initio creatis, secundum quod Psalmista dicit: *Verbo Domini caeli firmati sunt*; sic facit Deus in Sacramento, quia secundum Augustinum, *accedit verbum ad elementum et fit Sacramentum*. Et hoc est quod dicit D. Ambrosius: *si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quae non erant, quanto magis operatorius est, ut quae erant, in aliud commutentur?*» Miramini Christi potentiam in augustissimo Eucharistiae Sacramento, quae tanta est, ut solo verbo totam panis et vini substantiam in corpus et sanguinem suum con-

vertat. *Ejus potentiam etiam patet in accidentibus Eucharisticis, quae sine subjecto existunt.*

2. Destructa panis et vini substantia, remanent color, sapor, odor et alia accidentia, quae substantiae panis et vini antea inhærebant. Haec autem accidentia non inhaerent corpori Christi, quod in Eucharistia non est album, nec rotundum, nec sapidum; ibi sunt quasi nebula operiens gloriam Domini et quasi velum sacrum, intra quod latet Christi humanitas divinitati conjuncta. Quomodo haec accidentia sine subjecto esse possint, vix concipere potest humana ratio; *accidentis esse est inesse*, seu ordinatur accidens ad inhærendum; ideo difficillime concipi potest, quomodo sint accidentia et actu non inhaerent. Tamen plurima Deus perficere potest, quae humanus intellectus capere non valet; *dicamus*, inquit Augustinus, *Deum aliquid posse, quod nos fateamur; investigare non posse*. Et ut ait Tertullianus, *male Deum norunt, qui non putant Deum posse quod non putant*. Unde licet difficillime concipi queat accidentia Eucharistica manere sine subjecto, per Dei potentiam fit, ut sine subjecto existant. Verum est, quod accidentia naturaliter inhærere appetant et quod naturaliter sine actuali inhærentia esse nequeant; atvero per Dei potentiam fit, ut actu non inhaerent. Sicut enim per potentiam suam infinitam Deus naturam humanam Christi absque propria subsistentia et personalitate servavit, ita et accidentia Eucharistica servare potest et servat absque actuali inhærentia. Et quis censebit Deum, qui potentia sua intolerabilem mundi molem sustinet, non valeat debilia quaedam accidentia absque subjecto sustinere? Hoc quidem potest Christus et hoc per suam omnipotentiam operatur: *facit Deus*, inquit S. Bernardinus, *ut ea quae erant in alio per naturam, scilicet accidentia, virtute divina stabi-liantur inesse sine aliquo subjecto*. Cujus rei rationem affert idem. S. Bernardinus, dicens: «ea quae non sunt proprie, sed insunt, accidentia sunt; quae Deus facit esse præter subjectum, atque per se subsistere tamquam ea quae per se sunt scilicet subjective. Potest autem hoc divina virtus efficere; quia causa prima plus influit in causatum esse, quam causa secunda.

Causa enim accidentium prima Deus est; sed causa secunda est substantia. Sublata igitur influentia substantiæ respectu existentia accidentium, remanet influentia causæ primæ, qua scilicet fit, ut accidentia sine subjecto existant. Ecce mirabile prodigium potentiæ Christi in Eucharistia. Aliud adhuc ejusdem potentiæ prodigium in ea elucet; *in hoc scilicet, quod corpus Christi sit simul in pluribus locis.*

3. Non solum credimus, Christum simul in cælo esse et in terra; in cælo visibiliter ac presentia naturali; et in terra invisibiliter ac presentia sacramentali; insuper dicimus, eum in diversis locis adesse sacramentaliter, ubicunque scilicet sunt hostiæ debite consecratæ; ut enim ait summus Pontifex Innocentius tertius, *sicut Christus secundum divinitatem essentialiter est in omnibus rebus; ita secundum humanitatem sacramentaliter totus est in pluribus locis.* Et ut fatur sanctus Augustinus, *intelligendum est, corpus Christi esse in uno loco, id est, verum corpus in omni altari sacramentaliter est, ubi celebratur.* Idem Augustinus asserit, Christum se tulisse in manibus suis postquam, accepto pane, hæc verba protulit: *hoc est corpus meum;* Christus, inquit, *ferebatur in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: hoc est corpus meum.* Erat ergo Christus tunc in duobus locis, aliter non se tulisset in manibus; sicut itaque tunc Christus corpus suum in duobus locis præsens exhibuit, ita et illud præsens efficit in omnibus locis, ubi hostiæ consecrantur. Quod præclara similitudine explicat Doctor Angelicus, dicens: «si faciei tuæ plurima proponas specula, in omnibus aequaliter et integraliter una apparebit facies; sic est revera in Sacramento Christi, qui speculum dicitur; Christus enim idem et totus est in omnibus locis, ubi est Eucharistia Sacramentum. Dices forsitan, te concipere non posse, quomodo idem corpus Christi sit simul in diversis locis; sed recordare, Christum esse omnipotentem et majora posse facere, quam ratio tua possit capere. Unde in his et similibus quæ fides docet, dic semper, cum qui te credere jussit, esse omnipotentem, ac ea facere posse, quæ nos credere jubet. Hæc

si ratio tua, inquit Augustinus, hoc sit fundamentum, quo ad firmiter credendum compellaris: *qui te magna credere jussit, omnipotens est. Sit ergo pro lance rationis, omnipotentia Creatoris.* Verum est, ut ait Hugo a S. Victore, quod secundum legem a Deo in natura positam, idem corpus non possit esse simul in diversis locis; verum cum quilibet legislator possit dispensare in lege quam ipse statuit, imo oppositum ordinare, ita et Christus, qui ut Deus hanc legem statuit, in ea dispensare potest, ac revera dispensat, efficiens, ut corpus suum sit simul in pluribus locis. Idem aliis verbis docent theologi, duplicem in Deo distinguentes potentiam, ordinariam unam et extraordinariam alteram. Ille naturæ leges servat, agitque juxta ordinem in natura positum; ista vero agit contra ordinem naturæ, ac ad omnia possibilia et non repugnantia se extendit. Et sic per potentiam ordinariam facit Deus, ut comburatur ignis; per extraordinariam vero ignis activitatem aliquando suspendit, ut in fornace Babylonis. Per primam facit, ut sol indesinenter ab Oriente in Occidentem volvatur; per secundam vero illum aliquando immobilem reddit. Et similiter per potentiam ordinariam facit, ut unum corpus unico sit in loco et non in pluribus; per potentiam extraordinariam facit, ut corpus suum diversis in locis præsens fiat. O admirabilem Christi potentiam in Eucharistia! certo in ejus consideratione mirari, ac dilatari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum.* Ad Deum oculos suos semper habebat regius propheta: *oculi mei semper ad Dominum;* oculos et nos semper habeamus ad Dominum nostrum in Eucharistia manentem, ac mirabilia operantem; ibi oculi, mentes et corda nostra fixa sint, ut mirifica potentiæ ejus prodigia admiremur: *venite,* inquit idem Propheta, *et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* Magnum prodigium, quod fecit Christus super terram, est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, in quo plurima elucet potentiæ ejus prodigia; hæc videnda, hæc contemplanda, hæc miranda sunt tunc præcipue, cum Christum sumpturi ad sanctam Eucharisticam mensam accedimus; tunc maxime ejus mirari debemus po-

tentiam, ac in ejus admiratione dilatari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. Proh dolor! multi et bonitatis et sapientiæ et potentiæ ejus obliviscuntur, divinamque sticam mensam despiciunt: *mensa Domini despecta est*; imo et multi criminibus suis contaminant: *mensa Domini contaminata est*. O ingratitude fidelium, qui mentis oculos ad Eucharisticam convivium convertere recusant et quæ in illo mirabilia fide conspiciuntur, admirari renuunt! O fratres, saltem ante communionem Christi bonitatem, sapientiam et potentiam in Eucharistia admiremini, et hæc admiratio vos inducat ad sanctissimum hoc Sacramentum summa cum preparatione recipiendum, ut ejus virtute gratiam et gloriam obtineatis. Amen.

CONCIO TERTIA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1. 34).

Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit (1 Cor. 11, 29).

Si quandoque judicis munere fungi peroptarem, ad hoc maxime, ut adversus indigne communicantes sententiam ferrem. Nec nimis gravia censerem supplicia, quibus illos addicërem, cum plus quam dici et concipi queat, enormia sint crimina, quorum rei efficiantur. Non est qui Judæ non detestetur scelus, nemo qui adversus hunc proditorum non irascatur et qui non eum supra omnes homines scelestum censeat; non tamen minus gravia sunt indigne communicantium scelera: hi Judæ crimina participant et simul cum illo judicium sibi manducant: *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit*. Quapropter sicut initium omnis boni est declinare a malo, ita et magna ad Eucharistiam digne recipiendam dispositio erit,

si quisque ab indigna et mala communione caveat. Quod ut quisque præstet, adversus indigne recipientes sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum hæc erit concio. Ave.

Tria simul et semel enormia commisit peccata Judas, cum Christum in hortu Gethsemani osculatus est: *primum* est hypocrisis infanda, quia Christum prodidit, se ejus amicum simulans: *secundum* est gravis ingratitude erga Christum, a quo ad apostolatam vocatus fuerat et a quo innumera alia beneficia receperat: *tertium* est horrendum sacrilegium, quod perpetravit, cum polluto et probroso ore suo Christum osculari, ac divinum ejus os tangere ausus est: *Juda, osculo filium hominis tradis?* (Luc. 22, 48). O quam gravia et horrenda hujus apostoli fuere scelera? Quis hæc audiens sancto in Judam non accendatur odio? quis adversus scelerosum hunc discipulum non irascatur? quis non clamet eum esse indignum omni gratia et æternis suppliciis dignum? Non solum autem adversus Judam insurgendum et clamandum, verum et adversus omnes qui indigne, seu in statu peccati mortalis, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accipiunt; hi etenim immania Judæ crimina participant; hi simul cum Juda sunt et hypocritæ et ingrati et sacriligi, eo quod indigna communiõ sit hypocrisis, ingratitude et sacrilegium: est 1. infanda hypocrisis; 2. gravis ingratitude; 3. horrendum sacrilegium.

I PARS.

Indigna communiõ est infanda hypocrisis.

Si hypocritis pluries maledixit Christus, dum in hoc mundo versaretur, dicens: *ve vobis, hypocrite* (Matt. 23); maledictione et execratione sua non minus ferit indigne communicantes, veluti hypocritas, qui videntur boni christiani, angeli Dei et amici Christi, cum tamen sint 1. foris boni christiani

lentiam, ac in ejus admiratione dilatari debet cor nostrum: *mirabitur et dilatabitur cor tuum*. Proh dolor! multi et bonitatis et sapientiæ et potentiæ ejus obliviscuntur, divinamque sticam mensam despiciunt: *mensa Domini despecta est*; imo et multi criminibus suis contaminant: *mensa Domini contaminata est*. O ingratitude fidelium, qui mentis oculos ad Eucharisticam convivium convertere recusant et quæ in illo mirabilia fide conspiciuntur, admirari renuunt! O fratres, saltem ante communionem Christi bonitatem, sapientiam et potentiam in Eucharistia admiremini, et hæc admiratio vos inducat ad sanctissimum hoc Sacramentum summa cum preparatione recipiendum, ut ejus virtute gratiam et gloriam obtineatis. Amen.

CONCIO TERTIA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1. 34).

Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit (1 Cor. 11, 29).

Si quandoque judicis munere fungi peroptarem, ad hoc maxime, ut adversus indigne communicantes sententiam ferrem. Nec nimis gravia censerem supplicia, quibus illos addicerem, cum plus quam dici et concipi queat, enormia sint crimina, quorum rei efficiantur. Non est qui Judæ non detestetur scelus, nemo qui adversus hunc proditorum non irascatur et qui non eum supra omnes homines scelestum censeat; non tamen minus gravia sunt indigne communicantium scelera: hi Judæ crimina participant et simul cum illo judicium sibi manducant: *qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit*. Quapropter sicut initium omnis boni est declinare a malo, ita et magna ad Eucharistiam digne recipiendam dispositio erit,

si quisque ab indigna et mala communione caveat. Quod ut quisque prestet, adversus indigne recipientes sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum hæc erit concio. Ave.

Tria simul et semel enormia commisit peccata Judas, cum Christum in hortu Gethsemani osculatus est: *primum* est hypocrisis infanda, quia Christum prodidit, se ejus amicum simulans: *secundum* est gravis ingratitude erga Christum, a quo ad apostolatam vocatus fuerat et a quo innumera alia beneficia receperat: *tertium* est horrendum sacrilegium, quod perpetravit, cum polluto et probroso ore suo Christum osculari, ac divinum ejus os tangere ausus est: *Juda, osculo filium hominis tradis?* (Luc. 22, 48). O quam gravia et horrenda hujus apostoli fuere scelera? Quis hæc audiens sancto in Judam non accendatur odio? quis adversus scelerosum hunc discipulum non irascatur? quis non clamet eum esse indignum omni gratia et æternis suppliciis dignum? Non solum autem adversus Judam insurgendum et clamandum, verum et adversus omnes qui indigne, seu in statu peccati mortalis, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accipiunt; hi etenim immania Judæ crimina participant; hi simul cum Juda sunt et hypocritæ et ingrati et sacriligi, eo quod indigna communiõ sit hypocrisis, ingratitude et sacrilegium: est 1. infanda hypocrisis; 2. gravis ingratitude; 3. horrendum sacrilegium.

I PARS.

Indigna communiõ est infanda hypocrisis.

Si hypocritis pluries maledixit Christus, dum in hoc mundo versaretur, dicens: *ve vobis, hypocritæ* (Matt. 23); maledictione et execratione sua non minus ferit indigne communicantes, veluti hypocritas, qui videntur boni christiani, angeli Dei et amici Christi, cum tamen sint 1. foris boni christiani

et intus mali; 2. foris angeli Dei et intus demones; 3. foris amici Christi et intus proditores.

1. Omnes hypocrite piarum personarum partes agunt, omnes boni volunt videri, non esse; ut ait D. Paulus, omnes sunt homines habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes (2 Tim. 1, 5). Unde eos cygno assimilant multi; sicut enim cygnus candidis operitur plumis, sub quibus nigra, et aspera latet caro, ita et hypocrite externam quandam praeferunt sanctitatis speciem, sub qua conscientiam pluribus criminibus denigratam velant et operiunt. Sanctus Gregorius hypocritam struthioni similem dicit: *struthio volandi speciem habet, sed usum volandi non habet; ita hypocrita cunctis intuentibus imaginem sanctitatis insinuat, sed tenere vitam sanctitatis ignorat* (Mor. 7, 12). At melius hypocritarum formam expressit Christus, cum eos sepulchra dealbata vocavit: *vae vobis, inquit, Scribae et Pharisei hypocrite, qui similes estis sepulchris dealbatis: quae a foris parent hominibus speciosa: intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia* (Matt. 23, 27). Si sepulchrum ad alicujus principis gloriam erectum inspicias, protinus objiciunt se oculis marmora pulcherrima, statuae splendenti jaspide sculptae, stemmata auro et argenteo rutilantia, inscriptiones praecleara principis mortui facinora delineantes: omnia ibi exterius habentur pulchra, omnia speciosa; si vero superpositum lapidem amoveas, si ad ea quae intrinsecus latent oculos convertas, ibi ossa solummodo nuda et exesa reperies; vel si aliquid carnis superest, eam vermibus scaturientem videbis. His sepulchris similes sunt hypocrite, quia exterius videntur albi, ac pereximia sanctitate praediti, interius malitia, dolo et iniquitate replentur. Ecce indolem et mores hypocritarum; et ecce etiam indolem et mores indigne sumentium Eucharistiam, qui quidem externa multa sanctitatis et pietatis signa edunt, dum, ut ait Doctor Angelicus, *vere sunt hypocrite, qui foris boni apparentes occulte sunt pravi* (Opuse. 17). Hi foris et quoad formam externam videntur boni et pii christiani, interius mali christiani et antichristiani dicendi, qui indigne, probose et cru-

deliter Christum tractant: *nonne potius antichristianus est, quam christianus judicandus, qui quantum in se est, Christum jam factum impassibilem, ita tractat indigne, ita probris afficit, ita crudeliter interimit et sepe lit inhoneste!* O infandam hypocrisim indigne suscipientium Eucharistiam! Magis adhuc infanda patet eorum hypocrisis, quia foris videntur angeli Dei et intus sunt demones.

2. De hypocrita ait Seneca, quod sit foris Cato, intus Nero; de eodem asserere licet, eum foris angelum videri, intus demoniacum, seu a demone possessum; hypocrite enim in vultu, in gestu et in omni externo apparatu angelicam praefurunt formam et videntur quasi angeli carne humana induti, interiorius sunt quasi demoniaci, qui a peccato et demone possidentur. Cujus rei praeclearum habemus exemplum in Juda, qui ad sanctam communionem simul cum aliis Apostolis accessit, qui si juxta faciem judicandum fuisset, ejus mores apostolicos et angelicos quisque censuisset, cum revera intus esset quasi demoniacus, quia intus a demone possidebatur; in eum enim ante et post communionem satanam intrasse referunt Evangelistae. In eum intravit satanas ante communionem, cum perfido huic apostolo Christum prodere persuasit: *intravit autem satanas in Judam* (Luc. 22). In eum etiam intravit post communionem: *post buccellam introivit in eum satanas* (Jo. 13). Ante communionem in eo intravit satanas, ut eum deciperet, et ad Christum prodendum induceret; post communionem vero in eum intravit, ut eum, tamquam rem suam, plenius possideret: *post buccellam intravit, inquit S. Joannes Damascenus, ut sibi jam traditum plenius possideret, in quem prius intraverat, ut deciperet* (in Luc.); et ut ait D. Augustinus, *intravit in Judam, non ut alienum tentaret, sed ut proprium possideret* (tract. 61 in Jo.). Possessio, ut docent jurista, fit per pedis positionem et introitum in domum, cujus possessio capitur ab eo, qui futurus est ejus dominus; cum autem Judas indigne et sacrilege Eucharistiam suscepit, in eum introivit et in eum quasi pedem posuit satanas, plenamque ejus possessionem accepit; *intravit in Judam, ut proprium possideret*. Ecce qualis

hypocrita fuerit Judas; et ecce etiam quales hypocrite sint omnes indigne Eucharistiam suscipientes; hi enim alios pios viros pietate et innocentia antecedere fingunt, hi se sanctos et celesti pane dignos esse simulant, hi angelicum præferunt vultum, et ut panem angelorum manducent, quasi angeli ab hominibus videri volunt. Qui demoniaci potius, seu a demone possessi dici merentur, eo quod in eos intret satanas, in eorum corda pedem figit, atque eorum possessionem capit. Imo eos demoniacis, ac a demone possessis infeliciores et pejores æstimat D. Chrysostomus: *demonium patiente, inquit, pejor est qui postquam peccavit, accedit* (ho. 60 ad Pop.). O infandam hypocritarum indigne suscipientium Eucharistiam, qui cum angelos se esse simulent, a demone possidentur! Infanda pariter eorum dienda hypocrisis, quia sunt foris amici et intus proditores.

3. Judas sub specie amicitie magistrum prodidit, quod Christus ei exprobravit, dicens: *osculo filium hominis tradidisti*? O magnum hypocritam, qui cum se Christi amicum simularet, eum prodidit; o infandam Judæ hypocritarum! Jamvero o infandam etiam indigne communicantium hypocritarum! sicut enim ille osculo Filium hominis prodidit, ita et isti osculo illum prodant, ac Judæ penitus assimilantur: *qui, inquit sanctus Bernardinus, vult in peccatis latere sub pulchra facie religionis et communicare, assimilatur Judæ traditori, qui osculo tradidit Filium Dei* (ser. 52, ar. 1, c. 2). Eucharistie perceptio, qua fit ora, est quoddam osculum, quo Christi corpus sub speciebus panis velatum osculamur. Unde S. Ambrosius ait, quod Christus in Eucharistia residens, omnes ad communionem accedentes ad osculum invitet, eosque osculetur: *venisti ad altare. Vocat Jesus animam tuam, et ait: osculetur me osculo oris sui. Vis ad Christum aptare? nihil gratius. Vis ad animam? nihil jucundius, osculetur me* (de Sacram. 5, 2). Est igitur Eucharistie perceptio osculum mutuum utrinque datum et acceptum. Ergo cum christianus indigne accedit, sub illo pacis osculo ac sub illo amicitie signo Christum prodit; *assimilatur Judæ proditori, qui osculo tradidit Filium Dei*. O infandam indigne

communicantium hypocritarum! o magnam quoque eorum infelicitatem! mihi enim audire videor Christum eos increpantem et cuique indigne Eucharistiam recipienti dicentem; *vae tibi hypocrita; vae tibi, o plene omni dolo; vae tibi, qui alium te esse simulas, et qui sub sanctitatis et amicitie specie mihi injuriam irrogas*. Credis forte, o hypocrita, Christum tuas non nosse fallacias, simulationes tuas ignorare, tuosque nescire dolos? scito tamen quod latere possis coram hominibus, non autem coram Christo Domino, qui novit abscondita cordis tui: *vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra* (Luc. 16, 15). O hypocrita, cum sub specie pietatis ad recipiendum Eucharistie Sacramentum accedis, videt Deus intima cordis tui, videt quanta sit tua iniquitas, videt quam enormis et infanda sit hypocrisis tua, videt et tacet, videt et quasi dissimulat, ut bonitate et clementia sua te ad penitentiam alliciat: *dissimulans peccata hominum propter penitentiam* (Sap. 11, 24). Si vero per penitentiam peccata tua non deleas, in furore arguet te, increpabit te, partemque tuam cum hypocritis ponet: *partemque ejus ponet cum hypocritis* (Matt. 24). Justorum pars Deus est: *pars mea Deus in æternum* (Ps. 72). Jamvero, o miser, qui indigne communicas, pars tua erit hypocritis; cum iis latere voluisti in hoc mundo, et cum iis latebis in inferno; ibi cruciaberis, ibique ingemises et amare flebis: *partemque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus et stridor dentium*. Itaque cave ab indigna communione, quæ est infanda hypocrisis, et quæ est etiam gravis ingratitude.

II PARS.

Indigna communio est gravis ingratitude.

Inter plurima, maximaque vitia nullum frequentius ingratitude, quæ tamen maxime cavenda, cum nihil ita Deo displiceat, quemadmodum ingratitude: *ingratitude multum Deo*

displet; quæ est radix totius mali spiritualis, et ventus quidam desiccans, et urens omne bonum, obstruens fontem divinæ misericordiæ supra hominem (Aug. in Sol. 18). Omnium hominum ingratitude instrare infinita esset provincia; ideo indigne communicantes solummodo inspicio, qui quidem ingrattissimi reputandi, quia injuriam inferunt Christo, qui eis dat, qui eis offert et qui eis promittit: 1. qui eis dat seipsum; 2. qui eis offert suas gratias; 3. et qui eis promittit suam gloriam, si ad ipsum recipiendum se debite disponant.

1. Pabulosam Solis mensam in Æthiopia fuisse præparatam refert Rodiginus, atque, illinescente sole, omnibus fuisse licitum ad eam accedere, ibique hilariter delicatos quosque cibos sumere: *ubi vere illuxerit sol, inquit, cuiuslibet licebat illuc ad vescendum accedere* (l. 16, c. 4). Si autem a fabula ad veritatem transeamus, quis dubitet Christum et in cælo, et in Ecclesia esse solem admirabilem? quis non dicat, quod *sol est Christus in gloria et in Ecclesia?* (Lauret. in alleg.). Æternus autem ille sol disposuit mensam et grande spiritibus beatissimum convivium præparavit in cælo, ubi eos ex seipso pascit: *ego, inquit, dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo* (Luc. 22, 29). Ibi Beati opipare epulantur, ibi magnifice per Dei visionem et amorem pascuntur. In Ecclesia militante magnificum etiam Christus præparavit convivium, ad quod omnes penitus homines invitat, et in quo non aves, non pisces, non terre fruges, sed seipsum Deum et hominem manducandum apponit: *singuli*, ut habetur in sacro Canone, *accipiunt Christum Dominum, et in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis* (De consec. dist. 2, q. 77). O magnam liberalitatem Christi, qui se totum dat justis et injustis, dignis et indignis! *o excellens liberalitas Christi, qui non solum dat se dignis et amicis, sed non se subtrahit indignis, malignis et inimicis* (D. Thom. opusc. 58). O quale donum! et quid majus, quid eminentius, quid utilius dare potest Christus, quam semetipsum? Certe Christus, licet omniscius, nesciret invenire,

et licet omnipotens, non posset tribuere majus donum: *etiamsi*, inquit Thaulerus, *Christus omnipotentia et universa sapientia sua in hoc solum incubuisset, ut grande homini præstaret beneficium et insigne quoddam amoris exhiberet opus, equidem meo non possum capere intellectu, quod dignius, sublimius, utilius, aut salubrius nobis donum largiri potuisset* (de instit. SS. Sac.). Tantum est illud donum, ut non solum Christus erga nos liberalis, verum et prodigus dicendus videatur: *o Deum, si fas est dicere, prodigum sui!* (Thauler. ubi sup.). Propterea cum Christus semetipsum det nobis in Eucharistia, et cum tantum sit illud donum quo nos afficit, infinita nostra esse debet gratitudo, aut saltem nos totos ejus obsequio mancipare debemus: *qui totum dat, totum petit*, inquit Seneca (de Benef.); cum ergo Christus se totum det nobis, expectat et petit, ut vicissim nos totos ipsi demus et consecremus. Jamvero, o magnam eorum qui indigne communicant ingratitude! hi enim non se totos Christo consecrant, imo se totaliter ad ejus injuriam impendunt: cum namque intra se, quasi intra omnium vitiorum, omniumque abominatissimum cloacam mittunt: *quis auditus sustineret aurium*, inquit D. Augustinus, *quis oculus non confunderetur ad intuitum, cujus mens non reperetur in excessum, ubi mundi pretium mittitur in sterquilinum?* Corpus Christi in hunc mundum ingredientis, intra Virginis uterum quasi intra purissimum totius orbis locum fuit collocatum. Judæi etiam corpus Christi mortuum *sindone munda* involverunt (Matth. 27); fideles autem indigne communicantes ipsos Judæos ingratitude superant, quia Christum in locum immundissimum, et quasi in sterquilinum mittunt: *mundi pretium mittitur in sterquilinum*. O inauditam indigne communicantium ingratitude! o quam ingratos se habent erga Christum, qui eis dat seipsum! *Et ingrati sunt etiam erga Christum, qui eis dat suas gratias*.

2. Tanti valoris, tantique pretii est gratia divina, ut minimus ejus gradus omnibus terrenis bonis simul sumptis præponderet. Congere, si vales, omne aurum, omne argentum, omnes margaritas, ac omnia hæc mundi bona, quæ tanti fiunt ab homi-

nibus, et pro certo habeas, ut ait Doctor Angelicus, minimam Dei gratiam his omnibus bonis esse meliorem et pretiosorem: *bonum gratiæ unius hominis majus est, quam bonum totius universi* (1, 2, q. 113, ar. 9). Mundi bona sunt materialia et gratia est spiritualis; mundi bona sunt naturalia et gratia est ordinis supernaturalis; ac proinde, cum gratia sit ordinis superioris respectu bonorum hujus mundi, *bonum gratiæ unius hominis majus est, quam bonum totius mundi*. Unde de gratia, sicut et de sapientia, dici potest, quod tanti sit pretii, ut totius mundi divitiæ, quasi nihil habeantur respectu illius: *preposui illam regnis et sedibus, et divitiis nihil esse duxi in comparatione illius* (Sap. 7). Ita pretiosa æstimanda Dei gratia, ut respectu illius aurum, argentum, ac pretiosi quique lapides tamquam vile lutum et arena contemptibilibus, censenda sint: *nec comparavi illi omnem lapidem pretiosum; quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, et tamquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius*. Tanti demum valoris et pretii est divina gratia, tum quia est spiritualis, tum quia est ordinis supernaturalis, tum quia Christi sanguine, laboribus, ac meritis, quæ sunt infiniti valoris, acquisita, ut minima gratia omnia hujus mundi bona longe superet: *bonum gratiæ unius hominis majus est, quam bonum totius mundi*. Christus autem ad nos veniens, nobisque se dans in Eucharistia, suas secum affert gratias, ac manus ejus gratis sunt plene, quas offert omnibus, qui ipsum debita cum preparatione recipiant. Verum est, alia Sacramenta aliquam conferre gratiam; in isto autem omnium gratiarum auctorem recipimus, qui secum omnium gratiarum thesaurus defert: *Eucharistiam cum dico, omnem benignitatis thesaurum aperio* (Chrysost. hom. 24 in 1 Cor.); in isto omnium penitus gratiarum auctorem ac largitorem sumimus, qui suas omnibus ipsum debite recipientibus ultro gratias offert dicens: *omnes sitientes venite ad aquas; gratiæ mee sunt aquæ pretiosæ salientes ad vitam æternam, venite omnes et bibite ex hac aqua: Omnes sitientes venite ad aquas*. O immensam Christi bonitatem et benignitatem! e contra o ingratitude indigne communicantium, qui non solum

oblatus respuunt gratias, verum et Christo gratias offerenti injuriam inferunt: dum illum ipsum primo intra se, quasi intra cloacam recipiunt, dein etiam sanctissimum ejus corpus quasi pedibus conculcant: *Hoc peccato*, inquit S. Ambrosius, *conculcatur corpus Domini* (in ep. ad Hebr. 10). Argumentatur D. Paulus, ac eos, qui Filium Dei conculcaverint, maximis dignos esse suppliciiis probat, dicens, quod, si morte digni reputantur qui Moysi leges violant, majora mereantur supplicia qui Filium Dei conculcant: *irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur; quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, quia Filium Dei conculcaverit?* (Hebr. 10). Maximis quidem hi digni sunt suppliciiis: jamvero quoniam Filium Dei conculcant? *Christum conculcat*, inquit Glossa, *qui indigne eo participat*. Christum conculcant ingrati hi peccatores, qui Christum ad ipsos venientem et gratias offerentem indigne recipiunt. O magnam horum peccatorum ingratitude! si enim omnium plane hominum consensu illorum ingratus animus culpatur qui pro acceptis beneficiis gratias non referunt, quanto major dicenda ingratitude indigne communicantium, qui Christo ad ipsos venienti ac gratias suas offerenti non modo nulla gratitudinis signa præbent, verum et Christum gratias offerentem, quantum in ipsis est, conculcant: *Christum conculcat qui indigne eo participat*. O gravissimam indigne communicantium ingratitude! *qui etiam ingrati sunt erga Christum, qui eis vitam æternam promittit, si digne ipsum recipere velint*.

3. *Qui manducat meam carnem*, inquit Christus, *et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam* (Joann. 6). Non omnis qui manducat Christi carnem, habet vitam æternam; omnis qui manducat *digne*, ut explicat Rupertus. Nec etiam omnis qui manducat *digne* habet statim vitam æternam; ei promittitur vita æterna, quæ ipsi infallibiliter dabitur si perseveret, daturque ei hoc Sacramentum, tamquam arrha vite æternæ: *habemus vitam æternam*, ut exponit Hugo cardinalis, *quia habemus arrham gloriæ*. Unde clamat S. Bernardus: *Gratulare sponsa, pigras habes, arrham tenes, quibus feliciter uniaris*

sponso in gloria. Est quidem quod gaudeamus de tanto bono, et est etiam, quod immensas et aeternas pro tanto beneficio Christo rependam gratiarum actiones. Et tamen ita ingrati sunt qui indigne communicant, ut simul et oblatum respiciant beneficium, ac etiam Christo illud promittenti, quantum in ipsis est, manus violentas inferant. Audite D. Paulum hac de re disserentem: *quicumque, inquit, manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini.* Quomodo reus? ac si Christum occidisset et Christi sanguinem effudisset, inquit Theophylactus. Quomodo reus? perinde ac si Christum simul cum Judæis crucifixisset; quia qui indigne communicat, peccatum crucifigentium Christum participat: *qui Dominicum corpus pollutis tractare manibus non veretur, crucifigentium Jesum participis esse convincitur,* inquit Petrus Damiani (l. 4, ep. 14). Quomodo tandem reus? non solum sicut Judæi, verum et plusquam illi: quia hi semel dumtaxat Christum occiderunt et crucifixerunt, qui autem Christum indigne recipiunt, quantum in ipsis est, eum occidunt et crucifigunt non semel solum, sed quoties indigne accedunt: *proh scelus!* inquit Tertullianus, *semel Judæi Christo manus intulerunt, illi quotidie corpus ejus lacerant.* O inauditam ingratitudinem! O quam ingrati sunt, qui indigne sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumunt. O frater, vide ingratitudinem tuam, et quotiescunque ad indigne recipiendum Eucharistiæ Sacramentum accedis, audi Christum intus tibi loquentem, tuamque tibi exprobrantem ingratitudinem. Judæos criminabatur Deus, ac eorum illis obiciebat ingratitudinem, dicens: *Ego eduxi Israël de Ægypto et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos; vos autem hodie projectistis Deum vestrum* (1 Reg. 10, 18). O frater, quando indigne sacra participas, audi Christum similia tibi objectantem: audi illum intus in corde ingratitudinem tuam tibi objicientem ac dicentem tibi: o ingrater, meipsum tibi do, meas tibi gratias offero, ac aeternam tibi beatitudinem promitto, si digne communices: et tu pro tot bonis datis, oblati et promissis, quan-

tum in te est, me conculeas, me occidis, ac crucifigis: o quam gravis est ingratitudo tua! Sic loquitur Christus in corde tuo, quotiescunque Eucharistiam indigne recipis, et tu aures cordis tui ocludis, ut non audias: tu monita ejus spernis, correptiones parvipendis et vituperationem pro nihilo habes. Jam time, o peccator, ne obliviscatur misereri Deus; time, ne accendatur velut ignis ira ejus; time, ne Christus, qui ita erga te bonus est, tandem irascatur et ad indignationem provocetur: ut enim ait S. Petrus Chrysologus, *nihil est, quod adeo indignationem provocet Altissimi, sicut ingratitudo.* Ergo cave ab indigna communione, quæ est gravis ingratitudo, et quæ est etiam horrendum sacrilegium.

III PARS.

Indigna communio est horrendum sacrilegium.

Cum sacrilegium sit *sacræ rei latio, seu violatio*, jam patet indignam Eucharistiæ susceptionem esse grave sacrilegium, quia per illam graviter violatur et profanatur augustissimum illud Sacramentum, quod est res maxime sacra, cui ex virtute religionis specialis cultus, ac maxima reverentia debetur. Imo et in eo tres sacræ res violantur et profanantur, scilicet species sacramentales, corpus et anima Christi. Unde indigna Eucharistiæ susceptio grave est sacrilegium, quia per eam profanantur 1. sanctitas specierum; 2. sanctitas corporis Christi; 3. sanctitas animæ ejus.

1. Species sacramentales specialem a nobis cultum exigunt. Nostis quanta sit reverentia, quæ Christi sepulchro tribuitur: illud enim invisuri ex omnibus mundi partibus advolant fideles, prociidunt humiliter ut terram corporis Christi tactu sanctificatam deosculentur, et se quisque felicem arbitratur, quod videre, tangere, osculari et adorare possit locum, in quo sacrum illud pignus aliquibus diebus remansit. Non minor autem species Eucharisticis reverentia debari videtur: haud enim hæc

sunt solummodo terra transitorio corporis Christi tactu sanctificata; sunt subtilia elementa et quasi sacrae fasciae, quibus gloriosum Christi corpus actu continetur, et sub quibus diu remanet. Asserit Doctor Seraphicus (in Sent. 4, d. 13), quod si a Christi corpore hæc separari possent species, iis etiam separatis, magna deberetur reverentia, ex hoc quod in iis antea Christi corpus fuerit, ac remanserit. Et docent theologi, has species tanto dignas esse honore, ut eas cultu patriæ absoluto et respectivo adorare possimus: *absoluto* quidem, si has species consideremus, in quantum unum cum Christo faciunt Sacramentum, Eucharistiam scilicet, quæ ex Christo et speciebus constat: *respectivo* vero, si eas per præcisionem intellectus contemplerur, ut separatas a corpore Christi, cui antea fuerant unitæ; tunc enim eas tamquam rem sacram ex conjunctione Christi sanctificatam et speciale ad Christi corpus relationem habentem adorare possumus. Si autem tanta his speciebus sanctitas insit, et tanta sint veneratione digna, quis dubitet, eum in grave incurere sacrilegium, qui indigno sumendo sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum eas violat et profanat? Haud dubie immani sacrilegio reus censoretur, qui Christi Domini sepulchrum pedibus conculcaret, vel alio simili modo profanaret; quanto ergo graviore sacrilegio reus est, qui per indignam Eucharistiæ susceptionem adorandas sanctissimi Sacramenti species profanat? *Manifestum est*, inquit Doctor Angelicus, *quod quicumque cum peccato mortali hoc Sacramentum sumit, incurrit sacrilegium, tamquam Sacramenti violator* (3 p., q. 80, a. 4). Neminem latet, quantus cultus, quantaque tribuatur reverentia sacris Christi sardonibus, quæ in civitate Taurini et aliis quibusdam in locis servantur. Adorandæ hæc reliquæ, veluti quid pretiosissimum et sanctissimum religiosissime, summaque cum sollicitudine custodiuntur. Hæc non toties quoties, at quibusdam tantummodo anni diebus magno apparatu, ac ingenti pompa fidelibus undequaque advolantibus adorandæ exhibentur. Vix explicari quiret, quanta populorum erga sacra hæc lintea sit reverentia; omnesque tenent eum gravissimi sacrilegii reum fore, qui ea conculcaret, vel alio quocumque

modo violaret. Ideo potiore jure censendum, eos in grave sacrilegium incurere, qui per indignam communionem sacris violant Eucharistiæ species, quæ sunt veluti sacrae sindones, in quibus Christi corpus jam gloriosum, non tribus, verum aliquando supra centum diebus remanet. Certe gravissimum dicendum hoc sacrilegium: *manifestum est, quod quicumque cum peccato mortali hoc Sacramentum sumit, incurrit sacrilegium, tamquam Sacramenti violator*. Insuper indigna Eucharistiæ susceptio est etiam grave sacrilegium, quia per eam Christi corpus profanatur.

2. Christi corpus, quod in Eucharistia sumimus, idem est, quod novem mensibus in Mariæ clausum mansit utero; *idem*, quod reclinavit in præsepio et *idem*, quod a pastoribus ac a regibus Magis fuit adoratum. *Hoc est corpus meum*, inquit Christus: quod corpus? illud corpus, cujus facies in monte Thabor resplenduit sicut sol; *illud* quod suo contactu terram, quam sanctam vocamus, sanctificavit; *illud*, in quo tota Trinitas inhabitat; *illud* quod in cruce pro hominibus fuit immolatum, et quod nunc in celo ab angelis adoratur: hoc est corpus, quod in Eucharistia suscipimus. Verum est, hoc corpus esse jam impassibile et gloriosum; non minus tamen est sanctum, quam cum erat passibile et infirmitatibus nostris obnoxium: ac proinde in gravissimum incurunt sacrilegium, qui indigne illud recipiunt, quia illud corpus, quod sanctissimum est, pollunt et profanant: *polluimus corpus Christi*, inquit S. Hieronymus, *quando indigni accedimus ad altare* (in c. 1 *Malach.*). Illud sacrilegium ita grave censet D. Chrysostomus, ut supremam sacrilegium vocet: *sicut*, inquit, *debite communicare est supremus religionis actus, ita et indebite accedere est ex supremis sacrilegiis*. Sacrilegium dicimus, cum quis in crucifixum a pictore, vel sculpsore elaboratum malitiose spuit, aut alio aliquo modo illum profanat: cur? quia hæc imago Christi est. Sacrilegium vocamus, cum quis sacerdotem percutit, aut aliam aliquam gravem ei infert injuriam: cur? quia hic sacer Christi minister est. Sacrilegium appellamus, cum quis templum violat: cur? quia hæc Deo consecrata domus est. Non! si hæc

gravia sunt sacrilegia, quanto gravius sacrilegium est indigna communio, qua non solum in imaginem, in ministrum, vel in domum Christi, ast in ipsum Christi corpus peccatur? Certe istud est unum ex gravioribus sacrilegiis, quae perpetrari possint: *sicut debite communicare est supremus religionis actus, ita et indebite accipere est ex supremis sacrilegiis*. Denique indigna communio est etiam grave sacrilegium, *quia per eam adversus Christi animam irreverentia committitur*.

3. Peccatum sacrilegii, ut ait Doctor Angelicus (2, 2, q. 99, art. 2), in hoc consistit « quod aliquis irreverenter se habet ad rem sacram. Debetur autem reverentia rei sacrae ratione sanctitatis et ideo secundum diversam rationem sanctitatis rerum sacrarum, quibus reverentia exhibetur, necesse est, quod sacrilegii species distinguantur. Tanto enim sacrilegium est gravius, quanto res sacra in quam peccatur, majorem obtinet sanctitatem ». Igitur cum Christi anima sit res maxime Deo sacra, sacrilegium, quod committunt indigne communicantes, est maximum ob irreverentiam quam animae Christi inferunt. Qui indigna communicat, irreverentiam committit contra species sacramentalis, contra corpus Christi, contra animam Christi et contra personam divinam Christi. Ista autem irreverentia contra personam divinam Christi, non est proprie sacrilegium, quia sacrilegium non directe contra Deum, solum contra res Deo sacras perpetratur; ideoque haec irreverentia, quae contra Christi personam committitur, non est proprie sacrilegium, est irreligiositas alterius rationis et quid sacrilegio gravius. Indigna autem communio est sacrilegium *grave* ratione specierum sacramentalium, *gravius* ratione corporis Christi, et *gravissimum* ratione animae Christi; ac tandem ratione specierum, corporis et animae Christi quibus simul fit injuria, dicendum, indignam communionem esse sacrilegium horrendum. Imo, ut ait Doctor Angelicus, *sacrilegium, quod contra hoc Sacramentum committitur, gravissimum est inter omnia* (Ubi sup.). O christiane, cum ad sacram communionem accedis aliena iuque detinens, sacrilegio animam tuam fedas: cum accedis spiritu invidiae, vindictae vel concupiscentiae exardescens, sacrilegio conscien-

tiam tuam gravas: cum accedis nondum peracta poenitentia alienius peccati mortalis, cuius eras conscius, sacrilegium committis, *quod gravissimum est inter omnia*, et propter quod ad gravissima damnaberi supplicia. Si enim sacrilegos mercatores qui in Templo mundinabantur, manu propria plectere voluit Christus, quantis afficiet suppliciis sacrilegos christianos, qui indigne sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum suscipiunt? *Pro mensura peccati erit et plagarum modus* (Deuter. 25, 2), cum ergo gravissimum sit indigne communicatum sacrilegium, gravissima et erunt supplicia, quibus plectentur. O christiane, cum indigne communicas, injuriam sibi ipsi illatam patitur Christus; flagellis et sagittis armatus modo non cernitur; veniet tempus, quo adversum te sagittas suas vibrabit, ac horrenda tua sacrilegia dignis suppliciis puniet. Audi D. Paulum, dicentem: *qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit* (1 Cor. 11). O frater, cum indigne sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipis, iudicium tibi manducas, id est, *damnationem eternam*, ut explicat S. Anselmus. Et revera damnationem eternam manducas, quia hic cibus, quem indigne sumis, erit tibi in damnationem; ac in aeternum damnaberis, gravissimisque in inferno addiceris suppliciis, quia cum indigne recepisti. Imprudens ille conviva, qui ad nuptias regis venit non habens vestem nuptialem, missus est in tenebras exteriores: *ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores* (Matt. 22, 3). O christiane, cum ad Eucharistiam sumendam indigne accedis, ad coenaculum regis tui Christi venis, nuptialem non habens vestem, et ideo ad tenebras exteriores, seu ad infernum dirissimis suppliciis torquendus proficeris, nisi poenitentiam egeris. Propter quod, fratres, super omnia cavete ab indigna communione: accedant digni, discedant indigni, vel se dignos fieri curent: *si quis sanctus est, accedat: si non est, curet per Dei misericordiam fieri* (S. Clem. l. 2 const.). Totis ergo conatibus ab indigna communione cavete, et ad digne recipiendum Christum vos preparate, ut gratiam in hoc mundo et in caelo gratiam obtineatis. Amen.

CONCIO QUARTA.

*Quomodo fiet istud? (Luc. 1. 34).
Poenitentiam agite (Matth. 3. 2).*

In Baptismi, Poenitentiae et Eucharistiae receptione hic ordo servandus est, ut omnium primus accipiatur baptismus, qui ceterorum est janua Sacramentorum: quo accepto, a peccatoribus habet peccati mortalis inquinatis, non est recipienda Eucharistia, nisi prius salutaris poenitentiae lavacro, peccatorum suorum sordes elerint. *Quem, inquit D. Augustinus, mortalia crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius poenitentia satisfacere et ita sacerdotis iudicio reconciliatum communioni sociari, si vult non ad iudicium et condemnationem sui Eucharistiam recipere.* Luculenter adnotavit Tostatus, sacerdotem magnum solitum esse semel dumtaxat quolibet anno in *Sancta Sanctorum* ingredi, nempe in die expiationis; ut inde disceremus, inquit, ad recipiendum Eucharistiae Sacramentum, « quod est Sanctum Sanctorum, » peccatores debere tantum accedere in die expiationis; seu in die qua per veram poenitentiam sua crimina expiaverint. Quod et docuit sanctus Gregorius papa, dicens: *priusquam corpus Christi accipiamus, amaritudo poenitentiae abstergat perverse vite.* Unde si quis a me querat, quam peccatores ad digne recipiendam Eucharistiam debeant adhibere preparationem; *quomodo fiet istud?* Poenitentiam agendam esse respondebo. *Poenitentiam agite.* De hac dispositione ista instituetur concio. *Ave.*

Peccaverat David, et ut per veram poenitentiam suum dederet peccatum, mente illud recogitavit, corde illud detestatus est, et lingua confessus est. Peccatum suum mente recogitavit, ac serio illud examinavit propheta: *exercitabar et scopebam spiritum meum;* corde illud detestatus est: *rugiebam a gemitu cordis mei,* et lingua illud est confessus, dicens:

peccavi valde in hoc facto. Multi cum roge David in peccata labuntur, et pauci cum eo poenitentiam agunt. Tu vero, o peccator, si David secutus es errantem, cum et sequere poenitentem; si peccaveris, poenitentiam age et praecipue antequam ad sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum recipiendum accedas. Tunc mente revolvenda, seu serio examinanda sunt peccata tua; tunc per verum dolorem sunt detestanda; tunc per sinceram oris confessionem sacerdoti ab Ecclesia approbato sunt manifestanda. O peccator, antequam ad Eucharistiam recipiendam venias, recogita, detestare et confitere peccata tua. 1. Ea recogita per praevidens conscientiae examen; 2. ea detestare per verum cordis dolorem; 3. ea fateri per sinceram oris confessionem. Mentis examen, cordis dolor, et oris confessio praecedere debent Eucharistiae sumptionem, ut jam videre est.

I PARS.

*Ante Eucharistiae receptionem
peccator examinare debet conscientiam suam.*

Cum omnes peccatores sint ignari, criminaque suorum naturam, numerum et malitiam vix concipiant, conscientiam suam quisque crebro scrutetur necesse est, ut quod peccaminosum et scelerosum in ea latet, indagare et aperire valeat. Multi, inquit Chrysostomus, aliorum non sua aspiciunt peccata: *aliena discutientes, propria non aspicientes;* si vero sapiat peccator, de alienis nil cogitans, propria inspiciet peccata, eaque saepe ac serio examinabit, et tunc maxime cum sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipere intendet; tunc meditabitur et loquetur cum corde suo, ac rationem ab eo exigit eorum quibus assensum praebuit: *meditabor nocte cum corde meo;* tunc in discutiendis propriis delictis exercabitur, *et exercitabar;* tunc per scopam stricti examinis intimos quosque cordis angulos mundare conabitur, *et scopebam spiritum meum.* Unicum futurum est generale iudicium, ad quod omnes penitus

homines iudicandi accedent, et ante Christum justum iudicem attoniti convenient: *congregabuntur ante eum omnes gentes*. Jamvero antequam ad illud universale iudicium accedamus, pluries nosmetipsos iudicare debemus, quoties scilicet sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipere volumus, tunc quisque scrutari et iudicare debet semetipsum: *tunc iudicium est mundi, idest mycrocosmi*, inquit D. Bernardinus; *quia tunc homo, qui est parvus mundus, examinare debet conscientiam eamque ita examinare tenetur, ut nullum ibi angulum indiscussum relinquat*. Prævium hoc examen ante Eucharistiæ susceptionem necessarium spiritu prophetico prænunciavit Vates regius, dicens, quod *honor regis iudicium diligit* (Ps. 98); hic enim rex, cujus honor iudicium diligit, est Christus, prout ait S. Bernardinus; et hic rex iudicium diligit in sumptione corporis sui, seu diligit, ut homines ante corporis ejus sumptionem examinent et iudicent seipsos, ad quod ita se examinent, quasi exituri essent de hoc mundo: « *honor regis*, scilicet Christi, inquit, *iudicium diligit*, videlicet in sumptione corporis ejus, tunc enim discutienda est conscientia, quasi homo sit transiurus ad Patrem ». Terribilis est D. Pauli sententia, dicentis, quod *qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit*. Ideo autem dicit indigne communicantem iudicium sibi manducare, quia propter cibum Eucharisticum, quem indigne sumit, a Deo severe iudicabitur. Ergo, inquit S. Bernardinus, ut severum et tremendum illud Dei iudicium declinemus, ante communionem nos serio examinare et iudicare oportet. « Hoc enim invariabili lege sancitum est, vel quod homo se examinando iudicet semetipsum, vel quod a Domino iudicetur. Si te iudicas, non iudicaris a Deo; si te non iudicas, a Domino iudicaris. Uno vero et sancto iudicio contentus est Deus; nam sicut dicit Scriptura: *non iudicabit Dominus bis in idipsum* ». Itaque, ut a Deo propter indignam communionem non iudicemur, serio examinemus et iudicemus nosmetipsos antequam ad recipiendum sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedamus.

Multi multa sciunt, inquit S. Bernardus, *sed seipsos nesciunt*. Hi sunt similes oculo, qui multa videt, seipsum non

videt: maximi tamen est periculi ignorantia sui: hæc est aperta ad omnem errorem, ad omne peccatum, et ad infernum via; hæc est dæmonis laqueus, quo homines capit, ac ad tartara ducit; et, ut ait S. Isidorus, *ignorantia mater peccatorum et nutritrix est*. Veterator satanas oculos peccatoribus velare nititur, ut non videant malum, peccata sua neque agnoscant: avaro suadet, prudentis esse viri facultates suas etiam per usuras adaugere; luxurioso venercas voluptates aut levias, aut nulla peccata esse inspirat; homini ultionem amanti vindictam ut quid rationi et æquitati consonum proponit; infantie et adolescentie peccata non esse peccata, ac peccati malitiam non habere multis afflat: cuique tandem peccatorum suorum notitiam subripit ad hoc ut omnes ad immorandum in malo et in peccato perseverandum inducat. Ideo crebro quisque serio examinare debet conscientiam suam; quisque scrutari et probare debet, an in ea aliquod grave lateat peccatum. Tunc præcipue antequam ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumendum accedat, prudenti cum sollicitudine quisque se probare et examinare tenetur: *probet autem seipsum homo*, inquit D. Paulus, *et sic de pane illo edat et de calice bibat*. Quenam est hæc probatio nisi vitæ et conscientie diligens examinatio? ecce probationem necessario præmittendam communioni; tunc probare quisque debet, quales fuerint præterite cogitationes, quales affectiones, quales sermones, quales operationes; tunc probare et scrutari serio quemque oportet, an sit error in intellectu, an malitia in affectu, et an alicujus gravis peccati quomodocumque sit reus; *probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat*, et non aliter, ut addit S. Bernardinus, Prævia hæc probatio ita necessaria est, ut qui, ob defectum diligentis et sufficientis examinis, aliquod mortale peccatum non confiteretur, peccaret mortaliter, si in hoc statu sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum reciperet: « qui, inquit S. Bernardinus, ex negligentia perquirendi et examinandi conscientiam suam, obliviscitur alicujus mortalis culpæ, sumendo hoc Sacramentum mortaliter peccat, quia non servat hoc præceptum: *probet autem seipsum homo, et sic de pane illo*

edat ». Si quis postquam sufficienti examine conscientiam suam probaverit, alicujus peccati mortalis non recordetur, non peccat quidem sumendo Eucharistiam in hoc statu, quia Deus a nobis solum exigit examen diligens et sufficiens, quale adhiberi solet in negotiis magni momenti. Atvero si quis conscientiam suam examinare negligat, et ob talem negligentiam alicujus peccati mortalis non recordetur, et per consequens non integra confiteatur, peccat mortaliter, si in hoc statu sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum participet. « Qui negligit examinare conscientiam suam, ut ait jam laudatus sanctus Bernardinus, sed impræparatè et intricate, ac quadam inani levitate et perniciosa tarditate eligit in fine quadragesimæ confiteri, propter quod vel peccata propria non cognoscit, vel eorum ex negligentia sua non recordatur, et per consequens non plene confitetur ex culpa: quia secundum Scotum hæc est ignorantia crassa et affectata, talis suscipiens corpus Christi, mortaliter peccat, quia facit contra illud præceptum: *probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat* ». Igitur, fratres, ante communionem serio vestram examinare conscientiam. Nemo se seducat, nemo sibi ipsi suadere conetur, se esse justum, cum peccator sit; quisque serio consideratione scrutetur et solícite examinet seipsum; quisque et quantum fas erit, peccatum a non peccato discernat et si adhibito diligenti examine, quidam adhuc scrupulus, aut quoddam dubium remaneat, scrupulum et dubium suum prudenti aperiat confessario. In hoc negotio, salus cujusque agitur; non ergo negligenter, non perfunctorie, imo serio quisque se examinare tenetur: *probet autem seipsum homo*. Debet probare seipsum et non alios; probare et examinare debet cor suum, linguam suam, oculos suos, manus suas et pedes suos. Probare debet, an cor pravo affectu et iniquo desiderio ad vindictam, ad iram, ad luxuriam et ad alia peccata feratur; an lingua mendacis, maledictis, execrationibus et blasphemis sit assueta; an oculi obtutibus suis animam fœdaverint; an manus sanctis vel iniquis operibus vacaverint; an pedes ad malum concurrerint: *probet autem seipsum homo*, seu serio se examinet, et sic de pane

illo edat. Dum vero peccator ante communionem discutere debet conscientiam suam, *peccata etiam ante communionem detestari debet*.

II PARS.

Ante Eucharistiæ receptionem peccator sua detestari debet peccata.

Omni tempore ad obtinendam peccatorum remissionem necessarius fuit dolor ex parte peccatoris; nec enim qui per peccatum mortale factus est Dei inimicus, cum eo reconciliari potest, nisi de offensa in ipsum commissa prævè doleat. Hic dolor est penitentia, quam dicunt theologi, omni tempore et in omni lege fuisse necessariam necessitate mediæ ad hoc ut homo peccator a Deo gratiam et misericordiam consequeretur: etenim omni tempore et in omni lege, ut obtineretur remissio offensæ in Deum commissæ, necesse fuit, ut peccator suum detestaretur crimen, ac Deo, per verum cordis dolorem testaretur, quod adversus illum peccasse displiceret. Potissimum de perpetratis criminibus dolere debet peccator antequam ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumendum accedat: tunc, ut ait D. Ambrosius, non levis, imo gravissimus dolor præ requiritur: *o quanta, inquit, cordis contritio et lacrymarum fonte istud divinum et celeste mysterium est celebrandum, Domine Deus, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summis inanimata et humana divinis junguntur!* Agnum Paschalem edebant Hebræi tenentes baculos in manibus, cinctis renibus et cum lactuicis agrestibus: *baculos in manibus tenebant*, ut hinc discant omnes ad Eucharisticum agnum comedendum accedentes, quod baculos in manibus tenere debeant, seu quod adversus aereas potestates et adversus omne crimen eos armatos esse oporteat: *cinctos renes habebant Judæi*, ut hæc cæremonia ad mensam Eucharisticam accessuris omnis intem-

perantia coörenda et frænanda juberetur. Manducabant agnum Paschalem *cum lactucis agrestibus*, ut doceret nos Deus, quod ad agnum Eucharisticum comedendum quilibet peccator per amaritudinem doloris interni se preparare debeat: *carnes*, inquit S. Gregorius, *cum lactucis agrestibus sunt edenda; ut cum corpus Redemptoris nostri accipimus, nos pro peccatis nostris fiendo affligamur*. Gregorio assentitur Nicolaus de Lyra, dicens: agnus Eucharisticus comedendus est cum lactucis agrestibus, id est, *cum peccatorum commissorum doloribus* juxta illud (Isai. 38) *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee*. Ante communionem enim recogitanda et examinanda sunt peccata et hoc examen fieri debet in amaritudine anime, seu cum detestatione et *cum peccatorum commissorum doloribus*. Valde justum est, inquit Doctor Angelicus, ut ad tam dignum et venerandum cibum, scilicet ad ipsum Dominum omnium non incurate et indevotè, verum aliquo competenti modo preparati accedamus. Quis autem mundissimum ac Deo vivo plenum et unitum est Christi corpus, necesse est ad illud recipiendum se preparare *primo* per fidei plenitudinem: *accedamus cum vero corde in plenitudine fidei*, id est, in plena fide, credentes quæ non videmus, scilicet sub specie panis esse totum Christum, verum hominem et verum Deum. *Secundo*, inquit, preparare nos debemus per munditiæ magnitudinem: quia congruum est, ut vas suscipiturum corpus mundissimum, sit mundum. Decet enim, quasi aurum, esse purissimum cor ac corpus, quod capere debet celestem panem. Sicut enim Joseph petiit a Pilato corpus Jesu, et *involvit illud in sindone munda*; ita et Christum sindone munda involvere debent suscipientes Eucharistiam; seu illum mente pura, ac corde mundissimo recipere tenentur. Jamvero quomodo mundus fiet peccator, ut digne recipiat corpus Christi? per dolorem cordis, ut ibidem (opusc. 58) docet D. Thomas: *si quis, inquit, ad suscipiendum Dominum bene mundus vult fieri, debet per aquam lacrymarum*, seu per verum cordis dolorem, emundari. Nec per unicum dolorem peccator suum detestari debet peccatum, ut digne se preparat ad recipiendum

sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, sed quasi per plures dolores: *cum peccatorum commissorum doloribus*, ait Lyranus, quia, ut digne recipiatur Christi corpus, quasi multiplex adhibendus est dolor, et multiplici dolore peccata detestanda sunt, dolore scilicet interno, dolore universali et dolore constanti ac quasi perpetuo.

Primo. Ante Eucharistiæ susceptionem peccator sua debet detestari peccata *dolore interno*; ut enim ait S. Gregorius, *necesse est, ut cum hæc agimus, nosmetipsos in cordis contritione mactemus*. Ad peccatorum suorum detestationem satis esse credebant Judæi, quod sua scinderent vestimenta, quodque externo aliquo signo se dolere protestarentur; eos autem increpavit Deus, dicens non vestimenta, sed corda esse scindenda: *scindite corda vestra et non vestimenta vestra*. Multi similiter antequam ad recipiendum sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum se offerant, labiis, oculis, ac externis quibusdam signis peccata sua se detestari indicant; quæ quidem parvi, aut nullius sunt momenti, nisi hæc externa doloris signa a corde procedant, quia ad hoc ut peccatores digni efficiantur accipere sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, sua prius detestari debent peccata dolore interno: *necesse est, ut cum hæc agimus, nosmetipsos in cordis contritione mactemus*. Hypocritæ toti sunt exterioribus doloris ac penitentiae signis, et præcipue cum ad sacram Synaxim accedunt. Tunc sua fortius tundunt pectora; tunc suas magis exterminant facies; suasque tunc diutius protrahunt præces; ac nonnunquam in fletus prorumpunt; hæc tamen nihil prosunt, si externus ille dolor ab interno non procedat: *necesse est, ut cum hæc agimus, nosmetipsos in cordis contritione mactemus*. Mulierculas, imo et viros plerumque reperire est, qui ore dumtaxat actum contritionis proférant; vel qui illum semel, iterum ac tertio in aliquo libello legunt, nec ad ea quæ dicunt et legunt ullo modo attendunt; actum doloris ore pronunciant, motum doloris in corde minime habent: in eis est dolor sine dolore; seu in his videtur externa quedam doloris species, quin habeatur verus dolor: quia verus dolor ad dignam Eucharistiæ receptionem requisitus

internus esse et a corde manare debet: *necesse est, ut cum hæc agimus, nosmetipsos in cordis contritione mactemus.*

Secundo. Ante Eucharistiæ sumptionem peccator sua detestari debet peccata *dolore universalis*, seu dolore, qui ad omnia mortalia ab ipso patrata, se extendat; nam cum unum peccatum mortale non remittatur sine alio, parum aut nihil prodesset, unum detestari et non aliud; sic enim ait S. Gregorius: *quid prodest, si quis peccata luxurie desolat, si eum avaritia inquinat? Quid prodest, si iracundie peccata lugeat et invidia facilius tabescat?* Plurimi antequam ad confessionem et communionem accedant, aliqua execrantur peccata, quibus non indulgent et a quibus naturaliter abhorrent; alia vero quibus illaqueantur, nequaquam detestantur, nec illorum eos poenitet; omnia v. g. luxurie inquinamenta execrantur, non usuras et injustitias suas; ab omni spiritu invidiæ alieni sunt, non a spiritu vindictæ et superbiæ: jamvero, *quid prodest, si quis peccata luxurie desolat, si eum avaritia inquinat? Quid prodest, si iracundie peccata lugeat et invidia facilius tabescat?* Parum quidem prodest, unum detestari peccatum et non aliud: ante communionem omnia prorsus peccata mortalia per verum dolorem detestanda sunt. Israelitis non dedit Deus manna ad manducandum, quin prius rubrum mare transmarint, in quo omnes penitus eorum inimici submersi sunt: quo facto christianos decet, quod si Eucharisticum manna sumere appetant, magnus illorum dolor esse oporteat veluti mare: *magna est velut mare contritio tua*; ac quod inimicos anime sue amaris illius maris aquis submergere debeant, ita quod dolore universalis omnia sua peccata mortalia detestentur.

Tertio. Ante communionem peccator sua detestari debet peccata *dolore constanti et quasi perpetuo*; seu dolore qui includat firmum et constans propositum nunquam amplius peccandi mortaliter: *cum proposito non peccandi de cetero*, ut loquitur Concilium Tridentinum. Si enim dolor verus sit, semper aut formaliter, aut virtualiter includit tale propositum. Sicut filius de injuria patri illata non vere doleret, si in posterum ipsi injuriam inferre haud vereretur, ita, inquit

omnes theologi, dolor de peccato adversus Deum Patrem nostrum commisso verus non censetur nisi firmum non amplius peccandi propositum includat. Ergo, o frater, antequam ad communionem accedas, non dicas, te de perpetrato peccato dolere et tamen in eo velle perseverare: sic enim dolore careres, et absque hujusmodi non amplius peccandi proposito ad sacram Synaxim accedens in grave sacrilegium incurris, novæque animam tuam peccato inquinans. Sic ergo de peccatis doleas, ut firmissimo proposito ab iis in futurum abstinere statuas. Pie dicebat piissima S. Augustini mater: *vellem potius meum filium Augustinum mori, quam quod remaneret in peccato infidelitatis*: sic ante communionem quisque in corde suo dicat: doleo de peccatis a me commissis, ac ita doleo, ut mori malle, quam in iis perseverare et in ea reincidere: malle mori, quam in luxuriis, ebrietatibus, blasphemis, ac aliis peccatis meis perseverare. Ad hæc peccator ante communionem non solum propria detestari debet peccata, *verum et ea confiteri.*

III PARS.

Ante Eucharistiæ receptionem peccator omnia peccata mortalia confiteri debet.

Cum quis mortaliter peccavit, sequæ peccati mortalis reum agnoscat, non sufficit quod ante communionem peccata sua detestetur et quod, quantum poterit, actus doloris eliciat; ea insuper confiteri debet: non sufficit, quod sit corde contritus, nisi etiam sit ore confessus et per confessionem Sacramentalem Ecclesiæ reconciliatus: ut enim, ait Hugo cardinalis, antequam Christum in nobis recipiamus per communionem, evacuanda sunt corda nostra per confessionem: *si, inquit, vultis digne recipere corpus Domini, effundite coram illo corda vestra per confessionem.* Cor peccatoris est quasi vas imunditia et iniquitate plenum, quod ante communionem effundere et evacuare debet peccator, quia Christus summe purus et sanctus

agere habitat intra corpus hominis habentis cor impurum. Quae est enim *conventio Christi ad Beliam*? Quae conventio esse potest Christi cum peccato? nulla quidem; quare antequam peccator intra seipsum Christum recipiat per communionem, vas cordis sui effundere debet per confessionem Sacramentalem, declarando omnia et singula peccata sua confessario legitimo: *si vultis digne recipere corpus Domini, effundite coram illo corda vestra per confessionem*. Antequam congregaretur Concilium Tridentinum, nonnulli auctores, paucissimi tamen, arbitrati sunt habentem conscientiam peccati mortalis non teneri confessionem praemittere ante usum hujus Sacramenti; et contritionis actum solummodo debere elicere. Concilium hanc reprobatur sententiam, eam tueri prohibet et confessionem Sacramentalem praeviae requiri determinat: *statuit, inquit, atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario praemittendam esse confessionem Sacramentalem*. Dixit Concilium praemittendam esse confessionem, *habita copia confessoris*: quia si imminet alicui necessitas celebrandi, vel communicandi, et non habeat copiam confessorii, celebrare, vel communicare potest praevio solum actu contritionis. Si autem habeat copiam confessorii et peccata sua confiteri possit, ea necessario ante Eucharistiae perceptionem confiteri tenetur, ut declarat Concilium, et statuit excommunicationis poenam ipso facto incurrendam, in eos, qui *praedixerint, doxerint, pertinaciter asseruerint, aut publice disputando defendere praesumpserint, non esse necessarium praemittere confessionem ante communionem*. Hanc necessitatem confessionis ante communionem multi ex sanctis Patribus docuerunt; inter quos sanctus Cyprianus in suis epistolis vehementer invehitur in eos peccatores, qui ante peractam poenitentiam et ante Ecclesiae reconciliationem ad communionem accedunt. Sanctus Augustinus ait, eum qui conscientia peccati mortalis gravatur, non suo, sed sacerdotis arbitrio debere ad hoc Sacramentum accedere, vel ab eo abstinere. Et Hugo a sancto Victore, confessionem ante

communionem praemittere, ita necessarium asserit, ut quicumque, quantumvis contritus, sine praevia confessione accederet, iudicium sibi manducaret et biberet, ac si reus esset corporis et sanguinis Christi: *si absque sacerdotis absolutione, inquit, erimosus ad corporis Christi communionem accedat, pro certo sibi iudicium manducat et bibit, etiamsi eum ante multum poeniteat, nisi vehementer doleat et ingemiscat*. Ad quid autem Conciliorum determinationes hic adducere? ad quid varias sanctorum Patrum auctoritates hic congerere? nonne ipsa ratio satis superque dicitur, quod omnis qui post baptismi receptionem peccavit mortaliter, accedere non debeat ad recipiendum Eucharistiae Sacramentum, in quo credimus realiter esse Christum caeli et terrae Dominum, eumque aeterno Patri ac Spiritui Sancto consubstantialem, quin prius adhiberit modum aptiorem ac securiorem ad mundandum animam suam et ad delendum saltem omnia peccata mortalia, quibus inquinatur? Nemo est, qui hoc rationi et aequitati consonum fateri non cogatur. Hic autem modus habetur haud dubie, cum interno dolore externa peccatorum confessio conjugatur; atque ita si casu contingat, solum dolorem non esse sufficientem ad lavandam animam ab omni macula peccati mortalis, illum defectum supplebit sacramentalis absolutio. Nec argumentandum hic a pari de aliis Sacramentis; nam in isto, in quo auctor Sacramentorum recipitur, major etiam probatio requiritur. De isto specialiter dicitur: *probet seipsum homo et sic de pane illo edat*: major autem haec probatio in hoc consistit, quod quicumque se peccati mortalis reum agnoscat, vel suspicatur, non solum conscientiam examinet, nec solum de peccatis doleat, verum etiam peccata per confessionem quasi evomat antequam ad communionem accedat. Cum enim apostolus ait: *probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat*, quid est se probare, inquit S. Gregorius, nisi meliori et securiori modo quo fieri potest, *evacuata peccatorum nequitia se probatum ad dominicam mensam et purum exhibere*? Haec est probatio quam adhibere debet quicumque peccavit mortaliter: hic ita se probare debet, ut omnia et singula peccata mortalia,

quorum se reumnoscit, prævie confiteatur. Propterea fratres, non aliqua solum, sed omnia prorsus peccata vestra ante communionem confitemini: ite ad sacerdotem et revelate ei pudenda vestra: dicite ei: peccavi in caelum et contra Dominum meum, quem intra me recipere concupisco: narrate ei quæ, quot et quantæ sint iniquitates vestrae: nec timor, nec pudor, nec aliquid aliud a manifestandis ei omnibus criminibus vestris vos impediât. Audite Deum dicentem: *solve vincula colli tui, captiva filia Sion*; audite eum et cuncta penitus solvite vincula, quæ a declarandis peccatis vos retardare possent. Pudor, timor et præsumptio, immanium instar vinculorum collo vos ligatos tenent et a sincera et integra peccatorum confessione cohibent; ideo ante communionem tetra hæc solvite vincula: *solve vincula colli tui captiva filia Sion*. Cum in turpe et probrosum aliquod crimen incidistis, pudor est vinculum, quò vestra ligantur colla: cum aliena rapuistis, timor restituendi est aliud vinculum, quò constringimini; cum in gravissima et enormia peccata lapsi estis, præsumptio de bonitate et misericordia Dei est aliud vinculum, quò ab integra peccatorum confessione impedimini; omnia hæc solvenda sunt vincula, ut sincera et integra confessione omnia peccata vestra deleatis. Non unum aut alterum ex his vinculis; omnia penitus sunt solvenda, ut libere, sincere et totaliter effundatis corda vestra per integram omnium peccatorum confessionem: *solve vincula tui captiva filia Sion*. Inter Christum et mortale peccatum infinita patet oppositio, Christus, qui in hunc mundum venit, ut peccata tolleret, infinite elongatur a peccato, ac omne peccatum, ubicunque inveniatur, odio infinito prosequitur. Unde nulla ei major flori posse videtur injuria, quam cum intra pectus hominis gravi peccato inquinati collocatur, eique unitur. Quid enim est communicio, quam contumnis quedam unio, quæ fit inter Christum qui recipitur et hominem qui illum recipit? Quid est communicio, quam quedam unio et germanissima societas, inquit S. Cyprianus, quam contrahit homo cum Christo, quem intra se recipit? Quid est communicio, quam *spiritualis quedam insitio*, ut ait S. Dionysius, dum Christus ei qui illum recipit,

quasi inseritur? quæ autem major injuria fieri potest Christo sanctissimo, Christo purissimo et Christo omnis munditiæ authori, quam quod homini peccatori associetur, uniatur et inseratur? Nulla quidem; idcirco, fratres, cum per communionem vobis uniatur et inseratur Christus, per veram penitentiam abijciendum a vobis peccatum, quod maxime Christo displicet; per penitentiam sunt prius ablegandæ omnes immunditiæ, omnesque iniquitates vestrae: *abijcientes omnem immunditiam et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum* (Jac. I). Quotiescunque ergo sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumere vultis, ad illud recipiendum per veram penitentiam vos præparate: *penitentiam agite*. Ea vero sit vestra penitentia, qua serio omnia vestra perquiratis peccata per accuratum mentis examen, omnia vestra detestemini peccata per sincerum cordis dolorem et omnia vestra fateamini peccata per integram eorum confessionem. Peracta autem hujusmodi penitentia, ad Christum humiliter accedite, a quo magnam gratiarum abundantiam in hoc mundo et gloriam in futuro obtinebitis. Amen.

CONCIO QUINTA.

Quomodo fiet istud? (Luc. I, 34).

Statue cultrum in gutture tuo (Prov. 23, 2).

Ad Christum pacis et reconciliationis nostræ authorem, digno recipiendum, gladium esse assumendum non facile prima fronte sibi suadebunt multi; si autem vitia et peccata, quibus inquinamur, infensissimos Christi inimicos esse perspexerint, omnes congruentissimum censebunt, ut quilibet peccator, antequam ad sacram Synaxim accedat, assumpto *gladio spiritus*, vitia, cunctosque prævos animæ suæ affectus jugulet, ac penitus exterminet: *statue cultrum in gutture tuo*. Christus, qui apostolis

quorum se reumnoscit, prævire constiteatur. Propterea fratres, non aliqua solum, sed omnia prorsus peccata vestra ante communionem contemini: ite ad sacerdotem et revelate ei pudenda vestra: dicite ei: peccavi in caelum et contra Dominum meum, quem intra me recipere concupisco: narrate ei quae, quot et quantae sint iniquitates vestrae: nec timor, nec pudor, nec aliquid aliud a manifestandis ei omnibus criminibus vestris vos impediât. Audite Deum dicentem: *solve vincula colli tui, captiva filia Sion*; audite eum et cuncta penitus solvite vincula, quae a declarandis peccatis vos retardare possent. Pudor, timor et praesumptio, immanium instar vinculorum collo vos ligatos tenent et a sincera et integra peccatorum confessione cohibent; ideo ante communionem tetra haec solvite vincula: *solve vincula colli tui captiva filia Sion*. Cum in turpe et probrosum aliquod crimen incidistis, pudor est vinculum, quo vestra ligantur colla: cum aliena rapuistis, timor restituendi est aliud vinculum, quo constringimini; cum in gravissima et enormia peccata lapsi estis, praesumptio de bonitate et misericordia Dei est aliud vinculum, quo ab integra peccatorum confessione impedimini; omnia haec solvenda sunt vincula, ut sincera et integra confessione omnia peccata vestra deleatis. Non unum aut alterum ex his vinculis; omnia penitus sunt solvenda, ut libere, sincere et totaliter effundatis corda vestra per integram omnium peccatorum confessionem: *solve vincula tui captiva filia Sion*. Inter Christum et mortale peccatum infinita patet oppositio, Christus, qui in hunc mundum venit, ut peccata tolleret, infinite elongatur a peccato, ac omne peccatum, ubicunque inveniatur, odio infinito prosequitur. Unde nulla ei major flori posse videtur injuria, quam cum intra pectus hominis gravi peccato iniquitati collocatur, eique unitur. Quid enim est communicio, quam contrarius quedam unio, quae fit inter Christum qui recipitur et hominem qui illum recipit? Quid est communicio, quam quaedam unio et germanissima societas, inquit S. Cyprianus, quam contrahit homo cum Christo, quem intra se recipit? Quid est communicio, quam *spiritualis quedam insitio*, ut ait S. Dionysius, dum Christus ei qui illum recipit,

quasi inseritur? quae autem major injuria fieri potest Christo sanctissimo, Christo purissimo et Christo omnis munditiae authori, quam quod homini peccatori associetur, uniatur et inseratur? Nulla quidem; idcirco, fratres, cum per communionem vobis uniatur et inseratur Christus, per veram penitentiam abjiciendum a vobis peccatum, quod maxime Christo displicet; per penitentiam sunt prius ablegandae omnes immunditiae, omnesque iniquitates vestrae: *abjicientes omnem immunditiam et abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum verbum* (Jac. 1). Quotiescunque ergo sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumere vultis, ad illud recipiendum per veram penitentiam vos praeparate: *penitentiam agite*. Ea vero sit vestra penitentia, qua serio omnia vestra perquiratis peccata per accuratum mentis examen, omnia vestra detestemini peccata per sincerum cordis dolorem et omnia vestra fateamini peccata per integram eorum confessionem. Peracta autem hujusmodi penitentia, ad Christum humiliter accedite, a quo magnam gratiarum abundantiam in hoc mundo et gloriam in futuro obtinebitis. Amen.

CONCIO QUINTA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Statue cultrum in gutture tuo (Prov. 23, 2).

Ad Christum pacis et reconciliationis nostrae authorem, digno recipiendum, gladium esse assumendum non facile prima fronte sibi suadebunt multi; si autem vitia et peccata, quibus inquamur, infensissimos Christi inimicos esse perspexerint, omnes congruentissimum censebunt, ut quilibet peccator, antequam ad sacram Synaxim accedat, assumpto *gladio spiritus*, vitia, cunctosque pravae animae suae affectus jugulet, ac penitus exterminet: *statue cultrum in gutture tuo*. Christus, qui apostolis

prohibuerat, ne baculos quidem ad se tuendos portarent, instante persecutione, iis, ut gladios sibi emerent, tunicam vendere imperavit: *qui non habet, vendat tunicam suam et emat gladium*. O peccator, cum ad sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipiendum accedis, crimina et vitia tua Christum ibi realiter existentem graviter persequuntur; quapropter emendi gladii, ut iis mortem inferas, eaque ante communionem e corde tuo animose elimines. Unde si quis hodie a me quaerat, quomodo ad digne recipiendum sanctissimum Eucharistiae Sacramentum se preparare debeat: *quomodo fiet istud?* Omnia vitia jugulanda esse respondebo et praecipue luxuriam avaritiam et vindictam quae Christo sunt infensiora. Ave.

Christum ab omni prorsus vitio alienum ac penitus peccati expertem agnoscimus: ipse *peccatum non fecit*, ait S. Petrus; nec etiam vel in minimo delinquere potuit: ita enim ratione unionis hypostaticae ab omni vitio extitit remotus, ut peccare quocumque modo ipsi fuerit impossibile. Etsi vero ab omni vitio summe abhorruerit, specialem tamen cum luxuria, avaritia et vindicta oppositionem habere visus est: *cum luxuria*, quippe qui fuit virginum flos, exemplar et prototypus; *cum avaritia*, quippe qui erga homines ita liberalis ac prodigus extitit, ut omnia bona tam spiritualia, quam temporalia quae possident, et ultro seipsum iis dederit; *cum vindicta* tandem, quippe qui homines ipsi infensissimos ita dilexit, ut pro eorum salute nasci, pati et mori dignatus sit. Itaque cum tanta Christum inter et haec vitia habeatur oppositio, nullus ad eum in Eucharistia recipiendum accedere debet, quin prius haec in seipso penitus juglaverit. Hoc ipsa luce videtur clarius; atvero ut id fortius adhuc probetur ac efficacius suadeatur, dico, quod antequam peccator ad communionem accedat, destruere debet in semetipso 1. spiritum luxuriae; 2. spiritum avaritiae; 3. spiritum vindictae. Christus summe purus est, tolle luxuriam. Christus summe liberalis est, tolle avaritiam. Christus summe pacificus est, tolle vindictam. En tria vitia, quae spirituali cultro jugulare debet peccator antequam ad sacram Synaxiam veniat: *statue cultrum in gutture tuo*.

I PARS.

Antequam peccator ad sacram communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum luxuriae.

Quamvis omnibus sanctissimum Eucharistiae Sacramentum Christus dederit, et pro omnibus illud instituerit; pro iis tamen praecipue et principaliter id praestitit, qui munditia et castitate eminent: hi sunt viciores generosi, quibus dat Christus manna caeleste sub Eucharisticis speciebus reconditum: *vincenti dabo manna absconditum*. Luxuriosi non victores, e contra a spiritu luxuriae et incontinentiae victi sub carnis jugo ingemiscunt: his ergo denegandum manna Eucharisticum, quod solum *vincentibus* datur, id est, ut exponit Rupertus abbas, *iis qui fornicationes in semetipsis per virtutem continentiae destrunt*. In veteri lege a sacrificiis canes, veluti animalia immunda, totaliter repudiabantur, et in lege nova luxuriosi, tanquam canes immundi, a Deo reprobantur, ac sacris mysteriis penitus arcantur: sacrosanctum enim Eucharistiae Sacramentum est panis filiorum, qui huiusmodi canibus non mittitur: *ecce panis angelorum, vere panis filiorum non mittendus canibus*. Prohibuit Deus, ne sanctum daretur canibus: *nolite sanctum dare canibus*. Hi canes sunt luxuriosi, qui impuris pascuntur cogitationibus, qui obscenis aestuant desideriis, qui turpiloquiis delectantur, vel qui quocumque modo illicitis carnis immunditiis se conspurcant; istiusmodi canibus minime dandum sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, iis impudicis non est mittendum; e contra a sacris mysteriis hi sunt ablegandi et quantum fas erit, a sacra communionem expellendi: *foris canes et venefici et impudici*. Canes sunt adolescentes, qui turpi se contactu contaminant; *canes sunt* juvenes multi, qui membra sua faciunt membra meretricis; *canes sunt* conjugatae et conjugati, qui juratam conjugii fidem violant; *canes sunt* multae omnis status, omnis conditionis, omnisque aetatis personae, quae vel tactibus

impudicis vacant, vel quæ quocumque modo turpi luxuria vitio animam et corpus impudenter fodant. Hi autem canes Eucharistica mensa omnino habentur indigni, ac ab ea sunt repellendi: *foris canes et impudici*. Christus non solum Virginem Matrem, etiam nutritium Josephum eadem virginitate donatum sibi elegit: virgineis utriusque parentis manibus tractari voluit. Joseph et Maria fuerunt lilia candidissima, inter quæ commemorari et pasci delectatus est: de ipso enim ait Spiritus Sanctus, quod pasceretur inter lilia: *qui pascitur inter lilia*, id est, *inter Mariam et Joseph*, ut explicat Rupertus abbas. Ideo si Christus omnis munditia: parens inter candida virginitatis lilia habitare et versari semper amavit, dum esset in hoc mundo, quis credat, inquit Petrus Damiani, iam ipsum in coelis cum Patre regnantem ab immundis canibus, seu a luxuriosis velle tractari et manducari? *Si igitur, inquit, Redemptor noster tantopere dilexit floridi pudoris integritatem, ut non modo de virgineo utero nasceretur, sed etiam a nutritio virgine tractaretur, et hoc cum adhuc puerulus vagiret in curiis; a quibus nunc, obsecro, tractari vult corpus suum, cum jam immensus regnat in caelis? Si mundis attingi manibus volebat in præsepio positus, quantum nunc corpori suo vult adesse munditiam jam in paternæ majestatis gloria sublimatus?* Certe nec nunc ab immundis tractari manibus, nec a luxuriosis viris indigne manducari vult Christus. Unde sanctus Hieronymus, ferventissimo succensus zelo, adversus canes impudentissimos, seu adversus luxuriosos clamat, eosque Judæ proditori assimilat, dicens: *quid tibi cum feminis, qui in altari cum Deo fabularis? Dic sacerdos, dic clericus, dic quisquis fueris qui Sacramenta sumis, qualiter cum iisdem labiis Filium Dei oscularis, quibus osculatus es labia meretricis? O Juda, Filium hominis oscula tradis?* O quot in mundo impudici, quot proditores? quot cum Juda indignis et impuris labiis Christum in Eucharistia osculantur et impudenter recipiunt? Jam advertant hi miseri, quod gravem injuriam inferant Christo, qui semper virgineis manibus tractari et inter virgines versari amavit. Spiritus Sanctus Eucharisticæ mensæ

convivas alloquens, ait: *quando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam*; seu cum veneris ad mensam Christi, qui princeps est omnium regum terre, attente considera quid tibi apponatur comedendum; *attende*, quod cibus Eucharisticus est *ipse Christus*, qui cum Patre et Spiritu Sancto unus Deus est; est *ipse Christus*, cujus bonitas, potentia et sapientia sunt infinite; *ipse Christus*, cujus anima divinitati hypostaticè unitur et donis innumeris locupletatur; est tandem *ipse Christus*, cujus corpus immaculatum et summe purum semper extitit; hoc serio attendendum et considerandum est: *diligenter attende quæ apposita sunt ante faciem tuam*. Diligenter quoque ac prudenter attendendum, quæ prævia dispositione ad tantum cibum sumendum quisque accedere debeat; putas, quod turpibus concupiscentiis astuanti et pravis libidinibus effervescenti ad divinam hanc escam sumendam pateat accessus? credis, quod homini immundo ac prohibitis luxuriæ operibus addicto Christum purissimum recipere liceat? Certe nec expedit, nec licet: nullus ex hujusmodi immundis canibus ad sacram Synaxim accedere præsumat: *inhumanus accedat nemo*, inquit S. Joannes Chrysostomus, *nemo crudelis et immisericors, nemo prorsus immundus*. Adnotandum, ut ait S. Thomas a Villanova, quod « non accedimus ad arcam ligneam et altare aureum et manufacta sacramenta et lapideum tabernaculum; sed ad ipsam Dei sublimem celsitudinem beatis spiritibus presidentem, sub qua curvantur qui portant orbem et ad judicem vivorum omnium et mortuorum Christum, cui adstabit omnis caro, coram quo omnes reges terræ et omnes gentes et principes trepidabunt, ad verum Dei corpus, sanguinem pretiosum, quo cædemptus est mundus ». Propterea cum tantus sit cibus Eucharisticus, nemo, nisi purissimus et mundissimus ad eum recipiendum audeat appropinquare: *inhumanus accedat nemo, nemo prorsus immundus*. Quod ut quam verum et indubitatum sit, clarius pateat, advertendum, quod inter Christum qui recipitur et fidelem qui eum recipit, mirabilis et ineffabilis quædam fiat unio, quam dissimiliter explicant sancti Patres. San-

etus Chrysostomus ait, Christum se nobis commiscere: *cum amorem suum Deus indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit et in unum nobiscum redegit*. Doctor Angelicus inter Christum, qui comeditur et hominem qui illum comedit, unionem omnimodam fieri asserit: *cum datur in cibum, datur ad omnimodam unitatem: uniantur enim in unitate corporis cibus et sumens*. S. Laurentius Justinianus per Eucharistiæ sumptionem, nos Christi corpori incorporari ait: *o quam mirabilis, inquit, est dilectio tua, Domine, qui tuo corpori totaliter nos incorporari voluisti!* S. Paschasius quandam nostri eum Christo inuiscerationem et transformationem fieri docet: *caro quidem carni spiritualiter consiceratur, transformatur, ut et Christi substantia in nostra carne inveniatur, sicut et ipse nostram in suam constat assumpsisse Deitatem*. O admirabilem Christi unionem cum eo qui sacram Eucharistiæ Sacramentum recipit! Heu quis censeat Christum cum cane immundo, seu cum homine luxurioso sic velle uniri? quis etiam homo immundus et lascivie deditus ad Christum accedere præsumat, ut corpori ejus mundissimo uniat? *Quis de cetero, his cogitatis, impurus et immundus præsumat accedere?* Nullus quidem hoc præsumere deberet; attamen fleus dico, hoc præsumunt multi, hoc præsumunt innumeri, qui vel non audentes hæc pudenda confiteri, vel ab his abstinere nolentes, ad sacram Synaxim veluti canes impudentissimi accedunt, ac eam in statu peccati mortalis recipiunt. Sciant vero gravissimum ipsorum esse flagitium et durissima eorum fore supplicia. Gravissimum certe eorum dicendum flagitium, quia, ut ait S. Thomas a Villanova, hi rei sunt ac si Christum occidissent, ac sanguinem ejus effudissent. « Quantum vero flagitium sit, inquit, in spurcissimam pectoris tui cloacam sacrosanctum Christi sanguinem fundere, apostolica illa tuba personuit, dicens: *quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini*. Quomodo reus est corporis et sanguinis Domini? ac si occidisset et effudisset: *non equaliter quidem, sed proportionaliter* ». Ecce flagitium hominis luxuriosi et immundi indigne ad sa-

cram communionem accedentis. Qui nisi poenitentiam egerit, durissima etiam ejus erunt supplicia in inferno, ubi gravissime torquebitur: *si bestia tetigerit montem, lapidabitur*, inquit divus Paulus (ad Hebr. 12). Quæ verba exponens præfatus sanctus Thomas, ait: « bestia, quæ montem tenuerit, lapidabitur; hoc est, bestialis et luxuriosus homo, qui montem illum excelsum, montem omnibus donis cælestibus pinguem, montem cunctis virtutibus et gratis coagulatum, montem denique in quo beneplacitum est Deo habitare in eo, indigne tetigerit, *lapidabitur, torquebitur et malleis inferni gravissimis contundetur* ». Ecce supplicia quæ præparavit Christus luxuriosis et impudicis indigne eum summentibus; itaque, immunde peccator, ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedere timeas, nisi prius immunditias tuas penitus laveris. Cum impurum quoddam somniantis visum mentem sancti Hieronymi præoccupaverat, licet in hoc nec venialiter peccasset, ad loca sacra accedere formidabat: *cum me, inquit, nocturnum phantasma deluserit, Basilicam martyrum intrare non audeo*. Heu! quanto magis est, quod ad Christum sumendum accedere verearis tu, qui non solum involuntario phantasmate præoccuparis, verum et voluntariis cogitationibus pluries delectaris; quanto potiore ratione ad trepidandum tu teneris, qui pravis desideriis, tactibus impudicis, ac venereis multis actibus et animam et corpus tuum toties maculasti? Certe est, quod plurimum expavescas; time, o immunde peccator; timorque tuus ita sit efficax, ut ad totaliter destruendum in teipso luxuria spiritum te vere compellat: *statue cultrum in gutture tuo, ut in teipso jugules spiritum luxuriæ, ac etiam spiritum avaritiæ*.

II PARS.

Antequam peccator ad sacram communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum avaritiæ.

Humana vitæ necessitates multas et magnas esse nemo negat: fames enim nos deprimit, sitis præfocet, stringit frigus, calor

dissolvit, paupertas angit; quare ut iis et aliis multis occurramus necessitatibus, temporalibus et terrenis indigemus bonis, quæ quisque cum æquitate et prudentia, absque nimia sollicitudine acquirere et conservare potest ac debet. Unde totalem bonorum fortunæ abdicationem unicuique suadere minime constitui; non dico, quod temporalia omnia quisque abjicere teneatur, ut Christum digne recipiat; solummodo, quod avaritiæ spiritum quisque reseccare, ac in seipso jugulare student, antequam ad Christum avaritiæ inimicum et summe liberalem in Eucharistia suscipiendum sese offerat. Sicut calor et frigus, aestus et hiems, dies et nox inter se opponuntur, ita et sibi maxime adversantur Christus et avarus; Christus, inquit D. Augustinus, avaritiam odio habet; *contradicit Christus avaritiæ; avarus etiam, ut ait idem Augustinus, est Christi inimicus; inimica Christi avaritia.* Cum ideo ita inter se pugnent Christus et avarus, cum tanta sit oppositio et contrarietas inter Christum summo liberalem et avarum qui ad temporalia totis effectibus anhelat, ab Eucharistica mensa arceudi sunt omnes avari, qui per fas nefasque terrena comparare et conservare conantur: *nullus Judas, inquit Chrysostomus, nullus avarus assistat; nam tales mensa non suscipit.* Procul ab Eucharistica mensa omnes usurarii, procul testamentorum defraudatores, procul decimarum fures et pauperum oppressores, procul iniqui omnes bonorum proximi raptores et detentores; non accedat hujusmodi avari ad Christum liberalissimum, hi ad illum in Eucharistia recipiendum non se offerant: *nullus Judas, nullus avarus assistat.* Christus, qui semper et ubique liberalis fuit, in Eucharistia se prodigium exhibet: non enim dat nobis ibi agnum paschalem, non azymos panes, nec manna de celo, sicut dedit patribus veteris Testamenti; non dat ibi librum aliquem, sicut Ezechiel et sancto Joanni Evangeliste, non cibos communes, non aurum, non argentum; præbet seipsum, ac omnia penitus quæ habet et habere potest: *dicere audeo, inquit sanctus Augustinus, quod Deus, cum sit omnipotens, plus dare non potuit; cum sit sapientissimus, plus dare non nesciit; cum sit ditissimus, plus dare non habuit.* Sanctissimus

propheta Zacharias omnia Christi bona in Eucharistia reperiri dicit: *quid, inquit, bonum ejus est et quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum et vinum germinans virgines.* Hæc sunt omnia Christi bona, ibi sunt omnia bona divinitatis et humanitatis ejus; ibi sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ ejus; ibi continentur formaliter, vel eminenter quidquid habere et dare potest: *cum sit omnipotens, plus dare non potuit; cum sit sapientissimus, plus dare nesciit, cum sit ditissimus, plus dare non habuit.* Igitur cum tanta Christi sit in Eucharistia liberalitas, avaros summopere horret, iis adversatur et quælibet avarum veluti Judam respicit, qui veluti Eucharistica mensa indignus procul removeri debet: *nullus Judas, nullus avarus assistat.* Judas est hic homo dives, qui pauperes devorat in abscondito; Judas est iniquus ille Judex, qui pauperum, pupillorum et viduarum jura non tæctur; Judas est mercator, qui lucris et negotiis immersus, conscientiam obliviscitur; Judas denique est quicumque aliena rapit, vel injuste detinet: his autem omnibus, qui Judæ avaritiam participant, ad sacram Synaxim accedere prohibetur: *nullus Judas, nullus avarus assistat.* Mensam Eucharisticam non pro avaris et pro bonorum fortunæ iniquis amatoribus, verum pro iis qui corde et affectu sint pauperes, Deus preparavit: *parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Non diviti avaro, inquit propheta, at pauperi et homini ab affectu terrenorum alieno hanc mensam paravit Deus. Verum est, avaros divites, sicut et alios omnes peccatores, vere et realiter manducare corpus Christi, illudque manducant sacramentaliter, si illud in Eucharistia vere et realiter esse credant; non manducant illud spiritualiter quotiescumque in statu peccati mortalis existentes illud sumunt. Unde de avaris, sicut et de omnibus malis christianis ait Doctor Angelicus, quod *manducant et non manducant corpus Christi; manducant quidem, quia corpus Christi sumunt sacramentaliter; et non manducant, quia virtutum spirituales, id est, salutem animæ non percipiunt.* Et hoc sensu avaris divitibus mensam Eucharisticam non preparavit Deus: quia scilicet avari in ea spiritualiter, atque ad

anime salutem non pascuntur. Et ideo idem propheta ait, quod *edent pauperes et saturabuntur*: edunt quidem et pauperes et divites; saturantur pauperes et non saturantur divites, *quia non comedunt spiritualiter nisi pauperes, id est, contemplores divitiarum*. Si ergo spiritualiter et ad animæ tuæ salutem Christi corpus manducare velis, deponas avaritiam et mundi divitiis certum non apponas: *nullus Judas, nullus avarus assistat*. Quicumque ad sacram Eucharistiam accedunt, a terrenis abstrahi et ad cœlestia sublimari debent: *nihil terrenum cogitent mortales*, inquit S. Jacobus, *Rex enim regum datur illis in cibum*. Christus, qui in Eucharistia sumitur, totus spiritualis est: ipsum ejus corpus in ea latet modo quodam spirituali; et cor illius spirituale, cœlestis, ac a terrenis omnibus est penitus abstractum; quare spirituales similes, cœlestes, ac ab affectu terrenorum remoti sint oportet quotquot ad Eucharisticum cibum sumendum veniunt: *nihil terrenum cogitent mortales, Rex enim regum datur illis in cibum*. Asserit Christus, corpus suum esse in Eucharistia: *accipite et manducate, hoc est corpus meum*; ac dixit etiam quod ubicumque fuerit corpus suum, ibi congreganda forent aquilæ: *ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ*. Ad Christi corpus sumendum congregari debent, non avari, qui sunt quasi lupi rapaces; verum aquilæ, seu homines a terrenis abstracti et ad cœlestia tendentes: ut enim advertit Chrysostomus, *Christus aquilas appellat, ut ostendat ad alta eum debere contendere, qui ad hoc corpus accedit et nihil cum terra ei debere esse commune*. Licet aquila interdum ad terram descendat, dicitur tamen *avis cœlestis*, et ideo aquilam dimittebant Romani in exequiis Imperatorum, quasi videretur anima illorum, quæ cœlos conspiceret. Itaque si ad Christi corpus suscipiendum accedere appetas, ne sis avarus et lupus rapax; esto aquila, esto avis cœlestis, esto a terrenis omnibus penitus alienus: *nihil terrenum cogitent mortales, Rex enim regum datur illis in cibum*. Jamvero heu! quam multi rapaces, quam multi avari ad Eucharistiæ Sacramentum accedunt! inveniuntur principes, duces, judices, advocati, procuratores, ac innumeri omnis status,

omnisque conditionis viri, qui quasi lupi rapaces aliena diripiunt, et tamen ad Christum in Eucharistia recipiendum accedere non formidant. Rapere fere omnes sciunt, restituere norunt pauci et fere omnes suo tempore ad sacram Synaxim veniunt. O quot indignæ et ob avaritiam sacrilegæ sunt communiones! O quot avari in statu peccati mortalis Christum recipiunt! O avaræ, seis haud dubie, quod omnis qui *manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit*; scito etiam, quod durius judicium fiet avaris divitibus, qui alitis præesse, eosque opprimere conantur: *judicium durissimum iis, qui præsumunt, fiet*. Quid respondebis, o avaræ, cum arguet te Christus, dicens: meipsum tibi in cibum dedi et tu nec panem fratri tuo pauperi dedisti: omnia bona mea tibi in Eucharistia largitus sum et tu aliena abstulisti: Prophætæ, Evangelistæ et Ss. Doctores aliena restituenda te docuerunt et restituere noluisti: sciebas, quod ad sacram communionem venire non liceret, quin prius cuique suum reddidisses et reddere recusasti? O avaræ, quid Christo hæc et alia multa exprobandi respondebis? Certe mutus hærebis et ut alter Judas ad æterna supplicia damnaberis. Euge, o avaræ, antiquæ ad sacram Synaxim accedas, *statue cultrum in gutture tuo, ut in teipso penitus destruas et jugules spiritum avaritiæ; ac etiam spiritum vindictæ*.

III PARS.

Antequam peccator ad sacram communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum vindictæ.

Sanctus Ambrosius in valde amœni horti sui ostio amorem perbelle depingi curaverat, et in hujuscæ ostii superliminari hoc lemma scribi jusserat: *amoris ostium, non hostium*; quasi diceret, odia et litigia nullum habere locum in loco, ubi omnia amœna et floribus luxuriantia reperiuntur. Dicendum similiter, ostiolum tabernaculi, in quo sacra clauduntur pignora, esse

amoris ostium et non hostium; hoc namque ostium non patet, nisi charitati, nec Christo ex eo jucunde egreditur, nisi ut se pacificis et concordiam amantibus communicet. In ipso nascentis Ecclesie primordio aliqui contendebant, et *litigabant Judaei ad invicem dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* hi litigabant, inquit Augustinus, *quia panem concordiae non intelligebant*. Alii fideles, qui Eucharisticum panem intelligebant, mutuo charitatis vinculo manebant conjunctissimi; eorum erat cor unum et anima una; et si quandoque aliqua inter illos subhoriretur rixa, promptissime extinguebatur; nec aliquis ad sacram Synaxim accedebat, quin prius fratri suo reconciliaretur, illicque sacro pacis fodere conjungeretur: *ignoramus sine pace communionem*. Istitis autem temporibus multos habemus litigantes Judaeos; nunc inter Christianos multi sese rodunt, dilacerant, devorant, odique ac invidiae flammis exardescentes Eucharistica mysteria nonnunquam impudenter participant. Isti litigant, quia *panem concordiae non intelligunt*; isti litigant, quia non probe norunt, ad sacram communionem veniendum esse per amoris et concordiae ostium; *amoris ostium et non hostium*. Hoc ostio ad Eucharistiam sumendam speciali et mirabili modo intravit sanctus Joannes Eleemosynarius, qui cum die quadam ad sacra mysteria celebranda, jam sacerdotalibus esset vestibus indutus, acceptae ab aliquo clerico injuria memor, iis se exiit, clericum adivit, ac ab eo veniam petit, quasi illi injuriam intulisset, et deinde ad celebrandum reversus est. Hic certe non fuit ex litigantibus Judaeis, fuit ex charitate ardentibus christianis, qui per pacis et concordiae ostium ad sacram communionem venit. Sanctissimum hunc Patriarcham imitemur; pacis et concordiae ostio ad sacram Synaxim simul cum illo veniamus; et si tanti viri non satis urgeat exemplum, serio perpendamus Christum, quem recipimus, esse pacis autorem, Dominum et magistrum; hic est *author*, qui pacem nostram fecit; *Dominus*, qui pacem nobis praecipit; et *magister*, qui pacem suo nos exemplo docet. Nostis, fratres, quomodo protoparentis peccato aeterni Patris inimici facti sumus; infandum enim hoc

crimen ita eum adversum nos exacerbaverat, ut apud eum nullus nobis gratiae et misericordiae esset locus; quin contra nobis omnibus veluti inimicis et reis aeterna supplicia praeparavit. In hunc mundum veniens Christus, pacis nostrae author et princeps fuit; hic non fuit *dissensionis Deus, sed pacis*; aeterni enim Parentis iram placavit, et *interficiens inimicitias in semetipso, pacem nostram felicissime perfecit*. Ergo cum Christum pacis nostrae autorem in Eucharistia recipimus, quis ad eum accedere audeat odii et vindictae spiritu succensus? Certe qui hoc spiritu inflammatus ad eum veniret, non illum coleret, at illi injuriam faceret: *pacis author non bene sine pace colitur*. Certe qui hoc inflammatus spiritu ad sacram communionem accederet, Christum pacis autorem non pacificum et concordem imo discordem et inimicum infensissimum inveniret; quia, ut ait D. Augustinus, *non potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum christiano*. Certe qui Christum pacis nostrae autorem sic reciperet, non illum haberet pro se, sed contra se: *qui accipit mysterium unitatis, et non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed contra se*. Antequam ergo, o christiane, ad Eucharistiam recipendam venias, omnes iracundiae et vindictae motus e corde tuo penitus expellas, ut Christum pacis autorem colas, ac illum benevolam experiaris, *ac etiam ut Christo, qui pacem praecipit, obtemperes*. Praecipit omnibus Christus, ut proximum diligere: *hoc est praecipitum meum, ut diligatis invicem*. Generali huic praecipitum speciale aliud superaddidit, quod solummodo tempus respicit, quo quisque ad sacram communionem accedit; praecipit enim quod tunc maxime e corde suo omnem odii et vindictae spiritum quisque eliminet, ac quod fratri suo reconcilietur: *si offers, inquit, munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo*. In qua verba sanctus Hieronymus ait: *si munera nostra absque pace offerre non possumus, quanto magis nec Christi corpus accipere?* Ecce Christi praecipitum, quo a nobis omnem vin-

dictæ spiritum expellere jubet, antequam ad altare munus nostrum offeramus; et a fortiiori idem a nobis fieri imperat antequam sanctissimum ejus corpus recipiamus. Quapropter, o christiane, cum hoc præcipiat Christus, ejus mandato obtempera, nec ad sacram Synaxim accedas, quin prius fratri tuo reconciliatus fueris: *vade prius reconciliari fratri tuo*. Cum Jacob a domo soceri sui Laban aufugisset, ac idola ejus furatus esset, iratus Laban, eum in manu forti insecutus est, et cum illum deprehendisset, ad se reversus dixit illi: *nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum, sed Deus Patris vestri heri dixit mihi: cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius; et ideo illi pepercit, ac eum illo foetus iniiit. O christiane, Deus ad te sicut ad Laban locutus est dixitque tibi, ut parceres inimicis, antequam sacra mysteria reciperes; dixit tibi: vade reconciliari fratri tuo; quare priusquam ad sacram communionem accedas, die in temetipso: præcepit mihi Christus, ut injuriam mihi ad hoc homine illatam condonem: præcepit mihi Christus, ut inimico huic mihi infensissimo ex corde paream; præcepit mihi Christus, ut omnes odientes me diligam, ac iis reconciler: vade reconciliari fratri tuo; ideo cum hoc mihi præceperit Christus, antequam sacram Synaxim adeam, omnibus parcam, ac omnem vindictæ spiritum e corde meo tollam. Cumque vindictæ spiritus ante communionem e corde sit auferendus, quia hoc præcipit Christus: est etiam tollendus, quia id suo exemplo docet Christus. Christus, qui præceptum de diligendis inimicis tulit, eorum dilectionem et in cruce, et in Eucharistia suo nos exemplo docet; in cruce, ubi pro crucifigentibus orat; et in Eucharistia, ubi impedit, ne angeli indigne communicantes illico interimant. Promisit Deus, se arcum in nubibus positurum in signum pacis et fœderis: *arcum meum ponam in nubibus, et erit signum fœderis inter me et inter terram*. Arcus ille, ut ait Rupertus abbas, est *Christus Dei Filius*. Et revera Christus in cruce et in Eucharistia est arcus fœderis et pacis; cur enim putas, Patrem æternum crucifigentes Judæos non pessumdedisse? Certe quia Christus erat in cruce tamquam arcus fœderis et pacis;*

cur etiam similiter indigne Eucharistiam suscipientes non statim perimunt angeli? Certe quia Christus est in Eucharistia tamquam arcus in nubibus, ibique sicut in cruce pro nobis orat, Patris iram placat, ac ad ultionem paratos angelos comprimit; ut enim asserit sanctus Paschasius, *ultores angeli nec semel indigne communicanti parcerent, nisi bonitas Christi gladium suspenderet et removeret interdum momentaneam mortem. Unde Christo totum debemus adscribere, qui suas etiam injurias libenter remittit, nisi pro delinquentibus in se, sicut prius in cruce fecerat, etiam se Patri offerendo, idoneus exorator intervenit*. Quare cum Christus in Eucharistia pacem, concordiam et amorem proximi suo nos doceat exemplo, tanti, quæso, magistri se quisque discipulum exhibeat, nec ad illum recipiendum accedat quis, nisi prius omnem odii et vindictæ spiritum a corde suo expulerit; ridiculum enim foret, inquit Tertullianus, si ad Christum pacis authorem et Doctorem iret qui odii et dissidii spiritu esset incensus: *quid est ad pacem Dei accedere sine pace?* Quotiescumque ergo, fratres, de Eucharistia suscipienda cogitabitis, dicat quisque intra se: Christus, quem accepturas sum, pacem nostram fecit, nec ad illum præcepit et pacem exemplo nos docuit; quamobrem ad illum veniam in pacis spiritu, omnemque vindictæ spiritum penitus a me tollam. Theodosia Leonis Armeni imperatoris uxor, videns Michaëlem Balbum strenuum hominem ad supplicium pridie Nativitatis Christi duci, quia fuerat injurius imperatori, zelo concordie et amoris proximi percita, maritum adiit, dixitque ei: *memor esto, imperator, te die crastina fore participem corporis sacri ejus, quem nihil æque potest ac concordia demereri; ob amorem Regis pacifici esto et tu princeps pacificus. Morem gessit ille bene suadæ uxori et pepercit. O frater, quotiescumque in corde tuo erga inimicos aliquis excitabitur iracundiæ et vindictæ motus, memor esto, te intra aliquod tempus fore participem corporis sacri ejus, quem nihil æque potest ac concordia demereri; ideo ut dignus efficiaris ad regem illum pacificum accedere, esto et tu pacificus, omnesque vindictæ motus in teipso penitus extingue. Sume tandem in manu*

tua sanctum gladium, ut in tempo luxuriæ, avaritiæ et vindictæ spiritum jugules; et sic dignus fies, qui Christum in Eucharistia sumas et in gloria possideas. Amen.

CONCIO SEXTA.

Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).

Mutaberis in virum alterum (1 Reg. 10, 6).

Suum serio examinare conscientiam, peccata sua detestari, ea omnia confiteri, ac ea jugulare, magnas ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum digne recipiendum preparationes esse nullus diffidet. Alia tamen, meo quidem judicio, major est preparatio, nempe *vite mutatio*, quam quasi unicam adducit S. Augustinus, dicens: *mutet vitam, qui vult accipere vitam. Nam, si non mutet vitam, ad judicium accipiet vitam.* Et revera, quid peccatori intima cordis sui pio examine scrutari prodest, si semper idem in se manet? Quid ei prodest, amarissimo cordis dolore cruciari, si eosdem semper ad peccandum affectus habeat? Quid prodest ei, sua penitus in sacramentali foro declarasse peccata, si nulla in ipso cordis et voluntatis fiat mutatio? Certe hæc omnia parum prosunt. Igitur hodie homini peccatori ad sacram communionem accedere cupienti morum mutationem pro viribus suadere conabor. Sauli dicebat olim Samuel: *mutaberis in virum alterum*; dicam similiter hodie cuique peccatori, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumere peroptanti, quod mores et vitam in melius mutare debeat: *mutet vitam.* De hac vite mutatione ista erit concio. Ave.

Ex peccatoribus, qui ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiendum accedunt, aliqui fecte et non vere, alii partim et non totaliter, alii ad tempus et non pro semper pravos mores immutant. Qui mutantur fecte solum et non vere, simulatores sunt et hypocrite; qui partim tantum et non totaliter

mutantur, sunt tepidi et ignavi; et qui ad tempus dumtaxat, non pro semper mutantur, sunt inconstantes et stulti, qui ut luna mutantur: *stultus sicut luna mutatur.* Ecce quomodo multi ex peccatoribus mutantur antequam ad sacram communionem veniant; qui autem recte sapiunt, longe aliter mutabuntur, eorumque mutatio non erit ficta, sed vera; non erit dimidiata, sed integra; et non erit ad tempus, sed in perpetuum. O peccator, qui peccatorum sarcina gravaris; o peccator, qui pravis habitibus constrictus detineris, et qui sub demonis jugo ingemistis; peccator, inquam, qui Christum sub speciebus Eucharistiæ latentem sumere expetis, muta prius vitam tuam vere, muta totaliter, muta constanter; mutatio tua sit: 1. vera et non ficta; 2. integra et non partita; 3. constans et non varians. Antequam peccator sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiat, mutari debet vere, totaliter et constanter; en tres hujus concionis partes.

I PARS.

Antequam peccator sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiat, mutari debet vere.

Non est qui non stupeat, si attente et serio recogitet, quomodo peccatores innumeri in sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti susceptione se genere soleant; nonne enim omni prorsus stupore et horrore dignum, quod tot ebriosi, tot luxuriosi, tot publici usurarii, tot iniqui bonorum proximi detentores, tot blasphemii, totque alii omnis generis peccatores sanctissimum hoc Sacramentum frequenter recipiant (1), nec tamen qualiter-

(1) Utrum revera auctoris ævo ac suis in regionibus frequenter hujus furfuris Christiani sacre mensæ accederent, ignoramus; nec facile quis credit, quæ ætate vel ipsi probi fideles raro, sive duobus vel tribus vicibus singulis annis Eucharistiæ panem se resuscitent, licentioris autem vita sectatores pluries communicasse. Quidquid hæc de re sit, nostra profecto ætate viæ est reperire aliquis adeo nequam ut frequenter committet, et vitulis indulgeat. N. E.

cumque in melius mutantur? Post quatuor, sex et viginti communiones, semper idem et sæpe pejores videntur; non in melius, imò in pejus sæpe convertuntur; et accepto semel, bis et pluries angustissimo hoc Sacramento, sunt ebriosi, luxuriosi et aliis vitis dediti, sicut antequam illud reciperent. Stupete coeli super hoc; et vos, o peccatores, antequam ad sacram Synaxim accedatis, a vitis declinate, peccata abijcite, vitamque et mores, non fiete, sed vere in melius immutate. Præviam hanc mutationem docuit Deus in manna, quod Judæis in deserto ad vescendum subministravit; dedit enim eis Deus et coturnices et manna; hac tamen differentia, quod cum dedit eis coturnices, eas intra castra et intra tentoria eorum misit: *coturnices detulit, et demisit in castra*; cum autem dedit eis Deus manna, non illud misit in castra, sed extra, ita quod populus e castris egredi cogere, ut manna colligeret: *egrediatu- r populus et colligat*. Cur Deus qui populum e castris egredi non vult, ut coturnices capiat, eum egredi vult, ut manna colligat? Vult, inquit Rupertus Abbas, populum e castris egredi ad colligendum manna, ut doceat, quod ad manducandum manna Eucharisticum, *egrediendum de pristina conversatione, de vetustate vite. Nondum enim deposito vetere homine*, inquit, *non est nobis hoc manna colligere, hoc manna manducare*. O peccator, si manna Eucharisticum comedere expetas, in teipso fieri debet mutatio, adeo ut deposito vetere homine, in novum transeas; annihilari debet in te vetus homo cum actibus suis, et formari homo novus, qui secundum Deum creatus est: *expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis et induentes novum*. Si enim hæc in te prius non fiat mutatio, Eucharisticum manna sumere non debes: *nondum enim deposito vetere homine, non est nobis hoc manna colligere, hoc manna manducare*. Inter multa figurarum genera, quibus præsignificatum fuit sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, nil expressius, quam manna Israelitis a Deo missum, illud prænotasse videtur. Et si attendamus, quo nomine insignitum fuerit manna, quomodo a Deo missum sit, et quæ dispositio ex parte eorum qui illud recipiebant, requireretur; hæc omnia pecca-

tores docent, prius mutandam esse vitam, quam Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipiant. Quoad nomen, sciunt omnes, quod a David vocatur panis angelorum: *panem angelorum manducavit homo*. Modus quo mittebatur, in sacra Scriptura describitur, ubi dicitur, quod antequam mitteretur manna, levis quidam flaret ventus, quasi ad scopandam terre superficiem; et deinde albus quidam a Deo mitteretur ros, quo tegebatur terra, ut in locum purum ac mundum manna caderet. Quoad præparationem desideratam in his qui manna manducabant, talis esse debebat, ut illud sumerent peccati mortalis immunes, sive in statu gratiæ, quia cum a justis manducabatur, in eo omnis saporis suavitas degustabatur: *omne delectamentum in se habentem*; cum vero a peccatoribus comedabatur, nauseabant super illo cibo: *anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo*. Ecce quomodo vocaretur, mitteretur et reciperetur manna; quæ omnia peccatores vitam mutare docent, antequam Eucharisticum manna comedant; ideo enim manna vocatur *panis angelorum*, ut discant peccatores, quod ut digne Eucharisticum manna recipiant, vitam suam scelerosam in vitam puram et angelicam mutant necesse est; ideo etiam cadens a coelo manna ventus levis terram scopans, et ros candidus terram tegens præcedebat, ut discant peccatores, scopanda corda et corpora, ac divini gratiæ splendore ornanda antequam divinum manna in Eucharistia residens comedere presument; ideo tandem peccatores in manna nil suave et palato jucundum degustabant, nisi prius peccata abjecissent, ac vitam in melius commutassent, ut hinc discant quicumque peccatis gravantur, quod ut digne sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipiant, sua abdicare peccata, ac vitam in melius mutare debeant. Ecce, o peccator, mutationem in te efficiendam antequam Eucharisticum manna manduces; quæ nisi in te non prius contingerit mutatio, ad illud celeste manna manducandum accedere non debes: *nondum enim deposito vetere homine, non est nobis hoc manna colligere, hoc manna manducare*. Deus, qui per manna præsignificare voluit, vere mutari debere peccatorem antequam angustissimum Eucharistiae Sa-

cramentum recipiat, hoc idem indicat et manifestat per *transubstantiationem*, seu per mutationem substantiæ panis et vini, quæ fit in consecratione. Docet enim fides, per verba consecrationis a Sacerdote, Christi personam agente, prolata, totam panis et vini substantiam destrui, ac in corpus et sanguinem Christi vere mutari, transmutatione mirabili, quam aptissimo vocabulo sacra Synodus Tridentina vocavit *transubstantiationem*. Similis autem in peccatore fieri debet mutatio, seu morum reformatio, ita quod cum ad sacram Synaxim accedere cogitat, vitam et mores vere immutet, ac tunc desinat esse quod erat, et in illud transeat quod non erat; tunc horreat perseverare in malo, studentque declinare a malo et facere bonum; tunc non idem in se manere, at in melius mutari oportet. Cur enim Christus sub speciebus Eucharisticis veniens, hanc in pane et vino mutationem fieri vult? Anne quia simul cum panis et vini substantia sub speciebus Eucharisticis remanere non possit? Nequaquam; hoc enim si facillimum foret, imò et ita fieri debuisse videretur, ut accidentia sine subjecto non existerent; cur ergo hanc in pane et vino mutationem fieri vult? hoc equidem vult, ut peccatores doceat, quod antequam ad sanctissimum Eucharistia Sacramentum recipiendum veniant, eos vere mutari necesse sit. Et ut hoc sine fundamento dictum non putetur, regium Prophetam hac de re disserentem audiamus: *parasti, inquit, cibum illorum, quoniam ita est preparatio ejus*: quasi si diceret: Eucharisticum cibum Deus hominibus preparavit per mutationem et transubstantiationem, quæ fit in consecratione: *parasti cibum illorum*; et ideo cibum Eucharisticum hoc modo Deus preparavit, *quoniam ita est preparatio ejus*; seu ut discant peccatores, quod simili modo se preparare ac vere mutare debeant, antequam cælestem hunc cibum recipiant. Hanc a peccatoribus preparationem Deus expostulat, hanc in iis mutationem fieri peroptat, hanc eos docet per mutationem substantiæ panis in corpus suum; et si priusquam ad mensam Eucharisticam accedant, vitam et mores non mutant, insensibiles fiunt, ac ipsis creaturis insensibilibus duriores et insensibiliores: *cum irrationalis creatura scilicet panis, per*

cerbum Dei concertatur in corpus Christi, quanta, inquit D. Thomas, erit peccatoris duritia, si Spiritus Sancti operationibus ad conversionem non perducatur! O peccator, per veram mutationem, quæ fit in pane et vino, docet te Deus veram mutationem in te perficiendam cum ad sacram communionem accedis, et tamen idem semper in te remanes; ante communionem avarus eras, luxuriosus eras, usurarius eras; et post communionem avarus es, luxuriosus, usurarius, ac idem semper es; o quam magna dicenda duritia tua! Certa durior es ipsis creaturis insensibilibus, quæ vere Christo veniente mutantur: *cum irrationalis creatura, scilicet panis, per verbum Dei concertatur in corpus Christi, quanta erit peccatoris duritia, si Spiritus Sancti operationibus ad conversionem non perducatur!* Peccatores ante communionem vere mutari debere, variæ suadent rationes; unicam solum adducam, quod scilicet, si homo peccator ante communionem vere non mutetur, ita quod saltem omnia peccata mortalia non abiciat, cibis Eucharisticis erit quasi gladius, quo spiritualiter occidetur. De muliere, quam in statu peccati mortalis et antequam vitam mutaret, ad sacram communionem accessit, ait S. Cyprianus, quod *non cibum, sed gladium sibi sumpsit*: similiter quotquot indigne et mortalis criminis rei accedunt, quasi gladium eos misere laceraturum in sua viscera traiciunt: *non cibum, sed gladium*. Cibis Eucharisticis similis est panis subeinericio, qui simul panis fuit et gladius; licet enim nihil commune sit pani, qui nutrit ad vitam, cum gladio qui cedit ad mortem, subeinericius tamen panis, de quo loquitur liber Judicum (7), panis quidem erat, et panis vocabatur; et hic panis erat etiam gladius Gedeonis percutiens et subvertens Madianitas: *non est hoc aliud nisi gladius Gedeonis*. O panem mirabilem, qui panis est Israelitis et gladius Madianitis! o veram Eucharistici panis figuram! Eucharistia enim est panis bonis sanctificante gratia exornatis, et est gladius peccatoribus, qui nondum mutata vita illam sumunt; est panis, quo nutriuntur, impinguntur et vividantur justi; et est panis, quo veluti gladio spirituali trucidantur mali: *mors est malis, vita bonis*. De

mirabili isto pane sumpserunt Petrus et Judas, ille ad vitam, iste ad mortem: *de uno pane et Petrus et Judas accepit; Petrus accepit ad vitam, Judas ad mortem.* Idem accidit omnibus, qui ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiendum accedunt; si enim gratia, tamquam veste nuptiali induantur, et debite se præparaverint, cum Petro cœlestem hunc panem accipiunt *ad vitam*; rei autem peccati mortalis, nisi priusquam accedant vitam mutant, supersubstantialis hic panis est illis *ad mortem*, et est quasi gladius, quo illis mors spiritualis infertur: *mors est malis, vita bonis.* Quamobrem, o peccator, antequam accedas, vitam muta: *mutet vitam, qui vult accipere vitam.* Cibum hunc Eucharisticum non sumas ex consuetudine, non sumas ut bonus et justus videaris; ante illius susceptionem vere vitam et mores immuta: *mutet vitam.* Panis Eucharisticus vocatur *panis facierum*; quia, ut dicunt multi, Christus in Eucharistia duplicem faciem gerit, faciem scilicet Dei et faciem hominis; dicitur etiam *panis facierum*, quia in Eucharistia Christus et faciem Patris misericordis et faciem severi judicis præfert; est in Eucharistia, ut Pater misericors pro justis, quos bonis et gratis suis replet; est etiam in ea ut justus et tremendus iudex respectu peccatorum, adversus quos duram sententiam dicit, nisi mutata prius vita accedant; et quibus spirituales animæ mortem infert, eosque per peccatum mortale jam mortuos quasi morte secunda plectit, ac æternam mortem minatur. Desine ergo, o peccator, perverse agere; convertere ad Dominum Deum tuum, et antequam ad sacram Synaxim accedas, muta vitam tuam vere: *et eam muta etiam totaliter.*

II PARS.

Antequam peccator sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum recipiat, mutari debet totaliter.

Per consecrationem, virtute verborum a Sacerdote prolatorum, fit transubstantiatio, seu conversio totius substantiæ panis

et vini in totum Christi corpus et sanguinem; non fit solum transformatio, seu mutatio formæ in formam, fit transubstantiatio, idest mutatio totius substantiæ panis et vini in totam corporis et sanguinis Christi substantiam; ut enim in Concilio Lateranensi habetur, *verum Christi corpus et sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis et vini veraciter continetur; transubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem.* Non aliqua solum substantiæ pars mutatur; tota et totaliter panis et vini substantia immutatur, ac transubstantiatur: *transubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem.* Quo docemur, nos non in parte solum, verum in toto mutandos, cum ad sacram communionem accedimus; non ita mutandi sumus, ut pars vitiorum vigeat et remaneat; e contra totaliter nos mutari oportet, ita ut ablegatis omnibus peccatis, virtutes summo affectu sectemur: tanta in nobis fieri debet mutatio, ut deposito veteri homine, in novum, seu in Christum transeamus, eumque induamus: *induimini Jesum Christum.* Quando quis baptizatur, totus immutatur et Christo quasi induitur: *quicumque baptizati estis, Christum induistis.* Cum baptizatur homo, per baptismum non solum in eo destruitur peccatum originale, nec solum per spirituale hoc lavacrum a quibuslibet peccatis actualibus mundatur, verum sublatis quibuscumque peccatis, ipse supernaturales fidei et charitatis habitus in se recipit, ac proinde totus immutatur et quasi Christum induit: *quicumque baptizati estis, Christum induistis.* Similiter, cum homo peccator ad sacram Synaxim accedere proponit, seipsum prius quasi baptizare debet: *qui manducet hunc panem, spiritaliter renascatur.* Non debet quidem denuo baptizari baptismi Sacramento qui iterari nequit, et tamen debet quasi baptizari, quia sicut per Baptismi receptionem homo totus immutatur ac ex filio diaboli fit filius Dei, et quasi alter Christus, cujus virtutes induit; ita et quotiescumque peccator de Eucharistiæ susceptione cogitat, baptizari debet, id est totaliter mutari, ita quod a peccatore in justum, et a filio diaboli in Christum immutetur. Unde D. Augustinus sic Christum loquentem inducit: *sunt cibus grandium, nec tu me in te mutabis, sicut cibum*

carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Quasi dicat, ego sum cibus iustorum, qui apud me magni sunt: *sum cibus grandium*; ne ergo accedas, o peccator, nisi prius justus efficiaris; nec putes me a te ita manducari, ut in te convertert, debes tu in me mutari, ita ut pravos tuos mores totaliter exuas, ac meos induas. Cum alii manducantur cibi, quod manducatur in manducantis substantiam convertitur; at ego, inquit Christus, in te non mutabor, e contra tu in me mutari debes, ita ut quidquid in te est veteris hominis penitus expellas, ac virtutibus meis prelearis; hæc est totalis mutatio, quam ante communionem fieri oportet: *nec tu me in te mutabis, sed tu mutaberis in me.* Pluribus demiratus sum perfectam et totalem mutationem, quæ in Magdalena contigit; hæc erat *mulier in civitate peccatrix*, cujus peccata multa et magna universæ civitati innotescebant; hæc erat, de qua *septem demonia exierunt* (Luc. 8), id est, ut ibi exponit Glossa, *universa vitia, quibus plena fuerat*, quippe, ut notat S. Gregorius, *septenario numero summa universitatis exprimitur*; tota erga universitas vitiorum in Magdalena reperiebatur. Quæ autem vitis scatebat, Christum videns et tangens totaliter conversa et mutata est; ut enim Christum in domo Pharisei diversari scivit, illum adivit, ad pedes ejus procidit, lacrymis eos lavit, ac ita immutata est, ut tot deinde rutilaverit virtutibus, quot antea vitis fœdabatur; *ad numerum virtutum convertit numerum criminum.* O mirabile Magdalensæ mutationem! cum ergo hæc mulier Christum videns et tangens totaliter mutetur, quanto perfectius mutari debet peccator antequam ad sacram communionem accedat, in qua non Christum videre et tangere, ast quod magis est, illum vere et realiter intra seipsum recipere cupiat? Certe tunc totus et totaliter mutari decet; ita ut destructo intra seipsum corpore peccati, totus in Christum immutetur, ac virtutibus ejus fulgeat: *nec tu me in te mutabis, sed tu mutaberis in me.* Serpentis prudentiam et laudat, et nobis imitandum proponit Christus, dicens: *estote prudentes, sicut serpentes.* Hæc autem serpentis prudentia in hoc potissimum elucet, ut ait S. Epiphanius, quod ad fontem

libiturus non accedat prius quam totum, quo turget, venenum effundat; *habet, inquit, hanc prudentiam serpens, velut natura rerum docti de hoc animali tradunt; quando enim siti pressus a latibulo procedit ad aquam, ut bibat, non simul accipit secum venenum, sed in latibulo relinquit et sic progressus potum aquarum sunit.* Magna quidem hæc est serpentis prudentia, quia si aquam frigidam frigidum veneno infunderet, ipse protinus moreretur, ac vita potius, quam sitis ejus extingueretur. Ecce serpentis prudentiam, cujus nos imitatores esse vult Christus; optat enim, ut antequam ad ipsum fontem aquæ vivæ in Eucharistia residentem veniamus, mortifera peccatorum nostrorum venena effundamus. *Serpens, ait S. Ambrosius, cum venerit ad bibendum aquam, priusquam bibat, extra fontem evomit venenum suum, et postea bibit.* Ita et nos, quando ad altare Domini communicaturi accedimus, deponamus venenum pessimum; hoc est, iracundiam, odium, invidiam, falsitatem, etc. et sic ad altare Domini, corpore et sanguine ejus satiemur. O peccator, esto ita prudens, ut ad Christum omnium gratiarum fontem in Eucharistia manentem non accedas, nisi prius omnium peccatorum tuorum venena speris et procul expuleris. Ad hæc aliam quoque imitare serpentis prudentiam, nempe pellis mutationem; non enim in hoc solummodo serpentis elucet prudentia, quod venena evomat antequam ad fontem potaturus veniat, sed in hoc etiam, quod *pellem mutat*, ut ait Theophylactus; sic, o peccator, esto prudens sicut serpens, ita quod pessimum peccatorum virus effundas, ac te totum immutes. O peccator, iracundiæ, invidiæ, iræ, ac alia veteris hominis venena evome, teque totum in novum hominem muta. Antequam ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumendum veniam, ablegatis omnibus peccatis tuis, humilitatem, patientiam, charitatem et alias Christi virtutes sectare, ejus mores indue, ac te totum in illum quasi immutes; *nec tu me in te mutabis, sed tu mutaberis in me.* Multos reperire est, qui hæc serpentis prudentiam imitati sunt; unum hic adducere placet, nempe sanctum Guilielmum Aquitanie ducem. Hic schismaticus et schismati-

corum protector erat; Pictaviensem episcopum; ac ipsum summum Pontificem summe oderat; varios episcopos ab illorum Ecclesiis expulerat et innumera alia crimina perpetraverat. Precibus, obsecrationibus, ac variis rationibus frustra a viis pessimis illum avocare conatus est D. Bernardus; tandem inspirante Patre luminum, vir sanctus assumpto supra patenam sanctissimo Sacramento, ad Comitem conversus, sic illum affatus est: rogavimus te et speravisti nos; supplicavimus tibi et contempsisti. Adest iudex tuus, in cujus nomine omne genu curvatur, celestium, terrestrium et infernorum. Adest iudex tuus, in cujus manu illa tua anima deveniet. Numquid et ipsum spernes? numquid et ipsum sicut servos ejus contemnes? *Videns Comes Abbatem sacratissimum Domini corpus ferentem in manibus, expavit et dirigit, membrisque tremebundis metu et dissolutis, quasi amens solo prodegitur, salvus per barbam defluentibus, ac cum profundis efflans gemitibus.* Ecce serpentem, qui presente Christo venena effundit; ecce peccatorem, quem criminum suorum poenitet. Dein totaliter convertitur et immutatur; nam protinus Pictaviensem episcopum, quam ab Ecclesia sua expulerat, in pacis osculo recepit, ac ad propriam sedem redexit; postea summo Pontifici obtemperavit; ac denique vir sanctissimus evasit. O peccator, si famosus hic schismaticus ad sanctissimi Sacramenti presentiam totaliter convertitur, cur tu totus et totaliter non immutaris, cum non solum ad videndum, verum etiam ad sanctissimum hoc Sacramentum recipiendum accedas? mutare, o peccator; muta teipsum totaliter antequam ad communicandum accedas: *mutet vitam qui vult accipere vitam. Et muta etiam teipsum constanter.*

III PARS.

Antequam peccator sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipiat, mutari debet constanter.

Perbelle dixit Albertus Magnus, quod *ex sumptione Eucharistiae nullus malus fit bonus.* Procul dubio ex sumptione

Eucharistiae, qui bonus est, melior fit; malus autem seu peccati mortalis reus, per Eucharistiae sumptionem non fit bonus: cum enim Eucharistia vivorum sit Sacramentum, non mortuorum, haec malos et per peccatum mortale mortuos non vivificat, nec bonos efficit; communicantes bonos et vivos requirit; ideo antequam homo peccator ad sanctissimum hoc Sacramentum recipiendum accedat, mutari et bonus fieri debet totaliter et *constanter*, firmo nempe et constanti proposito non amplius peccata iterandi: oportet ut vitiorum suorum idola frangere statuatur, atque in perpetuum bonis operibus insudare; ac omni virtutum generi vacare decernatur. Constantem hanc mutationem docuit Oseas propheta, dicens; *vivent tritico et dicent, quid mihi ultra idola?* ait Propheta quod *vivent tritico*, id est, ut explicat Nicolaus de Lira, *Eucharistiae Sacramento, quod conficitur de pane triticeo.* Hi autem qui hoc Sacramentum vivunt et qui ad illud sumendum accedent, dicere debent, *quid mihi ultra idola?* quid mihi idolum avaritiae quod tandem coluit? quid mihi idolum luxuriae, cui toties incensa obtuli? quid mihi superbia, cui veluti divinitati pluries sacrificavi? haec idola nihil mihi amplius erunt, haec protinus abjicio, iis aeternum vale dico, iisque abrenuncio, ut toto vitae meae tempore Christo Domino totis affectibus inserviam, Jacob patriarcha sacrificium Deo oblaturus, *convocata omni domo sua, ait, abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt et mundamini, ac mutate vestimenta; surgite et ascendamus in Bethel.* Nihil mysterio vacat in contextu illo Geneseos, ac omnia ad rem nostram dicta esse videntur, Jacob enim, antequam Deo sacrificet, domum suam, seu domesticos suos convocat; *convocata omni domo sua:* o peccator, antequam ad sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumendum venias, convoca domum tuam, seu omnes animae tuae potentias, eas collige, ut tanto mysterio attendant, reminiscatur memoria beneficiorum a Christo acceptorum; reogitet intellectus quanto amore nos prosequatur Christus, qui seipsum nobis in cibum dare dignatur; ardentissimis amoris affectibus erga ipsum voluntas tua accendatur: hoc modo, o peccator, convocanda est domus tua, ut digne Christum reci-

pere merearis. Insuper abjiciendi sunt dii alieni; *abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt*. Habent oculi deos suos, scilicet corporum formas egregias, quibus sæpe sæpius impii devotentur; suis etiam aures capiuntur idolis, nempe sermonibus obscenis, vel famam denigrantibus, quibus audiendis delectantur; gustui sua sunt simulacra, dapes scilicet exquisitæ quibus delinitur et obsequia pretiosa, quæ nimio cum affectu appetit; omnia domum quæ plus quam Deum diligimus, idola nostra sunt. *Quod quisque plus amat, hoc illi deus est*. O peccator, antequam ad sacram Synaxim venias, hæc omnia idola scito necessario derelinquenda, et abjicienda et procul pellenda, ita ut nunquam ad illa revertaris; *abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt*. Subjicit Jacob, *mundamini, ac mutate vestimenta*; siquidem eliminatis idolis ac omnibus peccatis, quisque ante communionem seipsum mundare, ac penitus mutare debet, ita quod non amplius veteris hominis veste induatur, at solum veste nuptiali gratiæ. Et, ut docet Jacob, hanc mutationem debere esse firmam et constantem; ideo subdit, surgendum esse à peccato et ascendendum in Bethel: *surgite et ascendamus in Bethel*. O peccator, antequam ad sacram Synaxim accedas, surge ab omni peccato et ascende in Bethel, seu in domum Dei, ut ibi ab omni occasione peccandi elongatus, constans ac firma sit tua mutatio. Non sis similis Judæ, de quo divus Augustinus ait, *quod sui semper similis mansit, hoc est, tremende illius mensæ repletus cibo, nihil prorsus immutatus aut emendatus est*. Ne imiteris hunc proditorem: ad sacram communionem accedens, mutare totaliter et constanter; firmoque proposito idola tua haud amplius adorare statuas. Cum viator esset Elias, ac impie Jezabelis persecutionem fegerat, post longi, arduique itineris laborem, fame, siti, infirmitate, tedio vite, ac nimia lassitudine quasi deficiens, project se sub juniperum, ibique obdormivit. Ibi que, ut ait sacer textus, ecce angelus Domini tetigit eum, et dixit illi, *surge et comede*. Respexit Elias et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aquæ; comedit ergo et bibit et rursus obdormiit. Reversus angelus Domini se-

cundo tetigit eum, dixitque illi: *surge*. O angele Dei, cum dederis Eliæ, quod comederet, da etiam, ut postquam comedit, aliquantulum quiescat et dormiat. Cur enim hominem illum ab itinere oppido fatigatum, postquam manducavit, tantisper decumbere et dormire non sinis? res mysterio non vacat, panis namque subcinericius, quem comedit Elias, *figura est panis Eucharistici*, ut ait Lyranus: antequam autem comedatur Eucharisticus panis, surgendum a peccato, ac vita in melius mutanda; postquam quis ex eo comedit, non amplius decumbendum est, neque amplius dormiendum in peccato, sed constanter in bono perseverandum: mutatio quæ fit antequam quis ex pane Eucharistico manducet, firma esse debet et constans, ita ut qui ex eo comedit, non amplius in peccatum incidat, nec in peccato obdormiat. Tamen heu! quam multi postquam sanctissimum Eucharisticum Sacramentum receperunt, in prima peccata recidunt et in peccatis suis obdormiunt! *Multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi*. ait D. Paulus, Non pauci, sed multi sunt imbecilles et instabiles, qui damnabili inconstantia, post Eucharistiæ susceptionem, in priora peccata revolvuntur, ac peccatis suis Christo, quem intra se receperant, gravem injuriam inferunt. Hi quodam modo Judæis similes efficiuntur, qui in die Palmarum honoris causa vestimenta sua et ramos olivarum straverunt in via, qua Christus erat transiturus, illum etiam hac die filium David proclamaverunt, illi benedixerunt, eum in nomine Domini venisse confessi sunt; tandem universa civitas Jerosolymitana commota est, ut eum magnifico reciperet; paucis autem ab hinc diebus Judæi maxima inconstantia delinquentes non sua sternunt vestimenta, ut Christum honore afficiant, imo ad irrisionem purpurea illum veste induunt; ad illius pedes ramos palmarum non projiciunt, at adversus illum gladiis et fustibus armati incedunt; non illum filium David proclamant, sed illum pseudopropheta ac populorum seductorem assorunt; maledicunt ei, cui antea benedixerant, atque acrius persequuntur, quem antea summo apparatu receperant, O infandum populi hujus inconstantiam? cui non absurdissimè videtur multorum christianorum instabilitas; ipsi enim,

non secus ac Judæi, circa dominicam Palmarum, vel diem Paschatis Christum intra seipsos per communionem recipiunt, eum hac die laudant, ei benedicunt, eumque saltem quoad exteriorem formam plurimum reverentur; paucis post diebus, in pristina recidunt peccata, in iis obdormiunt, ac proinde Christum quem honoraverant, postea quantum in ipsis est, dedecore et ignominia afficiunt. O peccator, ne adeo sis instabilis et inconstans; si ante Eucharistie sumptionem vitam mutaveris, firma et constans perseveret hæc mutatio, ita ut in pristina peccata non amplius labaris. Audi divum Bernardum dicentem: *erit filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in easdem denuo sordes incidit*. O peccator, per prima tua peccata filius gehennæ effectus eras: mox cum penitentiam egisti et ad sacram Synaxim venisti, factus es filius Dei et filius paradisi; si autem acceptis tot beneficiis in priora labaris peccata, pluribus titulis filius gehennæ efficiaris, ac maguos ire thesauros in inferno tibi congregabis. *Thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis iusti iudicii Dei*. Itaque, o peccator, cum ad sacram Synaxim accedis, vitam non mutes ad tempus et ut iterum pristina resumās peccata; muta vitam constanter, ita ut firmissimo proposito non amplius peccare decernas. Indelebili ergo characterē in animo tuo præclaram hanc Augustini sententiam hodie inscribe: *mutet vitam, qui vult accipere vitam*; illius semper recordare, ac antequam ad sacram communionem accedas muta vitam vere, totaliter et constanter; si autem his modis vitam mutaveris, æternam in celo vitam post mortem assequeris. Amen (1).

(1) Quæ hæc concione, præsertim secunda et tertia parte tractata sunt, quantum a catholica doctrina nil penitus abhorreant, prudenter tamen sunt fidelibus vulganda, ne dum nimium urgentem necessitatem sanctarum dispositionum ad Eucharisticæ sumptionem, plures ab hoc salutari convivio arceamus timore correptos ob rei difficultatem, quin prorsus indignos terreamus. Quod ne contingat, dum distinguenda, si fallor, classes peccatorum, qui post confessionem (de manifeste sacrilegio modo non loquimur) ad sacram synaxim accedunt aliquando: alii ex magna infirmitate, ex prava consuetudine, quam detestantur, ex

CONCIO SEPTIMA.

*Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).
Antequam comedam suspiro (Job. 3, 24).*

Non amara sanctissimi patriarchæ Jobi, verum dulcia christianorum suspiria nunc mihi explicare proposui; suspiravit Job antequam vulgarem comederet panem, et suspirare debent omnes christiani antequam ad Eucharisticum panem comedendum veniant; suspiravit ille mœrore confectus et suspirare

prepotenti passione, cui forsitan non satis viriliter reluctatur, in crebriora crimina labantur; postea rite confessi ad communionem accedunt, quam novi relapsus haud raro subsequuntur. Numquid illos a divino Sacramento arceat frebit? Numquid ipse Christus non dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis*? non a corporalibus sarcinis profecto, neque a levibus noxiis, quæ animam haud onerant, verum a gravibus peccatis, quæ animam fidelem quam maxime onerant, et ad humanum incurvant? Numquid Concilium Tridentinum non vocat Eucharistiam *antidotum*? est ergo medicina quæ datur agris, et veneno peccati lethalis infectis, non quidem eodem jam mortuis, nisi salutari confessione reviviserint; quia antidotum non mortuis, sed infirmis prodest. Huiusmodi ergo peccatores ad communionem frequentiorum hortandi; qui proculdubio si obtemperaverint præsentis confessarii hortationi, maximam huius sacramenti efficaciam experientur ad quoscunque animi morbos depellendos, prout quotidiana experientia constat. Propterea cendum ne istis urgatur necessitas conversionis totalis et constantis aucte communionem, nisi in spe firma et post plures communionem. Alia autem habetur classis peccatorum, qui quandoque ex consuetudine, monitis adnecti vel præceptis parentum et superiorum, quibus contraire ventur, semel, aut etiam pluries in anno communicant, quin minimum de mortui emendatione recedant, quin non vel gravissimum peccatorum pudeat, quin aliquis conspiciatur fructus Sacramentorum, qui ceperunt. Hos profecto refo et caritate moneat ac terreat oportet sacerdos, ac etiam rovat, ut Christi mandato obtemperet dicentis: *Nolite sanctum dare canibus*. Attamen et isti si dum confitentur, aliquid veræ contritionis signum et emendationis propositum exhibeant, non sunt a communione prohibendi.

non secus ac Judæi, circa dominicam Palmarum, vel diem Paschatis Christum intra seipsos per communionem recipiunt, eum hac die laudant, ei benedicunt, eumque saltem quoad exteriorem formam plurimum reverentur; paucis post diebus, in pristina recidunt peccata, in iis obdormiunt, ac proinde Christum quem honoraverant, postea quantum in ipsis est, dedecore et ignominia afficiunt. O peccator, ne adeo sis instabilis et inconstans; si ante Eucharistie sumptionem vitam mutaveris, firma et constans perseveret hæc mutatio, ita ut in pristina peccata non amplius labaris. Audi divum Bernardum dicentem: *erit filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in easdem denuo sordes inciderit*. O peccator, per prima tua peccata filius gehennæ effectus eras: mox cum penitentiam egisti et ad sacram Synaxim venisti, factus es filius Dei et filius paradisi; si autem acceptis tot beneficiis in priora labaris peccata, pluribus titulis filius gehennæ efficiaris, ac magnos ire thesauros in inferno tibi congregabis. *Thesaurizas tibi iram in die iræ et revelationis iusti iudicii Dei*. Itaque, o peccator, cum ad sacram Synaxim accedis, vitam non mutes ad tempus et ut iterum pristina resumās peccata; muta vitam constanter, ita ut firmissimo proposito non amplius peccare decernas. Indelebili ergo characterem in animo tuo præclaram hanc Augustini sententiam hodie inscribe: *mutet vitam, qui vult accipere vitam*; illius semper recordare, ac antequam ad sacram communionem accedas muta vitam vere, totaliter et constanter; si autem his modis vitam mutaveris, æternam in celo vitam post mortem assequeris. Amen (1).

(1) Quæ hæc concione, præsertim secunda et tertia parte tractata sunt, quantum a catholica doctrina nil penitus abhorreant, prudenter tamen sunt fidelibus vulganda, ne dum nimium urgentem necessitatem sanctarum dispositionum ad Eucharisticæ sumptionem, plures ab hoc salutari convivio arceamus timore correptos ob rei difficultatem, quin prorsus indignos terreamus. Quod ne contingat, dum distinguenda, si fallor, classes peccatorum, qui post confessionem (de manifeste sacrilegio modo non loquimur) ad sacram synaxim accedunt aliquando: alii ex magna infirmitate, ex prava consuetudine, quam detestantur, ex

CONCIO SEPTIMA.

*Quomodo fiet istud? (Luc. 1, 34).
Antequam comedam suspiro (Job. 3, 24).*

Non amara sanctissimi patriarchæ Jobi, verum dulcia christianorum suspiria nunc mihi explicare proposui; suspiravit Job antequam vulgarem comederet panem, et suspirare debent omnes christiani antequam ad Eucharisticum panem comedendum veniant; suspiravit ille mœrore confectus et suspirare

prepotenti passione, cui forsitan non satis viriliter reluctanter, in crebriora crimina labantur; postea rite confessi ad communionem accedunt, quam novi reliquos haud raro subsequuntur. Numquid illos hoc a divino Sacramento arceat fœdit? Numquid ipse Christus non dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis*? non a corporalibus sarcinis profecto, neque a levibus noxiis, quæ animum haud onerant, verum a gravibus peccatis, quæ animum fidelem quam maxime onerant, et ad humanum incurvant? Numquid Concilium Tridentinum non vocat Eucharisticam *antidotum*? est ergo medicina quæ datur agris, et veneno peccati lethalis infectis, non quidem eodem jam mortuis, nisi salutari confessione reviviserint; quia antidotum non mortuis, sed infirmis prodest. Huiusmodi ergo peccatores ad communionem frequentiorum hortandi; qui proculdubio si obtemperaverint præsentis confessarii hortationi, maximam huius sacramenti efficaciam experientur ad quoscunque animi morbos depellendos, prout quotidiana experientia constat. Propterea cendum ne istis urgatur necessitas conversionis totalis et constantis aucte communionem, nisi in spe firma et post plures communionem. Alia autem habetur classis peccatorum, qui quandoque ex consuetudine, monitis adnecti vel præceptis parentum et superiorum, quibus contraire ventur, semel, aut etiam pluries in anno communicant, quin minimum de mortui emendatione recedant, quin non vel gravissimum peccatorum pudeat, quin aliquis conspiciatur fructus Sacramentorum, qui ceperunt. Hos profecto refo et caritate moneat ac terreat oportet sacerdos, ac etiam rovat, ut Christi mandato obtemperet dicentis: *Nolite sanctum dare canibus*. Attamen et isti si dum confitentur, aliquod verè contritionis signum et emendationis propositum exhibeant, non sunt a communione prohibendi.

debent isti, variis et suavibus cordis motibus agitati. Laborabat simul et suspirabat Job; laborabat, cum se ad laborem natum fateretur: *homo natus ad laborem*; et suspirabat ob plures, quibus obruebatur, afflictiones: *antequam comedam suspiro*. Debent similiter et laborare et suspirare fideles antequam Eucharisticum cibum sumant; *laborare* quidem in agenda ponentia, in vitiis iugulandis, ac vita in melius mutanda; et *suspirare* ex desiderio, ex amore et ex letitia. Pia hæc fidelium suspiria sunt prævia ad communionem dispositio, de qua nunc disseremus. *Ace.*

Triplici motu erga celestem beatitudinem ferebatur psaltes regius; motu scilicet desiderii, amoris et gaudii. Hanc beatorum gloriam quam maxime obtinere desiderabat propheta, dicens: *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus*. Celestes illas mansiones summo etiam affectu diligebat, ajens: *quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* et quotiescunque de futura beatitudine sibi promissa cogitabat, cor ejus gaudio et letitia superabundabat: *letatus sum in his que dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus*. Ii sunt pii motus, quibus regii propheta cor erga celestem beatitudinem ferebatur; et hi sunt etiam motus, quibus cieri oportet cor nostrum antequam ad sacram Eucharistiam sumendum accedamus; ibi enim est Christus, qui est objectum beatificum, quod desiderare, quod amare et in quo exultare quisque tenetur, seu ut aliis proposito nostro congruentibus utar verbis, ante communionem suspirare debent fideles 1. ex desiderio; 2. ex amore; 3. ex gaudio. Desiderium, amor et gaudium, en pia cordis suspiria, que Eucharistia susceptionem antecedere debent; *antequam comedam suspiro*.

I PARS.

Ante communionem suspirandum ex desiderio.

Christus Eucharistia Sacramenti institutor reipsa illius voluit esse particeps; ipse enim proprium corpus sub speciebus

panis manducavit et proprium sanguinem sub speciebus vini bibit; ipse, ut ait D. Hieronymus, fuit *concoctus et concivium*. Quod et docet D. Thomas, dicens: *Christus que ab aliis servanda instituit, ipse primitus servavit, juxta illud (Actuum 1), cepit Jesus facere et docere. Unde et ipse prius baptizari voluit, quam aliis baptismum imponeret; et similiter primo ipse corpus suum et sanguinem sumpsit et postea discipulis sumendum tradidit*. Antequam autem seipsum sumeret Christus, hanc sui ipsius receptionem desideravit et hoc desiderium fuit quasi dispositio prævia ad seipsum recipiendum: sic enim loquitur ipse Christus: *desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*, seu ut exponit S. Hieronymus, triginta et tres anni sunt, quibus semper fames me sollicitavit, ac desiderium me tenuit, hunc, quem vobis præbeo, angelorum panem comedere vobiscum. O magnum Christi desiderium; ergo sicut ille sui ipsius susceptionem desideravit, ita et nos illius sumptionem magno affectu desiderare debemus, ac quisque nostrum ante communionem dicere debet; Christum Salvatorem meum, Deum meum toto corde sumere peropto; *desiderio desideravi hoc Pascha manducare*. In captivitate positus Daniel, lugens dicebat: *panem desiderabilem comedi*. Desiderabilem hunc panem, quem tanto affectu optabat propheta, fuisse panem illum azymum, quo Pascha celebrari consueverat et qui panis Eucharistici erat figura, sentit Theodoretus. Si ergo panis azymus *desiderabilis*, seu desideriorum panis vocabatur, quanto magis est et dici debet *desiderabilis* panis Eucharistia, in quo omnia Christi Dei et hominis bona continentur et in quo ipse Christus vere et realiter recipitur? certe iste est magnus, pretiosus et exquisitus panis, quem summpere appetere debemus. *Magnus est iste panis*, inquit D. Chrysostomus, *qui replet mentem et non ventrem: iste panis et noster est et angelorum: iste panis et manducatur et integer manet; de ipso comedimus, inde vivimus, inde paciscimur, inde nutrimur, inde pervenimus*. O quam desiderabilis iste panis! et quis eum manducare non desideret? Panis desiderabilis appellabatur manna Judeis a Deo datum; hic erat

panis cœlestis, panis ministerio angelorum hominibus exhibitus, ac omne delectamentum in se habens, ad quem summo affectu anhelare oportebat omnes Judæos; multi tamen ex iis manna cibum levissimum, ac quasi vacuum et inanem æstimantes, fastidiebant et nauseabant, dicentes: *anima nostra jam pauseat super cibo isto levissimo*. Non pauci ex christianis super cibo Eucharistico similiter nauseant; de frequenti ejus sumptione parum curant, et cum ex præcepto divino, vel ecclesiastico ad illum recipiendum tenentur, sagniter, perfuntorie et tepide illum recipiunt, quasi esset cibus levissimus et nullius momenti. O fratres, cavete ne naseatis super cibo Eucharistico, qui certe maximo cum desiderio et fervore est ambiendus. *Accedat nemo cum nausea*, inquit Chrysostomus, *nemo resolutus; omnes accensi, omnes ferventes et excitati*. Panis Eucharisticus, ut ait S. Ignatius martyr, «pharmacum immortalitatis est, mortis antidotum, vitamque in Deo reconcilians per Jesum Christum et medicamentum purgans vitia et omnia pellens mala». Panis Eucharisticus, inquit S. Hieronymus, «est sacrum peregrinationis nostræ viaticum, quo de hoc nequam sæculo pervenitur ad cœlestis Jerusalem consortium». Panis Eucharisticus est cibus quo nullus pretiosior et desiderabilior; «quid dulcius, ut loquitur S. Thomas a Villanova, quid pretiosius, quid purius isto cibo? qui non de terra est, sed de cœlo venit, non hominum opere, sed Spiritus Sancti virtute in sacro Virginis utero formatus, omnem habet saporem, omnem continet suavitatem». Panis Eucharisticus, ut docet Euthymius, *non est panis simplex, sed conjunctus divinitati*. Panis tandem Eucharisticus non est panis azymus, non simplex manna, nec panis vulgaris, verum ut fatetur S. Ambrosius, *hic est panis vivus qui de cœlo descendit et ipsunnet Christi corpus*. Nonne ergo talis et tantus cibus Eucharisticus nequaquam fastidendus, imo summo cum desiderio appetendus? *accedat nemo cum nausea, nemo resolutus, omnes accensi, omnes ferventes et excitati*. Quale nostrum erga Eucharistiam desiderium esse debeat, mirabiliter explicat D. Chrysostomus exemplo parvuli esurientis, qui matris mam-

mas ardentem appetit, sollicite querit, celeriter capit et lac studiose sugit: *nonne videtis*, inquit, *quanta promptitudine parvuli papillas capiunt et quanto impetu labia uberibus infingunt?* Simili et longe majori desiderio, ut ait idem Chrysostomus, erga Eucharisticum cibum quemque nostrum ferri oportet, tantumque esse debet nostrum erga Eucharistiam desiderium, ut unicui nobis sit dolor hac esca privari: *accedamus cum tanta nos quoque sollicitudine, quin imo longe majori; et unus sit nobis dolor hac esca privari*. Desiderio Deum videndi et cœlestem beatitudinem obtinendi ita æstuabat regius Vates, ut gerneret, doleret ac se infelicem arbitraretur ex hoc quod tempus illam assequendi protenderetur: *heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est*. Tantum similiter nobis inesse debet desiderium, tantaque fames Christum in Eucharistia recipiendi, ut *unus sit nobis dolor hac esca privari*. Magna olim siti æstuans David clamavit: *o si quis mihi daret potum aquæ de cisterna quæ est in Bethlehem juxta portam!* Quo audito, tres strenui milites, magno cum vitæ suæ periculo irruptis Philistinorum castris, hanc adierunt cisternam et ex ea regi suo aquam attulerunt, at, ut ait sacer Textus, ex ea David *noluit bibere*. Allegorice hoc Davidis factum explicans sanctus Ambrosius, ait eum non sitivisse aquarum elementum; sed Christum fontem aque vitæ: *sitiebat David, non aquam de lacu, qui est in Bethlehem, sed oriundum ex Virgine Christum in spiritu prævidebat*. Si autem David spiritu prophætico a longe agnoscebat Christum fontem aque salientis in vitam æternam, tanto illum affectu desiderat, quid nos qui Christum apud nos manentem habemus? quid nos qui ad bibendum ex divino hoc fonte vocamur? quid nos quibus dicitur: *qui sitit, veniat, et qui vult, accipiat aquam vitæ gratis?* Ardentissimum quidem ex hoc fonte bibendi nobis inesse debet desiderium, ac continua Christum recipiendi siti cruciari debemus. Non a nobis aurum et argentum exigit Christus; petit solummodo, ut sitiamus, ac ut illum recipere desideremus; non enim dicit: qui habet aurum et argentum veniat; sed, *qui sitit, veniat*; ideo sitiamus, et magno Chri-

stum recipiendi desiderio ardeamus. Nullum cogit Christus ad ipsum recipiendum, nulli etiam accedenti se negat; ipse optat, ut accedentes sitiant, ac ipsum recipere appetant; sic enim Christum loquentem inducit Chrysostomus: *nemini vinum facio, neminem traho; sed si quis libens et promptus accedit, si quis ardet desiderio, hunc addeco*; igitur sitientes ad Christum veniamus, ac magno illum percipiendi desiderio flagremus. Christus, ut habetur libro Canticorum (5, 16) *est totus desiderabilis*; si enim desideramus pulchra, nonne ipse est *speciosus forma prae filiis hominum*? si optamus magna, nonne ipse *magnus Dominus et laudabilis nimis*? si bona concupiscimus, nonne ipse est Deus, *cujus natura bonitas*? ipse ergo *est totus desiderabilis* non solum secundum divinitatem, ut explicat Glossa ordinaria, etiam secundum humanitatem ab ipso initio Conceptionis usque ad triumphum passionis, Resurrectionis, ac Ascensionis. Et, ut exponit Hugo cardinalis, *Christus est totus desiderabilis in se et in membris, ac queri et desiderari dignus*. Eum sane totum desiderabilem agnoscunt angeli, qui semper eum magis et magis intueri desiderant; *in quem desiderant angeli prospicere*. Eum maxime desiderabilem censebat Zachæus, qui ex magno eum videndi desiderio *ascendit in arborem sycomorum*. Eum etiam ut potissimum desiderabilem summa cum solitudine quesivit Magdalena; eum denique coeli et terra, angeli et homines desiderarunt. Cum itaque Christus sit *totus desiderabilis*, cur eum in Eucharistia recipere non optabimus? cum angeli, Zachæus et Magdalena Christum videre ardentem concupiverint, cur non item et nos illum videre in coelo et sub speciebus Eucharisticis in hoc mundo manducare, ac intra nos recipere ambiemus? *Accedamus ardenti cum desiderio*, inquit Euthymius; non accedamus segnitè; antequam ad Christum suscipiendum veniamus, in varia suspiria, ac in varios actus desiderii corda nostra effundamus. Plures viri pii sæpe qualibet die, imo et singulis horis ad Christum in Eucharistia remanentem et oculos et corda vertentes, suspirant, multosque desiderii actus eliciunt; si autem religioso huic exercitio vacare

pigeat, saltem instante communionis tempore, suspirantes pluries dicamus: *quis det de carnibus ejus ut saturemur?* vel multoties cum sponsa canticorum in hæc verba prorupamus: *veni, dilecte mi*. Vel etiam corde et ore crebro repetamus hæc regii vasis verba: *quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus*. Vel tandem quisque pia cordis sui erga Christum desideria edat, ac iterum iterumque sequentem ex D. Augustino sumptam orationem proferat: « ostende te mihi, consolator meus, videam te lumen oculorum meorum, veni gaudium spiritus mei, videam te, lætitia cordis mei, diligam te vita animæ meæ, appare mihi delectatio mea magna, solatium meum dulce, Domine Deus meus, vita mea et gloria tota animæ meæ, inveniam te desiderium cordis mei, teneam te amor animæ meæ, amplectar te sponse celestis, exultatio mea summa intus et extra, possideam te beatitudo sempiterna, possideam te in medio cordis mei, vita beata ». Ecco quomodo ante communionem suspirandum ex desiderio; atque etiam suspirandum ex amore: *antequam comedam suspiro*.

II PARS.

Ante communionem suspirandum ex amore.

Cum Christus Dominus amoris sui ignem in corda hominum missurus venerit, totus ignitus fuit ac undique ardentissimas amoris flammæ indesinenter sparsit; et præcipue circa vite sue finem, cum angustissimum Eucharistiæ Sacramentum instituit. Homines quidem toto vite sue tempore dilexerat; adeo vero amor ejus in sanctissimi illius Sacramenti institutione crevit, ut non plus ultra progredi potuisse videatur: unde sanctus Evangelista Joannes ait, quod cum Christus *dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Dilexit nos Christus *in finem*, id est usque ad finem, usque ad ultimum amoris terminum, ita ut quasi summus ejus fuerit amor, nec magis

nos amare potuerit, quam cum corpus sum in cibum dedit: *ad finem dilexit nos Christus*, inquit Chrysostomus, *hoc est in finem amoris: quia quid amplius pro amore nostro prestare potuit, quam ut seipsum ad descendum traderet nobis?* In vexillis suis Alexander Magnus hanc curaverat apponi inscriptionem: *plus ultra*; quasi diceret: semper plus ultra progredi mei est animi, et quamvis plurima orbis terrarum regna subjugaverim, plus ultra mihi procedendum est, ut semper alia et alia regna imperio meo adjungam. Alia penitus opposita inscriptio sacramentissimo Eucharistiae Sacramento congruentius, meo quidem iudicio, apponi posset; in qualibet enim hostia cor Christi, sacratissimis amoris flammis ardens, adambriari posset cum hoc lemmate: *non plus ultra*: quia nihil majus ad sum erga nos amorem exhibendum perficere valuit Christus, quam seipsum nobis quoad divinitatem et humanitatem in cibum dare: hic velut finis amoris ejus, hic Hercules amor illius plantavit columnas, ultra quas non progredi potuisse videtur: *non plus ultra*. Dat seipsum Christus beatis in gloria et dat seipsum nobis in Eucharistia; ibi dat se beatis in premium et hic dat se nobis in cibum; ibi beatis communicatur clare visus et hic nobis communicatur inter accidentia occultatus: nil majus, quam seipsum, beatis dare potuit, et nil majus, quam seipsum, nobis dare valuit: dando seipsum beatis, summo eos prosequitur amore et summum etiam nobis testificatur amorem, cum se nobis dat in cibum, ita quod non plus ultra nos amare posse videatur: *ad finem dilexit nos Christus, hoc est in finem amoris: quia quid amplius pro amore nostro prestare potuit, quam ut seipsum ad descendum traderet nobis?* Majori Christum amore prosequi non valemus, quam si animam, seu vitam nostram pro illius gloria expendamus: *majorem hanc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Jamvero Christi Eucharistiam instituentis erga nos amor longe major et eminentior apparet: nobis enim miseris, nobis inimicis, nobis indignis dat non solum sacratissimum corpus suum, verum etiam divinam suam animam, ac totum seipsum. Unde hanc Christi

erga nos charitatem summam et immensam vocat Doctor Angelicus: *Christus*, inquit, *ut arcitus charitatis ejus immensitas fidelium cordibus infingeretur, in ultima coena, quando Pascha cum discipulis celebravit, transiturus de hoc mundo ad Patrem, hoc Sacramentum instituit*. O pereximium Christi erga nos amorem, qui est immensus et quo non datur plus ultra! cur autem tanto nos prosecutus est amore? utique ut nos ad ejus amorem alliceret: *ignem*, inquit, *veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur?* Hoc erga nos exarsit amor Christus, ut nos ad eum redamandum provocaret et ut corda nostra amoris ejus igne vicissim accenderentur: *cum Deus magna nobis beneficia praeat*, inquit S. Basilus, *nil exigit a nobis, nisi ut eum diligamus*. Ecce quid a nobis exigit Christus, cum se nobis praebet in cibum; optat solummodo ut ipsum amantem amemus et ut amori ejus, prout fas erit, vicem rependamus; igitur amemus Christum, qui ita dilexit nos. Commento sane egregio genium amoris delinearunt antiqui, fingentes amorem vixisse diu breviusculo corpore et referente pueruli speciem: indignata venus deos consuluit, qua via crescere et major fieri posset amor, responsum accepit, quod ut parvus ille amor major evaderet, alium amorem ipsam parere necesse esset, cujus consortio primus amor argumentum caperet. Quo indicare voluit non ignara rerum antiquitas, amorem fomite indigere ut ardeat, nilque aptius esse ad exiguum et sopitum in alicujus corde amorem excitandum et augendum, quam sit praevis alter amor. Si autem ethicos hos amores sacris liceat aptare amoribus, dicam, Deum ab aeterno praevidisse, hominum corda fore tepentia, ac proinde amorem illorum exiguum et prope nullum; ideo ut incrementum aliquod hominum amoris obtineret, alium amorem genuit. Christum scilicet, qui totus amor fuit et qui summum potissimum exhibuit amorem, cum se nobis in cibum dedit. Quo nos amore prosecutus est Christus, ut nos ad sui amorem alliceret et ut amor illius in corde nostro cresceret. Euge, o frater, crescat nunc in corde tuo amor erga Christum; ama illum qui tantopere te dilexit; amore Christi liquescat cor

tuum et tunc præcipue cum de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento sumendo cogitas: tunc amore ejus supra modum ignescere debes. Tunc tantus Christi amor amore tuo compensandus, totumque cor tuum tunc amoris incendio inflammari oportet. Hujus amoris igne sanctorum multorum accendebantur corda; nec potest quisquam amore Christi non ardere, si ejus erga nos amorem serio ante communionem consideret, et si antequam ad Christum sumendum accedat, intenta mente revolvet, quis est ille qui venit, ad quem venit, quomodo venit et cur venit. *Qui venit* non est purus homo et non quidam ex Apostolis, vel Evangelistis; non Cherubim, vel Seraphim; est ipse Dominus Deus, est Christus Maris Filius, ipse idem qui nos pretioso sanguine redemit: ecce qui venit. *Ad quem venit?* non ad unum ex beatis qui jam regnant in celo, non ad aliquem ex angelis, venit ad hominem peccatorem, ad hominem infirmum, ac tanto beneficio penitus indignum: quis non miretur tantum Christi erga nos amorem? cujus cor ita durum ac frigidum erit, ut non diligat Deum immense majestatis, qui ad ipsum miserum et peccatorem venire dignatur? certe nullius cor haberi deceret, quod in ardentissimos amoris actus non prorumpat; præsertim si attente perpendat, *quomodo ad ipsum veniat Christus*; non enim ad nos venit, ut Judex severus, verum ut pater misericors, qui nos totis visceribus diligit, et ut sponsus animarum nostrarum, qui nobis uniri appetit: quis ergo hunc patrem non diligit? quis hunc sponsum non amat? O frater, ama Christum sponsum anime tuæ, et ut ad eum amandum magis accendaris, meditare quem ob finem, seu *cur ad te veniat*: non enim venit Christus propter commodum aliquod suum, sed propter tuum; non venit, ut tuis te spoliaret bonis, imo ut gratia, ac innumerabilibus bonis te replet: quis igitur tantam bonitatem non amat? quis non tanto amori amore respondebit? quem non a nobis amorem tantus Christi amor extorquebit? Certe si totaliter non obdruerit cor nostrum, ferventissimis ante communionem incumbere deberemus amoris actibus, ac sæpius Christo ad nos venienti dicere: *diligam te, Domine amor meus, cibus anime mee et vita cordis*

mei. Conquerebatur Joannes Gersen, quod tanto amoris fervore ante communionem non arderet, quanto plures alii viri devoti, quorum corda sacro amoris Christi incendio exardescébant; « quando, inquit, recordor devotorum aliquorum ad Sacramentum tuum, Domine, cum maxima devotione et affectu accedentium, tunc sæpius in meipsum confundor et erubesco, quod ad altare tuum et sacræ communionis mensam tam tepide et frigide accedo; quod ita aridus et sine affectione cordis maneo; quod non sum totaliter accensus coram te Deo meo; nec ita vehementer attractus et affectus, sicut multi devoti fuerunt ». Quot tamen sancto hoc viro tepidiores et frigidiores ad sacram communionem accedunt! ad mensam Eucharisticam, veluti ad mensam communem plures veniunt, nec minimam amoris scintillam in cordibus suis sentiunt. Hoc multis accidit ob eorum negligentiam; neque desunt qui, adhibita debita dispositione, divini amoris ardorem in cordibus suis non experiantur. Isti autem hoc ipsum exoptare debet incendium amoris ac desiderio supplere quod opere præstare nequeant. Illud a Deo documentum accepisse sanctam Metildem affirmat Blosius dicens, quod sic illum Deus allocutus sit: « cum ad communionem accesseris, desidera in gloria nominis mei omnem illum amorem erga me habere, quem unquam habuit ferventius cor. Quod si hoc pacto accesseris, recipiam desiderium tuum juxta illum amorem, quem optaveris habere ». O fratres, antequam ad sacram Synaxim accedatis, pro viribus corda vestra ad eliciendos amoris actus excitate. Quod si amoris igne insensibiliter inflammari nequeant, eo saltem ardere desiderate, ac a Deo supplices petite, ut tanto corda vestra amoris igne accendat, quanto omnium sanctorum corda exarserunt, et sic semper ex amore suspirabitis. Demam ante communionem suspirandum etiam ex gaudio: *antequam comedam suspiro*.

III. PARS.

Ante communionem suspirandum est ex gaudio.

Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent et in vitis homines sæculi; hæc autem gaudia minime gaudia censenda, quia non in creaturis, at in solo Creatore verum, solidum et stabile reperitur gaudium: *illum verum et solum est gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur, et quod cum possederis, nemo tollet a te, cui comparata omnis alia jucunditas mæror est.* Non ergo in caducis facultatibus, non in conviviis et commessionibus, non in impudiciis et noxiis voluptatibus; atvero in Deo nostro gaudeamus, ac quisque nostrum in corde suo cum propheta quam sapissime dicat: *ego autem in Domino gaudeo et exultabo in Deo Jesu meo.* Tunc maxime in Deo Jesu nostro gaudendum, cum ad illum sumendum accedimus, quia sicut Christi abscessu maximo apostolorum corda mærore affecit: *tristitia implevit cor vestrum;* sic ex adverso Christi ad nos accessus ingenti nos gaudio et consolatione replere debet: *debemus in Christo, eum spiritualiter manducando, delectari, seu interna dulcedine inebriari.* Sicut sancti in Deo Jesu nostro gaudium, quasi inebriantur: *inebriantur ab ubertate domus Dei et torrente voluptatis tue potabis eos;* sic et nos, ut ait sanctus Bernardinus, ad Christum, qui est obiectum beatificum, accedentes, spirituali gaudio et interna dulcedine quasi inebriari oporteret: *debemus in Christo, eum spiritualiter manducando, delectari, seu interna dulcedine inebriari.* Spirituale hoc gaudium, quo prævio ad Eucharistiam suscipiendam accedendum est, docuit nos Spiritus Sanctus, dicens: *vade ergo et comede in lætitia panem tuum; et bibe cum gaudio vinum tuum.* Dixit, *vade.* Quo, quæso, eundem est ante Eucharistie sumpcionem? Non utique de loco in locum, verum de peccato ad virtutem: *vade,* ut exponit Hugo cardinalis,

a peccatis recedendo et bonis operibus insistendo. O peccator, antequam ad sacram communionem venias, *vade* a statu peccati ad statum gratiæ; hoc autem facto, *comede in lætitia panem tuum et bibe cum gaudio vinum tuum.* Quis est iste panis in lætitia comedendus? Panis utique qui de celo descendit, qui cum lætitia sacramentaliter, et spiritaliter manducandus est, ut ait præfatus Hugo. Quod vero est illud vinum cum gaudio bibendum? Hoc est vinum germinans Virgines, seu *sanguis Jesu Christi,* ut subdit jam laudatus Hugo. Cum ergo, o peccator, ad sacram Synaxim accedere proponis, delictis prius peccatis tuis, veni cum gaudio: *vade ergo et comede in lætitia panem tuum.* Jamvero quale est gaudium, quo affici debent corda nostra antequam ad communicandum accedamus? Non quidem leve et inane esse debet illud gaudium; sed insolitus quidam lætitiæ affectus et excessus, ac quidam quasi ebrietas spiritualis: *comedite, amici,* inquit Spiritus Sanctus, *et inebriamini, charissimi.* Vult quod comedamus, et quod panem Eucharisticum comedentes inebriemur, seu quod insolita quadam lætitia intus repleamur. Ad epulandum et in conspectu Dei exultandum justos invitat Vates regius: *et justi epulentur et exultent in conspectu Dei, et delectentur in lætitia.* De quibus autem justis loquitur propheta, an de iis qui in cælo regnant, vel de iis qui in hoc mundo militant, est aliquis dubitandi locus. Asserunt non pauci, illum loqui de justis in cælesti gloria existentibus, in qua æternum in conspectu Dei epulabuntur et exultabunt; præfatus Hugo hæc prophetæ verba allegorice exponens, ait, illum loqui de justis in hoc mundo degentibus, quos ad Eucharisticam mensam invitat, ut ibi sacratissimum Christi corpus cum lætitia et exultatione comedant: justis epulentur, inquit, *in sumpcione Eucharistiæ;* et exultent in conspectu Dei, *quem recipiant;* et delectentur in lætitia, *ita ut non tantum sit exultatio exterius in corpore, vel in voce; sed intus devotio et lætitia in mente.* Et revera, cum unum et idem beatorum in patria et justorum in hoc mundo sit ferculum, Christus scilicet, par etiam illis et istis extat gaudendi ratio. Et sicut gaudent beati in cælo Chri-

stum videntes, ita et gaudere debent justi in hoc mundo Christum manducantes. Justi ergo in celo epulentur et exultent in conspectu Dei et delectentur in lætitiis: et justi etiam in hoc mundo, cum ad sacram communionem veniunt, epulentur et exultent in conspectu Dei et delectentur in lætitiis. Urbem Jerusalem ad exultandum et jubilandum hortatur Zacharias propheta: *Exulta satis, inquit, filia Sion, jubila filia Jerusalem*. Ponderanda sunt duo hæc verba, *exulta et jubila*: exultatio enim lætitiarum quandam exteriorem, magnam tamen, denotat; jubilatio vero, ut docet sanctus Augustinus, interiorum quandam et ineffabilem lætitiarum significat, et ideo interiorum etiam exteriorem urbem Jerusalem letari hortatur propheta. Exultant nonnunquam peccatores exterius et in rebus pessimis; interiorum vero plerumque minime jubilant, quin potius angoribus conscientiarum stimulantur moerent; monet autem propheta, ut Jerusalem et anima sancta exterius interiorumque gaudeant: *exulta satis filia Sion, jubila filia Jerusalem*. Cur autem illam exultare et jubulare optat? rationem subdit ipse, dicens: *ecce rex tuus venit tibi justus et Salvator*; illam exultare et jubulare docet, quia Christus Dominus ad eam venturus est. Ecce quidem magnum exultandi et jubilandi motivum; nec minus exultare et jubulare debent quotquot ad Eucharistiam sumendam accedunt, quia ad eos venit et intra eos recipitur idem Christus, qui in urbem Jerusalem intravit. Haud quidem venit Christus visibiliter; verum, ut ait Hugo a sancto Victore, *venit Christus invisibilis, venit occultus, venit incomprehensibilis*. Propterea, frater, *exulta et jubila*, non in commensationibus, non in prædivitum vestium nitore, non in ludis et deliciis corporalibus, sed in Christo rege et Deo tuo, qui ad te et intra te venit. Non has similes res, de quibus sanctus Bernardus in sermone de nativitate Christi ait: quod *non de nativitate, sed de vanitate gaudent*; non gaudeas de mundi vanitatibus; gaude quod ad te venire dignetur Christus, qui est Mariæ Filius, Christus, qui est angelorum et hominum conditor, Christus, qui et ipse cum Patre et Spiritu Sancto Deus est; hæc tibi maxima exultandi et jubilandi ratio: *exulta et jubila*. De

nobili quodam viro narrat Theodorus, quod cum sensum et judicium amisisset, quæcumque magna et pretiosa videbat, sua esse crederet, gaudens se tot et tanta in hoc mundo possidere: cum præclara intuebatur palatia, exultabat, quasi ad ipsum attinerent: non minori afflictebatur gaudio, cum in speciosam et prædivitem quandam civitatem intrabat; et specialiter adnotatur, quod cum in littore maris navem argento et mercibus onustam videbat, adstantibus ajebat: attendite, quam felix et dives ego sim! omnia enim hæc mea sunt. Postea autem medicorum arte sanus effectus suam fatebatur stultitiam, dicens: qui me sanum fecit, magno me gaudio privavit; sic enim gauderam, ac si vere omnia illa bona possedissem. O gaudium vere imaginarium! cui quidem simile reputandum gaudium mundanorum, quod ex eorum opinione et erronea imaginatione procedit: *gaudent*, quia se divites arbitrantur et felices: *gaudent*, quoniam hæc et illa bona sua credunt, cum mundi bona, non sua sint: *gaudent* instar illius phrenetici: *gaudium ipsorum*, inquit sanctus Augustinus, *quasi phreneticorum est; quomodo enim phreneticus gaudet in insanis et plerumque ridet et plangit eum qui sanus est; sic et illi*. O fratres, non in fallacibus hujus mundi facultatibus et voluptatibus gaudendum; ibi nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia: gaudete et exultate in hoc, quod Christus, in quo omnes hominum, et qui est omne bonum, ad vos veniat; in hoc gaudendum, in hoc exultandum: *exulta satis filia Sion et jubila filia Jerusalem; ecce rex tuus venit tibi justus et Salvator*. Hortatur nos propheta, ut gustemus quam suavis sit Dominus: *gustate et videte quoniam suavis est Dominus*. Gustant et vident plerique hominum volatitem aliquam suavitatem in hujus mundi divitiis et deliciis; paucissimi gustant quam suavis sit Dominus; si enim semel degustassent, quam suave sit adhærere Deo, omnia quæ in mundo suavia et delectabilia habentur, vana, insulsa et amara existimarent. Anima quæ aliquantulum gustavit, quam suavis sit Dominus, terrena cuncta fastidit, inquit Seraphicus Bonaventura, ac *obliviscitur omnia ex ebrietate nimia*. Et si aliquid aliud ante ipsum ponatur,

non potest ibi aliud, quam suum Dominum benignissimum intueri, et in eo summa dulcedine delectari. O fratres, antequam ad communionem accedatis, gustate quam suave sit Dominus; gustate et videte, quam suave, quam delectabile, quam honorificum et quam utile sit habere intra se Dominum suum et Deum suum; certe qui hoc gustaverit, terrena cuncta contemnet, ac pro nihilo habebit: certe qui hoc gustaverit, antequam accedat, *suspirabit* ex magno suscipiendi Christum desiderio, *suspirabit* ex ardentissimo illius amore, et *suspirabit* ex ineffabili gaudio, quo cor ejus replebitur. Qui autem sic ante communionem suspiraverit, donis spiritualibus replebitur in hoc mundo, et eternam beatitudinem obtinebit in coelo. Amen.

CONCIO OCTAVA.

*Quomodo fiet istud? (Luc. I. 34).
Dispone domui tue (Isaie 38, 1).*

Cum omnia novae Legis Sacramenta gratiam ex opere operato conferant, certo constat, omnes sanctissimum Eucharistiae Sacramentum recipientes aliquem semper ex ejus perceptione fructum elicere, modo ex parte sui nullum obicem ponant: verum ad magnam gratiarum copiam ex mirabilis hujus Sacramenti susceptione obtinendam ex parte recipientis magna desideratur preparatio, quia pro mensura dispositionis majoris vel minoris, major vel minor gratiarum et donorum spiritualium abundantia ex communione percipitur. Omnia Sacramenta sunt uberissimi Christi Salvatoris fontes, ex quibus purissimas divinae gratiae aquas haurimus: *haurietis aquas de fontibus Salvatoris*; hanc vero sacri fontis rationem habet praecipue Eucha-

ristia, qua ut pereant coelestium gratiarum fons ab omnibus agnoscitur; sicut autem ex omnibus qui ad aquam ex fonte hauriendam accedunt, illi plus aquae deferunt, quorum vasa sunt majora, ita ille majorem ex sanctissimi Eucharistiae Sacramenti sumptione gratiarum affluentiam haurit, qui majorem ad illud recipiendum adhibet dispositionem. Varias in praecedentibus concionibus ad sacrosanctum hoc Sacramentum recipiendum dispositiones docuimus, alia adhuc superest, quae multas includit, et quae quasi omnium dispositionum compendium habenda; nempe quod ante communionem domui et conscientiae nostrae disponere debeamus, quasi exituri essemus ex hoc mundo: *dispone domui tuae*. De hac hodie disserere libet. *Ave.*

Cum quis ex hoc mundo exiturus est, tria ipsi obviam proponuntur, mors scilicet, iudicium et paradus: *mors*, quam bonam esse desiderat; *iudicium*, quod faustum exoptat; et *paradisus*, quem obtinere amat. Jamvero vana et inania fiunt illa hominis ex hoc mundo exituri vota, nisi domni suae disponat, ac rite se preparat; quia mors bona, iudicium faustum et aeterna beatitudo non dantur, nisi iis qui ad haec se perfecte (1) disposerint. Quotiescumque autem ad sacram Synaxim quis venire desiderat, relinquit mortem, iudicium et paradus mente revolvat, ac serio perpendat, quam debite paratus esse optaret, ut bene moreretur; quam perfecte dispositus esse vellet, ut securus ad Dei tribunal sisteretur; ac quantum ab illo requiret Deus preparationem, ut paradisi gloriam ingredi mereatur. Quae postquam aequa lance perpendere, preparationem ad debite communicandum adhibendam pariter agnoscat; etenim ad Eucharistiam percipiendam quisque se preparare debet 1. sicut ad mortem; 2. sicut ad iudicium;

(1) Scilicet: ut nil omittant eorum, quae necessario requiruntur ad obitum in osculo Domini, in primis contritionem cordis, initium aliquod divini amoris et confessionem cum ceteris sacramentis si vires suppetant et tempus non desit. Omnia autem praestare, quibus habeatur numerus omnibus absoluta dispositio ad mortem, humana infirmitas non sufficit.

3. sicut ad paradysum. Ad communionem quisque se disponere debet *sicut ad mortem*, quam bonam esse desiderat; *sicut ad iudicium*, quod faustum sibi foret optat; *sicut ad paradysum*, quem obtinere amat. Ecce quomodo quisque se disponere debeat ad Eucharistiae receptionem: *dispone domui tue.*

I PARS.

*Ad communionem quisque se preparare debet
sicut ad mortem.*

Magnam ad vitam recte instituendam principium hoc est, ut quisque quamlibet ex suis actionibus perficiat, ac si statim esset moriturus; illud docuerunt omnes spirituales vite Patres, illud adamussim servaverunt multi, illudque, quantum fas est, servare deberent omnes, saltem quoad communionem, ad quam quisque se semper preparare oportet, ac si statim de hoc mundo exiturus et moriturus esset. Hoc docuit nos Deus, cum agnum mysticum, sanctissimi Eucharistiae Sacramenti figurativum, ab Israelitis peregrinorum speciem gerentibus comedi voluit, dicens: *renes vestros accingetis et calcamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus.* Cur enim iis imperavit Deus, ut cinctis renibus, baculos in manibus tenentes, ac totaliter peregrinorum figuram preferentes, agnum manducarent? Hoc certe ita fieri precepit Deus, ut hac caeremonia doceat nos, quod agnum Eucharisticum manducaturi ita debeamus disponi, ac si statim eo sumpto, egrediendum nobis esset de hoc mundo et moriendum: *quicumque agnum Eucharisticum manducant*, inquit sanctus Chrysostomus, *ita debent esse expediti, quasi quotidie exituri de hoc mundo.* Et ut ait sanctus Eusebius, *ita accedere debes, ac si statim moriturus esses.* Invitatus ad nuptias locum ultimum tenere docet Christus: *cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco.* Has nuptias mystice explicant D. Bonaventura et venerabilis Beda de nuptiis et unione, quae in Eucharistiae re-

ceptione inter Christum et recipientem fiunt; quotiescumque ergo ad convivium Eucharisticum quis accedit, eum in novissimo loco recumbere monet Christus: *recumbe in novissimo loco.* Videtur indifferens, quod in hoc convivio quis primum, secundum vel ultimum locum teneat; imo videtur, quod quisque primum locum ambire deberet, ut citius Christo frueretur; cur ergo jubet Christus, ut quisquis in ultimo loco recumbat? Mysterium aperit D. Bernardinus, dicens, quod per novissimum locum mors intelligatur: *novissimus locus mors est.* Jubat ergo Christus, ut ad Eucharisticum accedentes convivium, in novissimo loco recumbamus, ac ita nos disponamus, quasi pervenissemus ad novissimum locum et quasi tunc essemus morituri; *ita accedere debes, ac si statim moriturus esses.* O frater, si jam te in novissimo loco positum videres; si nunc tibi mortem imminere cognosceres, nonne protinus ludis, mundi vanitatibus, ac omnibus peccandi occasionibus valdiceres? nonne inimicis ex corde parceres? nonne inique ablata restitueres? et ut paucis multa dicam, nonne ad bene et pie moriendum te disponeres? haud dubie tunc pro viribus ad moriendum morte iustorum te prepares; eodem igitur modo te preparare debes, quotiescumque ad communionem accedis; ad eam, sicut ad mortem, te disponere oportet: *ita accedere debes, ac si statim moriturus esses.* Filiis Israel precepit Deus, ut agnum paschalem non mane, vel circa meridiem, sed *ad vesperam* sacrificarent: *immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Matutinis horis, vel circa meridiem fieri solebant veteris Legis sacrificia; cur ergo agnum paschalem precipit Deus sibi immolari *ad vesperam?* Praeclarum, nostroque proposito congruum rationem adducit sanctus Antoninus archiepiscopus florentinus, dicens, hunc agnum exitisse figuram agni Eucharistici, et ideo datum fuisse preceptum sacrificandi et manducandi agnum paschalem ad vesperam, ut hinc disceremus, agnum Eucharisticum tanta cum devotione esse sumendum, quanta si essemus in vite nostrae vespere, ac si statim post ejus sumptionem ex hoc exilio migrandum: *quod sumatur*, inquit, *agnus paschalis ad vesperam, signat, quod cum tanta de-*

votione quisque sumere debet agnam Eucharisticum, ac si in vespere suo, id est in fine vite sue acciperet. O christiane, si te in vite tue vespere positum videres, si de mortis tue proximitate certus esses, quanta cum preparatione et devotione sanctissimum Eucharistiae Sacramentum reciperes? nonne tunc ante ejus susceptionem omnes hujus mundi curas abjiceres, ut de sola beatitudine eterna cogitares? nonne omnem terrenorum amorem a corde tuo avelleres, ut totis affectibus ad Christum anhelares? nonne quamlibet vel minimam animae tuae maculam lavare satageres, ut purus coram Deo tuo appareres? nonne tandem quidquid posses sollicitudinis adhiberes, ut cor, mentem, animam, ac denique totum teipsum preparares ad digne recipiendum Christum Salvatorem tuum? sic haud dubia domui et conscientiae tuae disponeres, si mortem tuam imminere censereres. Eodem autem modo te preparare expedit quotiescumque sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum recipis; non enim minori cum preparatione et devotione illud recipere debes, quam si esses in vite vespere, et si statim post ejus susceptionem ex hoc mundo exiturus: *quod sumatur agnus paschalis ad vesperam, signat, quod cum tanta devotione quisque sumere debet agnam Eucharisticum, ac si in vespere suo, id est, in fine vite sue acciperet.* In oratione dominica a Deo non luxum, ut ait Nyssenus, non delicias, non ornamenta aurea, non lapidum fulgores, non agros, non gentium praefecturas, non pannos sericos, non musica acromata, non quidquam, quo anima a divina et potiori cura abstrahatur, at panem nobis dari petimus: *panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.* Quis est ille panis, quem a Deo petimus? Respondet D. Augustinus, hunc panem non esse alium, quam Christum, qui est panis vivus, qui de caelo descendit. Sicut, inquit, mendici a nobis panem petunt, ita et nos Deo panem petimus, longe tamen alium, Christum scilicet, qui est panis, qui de caelo descendit: *quid a te petit mendicus? panem; et tu quid petis a Deo, nisi Christum, qui dicit: ego sum panis vivus, qui de caelo descendit?* Ab Augustini sententia non dissentiunt sanctus Cyrillus, sanctus Ambrosius et alii non-

nulli ex sanctis Patribus, qui per panem supersubstantialem intelligunt Eucharistiam, quae est panis supersubstantialis, in quo Christus continetur, qui a Zacharia vocatur *frumentum electorum.* Ecce panem quem petimus, et hunc panem non angelis, non brutis, tantum nobis hominibus dari postulamus: panem nostrum supersubstantialem da nobis. O mirabilem et divinum panem, quem quidem summo affectu desiderare et petere debemus! Quousque vero jubet Deus, nos hunc panem petere? non ad mensum, vel ad annum, solum pro die praesente: da nobis *hodie*; cur non pro pluribus diebus, non pro pluribus mensibus et annis, pro die dumtaxat praesente praecipit Deus, ut quotidianum et supersubstantialem hunc panem postulemus? Respondet Chrysologus velle Deum, ut pro unica die hunc panem petamus, quia vult, ut illum sumamus pro modum viatici, quod pro unica die non autem pro pluribus, peti solet: *quotidianum et in die vult nos in Sacramento sui corporis panis viaticum postulare*; quotiescumque ergo Eucharisticum panem manducare optabimus, petamus et recipiamus illum per modum viatici. Nostis sanctissimum Eucharistiae Sacramentum dari per modum viatici in gravissimis solum infirmitatibus et instante morte; sic item sanctissimum hoc Sacramentum semper recipiendum, quasi per modum viatici, quia semper recipiendum, quasi mors nobis immineret et quasi mox essemus morituri. De viro vere religiosissimo, qui quotidie celebrare consueverat, narratur, quod cum gravissima laboraret infirmitate, illum in extremis positum monuit Superior, ut ita peccata sua confiteretur; ac si eadem die esset moriturus; cui infirmus elevatis prius ad caelum oculis, o Pater, gratias ago Deo meo, quia a triginta annis qualibet die peccata mea confessus sum ac si statim post confessionem fato functurus fuissim. O virum mirabilem! o utinam quisque nostrum illum perfecte imitetur! utinam singulis diebus, vel singulis hebdomadibus quisque confiteretur, ac sanctissimum Eucharistiae Sacramentum reciperet, quasi statim esset moriturus! Dic, quaeo, o frater, cum ad mortem infirmaberis, si, dante Deo, tibi sacram deferatur viaticum, quae erit cordis tui dispositio, cum

sacerdotem sacra pignora deferentem fidelibus circumdatum ad te venientem videbis? Quantus tunc erit dolor cordi tuo, quod Deum toties offenderis, quod illi non perfecte servieris, ac tempore tibi ad illum glorificandum dato non bene usus fueris? Quantus tibi nunc inerat iniquitatum tuarum horror? quanto pudore suffunderis, quod viros sanctos haud imitatus sis? Quanto illa hora perfectionis et salutis tue desiderio ardebis? Hæc serio pondera et quotiescumque ad communionem accedes, eosdem in corde tuo pietatis motus excita, et sic te geras ac si sacram tibi daretur viaticum et statim moriturus esses. Ad communionem se etiam quisque preparare debet *sicut ad iudicium.*

II PARS.

*Ad communionem se quisque preparare debet,
sicut ad iudicium.*

Divus Augustinus frequentem et assiduam formidandi Dei iudicii cogitationem maxime commendat, et ut homines bene agere discant, optant solummodo, ut quisque in omnibus et singulis suis actionibus, se tremendo Christi tribunali aliquando statnendum recordetur: *in omnibus operibus vestris semper mementote, quod omnes stabimus ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque prout gessit in corpore.* O quam perfecte ac omnibus numeris absolute forent omnes actiones nostræ, si nil operaretur manus, quin prius tremendi Dei iudicii rigores mens recogitasset et si quamlibet actionem ita perfecteremus, ac si statim Christo iudici illius rationem essemus reddituri! O utinam omnes nostras operationes pie huiusmodi præcurrerent cogitationes! Si tamen de iis in omnibus prorsus operibus cogitare pigeat, hæc saltem recogitanda ante communionem; ad quam quemque ita se preparare oportet, ac si illa completa, mox Christo iudici de ea esset rationem redditurus. Unde regius Propheta ait: iustitiam et iudicium esse præparationem

ad Christi sedem: *iustitia et iudicium preparatio seelis tue.* Sedet Christus et intra nos remanet post communionem; preparatio autem ad illum debite recipiendum ut in nobis sessurus adveniat, sunt iustitia et iudicium: *iustitia* quidem, quia antequam quis ad communionem accedat, iustitia et gratia præditus esse debet; *iudicium* vero, quia ad sacram Synaxim ita se quisque disponere debet, ac si statim a Christo esset iudicandus. Piam hanc præparationem docuit nos D. Thomas, dicens: *adit accusatrix cogitatio, testis conscientia et carnis timor Domini; et sic homo dignus erit ad sumendum corpus Christi in Sacramento.* Appropinquante generali iudicio, multa illud præsignificanda apparebunt signa; ut enim loquitur sacer textus, *erunt signa in sole et luna et stellis et in terris pressura gentium.* Si autem nunc generale immineret iudicium, si extremi illius iudicii prænuncia jam ab hominibus viderentur signa, quas, queso, o peccator, in mente revolveres cogitationes? Nonne accusatrices haberes: nonne intus te accusarent? Certe te importune accusarent, ac omnia quæ a juventute perpetrasti crimina tibi exprobrarent. Nunc a delictis tuis mentem avertis, nunc iniquitatum tuarum recordari renuis, nunc peccatorum epis oblivisci; atvero tremenda iudicii die jam impendente, eorum nequam oblivisceris; tunc intus insurgent cogitationes omnium, etiam minutissimorum delictorum, quæ toto vite tuæ tempore patraisti; tunc intus persentires accusatrices cogitationes; ante communionem pariter, ut ait Doctor Angelicus, ne obliviscaris crimina tuorum, verum non secus ac si extremum instaret iudicium, accusatrices in corde tuo attende cogitationes: *adit accusatrix cogitatio.* Jam modo, o peccator, si generale immineret iudicium et si nunc in signum illius, terra tremere, sol obscuraretur et luna non daret lumen suum, quas tibi panderet conscientia tua? nonne te intus morderet? nonne adversum te testimonium daret? nonne intus diceret, vere quidem tu in hoc et illo loco, hæc et illa die, cum tali et tali persona, hæc et illa crimina perpetrasti? Certe hæc et alia adversus te tua testificaretur conscientia; ante communionem autem adversus te in testem similiter addu-

cere cura conscientiam tuam; ante communionem fac ut contra te testimonium dicat, ut illius testimonio a te cognitis peccatis tuis, illorum te poeniteat: *adsit testis conscientia*. Denique si extremum nunc instaret iudicium, nonne timore horribili commoveretur cor tuum? Certe supra modum iratum iudicem extimesceres, timorque ille te ad confitenda omnia peccata, ad restituendum ablata, ad parcendum inimicis, ad omnia propria veri christiani explenda compelleret; ante communionem autem similis tibi inesse debet timor, quo ad restituendum aliena, ad injurias condonandas et ad peragenda quaecumque perageres, si immineret Dei iudicium, efficaciter movearis. *Adsit carnis timor Domini*. Ad communionem tandem te prepara, sicut ad Dei iudicium, et sic *dignus eris ad sumendum corpus Christi in Sacramento*. In Eucharistia quoddam fit iudicium, extremo Dei iudicio non totaliter absimile; in extremo enim iudicio erit Christus iudex, et in Eucharistia est Christus vivorum et mortuorum iudex; in ultimo iudicio sedebit Christus *super sedem maiestatis suae*; in Eucharistia, velut in bonitatis et iustitiae throno Christus residet; in iudicio adstantur Christo angeli, et ei in Eucharistia indesinenter ac reverenter assistunt; in iudicio justos Christus benedicit: *venite, benedicitei Patris mei*; et in Eucharistia gratis ac caelestibus donis justos Christus afficit. In generali iudicio adversus impies durissimam Christus sententiam proferet dicens: *discedite a me maledicti in ignem aeternum*; et in Eucharistia cuique indigne accedenti ait interius: *discede a me, maledicte*. In iudicio demum impios aeternis suppliciis ad iudicabit et in Eucharistia indigne communicantes nisi poenitentiam non egerint, ad tartareos ignes proijci imperat, prout ait D. Augustinus: *qui ad convivium intravit non habens vestem nuptialem, ligatis manibus et pedibus, missus est in tenebras exteriores, ubi est fletus et stridor dentium*; ecce qualem sententiam merebitur audire, qui ad convivium nuptiale, id est, ad altare Domini, aut ebriosus, aut adulter, aut odium in corde retinens praesumit accedere. Ea quomodo in Eucharistia quoddam fiat iudicium extremo Dei iudicio

simile; ideo non seguitur, non perfunctorie, verum summa cum diligentia et solitudine ad Eucharistiae receptionem, sicut ad Dei iudicium nos preparare oportet. O peccator, si, cum de sanctissimo Sacramento recipiendo cogitas, angelus a Deo missus diceret tibi: statim post communionem morieris et coram Christo iudice iudicandus apparebis, audito hoc nuncio, hancne communionem negligenter faceres, sicuti soles? nonne maxima cum solitudine ad eam te disposeres? nonne omnia interiora tua mundare satageres, nonne tunc quo ardentiori zelo et quo majori posses fervore ad sacram Synaxim te siteres? Hoc certe perageres et recte quidem: fac igitur in qualibet communionem, quod praestares, si angelus te immediate post eam iudicandum praemoneret; atque ad quamlibet communionem, sicut ad Dei iudicium te prepara. O quales et quantos fructus ex Eucharistiae sumptione perciperemus, si hoc modo ad eam recipiendam nos disposeremus; brevi profecto ex peccatoribus iusti, et inter justos sanctissimi evaderemus. De Dei iudiciis minime cogitant multi antequam ad Eucharistiam recipiendam accedant; neque ad eam, tamquam ad Dei iudicia se preparant; sed vel ex consuetudine, vel ut pii censeantur, absque ulla fore praevia dispositione Christum sumunt; et ideo, aut parvum, aut nullum ex tanti Sacramenti perceptione emolumentum percipiunt! imo et saepe Eucharistiae susceptio non eis proficit ad salutem, imo in detrimentum cedit. Qui indigne communicat, *iudicium*, id est condemnationem *sibi manducat et bibit*. Cur sibi iudicium manducat? Quia de extremo Dei iudicio non curat, nec ad communionem, quasi ad tremendum Dei iudicium se preparat: si enim ad eam, veluti ad Dei iudicium, se disponeret, iudicium non sibi manducaret, at ex ea uberes gratiarum fructus eliceret. Idcirco, o frater, antequam ad communionem venias, siste te ante Christi iudicantis tribunal, seu serio cogita, an sis paratus ad subeundum Christi iudicium; perpende prudenter et animo agita, an, si Christus te iudicaturus veniret, vere ei dicere posses: *paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*; seu, paratus sum ad iudicium subeundum. Si autem te praeparatum censeas ad Dei iudicium, paratus es

etiam ad communionem; maxima enim preparatio est, si ad eam te disponas, veluti ad Dei iudicium et veluti ad paradisum.

III PARS.

*Ad communionem se quisque preparare debet
sicut ad paradisum.*

Et in paradiso et in Eucharistia Christus residet; in paradiso, ubi sua presentia sanctos beatificat, et in Eucharistia, ubi iustos per abundantiorē gratiæ suæ communionem magis justificat. Magnæ autem prærequiruntur dispositiones, ut Christum mereamur habere beatificantem in cœlo, et eandem desiderantur, ut illum digne recipiamus in Eucharistia: dispositiones enim ad obtinendam paradisi gloriam sunt humilitas, paritas et timor Domini; quæ etiam ad dignam Eucharistiæ susceptionem requiruntur; quod ut aliquo ordine breviter probetur, ab humilitate exordior. Sicut superbia est lata ad infernum via, ita et humilitas via est, et dispositio ad obtinendum paradisum; humiles enim, non superbos salvat Deus: *humiles spiritu salvabit*; non superbum Deus, sed humilem populum salvum facit: *quoniam tu populum humilem salvum facies*; non superbis et inflatis, verum pauperibus spiritu, seu humilibus Deus regna cœlorum tribuit: *beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Unde Christus asserit, quod nisi efficiamur parvuli et humiles, nullus ad cœlum nobis patebit aditus: *nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*. Quod quam verum sit, ut clarius patent, superbum Phariseum et humilem Publicanum inspiciamus; quorum primus superbia tumidus dicebat: *non sum sicut ceteri hominum*; alter vero præ humilitate *nolebat nec oculos ad cœlum levare*; primus autem a paradiso excluditur et secundus in eo recipitur, quia, ut notat sanctus Paulinus, *non poterat eo recipi lata jactantia, quo se humilitas angusta collegit*. Humilitas ergo est magna ad paradisum assequendum dispositio,

et est etiam magna dispositio ad Eucharistiam digne recipiendam; Christus enim, quem in Eucharistia sumimus, humiles supra modum diligit; et sicut in humili pectore recens natus voluit reclinari, ita et in humili pectore amat recipi; ut ergo illum digne recipiamus, ex affectu humilitatis diendum ei cum Centurione: *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum*; seu non sum dignus, qui te Deum meum intra meipsum recipiam. Filius prodigus patri dicere staterat: *non sum dignus vocari filius tuus*. Christus autem in Eucharistia Pater noster, qui nos propria carne et proprio sanguine pascit; ideo antequam ad illum recipiendum nos offeramus, quisque in spiritu humilitatis et animo contrito dicat ei: *Pater, non sum dignus vocari filius tuus*. Cum Elisabeth ad se Mariam venientem vidit, exclamavit voce magna et dixit: *unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Quanto magis, cum Christum ad nos venientem cernimus, surama cum humilitate dicere debemus: *unde hoc mihi, ut Dominus meus et Deus meus veniat ad me?* Ante communionem attente Christi majestatem, nostramque vilitatem consideremus et admirantes, quod ille quem laudant angeli et dominationes adorant, ad nos vermiculos venire dignetur, dicamus humiliter: *unde hoc mihi, ut Dominus meus veniat ad me?* Ecce quomodo ad Eucharistiam, sicut ad paradisum nos preparare debeamus per humilitatem. Ad eam etiam, sicut ad paradisum nos disponere oportet *per puritatem*. In cœlesti civitate, ubi plateæ sunt aurum mundum et omnia margaritis, lapidibusque pretiosis rutilant, nihil inquinatum et immundum recipitur. Ibi admittuntur solummodo immaculati et mundi qui plene purgati sunt, atque ut tales ab æterno prævisi scripti sunt in libro vitæ agni: *non intrabit in eam aliquod coinquatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni*. Qui gravibus criminibus inquinantur, indigni habentur regno cœlesti et ad dicuntur gehennæ; etenim ait sanctus Joannes: *timidis autem et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure*. Qui autem

venialibus solum peccatis inquinantur, cum sint justī, jus habent ad regnum; non tamen in illud intrabunt, nisi ab his se expedierint, vel satisfaciendo in hoc mundo, vel satisfaciendo in purgatorio; quia nihil inquinatum in cœlum ingreditur: *non intrabit in eam aliquod inquinatum*; dispositio ergo magna ad paradysum est puritas et munditia. Et hæc est etiam magna ad Eucharistiam digne percipiendam dispositio; ad angelicum enim panem manducandum venire non deceret, nisi qui angelica puritate nitent, et sicut caro et anima, per unionem hypostaticam a divino Verbo assumptæ, purissima et sanctissima extiterunt, ita suo modo caro et anima, quæ per unionem sacramentalem Christo Domino copulantur, purissime et sanctissime esse debent. Unde clamat sanctus Chrysostomus; manus, os et linguam recipientis Eucharistiam ipsis solaribus radiis deberè esse puriora: *quo non oportet esse puriorem talis fruentem sacrificio? quo solari radio non splendidior rem manum carnem hanc didicentem? Os, quod igne spiritali repletur? linguam, quæ tremendo nimis sanguine rubescit?* Purificate ergo corda et corpora vestra, ut vos ad digne recipiendam Eucharistiam disponatis: *cum puritate et animo sinceritate*, inquit præfatus Chrysostomus, *ad sumendum hunc cibum accede semper; sine hac ne presumas unquam*. Tandem ad Eucharistiam, sicut ad paradysum se preparare oportet *per timorem*. Quantumvis puri et sancti simus, in peccatum labi possumus et a peccato in infernum; quo propter non presumamus de salute nostra; cum timore eam operemur: *cum metu et tremore vestra salutem operamini*. Timendum quidem, ut vitemus peccata, timendum ut non cadamus in infernum, et timendum, ut vitam æternam obtinere mereamur, quia Dei timor magna ad illam assequendam est dispositio; ut enim ait Spiritus Sanctus, *timor Domini ad vitam*, id est, juxta Glossam, *timor Domini ducit ad vitam*. Nec aliquis superest dubitandi locus, quin Dei timor ducat ad vitam, et sit maxima dispositio ad æternam vitam assequendam, cum eum qui sancto Dei timore configitur, de beatitudine securum et jam beatum proclamet Vates regius, dicens: *beatus vir,*

qui timet Dominum. Dei ergo timor dispositio ad paradysum, est etiam dispositio ad Eucharistiam digne recipiendam, nec aliquis eam sumere debet, quin prius sancto timore cor ejus configatur. Coram Christo, quo in Eucharistia alimur, angelos tremere asserit Chrysostomus: *ea res nos alimur, quam angeli videntes tremunt*; quanto magis nos, eundem Christum manducaturi, timere et trepidare debemus? Cum beatæ Virgini Mariæ futuram in ejus utero Verbi incarnationem annuntiavit angelus, *turbata est in sermone ejus*. Nonne videtur, quod audito hoc nuncio gaudere debuisset Virgo, non turbari? *cur ergo turbatur? Turbata est*, inquit sanctus Petrus Chrysologus, *quia sensit in se supremum suscipi judicem*; si autem Maria, omnium creaturarum plane purissima et sanctissima turbatur et extimescit, cum ad ipsam venit Verbum æternum, ut humanam in ejus utero carnem assumat; cur non timebimus instantæ communionis tempore, cum idem Verbum humana carne indutum ad nos veniat? Timeamus, fratres, Deum infinite majestatis et supremum judicem, qui ad nos venit, timeamus, ne aliquid sit in nobis, quod illi displiceat; timeamus autem timore efficaci, quo ad credendum, ad ponendum, ad mutandam vitam et ad omnia quæ ad perfectam præparationem requiruntur, perficienda moveamur. O Domine, confige timore tuo carnes meas, quo confixus, nunquam ad te accedam, quin prius omnibus modis mihi possibilibus me preparaverim. Atvero, o Domine, quia sine tuo auxilio vani essent omnes conatus mei, nec quomodocumque sine te ad fam angustum et tremendum mysterium me preparare valerem, adjuva infirmitatem meam: *responde mihi, accende me, illumina et sanctifica vas tuum, de malitia evacua, imple gratia et plenum conserva, ut ad salutem anime mee manducando cibum carnis tue; quatenus te manducando, vitam de te, vicam per te, perveniam ad te et repausem in te. Amen.*

EXPLICIT TOMUS SEPTIMUS

SECUNDA PARS CONCIONUM DE SANCTIS.

INDEX

CONCIO UNICA — De Purificatione B. V. Marie	pag. 1
I Pars. — Sacrificium Christi	2
II Pars. — Sacrificium Marie	6
III Pars. — Sacrificium Simeonis	9
CONCIO UNICA — De Sancto Mathia	12
I Pars. — Sanctus Mathias ingreditur domum Christi, quam Judas apostata reliquit	14
II Pars. — Sanctus Mathias recipit favores, quos Judas prodigus dissipavit	18
III Pars. — Sanctus Mathias patitur pro Christo, quem Judas proditor persecutus est	22
CONCIO UNICA — De Sancto Thoma Aquinate	26
I Pars. — S. Thomas fuit plenus scientia	28
II Pars. — S. Thomas fuit plenus veritate	33
III Pars. — S. Thomas fuit plenus sanctitate	37
CONCIO PRIMA — De Sancto Joseph	41
I Pars. — S. Joseph est pater, qui Jesum nutrit	43
II Pars. — S. Joseph est pater, qui Jesum protegit	47
III Pars. — S. Joseph est pater, cui Jesus subditur	51
CONCIO SECUNDA — De Sancto Joseph	56
I Pars. — S. Joseph est sponsus nobilissimus	57
II Pars. — S. Joseph est sponsus sanctissimus	62
III Pars. — S. Joseph est sponsus foelissimus	67
CONCIO UNICA — De Sancto Benedicto	73
I Pars. — S. Benedictus in antro fuit prodigium penitentiae	75
II Pars. — S. Benedictus in claustris fuit prodigium sapientiae	79
III Pars. — S. Benedictus in Ecclesia fuit prodigium sanctitatis	83
CONCIO PRIMA — De Annuntiatione B. Virginis Mariae	87
I Pars. — Gloriosum est Mariae, quod fiat Dei Mater	89
II Pars. — Gloriosum est Mariae, quod voluerit esse Virgo	94
III Pars. — Gloriosum est Mariae, quod sit simul Mater et Virgo	97
CONCIO SECUNDA — De Annuntiatione B. Virginis Mariae	102
I Pars. — Christus est in B. Virginia utero, ut rex in throno suo	103
II Pars. — Christus est in B. Virginia utero, ut sacerdos in templo suo	108
III Pars. — Christus est in B. Virginia utero, ut Deus in paradiso suo	112

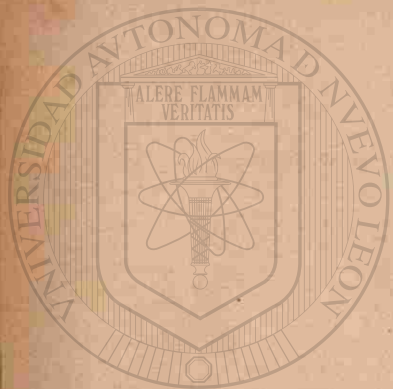
Index.

401

CONCIO UNICA — De Sancto Francisco de Paula	pag. 117
I Pars. — S. Francisci virtus fuit austeritas sine imprudentia	118
II Pars. — S. Francisci virtus fuit clarissima sine vanitate	123
III Pars. — S. Francisci virtus fuit fervens sine inconstantia	128
CONCIO UNICA — De Sancto Marco Evangelista	133
I Pars. — Quid fecit Sanctus Marcus, ut episcopus	134
II Pars. — Quid scripsit Sanctus Marcus, ut Evangelista	140
III Pars. — Quid passus est Sanctus Marcus, ut Martyr	144
CONCIO UNICA — De Sancta Catharina Senensi	149
I Pars. — Sancta Catharina simul cum Christo habuit cor vacuum	151
II Pars. — Sancta Catharina simul cum Christo habuit cor ardens	156
III Pars. — Sancta Catharina simul cum Christo habuit cor consecratum	162
CONCIO UNICA — De Sanctae Crucis Inventione	167
I Pars. — Crux est brevis ad caelum via	168
II Pars. — Crux est securus ad caelum via	174
III Pars. — Crux est necessaria ad caelum via	178
CONCIO UNICA — De Sancto Bernardino	182
I Pars. — In S. Bernardino requievit spiritus pietatis	184
II Pars. — In S. Bernardino requievit spiritus scientiae	188
III Pars. — In S. Bernardino requievit spiritus fortitudinis	192
CONCIO UNICA — De Ascensione Christi	197
I Pars. — Quando Christus in caelum ascendit	198
II Pars. — Quando Christus in caelum intravit	202
III Pars. — Quando Christus in caelo sedeat	206
CONCIO UNICA — De Sancto Antonio Padovano	211
I Pars. — S. Antonius fuit Apostolus cum Apostolis	213
II Pars. — S. Antonius fuit Doctor cum Doctoribus	218
III Pars. — S. Antonius fuit Propheta cum Prophetis	222
CONCIO PRIMA — De Sancto Joanne Baptista	226
I Pars. — S. Joannes fuit propheta aine voce	227
II Pars. — S. Joannes fuit penitens sine crimine	231
III Pars. — S. Joannes fuit magnus sine vanitate	236
CONCIO SECUNDA — De Sancto Joanne Baptista	240
I Pars. — S. Joannes Baptista est homo omni alio homine major et humilitatem sectatur	241
II Pars. — S. Joannes Baptista est homo qui vocatur Angelus et penitentiae adheret	245
III Pars. — S. Joannes Baptista est homo, qui estimatur Christus et laudat Christum	249

CONCIO UNICA — De Sancto Petro	pag. 253
I PARS. — Petri penitentis lacryma	> 254
II PARS. — Petri, ut prelati, elevatio	> 259
III PARS. — Petri Apostoli erga Christum amor	> 263
CONCIO UNICA — De Sancto Paulo	> 267
I PARS. — S. Paulus fuit Apostolus Christi et inter Apostolos relantissimus	> 269
II PARS. — S. Paulus fuit Doctor nationum, ac inter Doctores humillimus	> 273
III PARS. — S. Paulus est vas electionis et inter electos Christo simillimus	> 277
CONCIO PRIMA — De SS. Sacramento	> 280
I PARS. — Fide firma credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia	> 282
II PARS. — Fide generosa et triumphante credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia	> 287
III PARS. — Fide efficaci et operante credendum est, Christum esse realiter in Eucharistia	> 293
CONCIO SECUNDA — De SS. Sacramento	> 297
I PARS. — In Eucharistia admiratur bonitatis Christi excessus	> 298
II PARS. — In Eucharistia admiratur sapientie Christi adinven- tiones	> 303
III PARS. — In Eucharistia admiratur potentie Christi prodigia	> 307
CONCIO TERTIA — De SS. Sacramento	> 312
I PARS. — Indigna communio est infanda hypocrisis	> 313
II PARS. — Indigna communio est gravis ingratitudo	> 317
III PARS. — Indigna communio est horrendum sacrilegium	> 323
CONCIO QUARTA — De SS. Sacramento	> 328
I PARS. — Ante Eucharistie receptionem peccator examinare debet conscientiam suam	> 329
II PARS. — Ante Eucharistie receptionem peccator sua detestari debet peccata	> 333
III PARS. — Ante Eucharistie receptionem peccator omnia peccata mortalia confiteri debet	> 337
CONCIO QUINTA — De SS. Sacramento	> 341
I PARS. — Antequam peccator ad sacram Communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum luxurie	> 343
II PARS. — Antequam peccator ad sacram Communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum avaritie	> 347
III PARS. — Antequam peccator ad sacram Communionem accedat, destruere debet in semetipso spiritum vindictae	> 351

CONCIO SEXTA — De SS. Sacramento	pag. 356
I PARS. — Antequam peccator sanctissimum Eucharistie Sacra- mentum recipiat, mutari debet vere	> 357
II PARS. — Antequam peccator sanctissimum Eucharistie Sacra- mentum recipiat, mutari debet totaliter	> 362
III PARS. — Antequam peccator sanctissimum Eucharistie Sacra- mentum recipiat, mutari debet constanter	> 366
CONCIO SEPTIMA — De SS. Sacramento	> 371
I PARS. — Ante Communionem suspirandum ex desiderio	> 372
II PARS. — Ante Communionem suspirandum ex amore	> 377
III PARS. — Ante Communionem suspirandum est ex gaudio	> 382
CONCIO OCTAVA — De SS. Sacramento	> 386
I PARS. — Ad Communionem quisque se preparare debet sicut ad mortem	> 388
II PARS. — Ad Communionem se quisque preparare debet, sicut ad iudicium	> 392
III PARS. — Ad Communionem se quisque preparare debet, sicut ad Paradisum	> 396

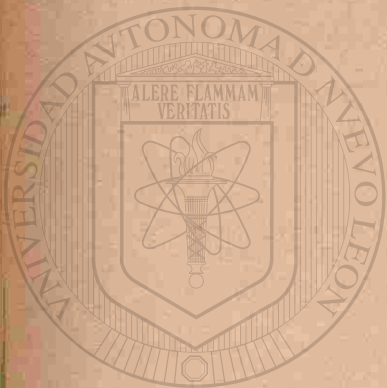
ANNUS APOSTOLICUS

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ANNUS
APOSTOLICUS

CONTINENS CONCIONES

I. TOTO ADVENTU — II. TEMPORE QUADRAGESIMAE
III. OMBIBUS ET SINGVLIS TOTIDIS ANSI DIEBUS DOMINIOIS
IV. DE SANOTIS

PRÆDICABILES
STILO PERSPICUO ELABORATAS
CLARAQUE METHODO CONCINNATAS

AUCTORE R. P.

Fr. ZACHARIA LASELVE

*Sacrae Theologiae Lector, necnon Provinciae Recollectorum
Sanctissimi Sacramenti seu Tolonensis alumnus.*

EDITIO REVISATA ET ADNOTATA A P. A. SARACENO PRESB. COEPTO. GR. TAURIN.

Volumen VIII.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

Pars III. Concionum de Sanctis

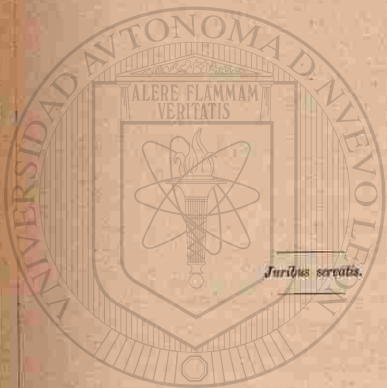
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

AUGUSTE TAURINORUM

EX OFFICINA LIBRARIA ECCLESIASTICA

EQ. LAURENTII ROMANO EDITORIS

M. DCCC. LXXXII.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA
DIRECCIÓN GENERAL D

CONCIONES DE SANCTIS

DE VISITATIONE SANCTE MARIE VIRGINIS

CONCIO UNICA.

Exurgens Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda et intravit in domum Zachariae et salutavit Elisabeth (Luc. 1).

Verbum incarnatum, quod ab eterno in Patris sinu quiescit, in tempore a paterno sinu quasi exiens, venit in hunc mundum: *exiit a Patre et venit in mundum* (Joan. 16, 28). Hanc Verbi incarnati ad extra exitionem, nomine visitationis a Deo hominibus factae nuncupat Zacharias propheta; eamque ex divine misericordiae visceribus ortam esse testatur: *per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto* (Luc. 1, 78). Sicut autem in sinu Patris Filius, ita et in proprio cubiculo quiescebat Maria. Ibi divinorum contemplationi sedulo vacabat; ibi in extasim crebro rapiebatur; ibique mente, corde et corpore tota Deo adhaerebat. Aliquando tamen surrexit Maria a loco orationis et a quiete contemplationis. *Exurgens Maria*. Surrexit Maria et ad cognatam Elisabetham invisendam properavit; non ex curiositate, non ex animi levitate vel ex vanitate; verum ut sacro Spiritus Sancti obtemperaret impulsui, et ut unica hac Visitatione cunctis hominibus mirabilia multarum virtutum praeberet exempla; eosque modum in mutuis visitationibus servandum doceret. Contem-

plemur Mariam visitantem Elisabeth et a Deipara Virgine discamus modum, quo pie et religiose mutuae visitationes fieri debeant. *Ace.*

Nihil usitatus, nihil in corrupto hoc sæculo frequentius, quam mutuae puellarum, mulierum et omnium utriusque sexus personarum visitationes, quae quidem quandoque pie et utiliter, saepe cum maxima temporis et conscientiae iactura fiunt. Personae enim, etiam piissimas, frequentibus si vacent visitationibus, a solitudinis amore paulatim declinant, pietatis et devotionis fervorem nonnunquam amittunt, et, ut ait sanctus Hieronymus, *per frequentiam salutandi itur in verba, tempus teritur, lacerantur absentes, vita aliena describitur, et mordentes invicem, consumitur ab invicem* (ep. ad Marc.). Damna haec ex crebris visitationibus oriri solita probe novit peritissimus vitae spiritualis magister, sanctus Laurentius Justinianus, qui multorum ex frequenti visitatione ortam deplorat ruinam, dicens: *quot temporibus nostris fuerunt et sunt, qui tanquam ardentes lampades et mundi luminaria lucebant coram hominibus et qui paulatim ex frequenti secularium conversatione et confabulatione tepefacti, ad pristina opera saecularis vitae miserabiliter redierunt!* (de disc. 12). Maria autem nequaquam frequens fuit in visitationibus; semel dumtaxat a solitudine exiens, ab oratione exurgens et divino allata Spiritu, cognatam piam et sanctam, ex charitatis motivo visitavit: *exurgens Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda et salutavit Elisabeth.* O quam pulchri gressus Mariae! Quam praecleari et perullia, in hac Visitatione nobis exhibet probatissimae visitationis exemplum! Ipsa namque in hac Visitatione 1. festinat et vadit ad domum Zachariae; 2. salutavit Elisabeth et replet illam Spiritu Sancto; 3. Deum laudat et officia charitatis impendit. En tria, quae in hac Visitatione facit Maria, quibus edocemur qualiter in mutuis visitationibus nos habere debeamus.

I PARS.

Maria in Visitatione sua festinat et intrat in domum Zachariae.

1. Postquam de Spiritu Sancto concepit Maria, Christo graviora ad Elisabetham, quae post longam sterilitatem filium utero gestabat, invisendam se contulit, non lento gradu, at festinanter, *abiit in montana cum festinatione.* Festinabat Virgo, atque accelerato suo progressu nunquam, ut leves feminae assolent, modestiae terminos transilibat. Festinabat illa, cujus filius festinanter in mundum venturus erat: *ecce festinus velociter venit* (Isa. 5, 26). Festinabat Maria prae nimio gaudio, quo cor ejus in Deum exultabat: *festina prae gaudio* (Amb. in 1 Luc.). Festinabat ob Spiritus Sancti gratiam, qua replebatur et quae eam lente incedere non patiebatur: *nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia* (Ambr. ib.). Festinabat etiam, inquit Origenes, quia Christus, quem in utero gerebat, ut Joannem sanctificaret, eam ad properandum compellebat. *Jesus qui in utero ejus erat, festinabat adhuc in ventre Matris positum Joannem sanctificare* (hom. 7 in Luc.). Tandem Maria Elisabetham invisura properabat, *ne extra domum diu in publico moraretur*, ait sanctus Ambrosius, ac etiam ut mulieres publicum fugere et per alias domos non circumcursare doceret: *discite, inquit, et vos mulieres, non per alias domos circumcursare, non in plateis morari, non aliquos in publico miscere sermones. Maria enim in domo sera, festina in publico* (lib. 2 in Luc.). Qui frequentes et prolixas sectantur visitationes, homines plerumque otiosi sunt et vagi, qui nullo loco possunt consistere et secum morari. Ut enim advertit Cassianus: *accedit duo sunt genera, unum, quod ad somnum praecipiat; aliud, quod cellam deserere ac fugere cohortatur; suggerit salutationes, visitationesque* (coll. 5, cap. 11). Vagae et pigrae hujusmodi personae, quae pla-

teas et limina externorum terere solent, plerumque peccatis multis sordidantur, bonis vacuae manent operibus, omnique vitae spiritualis sensu expertes. Sic enim de frequenti conversatione et visitatione eruditè scribens Seneca, dicit: *ego confiteor imbecillitatem meam, nunquam mores, quos extuli, refero; aliquid semper, quod compositum, turbatur. Inimica est multorum conversatio; nemo non aliquid nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut allinit* (ep. 7). Cum itaque Seneca, vir sapientissimus et moralis vitae observantissimus se in conversatione semper in pejos doctrinasse fateatur, quid sentiendum de his qui tota die, imo multis diebus et quasi semper undequaque vagantur ad oculos pascentes, ad tempus fallendum, ad captandos rumores et ad sensualitatem fovendam? Hi certe nunquam mores, quos extulerunt, referunt; a conversatione hi semper revertantur in mores gratia, minores virtute et celestium meritorum copia; hi in gravia et multa incidere solent peccata; ideo nisi charitas ad visitationes habendas urgeat, *quilibet raro sit in publico, frequens in secreto* (S. Greg. 1. 4 in Reg.). Non imitemur desidiosos illos et pigros homines, qui majorem vitae suae partem inanibus et exitiosis visitationibus insumunt; sanctos imitemur, qui *humana consortia quantum poterant, vitabant et in Deo secreto vivere eligebant* (De imit. Chr. 1, 20). Imitemur praecipue beatissimam Virginem Mariam, quae unicam Elisabetham semel dumtaxat visitasse legitur: nec tunc diu in vicis et plateis commorata, festinanter inessit: *abiit in montana cum festinatione*. O viri! o mulieres! Quotiescumque visitationis causa a vestris egrediuntur domibus, mementote, Mariam in Visitatione sua festinasse. At mementote etiam, eam non in domum aliquam scandalosam et de vitio suspectam, verum in sancti Zachariae domum intrasse, in qua omnia sancta habebantur; *abiit in montana cum festinatione et intravit domum Zachariae*.

2. Ad perfectionem et sanctitatem facile assequendam, nil efficacius, quam personis solide spiritualibus, vere piis, ac perfectioris vitae studiosis consuescere. Sicut enim qui cum impiis commorantur, ad omni impietatis et nequitiae viam facile de-

clinant, ita qui cum sanctis ac singulari pietate praeditis personis conversantur, ad sanctitatis apicem facile conscendunt. Sic enim canit Psaltes regius, *cum sancto sanctus eris et cum viro innocente innocens eris* (Ps. 17, 16). Ipsa docet experientia, quod tales fieri solemus, quales sunt cum quibus versamur. Unde, inquit sanctus Hieronymus, ad cognoscendum qualis quidam homo sit, sciendum solum, quales sint, quorum consortio se immisceat: *vis nosse hominem? Attende, quorum familiaritate assuescat. Talis quisque censetur, qualis est quocum versatur* (ad Nepot.). Vis nosse quales hujus adolescentis et puella illius mores? Vide, quo ire, ad quorum domos se conferre et quarum personarum familiaritate uti soleant; hi etenim vita et moribus tales censendi, quales sunt, cum quibus versari assueverunt: *talis eris, qualis conversatio, quam sequeris* (Plut. de Amicit.). Quamobrem, si impiorum et perversorum conversationi te dedas, impius et perversus fies, ac *cum malo malus eris et cum perverso perverteris*. Et e contra, si cum personis vere piis et solide spiritualibus verseris, spiritualis et perfectus facile evades, ac *cum sancto sanctus eris et cum viro innocente innocens eris*. Sanctorum animalium, de quibus Ezechiel, aspectus similis erat prunis ardentibus: *aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium*. Sancta autem haec animalia, inquit S. Gregorius, significant viros sanctos et perfectos, qui vere sunt quasi carbones accensi. Sicut enim carbo accensus carbonem sibi contiguum incendit, ita et vir quicumque pius alterius sancti viri consortio ad pietatem plurimum accenditur: *qui sancto viro adheret, ex ejus visionis assiduitate, usu locutionis et exemplo operis accipit, ut accendatur in amorem veritatis*. Quia ergo sancti viri juxta se positos quasi tangendo ad amorem patriae caelestis accendunt, carbones sunt (hom. 5 in 1 Ez.). Ecce verba summi ac sanctissimi Ecclesiae pontificis; et ecce etiam cur Maria vadat ad domum Zachariae. Non vadit ad domum alicujus impij; pergit ad domum viri sanctitate pereximia conspicui; ad hanc domum vadit Virgo, et quae sanctissima erat, ibi sanctior fit; ibique ad Dei

amorem magis inflammatur. O fratres, attendite, qui sint, quos invisitis; itisne ad domum Zachariæ? Itisne ad domum spiritalis et pie cujusdam personæ, quæ charitatis igne ardeat et quæ corda vestra sancto amore inflammet? Hujusmodi forte invisitis personæ, quæ venero succeduntur igne et quæ impuri ignis flammæ in vobis accendent? O quam infelices, qui talium se personarum consortio immiscent. Ab his, queso, cavete; ab his declinate; ac semper pro certo habete, vos tales futuros, quales sunt hi, quibus convivitis; si cum malis versemini, mali fietis; si autem cum bonis et piis, boni et pii efficiemini. Igitur imitami Mariam, raro ad extra eatis. Et si quandoque aliquem, vel aliquos visitare charitatis aut urbanitatis leges postulent, festinate; et Zachariam, seu personas pietate fulgentes invisite. Ecce primum documentum, quod ex Mariæ visitatione quisque elicere debet. Ad hæc Maria in Visitatione sua *salutavit Elisabeth et replevit eam Spiritu Sancto*; ex quo alterum documentum elicimus in secunda hujus concionis parte.

II PARS.

*Maria in Visitatione sua salutavit Elisabeth
et replevit eam Spiritu Sancto.*

1. Innumeri, qui superbia spiritu inflati ceteros superbiendo despiciunt, suam nonnumquam in hoc specialiter manifestant arrogantiam, quod non alios primi salutare, verum ab his prius salutari expectant; similes sunt Phariseis, qui *amant salutationes in foro* (Luc. 20); similes etiam superbo Amati, qui a Mardocheo salutari ambiebat et qui *cum experimento probasset, quod Mardocheus non flecteret sibi genu, nec se adorare, iratus est valde et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas* (Esther. 3). Hi ab aliis prius visitari et salutari desiderant, ac sæpe irascuntur, lites movent, rixas excitant, usque manus violentas inferunt, qui

ipsum prius salutare recusant; Maria vero, in cujus corde maxime humilitatis, non superbiæ regnat spiritus, ab Elisabetha prius visitari et salutari non ambit. Elisabetham quidem et omnes puras creaturas dignitate et meritis longe antecellit Maria; tanta præstat humilitate, ut Elisabetham ipsa prior invisit, priorque eam salutet; *venit Maria ad Elisabeth; nec solum venit, sed prior salutavit* (Ambr. in c. 1 Luc.). Visitationis causa venienti Mariæ occurrit Elisabeth, ac admirans clamavit: *unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* (Luc. 1, 43). Quasi dicat: cum Maria sit Mater Salvatoris et ego solum præcursoris; cum Maria sit Mater duæ et ego militis; cum sit illa Mater Domini et ego servi, cum sit Mater solis justitiæ et ego lucernæ; cum sit Mater sponsi celestis et ego paranymphus; cum tandem ipsa supra omnem modum me dignitate antecellat, haud possum non mirari, quod tam sublimis Domina ad domum meam divertat, ad me venire dignetur, meque prior salutet. *Unde hoc mihi?* Vis scire, o Elisabeth, unde hoc veniat? Certe a charitate et humilitate Mariæ. A charitate quidem, quæ ita ardet cor ejus, ut eam ad te invisendam compellat. *Quid eam ad officium charitatis festinare cogebat, nisi charitas, quæ in ejus corde fervebat?* (S. Bon. in spec. Virg. 4). Ab humilitate quoque Mariæ hoc provenit; unde Eusebius Emisenus Elisabetham sic Mariæ loquentem inducit: *ego potius ire debui ad te, sed tua, cuique filii humilitas coegit te venire ad me* (ho. de Visit.). O pereximiam Mariæ humilitatem, quæ tantopere præstitit, ut ipsa prior Elisabetham invisit, eamque reverenter prior salutaverit. Quanto quisque in sæculo major, tanto et arrogantior esse solet; Maria vero, quæ non sæculi, sed cœli legibus regobatur, quanto omnibus creaturis major, tanto his omnibus humilior fuit. *Cum Maria quanto major erat, humiliaret non modo se in omnibus; merito facta est novissima prima, quæ cum prima esset omnium, sese novissimam faciebat* (S. Bernar. sup. Signum magn., 11). Pereximia ejus humilitas in Annunciatione quidem maxime elucet; tunc enim Mater Dei fit et ancillam se nuncupat: tunc cœli et terræ fit Domina et hu-

milis ancilla nomen ambat, ecce *Ancilla Domini*. O magnam Mariæ humilitatem, quam admiratur S. Ambrosius, dicens: *vide humilitatem; ancillam se dicit Domini, quæ Mater ejus eligitur* (12 in Luc.). Major tamen in Visitatione, quam in Annunciatione, extitisse videtur Mariæ humilitas, quia in Visitatione *hec Virgo Verbo feta et Deo plena*, ut loquitur S. Ambrosius, festinat ad Elisabetham, eamque prior reverenter salutat. Quia humilitate et illa sublimis, nique eminentius videtur. *Quid hæc humilitate sublimius?* (S. Bern. ser. in *Natio. Virg.*); Miramini hanc Mariæ humilitatem, et eam aliquo modo imitami. Si Maria, licet supra modum major, ad minorem tre ac prior illam salutare non dedignatur, non vos pigeat visitare, salutare ac honore prevenire pauperes infirmos, et alios licet vobis longe inferiores. Si Elisabetham prior salutavit Maria, licet hæc superior, nobilior et longe dignior esset; salutate similiter non solum superiores et æquales, verum etiam inferiores; honore omnes prevenite; hoc tenete, hoc in visitationibus vestris religiose servate instar Mariæ, quæ sibi inferiorem Elisabetham prior salutavit. *Ac etiam eam Spiritu Sancto replevit.*

2. Cum adolescentes plerique Joanne, Margarite, Catharina, vel alterius cujusque mulieris domum ingrediuntur, replent illam non spiritu Dei, sed spiritu demonis et carnis: replent eam non Spiritu Sancto, ac spiritu maligno. Maria vero intrat in domum Zachariæ, et eundem Zachariam, Joannem, Elisabetham, ac totam domum Spiritu Sancto replet. Zachariam quidem, qui Messie adventum tunc ex revelatione cognovit, qui tunc amoris divini igne speciali modo succensus fuit, magnaque divine gratiæ incrementa percepit: Joannem etiam, qui adveniente Maria Christo gravida, in Matris utero sanctificatus est: *Elisabetham tandem, quæ ut audivit Mariæ salutationem, Spiritu Sancto repleta est: ut audivit salutationem Mariæ, repleta est Spiritu Sancto Elisabeth* (Luc. 1). Certum est, Mariam verbis urbanissimis et sanctissimis Elisabetham salutasse. Quæ autem hæc verba fuerint, non enarrant Evangeliste; quæcumque autem illa fuerint, tanta sane eorum

virtus, tantaque illorum efficacia extitit, ut Elisabetham Spiritu Sancto, donisque spiritualibus repleverint: *cor Mariæ effecit fuit et Spiritu Sancto replevit Elisabeth; ac veluti flumen charismatum cognate suæ emisit* (S. Greg. Thaum. serm. 2 de *Annunc.*). Cum Elisabetham salutavit Maria, tantamque virtus ejus vis, tantaque virtus extitit, inquit Doctor Seraphicus, ut ipsa loquente, Elisabethæ collata sit Spiritus Sancti plenitudo: *vide, quanta virtus sit verbis Domine, quia ad eorum pronunciationem confertur Spiritus Sanctus* (tract. de *vita Christi*). Arca testamenti mansit in domo Obedelom tribus mensibus et benedixit Dominus domus ejus et omnibus quæ habebat (I Paralip. 13). Hæc arca, ut ait Laurentius Justinianus, est vera et expressa Mariæ figura: *Maria, inquit, testamenti Arca verissima, divinis manibus fabricata, auro vestita mundissimo, virtutum gemmis ornata, atque ex impatibilibus lignis spiritualiter facta, suavissimum in se manna continuit* (ser. de *Natio. Virg.*). Sicut autem stantem Arca in domo Obedelom, Deus benedixit domui ejus et omnibus quæ habebat, ita intrante Maria in domum Zachariæ, Deus benedixit domui ejus; ac Zachariam, Joannem et Elisabetham Spiritu Sancto, donisque spiritualibus replevit: *cum venit Maria ad Elisabeth et salutavit eam, exultavit infans in gaudiis et Spiritu Sancto plena Elisabeth prophetavit* (Orig. ho. 9 in Luc.). In omnibus sæculis admirandam Mariæ Visitationem! E contra, o quam contagiosa et exitiosa multorum visitationes, qui peccatorum virus ubique spirant et effundunt! Maria in Visitatione sua Elisabetham et totam domum in quam intrat, Spiritu Sancto, donisque celestibus replet; nulli vero domos quas visitant, obscenis sermonibus, detractionibus, zizanias, dissensionibus, impudicitias, omnique peccatorum genere replent. O execrandas istorum visitationes! quæ nil aliud sunt, quam *humanae conversationis inquinamentum* (Tert. de *orat.* 11). Abstinetis, queso, ab his visitationibus, et Mariam imitami, quæ in sua Visitatione Elisabetham salutet et Spiritu Sancto replet; ecce secundum documentum ex Mariæ Visitatione eliciendum. Dein Maria in sua Visitatione *Deum laudat et officia charitatis imperat*, ex quo tertium documentum eliciemus.

III PARS.

*Maria in sua Visitatione Deum laudat et officia
charitatis impendit.*

I. Est quod sanguineis Iuganus lacrymis, si serio perpendamus crebra et gravia peccata, quæ in visitationibus perpetrari solent. Heu! quot ebrietates, quot fornicationes, quot incestus, quotque alia crimina, quæ nec nominari licet, in mutuis et frequentibus visitationibus committuntur! Plerique in suis visitationibus nil boni agunt, nil boni dicunt, et ut loquitur propheta, *nemo quod bonum est loquitur* (Jerem. 8, 6); quin contra quamplurimi christiani Ethnicorum more in visitationibus suis mala multa faciunt et iniquissima verba proferunt; *ibi enim ex ore christianorum, ubi corpus Christi ingreditur, luxuriosum, imo et blasphemum canicam, quasi venenum diaboli profertur* (Aug. ser. 215 de temp.); ibique verba foeda, impia, blasphemata et in omni genere mala audacter et imprudenter palam dicuntur. Satis constat, quod malæ et iniquæ esse soleant christianorum multorum visitationes; ac neminem latet, quod in his non Deum laudare, at in multis eum offendere discant. Maria vero Elisabetham visitans tota in Dei laudibus occupatur, eumque non ore solum et labiis, verum et tota mente, totaque anima laudat, dicens: *magnificat anima mea Dominum* (Luc. 1). Deum laudent alii tubis, citharis, aliisque musicis instrumentis; bona quidem illa laus; cum autem præcipua Dei laus ex corde et anima procedere debeat, Maria Deum corde, mente et anima laudat. Hoc illius est psalterium; hoc musicum organum, quo in Dei laudes prorumpit: *magnificat anima mea Dominum*. Vix dum Zacharie domum ingressa est Maria, laudavit eam Elisabeth, dicens ei: *benedicta tu inter mulieres et benedictus fructus ventris tui; et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Laudatur Maria, et hujusmodi laudibus non inflatur; imo quo magis

laudatur, eo et ipsa Deum magis laudat et magnificat. Non imitatur Maria superbas illas mulieres, quæ de generis nobilitate, de corporis pulchritudine, de bonis fortunæ, de animi dotibus, ac aliis gloriæ titulis, quibus supra alios eminent, indesinenter se jactant; non est similis vanis illis mulierculis, quæ ab aliis laudari appetunt et quæ chimericis sibi perfectiones arrogat, ut aliorum laudes emendicent. Toto caelo iis dissimilis Dei Genitrix laudibus ad gloriam suam prolatis vix attendit, ac dum laudatur, tota Dei laudibus decantandis incumbit, Deumque toto corde glorificat, dicens: *magnificat anima mea Dominum*. Audi, o Maria, quæ ad tui laudem verba profert Elisabeth, quibus te prosequatur præconiis; adverte, quod ad tui gloriam asserat, te esse inter omnes mulieres benedictam; *benedicta tu inter mulieres*: quid ad hæc respondes, o Virgo sacra? Respondeo, inquit, me ob tam singulare privilegium Deum laudare et benedicere; *magnificat anima mea Dominum*. Præterea, o Maria, ad tui laudem dicit etiam Elisabeth, benedictum esse ventris tui fructum; *et benedictus fructus ventris tui*: quid ad hoc respondes? Respondeo rursus, quod propter hoc Deum benedicam et tota anima mea glorificem; *magnificat anima mea Dominum*. Ulterius adverte, o Maria, quod Elisabeth te Dei Matrem vocet. *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Quid ad hoc dicis, o Virgo præclara? Dico, quod ob tantum mihi collatum beneficium, nequaquam meipsam, Deum tantummodo laudem et magnificem. Uno verbo quo magis ab Elisabetha laudatur Maria, eo et ipsa Deum magis laudat, semperque respondet: *magnificat anima mea Dominum*. Quasi dicat, ut exponit Liranus, « o Elisabeth, tu me magnificas, sed ego totum Deo attribuens, ipsum magnifico in hoc carmine: *magnificat anima mea Dominum* ». Discite, o christiani, Deum ubique; atque præcipue in visitationibus vestris laudare; nulla ibi oscena, impia, blasphemata et quocunque modo mala proferatis verba; non ibi propriis incumbatis laudibus; corde et anima Deum laudate et benedicite. Si vana et mala loquantur alii, laus Dei ab ore vestro non recedat. *Laus Dei a corde et ore christiani recedere non*

debet (S. Aug. in Psal. 54). Si verbis, vel operibus injuriam Deo alii inferant, vos illum laudare et benedicere non desinat: *benedicite Dominum in operibus suis, date nomini ejus magnificentiam et confitemini illi* (Eccli. 39). Si alii Deum blasphemant, vos illum magnificate, ac quisque vestrum saltem corde et operibus suis dicat: *magnificat anima mea Dominum*. Memento, quod homo christianus in quolibet actu, quasi in medio chori esse debeat, in quo Deum laudet, aliosque ad eum laudandum et benedicendum alliciat. Quilibet christianus imitari oportet Mariam, quae Elisabetham visitans Deum laudat: *ac etiam cognate suae multa charitatis officia impendit*.

2. Charitas est ignis quidam spiritualis, qui non quiescit, imo semper movetur, et ut loquitur D. Dionysius, *charitas est ignis mobilis, incessabilis et superfervidus*. Hic ignis, inquit sapiens ille vir, qui *Idiota* (1) nominatur, habet requiem sine requie, ejusque requies non requies, at quaedam potius inquietudo videtur. *Requies amoris inquietudo est*. Maria autem, sacro hoc igne succensa ac superfervida, a requie solitudinis egressa est, ut cognatam gravidam et vetulam inviseret, utque ei multa charitatis officia impenderet. *Intraivit Maria domum Zachariae, ut mulieri proceptoris aetatis Virgo juvencula ministerium sedula impenderat* (V. Beda serm. de Visit.). Adiit Maria domum Zachariae, non ut probaret, an vera essent, quae de Elisabetha ab angelo audierat, verum ut ei praegnantis charitatis officia offerret, atque ei ex charitate ministraret. *Non abiit, inquit Ambrosius, quasi incredula de oraculo, sed quasi laeta pro voto, festina pro gaudio, religiosa pro officio*. Elisabetham dignitate longe antebat Maria; charitatis tamen igne succensa, superior ad inferiorem, Maria ad Elisabetham se

confort, ut ei humiliter inserviat et ut ei charitatis officia impendat. *Superior venit ad inferiorem, ut inferior adjuvetur* (Ambros.). O ardentem et superfervidam Mariae charitatem! Norunt omnes, Christum praee nimia qua erga homines ardebat charitate, ad eos venisse, ut eis ministraret, ac ut eos innumeris charitatis officiis prosequeretur. *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare* (Matt. 20, 18). In hunc mundum venit Christus, ut hominibus ministraret; eisque revera ministravit, cum praedicavit, caecos illuminavit, mortuos suscitavit, aliaque multa eius charitatis officia praestitit. Maria autem charitatis Christi imitatrix ad Zachariae domum vadit, *non ministrari, sed ministrare*, non ad percipienda, sed ad praestanda cognate obsequia; apud eam enim *mansit quasi mensibus tribus* (Luc. 1), ibique sedulo Elisabethae ministravit. O magnam Mariae charitatem! quam admiratur sanctus Bernardus dicens: *venisse Marianam mirabatur Elisabeth, ajens, unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Sed magis miretur, quod ipsa non ministrari venerit, sed ministrare* (ser. de Natio. Virg.). Miretur, quaso, quisque hanc Mariae charitatem, ac pro viribus eam imitari conetur. Scis, o frater, cognatum tuum, vicinum tuum, ac fratrem tuum christianum egero, aegrotare, tuoque indigere obsequio; vade ad eum, ut ei facultatibus vel officiis tuis ex charitatis motivo inservias. Non dicas, eum tibi esse inferiorem, quia quo major es, eo humilior ac pro Dei amore erga fratres obsequentior fieri debes. Audi Christum dicentem: *qui major est in vobis, fiat sicut minor, et qui proceptor, sicut ministrator* (Luc. 22, 26). Cave ne superbia vento inferis, cave ne fratribus charitatis tuae viscera claudas; fraternae charitatis igne succensus, visita pauperes, infirmos, afflictos et alios, licet tibi inferiores; eisque pietatis et charitatis officia praesta, dicens cum Christo et Maria: *non veni ministrari, sed ministrare*. Ecce qualis fuerit Mariae Visitatio; et quae documenta ex ea quisque elicere debeat. Festinavit illa in sua Visitatione; properate et vos in visitationibus vestris, nec vagantes per vicus et plateas diu immoremur. Maria in Visitatione sua adiit domum Zachariae,

(1) Hoc nomine praee humilitate latere voluit piissimus quidam Raymondus Jordanus abbas Cellarum (Celles) in Diocesi Bituricensi (Bourges), Canonicus regularis S. Augustini, qui etiam Beati titulo decoratur; mortuus aetate decimoquarto, anno 1381. Scripsit *Contemplationes de Amore divino; de Virgine Maria; de vera patientia; de continuo conflictu carnis et animae; de innocentia perdita; de morte, aliaque parvi momenti*.

virī utique sanctissimi; adite et vos non impiorum domos, in quibus fama et salus periclitetur; pergite ad domos eorum, apud quos virtus vestra magis perficiatur et charitas vestra magis accendatur. Maria in Visitatione sua salutavit Elisabeth sibi inferiorem, ac replevit eam Spiritu Sancto; salute pariter non solum superiores, verum et inferiores, eosque pietatis et devotionis spiritu replete. Maria tandem in visitatione sua et Deum laudavit, et hominibus officia charitatis impendit; Deum similiter in visitationibus vestris laudate et benedicite, ac pauperibus, infirmis et aliis quibusque charitatis officia sedulo prae-
state. Si autem tales sint visitationes vestrae, per gratiam suam visitabit vos oriens ex alto, suisque vos complebit benedictionibus in hoc mundo et honorificentiore throno sublimabit vos in caelo. Amen.

DE SANCTO MARTIALE

CONCIO UNICA.

Est puer unus hic, qui habet quinque panes (Joan. 6).

Sanctus Martialis, cujus nunc elogium institimus, erat puer ille habens quinque panes, quos Christus ita multiplicavit, ut ad quinque hominum millia saturanda sufficerent. Martialis quidem tunc puer erat non minus ætate, quam sancta simplicitate, cordis sinceritate et vitæ innocentia. Qui autem tunc puer erat, evasit deinde homo virtute insignis, potestate sublimis, miraculis clarus, demonibus terribilis, hominibus amabilis, angelis spectabilis, qui apostolicis concionibus, portentosis suis actionibus, necnon mirandis celestis suæ conversationis exemplis, innumeros populos ab iniquitatis via avertit, a demonis servitute liberavit, ad suave Christi jugum portandum adduxit, ac nomine et re Christianos effecit. Unde si de Martiale dicamus, quod puer fuerit: *est puer unus hic*; dicendum itidem,

quod puer hic coram Deo et hominibus magnus sit effectus, ac ita magnus, ut magnitudinis et perfectionum ejus nullus finis, nullusque terminus haberi videatur. De sancti Martialis natione, patentibus virtutibus, meritis, dignitate et magnitudine disserunt summi Pontifices, sancti Ecclesiæ Patres, sacri canones, concionatores oximi et majoris nota historici, quorum dictis eruditus et autoritate innoxius, quam magnus extiterit sanctus ille vir, pro viribus propalare contendam. Ave.

Si sancti Martialis magnitudinem a patria et parentibus auspiciari vellem, eum natione Hebræum, sancti Stephani protomartyris consanguineum et nobilissimi viri Marcelli filium dicerem. Ego autem ad altiora et sublimiora orationem meam converto: utque quam magnus in hoc mundo fuerit Martialis aliquo modo explicem, eum respectu Christi, sancti Petri et Lemovicensis provincie inspicio; *Christi*, quem humiliter et constanter ubique secutus est; *Petri*, quem post Christi Ascensionem Antiochiæ et Romæ comitatus est; *Lemovicensis provincie*, in qua portentosa multa operatus, ac tandem in Domino mortuus est. Christum secutus est Martialis, ejusque extitit discipulus et amicus; Petrum comitatus est Martialis, ejusdem fuit socius et coadjutor; in Lemovicensi provincia diu moratus est Martialis, ibique pontificis et apostoli munia gloriose adimplevit. En compendiose collectam sancti Martialis vitam; an unde gloriam et magnitudinem ejus sumere proposui. Igitur ut de eo dicenda ordinato disponam, atque clarius manifestem, quam magnus extiterit sanctus Martialis; dico quod fuerit 1. Christi discipulus et amicus; 2. sancti Petri socius et coadjutor; 3. Lemovicensium Antistes et apostolus. ®

DE BIBLIOTHECA I PARS. AS

Sanctus Martialis fuit Christi discipulus et amicus.

1. Christus, qui diu in hoc mundo latuerat, paucis ante passionem annis publice concionari et divinæ doctrinæ suæ radios

spargere cepit; suisque sacris concionibus plurimos ad se attraxit discipulos, ex quibus duodecim selegit, quos apostolos vocavit, quos individuos ubique comites, quosque mirabilium operum suorum testes et orbis totius Doctores esse voluit. *Ex discipulis duodecim precipuos lateri suo Christus allegat, destinatos nationibus magistros* (Tert. de Præsc., 10). Placuit Christo duodenarius ille apostolorum numerus, qui ei adeo sacras fuit, ut deficiente Juda, Mathiam ad ejus locum occupandum et ad diminutum duodenarium numerum complendum vocaverit. Quamvis autem duodecim illos apostolos eximie selegit, ut essent sal terræ, orbis totius Doctores et Ecclesie suæ fundamenta alios tamen ad ipsum venientes discipulos non abiecit. Quin contra ex illis septuaginta duos elegit, inter quos sanctus Martialis annumeratur. Cum enim ultra mare Tiberiadis concionaretur Christus, ad eum magna cœnarrit turba Judæorum, audire desiderantium quæ ad salutem spectant. E quorum numero recensebatur Marcellus quidam cum uxore sua Elisabetha et filio unico Martiale; qui audientes Salvatorem dicentem: *nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*, per salutem sacri baptismatis undam renasci voluerunt; et jubente Christo, a sancto Petro baptizati sunt. Reverentibus autem ad propria piis beati Martialis parentibus, Christo vocanti totus adhesit eorum filius: ac relictis omnibus, factus est discipulus Divini illius Magistri, qui terrenas opes relinquere, honores mundi contemnere, seculi voluptates fugere, temporalia cuncta fastidire et ad æterna toto cordis affectu subelere indesinenter prædicasset. Martialis haud est imitatus illum qui cum Christum vocantem audisset et dicentem: *sequere me*; respondit: *Domine permittito mihi primum ire et sepelire patrem* (Luc. 9). Neque etiam est imitatus, qui Christo vocanti respondit: *sequar te, Domine, sed permittito mihi primum renunciare his, quæ domi sunt* (Ibid.). His sane generosior et longe perfectior Martialis, vix Christum vocantem audivit, de reditu ad propria non cogitavit, de terrenis quibus affluabant parentes, non curavit; confestim, relictis parentibus et ablegatis terrenis

omnibus, Christo totis affectibus adhesit, cum in magistrum et vitæ ducem assumpsit, ac effectus unus ex septuaginta duobus illis discipulis, est associatus duodecim apostolos, qui orbis totius lumina, Evangelii predicatores, æternitatis sutores, potestatum infernalium debellatores et mundi triumphatores extiterunt. O quam gloriosum Martiali, quod assumptus sit in discipulum Magistri illius, in quo repositi sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ Dei! o quam magnus Martialis, eo quod annumeratus sit cum septuaginta duobus illis discipulis, quos in Evangelii sui ministros et in totius orbis Doctores Christus specialiter elegit! Magnus sane Martialis, tanquam Christi discipulus; et præclarior quoque, *quia Christi Domini fuit specialis amicus*.

2. Omnes quidem homines dilexit Christus; longo autem majori amore prosecutus est illos, quos in discipulos assumpsit; et inter discipulos unus fuisse videtur Christi Beniaminus et specialis amicus, Martialis scilicet, quem præ aliis amavit Christus, totque specialia amicitie signa illi exhibuit, ut de Martiali, sicut de sancto Joanne Evangelista, dici possit, quod fuerit *discipulus, quem diligebat Jesus*. Nemo autem hæc sine gravi fundamento dicta arbitretur; Martialis enim Christo fuit charissimus, eique Christus multa et eximia amicitie signa præbuit, tum quia amplam ei dedit potestatem infirmos sanandi, mortuos suscitandi, demones expellendi et alia miracula faciendi; tum etiam quia illum insigniorum operum et mysteriorum suorum spectatorem et testem esse voluit. Nonne testis fuit Martialis peroxissimi illius miraculi, quod operatus est Christus, cum quatuordecim et sexcentum Lazarum in Bethania suscitavit et e sepulchro eduxit? Nonne Martialis novissime illi Cœnæ adfuit, in qua sub panis et vini speciebus Christus modo ineffabili apostolis se commedendum tradidit? Nonne vidit et demiratus est Martialis altissimam et stupendam hanc humilitatem Christi pedes apostolorum lavantis? Cum vero Christus post resurrectionem suam discipulis apparens, ait: *pacæ vobis*; nonne ibi fuit Martialis? Ibi pariter fuit, ubi Christus cum discipulis partem piscis assi, et favum mellis comedit. Præsens denique adstitit Martialis, cum Christus clau-

sis januis ad discipulos intravit, cum vulnerum suorum cicatrices eis ostendit, et cum, elevatis manibus, coram apostolis ad caelos ascendit. Ecce quomodo Martialem diligebat Christus; et ecce etiam, quam magnus et excelsus in hoc mundo fuerit sanctus Martialis. Magnus fuit, quia in Christi discipulum delectus; major adhuc, quia cum Christus speciali amore prosecutus est. Heu! si magnum quidpiam et expetendum putent homines, a rege diligi, quam magnum et excelsum censendum quod Martialis diligatur a Christo, cum quo si omnes reges conferantur, pulvis sunt et umbra. Heu! si de nomine et qualitate servi Christi Paulus gloriabatur: *Paulus servus Jesu Christi*; quantus honor, quanta gloria sancto Martiali, quod non solum Christi servus, verum et amicus, necnon ab eo eximie dilectus fuerit? Magnus quid est peccatoribus, quod ita diligantur a Christo, ut *his* conversionis gratiam conferat: majus et gloriosius est justis, quod ita a Christo amentur, ut gratia sanctificante animas eorum exornet: majus adhuc omnibus Christi discipulis, quod non solum gratia sanctificante, verum et pluribus aliis donis coelestibus eos ditaverit. Quid tamen maximum et gloriosissimum fuit beato Martiali, quod Christus cum ita dilexerit, ut non solum gratia sanctificante et donis coelestibus eum cumulaverit, verum et illum praecipuorum miraculorum et mysteriorum suorum spectatorem et testem adesse volnerit. Hoc sane maximum; hoc gloriosissimum sancto Martiali. Dum autem sanctus Martialis hic in terris gloriosus apparet tanquam Christi Salvatoris discipulus et amicus, magnus etiam dicendus, eo quod sancti Petri apostoli socius et adjutor fuerit.

II PARS.

Sanctus Martialis fuit sancti Petri socius et adjutor.

1. Antequam ex hoc mundo exiret Christus, vix ab eo discedebat Martialis; post Christi Ascensionem beato Petro apo-

stolorum principi, adhaesit sanctus ille discipulus; ac cum eo Jerosolymis quinquennio, Antiochia septennio et Roma uno circiter anno remansit. Unde, qui antea Christi in terris vivantis, fuerat discipulus, postmodum divi Petri socius et individuus comes extitit. Norunt omnes, quod magnus et ad magna vocatus fuerit sanctus Petrus: *magnus quidem erat*, cum apostolorum primus, Christi in terris Vicarius, coeli clavicularius, Ecclesiae totius caput, totiusque orbis in re spirituali rex et supremus moderator: *ad magna etiam vocatus erat*, cum a Christo delegatus fuerit et institutus, ut adversus idolorum cultores decertaret, diaboli regnum destrueret, totumque mundum praedicationibus Evangelicis, laboribus multis, miraculis et portentosis suis operibus ad Christi fidem converteret. Martialis autem, tanti et tam admirabilis viri socius, mirandorumque ejus operum spectator et testis fuit. Cum enim post Christi Ascensionem, congregatis simul apostolis, Petrus, ut supremus Ecclesiae Pastor, palam loqueretur, usque in locum Judae, qui ab apostolatu desciverat, alium eligere proposuit, praesens aderat Martialis. Cum post acceptum Spiritum Sanctum, Judaeis Christum crucifixum praedicaavit Petrus et plurima hominum millia ad Christi fidem convertit, hoc vidit sanctus Martialis. Cum Petrus demones ab hominum corporibus expellebat, egrotos quosque sanabat, aliaque multa mirabilia passim peragebat: hoc intuebatur et admirabatur Martialis. Cum, transeunte Petro, obvii quique sanabantur infirmi, modo vel eorum unicus ab ejus umbra tangeretur: hoc vidit Martialis. Vidit et Petrum Martialis, cum Ananias et uxor ejus, coram illo occubuerunt. Vidit et audivit illum, cum paralytico dixit: *in nomine JESU surge et ambula*: ac etiam cum Tabitham mulierem Deo devotam a mortuis suscitavit. Haec et alia innumera portentosa vidit sanctus discipulus, dum Petrum praedicantem et pro hominum salute laborantem comitatus est in provinciis Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae, Bythyniae et aliis quas toto post Christi Ascensionem quinquennio sanctus apostolus peragravit. Tandem Martialis simul cum Petro Antiochiam venit, ubi summus ille Ecclesiae Praesul sedem suam

pontificalem posuit: ibique toto septennio suprema Ecclesie sedes remansit, donec scilicet Petrus speciali Spiritus Sancti revelatione illustratus, Romam venit, ut ibi supremam Ecclesie sedem statueret. Tunc quoque Martialem voluit habere socium ac testem certaminum, quae adversus imperatores iniit, laborum quos ad extirpandam idolatriam suscepit et mirabilium omnium quae perfectit, ut Christi fidem et christianam religionem ibi disseminaret, ibique stabliret, ubi omnis regnabat iniquitas et ubi idololatria triumphabat. O quam felix Martialis, quod supremus Ecclesie princeps eum tanto tempore in socium individuum assumpserit! O quam felices sancti Martialis oculi, qui tot et tam mirabilia, quae Petrus toto quoddecim annorum curriculo operatus est, videre meruerunt! O quam praeclarum Martialem quisque censebit, eo quod individuum extiterit comes illius, qui primam totius mundi sedem primus post Christum occupavit et qui claves regni caelorum a Christo accipere meruit! Magnus sane Martialis, quoniam Petri diu socius fuit; major adhuc, *quia Petri fuit et adiutor.*

2. Sicut Christus, qui omnes amabat apostolos, Petrum tamen, Joannem et Jacobum secum assumpsit et testes habere voluit, cum transfiguratus et insigniora alia miracula operatus est; ita sanctus Petrus, qui omnes haud dubie discipulos diligebat, ex his aliquos in socios sibi elegit, Apollinarem scilicet, Marcum Evangelistam, Rufum et Martialem nostrum, quos omnes assumpsit comites simul et adjuutores. Erant hi sancti Petri comites, non solum ut portentosa ejus opera admirarentur, verum et ut eum ad portandam Ecclesiae molem et ad gloriose adimplendum summi pontificis ministerium adjuvarent. Unde cum magna operaretur ille, magna et illi operabantur: cum jejuniis, vigiliis, predicationibus et miraculis fidem Christi ille adstreret, hoc idem imitabantur illi, hac tamen differentia, quod Petrus veluti supremus Ecclesiae moderator et praesul, qui in spiritualibus nullum supra se praeter Christum agnoscebat: illi vero ad Petri nutum moverentur, illaque facerent quae Petrus jubebat et ab illis fieri constinebat. Sicut enim angeli in celo sunt ministri Domini facientes verbum ejus, ita Marcus, Apol-

linaris, Rufus et Martialis erant ministri a S. Petro specialiter assumpti ad ministerium apostolicum digne adimplendum, ipsique ei fideliter obtemperabant, cumque ad christianam religionem stabiiliendam et propagandam adjuvabant. Mihi videre videor Martialem collaborantem fidei Evangelii, cum Petro per varias orbis regiones discurrentem, modo Judeos, modo Gentiles convertentem, ac ubique cum illo mirabilia multa operantem. Mirandorum operum, quae percipiebat Petrus, non solum spectator Martialis erat et adiutor, cooperato et quasi commilito; cum ipso ardua pro Dei gloria suscipiens, dura multa perferens, et hominum saluti summe zelo, multisque curis et laboribus invigilans. O quam gloriosum sancto Martiali, quod Petro in adiutorium assumptus fuerit! Sicut enim turpe, indecorum et exitiosum quod quis cum malis et infimae plebis hominibus societatem ineat, ita utilissimum et gloriosissimum fuit sancto Martiali, quod Petri apostolorum principis pluribus annis socius et adiutor extiterit. Magnus ergo sanctus Martialis et tamquam Petri socius, et tamquam ejus adiutor. Ut autem magis pateat, quam magnus in hoc saeculo fuerit sanctus Martialis, consideremus eum respectu Lemovicensium, quorum episcopus fuit et apostolus.

III PARS.

Sanctus Martialis fuit Lemovicensium episcopus et apostolus.

1. Postquam cathedram suam pontificalem Romae erexit, stabilivit et fixit sanctus Petrus, divina inspiratione concitatus Martialem ad convertendas Aquitanie gentes misit et delegavit. Cui humiliter obtemperans sanctus ille discipulus, tam arduum opus generose suscepit et itineri protinus se commisit. Dumque versus civitatem Lemovicum sibi a sancto Petro specialiter

comendatam pergeret, Tudela (1) transitit, ubi munitissimum prominebat castellum, Romanorum imperio subditum, cui Nerva princeps, Neronis imperatoris consanguineus, praeerat et pro Romanis dominabatur. Ibi sanctorum Christi Evangelium primo praedicavit Martialis: ibi Arnulphi viri praedivitis, apud quem diversatus est, filiam a daemone liberavit: ibique unicum Nervae filium a daemone suffocatum vitae restituit, nec non ter mille sexcentos homines ad Christum convertit et sacri baptismatis unda abluit. O quam feliciter idolorum templa diruit, Ecclesias Deo ubique Tudela nostra, quod omnium Aquitaniae, imo, ut sentiunt nonnulli, totius Galliae urbium prima Evangelii Christi praedicatorum audivit: prima a Christi discipulis perpetrata miracula viderit: prima christianae religioni nomen dederit. Tudela Agedunum, vulgo *Agen*, perrexit Martialis, ubi ejus opera idolorum sacerdotes nonnulli et utriusque sexus homines bis mille sexcenti baptizati et christianam religionem amplexi sunt. Ageduno ad populosam et famosam civitatem Lemovicium se contulit, ubi pontificalem sedem suam fixit et viginti octo annis pontificia munia gloriosissime et felicissime obivit. Hic vere fuit pontifex sanctus, innocens, impollutus, qui totus de grege sollicitus non requiem amavit, sed laborem: non terrenas opes, sed Christi animas quaesivit, ut eas a tartari faucibus eriperet et ad caeleste regnum perduceret. Non fuit hic ex pastoribus illis, qui verbis iniquis et pravis suis exemplis oves ducunt in praecipitum et infernalibus lupis vorandas tradunt; fuit Pastor vigilans, qui diu nocturne gregem visitavit, caelesti cibo pavit, a tartareorum luporum rabie defendit, supra modum multiplicavit et ad caeleste regnum ducere conatus est. Gaudeant Lemovicenses et in aeternum gloriantur, quod tantum pontificem omni virtutum genere

(1) Hoc nomine geographi recensent tantummodo exiguam urbem Catalauniae in provincia Navarra: aetor tamen videtur loqui de urbe Tolosa, quae quidem sub Romanis imperatoribus urbs fuit munitissima et caput provinciae Aquitaniae; ibique merito creditur fuisse sedem Nerva, antequam imperium obtineret.

ornatum et omnibus numeris absolutum haberint. Martialis autem non solum Lemovicensium episcopus, fuit etiam totius Aquitaniae apostolus.

2. Martialis quidem apostolus fuit ad Aquitanorum conversionem missus. Etsi namque sedem episcopalem Lemovici statuisset, Tolosatos tamen, Burdigalenses, Caduroenses, Mimatenses, Pictavienses, aliasque finitimas regiones interdum adivit, sanctisque verbis et exemplis instituit: totaque miracula ubique operatus est ac tanta virtute ubique praedicavit, ut populi ipsum videntes et audientes, in admirationem rapti, turmatim ad Christi fidem converterentur. Apostolos suos Christus misit veluti oves inter lupos: ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum (Mat. 10). O mirandum certandi genus, quod ad triumphandum de rapacibus lupis oves inermes mittantur! Mirandum quidem; simul vero efficax et gloriosum: apostoli enim veluti oves inermes adversus Judaeos, Gentiles, Haereticos et alios hujusmodi lupos strenue decertarunt, de illis triumpharunt, ac lupos illos in oves, seu in christianos converterunt. Quod autem perficere noverunt Christi apostoli, hoc et fecit Martialis Aquitaniae apostolus: ille enim a sancto Petro in Aquitaniam missus, tanquam agnus in medio luporum se contulit. Qui autem agnus erat mansuetudine et vitae innocentia, jejuniis, vigiliis, praedicationibus, miraculis et virtute divina lupos in agnos, seu omnes fere totius Aquitaniae idololatrias in christianos convertit. Ipso tempore, quo sanctus ille apostolus civitatem Lemovicium primum ingressus est, phreneticum catenis constrictum facto crucis signo pristinae sanitatis restituit: quo viso, nobilissima matrona Susanna, a quo hospitio susceptas fuerat, simul cum filia ejus Valeria et aliis sexcentis baptizata est. Pancis ab hinc diebus, vinetos plurimos Martialis a carcere liberavit et aliquos idolorum sacerdotes fato functos palam a mortuis suscitavit: quod cum vidissent et admirati essent populi, ad apostolum suum cucurrerunt, ut illum in vitam ducem sumerent, et tunc ex iis vigintiduo milia promiscui sexus baptizavit. Non multo post Stephanus, totius Aquitaniae dox, simul cum toto ejus exercitu quindecim militum millibus copioso, ad christianam fidem

conversus et baptizatus est. Ac tandem idem dux ad eas omnes Galliarum gentes, quae ditionis suae erant, nuncios misit, qui nomine suo omnia idola minutatim confringere et soli Deo servire populis praecipere, O mirandum apostolum, qui totam Aquitaniam non ferro, sed Dei verbo; non militariis armis, at jejuniis, orationibus et miraculis ad Christi fidem convertit! Non facile explicari potest, quot et quanta, pro Christi fide propaganda, certamina inierit sanctus apostolus: ubique enim illi fuere pugnae, ubique terrores. Attamen vir Dei, baculo, quem a sancto Petro acceperat, ac speciali Dei auxilio armatus, fortis semper et triumphans fuit in bello, fortis adversus mortem, quoniam tactu hujus baculi mortuos suscitavit; fortis adversus ignem, quoniam magna mirabiliter extinxit incendia; fortis contra daemones, quia eos ab hominum corporibus expulit; fortis adversus principes, quorum superbiam fregit et colla suavi Christi jugo subiecit. Fortis fuit contra idolorum sacerdotes, quos exarmavit, dejecit, a vana superstitione revocavit et ad Christi ovile vocavit; fortis tandem contra idololatram, quam in tota Aquitania extirpavit. Miramini nunc sanctum Martialem, qui cum puer esset, quinque panes Christo obtulit: *est puer hic habens quinque panes*. Obstupescite, videntes, quod puer ille factus sit homo magnus coram Deo et hominibus; ac ita magnus, ut Christi discipulus et amicus, Petri socius et adiutor, Lemovicensium episcopus et apostolus evaserit. O quantus extitit hic sanctus Martialis! Non sufficit autem, quod illius magnitudinem agnoscamus et admiremur; debemus insuper tantum virum pro viribus imitari. Narrat sacrum Evangelium, quod accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: *quis putas major est in regno caelorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum et dicit: amen dico vobis: nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum* (Matt. 18). Parvulus ille, quem Christus in medio discipulorum statuit, ipse sanctus Martialis fuisse fertur, ut ait Lyranus. Hunc eundem poerum nunc in medio vestrum statuo, ac dico vobis: nisi a vitis vestris pessimis convertamini et efficiamini sicut parvulus

ille, non intrabitis in regnum caelorum. Non dico: nisi miracula et opera portentosa peragatis, sicut Martialis, non intrabitis in regnum caelorum: id unum dico: nisi conversi fueritis et nisi voluntati Dei obtemperetis, sicut Martialis, non intrabitis in regnum caelorum. Convertimini ergo ad Deum in toto corde vestro; ac sicut Martialis obtinuit regnum caelorum, non quia mortuos suscitavit et alia miracula et quia perfecit omnia, quae Deus ab eo fieri jusserat, ita et vos Dei mandatis obtemperate eaque omnia perficite, quae Deus a vobis fieri vult. Haec si faciatis, in regnum caelorum intrabitis et in eo cum sancto Martiale aeternum regnabitis. *Amen.*

DE SANCTO BONAVENTURA

CONCIO UNICA.

In adinventionibus tuis exercebor (Ps. 76, 13).

Quemadmodum sanctissimus propheta Isajas in extasim raptus duos in caelo vidit Seraphim, quorum unus dumtaxat ad ipsum volavit: *volavit ad me unus de Seraphim* (Isa. 6), ita duos nunc mente et spiritu in caelo intusor Seraphim, Seraphicum scilicet Patrem sanctum Franciscum et Seraphicum Doctorem sanctum Bonaventuram; quorum cuilibet pereximia quidem debentur praeconia, ac eorum jam unus solum ad me volat, nempe Seraphicus Bonaventura, cujus elogium contexere et panegyricum sermonem conficere, mei nunc est oneris et instituti. Verum quidem, quod Seraphim illius tanta fuerit scientia, tantus amor, tanta laudum materia, ut omnes homines quantumvis eruditi et facundi in eo laudando deficerent. Unde de eo dici posset, quod de S. Basilio Nazianzenus; nempe quod *si omnes eum laudemus, ejus tamen meritis inferiores cuncti apparebimus. Veluti qui solem aspiciunt, quamvis unus alio*

conversus et baptizatus est. Ac tandem idem dux ad eas omnes Galliarum gentes, quae ditionis suae erant, nuncios misit, qui nomine suo omnia idola minutatim confringere et soli Deo servire populis praecipere, O mirandum apostolum, qui totam Aquitaniam non ferro, sed Dei verbo; non militariis armis, at jejuniis, orationibus et miraculis ad Christi fidem convertit! Non facile explicari potest, quot et quanta, pro Christi fide propaganda, certamina inierit sanctus apostolus: ubique enim illi fuere pugnae, ubique terrores. Attamen vir Dei, baculo, quem a sancto Petro acceperat, ac speciali Dei auxilio armatus, fortis semper et triumphans fuit in bello, fortis adversus mortem, quoniam tactu hujus baculi mortuos suscitavit; fortis adversus ignem, quoniam magna mirabiliter extinxit incendia; fortis contra daemones, quia eos ab hominum corporibus expulit; fortis adversus principes, quorum superbiam fregit et colla suavi Christi jugo subiecit. Fortis fuit contra idolorum sacerdotes, quos exarmavit, dejecit, a vana superstitione revocavit et ad Christi ovile vocavit; fortis tandem contra idololatram, quam in tota Aquitania extirpavit. Miramini nunc sanctum Martialem, qui cum puer esset, quinque panes Christo obtulit: *est puer hic habens quinque panes*. Obstupescite, videntes, quod puer ille factus sit homo magnus coram Deo et hominibus; ac ita magnus, ut Christi discipulus et amicus, Petri socius et adiutor, Lemovicensium episcopus et apostolus evaserit. O quantus extitit hic sanctus Martialis! Non sufficit autem, quod illius magnitudinem agnoscamus et admiremur; debemus insuper tantum virum pro viribus imitari. Narrat sacrum Evangelium, quod accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: *quis putas major est in regno caelorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum et dicit: amen dico vobis: nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum* (Matt. 18). Parvulus ille, quem Christus in medio discipulorum statuit, ipse sanctus Martialis fuisse fertur, ut ait Lyranus. Hunc eundem poerum nunc in medio vestrum statuo, ac dico vobis: nisi a vitis vestris pessimis convertamini et efficiamini sicut parvulus

ille, non intrabitis in regnum caelorum. Non dico: nisi miracula et opera portentosa peragatis, sicut Martialis, non intrabitis in regnum caelorum: id unum dico: nisi conversi fueritis et nisi voluntati Dei obtemperetis, sicut Martialis, non intrabitis in regnum caelorum. Convertimini ergo ad Deum in toto corde vestro; ac sicut Martialis obtinuit regnum caelorum, non quia mortuos suscitavit et alia miracula et quia perfecit omnia, quae Deus ab eo fieri jusserat, ita et vos Dei mandatis obtemperate eaque omnia perficite, quae Deus a vobis fieri vult. Haec si faciatis, in regnum caelorum intrabitis et in eo cum sancto Martiale aeternum regnabitis. *Amen.*

DE SANCTO BONAVENTURA

CONCIO UNICA.

In adinventionibus tuis exercebor (Ps. 76, 13).

Quemadmodum sanctissimus propheta Isajas in extasim raptus duos in caelo vidit Seraphim, quorum unus dumtaxat ad ipsum volavit: *volavit ad me unus de Seraphim* (Isa. 6), ita duos nunc mente et spiritu in caelo intusor Seraphim, Seraphicum scilicet Patrem sanctum Franciscum et Seraphicum Doctorem sanctum Bonaventuram; quorum cuilibet pereximia quidem debentur praeconia, ac eorum jam unus solum ad me volat, nempe Seraphicus Bonaventura, cujus elogia contexere et panegyricum sermonem conficere, mei nunc est oneris et instituti. Verum quidem, quod Seraphim illius tanta fuerit scientia, tantus amor, tanta laudum materia, ut omnes homines quantumvis eruditi et facundi in eo laudando deficerent. Unde de eo dici posset, quod de S. Basilio Nazianzenus; nempe quod *si omnes eum laudemus, ejus tamen meritis inferiores cuncti apparebimus. Veluti qui solem aspiciunt, quamvis unus alio*

plus minusve, omnes tamen videndo deficiunt. Non ideo tamen ab ejus abstinebo laudibus; divino fretus auxilio, pro viribus mirabiles et sanctas, quibus usus est, inventiones enarrabo: *in adinventionibus tuis exercebor. Ave.*

Deus, qui in essentia sua summo simplex est, homines corde simplices, plurimum diligit. Et ideo Apostolos, quos amicos vocat, ad columbinam simplicitatem sectandam hortatur: *estote simplices sicut columbe* (Mat. 10). Ideo etiam declarat, quod non cum viris prudentibus seculi, verum quod cum viris simplicibus jucunde versetur et loquatur: *cum simplicibus sermocinatio ejus* (Prov. 3). Licet autem erga homines sancta simplicitate florentes magno Deus faratur affectu, sanctissimus tamen Isaias propheta de homine justo asserit, quod *fructum adinventionum suarum comedet* (Isa. 3). Quæ, quæso, adinventiones illæ, quarum fructum comedunt justi? Anne homines simplices et justi aliquas adinventiones habent? habent utique, suntque simul et simplices, et sanctissima arte præditi ad invenendum novos perfecte vivendi, Deoque placendi modos. Nonne sanctissimus Gallie rex Ludovicus, præclara adinventionem, eadem manu modo crucem, modo ensen pro Dei gloria gestabat? Nonne simili inventionem sancta Elisabetha nunc in xenodochiis pauperes et infirmos invisebat, ut eis subveniret; et nunc in palatio, quæ status sui erant perfectissime adimplebat, ut sponso suo placeret? Nonne plures viri sancti, miranda inventionem, austeram in seipsis poenitentiam simul cum magna vite et morum innocentia conjungere? Nonne alii multi eadem inventionem hæc in terris cum aliis hominibus commorari, et itidem cum angelis in celo mente et spiritu versari noverunt? Alia plurimæ sanctorum in hoc sæculo viventium extiterunt inventiones; et sicut Vates regius solis Dei adinventionibus scrutandis se exercebat; *in adinventionibus tuis exercebor*, ita et solis sancti Bonaventuræ inventionibus explicandis jam incumbere contendam, atque dicam, quod Seraphicus ille Doctor mirabili adinventionem in semetipso simul conjunxit 1. scientiam cum amore; 2. magnitudinem cum humilitate; 3. vitam activam cum contemplatione. En tres mira-

biles Seraphici Bonaventuræ inventiones, quibus explicandis tota hæc concione exercebor. *In adinventionibus tuis exercebor.*

I PARS.

S. Bonaventura in se simul scientiam cum amore conjunxit.

1. Qualis et quanta extiterit sancti Bonaventuræ scientia, norunt universitates in quibus floruit; Ordo Franciscanus, quem doctrine suæ radiis illustravit; summi Pontifices, qui eum Seraphici Doctoris titulo insignierunt; totusque fere terrarum orbis, in quo ita scientia sua coruscavit, ut de eo dici possit quod de Basilio dixit Nazianzenus, quod scilicet ipse fuerit *orbis lumen et doctrine palatium* (ep. 10). Sanctus quidem Bonaventura fuit *orbis lumen*, cum clericis et laicis, regularibus et secularibus, grecis et latinis, toti Ecclesie, imo et universo orbi, humilitatis, mansuetudinis, charitatis ac fulgentissimis omnium virtutum radiis mirum in modum illuxerit. Fuit etiam *doctrinæ palatium*, quia in eo omnis scientia, sive speculativa, sive moralis, veluti in paradiso suo residebat. Non minus enim quam trecenta opera, vel opuscula composuit, in quibus de innumeris rebus, atque ita dicam, de omni scibili ad philosophorum, theologorum, concionatorum et omnium hominum utilitatem stylo suavi et clarissimo pertractat. Nec aut mandum, quod materias perfunctoria solum pervolvunt divus Bonaventura; altiora enim cujuslibet scientiæ mysteria scrutatur et penetrat, ac ut ait Abbas Trithemius, *Bonaventura scripsit alta et profunda* (de scriptor. Eccles.); neque censendum, quod inutilia docuerit et scriptis mandarit; nam, ut asserit prefatus Abbas, *Bonaventura omnes sui temporis Doctores utilitate operum facile antecellit.* Nec credendum, doctrinam ejus subtilitate, claritate et suavitate carere; ut enim loquitur Joannes Gerson, *doctrina sancti Bonaventuræ nulla subtilior, nulla divinior, nulla suavior, nulla salubrior* (lib. de exam. doctr.). Quod autem in sancti Bonaventuræ doctrina

majori dignum videtur admiratione, est ejus stylus qui ubique flammam spirat; plus enim corde quam ore loquitur, omniaque et singula ejus verba quasi quedam scintillae legentium corda ad Dei amorem accendunt. Unde de eo, sicut de Elia, dici potest, quod *verba ejus sicut facula ardebant* (Ecclesi. 48). Hanc divi Bonaventurae doctrinam ita utilem et sublimem censebat Joannes Gerson, ut licet ipse omnium scientiarum studio vacans insenuerit; licet ipse altiores scientias magno plausu docuerit, seipsum tamen arguat, quod in aliorum auctorum libris perlegendis tempus insumpsit, quodque operibus divi Bonaventurae legendis, volendis, studendis, imo et transcribendis non totaliter incubuerit, utpote quia haec sola plus quam sufficiant, et in his solis reperitur scientia, qua nulla utilior, nulla sublimior, nulla fecundior. *Dixi necum, quia, sufficit haec doctrina, ut quid stulto labore consumeris? Quid dictast? Quid scribis? Multiplicentur potius et transcribantur opera Doctoris istius.* O mirandam Seraphici Bonaventurae scientiam! Quae inde etiam patet mirabilior, quod non tam labore improbo comparata, quam a Christo crucifixio ei fuerit infusa. Sicut enim sancti in caelo omnia vident in Verbo, ita Bonaventura omnia legebat et disciebat in crucifixo; hic erat liber, a quo totam suam scientiam eliciebat. Et ideo quaerenti divo Thomae, unde tantam hauriret sapientiam, crucifixum ostendit Vir ille Seraphicus, dicens: mea doctrina non est mea, sed ejus; *en librum unde omnia excerpo, quae lego in cathedris, aut in libris scribo.* Maximo inter se amicitiae fodere devinciebantur sanctus Thomas Aquinas et sanctus Bonaventura. Ambo simul magistrum habuere Alexandrum Alesensem; ambo Doctoratus laurea in Facultate Parisiensi eodem tempore fuere insigniti; ambo simul theologiam et philosophiam in eadem universitate docuere; ambo quamplurimos libros ad doctrinam et ad pietatem spectantes composuere; ambo Ecclesiasticas dignitates acceptare recusarunt; ambo ad Lugdunense concilium vocati sunt; ambo tandem status religiosi protectores, universitatum lumina et Ecclesiae catholicae quasi tutelares angeli extiterunt. Eorum autem quilibet alterius scientiam mirabatur; et divus Thomas

percipere nequibat, unde hauriret Bonaventura sublimes et divinos illos conceptus, nec non mirandam hanc scientiam, quam in libris, in Accademis et in concionibus suis effundebat. Propterea ab eo petiit Thomas, quibus ex libris tam altam, tam profundam, tam utilem, tamque ardentem eliceret scientiam. Cui Bonaventura, Christi crucifixi ostendens imaginem, coram qua preces fundere solebat, humiliter respondit: *en librum unde omnia excerpo, quae lego in cathedris, aut in libris scribo.* O quam divinus ille liber! O quam felix discipulus, qui in hoc libro mirabilia multa didicit! O quam miranda hujus discipuli, simul et Doctoris scientia! Tuam, o Bonaventura, admiror doctrinam. Tamen quod in te mihi mirabilis videtur, hoc est, *quod scientiam in semetipso simul cum amore conjunxeris.*

2. Licet scientia sit amoris principium, quia voluntas non fertur in incognitum, nec amare potest quod non novit; experientia tamen constat, quod plerumque viri doctiores non sunt in Dei amore ferventiores; quin contra, quo fiunt doctiores, eo saepe in Dei amore tepidiores evadunt. At sicut Seraphim in caelo quo perfectus Dei majestatem norunt, eo ardentius ejus amore accenduntur; sicut in illis scientia et amor indissolubili ununtur fodere, sic Bonaventura, quasi alter Seraphim, mirabili adinventione scientiam simul cum amore in seipso ita copulavit, ut aequaliter in scientia et in amore profecerit. Quantum sciebat, tantum amabat; legendo, scribendo, studendo, scientiam simul et amorem sibi comparabat. Unde etiam non solum Cherubim ratione scientiam, verum etiam Seraphim ratione amoris vocat Joannes Gerson: *Bonaventura*, inquit, *verissimo nomine Seraphinus simul et Cherubinus* (Ep. in laudem Bonav.). Cherubinus erat et Seraphinus, quia in semetipso scientiam Cherubim et amorem Seraphim conjunxerat. Cum quis laeso majestatis declaratur reus, juxta legis Caesarum praescriptum capite plecti meretur, ejusque bona fisco adjudicantur; *Majestatis reus capite plectatur; bonis ejus omnibus fisco nostro addictis.* Lucifer autem, cujus scientia omnem humanam doctrinam longe superabat, divinae majestatis

superbia sua reus effectus illico ad tartara fuit precipitatus, ejusque scientia sancto Bonaventurae videtur adjudicata. Bonaventura autem Lucifero sapientior extitit; quia Lucifer scientiam cum Dei amore conjungere nescivit, Bonaventura vere mirabili adinventione scientiam simul cum amore in semetipso copulavit, fuitque simul Cherubinus propter scientiam qua rutilabat, et Seraphinus propter amorem quo ardebat. Quærent philosophi, an in eodem subjecto lux sine calore haberi possit. In hic dubio solvendo non immorabor; at in sancti Bonaventurae laudem dicam, quod in eo lux scientiæ sine amoris divini calore nunquam extiterit, quia eadem proportione, qua ejus illuminabatur intellectus, ejus etiam in Dei amorem accendebatur affectus. Unde similis fuit sanctus Bonaventura Seraphim illis, de quibus ait Isaias, quod *stabant et volabant* (6). Semper siquidem viri illius Seraphici intellectus stabat in Dei consideratione atque itidem cor illius ad Deum per amorem volabat. De Verbo Divino ait Doctor Angelicus, quod *est verbum, non qualecunque, sed spirans amorem*. Idem dicendum de cognitionibus, quibus replebatur sancti Bonaventurae intellectus; hæc etenim erant verba mentis ejus non qualiacunque, sed divinum amorem spirantia. Dum enim ejus mens cœlesti sapientia illustrabatur, cor ejus pariter charitatis ardore sufflamabatur: ejusque scientia ad Dei amorem semper referebatur et terminabatur. *Cum studet illuminationi intellectus, totum refert ad pietatem et religiositatem affectus* (Gers. de exan. Doct.). Simile fuisse videtur cor divi Bonaventurae celebri Salomonis throno, in ejus medio sculpta erat charitas. *Reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constravit* (Cant. 9, 10). In throni hujus medio sculpta erat charitas, seu in ejus medio exarata et scripta legebantur verba charitatem significantia. Hæcque verba, ut dicunt sacerdotum librorum interpretes, ibi scripta erant literis ex rutilantibus pretiosis lapidibus mira arte concinnatis, ita ut hæc literæ simul et lucem emitterent, et charitatem significarent. Cor autem sancti Bonaventurae huic throno simillimum erat, quia in medio cordis ejus sculptæ erant simul scientiæ qua fulgebat et charitas qua ardebat. Imo et plus cha-

ritatis, quam scientiæ in ejus corde fuisse videtur; et ideo præclare dixit sanctus Franciscus Salesius, quod inter Doctores mallet esse Bonaventura, quam Thomas; quia mallet esse Seraphinus, quam angelus, malletque minus scire et magis amare. O mirandum Bonaventurae cor, quod tanta fulgebat scientia, tantoque ardebat amore! O mirabilem Doctorem, qui sacra adinventione semetipso scientiam cum amore conjunxit! *Ac etiam magnitudinem et celsitudinem cum humilitate.*

II PARS.

Sanctus Bonaventura in se simul magnitudinem cum humilitate conjunxit.

1. Rex Assuerus sic exaltavit Aman, eumque favoribus et beneficiis suis ita sublimavit, ut eum supra regni sui principes extulerit: *rex Assuerus exaltavit Aman et posuit eum supra omnes principes quos habebat* (Esther 3); sic videtur, quod Deus semper erga homines beneficis specialibus et pereximiis beneficiis sanctum Bonaventuram sublimaverit, et apud homines laudabilem effecerit. Ei etenim, non secus ac Salomoni, dedit Deus *cor docile et animam bonam*: dedit ei ingenium acutum, memoriam felicem, passiones ad bonum inclinantes: dedit ei potestatem sanandi infirmos, et suscitandi mortuos: dedit tandem ei tantam in moribus disciplinam, talem vitæ innocentiam, talem animi et corporis perfectionem, talemque in verbis et gestibus gratiam, ut omnium sibi conciliaret animos; neque solum plebejos, verum et principes ad sui venerationem alliceret. Christus, qui natura sua et ratione unionis hypostaticæ rex erat, et dominus omnium; speciali tamen alia ratione regnabat super homines: specie, scilicet, quadam externa et pulchritudine mirabili, qua omnium sibi devinciebat animos, omniumque sibi corda subdebat: *specie tua et pulchritudine tua intende, prospere procede et regna* (Ps. 44). Hæc specie et pulchritudine ita supra hominum corda regnabat et domi-

nabatur Christus, ut a Salviano vocetur *magnes cordium (de gubern. 4)*. Sicut enim magnes occultam et innatam quandam habet virtutem, qua ferro dominatur, illudque ad se trahit, ita Christus specie sua, pulchritudine sua et abdita quadam virtute hominum cordibus dominabatur, eaque ad sui amorem alliciebat, et ideo totus eum mundus sequebatur: *ecce totus mundus post eum abii* (Joan. 12). O quam magnus et potens Christus ratione arcane hujus virtutis! Quid simile dicendum de S. Bonaventura, qui occulta quadam præstabat virtute, eademque virtute regnabat in populo. Ipsi namque arcana quadam a Deo data erat virtus, qua omnium sibi subdebat et ad se trahebat corda. *Magnes* erat Bonaventura, magnos et parvos, divites et pauperes, principes et plebejos ad sui amorem et venerationem alliciens. Ut enim de eo prædicavit eminentissimus cardinalis Petrus a Tharentasia: *quicumque Bonaventuram videbant, statim amore ejus capiebantur*. O quantus prefulsit Bonaventura per Deum, qui eum exaltavit et per abditam illam virtutem, qua hominum cordibus dominatus est! Magnus etiam, imo et maximus fuit in æstimatione et in oculis omnium: *magnus* quidem in oculis Alexandri Alensis, qui de Bonaventura dixit, quod esset verus Israelita, qui in Adamo non peccasse videbatur: *magnus* in oculis et in mente Doctoris Angelici, qui ejus scientiam mirabatur et qui eum adhuc viventem, *sanctum* proclamabat: *magnus* in oculis et in æstimatione omnium fratrum ordinis Seraphici, qui eo tempore quo innumeri in hoc Ordine florebant viri doctissimi, et sapientissimi, eum quantum supra trigesimum tantum tunc annum agentem unanimi consensu in ministrum generalem elegerant et tanto ministerio dignum censuerunt. *Magnus* fuit in æstimatione summorum Pontificum, qui eum ad infulas evererunt. *Magnus* visus est omnibus concilii Lugdunensi Patribus, qui ejus scientiam, sanctitatem, mansuetudinem, in dubiis solvendis facilitatem et in negotiis pertractandis dexteritatem ita demirati sunt, ut eum Græci simul cum Latinis Ecclesie columenam vocaverint, ipsoque mortuo dixerint: *perit columna christianitatis*. Magnus tandem est æstimatus a viginti duobus

sanctæ romane Ecclesie cardinalibus, qui cum post mortem Clementis quarti, Viterbii ad eligendum summum pontificem essent congregati, nec de aliquo uno eligendo convenire possent, totum suum eligendi jus uni Bonaventuræ contulerunt hoc pacto, quod ille haberetur et agnosceretur ut summus Pontifex, quem ipse selegisset. O quam magnus in mundo Bonaventura! Quanto autem major, tanto humilior exiit: mirabiliter enim in semetipso *humilitatem cum magnitudine conjunxit*.

2. Humilitas simul cum magnitudine in angelis apostatis et in primis parentibus convenire non potuit; ipsi namque ut primum extolli coeperunt, vanitate et superbia inflati a magnitudine exciderunt. Christus in hunc mundum veniens humilitatem cum magnitudine reconciliavit: ut enim ait sanctus Bernardus, Christus qui erat magnus et laudabilis nimis, *factus est parvus et amabilis nimis*. Sanctus autem Bonaventura, Christum imitatus, in semetipso magnitudinem cum humilitate coadunavit: fuitque simul magnus et parvus, maximus et humillimus; et *quo magis scientia et auctoritate fulgebat, eo magis humilitate deprimebatur*. Tanta ejus fuit humilitas, ut dum ministri generalis fungeretur officio, fratrum cameræ verteret, infirmorum strata versaret, culinæ catinos et ollas libenter lavaret, nec non aliis quibusque abjectioribus munis studiosè incumberet. Tanta etiam ejus exiit humilitas, ut Eboracensem episcopatum sibi a Clemente quarto summo Pontifice oblatum humiliter acceptare recusavit. Huic tamen parem ac etiam maiorem a Gregorio decimo sibi oblatam in Ecclesia dignitatem acceptavit quasi coactus; ut scilicet Christi vicario, cui resistere nefas esset, religiose obtemperaret. Verum et tunc maxime ejus eluxit humilitas: cum enim ei a summi Pontificis legatis allatus est cardinalitius pileus, ab eis inventus est actu ollas, scutellas, aliaque vilia calinæ vasa abiens: nec ab eis accipere voluit pileum, quin prius suspectum humilitatis opus perégisset. Probe sciebat Bonaventura, Christum Dominum præclarum hoc et sanctum dedisse monitum: *qui major est in vobis, fiat sicut minor, et qui processor est,*

sicut ministrator (Luc. 21). Sciebat vir seraphicus, quod nihil est Deo charius humilitate, nihil operosius gloria (Tertul. de vel. Virg. 15). Ideo humiliavit se in omnibus et in semetipso humilitatem simul cum magnitudine conjunxit. Ecce mirabilem sancti Bonaventuræ inventionem. Qui etiam, miranda adinventione, in seipso vitam activam cum contemplatione copulavit.

III PARS.

Sanctus Bonaventura in se simul vitam activam cum contemplatione conjunxit.

1. A cœlesti regno exulat vita activa et laboriosa; non enim ibi sancti vescuntur pane in sudore vultus sui; non ibi inveniuntur peregrini, qui suscipiantur hospitio; non ibi esurientes, quibus frangatur panis; non sitientes, quibus potus porrigatur; non ibi regni, qui visitentur; non litigantes, quorum jurgia componantur; non mortui, qui sepeliantur: omnia ista et alia his similia ibi non erunt. Quid ergo ibi erit? Ibi sane reperietur optima illa pars, quam Maria elegit: ibi requies perpetua, ac continua divinæ majestatis, omniumque divinarum perfectionum contemplatio. Alia tamen homines in terris militantibus spectat sors: alia eorum est via. Licet enim illorum mentes ad cœlestium contemplationem interdum eleventur, laboriosis tamen activæ vitæ exarctibus ut plurimum vacare solent, ac circa frequens ministerium occupantur: præsertim seraphicus Bonaventura, qui tot externis incubuit ministeriis, tot præclaris charitatis officiis vacavit, totque pro Dei gloria labores exantlavit, ut merito digere potuisset, quod a juventute ad ultimum usque vitæ terminum vitæ activæ laboribus insudarit: *In laboribus a juventute mea*. Sicut divus Paulus se omnibus debitorem profitebatur, dicens: *Græcis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum* (Rom. 1); ita sanctus Bonaventura scholasticis sacræ scripturæ studiosis, spiritualis vitæ amatoribus, schismaticis, Ordinis seraphici fratribus, sæcularibus et

regularibus, ac denique omnibus se debitorem arbitrabatur; ideo summopere laboravit, ut omnibus facere satis. Heu! quantus ejus extitit labor in conscribendis ac eruditionem scolasticorum pluribus sacræ theologie voluminibus! Quantus labor in concinnandis ad institutionem prædicatorum concionibus de sanctis et tempore! Quantus in conscribendis pluribus et piissimis variorum sacræ scripturæ librorum commentariis! Quantus in conscribendis innumeris illis operibus, opusculis et libris, quos in septem magnis voluminibus collectos habemus! Quis enarrare valeat, quantus Bonaventuræ extiterit labor in docendo publica et in prædicando sæpissime? omitto laborem, quem in conscribendis propria manu semel et iterum sacris voluminibus insumpsit. Taceo laborem, quem in lustrandis sanctorum Gregorii, Chrysostomi, Ambrosii, Augustini, Hieronymi et aliorum sanctorum Patrum operibus adhibuit, ut ex iis, velut apes, flores odoriferos, seu sententias selectissimas colligeret. Sub silentio prætereo alia multa, quæ ad totius Ecclesiæ utilitatem fecit. Præterire nequeo, quantus ejus extiterit labor in Ordinis seraphici gratiam, cum ipse appellari mereatur quasi manus, quæ eundem Ordinem sapientissime texit et potentissime protexit. Nonne hic hujus Ordinis inimicos raris opusculis confutavit? Nonne plures libros vitæ regularem edocentes composuit? Nonne præclaras constitutiones ad totius Ordinis regimen delineavit, ut seraphici Patris labentem spiritum redintegraret? Mentis revolvite seraphicum hunc doctorem, jam capitula generalia congregantem, jam provincias et regna peragrantem, ut fratrum conventus visitet et ut in iis disciplinam regularem stabiliat. Heu! quot fratres tepidos Bonaventura ad regulæ observationem compulit! Quot fratres rebelles compressit! Quot lapsos erexit! Quot errantes ad Francisci ovile revocavit! Quot revertentes benigne recepit! Quot ad altiore vite perfectionem monitis, hortationibus et exemplis suis excitavit! Bonaventura profecto sive studendo, sive docendo, sive scribendo, sive legendo, totus vitæ activæ addictus fuisse videtur. Revera tamen non totaliter vitæ activæ vacavit, quia mirabili adinventione vitam activam cum contemplatione conjunxit.

2. Sicut raro sanctificantur qui peregrinantur, ita raro ad contemplationem prout et apti sunt, qui vite activae exercitiis se dedunt. Sicut enim Maria Martham solam ministrare sinit, ita Martha circa ministerium occupata, cum Maria coelestium contemplationi raro vacat. Bonaventura e contra, qui vitam ducebat activam, altissimam etiam contemplationi animum habebat intentum. Subtrahabat enim se a superfluis conversationibus, ab otiosis et vanis circuitionibus, a novitatibus et rumoribus audientibus. Cum Jesu a turba, quantum poterat, declinabat; libenter tacebat et latebat; quantum fas erat, ad cellam confugiebat, ibique, clauso super se ostio, Jesum dilectum suum ad se vocabat. Ibi ejus nativitatem, conversationem, passionem et mortem fervido meditabatur. Ibi divine contemplationi ita vacabat, ut saepe extra seipsum reperiret et extasiam pateretur. Nec hinc contemplationis spiritum amittebat, cum studiis, scriptioni librorum et externis aliis incumbere exercitiis; tunc enim animum saepe ad interiora vocabat, mentemque suam ad Deum erigebat. Unde sicut Stephanum lapidum strepitus, lapidantium blasphemiae et circumstantium populorum clamores a coelestium contemplatione non avertabant, nec impediabant, quin cor sursum ad caelum elevatum haberet: *intendens ad caelum* (Act. 6), ita negotiorum strepitus non sistebat, nec perturbabat sancti Bonaventurae spiritum, quem in mediis negotiis ad Deum per contemplationem semper erigebat. In quo eum similem dicam duobus illis Seraphim, de quibus ait Isajas, quod *alis duabus volabant* (Isa. 6); intellectus enim et voluntas Bonaventurae, tanquam duabus alis incessanter ad Deum volabat. Intellecta volabat ad Deum per contemplationem, et voluntate ad Deum volabat per amorem. Cum Seraphim a Deo ad haec inferiora mittuntur, a Dei visione et contemplatione nunquam cessant; similiter cum Seraphicus Bonaventura literarum studio operam dabat, ac externis se immiscebat negotiis, a Dei contemplatione non desistebat; in mediis negotiis mentem ad Deum erebro erigebat, ut majestatem, sapientiam, bonitatem, aliasque ejus infinitas perfectiones contemplaretur. Et hoc modo Mariae simul et Marthae officio fungebatur; ac mirabili adin-

ventionem contemplationem cum vita activa in seipso conjungebat. Quis non demiretur mirandas sancti Bonaventurae adinventiones? Mirabiles quidem sunt; et o utinam in similibus adinventionibus se quisque exerceat. Quin heu! plerique habentur prudentes ut faciant malum, et ut novos peccandi modos inveniant: *adinventiones eorum contra Dominum* (Isa. 3, 8). Humilitatis, patientiae, charitatis et aliarum virtutum semitas invenire nesciunt; superbia, avaritia, luxuria, aliorumque vitiorum vias facile inveniunt. Perfecte norant *cor machinationibus togere, sensum verbis velare; quae falsa sunt, vera ostendere, quae vera sunt, falsa demonstrare* (S. Greg. Mor. 10, 16); sciunt usuras palliare, acceptas ulcisci injurias, malum pro bono reddere et alia multa peccata perpetrare. Hi autem malignis hisce adinventionibus Deum adversus ipsos irritant: *irritaverunt eum in adinventionibus suis* (Psal. 105). Hi in inferno juxta malignarum suarum adinventionum multitudinem cruciabantur: *juxta multitudinem adinventionum suarum sic et sustinebunt* (Job. 20). Quapropter a malignis hujusmodi adinventionibus abstinete; et mirabiles sancti Bonaventurae adinventionibus imitandis vos exerceat. Diximus, quod vir ille Seraphicus mirabili adinventionem scientiam cum amore in seipso conjunxit; similiter, qui inter vos docti sunt, scientiam cum amore in seipsis conjungere contendant. Heu! quid vobis proderit, perfecte novisse philosophia nodos solvere, altissima sacrae theologiae mysteria explicare, omniumque scientiarum difficultates enodare, nisi itidem Deum ametis? Talis sane scientia, quae in hoc mundo vobis esse potest ad gloriam, in inferno vobis erit ad poenam; idcirco scientiis vestris Dei amorem adjungite. Insuper et in aliis adinventionibus Bonaventuram imitari contendite. Seraphicus ille Doctor, magnitudinem in se simul cum humilitate conjunxit: sic *si quis magnus est inter vos, fiat sicut minor*. Scitote, quod *Deus superbis resistit et humilibus dat gratiam*; ideo quantumvis magni in saeculo, humiliamini, ut divinam gratiam assequi valeatis. Imitamini tandem sanctum Bonaventuram in adinventionem, qua in seipso vitam activam simul cum contemplatione conjunxit. Si status,

quem obtinetis et officia quibus fungimini, multis vos implicent negotiis, non iis vestrae totaliter immergantur mentes; quando Dei lex, ratio recta et prudens pietas id requirent, negotiorum tumultui vos subtrahite, ut quae Dei et salutis sunt, peragatis. Sic agentes ad inventionum vestrarum fractum in caelo percipietis. Amen.

DE SANCTO ALEXIO

CONCIO UNICA.

Exiit a Patre, et venit in mundum, iterum relinquit mundum et vadit ad Patrem (Joan. 16).

Tota hominum vita peregrinatio est: quando in hoc mundo moramur, peregrinamur a Domino; semperque in praesentiarum tanquam peregrinos vivere oportet, ut tandem aliquando ad caelestem patriam pervenire valeamus. Alexius autem qui simul cum aliis hominibus in terra peregrinabatur; novo et mirabili quodam modo peregrinus fieri voluit; ipse namque *propter ezimium Christi amorem, prima nocte nuptiarum, relinquens intactam sponsam, illustrium orbis terra Ecclesiarum peregrinationem suscepit.* Quibus in itineribus, cum ignotus septendecim annis permansisset, Dei monito et impulsu, Romam ad Ephemianum patrem, virum utique Romanorum nobilissimum, rediit: a quo, non ut filius, eo quod eum amplius non agnosceret, verum ut pauper et peregrinus receptus est. Illustrissimum et sanctissimum hunc demoror peregrinum; ad delineanda ejus magna ardenti moveor propensione, meamque temperare non possum calamum, quin in ejus, quantum fas erit, laudes se diffundat. Non illum laudabo a nobilitate, qua alios omnes Romanos antebat; non a divitiis, quibus affluebat; non a famulis ter mille, a quibus circumdari et ministrari solebat; non ab affinitate, quam contraxerat, nubendo puella: ex imperatoris

domo oriundae; nec tandem ab eleemosynis quae in domo ejus fiebant, in qua singulis diebus tres mensae pauperibus, orphanis et peregrinis parabantur. Licet enim ad Alexii gloriam haec omnia non parum redundent, ea tamen subiceo, ut ad mirandam ejus peregrinationem tota mea vertatur oratio. A Chrysostomo didici, quod *prima virtus est et tota virtus peregrinatio esse mundi hujus* (in ep. ad Heb. 11). Omnem ergo Alexii virtutem et perfectionem elicere conabor ex hoc, quod in mundo et a mundo peregrinus fuerit. Ave.

Christus Dominus, qui Pastoris, Medici et Doctoris munia in terris obivit, peregrini etiam nomen et titulum non recusavit: *hospes in terra esse voluit Dominus, peregrinus in mundo, per quem factus est mundus* (August. serm. 144 de temp.). Peregrinationis autem suae principium, locum et terminum docuit nos ipse Salvator dicens: *exiit a Patre et venit in mundum, iterum relinquit mundum et vadit ad Patrem.* Peregrinationis Christi principium est Pater aeternus, in cujus sinu fuit ab aeterno; et a quo quasi exiit, cum incarnatus est: *exiit a Patre.* Peregrinationis suae locus fuit hic mundus sublunaris, in quo, velut pauper et inops, triginta tribus annis peregrinatus est: *et venit in mundum.* Terminus tandem suae peregrinationis est Pater aeternus, ad quem rediit, cum ab hoc mundo discessit: *iterum relinquit mundum et vadit ad Patrem.* Ecce peregrinum admirabilem, quem perfecte imitatus est Alexius; exiit enim a patre, venit in mundum et rediit ad patrem: *a patre exiit Alexius,* cum ipsa nuptiarum suarum die, a patris domo clam aufugit: *in mundum venit;* cum varias hujus mundi provincias peragravit: *rediit ad patrem,* cum post septendecim annos a suo discessu, ad paternam domum reversus est. Itaque ut totam Alexii peregrinationem dilucide explicare valeam, eum considero in egressu suo a domo patris, in conversatione sua extra domum patris et in regressu suo ad domum patris; ac dico eum fuisse peregrinum mirabilem 1. in egressu suo a domo patris; 2. in conversatione sua extra domum patris; 3. in regressu suo ad domum patris.

I PARS.

Sanctus Alexius fuit peregrinus mirabilis in egressu suo a domo patris.

Alexius, qui Euphemiani, viri nobilissimi et in imperatoris aula primi, unicus erat filius, ipsa nuptiarum suarum die, uxorem intactam relinquens, clam se subripuit et a propria domo aufugit, ut longam et diuturnam peregrinationem susciperet. Eadem die qua Alexius nuptias celebravit, peregrini mores, habitumque induit; fuitque peregrinus admirabilis in discessu suo a paterna domo, si consideretur tempus, celeritas et modus sui exitus; seu si considerentur 1. *tempus*, in quo exiit; 2. *celeritas*, qua exiit; 3. *modus*, quo exiit.

1. Tempus, quo a paterna domo exiit Alexius, fuit ipsa dies nuptiarum, in qua ad fastum, ad epulas et ad delicias omnia parabantur; fuit ipsa dies, qua de conjugio inito gaudebant parentes, plangebant amici, congratulabantur omnes; fuit ipsa dies, in qua sponsa dixerat: *accipio te in meam*. Hac inquam die, domum, parentes, amicos et novam sponsam reliquit Alexius, ut ad loca sancta et longissime distantia peregrinaretur. O peregrinationem inexpectatam! O peregrinum mirabilem, si spectetur tempus, quo a paterna domo peregrinationis causa exiit! Abraham admirantur multi, eo quod de terra sua, de cognatione sua et de patris domo egressus sit, ut ad alienas oras peregrinaretur; ipse tamen hanc non suscepit peregrinationem ipsa nuptiarum suarum die, nec uxorem, quam desponsaverat, reliquit; ipsam secum adduxit: *tulit Saram uxorem suam et egressi sunt, ut trent in terram Chanaan* (Gen. 13, 5). Ideo peregrinus longe mirabilior fuisse videtur Alexius, cum a paterna domo solus, ipsa nuptiarum die exiit, relinquens patrem, matrem et uxorem, ut duram et diuturnam peregrinationem ad loca sancta susciperet, Petrus, ut Christum sequeretur, et cum eo ad diversa loca peregrinaretur, exiit a

propria domo et omnia sua reliquit; *ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te* (Matt. 12, 17). Quid sunt hæc omnia, quæ Petrus reliquit? Hæc pene sunt navis et retia, quibus vitum piscando quæritabat; et cum his omnibus uxorem etiam reliquit, ut enim ait Hieronymus, *habuit Petrus uxorem et eam cum reti et navicula reliquit* (ep. 34 ad Julian.). Ecce quidem mirabilem peregrinum, qui ut Christum sequatur, exit a domo, navisque, retia, uxorem et omnia quæ habet, generose reliquit. Si tamen ad Alexium oculos convertam, quid mirabilius in eo intueor; hic enim a domo exiens, magnificum reliquit palatium, ejus erat domus; patrem ditissimum, ejus hæres futurus erat; matrem sanctissimam, ejus unicus supererat filius, et sponsam nobilissimam, ejus erat sponsus dilectissimus. Omnia hæc reliquit Alexius, non tempore senectutis, cum iis amplius frui non poterat; non tempore gravis cujusdam afflictionis, quo hæc omnia fastidiebat; non instante mortis tempore, quo cuncta necessario sunt relinquenda; ea deseruit tempore juventutis, ipsa die nuptiarum; hanc inquam die a domo exiens, patrem et matrem, et ipsam sponsam reliquit, ut in variis mundi regionibus peregrinaretur. Miror hunc peregrinum et quidem plurimum mirabilem se prodit in exitu a paterna domo, si consideretur tempus, quo ab illa exiit; ac pariter illum mirari libet, si spectetur *celeritas et promptitudo, qua exiit*.

2. Christus, qui nuptiis in Cana Galilæe initis visibiliter interfuit, Alexii nuptiis invisibiliter adesse voluit. In nuptiis Cane Galilæe Christus exemplo suo virtutis amorem sponsis prædicavit; in nuptiis vero Alexii, novo huic sponso Christus divitiarum contemptum, voluptatum abnegationem et honorem seculi fugam intus inspiravit. Ei intus dixit Salvator: *omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit* (Matt. 19). Ei intus suasit, patrem, matrem, uxorem et omnia temporalia profinus esse relinquenda, sanctasque peregrinationes pro sui amore suscipiendas. Alexius autem audivit Christum intus loquentem, sacrum gratiæ ejus motum

sensit, et pro ejus amore domum, prædia, parentes, ipsam quoque uxorem statim reliquit et difficillimam peregrinationem suscepit. Christo vocanti non obstitit sanctus hic adolescens; ipse non secus ac sanctus Gregorius Nazianzenus, ex animo dixit: *sum tuus, ut libeat, me, bone Christe, rege* (in *carm. ad Dia. in mor.*). Hoc in corde suo dixit novus ille sponsus et Christi vocationi obtemperare non distulit usque ad futurum tempus; statim a paterna domo generose exiit, parentes, uxorem, omniaque terrena mox reliquit, et diuturnam ad loca sancta peregrinationem suscepit. Adulescens Alexius renuit imitari adolescentem illum, qui Christo vocanti non statim obtemperavit; et qui se excusans, respondit: *Domine, permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum* (Luc. 9, 59). Procul etiam abfuit a protervis illis adolescentibus, qui ut divinæ vocationi non obsequantur, vanas et fuitiles excusationes pretendunt; ipse nulla adhibita excusatione, Christi vocationi protinus obsecutus est. Poterat quidem Alexius excusationes adducere, que in sapientium sæculi sensu, veræ, legitime, imo et urgentissime visse fuissent; poterat namque Christo vocanti respondere: o Domine, nuncius ego sum filius patris nobilissimi et ditissimi, qui totam spem et consolationem suam in me fixit, et qui pene præ afflictione morietur, si ab illo discedam et illa, que inspiras, adimpleam. Christo vocanti dicere etiam poterat; filius unicus sum matris, que toto me corde diligit, que haud dubie morrore conficietur, si ab illa modo, quo intendis, me separem. Et et dicere poterat: nobilissime sponsus sum puellæ, quam hodie in meam accepi, cui non parvam facere videtur injuriam, si ab ea, ipsa die nuptiarum, me subripiam; et si illam ipsa die, qua in sponsam accepi, quasi viduam efficiam. Christo respondere quoque potuisset: o Domine, si quod suades, opere compleam, quid fiet de amplis facultatibus, quibus parentes affluunt? Quid de dignitatibus, quas possident? Quid dicent Romani, quibus sum notissimus? Quid sentient quicumque rem tam insolitam, tamque portentosam audient? Hæc haud dubie dixisset, hasque excusationes adduxisset alius, qui Christum minus amasset; Alexius autem absque ulla renitentia, absque ulla

excusatione, Christo protinus obtemperavit; et cunctis relictis, statim a paterna domo exiit, ac inspiratum a Christo peregrinationem illico suscepit. O peregrinum mirabilem in exitu suo a paterna domo, si spectetur promptitudo et celeritas, qua ab illa exiit! Jamvero Alexius est etiam peregrinus admirabilis in exitu suo a paterna domo, *si attendatur modus, quo ab illa exiit.*

3. Alexius peregrinationem, sic a Deo inspiratum, suscepit, antequam a paterna domo exiret, sponsam ad Dei furorem et ad virginitatis amorem primo hortatus est; deinde anulum suum aureum ei servandum tradidit, dicens: *accipe, et serva, et Dominus sit nobiscum.* Postea de facultatibus suis aliquid sumens, ad proximum maris portam perrexit, ascendensque navem, Laodiceam usque devenit. Ea domo, que sanctus hic peregrinus a paterna domo exiit; qui quidem modus admiratione dignus videtur; imo et in eo multa elucet mirabilia. Mirari enim licet quomodo Alexius sponsam suam erudiendi et ad Dei amorem excitandi cor et animam habuerit; mirabile est, quomodo secretum sibi a Deo creditum servare potuerit et quomodo a domo in qua tot erant domestici, omnibus insciis evaserit; mirabile, quomodo a patre, matre et sponsa sicis oculis se separaverit, ac navim in portu paratam invenit, in qua a nemine cognosceretur et a suscepto opere retardaretur; omnibus demum spectatis adinectis, quibus Alexius a paternis laribus exivit, omnia habentur mirabilia. Non semel demiratus sum modum, que Deus Lot de Sodoma eduxit; ad eum enim duos misit angelos, qui Sodomitæ multos cogitate percusserunt et qui apprehendentes manum ejus, duxerunt eum extra civitatem; ibique locati sunt ad eum, dicentes: *salva animam tuam: noli respicere post tergyum; nec stes in omni circa regione* (Gen. 19). Ecce modum mirabilem, quo utitur Deus ad educendam Lot de Sodomitis; jamvero non minus mirabili modo Alexium de Sodoma, seu de mundo maligno eduxit. Verum quidem, quod Deus non miserit angelum, qui eum alloqueretur, et educeret; ipse illum intus allocutus est, ipse illi inspiravit, quomodo sponsam affaretur, et quid ei of-

ferret; ipse illum intus docuit modum, quo se a domesticis extricaret, et ad portum, cunctis inscisi, se conferret. Alexius autem cuncta, quae Deus inspiravit, perfectissime adimplens, modo mirabili a paterna domo exiit. Ecce peregrinum admirabilem in exitu suo a domo patris: *exiit a patre*. Deinde Alexius fuit etiam peregrinus admirabilis in conversatione sua extra domum patris et quomodo in variis mundi regionibus peregrinatus est. *Et venit in mundum*.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

II. PARS.

*Sanctus Alexius fuit peregrinus admirabilis
in conversatione sua extra domum patris.*

Peregrinatur tandem Alexius, et extra paternam domum tanquam humilis peregrinus septedecim annis discurrit, quo tempore Laodiceam, Edessam Syriae civitatem, aliaque loca longissime distantia peragrat. In tota autem hac peregrinatione Alexius peregrinum egit in moribus et conversatione sua admirabilem, qui veri et sanctissimi peregrini leges perfectissime servat. Ipse etenim se exonerat, transit et tendit ad patriam; ipse 1. se *exonerat* bonis temporalibus; 2. *transit* ignotus omnibus obriis; 3. *tendit* ad patriam caelestem.

1. Omnis peregrinus, si prudentia vel minimum polleat, deprimentibus inutiliter non se onerat sarcinis, quae fatigationem augent, et quae pergendi facilitatem tollunt. Et in hoc potissimum prudenter se gerunt peregrini illi spirituales et pii, qui pro Dei amore in mundo et a mundo peregrinantur; isti enim ita temporalibus se bonis exonerant, ut omnia penitus abdicent et relinquunt, exceptis his, quae ad victum et vestitum ipsis necessaria sunt. *Peregrinus victum et vestitum habens, non vult alitis onerari* (S. Bern., serm. 8 in cap. *jejun.*). Divus Paulus ex piis et perfectis illis fuit peregrinis, qui solo victu et vestitu contenti sunt: *habentes alimenta, et quibus tegamur, hi contenti sumus* (1 Tim. 6). Ex ejusdem generis peregrinis

extitere nonnulli alii sancti, et praecipue Alexius, qui tam arcte peregrinantium leges servavit, ut vile induens vestimentum, propriis et pretiosis se vestibus exoneraverit, omnemque pecuniam, quam o paterna domo tulerat, pauperibus distribuerit. Cum enim Edessam pervenit, omnia quae secum attulerat, jam pauperibus largitus erat; et vilia induens vestimenta, cum ceteris pauperibus in atrio Templi Beatissimae Virginis sedere coepit, medicans; ac quamdiu ibi remansit de acceptis elemosynis ea solum retinens, quae sibi ad victum absolute necessaria erant, cetera aliis pauperibus erogavit. Ecce peregrinum vere exoneratum. In annalibus Fratrum Minorum fertur, quod frater Leo, Seraphici Francisci filius et socius, aliquando in extasim raptus, magnum viderit flumen, quod Fratres Minores transvadere tentabant. Ex iis autem aliqui, magnis diversarum rerum onusti sarcinis, ad fluvii oram submergebantur; alii ulterius progrediebantur, citiusque, aut tardius a fluminis absorbebantur voragine, juxta majus, vel minus pondus sarcinarum; quas portabant; alii vero, qui penitus exonerati incedebant, citissime et absque ullo periculo transfretabant. Ea veram figuram eorum, quae in hoc mundo fiunt; mundus enim est flumen amplissimum, quod pertransire debent omnes, ut ad civitatem sanctam Jerusalem pervenire valeant. Qui autem terrenis rebus se nimis onerant, quique nimio eas affectu diligunt, ab iis in infernum demerguntur; qui autem iis se exonerant, ut nudi nudum Christum sequantur, ad paradysum facile et absque periculo perveniunt; ideo Christus discipulos docens viam facilem, qua ad caelestem gloriam pervenire possint, ait illis, ut in hoc mundo vivant tanquam peregrini ita exonerati, ut omnia penitus abdicent: *nihil tuleritis in via* (Luc. 9, 3). Quam Christi doctrinam perfectissime sectatus est Alexius; fuit enim peregrinus sanctitatis exitum praeditus, qui non solum gravata sarcina divitiarum, quarum futurus erat heres, verum et levem sarcinam cujusque pecuniae, quam a paterna domo tulerat, penitus abiecit; et qui terrena omnia abdicavit, ut in peregrinatione sua non retardaretur, atque facilius in virtutis et perfectionis via progressi valeret. Dum vero Alexius ut peregrinus perfectissimus terrenis

omnibus se exonerat, *celut etiam peregrinus perfectissimus, transit ignotus.*

2. Viatores plurimi, tametsi nobiles, docti, divites, vel eminente aliqua dignitate præditi, cum per alienas transeunt regiones, se summe dissimulant statim, ut ab obviis quibusque non agnoscantur. Quod utique accuratius, majoreque cum sollicitudine prestare solent viatores hi, qui pietatis causa et propter Deum in hoc mundo et a mundo peregrinantur; hi etenim quidquid hominum laudes et venerationem ipsis conciliare posset, studiose occultant, ac solcite curant, ut hominibus ignoti, solum Deo innotescant: *sicut qui ignoti et cogniti* (2 Cor. 6, 8). Quid alii agerint, jam non singillatim recensebo, unicum intueor Alexium; mirabilem hunc jam solum considero peregrinum, qui in peregrinatione sua ita hominibus latere voluit, ut cujus esset nobilitatis, cujus patris filius et cujus puellæ sponsus, nemini manifestaverit. Ubique et omnibus dignitatem suam, divitias et virtutes suas pro viribus occultavit, ac hominibus ita se ignotum præbuit, ut a patris sui domesticis, qui illum quærebant, elemosynam acceperit, quin ab illis agnosceretur, licet milles forte in paterna domo illum antea vidissent. Cum David, fugiens a facie Saul, venisset ad Achis regem Geth, dixerunt servi Achis, postquam viderant David: *numquid non iste David rex terre? Nonne huic cantabant per choros, dicentes: percussit Saul mille et David decem millia?* (1 Reg. 21). David vero timens, ne ex meritorum et dignitatis suæ agnitione in grave aliquod incurreret periculum, stultum se esse simulavit: *nam immutavit os suum coram eis et collabebatur inter manus eorum et impingebat in ostia portæ, defluabantque salivæ ejus barbam;* et per hanc stultitiæ simulationem ignotus remansit et liberatus est. Alexius similiter, ut in peregrinatione sua hominibus ignotus lateret, vestes mutavit, immutavit etiam os suum per jejuniæ, ac ita inter mendicos conversatus est, ut nec a propriis famulis cognosci poterit. Inno timens, ne a famulis, vel ab aliis agnosceretur et ne virtutes suæ hominibus innotescerent, mox ut aliquis sanctitatis suæ rumor in aliqua civitate respergeretur,

ad aliam dissitam migrabat: et sic semper agebat peregrinum, non hominibus, at soli Deo notum. Est ergo Alexius peregrinus perfectissimus, qui transit ignotus; *est etiam peregrinus perfectissimus, qui ad celestem patriam tendit et ire satagit.*

3. Alexium peregrinantem mirabiliter delineasse videtur sanctus Bernardus, cum dixit, quod peregrinus *via regia incedit; non declinat ad dexteram, neque ad sinistram: si forte jurgantes viderit, non attendit; si nuptias, vel choros ducentes, nihilominus transit, quia peregrinus est et non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam suspirat, ad patriam tendit* (serm. 8 in cap. jejuniæ). Alexius sane in peregrinationibus suis, via regie sanctæ Crucis et mandatorum Dei continue incescit: non declinavit ad dexteram, neque ad sinistram, ut voluptates et honores sæculi quæreret: hominum jurgiis non se immiscuit: nec sollicitus fuit, an homines quique nuptias inirent, vel choros ducerent; semper transitit ut peregrinus, ad quem talia non spectabant; semperque et indesinenter ad celestem patriam tetendit. Sancti hujus peregrini cor celestis hujus patriæ desiderio continue ardebat, et ilico pertransibat contemnens quidquid in mundo pulchrum et delectabile sibi occurreret: transibat despiciens quidquid æstimare solent alii, unicum habens studium mandatorum et eminentiorum virtutum via incedere, ut ad celestem patriam perveniret, ad quam indesinenter anhelabat et continue tendebat: *ad patriam suspirat, ad patriam tendit.* Tres peregrinorum leges enumerat seraphicus pater sanctus Franciscus; nempe, *sub alieno colligi tecto, pacifice pertransire, sitire ad patriam* (Opusc. 10, 3). Quas leges perfectissime servavit Alexius; ipse enim, relicto proprio palatio, varias peragravit provincias, sub alienis tectis semper recubens; ipse etiam ita pacifice et pie pertransivit, ut sanctitatem ejus admirarentur quotquot conversatione ejus vel minimum fruebantur; ipse tandem ad celestem patriam anhelavit, eam ardentem concupivit et ad eam continue tetendit. Unde mihi audire videor sanctum hunc peregrinum in omnibus locis quæ pertransibat, dicentem: *non habemus hic manentem civitatem, sed futu-*

ram inquirimus. Ad celestem enim patriam indesinenter suspirabat et sanctis suis operibus ad illam incessanter pertendebat. Ecce peregrinum vere mirabilem, quamdiu in mundo, seu extra patris domum peregrinatur: videamus peregrinum admirabilem, cum ad paternam domum revertitur. *Iterum relinquo mundum et cedo ad patrem.*

III PARS.

*Sanctus Alexius fuit peregrinus admirabilis
in regressu suo ad domum patris.*

Cum diu in Edessa civitate commoratus fuisset Alexius, eximiam ejus sanctitatem aliqua beatissime Virginis imago manifestavit; quare ut hominum laudes et estimationem fugeret, inde recessit et Ladicem venit. Cumque ibi navim conscendisset, ut ad Tharsium Cilio se conforret, Deo sic disponente, navis a ventis pulsa in portum romanum devenit. Ubi caelesti irradiatus lumine, agnosens velle Deum, ut ad paternam domum revertetur, ad eam revertitur, modo tamen penitus admirabili. Ad eam enim rediit, ut hospitaretur, ut lateret et ut poenitentiam ageret. Ad eam rediit. 1. ut in ea hospitaretur, non ut dominaretur; 2. ut in ea lateret, non ut luce-
ret; 3. ut in ea poenitentiam ageret, non ut deliciis fruere-
tur.

1. Filius prodigus, de quo sanctus Lucas evangelista, fame confectus, ad patrem redire statuit, non ut tanquam ignotus et peregrinus ab eo reciperetur, verum ut ei suam manifestaret miseriam, atque ad misericordiam flecteret: Alexius vero ad patrem redit, ut ei se occultet et ut ab eo velut vilis peregrinus recipiatur. Obvius enim sibi patri non dicit: pater meus es tu et ego filius tuus sum; dicit ei: *serve Dei, peregrinum in domo tua me suscipi jubeas et de meis mensce tue me nutririfacias, ut tui quoque peregrini dignetur Deus misereri.* O Alexi, manifesta toipsum patri et protinus recipieris ut filius ejus unicus et omnium honorum illius fu-

turnus haeres. Loquere, o Alexi! unicum proferas verbum, dico solum, quod Alexius sis et statim amplexabitur te pater, qui te mortuum esse suspiciatur; gaudebit mater, quae a discessu tui tempore indesinenter luget; tripudiabit uxor, quae instar turturis genere non desinit; gaudium denique magnum erit in tota domo, in qua ut dominus ejus recipieris; loquere et statim in medio domesticorum tuorum dominaberis. Loqui non vult Alexius, ut se filium manifestet, quia non redit ad domum patris, ut in ea dominetur, sed ut in ea tanquam peregrinus et hospes recipiatur. Et revera a patre solum petiit, ut ipsum tanquam peregrinum recipiat; piusque pater, qui filium non agnoscebat, ordinavit, ut sub quodam domus suae tugariolo, tanquam peregrinus collocaretur. O peregrinum sanctissimum! O omnibus seculis admirabilem! Peregrini, qui dissitas peregrant regiones, in bonis quae ipsis occurrunt, nihil habent, quam visum, seu potestatem videndi ea. Si virentia prata, horti omnium forum genere ornatissimi, magnifica palatia et alia, quantumvis pulchra et pretiosa ipsis occurrant, in his omnibus nullam habent dominationem, nullamque jus, solam facilitatem ea videndi inter transandum. Alexius autem ad paternam domum rediens, in ea recipi voluit, non ut dominus et ut habens dominium et jus super bona patris sui, verum ut peregrinus nil in paternis bonis habens quam visum. Sicut cum longe a paterna domo peregrinatus est, in bonis quae ipsi occurrerunt nil habuit, nisi visum, ita et ad paternam domum reversus, nil nisi visum in ea habere voluit. Sicut alii peregrini in Alexii domo visum habebant, ita et ipse in propria domo nullum dominium, nilque nisi visum habere voluit. O peregrinum admirabilem, qui in paterna domo recipi vult, non ut in eo dominetur, tantum ut in ea hospitetur: *et qui in ea etiam recipi vult, ut in ea lateat et non ut fulgeat.*

2. Cum filius prodigus ad paternam domum rediit, accurrens pater, cecidit super collum ejus, osculatus est eum; dixitque servis ut afferrent stolam primam, seu vestem pretiosorem, quae indueretur, anulum etiam, aliaque honoris signa ei dari curavit. Heu! si tantus honor impenditur filio illi prodigo, qui dissipaverat

substantiam suam, vivendo luxuriose, quanto honore affectus fuisset Alexius filius unicus, Alexius sanctus, Alexius dilectus Deo et hominibus, si se manifestasset? Haud dubie a parentibus, a domesticis et ab universa civitate Romana immensis fuisset honoribus cumulatus; Alexius autem ad paternam domum non venit, ut in ea honoretur et luceat, venit ut lateat. Cum enim ad portum Romanum appulit, secum ipse dixit: *ibo ad patrem meum et in domo ejus ignotus manebo*. Quod revera opere complevit: in paternae enim domus tuguriolo septemdecim annis latitavit; ibique toto hoc tempore ita ignotus mansit, ut famuli ipsam saepissime deriderent, ei illuderent, eumque nonnunquam injuriis afficerent. Alexius in hoc tuguriolo honorem inter et dedecus constitebatur: ad utrumque manum extendere poterat: lucere, aut latere in ejus erat potestate; si enim manifestasset semetipsum, honoratus fuisset ut Euphemiani filius, ut imperatoris affinis et ut vir nobilitate sua fulgens; maluit sub tuguriolo ignotus et ut vilis peregrinus latere, ibique irrisiones et injurias multas pati, quam in mundo lucere et honorari. Probe novit Alexius, honores mundi nihil esse, nomenque honoris habere, rem non habere: *blandum nomen honos* (S. Paulin.); idcirco volaticos et vanos illos despexit honores; malitque in recondito paternae domus recessu, ut pauper peregrinus latere, quam in mundo lucere et ab hominibus honorari. De Galeatio Sfortia legitur, quod pro simbolo depictum habuerit caeli globum, stellis satum et perfuso lumine coruscantem, his verbis adjectis: *me trahit altus honos*. Eodem sane honor trahebatur Alexius; hic caelestem globum aspiciebat et despectui habens fugaces, unoque momento durabiles mundi honores, ad caelestes anhelabat et iis solis trahebatur. Ei quidem esse offerrebant honores saeculi, ad illos sublimari et iis frui poterat; lucere noluit in mundo, at latere; omnes mundi honores despexit et contempsit, necnon sub tuguriolo ex-honorari praelegit, ut aeternos in caelo honores assequi valeret. Quis non miretur sanctissimum hunc peregrinum, qui ad paternam domum revertebatur, ut in ea lateat et non luceat? Denique Alexius fit peregrinus admirabilis, qui ad patris domum

redit, ut penitentiam agat et non ut gaudeat, mundique delictis fruatur.

3. Cum filius ille prodigus, de quo jam diximus, ad paternam domum reversus est, audita sunt in ea suavis musicae instrumenta; gavisus est pater, eo quod invenisset filium qui perierat; crediditque pius et misericors pater, in filii reditu edenda necessario gaudii et laetitiae signa: *epulari et gaudere oportebat* (Luc. 16). Item! si pater hic, redeunte prodigo et misero filio, qui suam cum meretricibus dissipaverat substantiam, tanta gaudii signa edidit, quantum in Euphemiani domo extitisset gaudium, si rediens Alexius seipsum manifestasset? Tota haud dubie supra modum gavisa esset familia: parentum luctus conversus fuisset in gaudium, niique omisissent, ut gaudii et laetitiae signa ederent. Loquere ergo Alexi: manifesta te ipsum et simul cum parentibus gaude. Absint a me mundana gaudia, ait in corde suo Alexius: ad paternam enim domum venio, non ut deliciis affluam, imo ut dure penitentiae operibus incumbam. A patre peto, non bonis ejus saginari, non voluptatibus saeculi frui, solum in recondito domus ejus recessu latere, ut ibi penitentiam agam. Et revera toto septemdecim annorum tempore in paternae domus tuguriolo latens, corpus suum jejuniiis, aliisque penitentiae operibus affligere non destitit. Cum Alexium in hoc paternae domus tuguriolo considero, mihi in mentem venit Tantalus, quem poetae ligunt in inferno, aquis immersum usque ad labium inferius et tamen bibere prohibebant; habentem fructus optimos usque ad labium superius pendulos et tamen ex iis comedere impotentem; bonis plurimis circumdaturum et tamen iis potiri non valentem. Haec fictio est pictura levis eorum, quae necessitate patiuntur in inferno damnati; et videtur etiam representatio quedam penitentiae, quam in paternae domus tuguriolo voluntario et libere suscepit Alexius. Ipse etenim in paternae domo propriam videt mulierem et penitentiae spiritu accensus, eam non tangit, nec concupiscit: cibos videt exquisitos et ex penitentiae motivo ab iis abstinet: circumdatur honoribus, ad quos elevari potest et divitiis quibus affluere et frui in ejus erat potestate; penitentiae

animo concitatus, iis frui recusat. O gravem Alexii penitentiam! Quam ipse adhuc duriorum efficiebat vigiliis, jejuniis, aliisque penitentiae severioris adventionibus, quibus corpus suum dire cruciabat. Ecce peregrinum vere mirabilem; *tum* in exitu a domo patris; *tum* in conversatione sua extra domum patris; *tum* in reditu suo ad domum patris. Tandem hic peregrinus ad optatum peregrinationis terminum, seu ad celestem patriam feliciter pervenit, ejusque sanctitatem mox ab ejus obitu Deus manifestavit voce à caelo delapsa, quæ die dominica inter missarum solemnia audita est, dicente: *Dei servum in domo Euphemiani quaerito, ut oret pro urbe Roma.* In domo enim Euphemiani inventus est servus Dei Alexius, fato functus, in manu chartam detinens, quæ nec a patre, nec a matre, verum a solo summo Pontifice evelli potuit. Summus autem Pontifex eam legi jussit coram innumera populi multitudine, adstantibus etiam Alexii patre, matre et uxore. Qui audientes hunc Dei servum esse Alexium, quem tanta sollicitudine quaesierant, amaras fudere lacrymas. Deus autem sanctitatem ejus manifestavit, dum tactu corporis illius, daemoniaci liberati sunt, caeci visum receperunt et alii multi a variis infirmitatibus sanati fuerunt. Miramini Alexium, qui quidem in peregrinatione multa perpassus, jam laborum suorum remunerationem habet. Hunc miramini, et quantum fas erit, illum quisque imitari conetur. Peregrinus ille fuit, peregrini sumus et nos; peregrinus fuit ille voluntarie et quamdiu in hoc mundo vivimus, nos peregrini necessario sumus: *non te fallas*, ait Augustinus, *hospes es, velis, nolis.* Sicut autem Alexius tam perfecte in peregrinatione sua vixit, ut tandem æternam beatitudinem assecutus sit, ita et nos in peregrinatione nostra Deo fideliter serviamus, mandata ejus custodiamus, ac tam pie, tanque perfecte vivamus, ut post mortem ad celestem patriam feliciter perducamur. Amen.

DE SCAPULARI BEATÆ VIRGINIS MARIE

CONCIO UNICA.

*Induit me vestimentis salutis et indumento
justitiæ circumdedit me.*

Qui sacra tantillum pervolunturam volumina, repererunt haud dubie, patres et matres speciali quadam cura et complacentia filios suos vestimentis induisse. Cum se nudos cognoverunt protoparentes nostri, nonne Deus, qui est omnium pater, *fecit eis tunicas pelliceas et induit eos?* (Gen. 3). Nonne Jacob dilecto filio Joseph *fecit tunicam polymitam?* (Gen. 37). Nonne revertenti filio prodigo, stolam primam dari jussit pius ejus pater? Nonne Anna, mater Samuelis, *tunicam parvam faciebat ei, quam afferebat statutis diebus?* (1 Reg. 2). Nonne Rebecca, ut singulare, quo Jacob prosequabatur, amorem ostenderet, *vestibus Esau palde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum?* (Gen. 27). Ut autem ad Mariam Dei Genitricem veniamus, hæc Christum recens natum *panis involvit* (Luc. 2). Imo, si multis auctoribus credamus, fecit Maria et dedit Christo vestem inconsuetam, qua induebatur et super quam milites miserunt sortem; *et in vestem meam miserunt sortem* (Joan. 19). Sicut autem Maria filio suo naturali Christo vestimenta præbuit, ita et filio suo spirituali, beato Simoni Stock, vestimentum dedit, quod *scapulare* appellatum, dicens: *dilectissime fili, hoc recipere tui Ordinis scapulare.* Istud autem est vestimentum sanctitatis et salutis, de quo jam nobis instituendus est sermo. Ave.

Multos filios habet Maria, unum scilicet naturalem et alios adoptivos. Filius ejus naturalis est JESUS, quem ipsa in Bethlehæm genuit; filii vero ejus adoptivi dicuntur quotquot illam reverenter colunt et specialiter fratres Ordinis Carmelitani, nec

animo concitatus, iis frui recusat. O gravem Alexii penitentiam! Quam ipse adhuc duriorum efficiebat vigiliis, jejuniis, aliisque penitentiae severioris adventionibus, quibus corpus suum dire cruciabat. Ecce peregrinum vere mirabilem; *tum* in exitu a domo patris; *tum* in conversatione sua extra domum patris; *tum* in reditu suo ad domum patris. Tandem hic peregrinus ad optatum peregrinationis terminum, seu ad celestem patriam feliciter pervenit, ejusque sanctitatem mox ab ejus obitu Deus manifestavit voce à caelo delapsa, quæ die dominica inter missarum solemnia audita est, dicente: *Dei servum in domo Euphemiani quaerito, ut oret pro urbe Roma.* In domo enim Euphemiani inventus est servus Dei Alexius, fato functus, in manu chartam detinens, quæ nec a patre, nec a matre, verum a solo summo Pontifice evelli potuit. Summus autem Pontifex eam legi jussit coram innumera populi multitudine, adstantibus etiam Alexii patre, matre et uxore. Qui audientes hunc Dei servum esse Alexium, quem tanta sollicitudine quaesierant, amaras fudere lacrymas. Deus autem sanctitatem ejus manifestavit, dum tactu corporis illius, daemoniaci liberati sunt, caeci visum receperunt et alii multi a variis infirmitatibus sanati fuerunt. Miramini Alexium, qui quidem in peregrinatione multa perpassus, jam laborum suorum remunerationem habet. Hunc miramini, et quantum fas erit, illum quisque imitari conetur. Peregrinus ille fuit, peregrini sumus et nos; peregrinus fuit ille voluntarie et quamdiu in hoc mundo vivimus, nos peregrini necessario sumus: *non te fallas*, ait Augustinus, *hospes es, velis, nolis.* Sicut autem Alexius tam perfecte in peregrinatione sua vixit, ut tandem æternam beatitudinem assecutus sit, ita et nos in peregrinatione nostra Deo fideliter serviamus, mandata ejus custodiamus, ac tam pie, tanque perfecte vivamus, ut post mortem ad celestem patriam feliciter perducamur. Amen.

DE SCAPULARI BEATÆ VIRGINIS MARIE

CONCIO UNICA.

*Induit me vestimentis salutis et indumento
justitiæ circumdedit me.*

Qui sacra tantillum pervolunturam volumina, repererunt haud dubie, patres et matres speciali quadam cura et complacentia filios suos vestimentis induisse. Cum se nudos cognoverunt protoparentes nostri, nonne Deus, qui est omnium pater, *fecit eis tunicas pelliceas et induit eos?* (Gen. 3). Nonne Jacob dilecto filio Joseph *fecit tunicam polymitam?* (Gen. 37). Nonne revertenti filio prodigo, stolam primam dari jussit pius ejus pater? Nonne Anna, mater Samuelis, *tunicam parvam faciebat ei, quam afferebat statutis diebus?* (1 Reg. 2). Nonne Rebecca, ut singularem, quo Jacob prosequeretur, amorem ostenderet, *vestibus Esau palde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum?* (Gen. 27). Ut autem ad Mariam Dei Genitricem veniamus, hæc Christum recens natum *panis involvit* (Luc. 2). Imo, si multis auctoribus credamus, fecit Maria et dedit Christo vestem inconsuetam, qua induebatur et super quam milites miserunt sortem; *et in vestem meam miserunt sortem* (Joan. 19). Sicut autem Maria filio suo naturali Christo vestimenta præbuit, ita et filio suo spirituali, beato Simoni Stock, vestimentum dedit, quod *scapulare* appellatum, dicens: *dilectissime fili, hoc recipere tui Ordinis scapulare.* Istud autem est vestimentum sanctitatis et salutis, de quo jam nobis instituendus est sermo. Ave.

Multos filios habet Maria, unum scilicet naturalem et alios adoptivos. Filius ejus naturalis est JESUS, quem ipsa in Bethlehæm genuit; filii vero ejus adoptivi dicuntur quotquot illam reverenter colunt et specialiter fratres Ordinis Carmelitani, nec

non quicumque ejus scapulare pie et debite gestant. Ecce filios, quos spiritualiter genuit et lactat Maria: *beatissima Virgo Carmelitarum Ordinem spiritualiter genuit et ad ubera lactavit* (Greg. XIII in Bulla). Sicut autem Maria filium suum naturalem non solum veste humanitatis nostrae, verum et aliis vestibus induit, ita et filiis suis adoptivis, seu confratribus Carmeli, justitiae et sanctitatis vestimentum praebuit. Hoc vestimentum non aliud est, quam scapulare, quod beato Simoni Stock, Ordinis Carmelitani ministro generali, ipsa Virgo propria manu tradidit, dicens: *ecce signum salutis, salus in periculis, foedus pacis et pacti aeterni*. Illud vestimentum dedit Maria, ut signum: *ecce signum*. Illud etiam hodie proponam, ut signum mirabile foederis, protectionis et salutis. Scapulare est *signum foederis*, quia qui illud pie gestant speciali foedere Virginis Mariae uniantur. *Est signum protectionis*, quia illos Virgo efficaciter protegit. *Est signum salutis*, quia eorum saluti singulari cura et sollicitudine Maria invigilat. Scapulare iis, qui illud pie deferunt, est 1. signum foederis; 2. signum protectionis; 3. signum salutis.

I PARS.

Scapulare est signum foederis.

Sicut prima omnium mulierum dicta est *Heva*, seu mater omnium viventium, ita, inquit sanctus Epiphanius, nobilissima et perfectissima omnium mulierum Maria, *vera est Heva*, eo quod sit mater viventium, id est omnium praedestinatorum, quos ipsa juxta Christi crucem in dolere peperit. Jamvero inter adoptivos illos Mariae filios, aliqui habentur speciali quodam modo adoptati et Mariae filii, religiosi scilicet Ordinis Carmelitani; ac etiam quicumque confraternitati scapularis nomen dedere. Sicut enim, licet omnes apostoli essent adoptivi Mariae filii, specialiter tamen sanctus Joannes Evangelista filius ejus dicitur: *mulier, ecce filius tuus*: ita licet omnes praedestinati,

sint adoptivi Mariae filii, Carmelite tamen et confratres scapulare gestantes speciali quodam titulo ejus censentur filii: quia eos Maria ut filios modo quodam spirituali genuit et lactavit. Unde de quolibet ex iis posset Mariae dici: *Mulier, ecce filius tuus*. Qui naturales habent filios, alios sibi in filios minime adoptant; tantus autem Patris aeterni erga nos amor extitit, ut licet Filium naturalem haberet sibi coeternum et coaequalem, nos tamen in filios adoptaverit: *videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus* (1 Jo. 3). Amore quodammodo simili sanctum Carmelitarum Ordinem prosecuta est Maria; licet enim naturalem et aeterno Patri consubstantiali ipsa haberet Filium, adoptivos tamen in Carmelo filios habere voluit, et RR. PP. Carmelitas, ipsosque aggregatos confraternitati scapularis sodales in filios adoptavit. Imo et adoptati isti Mariae filii simili quodam modo generantur quo Patris aeterni Filii. Sicut enim Christus, aeterni Patris Filius, genitus est in aeternitate ex patre sine matre et in tempore ex matre sine patre; ita Carmelite, Mariae filii, bis nati sunt in veteri scilicet testamento ex patre Elia sine matre et in novo ex matre Maria sine patre: *beatissima enim Virgo eos spiritualiter genuit*. O mirabiles et felicissimos Mariae filios! qui quidem non solum filii, verum et primogeniti Mariae filii a summis Pontificibus dicuntur; tum quia in persona protoparentis Eliae illam nonaginta annis antequam nasceretur, agnovissent et venerati sunt sub specie filius nabeulae, quae sancto huic prophetae apparuit: *ecce nabeula parva, quasi vestigium hominis ascendebat de mari* (III Reg. 18); tum quia, ut plures narrant historici, prophetae illius filii primam in honorem Virginis Mariae sacram adedulam extruxerunt: tum quia legitimi sancti illius prophetae filii omnibus saeculis pro Mariae gloria nonnunquam etiam cum vitae discrimine generose decertarunt. Unde inter Mariam Matrem et ejus filios Carmelitas extitit semper vicissitudo quadam amoris et venerationis. Eos enim singulari semper amore prosecuta est Maria, summeque iis testificata est amorem innumeris gratiis et favoribus, quibus eos affecit: vicissim Carmelite, ut legitimi tantae Matris filii, eam

speciali reverentia semper venerati sunt, ac pro illius gloria præteritis sæculi gloriose pugnarunt, sicut et nunc pugnare non desinunt. Ecce fœdus, quod Mariam inter et Carmelitas, necnon seculares scapulare pie gestantes intercedit: non enim cum iis B. Virgo conföderatur solum ad debellandas tartarcas potestates et ad interimendas omnes hæreses, quæ in mundo oriuntur; cum iis etiam inicit fœdus amicitia et affinitatis, quo ipsa eos in filios adoptivos recipit et ipsi vicissim eam ut matrem venerantur. Si autem majus haberi nequeat possit fœdus, quam matris cum filiis, quanto, quaeso, cum filiis suis Carmelitis fœdere adstringitur Maria? Certa tanto, ut majus haberi non posse videatur. Maria vero præterquam quod Carmelitis, ut filiis adoptivis, conjungi præelegit, voluit insuper hujus fœderis signum sensibile eis præbere; nempe scapulare quod gestant et quod beato Simoni Stock, ut signum illius fœderis dedit dicens: *dilectissime fili, hoc recipere tui ordinis scapulare, meae confraternitatis signum, fœdus pacis et pacti sempiterni*. Post diluvium Deus cum hominibus fœdus quoddam speciale mire dignatus est et in illius fœderis signum, arcum caelestem in nubibus posuit, ut hoc signo omnibus notum fieret, illum cum hominibus sempiternum pepigisse fœdus: *arcum meum ponam in nubibus: erit signum fœderis inter me et inter terram* (Gen. 9, 13). Sicut antem arcum suum Deus in nubibus posuit, ut signum publicum et sempiternum fœderis, quod cum hominibus statuit, ita et Maria scapulare tradidit, ut signum publicum et æternum fœderis, quod cum Carmelitis inicit. Hoc scapulare est arcus caelestis Carmelitarum, quo Maria omnibus notum facere voluit, se illis tanto fœdere jungi, ut ipsa eorum mater et illi filii ejus adoptivi sint. O qualem Mariam erga Carmelitas dignationem! o quantam illorum gloriam! si enim gloriabantur Judæi, quod filii Abraham essent: *patrem habemus Abraham*, quanto gloriosius est Carmelitis et omnibus scapulare gestantibus, quod Mariæ tanto fœdere uniantur, ut filii ejus adoptivi sint, ac dicere possint: *filii Mariæ sumus!* Hoc quidem illis gloriosissimum: non sufficeret autem, quod filiorum Mariæ nomen et vestem haberent, nisi opera filiorum Mariæ simul

perficerent. Cum gloriabantur Judæi, quod Abraham filii essent: *pater noster Abraham est* (Joan. 8); respondit eis Jesus: *si filii Abraham estis, opera Abraham facite*. Debent similiter Carmelitis et scapularistæ, qui filiorum Mariæ titulo gloriantur, filiorum Mariæ opera facere. Ita vivere debent, ut in eorum operibus fulgeant mores et virtutes Mariæ. *Mariam induite quotquot diligitis eam; hoc splendet in moribus, hæc fulgeat in actibus* (D. Bonav.). Omnes baptizatos Christi veste indutos asserit D. Paulus: *quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis* (ad Gal. 3). O splendidam et gloriosam hominis baptizati vestem! jamvero vestis illa, qua induitur christianus, est quasi quidam contractus, quo ad Christum imitandum ligatur. Convenire enim debent inter se vestis qua induimur et mores quos gerimus. Imo et videtur, quod ex ipsa veste agnosci debeant mores illius, qui eam gestat: *habitus mores pronunciet* (Tertull.). Quapropter omnes baptizati, qui Christi veste induuntur, Christi etiam mores præferre tenentur. Quod autem respectu Christi de omnibus baptizatis dico; dicam similiter respectu Mariæ, de omnibus qui scapularis confraternitatis nomen dederunt; cum etenim isti filiorum Mariæ vestem gerant, filiorum etiam ejus mores præferre debent: si filiorum Mariæ nomine et veste gloriantur, opera filiorum Mariæ perficiant necesse est: oportet, ut marianus hic habitus marianas virtutes redoleat et pronunciet. Itaque, o vos omnes qui scapulare gestatis, ne impudicitis, hallucinationibus, aliisque filiorum diaboli operibus incubatis; filiorum Mariæ opera gerite et tunc sancta hæc vestis erit vere signum filiationis vestræ et fœderis, quod cum ea inistis. Dum autem scapulare est signum fœderis, est etiam signum protectionis.

Scapulare est signum protectionis.

Multis quidem titulis commendatur sacer Carmelitarum Ordo et præcipue ratione antiquitatis; cum ex patre Elia diu ante

Christi Nativitatem, in monte Carmelo ortum duxerit; ubi Carmelita primum filii prophetarum sunt vocati, deinde Esseni dicti et tandem in Ecclesia sub nomine religiosorum montis Carmeli gloriose floruerunt. Sicut autem Mariam et loca sancta in quibus ipsa habitaverat, hi religiosi specialiter venerati sunt, ita et vicissim Maria eos speciali sua protectione semper fovit: hi sunt filii dilectissimi, quod ipsa spiritualiter genuit (Greg. XIII), et hi quidem filii charissimi, quos ipsa protegere non desinit. Verum et ejus protectio ad seculares, qui scapulare gerunt se extendit: illos et istos sua protectione fovet Maria, quae scutis circumdata videtur, ut utrosque protegat. Stat Virgo a dexteris Dei in vestitu deaurato, circumdata varietate; seu ut alia versio habet, circumdata scutis: circumdatur enim Maria scutis, ut montis Carmeli fratres et confratres scapulare gestantes protegat. Uno scuto illos ab ira Dei tuetur; alio eos a demonis malitia defendit, et alio illos ab innumeris periculis et casibus protegit; unde videtur, scapulare quod et religiosi et seculares gestant, esse sigillum et signum publicam protectionis Mariae erga illos. Equidem, scapulare in se et materialiter tantum spectatum est solummodo quoddam panni frustulum; atvero ratione signi scapulare quid pretiosissimum censendum, quia non solum est signum foederis quod Maria contrahit cum eo, qui illud deferit; verum est etiam signum singularis protectionis Mariae erga eum. Sicut Christus Dominus Sacramenta instituit, tanquam signa efficaciam gratiae, quam intra animas nostras operatur, ita Maria instituit, non quidem verum Sacramentum, quia, ut ait Doctor Angelicus, solus Christi est Sacramenta instituisse; ipsa instituit scapulare ut signum quoddam morale et sensibile protectionis suae, quam non denegat iis qui illum deferunt, modo in malo haud penitus obdurati et pertinaces maneant. Unde licet scapulare non sit Sacramentum, aliquid tamen Sacramenti habet, nempe rationem signi efficacis: prout nempe exhibet signum aliquo modo efficax protectionis Mariae; quae cum in aliquo confratre scapulare videt, hoc signo ab ipsa instituto, ad eum protegendum excitatur et movetur. Sacramenta, ut tenet Doctor subtilis, causant

moraliter gratiam, veluti signa a Christo instituta, quibus movetur et determinatur ad conferendam gratiam iis, qui illa debite recipiunt. Sicut autem his signis movetur Christus ad dandam gratiam illis, qui ea non indigne recipiunt, ita et scapulare est signum a Maria institutum, quo ipsa movetur et excitatur, ad protectione quadam singulari fovendum eos, qui illud debite deferunt. Sicut etiam in Sacramentis Christus aliquid visibile, seu sensibile haberi voluit, quo invisibiles eorum effectus significarentur, ita et Maria hanc vestem, quam scapulare vocamus, dedit ut signum externum et visibile, quo significaretur protectio singularis, quam non denegat iis qui illud religiose et debite induunt. Propterea dicendum, sanctam hanc vestem a Maria datam esse in ornamentum et in signum; data est in ornamentum, quia est extensio quaedam vestis illius deauratae, qua circumdatur Maria: in vestitu deaurato, circumdata varietate. Data est etiam in signum non solum foederis, quod Maria contrahit cum illis, qui eam gestant, verum et protectionis singularis, qua illis semper praesto est. O signum mirabile! o signum efficacissimum, quoad protegendos montis Carmeli fratres et sodales eorum scapulare portantes Maria allicitur! Narrent omnes qui a pluribus saeculis sacrae hanc vestem induerunt, quantos Mariae protectionis effectus perceperint: dicant, quot ex iis a statu peccati ad statum gratiae Maria vocaverit: dicant, quot ex iis a demonis potestate Virgo liberavit, quot aegrotantes subito sanaverit, quot naufragantes e mediis irati maris undis eriperit, quot ad mortem vulneratos pristinae sanitati restituerit, quot e latronum manibus eruerit, quotque ab innumeris aliis periculis salvos et incolumes servaverit. Horum prodigiorum historia satis noscuntur, integranque eorum enarrationem facendus quique orator nusquam perficere posset. Scimus, Mariam esse protectricem confratrum montis Carmeli: scimus etiam scapulare esse signum sensibile et efficax protectionis ejus; quot vero et quanti hujus protectionis effectus extiterint, scire non valeamus. Confidite vos, o felices montis Carmeli fratres; sperate in Maria vos omnes, qui scapularis confraternitati nomen dedistis; haec

etenim vero vos et in adversis et in prosperis proteget, modo religioso et debite sacrum hoc signum deferatis. Attamen heu! flens dico, ex his confratribus multi venerandam illam Virginis vestem suis criminibus deturpant, et dum signum illud protectionis Mariæ preferunt, Christum et Mariam sceleribus suis ad iracundiam provocant. Hi aliter veste et aliter criminibus suis loquuntur; veste enim sua dicunt, Mariæ; protege nos; criminibus suis dicunt ei: ne nos protegas. Maria tamen confratres omnes qui scapulare portant, sive justi sint, sive peccatores, vero protegit; non tamen equaliter. Sicut enim Deus omnibus, etiam peccatoribus quantumvis indignis celestis suæ gratiæ auxilia confert, at non equaliter, quia aliis majora et aliis minoræ gratiæ suæ dona largitur; ita Mariam omnes Ordinis Carmelitani fratres omnesque scapulare gestantes protectione sua fovet, haud equaliter vero, quia alios magis et alios minus protegit. Quis censeat, Mariam singulariter diligere et protegere hos confraternitatis scapularis alumnos, qui obscenitatis impudicitias vacant, qui ebrietatibus scandalosis indulgent, qui turpibus usurarum lucris eramonam implent et qui cor invidia, vindicta, dolo et aliis pravis affectibus turbatum habent? Crediderim, quod istos aliquo modo Mariam protegat; certe non protectione tanta, quanta eos qui ei pie et devoto inserviunt. Imo et timendum, ne in magnis et obstinatis peccatoribus scapulare sit signum quoddam vanum protectionis Mariæ: quia in iis protectionem quidem ejus significat, verum ita exiguum, ut quasi ad nihilum sit eis profutura. Haque, o fratres, ita pie et religioso scapulare deferite, ut sit vobis signum effleax prægrandis protectionis Mariæ: ac etiam ut sit vobis signum salutis.

III PARS.

Scapulare est signum salutis.

Salutis nostræ mysterium ita absconditum est et inscrutabile, ut nisi ex speciali Dei revelatione scire quis possit, an de

predestinatorum numero sit: nisi ex speciali Dei revelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit (Trid. sess. 6, c. 12). Altissimum hoc mysterium magno Dei sigillo obsignatur; unde ipse solus illud penetrare valet, ipsique soli predestinatorum numerus est agnitus: *habens signaculum hoc, novit Dominus qui sunt ejus* (2 Tim. 2.). Licet autem de hoc mysterio apud homines certa non habeatur scientia, aliqua tamen a theologis adnotantur predestinationis signa, quæ certitudine quadam morali indicant, qui de predestinatorum numero censeantur, inter quæ non ultimum locum tenet devotio erga B. V. Mariam, quæ, inquit S. Bernardus, *certissimum est signum salutis æternæ consequendæ*. Cui accinit S. Anselmus dicens, affectum internum pietatis et devotionis erga B. Virginem esse magnum predestinationis signum: *cui saltem ita concessum fuerit, sæpe dulci studio cogitare de Virgine, magnum promerendæ salutis indicium esse conjecto* (de excell. Virg.). Potentissima in celo regnat Maria: ipsi enim a Christo omnis potestas collata est: *data est tibi omnis potestas in celo et in terra*, inquit Petrus Damiani (ser. 1 de Nativ. Virg.). Et ut assertit S. Anselmus, ita potens in celo est Maria, ut quidquid ipsa voluerit, fiat: *quidquid tu Virgo velis, nequaquam fieri non poterit* (ibid.). Cum igitur Maria sit apud Deum potentissima, tot gratias, totque auxilia in favorem clientium suorum, ac eorum qui ipsi sincero corde obsequuntur, a Deo obtinet, ut hi medianibus his auxiliis, a peccatis suis facile surgant, in bono perseverent et æternam beatitudinem obtineant. Et ideo devotio illa, quæ multi erga B. Virginem feruntur, habetur uti signum salutis: *servire Mariæ certissimum est signum salutis æternæ consequendæ*. Quod de omnibus devotæ Mariam colentibus assero, potiori quodam jure dicendum de his, qui scapularis confraternitati nomen dederunt: hoc enim scapulare, si ab iis pie et debite deferatur, fit iis in signum salutis, cum illud, ut signum salutis æternæ consequendæ, beato Simoni Stoeck dederit Maria, dicens: *ecce signum salutis*. Non dixi, scapulare omnibus, qui illud quomodocumque usque ad mortem deferunt, esse signum infal-

libile salutis; ex illis namque multi forte damnantur. Tantum dixi, scapulare esse signum salutis iis qui illud pie gerant et qui ex pio in Mariam affectu omnia, quæ ad confraternitatem scapularis spectant, usque ad mortem implere satagunt. Iis equidem scapulare est verum salutis signum, quia cum videt Virgo confraternitatis scapularis alumnos hac ejus veste indutos, ac pie et devote adimplentes illa, quæ eorum instituti sunt, eosdem ut filios agnoscit, speciali protectione fovet; ab iis peccandi occasiones avertit, iisque a Christo tantam gratiarum copiam, ac tot et tanta auxilia spiritualia impetrat, ut nemini difficile perire possint: ac proinde scapulare si debita cum devotione feratur, fit illis magnum et certum salutis signum. Non semel demiratus sum sanctorum Anselmi et Bernardi verba asserentium, eos qui Mariam pie colunt, perire non posse: *qui ad Mariam accesserit*, inquit sanctus Anselmus, *impossibile est ut pereat*. Et, ut fatur sanctus Bernardus, Mariam alloquens: *sicut a te aversus et despectus necesse est quod pereat; sic ad te reversus et a te respectus impossibile est, quod pereat* (sup. Missus). Quomodo, queso, perire non potest, qui magno devotionis et venerationis affectu Mariam prosequitur? Nonne potest hic in mortale aliquod peccatum cadere, ac in peccato usque ad mortem perseverare et sic damnari? Potest equidem absolute loquendo, rarissima tamen hoc accidit: et ideo hoc impossibile fatentur sancti Patres, quia hoc raro et difficile contingere potest. Sicut enim, cum ait scriptura, impossibile esse divitum intrare in regnum cælarum, tibi *impossibile* idem sonat ac *difficile* (Marc. 10), ita et cum dicitur, impossibile esse eum, qui devotus est Mariæ, perire, idem est ac si dicitur difficile esse illum perire, quia scilicet Maria veris et piis suis clientibus tot gratias totaque auxilia impetrat, ut difficillimum et moraliter impossibile sit, quod pereant. Gaudete omnes qui Mariæ estis devoti; gaudete et exultate in illa, utpote quod per eam ita de salute vestra sitis securi, ut quasi perire nequeatis. Gaudeant potissimum adoptivi Mariæ filii; gaudeant qui scapulare gerunt: si enim ex pio erga Virginem affectu

illud deferant, ac ea adimplere satagant, quæ ad illorum statum pertinent, nunquam peribunt, æternum nunquam patientur incendium; scapulare iis magnum salutis signum erit. Proh dolor! a contra quot scapulare collo, vel brachio alligatum gerant et de adimplendis, quæ ad confraternitatem scapularis pertinent, nec cogitant, nec curant! Credunt insani, quod nunquam peribunt, modo hanc Mariæ vestem quomodocumque deferant; et falluntur maxime: nam scapulare duo testatur; nempe vestem illam, quæ defertur, et spiritum internum quo defertur. Quæ duo ita inter se copulantur, ut si quis vestem hanc sine spiritu interno deferat, ad nihilum ei sit profutura; vestisque hæc, quam quis sine spiritu interno defert, non vere scapulare, potius cadaver scapularis dicenda sit. Sicut enim fidem a charitate separatam sanctus Bernardus vocat *cadaver fidei*, ita vestis hæc a spiritu interno sejuncta, non vere scapulare, sed quasi cadaver et apparentia quædam scapularis censetur. Sicut etiam fides a charitate separata salutem non operatur, ita et scapulare, nisi cum spiritu interno deferatur, non erit *signum salutis*; tantummodo quasi cadaver et apparentia quædam signi salutis. Itaque, o fratres, hanc vestem interiore spiritu animatam deferte; eo ipso quo ea induimini, vos ut Mariæ adoptivos filios inspicite et ea quæ sunt filiorum respectu sanctissimæ illius matris perficite. Si eam ut matrem inspicatis, totis viribus haud dubie contendetis filio ejus Christo non displicere; nec enim matri placere potest, qui filium ejus offendit. Si eam ut matrem vestram agnoscat, ea omnia pro viribus adimplere conabimini, quæ ad confraternitatem illam spectant, quæ vos ejus filios efficit. Si autem hæc omnia solertar et constanter perficiatis, scapulare vobis non solum erit in signum foderis et protectionis, verum etiam in signum salutis æternæ. Amen.

DE SANCTA MARGARITA

CONCIO UNICA.

*Simile est regnum colorum homini negotiatori,
quarcenti bonas margaritas (Math. 13).*

Sancta romana Ecclesia, spirituale Jesu Christi regnum in terra, tota occupatur in comparandis vetis et spiritualibus margaritis; summo affectu querit eximia virtutis fideles, qui sanctitate sua tantum supra alios emineant, quantum supra arenam et lutum vere eminent margarites. Hujusmodi autem querit margaritas, que pretio suo terrena omnia transcendant et quarum fulgore celestis Jerosolyme atria niteant. Perillustis illa virgo, cujus hodie solemnia colimus, est una ex pretiosis illis margaritis, quam in Antiochie Pysidie urbe, sancta invenit Ecclesia. Genuit eam vir infidelis, mulier christiana illam educavit, illustris illam exercituum dux in sponsam peroptavit, totus eam demiratus est orbis terrarum: illam denique in sinu suo cœli receperunt, ubi æternis ac incorruptibilibus coronis datur et coronatur. Ibi angeli pretiosam hanc margaritam non abeque magna animi voluptate contemplantur; ibi sanctissime illius virginis virtutes, præmia et triumphos ætoniti admirantur; ibique simul cum illa sequuntur agnum quocumque ierit. O utinam unus aliquis ex celestibus spiritibus ornatissimum locum istum nunc occuparet et coram augusto hoc cotu de portentosis præclare illius virginis gestis, passionibus, miraculis et tropæis dissereret! Utinam ex celestibus intelligentiis aliquam Deus mitteret, ut pulchritudineum summumque celestis illius margarite pretium nobis explicaret! Tante enim virginis laudes digno eloquio prosequi, non tam hominum, quam angelorum munus est; ejusque merita non tam humana, quam angelica digna sunt eloquentia. Meam hæc

in parte fateor infirmitatem: totam, si qua in me est facultia, pereximis tante virginis imparem sentio meritis: de ea digne loqui non præsumo: ideo ut de ea quocumque modo disseram, supernis Spiritus sancti auxiliis ego. *Ace.*

Doctores non pauci docent, Christum esse pretiosam et mysticam illam margaritam, pro qua comparanda quisque sua omnia expendere debet. Quomodo autem Christus sit miranda hæc margarita præclare explicat Doctor Angelicus, dicens, eam vere esse margaritam ratione puritatis suæ, soliditatis suæ et pretii sui: *quia candidus propter puritatem: quia solidus propter sanctitatem: quia pretiosus propter Deitatem* (ser. de s. Margarita). Christus quidem dicitur celestis et admirabilis margarita, que omnes alias puritate, soliditate et pretio suo longe transcendit. Similiter ad sanctæ Margaritæ laudem dici potest, quod suo modo vere gemma et margarita extiterit, *ratione puritatis suæ*, que fuit admirabilis; *ratione soliditatis suæ*, que fuit inflexibilis; *et ratione pretii sui*, quod fuit inestimabile. S. Margarita fuit gemma mystica 1. propter puritatem suam; 2. propter soliditatem suam; 3. propter pretium suum.

I PARS.

*Sancta Margarita fuit gemma mystica ratione
puritatis suæ.*

Præclare dixit Doctor Angelicus, res eo esse puriores, quo magis ab immunditia elongantur, quia, inquit, *puritas sumitur per elongationem ab impuro* (1. p. q. 17). Hoc posito principio, omnium oculis facile patebit mirabilem exitisse S. Margaritæ puritatem, utpote quia hæc virgo sacra a paganis, luxurie, ac omnium vitiorum immunditia perfectissime se elongaverit. In medio Gentilium, impudicorum et hominum omnium vitiorum generi deditorum, vivebat sancta Margarita; se autem purissimam servavit margaritam, cum 1. inter Gentiles vivens totaliter se elongavit a paganis immunditiis;

2. inter impudicos degens ab omni luxuriæ inquinamento penitus abstinuit; 3. inter homines omni vitiorum genere deditos versata ab omni vitii turpitudine abhorruit.

1. Sordes suas, easque maximas habet paganismus; ipsum quoque pagani et idololatræ nomen sordidum. Et si verum sit ab omni peccato nostras fedari animas, nullum sane a quo magis inquinentur, quam ab idololatria, quæ ideo a Tertulliano omnium criminum summum vocatur: *principale crimen generis humani, summus reatus*. In orbe autem Antiochiæ, medius inter gentiles et idololatræ orta erat illustris virgo Margarita; ipse quoque ejus pater paganus erat et in Herculis templo sacerdotis munia obibat; hæc autem vere Margarita fuit purissima, quæ in medio ethnicorum et idololatrarum vivens, nec vel minimum a foedissima idololatriæ labe contaminata est. Quod non sine magna Dei providentiâ actum fuisse patet: mortua enim matre, pater licet Gentilis christiane ac piæ matronæ Margaritam nutriendam tradidit. Quæ religiosa mulier, non nutricis solum, verum et piæ educatricis munere functa est; nec materiali solum lacte, simul et solido doctrinæ christiane cibo Margaritam aluit. Ætate crescebat puella, unaque bonis crescebat moribus: proficiebat ætate, pariterque sapientia christiana proficiebat. A pia nutrice discobat Christi virtutes colore et paganismi inquinamenta devitare: ab ea ad Dei amorem et ad odium idolorum excitabatur, tantosque adolescentula hæc sub piæ magistræ disciplina in via virtutis progressus brevi fecit, ut in primis vitæ suæ annis, deos Gentilium detestaretur et ab omni idolorum cultu toto coelo abhorreret. Unde sicut gemmæ in medio aquarum maris formatae, nil de maris salsedine retinent; ita Margarita in medio paganorum nutrita, nil de paganismi immunditia contraxit. De sacra hæc virgine eadem fere dici possunt, quæ de Centurione dixit sanctus Petrus Chrysologus, qui multas ejus virtutes adnotat et laudat his verbis: *civilem penes centurionem divinitatis reverentiam, penes gentilem legis cultum, penes militem stipendium gratiæ, penes romanum fidei doctrinam, in frigore pagano christianum fervorem* (ser. 102). Dicamus similiter

de sancta Margarita, quod hæc sacerdotis idolorum filia idola summopere abhorreat: quod hæc inter idololatræ nata et educata virtutibus christianis, isque eminentissimis fulgeat: quod tandem hæc inter paganos et infideles vivens, tanta polleat puritate et innocentia, ut a paganismi immunditatis penitus elongetur. Ad hæc ita pura extitit sancta Margarita, *ut licet inter impudicos degeret, ab omni tamen luxuriæ inquinamento abstinerit*.

2. Omnium sane vitiorum turpius est luxuria, quæ simul et animam et corpus deturpat; quæ juvenis insipientibus homines similes efficit et personam huic vitio deditam, abominandam et execrabilem reddit. *Immunditia tua execrabilis* (Ezec. 14). Margarita autem, licet inter homines libidinosos versaretur, nescivit labem nivei pudoris: nulla in ea libidinis macula extitit, ac quidquid ad luxuriam quocumque modo allicere potest, toto corde exhorruit. Aliena profecto fuit Margarita a perisque hujus ævi adolescentulis, quæ vestibus pretiosis, præditiis ornamentis, pulchritudine elaborata, turpi et incantatrice carnis suæ nuditate, nec non aquivocis, imo turpibus et scurrilibus verbis ad fœda homines trahunt; suntque, ut loquitur Tertullianus, quasi invitatoria quedam ad libidinem: *invitatorium libidinis scimus* (de cult. fem. 2, 2). Nihil enim in Margarita, quod virgineum pudorem non redoleret, nil quod a modestia christiana tantillum declinaret: ejusque cor ab omni luxuriæ studio tam procul aberat, ut millies mori maluisset, quam vel minima luxuriæ macula carnem suam denigrare. Tanta puritate nitebat Margarita, ut similibus fuisse videatur celestibus illis spiritibus, quos Deus Sodomam misit. Hi enim angeli sub humana specie cum sodomitis versabantur, quibus eorum hominibus foedioribus libidinibus deditis colloqui miscabant, nec tamen vel minima unquam luxuriæ labe contaminari potuerunt. Sic, licet inter libidinosos Antiochenæ urbis incolæ habitaret Margarita, ab omni tamen eorum immunditia prorsus abstinuit, suamque virginitatem illibatam servavit. O mirandam Virginis hujus puritatem! quæ adhuc mirabilior apparet, dum licet sacra hæc virgo inter homines omni vitiorum generi

deditis versaretur, ab omni tamen vitii turpitudine se elongavit.

3. Non sola luxuria, verum et omne mortale peccatum est gravis immunditia, quæ hominis animam turpem, fædam, Deoque execrabilem reddit. Et ideo de anima peccatrice conqueritur Deus, dicens: *maculata es in iniquitate tua coram me* (Jer. 2, 22). Quasi dicat: nulli placere nequaquam potes, cum turpibus peccati inquinamentis maculata sis. Margarita autem, quantum humana patitur infirmitas, ab omni se peccato immuniem servavit; nullum enim soinus in ea fuisse peccatum: et veniſſia, in quæ incidit, ita levia existerunt, ut quasi nulla censenda videantur. Et ideo sancta hæc virgo quodammodo similis fuisse videtur Christo, virginum sponso, qui ab omni prorsus peccato segregatus et ut loquitur D. Paulus, fuit *innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus* (ad Hebr. 7). Margarita enim ita ab omni inquinamento peccati immunis evasit, ut peccati gravis et omnium criminum macula nec minimum eam fœdaverit. Quæ, quæso, peccati macula inquinari potuit hæc filia, in qua mirabilis elixit omnium virtutum concentus? Quæ superbia adnotari potuit in adolescentula, quæ christianam humilitatem perfectissime coluit? Quæ avaritia in ea, quæ temporalia cuncta pro Christi sponsi sui amore despexit? Quæ libido in ea, quæ pro tenenda virginitate usque ad mortem generosissime decertavit? Quæ ambitio in ea, quæ ad altiores gradus sublimari recusavit? Quæ ira in ea, quæ velut agnus innocens ad victimam ducebatur? In Margarita quidem, non peccata, imò omnium virtutum species mirabiliter eluxerunt: tanta in ea puritas, ut illam non solum paganis et luxuriæ, verum et omnis saltem gravis cuiusque peccati immunditia nec tetigerit. Miramini tantam in sexu fragili puritatem; miramini Margaritam, quæ gemma est ita pura, ut ab omni prorsus immunditia aliena sit; hanc miramini virginem, simulque ejus ærolaminis puritatem. Vestra et corda et corpora purificate; procul a vobis omnem infidelitatis, libidinis et cuiusvis peccati immunditiam abjicite. Ab omni prorsus immunditia vestras lavate conscientias et puritatem sectamini

instar sanctæ Margaritæ, quæ gemma fuit admirabilis propter puritatem suam; ac etiam propter soliditatem suam.

II PARS.

*Sancta Margarita fuit gemma mystica,
ratione soliditatis suæ.*

Corpora, quæ solida et dura sunt, id proprium habent, quibus feriuntur ictibus resistere. Id quotidiana docet experientia, qua cuique constat, quod quo solidiora sunt corpora, eo ad resistendum sunt aptiora. Et hoc est fundamentum, cui innixus clarissime probabo, sanctam Margaritam fuisse vere gemmam mysticam ratione soliditatis suæ; quia scilicet generose restitit patri, amasio et dæmoni. Restitit: 1. patri irato; 2. amasio amore scensco; 3. dæmoni horrendo.

1. Mox ut Edesus, Margaritæ pater, filiam christianæ religioni nomen et affectum dedisse novit, variis passionibus habenas remisit. Jam de diis suis conquerabatur, quod ei filiam dederint, a quo eorum evertenda forent altaria; tum rationibus cunctis, quas humana suggerebat sapientia, filiam ad idola colenda allicere conabatur; nunc blanditis et pluribus promissis eam ad sibi parendum adducere pertentabat; minis deinde et supplicis ad eam a proposito deterrendam utebatur; solitis eam spoliavit vestibus, villi eam induit sacco, carceri mancipavit, nihilque non tentavit, ut illam ad christianæ religioni abrenunciandum adduceret. Tunc Margarita vere gemma apparuit ratione soliditatis suæ, quia irato parenti fortissime et generosissime restitit, ut Dei, qui Pater omnium est, voluntati obtemperaret. Probe sciebat pia adolescentula, quod cum celestis et terreni patris mandata opponuntur, terreno quisque resistere debet patri, ut celesti pareat: *terrenus pater celesti postponendus est Patri* (Ghrysol., ser. 19). Ideo clamet, irascatur, minetur, ac quantum voluerit, Margaritam feriat terrenus pater, necnon omnia quæ poterit in christianam adolescentulam

moliatur; inanes evadent omnes furantis patris conatus; terrenum enim patrem ipsa caelesti semper postponet; ac terreno semper resistet, ut caelesti debitam obedientiam praestet. Deus, qui inimicos diligere praecipit, vult a fortiori quod parentes diligamus; eo tamen ordine, ut eum majori, quam parentes, amore prosequamur. Et ideo jubet, ut aliquando parentes odio habeamus, dicens: *si quis venit ad me, et non odit patrem, et matrem, et uxorem, non potest meus esse discipulus* (Luc. 14). Non quidem eos odio habere debemus, ut parentes et genitores nostros, verum ut animae et salutis nostrae hostes; cum, scilicet, contraria salutis praecipiant; cumque id prohibent, quod Deus jubet. Tunc a nobis odio habendi, eisque fortiter resistendum, ut jubenti Deo obtemperemus; tunc Pater caelestis terreno patri est preponendus: *amandus est genitor, sed preponendus est Creator* (S. August.). Rectum autem et pium hunc charitatis ordinem perfectissime adimplevit Margarita; terrenum enim patrem et amavit et exhorruit; eum amavit ut patrem, et in eo quae juris paterni erant illum autem odio habuit, ut animae suae hostem, eisque fortiter resistit, cum salutis suae contraria imperavit. Et ideo haec Virgo vere gemma dicenda ratione soliditatis, quia scilicet irato et iniqua jubenti resistit patri: *ac etiam quia restitit amasio, amore ejus succenso.*

2. Margarita, quae pietate et generositate sua patri exosa effecta fuerat, in paupertate et humilitate inter homines versabatur, vilibus induebatur vestibus, tenui cibo vivebatur et ab hominibus despicere optabat, ut Christo animae suae sponso placeret. Non tamen merita et pulchritudinem suam ita abscondere potuit virgo praecelara, ut hominibus ignota manerent. Olybrius enim provinciae unius gubernator, amore illius captus, eam in sponsam desideravit, eamque in uxorem ab Edeso patre supplex petiit: amasii votis annuit pater et ut filiam a religionis proposito averteret, illamque ad nuptias cum Olybrio incedas alliceret, his fere verbis eam allocutus perhibetur: nosti, o filia, quanto dolore afficiatur cor meum: scis, quod merore conficiar ob tui agendi modum. Quare si quid in te

bonae indolis, si quid in te erga patrem reverentiae superest, audi verba oris mei; audi patrem, qui tui magis, quam sui ipsius sollicitus, in sponsam tibi offerre vult Olybrium, virum nobilem, terrenis facultatibus affluentem, ducem exercitus et provinciae unius rectorem, qui te in sponsam summo affectu desiderat: vide, quid sis mihi responsura, o filia; prius tamen serio pondera, quantus ex proposito matrimonio tibi, totique familiae honor, quanta felicitas, quantaque bona sint eventura. Non diu cogitavit virgo; contempta omni mundi aera, spreto cunctis sacculi bonis, respondit: o pater, unus mihi est sponsus in caelo; ut ergo illi injuriam non inferam, nullum alium unquam amatorem admittam. Velim, Olybrium totius mundi imperatorem, terrenarum omnium facultatum dominum, preclaris omnibus animi et corporis dotibus esse ditatum, illum nunquam in sponsam admittam; quia eo nobiliorem, ditiolem et pulchriorem sponsam habeo in caelo: *sponsam offertis, meliorem reperi.* Videns Olybrius se a Margarita despici, ex amatore mutatus est in tyrannum, eam ut christianam et deorum inimicam apprehendi curat, tetro eam carceri includi jubet; alimenta ei subtrahi imperat, paucisque ab hinc diebus, iniqui hujus tyranni ordinatione, flagellati dirissime excepta, ferreis pectinibus excarnificata, in accensum rogi projecta et gravissimis aliis suppliciis cruciata tentatur. Quae omnia facile vitare potuisset virgo, si Olybrium in sponsam sumere voluisset. Sicut autem de Eustochio virgine ait S. Hieronymus, quod *noluit militis esse uxor, sed regis*, Christi scilicet; ita et sancta Margarita Olybrio restitit adulanti, nuptias offerenti, minas intentanti, variis eam suppliciis addicenti, nec unquam militis et ducis illius sponsa esse voluit, sed Christi. O mirabilem virginem, quae vere gemmam se prodit, ratione soliditatis, cum fortiter restiterit amasio suo Olybrio, *ac etiam horrendo demoni.*

3. Non adversus homines solum, atiam adversus aereas potestates decertavit Margarita: in mediis enim suppliciis adversus virginem hanc insurrexit satanas, ut terreret eam, quam dira quaeque tormenta minime terruerant. In carcere erat

Margarita, cum sub horreni specie draconis, ore et naribus tartareas flammam emittentis, ei demon apparuit, qui ad eam accessit, quasi illam devorare portentans: ipsa vero, invocato Christi sponsi sui nomine, illud phantasma cito fugavit. Cum beatam Justinam virginem ad diligendum Cyprianum magum allicere voluit demon, a *Virgine*, inquit S. Gregorius Nazianzenus, *non secus ac a bellica quadam machina repellitur* (orat. 18). Margarita similiter portentosum repulit demonem, ei generose restitit, illumque in fugam convertit. O mirandam virginem, quæ vere gemma mystica extitit ratione soliditatis: dum irato patri, amato amore ejus succenso, horrendo demoni fortiter restitit! O utinam suæ salutis hostibus sic quisque fortiter resisteret! heu! quam pauci patri a salute avertenti, sæculi hominibus ad prava allicientibus et urgentibus demonis tentationibus resistent! Quam pauci filii ad statum religionis a Deo vocati, alio vocantibus parentibus obsistunt! Quam paucæ filiæ amatoribus suis prava suadentibus obstant! Quam pauci homines demonibus tentantibus et ad peccata trahentibus resistere conantur! Certe cum Dei res agitur, in ea segnes et ignavi plurimum esse solent homines, et ad hominum, demonisque potius, quam ad Dei partes declinant. Jamvero heu! quis ut Deus, a quo habemus omnia, a quo speramus omnia, et in quo sunt omnia? Quis ut Deus, in quo vivimus, movemur et sumus et sine quo nec unico momento vivere possumus? Quis ut Deus, qui omnia potest, qui omnia est, qui omnia quæcumque vult fecit in cælo et in terra, et qui animas nostras salvare potest, vel mittere in gehennam? Certe respectu Dei nihil sunt et pro nihilo a nobis habenda omnia. Suadeat ergo pater, quantum voluerit; ad iniqua alliciant homines, quantum placuerit; tentent demones, quantum fas erit; parentibus, iniquis amatoribus et demonibus fortiter resistendum, ut Deo fideliter serviatur instar S. Margaritæ, quæ fortiter omnibus salutis suæ hostibus restitit, et quæ vere gemma mystica fuit ratione soliditatis suæ: *ac etiam ratione pretii sui*.

III PARS.

Sancta Margarita fuit gemma mystica ratione pretii sui.

Res aliqua dicitur pretiosa a proprio valore, a raritate sua et ab hominum æstimatione: a *proprio valore*, cum ex se magni valoris est; a *raritate*, cum raro quid ejusdem rationis invenitur; ab *hominum æstimatione*, cum eam sapientes pluris faciunt. Margarita autem fuit gemma pretiosa 1. ratione pretii valoris; 2. ratione raritatis suæ; 3. ratione æstimationis sapientum.

1. Res nonnullæ tantum ex seipsis habent valoris, ut quanti valeant percipi nequeat. Dicite, quæso, quanti sit valoris supremus angelorum, quanti sanctus Michael? Quanti sanctus Raphael? Nemo sane hoc vel conjectari, vel dicere valet. Dicite adhuc, si possitis, quanti valoris sit omnium angelorum infimus et postremus? Nec id quisquam se agnoscere presumet; omnia enim creata corporea nihil sunt respectu minimo angelorum. Dicat autem quis, quanti valeat anima una rationalis. Quanti valoris sit anima quæcumque spiritualis, ad Dei imaginem creata et pretioso Christi sanguine redempta. Quanti valeat anima illa, cum celestibus divine gratiæ thesauris ditatur, et sanctis christianarum virtutum habitibus exornatur? Infiniti quidem est valoris hæc anima. Quid ergo dicendum de S. Margaritæ anima? Quis dicat, quanti sit valoris hæc anima, quæ eminentioribus floruit virtutibus, immensesque gratiarum thesauros possedit? Quis explicet, quanti valoris sit anima illa, quæ tota celestis fuit, quæ cum angelis magis quam cum hominibus conversabatur, et quæ in corpore virgineo tota Deo vixit consecrata? Certe non ab hominibus, a Deo solo concipi potest, quantus sit ejus valor, et quale pretium ejus: *procul et de ultimis finibus pretium ejus*. Propriam interpellabat animam D. Augustinus dicens: *erige te, anima mea, tanti vales*: quasi dicat ejusque hominis animam incomprehensi-

bilis esse valoris, et ideo supra terrena omnia esse erigendam. Quis ergo explicet quanti valoris extiterit S. Margarita: anima, quae supra naturalium suum valorem innumeris virtutibus, gratiis et dotibus fuit ditata? Certo pretiosa haec fuit Margarita ratione proprii valoris: *ac etiam ratione raritatis suae.*

2. Si credamus divo Hieronymo, *pretiosum dicitur omne quod rarum.* Quod quotidiana probari posset experientia, qua constat, communia ab hominibus despici, rara vero ab iis plurimum aestimari. Et ideo praecclare dixit Tertullianus, rerum abundantiam sibi metipsi injuriam facere: *semper abundantia contumeliosa in semetipsa est (de hab. mul. 7).* Si homines perfecte cognoscerent, quanti qualibet res ex se valeat, res non a raritate, sed a proprio cujusque valore aestimarent; quia vero cognoscere nequeunt, quanti ex se quelibet res valeat, rerum valorum ab earum raritate desumunt, easque saepe pretiosiores censent, quo rariores sunt: *rebus pretium raritas facit* (S. Bern., ep. 148). Posito hoc principio, de omnibus quidem sanctis, qui extraordinaria sanctitate praefulserunt, dici posset, eos in conspectu Domini esse pretiosos, quia hujusmodi sancti gemmis et auro sunt rariores. Quid tamen speciale ad S. Margaritam laudem dicamus, eamque gemmam pretiosam praedicemus, quia rarae multae in ea virtutes, raraeque et pretiosa dona extiterunt, quae in aliis sanctis ut plurimum haud inveniuntur. Quid enim rarius, quam quod sacerdotis gentilis filia templum fiat Spiritus Sancti? Quid rarius, quam quod inter medios idololatrias, impudicos et scelerosos homines, ipsa fidelis, pura, intacta et innocens permaneat? Quid rarius, quam quod formidandis patris, amatoris et tyrannorum persecutionibus adolescentula illa resistat? Quid tandem rarius, quam quod in medio infidelitatis et paganismi sinu reperitur filia, quae pro fide catholica generose decerit, quae pro Christi gloria sanguinem fundat, et homines, daemonesque terreat. Haec vere est gemma pretiosa ratione raritatis suae, *ac etiam ratione aestimationis sapientum!*

3. Si ab Olybrio, Gentilibus, aliisque viris insipientibus quaeramus, quanti faciant Margaritam, non dubium quin eam par-

vipendant, eamque omni dignitate, omnique honore indignam conseant. E contra si viros christiana et vera sapientia praeditos interrogemus, nullus reperietur qui eam non plurimi faciat. Eam tanti faciunt summi Pontifices, imperatores, reges et omnes orbis christiani principes, ut illam cuncti supplices invocent, ejus patrocinio omnes fulciri curent, ejus reliquias cuncti venerentur, nec aliquis eorum inveniatur, qui coram minimo ex ossibus ejus procumbere recuset. Ecur mundi hujus sapientes Margaritam non aestimarent, cum Deus, cujus sapientia infinita, eam plurimi fecerit, eamque ab hominibus aestimari et honorari curaverit? eam tanti fecit Deus, ut ministerio illius miracula multa operari voluerit, quae spectantes in admirationem rapiuerunt; tanti eam fecit Deus, ut potestatem ei dederit supra principes et potestates; contuleritque ei celestem quamdam virtutem, quae de principibus et tyrannis gloriose triumphavit; eam Deus tanti fecit, ut ejus reliquias in variis mundi partibus honorari voluerit, eamque in aeternum angelis et hominibus venerandam proposuerit. Sic a Deo et a mundi sapientibus aestimatur Margarita; et ideo dicenda gemma omnino pretiosa non solum ratione proprii valoris et raritatis suae, verum etiam ratione aestimationis sapientum: *haec est pretiosa margarita.* Mirabilem hanc demiremur gemmam, ac pariter mirabiles ejus spectemus virtutes. Sicut in gemmis materialibus multae latent virtutes, quae hominum sanitati conferenda non parum prosunt, ita et Margarita virgo est gemma, cujus maxima virtus, maximeque apud Deum potestas; ideoque sanctam hanc virginem supplices invocemus, ut ejus virtute corporis animaeque salutem a Deo impetremus. Praecclare dixit sanctus Joannes Climacus, quemque in hoc mundo suo egerit Moyses, seu potente quodam apud Deum intercessore indigere: *aliquo prorsus Moyses ad Deum, ac post Deum mediatore nobis opus est (grad. 1).* Apud Deum potentissima deprecatur Margarita; ergo illam in Moysen vestrum accipite, ad eam in necessitatibus vestris accurrite, ejusque auxilium, in iis praecipue quae salutis vestrae sunt, supplices implorate. Non ab ea solum petatis, ut ab hac vel illa vos corporis infirmitate liberet.

ast summo cordis affectu eam rogare, ut cordis humilitatem, carnis puritatem, ardentem charitatem, aliasque virtutes vobis a Deo obtineat. Vultis de aliqua triumphare passione, quæ vobis dominatur? vestrum invocare Moysen. Vultis urgenti cuidam tentationi resistere? ad Moysen vestrum accurrite. Vultis vitia extirpare, urgentes carnis motus domare, vel virtutem aliquam acquirere? ad vestrum advolate Moysen. In omnibus denique sive spiritus, sive corporis necessitatibus, sanctæ Margaritæ patrocinium supplices postulate; ejusque intercessione peccati odium, virtutis amorem, gratiam et gloriam dabit vobis Dominus. Amen.

DE SANCTA MAGDALENA

CONCIO UNICA.

Dilexit multum (Luc. 7, 47).

Veri, hiemi et æstati similis extitit Magdalene vita. Verum vite ejus tempus fuit illud, quo ipsa erat in civitate peccatrix; tunc enim, velut in florido vere, Magdalena pulchritudine, vestibus, crinibusque decore florebat. Huic veri successit hyems nubibus et pluriis, id est dolore et lacrymis plena; cum scilicet procumbens ad Christi pedes, abjectis juventutis floribus et penitentiæ operibus vacans, multis lacrymis sua crimina abluere studuit. Vitæ tandem ejus ætas fuit totum illud tempus, quo cor ejus mirum in modum divino aestuavit amore, et quasi amoris divini fornax extitit (D. Bern. ser. de Magd.). De vere et hieme vite ejus, seu de peccatis in quæ incidit, et de uberrimis lacrymis, quas fudit Magdalena, speciales conciones alibi instituimus. Unde solum superest, ut jam de æstate, seu de amore, quo succensa fuit, disseramus. Ante conversionem

suam dilexerat multum Magdalena; quæ autem tunc amaverat, vana erant, profana erant, mundana erant, turpia erant. A tempore autem conversionis hæc omnia exhorruit, quæ antea dilexerat, nihilque aliud amavit quam Deum suum, quem non aliquantulum, imo multum dilexit. *Dilexit multum*. De isto Magdalene in Christum amore jam disseremus. Ave.

Christus Dominus, qui interdum in amicos suorum laudes prorumpere dignabatur, laudavit in Chanaana et Centurione fidem, in Nathanaele cordis simplicitatem, in Petro divinitatis agnitionem et in Baptista austeram penitentiam, necnon firmam animi constantiam, quæ præditus fulgebat. In Magdalena virtutum omnium reginam laudat, prædicatque charitatem. *Dilexit multum*.

Perfectissime noverat Christus id, quod in Magdalena erat laudabilius et paucissimis verbis docuit nos, in quo potissimum illam laudare oporteat, cum in ejus laudem dixit, quod multum dilexerat. Divinum hunc admiremur Magdalene precor, discamus ab illo, in quo eam laudare debeamus, ab illo sumamus dicendi materiam, et cum illo dicamus, quod Magdalena *dilexit multum*. Deum quidem multum dilexit hæc mulier, cum eum dilexerat 1. amore forti et generoso; 2. amore liberali et prodigo; 3. amore ardenti et fervido. Magdalena Deum amavit amore generoso, liberali et ardente: en tres hujus concionis partes, quibus constabit, quod illa *dilexit multum*.

I PARS.

Magdalena Christum dilexit amore generoso.

Deum Magdalena post conversionem suam amavit, ejusque amor semper fortis et generosus extitit, atque tunc generosior videtur, cum peccatrix illa mulier ad Christum Dominum conversa est; tunc enim Christi amore succensa fortiter triumphavit de deliciis, de pudore et de timore. Ita tunc generosus

ast summo cordis affectu eam rogare, ut cordis humilitatem, carnis puritatem, ardentem charitatem, aliasque virtutes vobis a Deo obtineat. Vultis de aliqua triumphare passione, quæ vobis dominatur? vestrum invocare Moysen. Vultis urgenti cuidam tentationi resistere? ad Moysen vestrum accurrite. Vultis vitia extirpare, urgentes carnis motus domare, vel virtutem aliquam acquirere? ad vestrum advolate Moysen. In omnibus denique sive spiritus, sive corporis necessitatibus, sanctæ Margaritæ patrocinium supplices postulate; ejusque intercessione peccati odium, virtutis amorem, gratiam et gloriam dabit vobis Dominus. Amen.

DE SANCTA MAGDALENA

CONCIO UNICA.

Dilexit multum (Luc. 7, 47).

Veri, hiemi et æstati similis extitit Magdalene vita. Verum vite ejus tempus fuit illud, quo ipsa erat in civitate peccatrix; tunc enim, velut in florido vere, Magdalena pulchritudine, vestibus, crinibusque decora florebat. Huic veri successit hyems nubibus et pluriis, id est dolore et lacrymis plena; cum scilicet procumbens ad Christi pedes, abjectis juventutis floribus et penitentiæ operibus vacans, multis lacrymis sua crimina abluere studuit. Vitæ tandem ejus ætas fuit totum illud tempus, quo cor ejus mirum in modum divino aestuavit amore, et quasi amoris divini fornax extitit (D. Bern. ser. de Magd.). De vere et hieme vite ejus, seu de peccatis in quæ incidit, et de uberrimis lacrymis, quas fudit Magdalena, speciales conciones alibi instituimus. Unde solum superest, ut jam de æstate, seu de amore, quo succensa fuit, disseramus. Ante conversionem

suam dilexerat multum Magdalena; quæ autem tunc amaverat, vana erant, profana erant, mundana erant, turpia erant. A tempore autem conversionis hæc omnia exhorruit, quæ antea dilexerat, nihilque aliud amavit quam Deum suum, quem non aliquantulum, imo multum dilexit. *Dilexit multum*. De isto Magdalene in Christum amore jam disseremus. Ave.

Christus Dominus, qui interdum in amicos suorum laudes prorumpere dignabatur, laudavit in Chanaana et Centurione fidem, in Nathanaele cordis simplicitatem, in Petro divinitatis agnitionem et in Baptista austeram penitentiam, necnon firmam animi constantiam, qua præditus fulgebat. In Magdalena virtutum omnium reginam laudat, prædicatque charitatem. *Dilexit multum*.

Perfectissime noverat Christus id, quod in Magdalena erat laudabilius et paucissimis verbis docuit nos, in quo potissimum illam laudare oporteat, cum in ejus laudem dixit, quod multum dilexerat. Divinum hunc admiremur Magdalene precoriam, discamus ab illo, in quo eam laudare debeamus, ab illo sumamus dicendi materiam, et cum illo dicamus, quod Magdalena *dilexit multum*. Deum quidem multum dilexit hæc mulier, cum eum dilexerat 1. amore forti et generoso; 2. amore liberali et prodigo; 3. amore ardenti et fervido. Magdalena Deum amavit amore generoso, liberali et ardente: en tres hujus concionis partes, quibus constabit, quod illa *dilexit multum*.

I PARS.

Magdalena Christum dilexit amore generoso.

Deum Magdalena post conversionem suam amavit, ejusque amor semper fortis et generosus extitit, atque tunc generosior videtur, cum peccatrix illa mulier ad Christum Dominum conversa est; tunc enim Christi amore succensa fortiter triumphavit de deliciis, de pudore et de timore. Ita tunc generosus

extitit Magdalene amor, ut triumphaverit 1. *de deliciis*, quibus fruebatur; 2. *de pudore*, quo afficiebatur; 3. *de timore*, quo agebatur.

1. Spirituales deliciae jucundae sunt et honestae ex virtutibus progenitae et a Deo puris mentibus infuse. Mundanae vero deliciae aut vanae sunt, aut turpes; nam rationem obruunt et homines molles, ignavos, imbecilles, brutis pejores et ad omne malum proclives efficiunt. O exitiosas voluptates! a quibus difficillime se extricant qui his sese illaquearunt. Vix enim juvenis quidam lascivius, vel frontosa quaedam juvencula, dempto pudoris velo, obscenis illis et libidinosis jam prostituitur voluptatibus, de his triumphare, easque, nisi summo cum labore et potenti gratiae divinae auxilio abdicare valet, quia, ut ait S. Antonius Paduanus, *lucurioso deliciis carere maxima pena est* (Dom. 2 post Tri.). Magdalena, quae fuerat mulier in civitate peccatrix, libidinosis et ferreis illis ligata detinebatur catenis, tantoque difficilior eas rumpere et ab his se extricare valebat, quanto ardentiores erant flammæ, quibus cor ejus turpiter accendebatur et quanto inveteratioris prave consuetudines, quibus detinebatur. Cum tamen fortis illa mulier sacro amoris divini igne inflammari cepit, ita generose de iniquis his voluptatibus triumphavit, ut millies mori malisset, quam ad vomitum suum redire: *in tanto castitatis et honestatis proposito firma fuit, ut millies mori maluisset quam amplius ruere in lapsum carnis* (S. Bern. ser. de S. Magdal.). Illicitas voluptates ante conversionem nimium dilexerat Magdalena; in conversione sua Christum dilexit multum, et sacer ille amor, quo in Christum exarsit, illam ita victricem effecit de profanis voluptatibus, ut millies mori, quam is semel fodari praelegisset. Addit sanctus Gregorius, Magdalenam amore sacro succensam ita de illicitis quibusque triumphasse voluptatibus, ut eas penitus mactaverit et ex his quasi holocausta fecerit: *quot habuit oblectamenta, tot invenit holocausta* (no. 33 in Eeang.). Magdalena ergo dilexit Christum amore generoso, quo accensa triumphavit de deliciis, quibus fruebatur: *ac etiam de pudore, quo afficiebatur.*

2. Infestus, pestilens et exitiosus quidam habetur pudor, quo a poenitentia suscipienda plerumque peccatores avartuntur et quo Magdalena a conversione aliquando retardabatur; illa enim, inquit sanctus Bernardinus, *erubescerat Christum adire* (Ibid.). Hæc tali rubore suffusa, dicebat intra se, quomodo apparere audebo in loco ad convivium parato, in quo mihi illudent omnes convivæ? Quomodo Pharisæorum irrisiones et impudentum aliorum hominum ludibria ferre potero? Qua fronte et quo ausu, ego impudica et peccatrix accedam ad Christum, qui est liliæ convallium, ipsis angelis purior et omnis sanctitatis origo? Hæc et similia Magdalena suggererat pudor; eo ipso autem quo cor ejus divino accendi cepit amore, a tali verecundia vinci non potuit, quin contra de ea generose triumphavit: *non vincitur humano rubore: quia devota et tracta erat a divino amore* (S. Bern. ibid.). Cum Magdalena esset mulier in civitate peccatrix, ab ejus corde omnem expulerat pudorem satanas; quo ablato, eam ad quævis scelera perpetranda facile alliciebat: cum autem peccatrix illa ad Deum per poenitentiam redire statuit, pudore et verecundia a sancto hoc proposito eam demon detertere studuit; ast amor divinus, quo succendebatur, ita generosus extitit, ut per eum de pudore quem insufflavit satanas, glorioso triumphaverit. Per demonis suggestionem ita pudor peccandi a Magdalena ablatus fuerat, ut ante conversionem impudenter et frontose peccata quævis perpetraret; mox per amorem divinum ita triumphavit de pudore a poenitentia eam retrahente, ut poenitentiam, necnon omnia quæ suæ salutis erant, audacter et frontose perfecit: *quæ prius frontosa erat ad perditionem, postea frontosior facta est ad salutem* (August. hom. 50 de temp.). O quam generosam Magdalene hic in Christum amor! Magdalena vero Christum amavit etiam amore generoso, quo triumphavit de timore.

3. Varia veræ conversionis impedimenta enumerat Doctor Seraphicus, inter quæ est timor poenitentiae. Cum enim peccatores a via sua prava declinare et virtutis viam sectari moluntur, timor et tremor irruit super eos: timeant a deliciis elongari, pravas consuetudines in semetipsis destruere, occasiones peccati

tollere et austeræ penitentis operibus incumbere; talisque timor eos plerumque a peragenda penitentia retrahit. At hic penitentis timor Magdalenam a suscipienda penitentia nullatenus revocavit: ut primum enim Christi amore fuit succensa, ita generosus in illa exstitit sacer ille amor, ut mulier hæc delicata et deliciis addicta, nullo modo jejunia, vigiliæ, cæmœniis et cuncta vitæ penitentis opera timerit. Imo et sacer ille amor tam potenter totam pervasit, ut illi facilia, dulcicia et amabilia reddiderit, quæcumque ut dura et aspera in penitentis exercitio alii formidare solent. Unde si, teste Augustino, *arte amoris in deliciis etiam laboriosa vertuntur*: dicendum, ita industriam et generosum fuisse Magdalensæ amorem, ut quæcumque laboriosa et aspera videntur in vitæ penitentis exercitio, in deliciis ei converterentur. Magdalena sacro amoris igne succensa, non timuit ad Christum ire, ad ejus pedes stare, capillis eos tergere, se peccatricem palam proclamare, vitamque sanctam et austeram sectari: ferventissimus enim ille amor, quo cor ejus succendebatur, ita de amore triumphaverat, ut quæcumque antea timerat, postmodum in deliciis ipsi vertentur. Magdalensæ in conversionis suæ principio durum haud dubie fuit vitam voluptuosam in vitam penitentem commutare; timuit illa mundum relinquere, voluptates abdicare et austeræ penitentis operibus se dedere: cum autem *nil sit tam durum atque ferreum, quod non amoris igne vincatur* (August. de mor. Eccl., c. 22): mox ut peccatrici illius cor sacri amoris igne exarsit, hæc de timore illo gloriose triumphavit. Divinus amor in ea generosus exstitit et triumphans non solum de deliciis et pudore, etiam de maligno illo timore, quo peccatores a conversione retrahuntur. Magdalena igitur Christum dilexit amore generoso; *eum etiam dilexit amore liberali*.

II PARS.

Magdalena Christum dilexit amore liberali.

Amor est sui ipsius diffusivus, beneficus et liberalis; qui enim bene amat, dilecto bona sua communicat, et si ei bona sua communicare renuat, eum vere non amat, ejusque amor verus non censetur, quia verus amor liberalis ac sui ipsius diffusivus sit oportet. *Amor*, inquit Augustinus, *ubertate beneficentis profluit*. Talis autem exstitit Magdalensæ erga Christum amor; illum etenim amore ita liberali dilexit, ut ei dederit 1. totam mentem suam; 2. totum cor suum; 3. omnia obsequia sua.

1. Qui perfecto Deum amat, ei totam mentem suam dat et consecrat, ita ut ejus solum recordetur et de eo tantum cogitet. Hic est perfectus amor, quem Deus a nobis exigit, dicens: *diliges Dominum Deum tuum ex tota mente tua* (Luc. 10, 24). Quid est enim Deum tota mente diligere, quam eum ita diligere, ut tota mens ei detur, totaque de eo semper cogitet: *diligere Deum tota mente*, inquit Bernardus, *hoc est, eum diligere tota memoria, sine oblivione*. Magdalensæ autem amor ita in Christum liberalem se exhibuit, ut totam mentem, omnesque cogitationes suas ei dederit: *semper portavit Christum in memoria*, ait D. Bonaventura, *ita ut de eo solo cogitaret* (Ibidem). Conquereretur Job, quod cogitationes suæ in varia objecta dispergerentur et dissiparentur: *dissipate sunt cogitationes mee* (Job. 14, 11). De hoc pariter possent plerique hominum, quorum cogitationes in varia vagantur. Plus cogitant de mundo, plus de lite, plus de terrenis comparandis, quam de Domino Jesu Christo, a quo venit omne donum et omne bonum, quod in mundo possidemus. Dant mentem et cogitationes suas naniis, vel puerilibus negotiis: tantaque parcitate et in Christum avaritia laborant, ut nec unicam quavis die cogitationem ei impendant. Non sic Magdalena, cujus amor ita in Christum liberalem fuit, ut aliorum omnium oblita, ejus

solius recordaretur: *oblita erat omnia præter illum quem diligebat super omnia* (S. Aug.). Igitur Magdalena Christum amore liberali dilexit, quia ei dedit totam mentem; *amavit eum etiam amore liberali, quia ei dedit totum cor suum.*

2. Non aliquam solum cordis nostri partem, sed totum cor a nobis exigit Deus: ipse vult, ut eum ex toto corde et ex totis affectibus diligamus: *diliget Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. O quam pauci totum cor Deo offerunt! Quam pauci omnes cordis sui affectus ad Deum dirigunt! Multi amant videri, amant honorari, amant divites fieri, amant illicitis voluptatibus inebriari: paucissimi vero habentur, qui Deum solum ament et qui totum ei cor offerant.* Magdalene vero in Christum amor ita liberalis extitit, ut totum ei cor dederit, nihilque ab ipso amaverit: *Christum solum diligebat* (D. Bonav. ibid.). Sciebat Magdalena, quod Deum ex toto corde non ament, qui cum eo aliud aliquid amant; *minus te amat, qui tecum aliquid amat* (August. sol. 9). Propterea nil nisi Christum amavit, eique soli totum cor dedit, omnesque cordis sui affectus consecravit. Filius ille prodigus, de quo loquitur sanctus Lucas Evangelista, ad se reversus, dicebat: *ibo ad Patrem meum et dicam ei, fac me sicut unum ex mercenariis tuis* (Luc. 15). Cum tamen pervenit ad Patrem, minime ab eo petit, ut ipsum tanquam unum ex mercenariis et famulis reciperet. Cur, o prodige, non petis quod petere statueras? Cur propositum tuum executioni non mandas? Cur mercedem aliquam patrem non rogas? quia, ut ait S. Petrus Chrysologus, eo ipso quo prodigus patrem vidit, de eo solo cogitavit, illum solum amavit, nec aliud quidquam desideravit: *illi sufficit pater* (ser. 4 de prodigo). Sic Magdalena ita omnes cogitationes, omnesque affectus suos ad Christum direxerat, ut illum solum diligeret, eoque solo contenta esset: *solum Christum diligebat, eo solo contenta erat* (S. Bonav.). Dilexit ergo Magdalena Christum amore liberali, quia ei totam mentem totumque cor dedit: *ac etiam quia omnia sua ei dedit obsequia.*

3. Magdalena ante conversionem sibi et mundo obsequabatur: tunc cor, mentem, manus et omnia bona sua in carnis

et mundi obsequium insumebat; post conversionem autem hæc omnia Christo consecravit, ejusque obsequio dedicavit. Ante conversionem oculi ejus deprædandis juvenum cordibus inserviebant, et post conversionem fundendis contritionis lacrymis occupantur. Ante conversionem bona ejus temporalia vanitatis et luxurie occasiones præbebant, et post conversionem ea in charitatis et misericordiae officia impendit. Ante conversionem, corpus ejus illicitis addebatur voluptatibus: post conversionem pœnitentiæ et mortificationis afflictationibus incessanter vacat. Eo ipso tandem, quo Christum novit, ita amore ejus exarsit, ut se et sua omnia ejus obsequio consecraverit; ac, ut ait S. Cyprianus, *Magdalena nil sibi de se retinens, se totam Christo devovit* (de ablut. ped.). Sciebat Magdalena, nil æquius, nilque rationi magis consonum, quam quod membra et bona illa, quæ immunditiæ, iniquitati et diabolo servierant, tandem aliquando serviant Christo: *sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem* (Rom. 6, 16). Quapropter Magdalenam imitari pudit obduratos illos peccatores, qui quo seniores, eo pejores fiunt; ipsa vero, quæ juvenili ætate demoni erat famulata, per veram conversionem evasit postmodum fidelis ancilla Christi; ac se, suaque omnia Christi obsequio consecravit. Tunc enim amore ejus accensa ei obtulit oculos, quos flendis præteritis criminibus addixit: *aures*, quas audiendis divinis inspirationibus insumpsit; *totum corpus*, quod diris mortificationibus contrivit; seipsam tandem et omnia sua Christo dedit, ejusque obsequio devovit: *nihil sibi de se retinens, se totam Christo devovit.* Amavit ergo Magdalena Christum amore liberali, quia ei mentem, cor et obsequia dedit: *amavit etiam eum amore ardente.*

III PARS.

Magdalena Christum dilexit amore ardente.

Ab instanti, quo Magdalena ad Christum conversa est, eum ardentem dilexit; sacri amoris igne continue accensum permansit cor ejus; sponsum animo suo nunquam amare destitit; amore ejus indesinenter exarsit; eumque amore ardente semper et ubique dilexit et præcipue in cruce, in sepulchro et in celo. Amore ardente hæc dilexit Christum 1. in cruce pendentem; 2. in sepulchro jacentem; 3. in celo regnantem.

1. Petrus, qui Christum ter negaverat, ter de amore a Christo interrogatur. Ut enim loquitur Hugo a sancto Victore, sic Petrum affatus est Christus. Petre, *amas, amas, amas?* Respondit ille: *amo, amo, amo.* Petre, *amas Patrem, amas Filium, amas Spiritum Sanctum? Amo, amo, amo corde, ore, opere.* Ecce ardentem Christi amatorem, cujus amor præminentiam supra alios apostolos et dignitate capitis visibilis totius Ecclesie præmium accepit. Petri tamen amor, qui tunc ardens fuerat, non solum tepidus, verum etiam frigidus effectus est in hoc, quod Christum usque ad crucem non sit secutus. Amaverat Petrus Christum miracula facientem, in Thabore transfiguratum et cælestis gloriæ radiis rutilantem; ipsum cruci adfixum reliquit. Magdalena vero Petro fuisse videtur in amore ferventior, quia Christum ad supplicium comitata est; et juxta crucem ejus stetit; præ amore in corde perferens, quas Christus in corpore patiebatur supplicia: *stabat juxta crucem Jesu Maria Magdalena* (Joan. 19). O ardentem Magdalene amorem! qui tantus extitit, ut Christum Dominum nunquam dimiserit. Invenerat, quem diligebat anima ejus, tantoque eum prosecuta est amore, ut eum etiam in cruce pendentem dimittere noluerit. Ipsa Christi Salvatoris amore succensa intra se simul eum sacra sponsa dicebat: *inveni, quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam* (Cant. 3); ideo

nec tum deserabat eum in cruce duos inter latrones pendebat. Dimittat eum Petrus, dimittat eum Judas, dimittant eum, qui voluerint; tanto in eum amore ardeo, quod nunquam illum dimittam. Magdalena ergo ardentem amavit Christum in cruce pendentem, ac etiam in sepulchro jacentem.

2. *Maria Magdalena venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum et vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad Simonem Petrum et alium discipulum, quem amabat Jesus et dixit illis: tulerunt Dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum* (Jo. 20). Sic loquitur sanctus Joannes Evangelista, in cujus verbis clare elucet, quantum Magdalena Christum in sepulchro jacentem dilexerit. *Primo* enim ait, quod Magdalena ad Christi sepulchrum iverit mane, quia amor quo inflammabatur, nesciebat tarda molimina. *Secundo* ait, quod perrexerit ad monumentum, cum adhuc tenebræ essent, quia amor quo erga Christum in sepulchro jacentem accendebatur, eam vigilantem et sollicitam effecerat. *Tertio* dicit, quod Magdalena videns sublatum lapidem cucurrit ad Petrum et ad Joannem; ad eos autem cucurrit, morente eam Christi amore, qui ei addidit alas. *Quarto*, ibi habetur, quod Magdalena dixerit eis, a monumento sublatum esse Christum; quæ verba protulit ob nimium quo ardebat, amorem: *amoris igne succensa ejus, quem ablatum credebat, ardebat desiderio* (Gregor. ho. 25 in Evang.). Ecce multa amoris, quo Magdalena erga Christum in sepulchro positum ardebat, argumenta. Et aliud non parvum hujus amoris argumentum habemus in hoc, quod Magdalena, aliis recedentibus, ad monumentum constanter permanserit: *Maria stabat ad monumentum foris, plorans*. Cur enim aliis abeuntibus, illa juxta sepulchrum remanet, nisi quia Christum ardentem amat et quia cæteris amore præstat? *Tanta vis amoris eam accendebat, quod a monumento Domini, discipulis recedentibus, non recedebat* (S. Greg. ibid.). Hæc omnia probant magnum Magdalene amorem erga Christum in sepulchro positum; idem amor ex eo quoque ostenditur quod in Christi monumentum pluries aspexerit, *inclinavit se et prospexit in mo-*

numentum, inquit sanctus Joannes Evangelista. Ipsa jam antea prospexerat et sepulchrum corpore Christi vacuum viderat; cur ergo tam anxio iterum inspicit? Ratio est, quia *amanti semel aspexisse non sufficit* (ibid.), ut ait sanctus Gregorius. Vel, ut advertit Gilbertus abbas, qui querit quod amat, anxius est: *arzelatus ista querentis, eximie quoque dilectionis videtur odorem spirare* (ser. 32 in Cant.). O quot argumenta ad probandum, quod Magdalena Christum in sepulchro jacentem amore ardenti dilexerit! *Et amore ardente dilexit etiam Christum in celo regnantem.*

3. Postquam enim resurrexit et ad celum ascendit Christus, ad desertum se contulit Magdalena, ubi usque ad mortem per spatium circiter fringuta annorum, rerum celestium contemplationi vacavit et toto hoc tempore, amore Christi exarsit cor ejus, eumque, ut ait sanctus Bernardinus, amavit amore invariabili, insatiabili et inaccessibili. *Primo*, inquit, inflammavit cor illius amor invariabilis, nulla enim ex parte et nulla ex causa variari cor ejus poterat a divina dilectione, non solum quia per lumen a Deo ipsi infusum ad Dei contemplationem et amorem determinabatur; verum etiam quia a rebus ipsis visibilibus movebatur ad amplectendum dilectam. *Secundo* inflammavit cor ejus amor insatiabilis, quia Deum amans, non satiabatur amore; quo enim magis amabat, eo magis amare desiderabat et quo magis de Dei deliciis gustabat, eo magis de illis gustare optabat. *Tertio*, ut cum aliis multis ait S. Bernardinus, Magdalene cor inflammavit amor inaccessibilis; tanto enim, inquit, ardore amor animam ejus perstrigebat, ut inopinatis raptibus septies in die, angelorum auxilio volans in illa sublimia secreta celestia, ad amorem inaccessibilem raperetur. O mirandum Magdalene amorem; ipsa equidem Christum vere dilexit et dilexit multum: cum eum generoso, liberali et ardenti amore dilexerit. Cum ergo Magdalena dilexerit Christum, illum et nos diligere debemus, quia *qui non diligit, manet in morte*. Et ut ait D. Paulus, *si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema* (1 Cor. 16, 22). Amemus ergo Christum Dominum cum Magdalena; ac pariter amemus eum

amore generoso, liberali et ardenti. Amemus cum amore generoso, quo de omnibus, qua amorem nostrum colibere, vel retardare possent, generoso triumphemus: *amor, si amor est, vincit omnia* (S. Chrys. lib. 40); quaecumque selicet ipsi opponuntur; ideo ita generosus sit noster amor, ut quaecumque nos ab amando Christo impedire possent generoso vincamus: *insuper diligamus etiam Christum amore liberali*. Tanta ejus in nos est liberalitas, ut se totum pro nobis dederit in cruce; sequo totum det nobis in Eucharistia. Tanta pariter nostra in eum sit liberalitas, ut ipsi nosmetipsos totaliter offeramus. *Demus* ei totam mentem, mysteria ejus continue contemplando: *demus* ei totum cor, omnes nostros in ipsum transferendo affectus: *demus* ei omnia obsequia nostra, cuncta opera ad majorem ejus gloriam dirigendo. Hec est liberalitas, qua aeternam beatitudinem emere debemus: *presenti liberalitate aeternam vitam mercare* (Chrysost. serm. 1 de Martyr.). Postremo diligamus Christum *amore ardenti*. Ignis amoris nostri in conspectu ejus semper ardeat: ignita sint verba, ignita opera nostra, ita ut quicumque nos audiverit loquentes, vel viderit operantes, dicat: ecce quomodo hic homo amoris divini igne ardet! heu! quis hodie sic Christum amat! *frigida supra nivem sunt corda nostra*, inquit Doctor Seraphicus, *frigida verba et universa frigida sunt opera, quasi sint adamantina*. *Dicitur enim, quod adamans, nullo igne calefieri potest; sunt similiter multi, qui adamante duriores et frigidiores, igne amoris divini calefieri non possunt* (Ubi sup.). O quantum frigiditatem cordis humani, quod amoris divini igne indesinenter ardero deberet! Heu! quid tam amabile, quam Deus ipse, qui claritas est? *Quid tam amabile, quam amor ipse, quo amatis inquit Bernardus* (lib. 5 de consid.). Nil certè Deo amabilius: Itaque simul cum Magdalena amemus cum amore generoso, liberali et ardente, ut cum ipsa cum in celo aeternum amare mereamur. Amen.

DE SANCTO JACOBO MAJORE

CONCIO UNICA.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram, et unus ad sinistram in regno tuo (Matth. 20).

Vivere et regnare inordinatum hoc est ambitiosi hominis votum: mori autem et regnare, felicissima hæc est hominis apostolici sors. Jacobum in mundo vivere et regnare ambiebat mater ejus Maria Salome; atvero vir ille, apostolico successus zelo, terreste regnum despiciens in vita, post mortem regnare et in Christi regno sedere meruit. Unde tunc quodammodo adimpletum fuisse videtur ambitiosum matris hujus desiderium, quæ a Christo petierat, ut in regno ejus sederent filii: *dic, ut sedeant hi duo filii mei in regno tuo.* Hanc insectari mulierem mei modo non est instituti; filium ejus autem sanctum Jacobum dignis prosequi laudibus vehementer optarem. Cum Ecclesia magnum et majorem nuncupat, non tam ut eum ab alio Jacobo apostolo discernat, quam ut declaret, eum magnum et maximum extitisse virginea puritate, ferventi qua exardescerat charitate, et aliis multis virtutibus, quibus ad Christi thronos exaltari, et in regno ejus sedere meruit: *dic, ut sedeant hi duo filii mei in regno tuo.* Jacobum in triplici Christi regno, et in triplici throno gloriose sedentem proponam. Ave.

Cælum, terra et Ecclesia, en tria Christi Salvatoris regna. Cælum est ejus regnum, quia ibi manet in æternum regnatorus: *in æternum regnum Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi* (2 Petr. 1). Terra ejus regnum dicitur, quia toti terrarum orbi dominatur tamquam primarius Dominus et rex: *dominabitur a mari usque ad mare* (Psal. 71). Ecclesia est ejus regnum, quia hæc est domus Jacob, in qua usque ad mundi

finem regnabit: *regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis* (Luc. 1). Sicut autem tria sunt Christi regna, ita et thronum ejus trifariam dividitur: etenim unus est thronus justitiæ: *justitia thronus ejus* (Prov. 25); alius thronus gloriæ: *in throno honoris* (Eceli. 24); tertius vero thronus gratiæ et liberalitatis: *ad thronum gratiæ ejus* (Heb. 4). Ecce tria Christi regna, et tria thronorum ejus genera. Quis vero in tribus iis Christi regnis supra tres ejus thronos sedebit? Jacobus utique, qui sedet in regno cæli, in regno Ecclesiæ et in regno terræ. Sedet 1. *in regno cæli*, supra thronum justitiæ; 2. *in regno Ecclesiæ* supra thronum gloriæ; 3. *in regno terræ* supra thronum gratiæ. Sanctus hic apostolus sedet in regno cæli supra thronum justitiæ, quia licet thronus ipsi ex justitia debetur; sedet in regno Ecclesiæ supra thronum gloriæ, quia in Ecclesia plurimum honoratur; sedet in regno terræ supra thronum gratiæ, quia ibi multas gratias, multaque beneficia hominibus impertit. En tres thronos, in quibus sedet Jacobus, et en etiam tres hujus concionis partes.

I PARS.

Sanctus Jacobus sedet in regno cæli supra thronum justitiæ.

Sicut Christus altissimum in cælo thronum occupat, ibique ad Patris æterni dexteram sedet, ita et apostoli speciales habent thronos, quibus assident: *sedebitis super sedes*. Unicum autem nunc inspicio Jacobum apostolum in cælesti regno sedentem supra thronum justitiæ, seu ex justitia ipsi debitum, quia hunc thronum meruit, emit et acquisivit: 1. *illum meruit* fidei obedientia, quam Deo prestitit; 2. *illum emit* voluntaria paupertate, quam sectatus est; 3. *illum acquisivit* gravi certamine, quod iniit.

1. Obedientia est mirabilis illa virtus, qua cælum quisque victor mereri debet, dum vitam rationis usu præditus ducit.

Illud meruerunt angeli, obtemperando præcepto ipsis a Deo imposto: illud meruit Christus, obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: illudque per obedientiam legi divinæ præstitam assequi meruerunt quotquot sancti nunc in cælo regnant. Iis enim regnum colorum datum est ex gratia et ex iustitia: *ex gratia*, quia sine divinæ gratiæ auxilio illud obtinere nequibant: *ex iustitia*, quia divina gratia adiuti, Dei voluntati obtemperantes, bona opera perfecērunt, quibus regnum colorum assequi meruerunt. Si autem aliis sanctis datum est regnum colorum: *ex iustitia*, eo quod illud per obedientiam Deo præstitam meruerint; sancto Jacobo potiori quodam jure datum fuisse videtur iustitiæ titulo, quia Christo ita perfecte obtemperavit, ut altioris et perfectioris obedientiæ exemplar extiterit. Taceo præcellentem hanc obedientiam, qua non solum Dei præcepta, verum et Evangelicæ consilia perfecte servavit, qua procul dubio regnum colorum obtinere meruit. Ast vellem præcipue, ut attenderet quisque admirandam illam obedientiam, quam Jacobus Christo ad sui obsequium vocanti præstitit. Cum enim eum vocavit Christus, mox relictis retibus secutus est eum (Matth. 4, 10). Christum miracula facientem non viderat Jacobus; eum non audiverat de regno Dei disserentem; ipsi etiam non promiserat Christus, se illum hominum piscatorem facturum: et tamen adeo prompte ei obediit, ut relictis retibus et patre, illum statim secutus sit. O heroicam Jacobi obedientiam! qua ad cælestes thronos sublinari iuste meruit. Ac proinde Jacobus in regno colorum sedet supra thronum iustitiæ, seu ex iustitia ipsi debitum, quia illum meruit fidei obedientia, quam Deo præstitit: *ei quia illum emit arcta paupertate, quam voluntarie sectatus est.*

2. Pauperes spiritu beatos proclamant Christus, quia, inquit, ad eos attinget regnum colorum: *beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum colorum* (Matth. 5). Quo, quæso, titulo ad pauperum spectare dicitur regnum colorum? Titulo emptionis, ait S. Bernardus, quia paupertas est pretium, quo regnum colorum emitur: *paupertate regnum colorum emitur, sicut scriptum est; beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum*

est regnum colorum. Verum est, quod pacificis, mitibus, mundis corde, et aliis nonnullis promittat Christus, se illis daturum regnum colorum. At voluntariis pauperibus dicit, non quod iis dabit regnum colorum, verum quod ipsorum sit regnum colorum, quia ad eos attinget regnum colorum, tanquam res, quam voluntaria paupertate emerunt. Sicut enim domum aliquam illius esse, et ad illum attingere dicimus, qui eam emit, ejusque pretium solvit, ita regnum colorum pauperum est, quia illud voluntaria paupertate emerint, et solverint. Unde sanctus Augustinus christianos felices arbitrat, quoniam voluntaria paupertate regnum colorum emere possunt: *magna felicitas christianorum, quibus datum est, ut paupertatem faciant pretium regni colorum* (ser. 25 de verb. ap.). Hoc pretio regnum colorum emit sanctus Jacobus. Sciebat vir sanctus, quod difficile, imo impossibile est, ut presentibus quis et futuris fruatur bonis (Hier. ep. 34 ad Jul.): noverat vir Dei, quod si est regnum colorum pauperum, restat ut infernus sit divitum (Ang. de cont. mund. 6): probe callebat doctrinam Christi dicentis: *facilius est camelum transire per foramen acus, quam dibilem intrare in regnum colorum* (Matt. 19): propterea ut regnum colorum obtineret, illud paupertate emit. Jacobus, ut ait sanctus Hieronymus, erat nobilis et dives, licet humiliter vacaret arti; ipse autem relictis retibus et cunctis terræ bonis, nudus nudum secutus est Christum, ut paupertate emerret eorum. Ideo jam in cælo sedet supra thronum iustitiæ, seu ex iustitia illi debitum, quem voluntaria paupertate emit: *ac etiam acquisivit grati certamine, quod generose inivit.*

3. Quot in hoc mundo sunt homines, tot esse debent milites, qui pro assequenda æterna beatitudine generose decertant, quia certissimum est, quod *non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.* Omnem hominem in hoc mundo militem esse voluit Deus; *omnis homo miles:* non autem voluit Deus homines esse milites desides et ignavos; nam æterno suo decreto statuit, se nulli daturum regni cælestis premium, nisi prins in hoc mundo adversus dæmonis tentationes, carnis illecebras, mundi blanditias et pravos passionum suarum motus fortiter pugnarit.

Et ideo omnes fideles monet S. Papa Gregorius, quod si sanctorum gloriam obtinere appetant, dura et laboriosa in hoc sæculo certamina inire debeant: *si te delectat gloria sanctorum, non te deterreat certamen laborum.* Sanctus autem Jacobus velut athleta fortissimus, adversus Dei et animæ suæ hostes generosissime decertavit, et gloriosissime de iis triumphavit; pugnavit sanctus apostolus contra dæmonem, malignis ejus resistendo tentationibus; contra carnis impetus, eam jejuniis, vigiliis, et laboribus opprimendo; contra mundi fastum, divitias et gloriam ejus pro nihilo habendo. Ambitiose sancti Jacobi matri dixerat Christus, regnum celorum non omnibus dari, verum iis quibus paratum erat a Patre: *non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo* (Matt. 20, 21). Que verba sic exponit Theophylactus: *non est meum dare gratiam, sed iis qui certaverint et vicerint*; idcirco sanctus apostolus, ut regnum celorum acquirere mereatur, adversus salutis suæ hostes fortiter pugnavit, et de iis gloriose triumphavit. Pugnavit vir Dei instar divi Pauli, *non quasi aërem verberans* (1 Cor. 9), sed castigando corpus, resistendo satanæ et despiciendo mundum. Unde cum eodem Paulo dicere poterat: *debita est mihi corona justitiæ.* Seu ex justitia mihi debitum est, ut in celesti sedeam regno, quod merui obedientia quam Deo præstivi, omni voluntaria paupertate quam sectatus sum, ac demum et illud acquisivi gloriose certaminibus, quæ iniui. Cum igitur S. Jacobus sedeat in regno celesti supra thronum justitiæ, *sedet etiam in regno Ecclesiæ super thronum gloriæ.*

II PARS.

*Sanctus Jacobus sedet in regno Ecclesiæ
supra thronum gloriæ.*

Quamvis S. Jacobi anima ad celestes evolaverit thronos, ipse tamen in Ecclesia, veluti in throno gloriæ et honoris semper romanet, quia in ea ut consanguineus, apostolus, et

martyr Christi honoratur: 1. ut Christi consanguineus, et unus ex propinquioribus; 2. ut Christi apostolus, et unus ex charioribus; 3. ut Christi martyr, et unus ex præclarioribus.

1. Christi consanguineus erat Jacobus, cum frater ejus in sacra scriptura dicatur; *Jacobum fratrem Domini* (ad Gal. 1) (1). Verum est, quod sanctus Hieronymus Jacobum nec fratrem nec Christi consanguineum extitisse sentiat. Christi enim, inquit, frater vocatur, non quod frater, vel consanguineus ejus fuerit, sed quia virginitate, humilitate, vitæ innocentia, et aliis virtutibus ita Christo extitit similis, ut frater ejus videretur. Alii tamen doctores unanimiter dicunt, Jacobum, non quidem Christi fratrem vera fuisse, quia Christus unicus fuit Mariæ filius, ac proinde fratrem non habuit; tamen asserunt eum vero Christi consanguineum, ejusque consobrinum extitisse: consobrinum enim, ut notat Lippomanus, *usitato scripturæ more, fratres vocari solent.* O qualem honorem Jacobo, quod Christi consanguineus extiterit! Gloriorum magniter! sæculi ex hoc, quod regum et principum sint consanguinei: est sane quod magis gloriatur Jacobus, et in infinitum major in eum redundet gloria ex hoc quod Christi Regis regum, et Domini dominantium consobrinus fuerit. Honoris titulos inquirant alii in hoc, quod a patriarchis, prophetis et regibus originem ducant: idem quidem Jacobo debetur honos, cum a pluribus patriarchis, et regibus originem duxerit; insuper longe majore dignus est honore, tanquam Christi æterni Patris Filii consobrinus. Et hæc est causa, propter quam Jacobum speciali honore prosequitur sancta Romana Ecclesia. Hæc honorat Isajam ut Christi Prophetam, Joannem Baptistam ut Christi Præcursorem, et omnes sanctos ut Christi servos; Jacobum specialiter honorat ut Christi consanguineum, et unum ex propinquioribus: *et il-*

(1) Pro historica veritate notandum, hunc Jacobum, de quo Paulus loquitur, esse Jacobum Minorum, qui dicitur Jacobus Alpha; et fuit primus Hierosolymorum episcopus. Hic tantum communiter dicitur frater Domini, quamquam Jacobus major etiam Christi Domini consobrinus fuerit, quia filius Mariæ Solaie consobrinae B. Virginis. N. E.

lum etiam honorat ut Christi apostolam, et unum ex charioribus.

2. A Christo dilecti fuere omnes apostoli; ipsi tamen haud dubie chariores extitere Petrus, Joannes et Jacobus. Tantis enim Christi in eis fuit amor, ut illos sibi familiares esse voluerit, et quasi *individuos in comitatu, in disciplinatu et convictu* (Tert. *de praesc. haeret.* 22). Eos secum habere voluit Christus, cum Archisynagoga filiam a mortuis excitavit: eos in Transfigurationis suae testes assumpsit, eosque secum duxit in hortum Gethsemani, ut sanguinei sudoris, et extreme, quam passurus erat, tristitiae spectatores haberet: *tres illos apostolos, inquit Dionysius Chartistianus, secum Christus tunc habere voluit, tamquam familiares et chariores* (in c. 7 Luc.). O qualem honorem Jacobo, quod fuerit apostolus a Christo dilectus, et unus ex charioribus! Magno se honore affici credant qui a regibus et principibus diliguntur: *principibus placuisse viris non ultima laus est*; quanto major in Jacobum honos resilit ex hoc, quod unus ex charioribus Christi apostolis fuerit? Christum adorant angeli: coram illo timent archangeli, et tremunt potestates: *angeli, ut ait Proclus, cum metu inserviunt, archangeli cum tremore adorant. Cherubin, gloriae magnitudinem minime ferentes, cohortescunt: Seraphim, circumvolantes propius accedere non audent*; quanto autem felicior, et majori honore dignior sanctus Jacobus, qui coram Christo non stetit tremens, et quasi servus, verum ut apostolus specialiter ab illo dilectus, et ut unus ex ipsi charioribus? Inde sane maximo dignus habendus honore Jacobus; et ideo a sancta romana Ecclesia maxime honoratur. Omnes apostolos honorat Ecclesia veluti Dei amicos: *nimis honorati sunt amici tui Deus*; at specialiore Jacobo impendit honorem, quia non solum apostolus, verum etiam unus ex charioribus apostolis fuit. Ergo sanctus Jacobus in Ecclesia supra thronum gloriae sedet, cum in ea honoretur ut unus ex charioribus Christi apostolis, ac etiam ut unus ex prestantioribus Christi martyribus.

3. Cum Maria Salome a Christo petit, ut duo filii sui, Joannes et Jacobus, in ejus regno, unus ad ipsius dexteram, et

alter ad sinistram sederent, ab eis petit Christus, an martyrii calicem bibere valerent? *Potestis bibere calicem?* Illi autem protinus responderunt: *possumus*. Et revera uterque glorioso coronatus est martyrio. Martyr fuit Joannes, martyr fuit et Jacobus. An Joannes Jacobo, vel Jacobus Joanne in martyrio prestantior fuerit, jam non inquiri; quod ad rem meam attinet, dico, Jacobum in martyrio generosissimum extitisse, non solum, quia diram mortem pro Christo et Evangelio constantissime est perpessus, non solum etiam, quia Jerosolymis paulo post Christi mortem a Judaeis tunc contra Christum, ejusque discipulos maxime furentibus occisus; in hoc potissimum generosissimus, et unus ex prestantioribus martyribus visus est, quod primus ex apostolis martyr occubuerit: *Jacobus primus de omnibus apostolis amorem Christo reddidit, quem accepit; nam primus inter apostolos morti se tradidit* (S. Bonav. ser. 1 de S. Jacobo). Inter apostolos Petrus primus fuit potestate et auctoritate; illi namque Christus claves regni caelorum tradidit, eumque suum in terris vicarium constituit, Sanctus Andreas inter eos primus fuit vocatione, quia primus Christum adiit, et ad eum Petrum adduxit. Sanctus Joannes primus fuit in dilectione, quia fuit discipulus ille, quem potissimum diligebat Jesus. Sanctus Jacobus autem ex apostolis fuit primus martyrio: *Jacobus primus ex collegio apostolorum solium sacerdotale proprio purpuratus sanguine et dealbatus in Christo victor ascendit* (Pasch. in cap. 17 Matth.). O magnam Jacobi generositatem! Alii apostoli tanta virtute excellerunt, ut pro Christo sanguinem fuderint, et martyrium obierint; in hoc aliis apparuit praeclearior Jacobus, quod primus inter consodales sine aliquo praevio eorum exemplo martyrii palmam retulerit. O qualem Jacobi gloriam! o quanto dignus honore generosus ille martyr! Omnes martyres veluti Christi victimas, sancta veneratur Ecclesia, eosque veluti victos fidei testes religiose honorat: *non solum non contemnuntur, verum etiam magis honoribus proferuntur martyres* (Aug. ser. 9 in psal. 118). Si autem Ecclesia cunctos veneretur martyres, quanto majorem impendit honorem Jacobo, qui inter

apostolos, martyrum primicerius et protomartyr exstitit? Certe in Ecclesia regno sedet supra thronum glorie et honoris: quia in ea honoratur ut unus ex proximioribus Christi consanguineis, ut unus ex charioribus Christi apostolis, et ut unus ex prestantioribus Christi martyribus. Postquam S. Jacobum in regno Ecclesie supra thronum glorie sedentem vidimus, eum in regno terre supra thronum gratie et liberalitatis sedentem contemplerur.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

III PARS.

Sanctus Jacobus sedet in regno terre supra thronum gratie et liberalitatis.

Sanctus Jacobus, cujus anima in celo fulget, in terra residet, tum quoad sancti corporis sui reliquias, tum etiam quoad multa beneficia quae hominibus impendit, et praecipue infidelibus, militantibus et peregrinis. Unde dicam, quod sanctus Jacobus in regno terre supra thronum gratie et liberalitatis sedeat, eo quod hic tribuat 1. fidem infidelibus; 2. victoriam militantibus; 3. subsidia peregrinis.

1. Sanctus Jacobus, dum in hoc mundo viveret, infidelibus multis fidem attulit, cum ex iis plurimos ab infidelitatis tenebris avocaverit, et ad veram Christi fidem converterit; ejus autem erga infideles liberalitas, eo etiam mortuo, perseveravit, quia a tempore, quo e vivis excessit, per se et per discipulos suos infideles multos praesertim in Hispania illuminavit. Ut enim ait V. Beda: *sanctus Jacobus etiam post mortem illuminavit Hispaniam fide, ac pietate, quam illi impetravit.* Traditur quidem a quibusdam historicis, quod in Hispania novem solum infideles ad veram Christi fidem praedicationibus suis adduxerit; verum, ut ait sanctus Vincentius Ferrerius, *illi novem fuerunt, novem grana fructificantia, qui totam Hispaniam converterunt (de S. Jac.).* Vel potius hi fuere veluti novem astra fulgentissima, quae infidelitatis fugarunt tenebras, omnesque

totius Hispania infideles fidei lumine illustrarunt. Duodecim apostoli sunt duodecim illa fundamenta, quibus civitatis celestis Jerusalem muri solidantur: *murus civitatis habet fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim apostolorum agni (Apoc. 21, 14).* Quodlibet autem ex praefatis fundamentis lapide quodam pretioso ornatur: *fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis; secundum, saphirus; tertium, calcedonium (ibi v. 19).* Singulis apostolis singuli lapides pretiosi appropriantur; et, si venerabili Bedae fidem adhibeamus, per calcedonium intelligitur sanctus Jacobus apostolus, quia, inquit, *calcedonium habet fulgorem sub dio, non in domo.* Jacobus enim magnum in propria domo videtur non habuisse fulgorem, cum humilis piscator extiterit. Postquam sub dio fuit, seu postquam ad praedicandum exiit, infidelibus mirabiliter affulsit, doctrinae christianae radiis eos illuminavit, eosque et in vita et post mortem, per se et per discipulos suos ad veram fidem adduxit. Sedet ergo sanctus Jacobus in regno terre supra thronum gratiae et liberalitatis, quia ibi affert fidem infidelibus; ac etiam quia ibi dat victoriam militantibus.

2. Non quidem omnibus (neque enim omnes vincere possent), iis dumtaxat victoriam tribuit, pro quibus pugnat. Pluries autem pro Hispania pugnavit, ejusque hostes penitus profligavit. Et ut alias omittam, quas nonnulli auctores narrant; insignem haec solum referam victoriam, quam tempore Ramiri regis, Hispani sancti Jacobi auxilio freti gloriose reportarunt. Ingemiscebat pius rex, Hispaniam sub dira Maurorum tyrannide oppressam videns et aegre ferebat, quod infidelibus illis immano centum virginum tributum singulis annis Castellae regnum solvere teneretur. Ut ergo se et suos libertate donaret, coacto exercitu, infideles illos est aggressus, et o rem mirabilem! dum adversus formidandos illos hostes decertaret rex, ab ipso conflictus principio visus est sanctus Jacobus, albo insidens equo et gladio triumphali quem gestabat, Mauros percutiens, quorum sexaginta millia in campo casi occubuerunt et e praelio Hispani victores exierunt. A nonnullis auctoribus fertur, vel fingitur, quod cum

aliquando Romani dubio Marte pugnarent, Castor et Pollux, albis residentes equis, a Romanorum steterint partibus, pro iis decertaverint, iisque nutantem victoriam comparaverint. Fictitium sane hoc commentum; id autem verissimum constat, quod pugnante Hispanorum exercitu, sanctus Jacobus aliquoties visibiliter et pluries invisibiliter pro iis decertaverit, eosque de hostibus victores effecerit. Unde in memoriam talium beneficiorum a sancto Jacobo acceptorum, ordinem militarem equitum sancti Jacobi instituerunt Hispani; tantaque eos ad sancti Jacobi patrocinium manet fiducia, ut ipsum in praeliis specialiter invocent et instante conflictu clamare soleant: *sancte Jacobe, Hispania pugnat*. Quasi dicant: o sancte Jacobo, qui adiutor in opportunitatibus saepe nobis fuisti, exurge nunc in adiutorium nostrum. Pluries patribus nostris pugnantibus propitius fuisti, eorumque hostes debellasti; simili nos jam favore prosequere, hostesque nostros fuga, debella et nobis subijce. Nec vana eorum habentur vota; eis enim saepe praesto fuit sancti Jacobi patrocinium; ac sancti hujus apostoli auxilio et meritis, Hispani e praelio saepe victores exierunt. Sedet ergo sanctus Jacobus in regno terrae supra thronum liberalitatis, quia dat victoriam militantibus; *ac etiam quia dat subsidia peregrinis*.

3. Decollato Jerosolymis sancto Jacobo, discipuli ejus, ut refert sanctus Antoninus, nocte corpus ejus rapientes ad maris litus illud detulerunt, ibique divinitus paratam invenerunt naviculam, in quam ingressi, seque divino committentes gubernaculo, ad Hispaniae oram in Galliciam appulere. Cum autem, inquit Doctor Seraphicus, beati Jacobi corpus ibi appulit, *ipsa rupes se expandens, et in sepulchri formam effingens, sanctum exceptit cadaver, perservatque hodie eadem species sepulchri* (ser. de S. Jac.). Incredibile autem, quanta peregrinorum multitudo ex omnibus orbis Ecclesiastici partibus, a primis Ecclesiae temporibus, ad sancti hujus apostoli sepulchrum accurrant: mirabilis est fidelium cordibus infusa devotio, qua ab extremis terrae finibus, tum ad honorandas sancti illius reliquias, tum ad implorandum ejus patrocinium ad Campo-

stellam alliciuntur. Et maximi recensentur favores, maximaque subsidia, quae in sacro hoc sepulchro percipiunt peregrini. Ut enim ait Callistus secundus Pontifex maximus: *si mille haberem ora, milleque linguis proditus essem, non possem partem laudum apostoli pertingere, nec miracula ejus cuncta innumeris diebus recensere*. Congratulatur Clarevallensi monasterio sanctus Bernardus, quod in eo sepultum jaceat sancti Malachiae, Hiberniae primatis, corpus eoque veluti thesauro pretiosissimo gloriatur: *magnificavit, inquit, Dominus facere nobiscum, cum locum nostrum dignatus est pretiosissimo corporis ejus locupletare thesauro* (ep. 311). Subest vero quod magis de sancti Jacobi reliquiis gloriatur Hispania; sunt etenim thesaurus terronis omnibus bonis pretiosior; suntque quasi aurifodinae Peruanis fecundiores et pretiosiores: nam ex Peruanis eliciuntur solummodo metalla quaedam et gemmae materiales; ex sancti vero Jacobi sepulchro spiritualia et omni temporalis pretio majora oriuntur subsidia, tum Hispanis, tum peregrinis alienigenis, qui ad illud visitandum et honorandum devoto accedunt. Ecce quomodo Jacobi in triplici Christi regno vere sedet. *In regno caeli*, supra thronum justitiae et aequitatis; *in regno Ecclesiae*, supra thronum gloriae et honoris; *in regno terrae*, supra thronum gloriae et liberalitatis. Miremur sanctum Apostolum in triplici hoc throno sedentem, et cum illo saltem in throno caelesti aliquando sedere ambiamus. Honoremus illum in Ecclesiae throno sedentem, invocemus eum in terrae throno hominibus beneficientem; in regno caeli cum illo sedere potissimum desideremus. Ibi sedet Christus ad dexteram Patris; ibi omnes sancti in thronis omni lapide pretioso ornatis sedent; optemus et nos ad caelestes illos thronos sublimari, ibique cum Jacobo in aeternum regnare. Paupertate, obedientia aliisque virtutibus ad caelestem thronum exaltatus fuit sanctus apostolus; easdem et nos sectemur virtutes, ut ad caelum evehi mereamur. Amen.

DE SANCTA ANNA

CONCIO UNICA.

Terra nostra dabit fructum suum (Psal. 84, 13).

De sancta Anna loquor, quæ cum diu terra sterilis et infecunda fuisset, partus et fetus nullos noverat, ac tandem a Spiritu Sancto et virtute Altissimi fecundata (1) Mariam Virginem, fructum sane benedictum, celestem et divinum parere meruit: *terra nostra*, inquit sanctus Vincentius Ferrerius, *id est, beata Anna dabit fructum suum, id est, beatam Virginem* (ser. 2 de nat. Virg.). Ex fructu illo divinitus dato, quanta nobilitas, quanta dignitas, quante virtutes, quantaque sint merita sanctæ Annæ, quæ tantum edidit fructum, auspicari intendo. Si etenim ex fructibus cognoscitur arbor, utpote quia fructuum bonitas arboris semper arguit bonitatem, a benedicto ventris sanctæ Annæ fructu facile investigabimus quanta extiterit arbor, a qua talis et tantus fructus prodiit. Loquimur ergo de mirando illo fructu, non quidem in se, at respectu arboris, seu beatæ Annæ, quæ illum produxit. Vel potius de sancta Anna disseremus respectu Mariæ, quæ est benedictus fructus, quem parere meruit. Ave.

Sicut aliqui habentur fructus injustitiæ, tenebrarum et dedecoris, ita et habentur fructus justitiæ, lætitiæ et honoris. De fructibus justitiæ loquitur D. Paulus, optans, ut iis repleamur:

(1) Tantummodo B. Virgo Spiritu S. et virtute Altissimi fecundata dicit Evangelium; atque hoc portentum alteri nulli, quantumvis sanctæ tribuere vix aut ne vix quidem alienam a fide censetur; aliqua tamen ratione et S. Anna a Spiritu S. fecundata dici potest, tunc quia præter ordinem nature, post diuturnam sterilitatem et in provecta ætate concepit; tunc quia eam concepit Virginem, quæ ab ipso Conceptionis instanti Spiritus Sancti habitaculum extitit, utpote quæ originali gratia donata. N. E.

repleti fructu justitiæ (ad Phil. 1). De fructibus etiam læcis sermoneatur idem Paulus, dicens: *fructus enim læcis est in omni bonitate* (Ephes. 5). Fructus tandem gloriæ et honoris commemorat Spiritus Sanctus his verbis: *flores mei fructus honoris et honestatis* (Eccli. 24). Certum est autem, Mariam, quæ est benedictus fructus ventris beatæ Annæ, respectu totius orbis et omnium hominum fuisse fructum justitiæ, læcis et honoris. Fuit totius orbis gratia *fructus justitiæ*, quia per illam Christum, omnis justitiæ et sanctitatis auctorem mundus accipere meruit. Fuit etiam *fructus læcis*, quia illum peperit, qui universum mundum celesti luce illuminavit. Fuit tandem *fructus honoris*, quoniam illius, cui omnis debetur honor et gloria, mater extitit. Non ultra inspiciam, qualis et quantus respectu totius mundi fructus extiterit Maria; ut extra propositam materiam mea non vagetur oratio, ad beatam Annam redeo, et dico, quod Maria speciali et miro quodam modo fuerit respectu Beatæ Annæ 1. fructus justitiæ; 2. fructus læcis; 3. fructus honoris.

I PARS.

Maria respectu sanctæ Annæ est fructus justitiæ.

Maria est simul gratiæ et justitiæ fructus. Maria est gratiæ fructus, quia per gratiam et specialem Dei favorem sterilitas Annæ depulsa est, et Maria in lucem edita. Est etiam Maria fructus justitiæ, nempe fructus, quem Anna iusto producere meruit 1. suis precibus; 2. suis lacrymis; 3. suis votis.

I. Mulieribus matrimonio junctis innatum est desiderium, legitimam ex marito procreandi prolem; et hoc differt, inquit S. Augustinus, inter libidinosas meretrices et mulieres conjugatas, quod istæ prolem desiderent, illæ vero non querant prolem, sed delicias. Anna autem licet sterilis et jam provectioris ætatis, eodem generandi prolem accendebatur desiderio; et ideo *Deum orabat, rogabat, supplicabat, ut vincula*

solueret sterilitatis (S. Vinc. Ferr.); suisque precibus ita Deum exoravit, ut ablata sterilitatis turpitudine, immaculatam Virginem parere saltem de congruo meruerit: *Anna, cum petitionem suam obtulisset, promeruit accipere sanctam Virginem* (Andreas Croten. *de dorm. Virg.*). Suas antiquitus preces supra mare fundere consueverant nonnulli Gentiles, ea moti superstitione, quod fuscæ alibi preces a diis suis exaudiri nequirent. Vanam hujusmodi et superstitosam consuetudinem merito damnat D. Augustinus; laudanda vero, præclara et nequam superstitionis adinventio sanctæ Annæ, quæ preces fudit non supra elementare nostrum mare, ast supra Mariam, quæ a Dectore Seraphico *amarum mare* nuncupatur. Suppliciter enim a Deo petit Anna, ut sterilitatis suæ vincula solveret, utque optatam sibi daret prolem; precibusque suis Mariam in filiam a Deo obtinere meruit; et ideo, ut ait sanctus Germanus, *Dominus flexus Annæ precibus, misit ad eam angelum, qui prænunciaret Mariæ conceptionem* (in *encom. Virg.*). Maria ergo est *fructus justitiæ* respectu sanctæ Annæ, quoniam Anna talem fructum producere meruit precibus suis: *ac etiam suis lacrymis*.

2. Turpis erat, et exosa in lege veteri mulierum sterilitas, quæ non naturæ debilis et infirmæ, potius iracundiæ divinæ effectus æstimabatur. Quapropter Beata Anna potum suum cum fletu miscuit; precibus suis crebras addidit lacrymas, et oculis lacrymantibus a Deo prolem postulans, filiam immaculatam, et omni exceptione majorem impetravit: *Anna Joachim uxor, inquit sanctus Antiochus, fleus in horto suo, promeruit accipere sanctam Virginem Mariam* (hom. 107). Mulierum fecunditas in sacris codicibus fecunditati vitis præclare assimilatur: *uxor tua sicut vitis abundans* (Ps. 127, 3). Quod in primis beatæ mulieri Annæ, Joachim sponse, convenire videtur. Sicut enim aque guttas præmittit, et quasi flet vitis, prius quam flores et fructus pariat, ita beatæ Annæ parum præcessit fletus; suis namque lacrymis Mariam, omnium fructuum pulcherrimum et saluberrimum producere meruit. Precibus importunis Chananææ egrotanti filiæ a Christo impetravit sanitatem; amore ferventi

et generoso in Christi Vicarium eligi, et supra Ecclesiæ thronum erigi meruit Petrus; humilitate profundissima et quasi annihilatione sua ad Christi maternitatem exaltata est Maria. Et Anna lacrymis ex orationis, humilitatis et amoris affectu provenientibus fecundari, necnon Mariæ mater effici meruit. Unde Maria *margarita orbis terrarum pretiosa* merito dicitur (S. Cyril., hom. 6 in *Neslor.*). Sicut enim margaritæ ex crebri rore efformantur, pariter Maria ex rore oculorum, seu ex sanctæ Annæ lacrymis prodiit; quia Anna uberrimis oculorum suorum lacrymis eam a Deo obtinere meruit. Dicamus ergo, Mariam esse fructum justitiæ respectu S. Annæ, quia scilicet juxte eam Anna obtinere meruit suis lacrymis; *ac etiam suis votis*.

3. Deum precantur, lacrymas fundunt et vota emittunt multe mulieres, ut a Deo prolem impetrent; ipsæ autem ex his lacrymis et votis se tantum respiciunt; filiosque solum desiderant ad sui utilitatem, ad domus suæ gloriam, vel ob aliquid temporale emolumentum, quod inde sibi eventurum sperant. Anna vero prolem optabat, non tam propter se, quam in totius mundi bonum, quod partu suo eventurum prævidebat. Et ideo precibus et lacrymis suis votum adjuvit; vovit enim Domino, quod si sterilitatis suæ vincula solveret, sibi que prolem daret, eam ipsi in templo consecraret; talique voto intemeratam Virginem Mariam parere meruit. *Videns, quod virtute naturali non poterat obtinere prolem, obtinuit per votum et promissionem* (S. Vincen. Ferrer.). Anna, Samuels mater, cum sterilis diu permansisset, votum emisit, quo pollicita est Deo, quod si sterilitatis suæ vincula solvere dignaretur, non solum leviam aliquam munusculam, quæ polliceri solent aliæ mulieres, at ipsam prolem vi voti obtentam ei in templo consecrare. Illudque votum ita apud Deum efficax fuit, ut virtute ejus datus sit illi filius, quem pia mater adhuc in cunis vagientem Domino obtulit. Sicut autem cum Anna, Samuels mater, sterilis esset, vi voti puerum a Deo impetraverat, quem ei in templo obtulit; ita et beata Anna, Virginis Mariæ mater, sterilitatis morbo laborans, virtute voti et promissionis quam emisit, Mariam concipere et

parere meruit. *Quemadmodum prisca illa Anna cum sterilitatis morbo laboraret, per orationem et promissionem Samuelem procreavit; eodem modo Anna, mater Virginis, per obsecrationem et promissionem, Dei Genitricem a Deo accepit* (S. Damas. de *fid.* 4, 15). Maria est ergo fructus justitiæ respectu S. Annæ, quæ talem fructum precibus, lacrymis et votis suis obtinere meruit. Maria insuper respectu sanctæ Annæ *est etiam fructus lucis.*

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

II PARS.

Maria respectu sanctæ Annæ est fructus lucis.

Maria fuit quidem fructus lucis in se, cum in ipso matris utero existens et antequam nasceretur, rationis lumine plenissime et perfectissime illustrata censeretur; fuit etiam fructus lucis respectu sanctæ Annæ matris suæ, quia per Mariam, quæ est benedictus fructus ventris sanctæ Annæ, illustrantur mentes hominum ad cognoscendum quibus meritis præstitorit illa mater, quæ tantam filiam genuit; ac per eam clarissime demonstratur, Annam fuisse matrem 1. castissimam; 2. prudentissimam; 3. sanctissimam.

1. Ad castitatem conjugalem religiose servandam adstringuntur quidem omnes, qui matrimonio copulantur, multique procul dubio eam fideliter servant; tamen illam eminentiori et mirabiliori quodam modo servaverunt Joachim et Anna. Et ideo a sancto Joanne Damasceno vocantur *castissimum par turturum ratione præditarum* (orat. de nat. Virg.), quia scilicet, instar turturum castissimi extitere. Quanta eorum fuerit castitas, a Virgine Deipara revelatum legitur S. Birgittæ, quæ sic Mariam sibi allocutam refert: *Deus conjugium patris mei et matris mee tanta castitate conjunxit, ut nunc non inveniretur castius conjugium* (Revel. 1, 8). Unde non desunt, qui asserant, quod Joachim et Anna absque ullo libidinis affectu Deiparam genuerint, eo modo, quo primi parentes, si non

pocessent, filios in terrestri paradiso procreassent. O mirandam Annæ et Joachim castitatem! jamvero unde, quasso, cognoscitur, quod tanta eorum fuerit castitas? A Maria utique, quæ est eorum fructus, et merito dicitur fructus lucis, quod illustrantur hominum mentes ad hoc ut cognoscant, perfectissime castitatem servasse parentes, qui tantam filiam gignere meruerunt. Ex hoc enim, quod pepererint Mariam, Virginem purissimam, atque immaculatam Christi Salvatoris matrem futuram, optime inferitur, quod et ipsos genitores purissimos et castissimos oportuerit servari. Unde sic Joachim et Annam affatur S. Joannes Damascenus: *ex ventris vestri fructu immaculati agnoscimini, o Joachim et Anna, quemadmodum Christus dicit: ex fructibus eorum cognoscetis eos* (orat. 1 de dormit. Deiparæ). Maria ergo fructus lucis respectu sanctæ Annæ declaratur, quia per Mariam clara cognoscitur, quod sancta Anna fuerit castissima; ac etiam quod fuerit prudentissima.

2. Deus qui Annam eligit, ut esset Mariæ genitrix, eam etiam elegit, ut esset ejus educatrix. Equidem Maria, quæ ab utero matris sapientissima et sanctissima prodierat, hominum hand egebat auxilio, ut bonis moribus imbueretur et ut ad bonum agendum excitaretur. Anna tamen ex Dei ordinatione constituta est magistra educationis ejus, vereque ejus educatrix fuit, quia ei bone educationis præcepta proposuit. Ideo fatendum, Annam fuisse mulierem sapientissimam et prudentissimam; non enim illam Deus in magistram, doctricem et educatricem Mariæ elegerisset, si eam ad tale munus obeundum et ad tantam ministerium explendum sapientissimam et prudentissimam minime novisset. Ex hoc quod Philippus, Macedonum rex, Aristotelem Alexandri filii sui præceptorem instituit, optime inferitur, quod ad tale munus obeundum Philippus nullam Aristotele sapienterem et aptiorem invenit. Similem in modum, cum beatam Annam Deus educationi Virginis Mariæ præfecerit, inferendum, nullam Deum in toto orbe mulierem Anna prudentiorem et sapienterem invenisse. Maria ergo est fructus lucis respectu sanctæ Annæ, quia a tali fructu, quem summo studio excoluit beata Anna, optime cognoscitur et in-

fertur eam sanctissimam et prudentissimam extitisse. Demum Maria est etiam fructus lucis respectu sanctæ Annæ, quia ex tali fructu clare dignoscitur sanctam Annam fuisse mulierem sanctissimam.

3. Licet de Annæ sanctitate non disserat sacra Scriptura, eam tamen sanctissimam predicant plures sancti Patres. Anna, inquit D. Hieronymus, *simplex et recta, apud homines irreprehensibilis erat (de ortu Virginis)*. Eam non solum irreprehensibilem fuisse, verum omni virtute et sanctitate floruisse ait sanctus Joannes Damascenus: *Anna, cum omni virtutum genere floretet, apud Deum et homines irreprehensibilis extitit* (orat. 1. de nat. Virginis). Et sanctus Vincentius Ferrerius addit, quod in corde beatæ Annæ fuerit abyssus gratiarum et sanctitatis: *abyssus erat in corde Annæ* (ser. 2. de natio.). Cum autem sacra Scriptura de beatæ Annæ sanctitate non disserat, unde dignoscere potuerunt sancti Patres, tantam extitisse ejus sanctitatem? Quod est principium, eo quo in agnitionem sanctitatis ejus venarunt? Illud principium est Maria: ex hoc enim quod Anna a Deo electa fuerit, ut fieret Mariæ mater, optime inferunt, Annam fuisse mulierem sanctissimam. Maria est fructus lucis, quo patefit illius sanctitas arboris, quæ talem fructum produxit et ideo dicunt omnes cum sancto Damasceno: *ex fructu arbor cognoscitur; optima ergo arbor Anna, ex qua eximius fructus productus est* (ibid.); optima ergo et sanctissima est Anna, cum Maria sit fructus ventris ejus. Mirari licet, quod sanctus evangelista Martheus, in Dei Genitricis Mariæ laudem dixerit solum, quod Christi Salvatoris Mater fuerit: *de qua natus est Jesus* (Matth. 1). Cur innumeras Mariæ virtutes tacet evangelista? Cur superfluentem gratiam, sanctitatem ineffabilem, omniaque dona superne illi collata silet? Cur non ampliorem ejus panegyricum instituit? Ratio patet; ex hoc enim quod Christus sit Mariæ filius, optime colligitur, eam fuisse humillimam, purissimam, prudentissimam, sanctissimam, innumeris donis præditam: *omnia collecta sunt, cum dictum est, ex ea natum fuisse Jesum* (D. Thom. a Villan. de nat. Vir. ser. 2). Eodem modo ratiocinandum de

beatæ Anna. Ejus enim virtutes, ejusque sanctitatem tacet sacra Scriptura; de iis nullam mentionem faciunt canonici utriusque testamenti libri: ut autem hæc cognoscantur, sufficit, quod Maria sit ejus filia. Ex hoc namque, quod Maria sit Annæ filia, sufficenter colligitur, Annam omnibus virtutibus ac eminenti sanctitate præfulsisse. *Quia omnia collecta sunt, cum dictum est, ex Anna natam esse Mariam*. Maria ergo est fructus lucis respectu S. Annæ; cum per Mariam cognoscatur, Annam esse mulierem castissimam, prudentissimam et sanctissimam. *Maria dicitur etiam fructus honoris respectu sanctæ Annæ*.

III PARS.

Mariæ respectu sanctæ Annæ est fructus honoris.

Universus terrarum orbis a beatissima Virgine Maria gloria haud dubie et honore repletur: *terra per hanc Virginem repleta est gloria* (Ildeph. de Virgin. Mar.). Beata autem Anna præ ceteris creatoris supra modum dignificata et exaltata censetur ab inclyta filia sua Maria, quæ respectu Annæ matris suæ fuit vere fructus honoris. Per eam beatæ Anna mirum in modum fuit 1. nobilitata; 2. ditata; 3. sublimata.

1. Nobilitate præstabat beatæ Anna, cum fuerit ex progenie David, atque inter prædecessores, seu majores suos multi patriarchæ prophetae, multi iudices, multique reges et summi sacerdotes annumerentur. Maxima vero ejus nobilitas oritur a Maria filia sua, magisque nobilitatur a prole, quam ab avis, atavis, omnibusque qui in sua genealogia eam antecesserunt. De beatissima Virgine asserit Damascenus quod licet clarissima esset a nobilitate, quam a progenitoribus acceperat, longe tamen clarior evaserat a nobilitate, quam a prole sumperat. *Clara proavorum titulis, sed multo clarior nobilitate prolis*. Cujus rei rationem adducit Damascenus, dicens, quod Maria a parentibus solum haberet, quod esset filia regum; a Christo vero haberet, quod esset mater Regis regum; *Filia siquidem regum,*

sed mater Regis regum. Pari ratione dicendum, Annam non tam a suis prædecessoribus, quam a Maria filia sua duxisse nobilitatem; nempe quia Anna a prædecessoribus et progenitoribus suis habet solum, quod fuerit filia hominum nobilium; a Maria habet, quod sit mater Genitricis Christi, qui non solum homo nobilis, verum etiam Deus est, cujus magnitudinis nullus finis. Ideo Rosulphus Agricola spectans supereminentem illam nobilitatem, quam Anna a Maria filia sua desumit, sic præclare in ejus laudem canit:

*Conspicuis præstant alios benefacta parentum;
Tu contra natæ nobilitate nites.*

Maria ergo respectu sanctæ Annæ est fructus honoris, cum per eam sancta Anna mirum in modum nobilitetur, *ac etiam cum per eam sit mirum in modum ditata.*

2. Por Mariam ditata est sancta Anna, tum quia a Deo intuitu Beatæ Virginis innumeris repleta gratis et bonis spiritualibus; tum etiam, quia ad Annam jure materno attinisse quodammodo videntur omnia Mariæ bona, sive temporalia, sive spiritualia. Sicut enim de servo dicitur, quod quicquid acquirit, domino suo acquirit, quodque omnia bona quibus utitur, ad dominum ejus est servus attinent; ita et omnia filiorum bona (si saltem mancipati non fuerint) ad parentes, qui eos genuerunt, quodammodo attinent. *Putare debet quisque omnia que possidet, eorum esse, qui genuerunt* (Plato de leg. 4). Quod verum quoque videtur de bonis spiritualibus, seu de virtutibus, donis et actionibus sanctis filiorum, que parentibus quodammodo tribuuntur. *Quemadmodum enim Phydæ, aut aliorum artificum statue, si ipsæ rursus aliquid agerent, id quoque quis non dubitaremus tribuere artifici; eodem modo actiones etiam nostræ, parentum nostrorum opera esse dicamus, per quos nati sumus* (Stob. serm. 7). Juxta illud principium, fatendum, beatam Annam fuisse ditissimam per Mariam, cum omnium bonorum spiritualium ejus particeps evaserit. Unde sancta Anna sic Mariam affari poterat; o Maria, omnia tua mea sunt, et ego divitem me reputo sive

propter mea, sive propter tua bona spiritualia, quæ jure materno ad me attinent. Dicere illi potuisset; o filia mea dilectissima, *multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas* (Prov. 31); jamvero omnes illæ spirituales divitias quas congregasti, juris mei sunt; o filia mea sanctissima, scio, quod Deus te omni spiritualium honorum genere repleverit, ita ut dicere possis, *mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et justitiæ* (Prov. 8); ego autem gloriari possum, quod mecum etiam sint, quia omnia tua mea sunt. Fuit ergo Maria fructus honoris respectu sanctæ Annæ, cum per illam sancta Anna ditata sit, *ac etiam mirum in modum sublimata.*

3. Maria per maternitatem suam ita sublimis evasit, ut Deo matrem ipsa majorem creare minime posset. Majus cælum, astra lucentiora, majorem mundum posset et nihilo educere Deus, majorem matrem, quam suam ipsius Genitricem Deus facere non posset. Et ratio est, quia, ut ait D. Augustinus, *matris dignitas sumitur ex dignitate prolis*; cum igitur nequat Deus matrem creare quæ majorem habeat filium, ita nec effingere matrem majorem Maria, quæ talem habet filium. Unde S. Anselmus ait, quod Maria per maternitatem suam ita sublimata sit, ut post Deum nil illa sublimius cogitari possit; *hoc solum de beata Virgine prædicare, quod Dei mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici, vel excogitari potest* (de excell. Virg. 2). O quam sublimis extollitur et supra cæteras creaturas exaltatur Maria, utpote mater Christi! Consequenter o quam sublimatur etiam sancta Anna, tanquam mater matris Christi? Maximis sane et ineffabilis est honor beatissimæ Virginis Mariæ, quod tantum filium genuerit; et maxima etiam censenda gloria beate Annæ, quod tanti filii matrem peperit. Unde, si Olympias, Alexandri Mæcedonis mater, hoc titulo insigniri curabat, *Olympias, Alexandri Magni mater*, quasi nihil sibi gloriosius censeret, quam quod Alexandri mater esset, Anna potiori jure in præcellentem gloriæ suæ titulum; hæc epigraphæ uti potuisset, *Anna Dei Genitricis mater*; nec enim quid gloriosius ad beatæ Annæ laudem afferri potest, quam quod sit mater Matris Dei. Et ideo sanctam Annam supra omnes alias mu-

liores sublimem, omnique veneratione dignam proclamat Fulbertus Carnotensis, dicens: *vere beata et omni veneratione habenda et quodam privilegio sacro predicanda mater, quæ omnium antecessit matres in concipiendo et generando eam, quæ suum et omnium generaret creatorem (ser. de nativitate Virg.)*. Maria ergo est fructus honoris respecta sanctæ Annæ, cum per illam beata Anna supra modum nobilitata, ditata et sublimata fuerit. Miramini fructum illum benedictum ventris sanctæ Annæ; et miramini matrem, quæ talem fructum peperit. Miramini Annam et ejus auxilium supplices implorate; quo enim excelsior, eo apud Deum est potentior. Fideles hortatur sanctus Leo, ut cum sanctis omnibus amicitiam contrahant, eorumque suffragia postulent. *Confirmate amicitias cum sanctis angelis et patriarchis; prophetis, apostolis, martyribusque sociamini; et per bonam emulationem ipsorum ambite suffragia (ser. 5. de Epiphania)*. At in primis cum beata Anna inceda nobis amicitia, ejusque potissimum ambienda sunt suffragia, utpote quia apud Deum potentissima est per se, et per Mariam, cujus est mater. Assuevit Deus favores concedere, quos ab illo petimus per intercessionem sanctorum, qui solummodo ejus servi extiterunt. *Consuetudo est Dei, hunc honorem dare servis suis, ut propter eos salventur et alii (Chrysost. hom. 24. in Gen.)*. Quanto potiori jure favores, quos petemus et præcipue gratiam salutis, a Deo impetabimus, si apud eum mediatrix nostra fiat beata Anna, quæ non solum Christi ancilla, verum et Mariæ mater, Christique avia extitit! Invocate ergo ferventer sanctæ Annæ patrocinium, sanctissimam hanc mulierem in patronam sumite et mediante ejus patrocinio gratiam et gloriam obtinetis. Amen.

DE SANCTO IGNATIO

CONCIO UNICA.

Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israël (Act. 9, 15).

De gentium apostolo præfata proprie intelliguntur verba; nulla tamen iis vis, injuria nulla fiet, si iis utamur ad laudem sancti Ignatii, Societatis sanctissimi Nominis Jesu institutoris, qui, ut alter Paulus, vero vas electionis fuit, et qui Christi Jesu nomen per se et per filios suos ad omnes orbis terrarum nationes gloriose portavit. Perillustris ille vir ex nobilibus ortus parentibus in Cantabria, atque in Ferdinandi regis aula nobiliter educatus, ab ea discessit, ut terrene militiæ nomen daret, in qua non parva animi et generositatis suæ testimonia edidit. Deus autem, qui tantum virum ad altiora vocare statuerat, singulari sua providentia effectit, ut generosus ille athleta armis valediceret, ut vir illo genere ac virtute nobilis mundi gloriam despiceret et ut in ipso juventutis flore carnis illecebras comprimeret. Eum deinde ita Deus illustravit, ita preparavit, totque gratiæ suæ donis ditavit, ut vas electionis, omni virtutum genere confertum, suoque authore dignum illum perfectit. In divini hujus officii manibus sanctum Ignatium, ut vas electionis, hodie inspicere statui; ejus gloriam non ab avorum et proavorum nobilitate, non a fama, quam in illustrissimi regis aula comparavit; non a præclaris facinoribus, quibus se in sæculo commendabilem præstitit, nec a variis animi et corporis dotibus, quibus floruit, elicere statui; hoc enim unum ad unum ad ejus gloriam dicam, quod vere vas electionis extiterit: *Vas electionis est mihi*. Hic totus concionis hujus scopus, hæc tota orationis istius materia. Amen.

Sanctus Paulus apostolus vas sacrum extitit, gratia, chari-

liores sublimem, omnique veneratione dignam proclamat Fulbertus Carnotensis, dicens: *vere beata et omni veneratione habenda et quodam privilegio sacro predicanda mater, quæ omnium antecessit matres in concipiendo et generando eam, quæ suum et omnium generaret creatorem (ser. de nativitate Virg.)*. Maria ergo est fructus honoris respecta sanctæ Annæ, cum per illam beata Anna supra modum nobilitata, ditata et sublimata fuerit. Miramini fructum illum benedictum ventris sanctæ Annæ; et miramini matrem, quæ talem fructum peperit. Miramini Annam et ejus auxilium supplices implorate; quo enim excelsior, eo apud Deum est potentior. Fideles hortatur sanctus Leo, ut cum sanctis omnibus amicitiam contrahant, eorumque suffragia postulent. *Confirmate amicitias cum sanctis angelis et patriarchis; prophetis, apostolis, martyribusque sociamini; et per bonam emulationem ipsorum ambite suffragia (ser. 5. de Epiphania)*. At in primis cum beata Anna inceda nobis amicitia, ejusque potissimum ambienda sunt suffragia, utpote quia apud Deum potentissima est per se, et per Mariam, cujus est mater. Assuevit Deus favores concedere, quos ab illo petimus per intercessionem sanctorum, qui solummodo ejus servi extiterunt. *Consuetudo est Dei, hunc honorem dare servis suis, ut propter eos salventur et alii (Chrysost. hom. 24. in Gen.)*. Quanto potiori jure favores, quos petemus et præcipue gratiam salutis, a Deo impetrabimus, si apud eum mediatrix nostra fiat beata Anna, quæ non solum Christi ancilla, verum et Mariæ mater, Christique avia extitit! Invocate ergo ferventer sanctæ Annæ patrocinium, sanctissimam hanc mulierem in patronam sumite et mediante ejus patrocinio gratiam et gloriam obtinetis. Amen.

DE SANCTO IGNATIO

CONCIO UNICA.

Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israël (Act. 9, 15).

De gentium apostolo præfata proprie intelliguntur verba; nulla tamen iis vis, injuria nulla fiet, si iis utamur ad laudem sancti Ignatii, Societatis sanctissimi Nominis Jesu institutoris, qui, ut alter Paulus, vero vas electionis fuit, et qui Christi Jesu nomen per se et per filios suos ad omnes orbis terrarum nationes gloriose portavit. Perillustris ille vir ex nobilibus ortus parentibus in Cantabria, atque in Ferdinandi regis aula nobiliter educatus, ab ea discessit, ut terrene militiæ nomen daret, in qua non parva animi et generositatis suæ testimonia edidit. Deus autem, qui tantum virum ad altiora vocare statuerat, singulari sua providentia effectit, ut generosus ille athleta armis valediceret, ut vir illo genere ac virtute nobilis mundi gloriam despiceret et ut in ipso juventutis flore carnis illecebras comprimeret. Eum deinde ita Deus illustravit, ita preparavit, totque gratiæ suæ donis ditavit, ut vas electionis, omni virtutum genere confertum, suoque authore dignum illum perfectit. In divini hujus officii manibus sanctum Ignatium, ut vas electionis, hodie inspicere statui; ejus gloriam non ab avorum et proavorum nobilitate, non a fama, quam in illustrissimi regis aula comparavit; non a præclaris facinoribus, quibus se in sæculo commendabilem præstitit, nec a variis animi et corporis dotibus, quibus floruit, elicere statui; hoc enim unum ad unum ad ejus gloriam dicam, quod vere vas electionis extiterit: *Vas electionis est mihi*. Hic totus concionis hujus scopus, hæc tota orationis istius materia. Amen.

Sanctus Paulus apostolus vas sacrum extitit, gratia, chari-

tate et zelo plenum. Plenus fuit gratia divina Paulus, cum per Dei gratiam, qua affluerat, se omnia apud Deum posse assererit: *Omnia possum in eo, qui me confortat* (Phil. 4, 13). Plenus fuit charitate, cum protestatus sit, se ita ardentem et constanter Deum diligere, ut ab ejus amore averti et separari nequirit: *neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei* (Rom. 8). Plenus tandem fuit zelo salutis animarum, cum ut omnes salvaret, omnium se servum effecerit: *omnium me servum feci, ut plures lucrifacere* (1 Cor. 9). En tres insignes titulos, quibus divum Paulum vere vas electionis extitisse constat; ac iidem ad sancti Ignatii gloriam dicamus, quod vere vas electionis extiterit, quia gratia, charitate, et sancto zelo cor ejus superabundavit. Unde sicut de divo Paulo dixit Deus: *vas electionis est mihi*; ita de sancto Ignatio dicendum: *vas electionis est Deo*. Sanctus enim Ignatius vas electionis dicitur eo quod repletum 1. gratia Dei; 2. amore Dei; 3. zelo glorie Dei. Plenitudo gratiae, plenitudo amoris, plenitudo zeli, en tres plenitudines gloriosas, tresque hujus concionis partes, quibus sanctum Ignatium vere vas electionis fuisse patet.

I PARS.

Sanctus Ignatius plenus fuit gratia.

Sanctorum plurimi uberibus quidem gratiae divinae imbribus irrorati perhibentur; de sancto Ignatio autem sicut et de beato Stephano licet asserere, quod tantam a Deo gratiarum acceperit copiam, ut vere gratia plenus fuerit; *plenus gratia* (Act. 6). Nec solum hanc gratiarum plenitudinem in protracta aetate percipit sanctus Ignatius, verum et in ipso conversionis suae tempore exuberavit gratia triumphante, operante et humiliante; repletus fuit 1. *gratia triumphante*, quae illum ad terrena omnia abicienda impulit; 2. *gratia operante*, quae illum ad ardua suscipienda movit; 3. *gratia humiliante*, quae illum ad villa et abiecta multa pro Dei amore peragenda inclinavit.

1. Certum est Dei gratiam libero hominis arbitrio nullam unquam inferre necessitatem: quantumvis enim vehemens et efficax sit divinae gratiae motus, ei quisque resistere potest; tamen ita efficaces et triumphantes nonnunquam a Deo dantur gratiae, ut licet iis resisti possit, nullus tamen quamvis induratus, eis resistat: *haec gratia quae occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur* (Aug. de praed. SS. c. 8). Ignatium autem ab ipsa juventute Deus non communibus solum gratiae suae radiis illustravit; gratias enim triumphantes ab ipso conversionis primordio illi concessit; gratias illi victrices dedit, quarum virtute omnia fregit vincula, quibus saeculo adstrictus detinebatur, ac terrena omnia reliquit, ut se totum Dei obsequio manciparet. Terrena ante conversionem sapiebat sanctus Ignatius; quae mundi sunt quaerebat, iis se immiscebat negotiis, quae statui suo conformia nosecebat, et ideo postquam iis vacavit exercitiis, quae juvenem et nobilem virum decebant, saeculari militiae nomen dedit ut generositatis suae signa daret, et ut altiora in saeculo properaret. Quo concitatus impulsu, ita omnibus se commisit periculis, ut in urbis Pampelonenensis obsidione, globo a tormento bellico omissio, una ex tibis ejus contracta fuerit. Cum idcirco diu in cubili decumbere cogeretur, spiritualium librorum lectioni incubuit, potius ut tedium vitaret, quam ut inde cogitationes salutis eliceret. Jamvero opportuno tempore adveniens victrix Dei gratia, excitavit cor ejus, manifestavit illi, quam bonum, quamque suave sit adhaerere Domino; illumque suavissimo et fortissimo suo illicio ad abrenunciandum saeculo et ad Christi obsequio se consecrandum alexit. Eodem tempore, quo spiritualia in libris lectabat Ignatius, ad cor ejus loquebatur Dei gratia, intusque ei dicebat: o Ignati, non amplius pro vanitate, verum pro aeternitate deestandum: non ultra pro terrenis principibus, tantum pro Domino exercituum militandum; tempus est, ut totum te Dei tui obsequio mancipes, nec ulterius ambigendum; jam jam omnibus abrenunciare festina, ut verus sis discipulus Christi dicentis: *qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus* (Luc.

14, 33). Tanta autem efficaciam divinam Ignatium gratia pervasit, ut illico terrenis cunctis abrenunciaverit, sequo totum Dei obsequio mancipaverit. Sanctus ergo Ignatius est vas electionis vere plenum gratia triumphante, quae illum ad terrana omnia abijcienda impulit; *et est vas electionis plenum gratia operante, quae illum ad ardua suscipienda movit.*

2. Praeclare dixit S. Bernardus, quod Dei gratia voluntatem torpentem facit currentem (ser. 2 in Cant.). De sancto Ignatio dicere possumus, quod plenus fuerit gratia quadam operante, quae non solum voluntatem ejus, verum et illum totum currentem fecit, illumque ad longas et difficiles pro Dei gloria peregrinationes suscipiendas induxit. Non sine multo labore pedester incedere poterat vir sanctus, nec sine magna Dei gratia ardua itinera obire illi fas erat (1) operante illa Dei gratia excitatus et adjutus mox ut convaluit, suis se subduxit ephelis, et ad Montem Serratam se contulit: ubi datis egeno suis vestibus, vili se induit sacco. A Monte Serrato Manresam perrexit, ubi postquam anno integro cum pauperibus in xenodochio vicitavit, Barcinonam advit; inde Romam, Patavium, Venetias et tandem Jerusalemam. Ubi tot spiritualibus cor ejus superabundavit gaudiis et consolationibus, ut reliquo vite suae tempore hic commorari optasset: et ideo dicere incipiebat: *Haec requies mea in saeculum saeculi.* Dei gratia eum adhuc currentem effecit, eumque a Jerusalemam civitate discedendum compulit, ut Barcinonam reverteretur. Deo dicebat sponsa: *Trahe me, post te curremus.* Duo autem haec in Ignatio operabatur Dei gratia; trahebat eum, eumque ad praecipuas Europae nationes currere impellebat; trahebat eum intus, ut illum a parentibus et notis elongaret, eumque ad longas peregrinationes excitabat non inani curiositatis et levitatis spiritu, verum ut ubique propriae salutis, Deique gloriae consu-

(1) Quamvis enim ex vulnere in Pampilonensi obsidione acceperat convalescisset, quandam tamen in ejus crure vulnus reliquerat debilitatem, qua paulisper claudicabat, sed tunc ipsi valde molestum pedibus longa praesertim itinera peragere.

leret. Et revera mirandos virtutis actus ubique eliciebat; ubique dirissimis corpus suum cruciabat flagellis; ubique acerbis illud jejuniis affligebat; orationi ubique, aliisque multis pietatis exercitiis ferventer vacabat; ubique salutis viam ignaros docebat; ubique prodigia multa operabatur, omnibusque portentosa omnium virtutum exempla praebat. Unde de ipso, sicut de Christo Salvatore dici potest, quod *pertransiit benefaciendo*, quia gratia illa operans, qua replebatur ad sanctas peregrinationes suscipiendas et ad ubique hominibus bene faciendum illum impulit. Fuit ergo sanctus Ignatius plenus gratia operante, quae illum ad ardua suscipienda movit; *plenus etiam fuit gratia humiliante, quae illum ad vilia et abjecta multa pro Dei amore perficienda inclinavit.*

3. Nonnulla a Deo dantur hominibus gratiae, ut illos deprimant, humilient et quasi annihilent: et hujusmodi consentur, ni fallor, ille gratiae, quas divus Paulus eminentes vocat: *propter eminentem gratiam Dei in vobis* (2 Cor. 9). Eminens autem haec gratia in cor Ignatii ingressa est, ut supra quadam domina, ad illum humiliandum, illumque Dei voluntati totaliter subjiciendum: et id praestitit, ut vir ille nobilis in xenodochii habitaret; ut vir ille dives cum pauperibus commoraretur; ut generosus ille miles pias susciperet peregrinationes; ut homo ille delicatus crucis Christi jugum portaret; et ut eximius ille vir, qui inter aulicos flourerat, primis grammaticae elementis ediscendis incumberet: quid humilior? quid abjectior? Cum humilitas sit omnis perfectionis fundamentum et basis, Deus homines humiliare solet antequam eos ad alta ministeria elevet: humiliat eos prius, et deinde eos elevat; *humiliat et sublecat* (1 Reg. 2, 7). Hoc agendi modo erga Ignatium usus est Deus: ad altiora enim ministeria eum sublimare stauerat; eum non solum novum apostolum, etiam fulgentissimi Ordinis patriarcham, mundi totius lumen et hominem saeculis omnibus portentosum efficere intendebat. Ideo antequam ad tam alta sublimaretur Ignatius, ad profundam humilitatis abyssum illum Deus vocavit, deditque illi gratiam hanc humiliantem, qua ad hoc redigeretur, ut fieret pauper, peregrinus, exul, in gram-

matica scholasticus, mundo ignotus, et apud homines quasi nihil: *ad nihilum redactus sum* (Ps. 72, 22). O Domine, quam admirabiles sunt in beato Ignatio operationes gratiae tuae! Miranda haec gratiae tuae opera in hoc sancto intueri nequeo, quin totus obstupescam, et quin identidem dicam, hunc vere fuisse vas electionis Dei gratia plenum; *vas electionis est mihi*. Ad haec sanctus Ignatius est etiam *vas Dei amore plenum*.

ALERE FLAMMAM
VERITATIS

II PARS.

Sanctus Ignatius plenus fuit amore Dei.

Quantus in Deum fuerit sancti Ignatii amor, explicare, imo et conicere difficilimum est; non parvam tamen sui in Deum amoris ideam exhibebo, affirmans, quod adeo Deum dilexerit, ut 1. de Deo solo cogitaret; 2. de Deo solo loqueretur; 3. soli Deo placere optaret.

1. Mentis cogitatio tibi esse solet, ubi est cordis affectus; de eo mens cogitat, quod cor amat, et quo ardentius objectum aliquod a corde diligitur, eo attentius ejus considerationi mens adhaeret. Unde si unicum objectum cor diligit, de eo solo mens cogitat: *amans nihil aliud cogitat, quam quod diligit* (Idiota cont. de dit. am.). Tanto autem amore Deum prosequabatur Ignatius, ut de eo solo cogitaret. In peregrinationibus quas suscepit; in studiis quibus sedulo incubuit; in publicis concionibus quas ad populum habuit; in charitatis et pietatis exercitiis, quibus totum se dedit, in omnibus actionibus suis semper et ubique de Deo cogitabat, cui placere appetebat. Maximus extitit Magdalene in Christum amor, cum de ipsa sacrum testetur Evangelium, quod multum dilexerit; *dilexit multum* (Luc. 7, 47). Plurima, eaque magna sui in Christum amoris signa praebuit haec mulier; illud vero in primis notandum, quod de dilecto solum cogitavit, omniumque aliorum oblivisceretur: *oblita erat timere, oblita erat gaudere, oblita erat denique omnia praeter illum, quem diligebat super omnia*

(Origen. ho. de S. M. Magdal.). Quod autem de Magdalena, hoc et de sancto Ignatio merito asseritur; hic enim ita Deum dilexit, ut de eo solo cogitaret, et aliorum omnium oblivisceretur. In quo custodibus angelis similis fuisse videtur Ignatius: hi etenim curae suae commissos homines illuminant, erudiunt, defendunt, protegunt, et ad caelum dirigunt; nec tamen propterea vel unico momento a Dei cogitatione et contemplatione avertuntur; *semper vident faciem Patris* (Matth. 8, 10). Sic sanctus Ignatius externis multis incumbit exercitiis; modo enim rudis populi eruditioni, modo impiorum conversioni, modo animarum selectarum perfectioni vacat. Strenue laborat, jam ut inclitum societatis Jesu Ordinem instituat, jam ut adversus insurgentes haereses decertet, et jam ut Ecclesiae jura tueatur; atvero in his omnibus muneribus obeundis, tamquam angelus, semper videt faciem Patris. Dei namque amore percitus semper et ubique de eo cogitat. O ardentem Ignatium in Deum amorem! Qui adhuc magis ardera ostenditur ex eo quod de eo solo loquitur.

2. Qui terrena diligunt, de terrenis libenter loquuntur: *qui de terra est, de terra loquitur* (Joan. 3); e contra qui Deum et caelestia sapiunt, de Deo et caelestibus loqui solent, quia de his quae diligit, quisque libenter loquitur. Sanctus autem Ignatius tanto in Deum accendebatur amore, ut omnia quae proferebat verba, sancta essent, de Deo essent, et ad Dei gloriam spectantia. Sanctissimus ille vir Samuelem imitabatur, de quo testatur Scriptura, quod *non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram* (1 Reg. 3, 19). Nullum enim Ignatii verbum in terram cadebat. Vana non loquebatur, non inuilia, non jocosas, non exitiosas; ipse semper aut tacebat, aut divina et ad Dei gloriam spectantia proferebat. Et quod majori admiratione dignum videtur, tanto cum spiritu fervore de Deo loquebatur, ut verba ejus essent quasi jacula ignita, a quibus audientium corda ad Dei amorem, et ad morum mutationem mirum in modum accendebantur. Difficile et quasi impossibile est ignem abscondere, quia semper seipsum prodit et manifestat; *quis enim celaverit ignem? indicio semper proditur ille suo*. Divini autem amoris igne adeo extuabat cor Ignatii, ut non

posset illum abscondere. Ignem hunc nonnunquam manifestabat cœlesti fulgore, quo vultus ejus radiabat; illumque manifestabat sæpius ignitis verbis, que proferebat; de Deo enim et de divinis sæpissime et ferventissime loquebatur: ejusque sermo, sive in prædicando, sive in exhortando, sive homines alloquendo, *quasi facula ardebat* (Eccli. 48, 1). De Deo et de divinis tanto cum spiritus fervore dissebat, ut non tam loqui, quam flammam effundere, et auditorum corda urere videretur. Ecce excessum amoris, quo in Deum ferebatur Ignatius: eum ita amabat, ut de eo solo loqueretur; illum etiam ita amabat, *ut illi soli placere optaret.*

3. Qui hominibus placere student, nunquam perfecte Deo serviunt: *si hominibus placerem, servus Dei non essem* (Galat. 1); ideo ut quis perfecte Deum amet, illique inseruiat, semper eo tendere debet, ut illa faciat, que ei placita sunt; ad eum Christo dicere, *que placita sunt ei, facio semper* (Joan. 8). Hoc autem unum intendebat S. Ignatius; in omnibus suis actionibus Dei voluntatem querebat, eamque semper adimplere conabatur. Unde cum Dei gloriam in omnibus spectaret, hæc verba crebro iterabat: *ad majorem Dei gloriam.* Quasi diceret: nihil pro mundo, nihil pro vanitate, nihil ob temporale emolumentum, nil ut corruptæ naturæ faveam, nil ut hominibus placeam; omnia *ad majorem Dei gloriam.* Pissimus imperator Jovinianus, teste cardinale Baronio, in symbolum sibi elegit hæc verba: *scopus vitæ meæ Christus.* Ecce scopum quem sibi præfixerat ille princeps; Christum solum scilicet, ejus unius gloriæ et honori totus militabat: ad hunc scopum omnis belli apparatus, vigilie omnes, omniaque opera, pericula et vulnera spectabant. Quod autem Jovinianus in profana, hoc Ignatius in sacra militia spectavit: pro singulari enim tessera et symbolo assumpsit hæc verba: *ad majorem Dei gloriam;* et in omnibus laboribus, studiis, concionibus, functionibus, missionibus et operibus, Dei gloriam semper, tanquam unicum scopum spectabat. Ex illustrissima Farnesiorum familia Alexander cardinalis (qui postea summus pontifex Paulus Tertius fuit) pro gentilitia tessera sagittam ad

scopum directam præfererat, hoc lemmata subjecto: *sic mitte sagittam;* porinde ac si diceret: omnes actiones tuas, veluti sagittas, ad Dei amorem, quasi in scopum referas. Hic autem erat scopus, ad quem indesinenter collimabat Ignatius: sive biberet, sive manducaret, sive aliud quidquam ageret, omnia ad majorem Dei gloriam faciebat; nilque aliud, quam Dei gloriam in omnibus querebat et intendebat. Ita Dei amore incendebatur, ut illi soli placere, omniaque ad ejus gloriam perficere satageret. O quam magnus sancti illius in Deum amor extitit: hic vere fuit vas electionis plenum amore Dei; *ac etiam plenum zelo salutis animarum.*

III PARS.

Sanctus Ignatius plenus fuit zelo salutis animarum.

Omnibus notum arbitror, zelantissimum fuisse sanctum Ignatium, ac salutis animarum zelo cor ejus quam maxime exarsisse. Ut autem majorem aliquam zeli ejus notitiam exhibeam, dico suum magnum ostendisse zelum erga ignaros, quos omnes illuminare voluit; 2. *erga peccatores,* quos omnes convertere optavit; 3. *erga omnes,* quos ad æternam salutem perducere iusudavit.

1. Vir ille admirabilis in adolescentia sua humanis literis ediscendis nullo modo incuberat; eumque jam ad tertium supra trigesimum ætatis suæ annum pervenisset, omni latinitatis notitia penitus carebat: tanto tamen ex tunc salutis animarum zelo exarsit, ut ab omnibus hominibus humanarum literarum et principiorum fidei ignorantiam fugare statuerit. Quomobrem, instar puerorum, primum grammaticæ rudimentis studere cepit, tantoque affectu et labore studio literarum vacavit, ut non multo post tempore in Parisiensi facultate magisterii laurea donatus sit. En Ignatium jam doctum, et ad erudiendos ignaros idoneum. In corde ejus tunc magis inardescit zolus, majore tunc accenditur desiderio omnes ignaros erudiendi, et ut

propositum suum efficacius adimplere valeat, in socios sibi assumit novem Universitatis Parisiensis baccalaureos, qui omnes Ignatii propositum approbant et laudant; ejusque pie voluntati adherentes, simul cum eo ignarorum eruditioni incumbere statuant. Et ideo summum adeunt Pontificem, cui cum suam manifestassent voluntatem, providens Pontifex, quanta orbi christiano obventura emolumenta, si novum institueret Religiosorum Ordinem, qui totaliter rudium eruditioni, et hominum saluti vacarent, eos ad Religionis vota admisit, et societatem instituit, cui præfecit sanctum Ignatium: qui primi propositi sui tenax, ac ardens zelo erudiendi ignaros, filios suos speciali voto adstringit, dissitas quasque adeundi terre partes, ut ibi cum Superioribus placuerit, ignaros erudiant, et animarum saluti incumbant. Nec moratur; zelum enim suum continere nequit Ignatius; protinus filios suos undequaque mittit, ut veluti fulgentia sidera, ignorantiae tenebras ab omnibus terre finibus expellant. Necdum annus integer elapsus est, cum in Gallia, in Hispania, in Italia, in Germania, in Portugallia, in Hybernia, et in Indiis visi sunt Ignatii filii ubique fidei principia docentes, ubique prædicantes, ubique gymnasia ad juvenum eruditionem instituentes. Quo factum ut brevi tempore, sancti Ignatii zelo totius fere mundi facies videretur immutata, et a toto terrarum orbe turpis ignorantiae tenebra fugata. Miror hunc sancti Ignatii zelum, qui in hoc adhuc mirabilior extat, quod usque ad mundi finem perseveraturus sit: etenim certo patet, quod quamdiu stabit terrarum orbis, tamdiu zelo sancti hujus viri erudiantur ignari, et ad literarum, fideique notitiam adduceantur. Quamdiu in hoc mundo vixit Ignatius, rudes, plebejos et cæcos peccatores illuminare non destitit: eosque filiorum suorum ministerio usque ad mundi finem illuminabit: oræ eorum usque ad extremi Judicii diem catechizabit, prædicabit, et omnes orbis populos erudiet. Unde si de Abele dicat D. Paulus, quod *defunctus adhuc loquitur* (Heb. 11), dicendum pariter quod ab Ignatio hoc idem quotidie fiat miraculum; quoque post mortem e summo caelo loquitur, hic filiorum suorum ore in ecclesiis, in gymnasiis, et ubique ad puerorum et

fidelium eruditionem loqui non desinit, nec usque ad mundi terminum desinet. O quam magnus sancti Ignatii zelus erga ignaros! et *maximus exitit sancti illius zelus, erga peccatores, quos omnes ad Deum convertere optavit.*

2. Jurgiosi et rixosi (1) esse solent viri zelo gloriae Dei succensi, quoniam peccatores aggrediuntur et laessunt, ut eos ad morum mutationem et ad veram conversionem adducant. Ex hujusmodi rixosis viris fuit Jeremias, quem ob zelum salutis animarum, quo ardebat, *virum rixæ et discordiæ* (15, 10) vocant sacra paginae: rixosi etiam fuere sanctus Paulus, sanctus Athanasius, sanctus Chrysostomus, omnes apostoli, omnesque qui zelo gloriae Dei exarsere: quia peccatoribus, qui gloriae Dei adversantur, bellum indixerunt. Jamvero qui unquam ex viris zelo divinae gloriae ardentibus, magis rixa certavit quam Ignatius? ipse non aliquos dumtaxat, omnes penitus orbis terrarum peccatores aggressus est, ut eos a vitiiis avocaret, et ad Deum converteret. Taceo, quæ Romæ pro impudiciorum mulierum, necnon pro Judæorum, et licentioris vitæ hominum conversione fecit: neque enim intra famose illius civitatis muros clausus remansit zelus illius; ad ultimos usque terræ fines progressus est, quo filios suos misit, ut illic hæreticos, istic infideles, hic male moratos christianos, et ubique omnis generis peccatores laessarent, ac ad Deum convertere conarentur. Sancti Ignatii filii in manu patris sui videbantur quasi sagittæ in manu potentis, quas ad omnes mundi plagas jaculabat. Sicut enim de Germanis, seu Alemannis dixit nonnullus, quod essent quasi tela ad

(1) Qui autem his verbis, quamvis et sacris libris deproptis, in Sanctorum elugis uti velant, non omittent aliquam eorum explicationem addere, ex. gr. sit verbo *venia*, ne simplicium aures offendantur, et communi sensu intelligentes verbum, *rixosum*, quid minus rectum et pium de sanctorum zelo opinentur. Presertim vero hujusmodi spiritum arderis et *rixæ* in sanctis nunquam se junctum ostendere oportet a spiritu lenitatis, mansuetudinis et tenerissime caritatis, quo vel ergo maximos peccatores præstantur omnes viri apostolici, prout et ex sancti Pauli epistolis patet, et ex aliorum gestis conscriptis.

usum prætorum solummodo destinata: *in usum prætorum sepositi, velut tela atque arma bellis reservata*; ita sanctus Ignatius filios non ad ecclesiasticas dignitates, non ad honores sæculi, invero ad bella vocavit: eosque ad omnes habitabiles terræ terminos misit, ut omnibus peccatoribus bellum denuntiarent, eosque verbis, exemplis, omnibusque sibi possibilibus modis ad Deum converterent. O mirabilem Ignatii zelum! qui vere magnum se protulit erga peccatores, quos omnes convertere vult: *ac etiam respectu omnium hominum, quos omnes salvare intendit.*

3. Filium suum misit in mundum Pater æternus, ut ejus ministerio omnes penitus homines salvarentur: *non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum* (Joan. 3). Sicut autem Christus in hunc mundum venit, ut omnium hominum saluti incumberet, ita et tantus Ignatii zelus exiit, ut non unius solum provincie, vel regni unius, sed totius mundi homines salvare optaret, et sicut alter Paulus, omnes in Christi visceribus cuperet: *Testis est mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi* (Philip. 1, 8). Paulum et Moysen sancto salutis animarum zelo exarsisse adnotat sanctus Chrysostomus: Pauli tamen zelum Moysi zelo præfert, quia Moysi zelus ad unicum solum gentem, Pauli vero zelus ad omnes mundi nationes extendebatur: *ille pro una gente, iste pro universo orbe certavit* (hom. 1 de laud. Paul.). En Ignatii zelum in Paulo perfectissime delineatum: Ignatius, sicut alter Paulus, omnes penitus homines salvare desiderat; Ignatii zelus, non unius dumtaxat provincie, vel unius regni, verum totius mundi homines respicit, pro omnium salute decertat, tum ferventibus precibus, quas ad Deum fundit; tum libellis spirituales, quos conscribit; tum continuis charitatis exercitiis, quibus incumbit. Efficacius adhuc pro omnium salute decertat per filios, in quibus seipsum quasi multiplicat, quosque ad omnes terræ partes mittit, ut ubique bellum vitis indicent, et pro omnium salute decertent. O mirabilem Ignatii zelum! o quam vere dicitur vas electionis, gratia, Dei amore, et salutis ani-

marum zelo plenum! o quantum honorem huic electionis vasi impendere debemus! Alia habentur vasa in honorem, et alia in contumeliam: *aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam* (Rom. 9, 21). S. Ignatius autem est vas in honorem; nam illum Deus vas electionis omnibus sæculis venerandum fieri voluit. Honorate virum hunc sanctissimum, quem Deus ab omnibus honorari jubet; simul vero timete, ne sitis vasa in contumeliam. Peccatores illi qui Dei gratiam in vacuum recipiunt, qui in Dei amore frigent, et qui nullo accenduntur zelo salutis animarum, hi, inquam, peccatores, sunt vasa in contumeliam, quæ in infernum Deus projiciet: *vasa iræ apta in interitum* (ibid.). O quam infelices, qui contumelia: et iræ vasa sunt! potest autem quisque pro libito aut vas honoris, aut vas contumelia: fieri. Si Dei gratia ad conversionem vocanti resistitis, vasa iræ efficiemini: si in corde vestro amoris divini ignem extinguatis, nec Deum præ omnibus diligatis, vasa iræ evadetis; si zelo salutis filiorum, domesticorum, aliorumque ad vos spectantium careatis, eritis vasa iræ apta in interitum. E contra si gratia: divina non resistatis, si Dei amore ardeatis, salutisque proximi zelo, quantum Deus a vobis exigit, fervetis, eritis vasa in honorem destinata ad æterna tabernacula, et ad celestem beatitudinem, quam vobis opto in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

DE SANCTO PETRO AD VINCULA

CONCIO UNICA.

Erat Petrus dormiens inter duos milites, vinculus catenis duabus (Act. 12, 6).

Vinculis constringitur summus ille Pontifex, qui omnium delictorum vincula solvendi potestatem accepit: ferreis ligatur cate-

nis supremus ille Ecclesie pastor, qui servitute daemone captivos liberat homines: carceri mancipatur Princeps ille apostolorum, qui peccatores sub dira Satanae servitute ingemiscentes a peccatis absolvit, et in libertatem filiorum Dei vocat. De sancto Petro apostolo loquor, cujus merita in toto terrarum orbe predicantur, cujus virtutes undique rutilant, et cujus sanctitas undequaque amicat. Sanctissimum hunc apostolum et Christi Domini in terris vicarium apprehendi jussit Herodes, vinculis eum constringi imperavit, eumque in tetro carcere *quatuor quater-nionibus militum tradidit custodiendum*. Jamvero a summo celo respexit Petrum Altissimus, cum ipso fuit in tribulatione, et mediante angelo, duæ, quibus ligabatur catenæ, de manibus ejus ceciderunt, carceris januæ ei ultro apertæ sunt, et de impissimi Herodis manibus liber evasit. Hodie sanctum hunc Antistitem non in mari Tiberiadis piscantem, et retia rescipientem, non in monte Thabor cœlestis beatitudinis gaudia suaviter præstantem, non denique in supremo Ecclesie throno sedentem et oracula proferentem, verum in carcere vinculis ferreis constrictum contemplabimur. *Ave.*

Sanctus Petrus in carcere detentus, omni gloria, omni libertate, omnique felicitate penitus carere videtur. Quæ etenim superesse potest gloria ei, qui carceris ignominiam patitur? Quæ libertas illi, qui catenis ferreis vinctus detinetur? Quæ felicitas ei, qui sub impij Herodis captivitate ingemiscit? Fateor, quod sanctissimus ille apostolus aliquo modo miser sit, cum carceris afficiatur ignominia, quod quodammodo captivus sit, cum diris constringatur vinculis: et quod in conspecta saltem hominum infelix videatur cum gravia ab Herode perferat supplicia. Si autem res æqua lance libretur, Petrus inter ignominias carceris maxime exaltatur; inter vincula quibus ligatur, maxima libertate fruitur; et inter ærumnas quas patitur, summopere beatificatur. Quæ omnia patebunt, cum probaverimus quod sancti Petri in carcere existentis magna sit gloria, magna libertas, et magna beatitudo: 1. *magna est ejus gloria* inter ignominias quibus afficitur; 2. *magna est ejus libertas* inter vincula quibus constringitur; 3. *magna est ejus beatitudo* inter supplicia, quæ patitur.

I PARS.

Magna est Petri gloria inter ignominias quibus afficitur.

Herodes impius, ut placeret Judæis, Petrum dignitate clarum, miraculis fulgentem et ab omnibus christianis summe honoratum, dedecore et ignominia afficere excogitavit: quamobrem, sanctissimum hunc Antistitem intra tetrum carcerem claudi et vinculis ferreis ligari imperavit, ut perinde Judæis scandalum, gentibus stultitia, omnibusque opprobrium fieret. Ast inter imaginarias illas carceris et vinculorum ignominias maxima mansit Petrum gloria, quia vincula ei fuero 1. pretiosa ornamenta; 2. gloriosa præmia; 3. sublimiora honoris insignia.

1. Multorum rei criminum ferreis non in honorem, verum in dedecus ligantur catenis: vincula illis nequaquam honoris et gloriæ, imo maxime sunt nota infamiae. Petrus insons et pro Christi gloria supplicis addictus, ornatur vinculis quibus ligatur et catenis, quibus constringitur, valut pretiosissimis ornamentis decoratur. Unde sanctus Proclus, Constantinopolitanus Antistes, Petri catenas vocat *regalem ornatum* (hom. 2 de laud. Pau.). Et revera sceptrum, corona, cunctaque pretiosa indumenta et mollia non tantum principes, reges et imperatores adornant, quantum Petrus ferreis, quibus necitur, catenis decoratur: nam ut optime loquitur sanctus Chrysostomus, *non ita caput splendidum reddidit imposita corona margaritis conspicua, ut catena ferrea, quæ propter Christum fertur* (Hom. 8 in ep. ad Ephes.). De sancto Paulo ait Chrysostomus, quod coronatus potiusquam ligatus fuerit catena; *eum coronabat catena* (Hom. 10 in ep. ad Coloss.). Hoc idem dicamus et nos de D. Petro; moris enim erat antiquitus victimas, dum ad mortem ducerentur, coronare: *ipsa hostie et aræ, ipsi ministri et sacerdotes eorum coronabantur* (Tertul. de cor. mil., 10). Petrum autem ad victimam parabat Herodes et licet

eum non coronare, potius torquere et depretiare exoptaverit, ipsa tamen vincula, quibus manus ejus strinxit, venustum et regale ei paravere ornamentum; ipsa catenae quibus eum ligavit, gloriosa coram Deo et speciosa ei fuere corona, qua caput ejus cinctum et ornatum apparuit. Magna ergo manet gloria Petrum vinculis constrictum, cum hæc catenae sint pretiosa ejus ornamenta. *Magna etiam est ejus gloria, quia hæc catenae sunt gloriosa ejus præmia.*

2. Stans Jesus in partibus Casareae Philippi, scire voluit ex ore aliorum, quid de ipso sentirent homines. Et ideo discipulos interrogavit, dicens: *quem dicunt homines esse Filium hominis?* responderunt illi, quod aliqui arbitrarentur, eum esse Joannem Baptistam; alii, eum esse Eliam, et alii, eum esse Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dixit illis Jesus: *vos autem quem me esse dicitis?* (Matth. 16). Respondebit Petrus, dicens: *tu es Christus Filius Dei vivi.* O præclaram Petri confessionem, qui palam profitetur, Christum esse Deum, Patrisque æterni unicum Filium! Qualem autem mercedem et quale præmium dedit Christus Petro pro tali confessione? Duplicem quidem ei largitus est mercedem, clavos scilicet et catenas; dedit ei claves: *tibi dabo claves regni caelorum;* et dedit eis catenas, quas ipse divinis suis manibus composuit, ut forent præmium suae confessionis; *has catenas,* inquit S. Proclus, *composuit Dei Patris Verbum, ut ejus de Deo confessionis præmium essent.* Nec censendum vile et contemptibile hujusmodi præmium, cum hæc catena quibus ligatur Petrus, sint toto caelo pretiosiores: *si quis,* inquit Chrysostomus, *michi daret totum cælum, aut illam catenam, ego illam præferrem* (Hom. 8 in epis. ad Ephes.). De quolibet homine justo, tribulationem patiente, asserit Deus, quod cum ipso est, quod eum a penis quas patitur, liberabit, atque illum glorificabit. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum et glorificabo eum* (Psalm. 90). Hæc autem omnia specialius et gloriosius exequitur Deus respectu Petri incarcerati et catenis ferreis onasti; cum ipso enim est Deus in carcere per gratiam, per consolationes internas et per abundantiorum assistentiam; illum etiam

liberat a carcere, ejusque catenas solvit mediante angelo. *Nunc scio vere, quia misit Dominus angelum suum et eripuit me de manibus Herodis* (Act. 12); ac tandem eum Deus glorificat non solum in caelo post mortem, verum etiam in carcere per ipsas catenas, quibus ligatur, quas tantopere sublimat, ut ens gloriosum et pretiosum confessionis ejus præmium efficiat. Magna ergo dicenda Petri catenis constricti gloria, cum hæc catenae sint gloriosa ejus præmia, necnon magna ejusdem gloria, *quia hæc catenae sunt sublimia honoris insignia.*

3. Sicut enim pro peccato catenis ligari, maxima censetur infamia, ita et pro Christo vinciri, maxima reputatur gloria: *sicut peccati causa vinciri opprobrium est, ita pro Christo custodiæ vincula sustinere maxima gloria* (Ambr. in epist. ad Philipp.). Tanta quidem hæc est gloria, ut pro Christo vinculis nequi quid gloriosius sit, quam esse imperatorem et doctorem. Imo, inquit Chrysostomus, *vincuntur esse propter Christum est præclarus, quam esse apostolum, quam esse evangelistam* (hom. 8 in epist. ad Ephes.). O magnam gloriam vinculorum et victorum propter Christum! Hæc profecto doctrina a mundi sapientibus minime percipitur: hi capere nequeunt, quomodo catenae ferreae, quae coram hominibus habentur veluti servitutis et infamiae nota, mutantur in honoris et gloriae insignia. Rident, cum audiunt, quod gloriosum sit ligari propter Christum; si vero corda eorum Christi urerentur amore, hanc doctrinam caperent, mirarentur et sectarentur: *si quis in Dominum insanit et ejus amore uritur, novit vim vinculorum* (Chrysost. ubi sup.). S. Chrysostomus, qui Christi Domini mirum in modum ardebat amore, vinculorum et eorum qui propter Christum vincuntur, gloriam et dignitatem apprime novit, et supra modum extollit: *nihil, inquit, est ita præclarum, ac vincula propter Christum, atque catenae sanctis illis manibus impositae: hoc fortasse est præclarus, quam sedere super duodecim sedes. Si quis me apud superiores collocaret cum angelis, aut cum Paulo victo, eligerem carcerem et vincula. Si quis me faceret unam ex po-*

testatibus, quæ sunt circa coelos, aut circa thronos, aut talem vincitum, potius optarem talis esse vincitus (Ibid.). Fatendum ergo, quod Petrum inter ignominias carceris et vinculorum recumbentem maxima maneat gloria. *Et magna etiam est ejus libertas inter vincula, quibus constringitur.*

II PARS.

Magna est Petri libertas inter vincula, quibus constringitur.

De Josepho Aegyptiaco in carcerem coniecto, vinculisque constricto asserit Chrysostomus, quod inter vincula liber fuerit, ac vera libertate frueretur: *erat Joseph liber inter vincitos* (in cap. 39 Gen.). Tunc libertate gaudet Joseph, quia dum corpus ejus vinculis irretitum tenebatur, innocens ejus animus nullatenus aligabatur, atque penitus liber remanebat. De beato Petro similiter dicam, quod licet in carcere detineatur et catenis ferreis corpus ejus constringatur, ipse tamen liber manet inter vincula, quia liber 1. a servitute peccati; 2. a servitute concupiscentiæ; 3. a servitute dæmonis.

1. Omnes qui gravibus inquinantur peccatis, talium sunt peccatorum servi: *qui facit peccatum, servus est peccati* (Joan. 8). Peccatis quasi funibus tartareis capiuntur et constringuntur, qui se perpetrant: *iniquitates sue capiunt impium et funibus peccatorum suorum constringitur* (Prov. 5). Petrus autem in miseram hanc peccatorum suorum servitutem olim redactus, et ipse catenis peccatorum suorum aliquando fuerat ligatus; jamvero post acaram, quam propter Christum amplexus est penitentiam, talibus haud amplius contigit ligari vinculis; non amplius peccati servus extitit; ab omni crimine liber permansit, ac in medio carceris existens, maxima libertate gavisus est. Ut enim ait sanctus Isidorus, *nemo magis liber, quam ille, qui nullius mali sibi conscius est* (in *Etim.*). Hanc, qua fruebatur, libertatem indicasse videtur sanctus ille

apostolus dormiens inter vincula, quibus tenebatur et inter milites, a quibus custodiebatur. Imperaverat enim Herodes quod sanctus ille vir mitteretur in carcerem et duabus catenis ligaretur, intendens intra breve tempus eum populo ad occidendum producere. Petrus autem sic ligatus, sic morti adjudicatus quiete et tranquille dormit: *erat Petrus dormiens inter duos milites ligatus catenis duabus* (Act. 12). Cur secure inter catenas et milites dormit Petrus? ibi dormit, quia magna fruitur libertate. Impii, dum in thronis sedent, dum in conviviis se exquisitis ingurgitant cibis, dum abdomini et veneri indulgent, formidant, trepidant, nec quiete unquam dormire queunt, quoniam utpote servi peccati timent, ne vinculis criminum suorum ligati in infernum perpetuo cremandi detrudantur. At Petrus inter vincula et satellites suavi indulget somno, quia conscientia eum ab omni criminum novo liberum testatur. Dum vero Petrus magna gaudet inter vincula libertate, quia liber a servitute peccati, magna est etiam ejus libertas, *quia liber a servitute concupiscentiæ.*

2. Concupiscentia tyrannus est sevissimus, qui homines trahit, ligat et saepe in servitutem redigit: *unusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus* (Jacob. 1). Hæc homines impudicos veneris voluptatibus, avaros transitoris fallacibus sæculi bonis, et superbos vanis et imaginariis mundi honoribus tanquam viles servos alligat. Petrus autem dum in vinculis corpore ligatus degebat, a servitute concupiscentiæ penitus erat liber; concupiscentia non illum carnis voluptatibus alligatum detinebat, cum ipse propriam reliquerit uxorem et castitatem perpetuam voverit; concupiscentia cor ejus dignitatum amore non alligabat, cum ipse in omni humilitate incosserit, omniumque peripensam propter Christum fieri voluerit; concupiscentia tandem non illum induxit ad serviendum divitiis et mammonæ iniquitatis, cum ipse cuncta mundi bona reliquerit: *ecce nos reliquimus omnia*. Tanta tandem Petri catenis ferreis ligati, fuit libertas, ut totaliter a concupiscentia servitute liber extiterit. Hortatur nos Spiritus Sanctus, ut infestos concupiscentiæ motus non sequamur: *post concupi-*

scientias tuas non eas (Eccli. 18). Hi autem homines concupiscentiæ motus sequuntur, qui his consentiunt: *post concupiscentias imus, cum illis consentimus* (Hugo 161). Et hi qui concupiscentiæ motibus consentiunt, dicuntur ejus servi, quoniam ab ea vincuntur, capiuntur et possidentur. *Qui cedit concupiscentiis atque consentit, vincitur, capitur, traditur, possidetur; a quo enim quis devictus est, huic et servus additus est* (August. c. Julian. 5, 3). O quanta multorum infelicitas, qui post concupiscentias suas vadunt, pravisque earum trahuntur illecebris! Hi plerumque se liberos arbitrantur, dum misera concupiscentiarum suarum servitute ligantur. Sanctus Petrus inter vincula, quibus ligatur, manet penitus liber a servitute concupiscentiæ, eo quod terrena bona non ambiat, verum coelestia: voluptates carnales non requirat, sed spirituales; ac tantummodo ad æternas celi dignitates, non autem ad mundi fastam anhelet. Itaque magna Petri vinculis constricti libertas, quia liber est a servitute concupiscentiæ; magna etiam est ejus libertas, *quia liber est a servitute dæmonis*.

3. Sicut hi dicuntur fideles Dei servi, qui ei in omnibus obediunt, ejusque cuncta servant præcepta, ita et dæmonis servi habentur, qui ei serviunt, ejusque parent mandatis. Dicit Deus: *declina a malo et fac bonum*; propterea si ab omni declines peccato et bonis totaliter incumbas operibus, tunc te verum Dei servum esse comprobas. Dicit dæmon, *declina a bono et fac malum*; ideo si ejus dictis obediās, devians a bono et iniquis vacando operibus, tunc dæmonis servus efficeris. O quot Satane servi in hoc mundo! Quot sunt, qui bene facere nesciunt et qui malis penitus se dedunt operibus! Hi quidem dæmonis servi numero suo Dei famulæ longe superant; pauci enim dæmonis voluntati non obsequuntur, pauci iniquo huic domino non famulantur. Sanctus Petrus in carcere inclusus se totum Deo consecrat; dæmoni nullatenus subjicitur, uni Deo servit; dæmonis absolutus domino, ipse dæmoni potius dominatur, ac propriis catenis dæmonem alligatum et captivum detinet. *Ab his catenis*, inquit sanctus Proclus, *dæmonum pravi spiritus illigati enecantur; ab his princeps hujus*

mundi captivus ducitur (Ubi sup.). Sanctus Vincentius Ferrerius ait, quod sicut Herodes Petram duabus catenis vincitum detinebat, ita et dæmon servos suos duabus catenis vincitos tenere solet: duæ autem hæc catenæ sunt longa consuetudo et mala societas. *Prima catena*, qua dæmon servos suos ligatos detinet, est inveterata consuetudo; qui enim a multo tempore jurare, blasphemare, furari, ad usuram mutare et alia peccata perpetrare assueverunt, ab his difficillime se expediunt, quia prava consuetudo est fortissima catena, qua a dæmone captivi detinentur. *Secunda catena* est mala societas, qua dæmon quoscumque homines, quantumvis innocentes, ad innumera trahit peccata, eosque ita alligatos detinet, ut nequaquam sua frangere vincula et ab ejus servitute se liberare queant. Ecce qualibus potissimum catenis servos suos dæmon vincitos teneat. Igitur sanctus Petrus, etsi catenis ferreis constrictus, malignis dæmonis catenis ligari nequivit: mala haud alligabatur consuetudine, qui infirmos curare, afflictos visitare, miracula multa facere et omnibus bonorum operum generibus vacare consueverat: prava etiam societate minime constringebatur, quia cum sanctissimis viris in terra viventibus et cum angelis in celo regnantibus conversari solebat. Cum ergo S. Petrus in carcere detrusus, non dæmonis, sed Dei servus extiterit, fatendum quod vere, quamvis catenis ferreis constrictus, magna fruerebatur libertate, seu liberaretur a servitute peccati, concupiscentiæ et dæmonis. Demum S. Petrus inter vincula, quibus ligabatur, non modo vera gauderet libertate, *magna etiam erat ejus beatitudo inter supplicia quæ patiebatur*.

III PARS.

Magna est Petri beatitudo inter supplicia quæ patitur.

Quis hæc censebit Petrum in tetro detentum carcere, infensus sibi militibus circumdatum, et proximæ morti adjudi-

candum? Quis arbitrabitur, sanctum hunc apostolum felicem inter vincula, quibus constringitur, inter supplicia quae patitur et inter funera quibus destinatur? Fateor, quod si secundum carnis et sanguinis leges de Petro judicemus, infelix et miser dicendus sit; si vero christiane et juxta Christi leges sententiam feramus, Petrus inter vincula et supplicia est beatus, ac beator 1. Herode, qui eum carceri mancipavit; 2. christianis, qui ei compatiuntur; 3. angelo, qui eum e carcere liberat.

1. Beatus et ipso Herode felicior erat Petrus in carcere detentus: nam Herodes purpura indutus et redimitus corona, quasi demonis victima ad aeternas inferni penas destinabatur; e contra vero sanctus Petrus erat victima Deo consecrata et ab ipso in aeternum coronanda. Sicut solebant antiqui, boves, arietes et alia animalia ad sacrificium destinata vittis ornare et laurbus coronare: sic Herodes, aliquando a demone sacrificandus, immolandus et in aeternum ad tartara praecipitandus indebatur splendide et coronabatur gloriose in hoc mundo. Petrus vero Herode longe felicior erat, quia per levia quae patiebatur supplicia, ad aeterna parabatur praemia, et transitoris quibus afflictabatur penis, ad perpetuas caeli delicias ordinabatur. Felicem haud dubie Herodem et infelicem Petrum censebant Judaei; cum Herodem viderent exaltatum sicut cedrum Libani, sedentem supra Judaici regni solium, divitiis affluentem, cunctisque fruente[m] deliciis, eum felicem proclamabant: *beatum dixerunt, cui haec sunt*. Et contra cum Petrum cernerent vincum, in carcere detentum, traditum viginti militibus ad custodiendum, variis affectam injuriis et ultimo supplicio damnandum, eum utique infelicem et miserum censebant. Utique falsebantur; nam infelix erat Herodes et Petrus felicissimus; infelix Herodes, quin licet regnaret in hoc mundo, a Deo tamen odio habebatur: *iniquos hodie habui*: infelix, quia licet divitiis et deliciis afflueret, interius tamen nulla fruebatur pace; *non est pax impiis*: infelix tandem, quia cum crucis Christi esset inimicus, extra paradisi viam incedebat et praecipuus ad tartara in aeternum cruciandum currebat. At Petrus erat felicissimus, quia in carcere detentus, a Deo amabatur,

visitabatur ab angelis, a caelo protegatur, interna fruebatur pace, Christi passionibus conformabatur et ad aeterna praemia parabatur. O Petrum vere felicem et ipso Herode felicior! *Petrus erat etiam felicior christianis, qui ei compatiiebantur*.

2. Cum Petrus detineretur in carcere, christiani ei compatiientes indesinenter Deum pro ipsius liberatione orabant: *oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo* (Act. 12, 5). Sanctus Vincentius Ferrerius ait, quod ita ei compatiiebantur, ut pro ipso orarent flentes: *orabant pro liberatione Petri flentes*. Flere quidem oportebat: quia privabantur capite suo, pastore et duce suo; tamen flere non debebant Petrum, quasi miserum et infelicem; miser enim non erat, imo beatus et iis qui ei compatiiebantur beator. Quod, quam verum sit, ex ipsis Christi verbis constat; nonne dixit Christus Dominus: *beati estis cum maledixerint vobis et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos?* (Matth. 5, 11). Nonne docuit divinus ille magister, beatos esse, qui propter justitiam persecutionem patiuntur? *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam* (Matth. 5, 10). Quis ad haec Petrum infelicem censebit? Vel potius, quis non eum beatum et iis qui ipsi compatiuntur, feliciorum proclamabit? iis quidem beator erat Petrus, quia pro Christo et propter justitiam dira patiebatur; ipsi vero nondum digni effecti erant, tantam, quantum ipse, pro Deo persecutionem pati. Octo beatitudines, seu octo gradus ad aeternam beatitudinem assequendam assignat Christus: *primus* gradus est, per paupertatem abjicere curam divitiarum; *secundus*, per mansuetudinem motus animi componere; *tertius*, peccata lugere; *quartus*, esurire et sitire justitiam, seu virtutum augmentum; *quintus*, misericordiae spiritualis et corporalis operibus vacare; *sextus*, cordis munditia studere; *septimus*, pacem inter omnes conciliare; *octavus*, patienter persecutiones propter Deum et justitiam pati. Plerasque ex his beatitudinibus simul cum Petro possidebant alii fideles, qui ei compatiiebantur; ad octavam et supremam nondum pervenerant; aut saltem non eam ita perfecte asse-

cuti erant ac Petrus, quia ipse in carcere duabus ligatus catenis existens, iis longe graviorem propter justitiam patiebatur persecutionem. Propierea in conspectu Dei et juxta divinam Christi doctrinam iis erat longe beator. Si ergo S. Petrus inter supplicia fuit beator fidelibus, qui ei compatiiebantur, *fuit etiam beator angelo, qui cum liberavit.*

3. Cum Petrus in carcere inter duos milites duabus catenis vinctus dormiret, venit id eum angelus de caelo, qui splendore suo totum irradiavit habitaculum, *percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens, surge velociter* (Act. 12, 7). Beatus haud dubie erat ille angelus et beatitudine caelesti fruebatur: dum enim ingrediebatur carcerem, Deum facie ad faciem contemplantur, eum amore beatifico diligebat, ac proinde non minori beatitate patiebatur, quam illi qui in caelo remanentes indesinenter vident faciem Patris aeterni; ausim tamen dicere cum S. Chrysostomo, quod Petrus in carcere extitit beator angelo, a quo fuit percussus, excitatus et liberatus: *si quis mihi diceret, inquit Chrysostomus, quid malles, an esse angelus, qui Petrum pupugit; an Petrus, qui salvus ecessit? mallem esse Petrus, propter quem venit angelus* (Ubi sup.). Quomodo autem Petrus inter vincula et supplicia beator esse poterat angelo, qui actu beatitudine fruebatur inenarrabili et aeterna? Beator erat non in se et actu, verum beator erat *in spe*, ut loquitur S. Augustinus, quia cum gravia propter Christum pateretur, ex hoc solidam habebat sperandi rationem, quod aliquando angelo hoc beato, a quo liberabatur, futurus esset ipse beator; quodque per passiones suas, altiores beatitudinis aeternae gradus sibi compararet. D. Paulus, in hoc mundo vivens, fuit in vincula conjectus et in paradisum usque ad tertium caelum raptus. Paulus in vinculis videbatur miserimus; in caelo vero haud dubie erat beatus et beatitudine sanctorum, saltem transsemiter, fruebatur. Nihilominus, si fidem adhibeamus Chrysostomo, sanctus Paulus beator fuit inter vincula, quam cum raptus est in paradisum et usque ad tertium caelum sublimatus: *non tam beatum existimo Paulum quod raptus sit in paradisum, quam quod conjectus sit in carcerem. Non tam eum*

censeo beatum, quod raptus sit in tertium caelum, quam eum censeo beatum propter vincula (Ubi sup.). Similiter dicamus de Petro, quod ipse catenis constrictus et in carcere inclusus beator fuit angelo, qui divinam essentiam contemplantur facie ad faciem et qui paradisum inhabitare solebat. Quare Petro in vinculis existenti dicamus: *beatus es Simon Barjona* (Matt. 16); beatus sane es et ipsis angelis beator. Ecce quanta fuerit gloria, quanta libertas, quanta beatitudo Petri in carcere degentis et vinculis constricti. Contemplamur exitum hanc gloriam, ad quam inter vincula et per vincula evehitur; demicemur sanctam et plenam hanc libertatem, qua in sua captivitate et dum catenis ferreis constringitur, perfecte fruitur; atque in primis ejus ambiaus beatitudinem: beatus est sanctus ille apostolus, cum pro Christo patitur; optemus et nos gravia cum ipso propter Christum perpeti; sanctus Petrus, sicut et alter Paulus, gaudebat, cum pro Christo patiebatur: *placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus*. Gaudebat, quia in ipsis tribulationibus aeternam praegustabat beatitudinem et per penas quas patiebatur, majora semper sibi comparabat in caelo gaudia: gaudeamus pariter et nos in tribulationibus nostris, semperque graviora pro Christo pati optemus, ut inde aliquando beatores in caelo fieri valeamus. Si graves adveniant morbi, in his gaudeamus; si superveniant inimici, qui nos persequantur, eos diligamus; si temporalium bonorum jacturam faciamus, Deum benedicamus: optemus tandem semper plura et majora pro Christo perpeti in hoc mundo: ac morbos, injurias, persecutiones patiamur cum Petro, ut cum illo beari mereamur in caelo. Amen.

IN FESTO SANCTÆ MARÆ ANGELORUM

CONCIO PRIMA.

A Domino factum est istud (Psalm. 117).

Munus aliquod unum et idem in se ipso aliud et aliud esse videtur, cum a rege offertur vel a viro rustico dono accipitur; in manu enim regis quasi augetur et pretiosus evadit; semperque pluris fit, cum a regia, quam cum a rustica et ignobili manu procedit. Sicut peraximitæ sanctitatis viri res etiam profanas contactu suo sanctificant, ita et principes numeribus et donis, quæ ab eorum oriuntur manibus, aliquam magnitudinis characterem imprimunt, quo pretiosiora et hominibus longe acceptabiliora redduntur, quam si a rusticis et plebeis tribuerentur. Indulgentiæ omnes, quibus in Ecclesia fruimur, dona quidem pretiosissima sunt in se, cum ex Christi et sanctorum satisfactionibus coalescant; quid vero præ aliis nobiliter et sublimius in indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum cernitur, utpote quod a Christi Domini manu immediate procedat: *a Domino factum est istud*. Summus Pontifex auctoritate a Deo accepta indulgentias concedere etiam plenarias et perpetuas non secus ac ista; hoc autem præ cæteris præclarum et speciale habet indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum, quod non solum a Christi in terris Vicario, et a servo servorum Dei, verum ab ipso Christo Domino immediate manserit. Eum a Christo humiliter petit sanctus Franciscus, eamque mediante Dei Genitricis intercessionem obtinuit; ejusdem et nos Dei Genitricis auxilium imploremus, ut dignum de tanta indulgentiâ sermonem instituere valeamus. Ave.

Ut firmiter et perfecte aliqua stabiliatur indulgentia, a persona auctoritatem habente concedi debet; si autem de ejus valore aliquod insurgat dubium, eam confirmari necesse est; et tandem ut eam quisque lucrari possit, publici eam juris fieri et

rite publicari oportet. Certum est quod summus Pontifex potestate a Christo accepta indulgentias quaslibet concedere, confirmare et publicare soleat; at indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum non ab homine solum, ab ipso Deo immediate data, confirmata et publicata noscitur. Dedit quidem Christus summo Pontifici potestatem ligandi et solvendi quodcumque voluerit: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cælis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cælis*; tamen in ista indulgentiâ aliquid Christus sibi reservasse videtur; in terris enim apparuit, ut illam concederet; et licet sanctum Franciscum ad summum Pontificem delegaverit, ut ab eo hanc indulgentiam dari, confirmari et publicari peteret, eam nihilominus Christus per seipsum dedit, et confirmavit, et publicavit. Indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum 1. a Christo data est; 2. a Christo confirmata est; 3. a Christo publicata est. Eam tres hujus orationis partes, quibus hanc indulgentiam a Deo esse constat; *a Domino factum est istud*.

I PARS.

Indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum a Christo data est.

Quamquam omnes totius orbis Ecclesias summopere veneraretur Pater Seraphicus, Ecclesiam tamen portuinculæ, seu sanctæ Mariæ angelorum, quæ ab Assisio non longe distat, præcipuo studio singularique religione semper coluit; *tum* quia beatissimæ Virgini erat dedicata; *tum* quia in ea suavissimi angelorum concentus sæpe audiebantur; *tum* quia in ea Pater sanctus ex Dei ordinatione Ordinem suum erat inchoaturus. In hac autem Ecclesia Christus visibiliter apparuit, ac indulgentiam plenariam et perpetuam dedit 1. *ut mercedem zeli* quo ardebat Franciscus; 2. *ut signum amoris sui* erga peccatores; 3. *ut monumentum suæ liberalitatis* erga Ecclesiam.

1. Sanctissimo salutis animarum zelo ardebat Pater Seraphicus; cor ejus quasi fornax accensa videbatur, ex qua sacri

IN FESTO SANCTÆ MARÆ ANGELORUM

CONCIO PRIMA.

A Domino factum est istud (Psalm. 117).

Munus aliquod unum et idem in se ipso aliud et aliud esse videtur, cum a rege offertur vel a viro rustico dono accipitur; in manu enim regis quasi augetur et pretiosus evadit; semperque pluris fit, cum a regia, quam cum a rustica et ignobili manu procedit. Sicut peraximè sanctitatis viri res etiam profanas contactu suo sanctificant, ita et principes numeribus et donis, quæ ab eorum oriuntur manibus, aliquam magnitudinis characterem imprimunt, quo pretiosiora et hominibus longe acceptabiliora redduntur, quam si a rusticis et plebeis tribuerentur. Indulgentiæ omnes, quibus in Ecclesia fruimur, dona quidem pretiosissima sunt in se, cum ex Christi et sanctorum satisfactionibus coalescant; quid vero præ aliis nobiliter et sublimius in indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum cernitur, utpote quod a Christi Domini manu immediate procedat: *a Domino factum est istud*. Summus Pontifex auctoritate a Deo accepta indulgentias concedere etiam plenarias et perpetuas non secus ac ista; hoc autem præ cæteris præclarum et speciale habet indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum, quod non solum a Christi in terris Vicario, et a servo servorum Dei, verum ab ipso Christo Domino immediate manserit. Eum a Christo humiliter petit sanctus Franciscus, eamque mediante Dei Genitricis intercessionem obtinuit; ejusdem et nos Dei Genitricis auxilium imploremus, ut dignum de tanta indulgentiâ sermonem instituere valeamus. *Ave*.

Ut firmiter et perfecte aliqua stabiliatur indulgentia, a persona auctoritatem habente concedi debet; si autem de ejus valore aliquod insurgat dubium, eam confirmari necesse est; et tandem ut eam quisque lucrari possit, publici eam juris fieri et

rite publicari oportet. Certum est quod summus Pontifex potestate a Christo accepta indulgentias quaslibet concedere, confirmare et publicare soleat; at indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum non ab homine solum, ab ipso Deo immediate data, confirmata et publicata noscitur. Dedit quidem Christus summo Pontifici potestatem ligandi et solvendi quodcumque voluerit: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis*; tamen in ista indulgentiâ aliquid Christus sibi reservasse videtur; in terris enim apparuit, ut illam concederet; et licet sanctum Franciscum ad summum Pontificem delegaverit, ut ab eo hanc indulgentiam dari, confirmari et publicari peteret, eam nihilominus Christus per seipsum dedit, et confirmavit, et publicavit. Indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum 1. a Christo data est; 2. a Christo confirmata est; 3. a Christo publicata est. Eam tres hujus orationis partes, quibus hanc indulgentiam a Deo esse constat; *a Domino factum est istud*.

I PARS.

Indulgentiâ sanctæ Mariæ angelorum a Christo data est.

Quamquam omnes totius orbis Ecclesias summopere veneraretur Pater Seraphicus, Ecclesiam tamen portuinculæ, seu sanctæ Mariæ angelorum, quæ ab Assisio non longe distat, præcipuo studio singularique religione semper coluit; *tum* quia beatissimæ Virgini erat dedicata; *tum* quia in ea suavissimi angelorum concentus sæpe audiebantur; *tum* quia in ea Pater sanctus ex Dei ordinatione Ordinem suum erat inchoaturus. In hac autem Ecclesia Christus visibiliter apparuit, ac indulgentiam plenariam et perpetuam dedit 1. *ut mercedem zeli* quo ardebat Franciscus; 2. *ut signum amoris sui* erga peccatores; 3. *ut monumentum suæ liberalitatis* erga Ecclesiam.

1. Sanctissimo salutis animarum zelo ardebat Pater Seraphicus; cor ejus quasi fornax accensa videbatur, ex qua sacri

illius zeli scintilla indesinenter prodibant; nec unius dumtaxat, verum omnium animarum salutem zelabat et summo opere desiderabat: *fervidum habebat zelum ad salutem omnium salcedorum* (D. Bon., c. 9 *legend.*). Non defuere sancti, quorum zelus intra unius diocesis, vel unius provincie, imo et unius loci particularis terminos clauderetur; Seraphici Francisci zelus nullum agnoscebat terminum, quia ad omnes mundi partes, se ad omnes animas protendebatur. Et idem in ipso nascentis Ordinis sui primordio, convocatis fratribus, eos in quatuor partes ad modum crucis ordinavit; dixitque illis qui ex una parte erant: ite vos ad orientales plagas; dixit aliis nonnullis, qui ex altera parte stabant: pergitis vos versus Occidentem; alios vero versus Meridiem, et alios versus Septentrionem delegavit, precipiens eis, ut undequaque predicarent, et animarum saluti sedulo vacarent. O mirabilem sancti Francisci zelum! Quem Christus approbavit et gloriose premiavit, annuens votis ejus, dansque ei indulgentiam plenariam et perpetuam in gratiam peccatorum, quorum salutem zelabat Pater Seraphicus. Assertit D. Paulus, et certo certius constat, quod in celo *unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem* (1 Cor. 3, 8); interdum vero et sepiissime etiam in hoc mundo dat Deus hominibus mercedem laboribus et virtutibus eorum debitam. Taceo innumeros, quos in hac etiam vita Deus premiavit, ut de solo Patre Seraphico loquar; hic etenim ardentissimo succensus zelo per se et per fratres suos strenue pro animarum salute laboravit; Deus autem ut mercedem zeli et laborum ejus tribueret, votis ipsius annuit, eique quod optavit et petiit, libere concessit. Petiit enim a Christo Franciscus, ut plenariam et perpetuam indulgentiam concederet omnibus, qui debite facta peccatorum confessione, Ecclesiam sanctae Mariae angelorum certa quadam anni die ingroderentur; Christus autem, ut premiaret zelum animarum quo ardebat Pater Seraphicus, ei hanc indulgentiam libere concessit. Unde hanc indulgentiam summus Pontifex Martinus IV *justam vocavit*, quia scilicet illam concessit Christus ut mercedem, quam aliqua cum justitia Francisci debere

videbatur. Cum autem Christus hanc indulgentiam delegerit in mercedem zeli quo ardebat Franciscus, *eam etiam dedit in signum amoris sui erga peccatores.*

2. Lazarum, Magdalene fratrem, diligebat Christus, sumque erga illum tunc specialius manifestavit amorem, cum eum suscitare voluit. Tunc enim videntes Judaei, quod fletet Christus, atque ad illum a mortuis excitandum se aptaret, dixerunt: *ecce quomodo amabat eum* (Joan. 11, 36). Magnus quidem Christus erga hunc mortuum amor fuit; majus tamen hodie erga omnes homines per peccatum mortuos, amoris sui dat testimonium, cum eis omnibus indulgentiam concedat, qua mediante, a peccatis suscitari, necnon a tetris criminum suorum vinculis solvi possunt. Mirabile amoris testimonium peccatoribus Christus dederat, cum pro his incarnari, nasci ac naturae humanae infirmitatibus subijci voluit; ineffabile etiam charitatis suae signum eis exhibuit, cum pro his pati, crucifigi et mori dignatus est; incomprehensibile tandem eis divini amoris sui testimonium praebuit, cum ad Patrem iturus, in hoc mundo sub speciebus Eucharisticis remansit, ut his esset in cibum. Hodie descendit de caelis et in Ecclesia sanctae Mariae angelorum visibiliter apparet, novum et insolitum amoris sui signum peccatoribus praebet; indulgentiam scilicet sanctae Mariae angelorum, qua mundari, ac ab omnibus penis quas pro peccatis merentur, liberari valeant. Cum Moyses pasceret gregem suum in deserto, rubum vidit, qui semper ardebat et igne nunquam assumebatur: *videbat, quod rubus arderet et non combureretur* (Exod. 3, 2). Attonitus Moyses, ac a tanto prodigio quasi suspensus haerens, dixit: *cadam et video visionem hanc magnam; quare non comburatur rubus.* Appropinquans autem Moyses, audivit Dominum de medio rubi loquentem, ac dicentem, se de coelo descendisse, ut populum sub dira Aegyptiorum tyrannide ingemiscentem liberaret: *vidi afflictionem populi mei in Aegypto; descendi, ut liberem eum.* O portentosum Dei erga Israelitas amorem! Cui similem cunctis peccatoribus hodie exhibet Christus; ipse etenim de coelo sancto suo sub diaboli tyrannide gementes in terris peccatores videns, ad Ecclesiam sanctae Ma-

riæ angelorum descendit (1), ibique in speciale amoris sui signum indulgentiam plenariam, qua a dæmonis servitute liberari valeant, eis libenter concedit. Itaque hanc indulgentiam dedit Christus in signum amoris sui erga peccatores: *eam etiam dedit in monumentum suæ liberalitatis erga universam Ecclesiam.*

3. Christus in cælum ascendens, duos in Ecclesia pretiosissimos reliquit thesauros; *primus* est sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum; quo thesauro nihil ditius, nihilque pretiosius haberi potest, cum in eo Christi corpus, sanguinem, animam et divinitatem esse definiert sanctum Concilium Tridentinum. *Secundus* est thesaurus indulgentiarum, quem Petro et successoribus ejus dispensandum reliquisse docent sacri Canones: *thesaurum, quem suo sanguine acquisiit, per beatum Petrum, ejusque successores commisit salubriter fidelibus dispensandum* (Clem. 6 in extr. *Unigenitus*). Iste thesaurus infinitus est, utpote coalescens sive ex finitis sanctorum, sive præcipue ex infinitis Christi satisfactionibus; hujus autem thesauri clavem Petro et successoribus ejus Christus reliquit. Jamvero o rem mirabilem! Christus hodie de cælo in Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum descendit et sumpta illius thesauri clave ut erga Ecclesiam se liberalem exhibeat, illum aperit et indulgentiam plenariam omnibus qui in hanc Ecclesiam certa qua-

(1) Utrum voce corporaliter descenderit Christus, ac in propria specie apparuerit B. Francisco, an tantum in visione, scilicet aliquam snipsum formam illius oculis exhibendo, non satis constat. Corporaliter quandoque descendit in terram ex aliquo dispensatione, ut loquitur D. Thomas (3, 37, 6), ut se ostenderet alicui specialiter, sicut Paulo. Et ne quis credat hoc factum fuisse, non Christo ibi corporaliter presente sed aliquantulum apparente, contrarium apparet per hoc quod ipse Apostolus dicit (1 Cor. 15) ad confirmandam resurrectionis fidem: *Necessitate omnium, tanquam abortivo, visus est et mihi.* Quis quidem visio veritatem resurrectionis non probaret, nisi ipsam verum Christi corpus visum fuisset ab eo. Communiter tamen sentiunt doctores non nisi perraro fieri hujusmodi corporales apparitiones Christi; et fortasse D. Paulo tantum hoc modo apparuisse merito censetur, propter ejus extraordinariam vocationem in Gentium Doctorem et lamen orbis terrarum. Si quis tamen et B. Franciscum, propter ejus maximam cum Christo conformitatem, eadem visione Christi corporali donatum crederet, hæud abutemur. N. E.

dam cujuslibet anni die intrabunt, libenter concedit. Dum in terris versaretur Christus, thesaurum hunc aperuit, ut Magdalene, paralytico, latroni, mulieri adulteræ et aliis quibusdam veniam et indulgentiam concederet; hodie ut erga universam Ecclesiam se liberalem præbeat, thesaurum hunc aperit, ac plenariam et perpetuam indulgentiam tribuit omnibus, qui peracta peccatorum confessione in hanc Ecclesiam determinata quadam cujuslibet anni die intraverint. O admirandam Christi liberalitatem erga Ecclesiam suam! *Amor*, inquit sanctus Dionysius, *non permisit Deum sterilem in se manere* (de *divin.*, 4). Et revera mox ut a Patre aeterno processit Filius, amor eos steriles in se manere non permisit; illos ad producendum Spiritum Sanctum compulsi (1). Eoque producto, licet fieri non posset, ut alia divina persona produceretur, amor tres divinas personas steriles remanere minime passus, eas ad productionem ad extra movit; nulla enim creatura prodiit, in qua amoris divini characteres non eluceant, quæque quasi ex infinito Dei amore non procedat. Hic autem Dei amor sterilis certe non fuit erga Ecclesiam, erga quam se maxime beneficium et liberalem exhibuit. Christus enim dedit seipsum, sua Sacramenta, sua merita, exempla sua, ac insignem indulgentiarum thesaurum, quem hodie solemniter aperit, ut toti Ecclesie beneficiat, utque indulgentiam plenariam et perpetuam, ab omnibus fidelibus lucrandam concedat. Quis non miretur tantam indulgentiam, quæ vere a Domino procedit; cum eam dederit Christus, *ut mercedem zeli quo ardebat Franciscus, ut signum amoris sui erga peccatores, et ut monumentum suæ liberalitatis erga Ecclesiam.* Itaque hæc indulgentia largiente Domino habetur; eadem a Domino etiam venit, quia Deus illam confirmavit: *a Domino factum est istud.*

(1) Etsi quoad rem nil in his verbis habeatur absolum a fide, videntur tamen hujusmodi locutiones minus proprie eo quod ideam exhibent ejusdem successione in Filii generatione et productione Spiritus Sancti; ideo caute adhibende. N. E.

II PARS.

Indulgentia sanctæ Mariæ angelorum a Christo confirmata est.

Isrælitæ monuit Moyses, quod si peccatis suis Deum ad iracundiam provocarent, cito perituri essent. Quod ut verum esse probaret et confirmaret, testes adduxit cælum et terram: *testes in cœlo hodie cælum et terram, cito perituros vos esse* (Deut. 4, 26). Hodie Christus, ut indulgentiam sanctæ Mariæ angelorum veram esse confirmet, non solum cælum et terram, verum et infernum in testem adducit ac utitur 1. *testimonio cæli*, ut hanc indulgentiam Francisco confirmet; 2. *testimonio terre*, ut eam confirmet summo Pontifici; 3. *testimonio inferni*, ut eam confirmet omnibus hominibus.

1. Cæli testimonium sepe adhibuit Deus ad confirmandas veritates, quas hominibus credendas proposuit; cum enim legem dedit Moysi, magna in cælo audita sunt tonitrua, quæ, quasi *vox Domini in magnificentia*, hanc legem sanctam, justam et divinam esse assererant. Cum Pater æternus Christus Filium suum esse, probare et confirmare voluit, cæli ministerio usus legitur; insolita enim quedam vox audita est in cælo, cum Patris æterni Filium esse asseverans: *et ecce vox de cælis, dicens: hic est filius meus dilectus* (Matth. 3, 27). Cum Evangelicam legem authentico testimonio Deus propalare voluit, *factus est de cælo sonus*. Hodie, ut Christus Franciscum de veritate indulgentiæ quam ei concessit certiore faciat, majus quoddam de cælo adducere videtur testimonium; non enim per vehementes quosdam sonos, non per voces in aère auditas, nec per formidanda tonitrua, atvero per seipsum, per Mariam et angelos de cælo descendentes, Patrem Seraphicum de veritate indulgentiæ ipsi concessæ certum reddit. Si solus Christus de cælo descendisset, forsân Franciscus se illum timuisset, et cum apostolis forte dixisset apostolicus ille

vir: *phantasma est* (Matth. 12, 26). E converso cum videt Christum semel et iterum de cælo ad Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum descendentem; cum audit Mariam intercedentem, ac præfatam indulgentiam a Christo obtinentem; cum videt et audit cœlestes spiritus ob tam insigne acceptum beneficium ipsi congratulantes; nullus de veritate hujus indulgentiæ remanet dubitandi locus; tollitur omnis quæ oriri posset suspitio, et Franciscus ita de hujus indulgentiæ veritate confirmatur, ut bullas ipsi a summo Pontifice ad ejus confirmationem oblatas recipere humiliter recuset, dicens: mihi sufficiunt Christus, Maria et angeli: mihi sufficit testimonium quod a cælo habeo. In incarnationis mysterio Christus *inclinauit cœlos et descendit* (Ps. 17, 11), ut ab hominibus videretur et cum iis conversaretur: *in terris visus est, et cum hominibus conversatus est* (Baruch. 3, 38). Post resurrectionem autem hominum conspectui se subdixit et ad cælum ascendit, ubi eum sancti et angeli facie ad faciem contemplantur, semperque magis et magis illum videre peroptant: *in quem desiderant angeli conspiciere*. Hac die novo et portentoso miraculo, Christus iterum *inclinauit cœlos et descendit*; orbis illos cœlestes quasi inclinauit Salvator, et in Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum descendit, ubi cum Francisco familiariter conversatus est. Sicut enim de Adamo, dum primævum innocentie statum servavit, asserit sanctus Gregorius, quod *anticipata felicitate, lumine gloriæ fruebatur et adhuc vivus videbat Dominum, cujus aspectum dicere angeli sustinere possunt*, ita et Franciscus, anticipata quadam felicitate, Christum Dominum lumine gloriæ radiantem in Ecclesia portinaculæ vidit; et audivit in conspectu beate Virginis Mariæ et angelorum loquentem ac profatam indulgentiam sibi concedentem; propterea de ejus veritate et de ejus valore, ac de futura ejus promulgatione ita certioratur et convincitur Pater Seraphicus, ut bullas pontificias non requirat; et testimonium de cælo sibi sufficere asserat. Christus ergo utitur *cæli* testimonio, ut hanc indulgentiam Francisco confirmet; utitur etiam *terre* testimonio, *ut eam confirmet summo Pontifici.*

2. Non satis erat, de hujus indulgentiæ auctore certum fieri beatum Franciscum; insuper aliquod requirebatur testimonium, quo eam a Christo esse datam summo Pontifici constaret. Sicut autem ad eam confirmandam Francisco *cæli* testimonium accessit; ita et ad testificandum summo Pontifici, eam a Christo esse datam, *terre* testimonium assumitur, quæ acerbioris hiemis tempore fecundatur, et præclaras rosas ad probandam hujus indulgentiæ certitudinem summo Pontifici deferendas miraculose producit. Bis Christus simul cum Maria et angelis in Ecclesia portuiculae visus est. Prima vice Patri Seraphico indulgentiam concessit, eumque ad hujus indulgentiæ confirmationem obtinendam, summo Pontifici delegavit. Altera vice, determinavit Christus tempus lucranda illius indulgentiæ, nempe a vespere primæ ad vespere secundæ diei Augusti; ut autem summus Pontifex de veritate hujus indulgentiæ et de tempore ad illam lucrandam assignato nullatenus dubitaret, subito miraculose illic apparuerunt rosæ, præcipitque Francisco Christus, ut summum Pontificem adiret, eique in testimonium eorum quæ peracta erant, aliquas ex his rosis deferret: *defer in testimonium de rosis albis et rubris* (Wading, tom. 1). Ad supremum Ecclesiæ moderatorem properavit Pater Seraphicus, ac manifestata ei Christi Salvatoris voluntate, aliquas in confirmationem eorum quæ dicebat, ei rosas obtulit; quas cum vidit Pontifex, earum pulchritudinem admirans, de his quæ assererat Franciscus plane convictus dixit: *credimus, credimus, quod verum est testimonium vestrum*. Visis vernantibus et suavissime olientibus his rosis, quasi extra se raptus clamat Pontifex; o quales rosas in mense januario mihi offert Franciscus! hæ rosæ non nisi a Deo miraculose prodire; et licet nullum aliud mihi afferretur testimonium, facile mihi suaderem verissima esse, quæ de hac indulgentia Franciscus et socii ejus referunt: *credimus, quod verum est testimonium vestrum*. En quomodo Christus utatur terre testimonio, ut hanc indulgentiam confirmet summo Pontifici; videamus eum uti inferni testimonio, ut illam omnibus hominibus confirmet.

3. Hanc indulgentiam non unus dumtaxat, verum plurimi approbarunt et confirmarunt summi Pontifices, ut Honorius III, Alexander IV, Bonifacius VIII, Clemens V, Joannes XXII, et alii nonnulli. Quorum aliqui exquisitis eam laudibus extollunt, ut Martinus IV; alii eam omnibus domibus fratrum tam primi, quam tertii Ordinis omnibus, ut Sixtus IV; et alii eam anno Jubilæi simul cum aliis indulgentiis cessare nolunt, ut Urbanus VIII, qui cum pro anno Jubilæi 1624 celebrando omnes alias ubique indulgentias suspenderit, hanc ipse dato diplomate intactam esse declaravit, nec illam in verbo romani Pontificis comprehendi voluit. Etsi vero pluribus summorum Pontificum testimoniis hæc indulgentia fuerit confirmata, ad eam tamen plenius coram hominibus confirmandam, inferni insuper testimonium Christus adhibuit, dum ad testificandam hujus indulgentiæ veritatem ipsos demones compulsi, qui in corporibus quorundam hominum ab iis possessorum existentes, non semel confessi sunt, verisimam et efficacissimam esse hanc indulgentiam, cujus virtute multi peccatores justificabantur, et ab inferni faucibus ad celestes thronos evehebantur. Perbelle dixit Erasmus, *nullum gratius testimonium, quam inimici de inimico* (Wading, ad ann. 1127, n. 17). Cum enim aliquis ex inimicis nostris aliquid fatetur, quod ad nostri gloriam et ejus dedecus vergit, ejus sane testimonium gravissimum censetur et irrefragabile, nemo enim libenter ad inimici sui gloriam, et sui ipsius detrimentum loquitur. Indulgentiam autem sanctæ Mariæ angelorum pertinet quidem ad Dei gloriam, ut patet; prodest etiam in demonum detrimentum, cum ejus virtute innumera ab eorum uagibus arripiantur animæ; ideo cum indulgentiæ hujus veritatem et virtutem fateantur demones, eorum testimonium verum esse nullus inficiabitur. Ecce quomodo cœli, terræ et inferni testimonio hanc indulgentiam Christus confirmavit: *postremo hæc indulgentia fuit etiam a Christo publicata*.

III PARS.

*Indulgentia S. Mariæ angelorum a Christo
fuit publicata.*

Indulgentiam sanctæ Mariæ angelorum Christus quidem dedit et confirmavit; eam pariter publicavit in Ecclesia portuiculae, in urbe Assisio, et in cordibus fidelium: 1. in Ecclesia portuiculae, ministerio angelorum; 2. in urbe Assisio, ministerio episcoporum; 3. in cordibus fidelium, ministerio gratiæ suæ.

1. Indulgentias, quæ a summis Pontificibus conceduntur, publicare solent nonnulli prælati, vel alii homines ad hoc delegati; jamvero ad publicandam indulgentiam portuiculae angelos Deus vocat et delegat. Postquam enim Christus hanc indulgentiam concessit, ac ejus lucranda tempus designavit, audita est in Ecclesia portuiculae vox angelorum multorum, summa cum melodia canentium hymnum: *Te Deum laudamus*; tum in gratiarum actionem tanti beneficii hominibus impartiti, tum etiam ad publicandam in hac Ecclesia, et notificandam hominibus hanc indulgentiam, quam Christus in gratiam hominum peccatorum largiri dignabatur. Cœlestem hunc concentum audit Pater Seraphicus; eum audiunt et nonnulli ex ejus fratribus; qui attoniti, Deum laudant et glorificant, eo quod in Ecclesia portuiculae hanc ipsi indulgentiam annunciare, et publicare dignetur. Cum mente revolvo mirabilia, quæ hodie in Ecclesia portuiculae fiunt, mihi in mentem veniunt, quæ Christo nascente, in Bethlehemitico diversorio contigerunt. In hoc diversorio cernebatur Christus, et in Ecclesia portuiculae idem hodie Christus videtur; in diversorio erat Mater Christi Maria, quæ et in Ecclesia portuiculae cernitur; in diversorio apparet Christus, ut totum genus humanum redimat; et ad Ecclesiam portuiculae venit Christus, ut indulgentiam ad omnium salutem largiatur: dum tandem Christus jacet in Bethlehemitico diversorio, canunt angeli hymnum: *gloria in altissimis Deo*, ut

Verbi divini incarnationem hominibus annunciet; et in Ecclesia portuiculae hymnum, *Te Deum laudamus*, canunt angeli, ut in favorem fidelium a Christo datam indulgentiam annunciet et publicent. Indulgentia ergo sanctæ Mariæ angelorum a Christo publicatur in Ecclesia portuiculae ministerio angelorum; eadem a Christo ipso publicatur in urbe Assisio ministerio episcoporum.

2. Scimus scripsisse summum Pontificem episcopis Assisiatensi, Tudertino, Perusino, Spoletano, Freginatensi, et aliis quibusdam, ut a Christo concessam indulgentiam in Ecclesia portuiculae prope Assisium solemniter publicarent; et ipsi licenter annuentes illam ex Christi ordinatione civibus Assisiatensibus publicarent. Eam enim ad decennium solum valituram publicare volebant pontifices; verum Christo sic disponente, cum hæc verba proferre vellent, ad decennium, dicebant semper: *in perpetuum* (Wadding. tom. 2). Nunc unus et nunc alter surgebat, ut eam ad decennium publicaret, et quilibet audiebatur miraculose hæc verba pronuncians: *in perpetuum*. Unde fateri licet, quod ipsi tunc non loquerentur, sed Christus per eorum ora: *non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis* (Matt. 10). Non loquebantur ipsi prout loqui volebant; loquebantur prout Christus eos loqui præcipiebat: volebant ipsi indulgentiam ad decennium solum valituram annunciare: et illis verba suggestit Christus, ut eam in perpetuum valituram semper publicarent. Inter varia, quæ Christus operatus est miracula, adverte, quod mutos loqui, et apostolos variis linguis loqui fecerit. Mutos loqui fecit Christus: et surdos fecit audire, et mutos loqui (Marc. 7, 17). Apostolos etiam variis linguis loqui fecit: *coperunt loqui variis linguis* (Act. 2, 4). Hodie Christus nove et stupendo miraculo homines loqui facit aliter, quam ipsi velint. Volebant enim Episcopi, ad publicandam indulgentiam portuiculae congregati, eam publicare ad tempus solum aliquod valituram, et illos Christus ad illam plenariam et perpetuam publicandam miraculose compellit. Igitur Christus hanc indulgentiam in Assisiatensi solo publicat ministerio Episcoporum: eam etiam in cordibus fidelium publicat ministerio gratiæ suæ.

3. Sicut homines externis vocibus, ita et Deus gratia, necnon internis illustrationibus suam sepe manifestat voluntatem: ad aures enim loquuntur homines, et Deus ad corda. Ad hominum corda olim locutus est Deus, cum legem suam servare iis suasit: *lex mea in corde eorum* (Isa. 51): et item ad corda hominum Deus hodie loquitur, cum iis sanctæ Mariæ angelorum indulgentiam notam facit, ac eos ad illam lucrandam allicit. Non de aliquibus solummodo loquor, quibus revelatione divina constitit hujus indulgentiæ magnitudo; interrogate innumeros, qui a tempore concessionis ejus ex omnibus mundi partibus ad illam lucrandam Assisium properant: interrogate sexaginta mille peregrinos, qui hujus indulgentiæ lucrandæ causa singulis annis ad Ecclesiam portuuncolæ convenire solent: eos rogate, ut dicant, a quo hujus indulgentiæ magnitudinem noverint, et a quo ad illam lucrandam moveantur. Respondent haud dubie, quod non a solis hominibus edoceantur verum a Dei gratia, ac ab illustratione quadam interna, qua ad tantam indulgentiam lucrandam se agnoscunt excitatos: respondunt certe, digitum Dei esse hic, Deumque hanc indulgentiam in cordibus eorum publicasse, et eos ad illam lucrandam quasi manu duxisse. Hoc haud dubie novit supremus Ecclesiæ moderator Innocentius XII nunc vivens et regnans: qui ad augendam fovendamque populi pietatem, apostolico diplomate dato Romæ apud sanctam Mariam Majorem, die 18 augusti 1695, concedit indulgentiam plenariam omnibus utriusque sexus fidelibus, qui Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum vere penitentes et confessi, ac sacra communione refecti, in quocunque anni die devote visitaverint, ibique oraverint juxta mentem Pontificis. Non hortabor vos ut Assisium, hanc indulgentiam lucraturi vos conferatis; tamen cum per extensionem, eam hodie in Ecclesiis nostris lucrari quisque possit, ægre fero, quod vel unicus fidelis eam lucrari negligat. O peccatores! quid proderit vobis tanta indulgentia, si de ea lucranda non curetis? certe non solum non proderit, imo oberit, et forte majoris erit occasio damnationis. Deus enim inde sumet occasionem ad graviora supplicia condemnandi eos, qui tanti beneficii fructum sibi applicare negli-

gunt. Ad bidendum ex aqua gratiæ omnes invitat Christus: *si quis sitit, veniat ad me, et bibat* (Joan. 7. 37). Indulgentia autem sanctæ Mariæ angelorum est fons aquæ salientis in vitam æternam; est fons gratiarum uberissimus et saluberrimus, quem Christus omnibus aperit, omnesque vocat ad bibendum ex hac aqua: *omnes sitientes, venite ad aquas* (Isaia 55). Nullum Christus ab hoc beneficio excludit; ipse vult, ut omnes ex hac aqua bibant, et hanc Indulgentiam lucraturi etiamsi aurum et argentum pauperibus distribuendum non habeant: *omnes sitientes venite ad aquas, et qui non habebitis argentum, propérate*; quapropter qui eam non lucrantur, veluti ingrati et desides punientur; tantumque beneficium eis majoris damnationis occasio fiet. Propérate ergo, propérate ad hanc piscinam, quæ omnibus aperitur; propérate ad visitandam aliquam Ordinis fratrum minorum Ecclesiam; propérate per cordis dolorem et oris confessionem, ut hanc indulgentiam lucrari valeatis. Ab aliis indulgentiis lucrandis se excusant nonnulli, quia argentum in elemosynas et alios pios usus erogandum non habent; ad istam vero lucrandam non requiritur pecunia pauperibus distribuenda, vel aliis piis usibus insumenda: ideo *qui non habetis argentum, propérate*. Alii ab indulgentiis lucrandis se excusant, quia iniqui, jejunare, et alia opera satisfactoria facere nequeunt; ad istam lucrandam non dura requiruntur jejunia, non peregrinationes ad loca semotissima; requiritur solummodo ut quisque ætuum doloris eliciat, peccata debite confiteatur, et aliquam ex Ecclesiis Ordinis minorum visitet; quo certe nil facilius. Propérate ergo, ut tantam lucremini indulgentiam, et ea mediante, æternam beatitudinem obtineatis. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Pater, dimitte illis (Luc. 23, 34).

An putatis, auditores ornatissimi, quod Christum in cruce pendentem, et pradieta verba proferentem modo proponere intendam? Minime sane hæc mea mens, non mea hæc intentio: non enim Christum Redemptorem in crucis patibulo orantem, invero perfectum Christi imitorem Franciscum, zelo salutis animarum summo opere succensum intueor: eum orantem, lacrymantem, ac veniam pro peccatoribus enixe petentem inspicio, cumque in publico hoc consensu proponere volo magno spiritus fervore postulante, ut miseris peccatoribus gratia et venia concedatur. Carnis illecebras nequaquam petit Pater Seraphicus: non terrenas facultates, nec altiores Ecclesie dignitates ambit: non rogat, ut victui suo tribuantur superflua et delicata: non postulat, ut a corpore suo infirmitates expellantur, nec ut anima sua spiritualibus et celestibus repleatur consolationibus. Hodie petit solummodo, ut peccatoribus ignoscatur, utque venia, indulgentia, et gratia illis concedatur. Pro peccatoribus gratiam petiturus Pater Seraphicus, ad varia se sistit tribunalia: nunc enim Patris æterni in celo regnantis, nunc Christi in Ecclesia portuiculae apparentis, nunc summi Pontificis in Ecclesia presidentis tribunal adit: et ubique ut peccatoribus dimittatur, postulat: ubique clamat: *Pater, dimitte illis*. Audiamus et contemplemur patrem Seraphicum, gratiam et indulgentiam pro peccatoribus summo affectu petentem. *Ave*.

Tres habentur omnium hominum patres: quorum unus est pater in ordine creationis, alius est pater in ordine redemptionis, et alius est pater in ordine sanctificationis: *pater in ordine creationis* est Pater æternus, cui specialiter creationis mundi opus tribui solet: *pater in ordine redemptionis* est Christus, cujus pretioso sanguine redempti et liberati sumus: *pater*

in ordine sanctificationis est non solum Spiritus Sanctus, cujus gratia, sanctificamur, verum etiam summus Pontifex, cui potestatem solvendi peccata, et peccatores sanctificandi Christus contulit, dicens: *quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis*. Ecce tres patres, ad quorum tribunalia se sistit Seraphicus Franciscus, ut peccatoribus ignosci petat. In cubiculo enim suo orans, sanctoque succensus zelo, Patrem æternum supplex rogat, ut peccatoribus dimittat; a cubiculo ad Ecclesiam portuiculae, angelis ducentibus, se confert; ibique a Christo Domino postulat, ut peccatoribus gratiam et indulgentiam concedat; hæc tandem indulgentia a Christo obtenta, ad summum Pontificem properat, eumque supplex rogat, ut indulgentiam sibi a Christo concessam publicare curet. Contemplemur patrem Seraphicum pro peccatoribus orantem ante thronum Patris æterni, ante thronum Christi, et ante thronum summi Pontificis: *ante thronum Patris æterni*, prius quam indulgentiam obtineat: *ante thronum Christi*, cum illam obtinet: *ante thronum summi Pontificis*, postquam illam obtinuit. Videamus Franciscum 1. ante thronum Patris æterni, a quo gratiam pro peccatoribus summo zelo petit; 2. ante thronum Christi, a quo indulgentiam pro peccatoribus obtinet; 3. ante thronum summi Pontificis, a quo obtentam indulgentiam publicari impetrat. Hæc sunt tria tribunalia et tres throni, in quibus Franciscum audiemus clamantem: *Pater dimitte illis*.

I PARS.

Sanctus Franciscus a Deo gratiam pro peccatoribus summo zelo petit.

Ad Dei gloriam maxime conferant, qui sancto succensi zelo animarum saluti vacant; ut enim ait S. Gregorius, *nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus salutis animarum* (hom. 12 in Ezech.). Propterea Seraphicus Franciscus, advertens, quantum glorie Deo conferre posset, si ani-

marum salutē sedulo invigilaret, ardentissimo salutis animarum zelo concitatus, earum salutē procurandā totus incubuit: *ferocidum habet zelum ad salutem omnium salcendorum; et non se Christi reputabat amicum, nisi animas foeret, quas ille redemit* (S. Bonav. in vita S. Franc.). Ardentissimo hoc salutis animarum zelo succensus Pater Seraphicus, tribus vicibus itineri se commisit, ut ad remotas infidelium oras properaret; sed bis divina dispositione prohibitus, tertia tandem vice postquam opprobria, verbera, vincula, et alia multa perpressus est, ad Soldani Babyloniae conspectum perductus, tanto spiritus fervore evangelizavit Jesum, ut illum admiratus sit Soldanus, ac nutu divino mansuetus et in illum benignus evaserit. Eiusdem zeli ardentissimas alibi, imo et ubique flammās efflavit pater Seraphicus; sive enim oraret, sive homines alloqueretur, sive concionaretur, sive aliud quidpiam operaretur, haec omnia fiebant in igne zeli ejus (Sophon. 1). Jamvero zeli ejus ignis potissimum exarsit immediate antequam hodiernam obtineret indulgentiam; tunc enim privatim in cubiculo orans, ac ab aeterno Patre veniam pro peccatoribus postulans, omnia ossa ejus dicebant: *quis similis tui in diis, Domine?* et tunc etiam omnia ossa illius, omnes artus, et omnia quae in ipso erant, dicebant et clamabant ad Dominum, ut peccatoribus ignosceret, eisque veniam largiri dignaretur: *Pater, dimitte illis*. Hominis vero zelo succensus varios affectus perfecte describit sanctus Augustinus, dicens, quod talis homo *peccatores cupit corrigere: si emendare non potest, tolerat, gemit* (tract. 10 in Joan.). Vir sancto salutis animarum zelo ardens primo, ut ait Augustinus, *peccatores cupit corrigere*; ardentem enim cupit, ut peccatores omnes a viis suis pessimis avertantur, et ad Deum convertantur; et ideo illos corripit. *Secundo*, si eos emendare non potest, *tolerat*, et aegre patitur, quod in statu peccati perseverent. *Tertio*, gemit, et amaras fundit lacrymas, ut Deum adversus peccatores iratum placare valeat, utque gratiam et misericordiam, qua indigni sunt, iis obtineat. Ecce characterem hominis sancto salutis animarum zelo accensi; et ecce etiam characterem S. Francisci, qui

magno peccatores corripiendi, et ad Deum convertendi desiderio flagrans, summa cura et indefesso labore, per se et per fratres suos salutē illorum invigilabat; cum autem ad meliorem vitae frugem eos adducere nequibat, intus angebatur, gravique cruciabatur dolore: et tandem multis precibus multisque lacrymis Deum ad veniam et gratiam iis concedendam flectere conabatur. Quod in primis fecit immediate antequam famosam et mirabilem portiunculā indulgentiam impetraret: tunc enim ferventius pro peccatoribus oravit: tunc pro illorum salute amarius flevit: tuncque incredibili affectu clamavit ad Dominum, ut peccatoribus dimitteret, utque veniam et gratiam illis concedere dignaretur. Zelus est sacer quidam ignis, qui intus latere, et in sinu abscondi nequit: *numquid potest homo abscondere ignem in corde suo?* (Prov. 6). Quare cum Seraphici Francisci cor sancto succenderetur zelo, ignis zeli ejus sepiissime foras erupit. Jam in mediis silvis foras erumpebat ille ignis, cum ibi audiebatur clamans: *amor non amatur!* Jam hunc ignem foras mittebat, cum ferventissimis praedicationibus, quas ad populum habebat, innumeros ad religionis statum, et ad Dei cultum alliciebat. Jam zeli illius flammās efflavit, cum vicos et plateas circumiens, miranda quam praeferebat modestia, et ignitis quos proferebat sermonibus, plurimos ad poenitentiam excitabat. Hodie in primis foras erupit Francisci zelus; cum in cubiculo, lacrymis et orationibus multis a Deo petit, ut peccatoribus ignosceret: *Pater, dimitte illis*. Ille enim Francisci zelus tunc ita foras erupit, ut ab ejus corde exiens, ad coelos usque ascenderit, Deumque moverit ad ei delegandos angelos, qui eum ad Ecclesiam portiunculae ducerent, ut ibi zelo et votis ejus satisfaceret. Qui sancto aestuant zelo, dolore conficiuntur ob peccata quae homines in Deum perpetrant: non possunt scire, Deum offendi, et in corde suo non sauciari. Cum enim infinitam Dei majestatem, ejusque ineffabilem in homines agnoscant bonitatem, et videant Deum, cui omnis debetur honor et gloria, innumeris hominum criminibus dedecorari, tanto intus dolore cruciantur ut penitus deficiant. Sancto hujusmodi zelo ardebat Franciscus: noverat

ille, quam magnus, quam suavis, quantoque honore dignus sit Deus; ideo videns, Deum infinito honore dignum, a peccatoribus offendi, intus angebatur, totusque in semetipso desiciens, ac penitus dolore confectus ad Deum clamabat, ut peccatoribus ignosceret. Angelos ergo ad eum misit Pater aeternus, ut illum consolarentur et confortarent; quod fecere angeli, dixeruntque illi, ut ad portiunculæ Ecclesiam se conferret, ibi a Deo, quæ petebat, obtenturus. Ecce quomodo Franciscus ante thronum Patris æterni steterit, et ab eo gratiam et misericordiam pro peccatoribus postulaverit. Videamus nunc eundem Franciscum stantem ante thronum alterius Patris, Christi scilicet: audiamus illum a Christo enixe petentem, ut indulgentiam plenariam et perpetuam peccatoribus largiri dignetur, atque ei summo spiritus fervore dicentem: *Pater, dimitte illis.*

II PARS.

*Sanctus Franciscus a Christo indulgentiam
pro peccatoribus obtinet.*

Cum in cubiculo pro peccatoribus oraret et amaras funderet lacrymas Seraphicus Franciscus, ad eum venit consolator angelus, qui cum ex parte Dei monuit, ut ad Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum properaret, ubi Christus, Maria et innumeri angeli eum expectabant. « Quo nuncio, incredibili affectus lætitiæ, confestim surrexit, et summa cum religione delubrum ingressus, cum primum ineffabilem illam Filii Dei majestatem et gloriam aspexit, ante conspectum ejus prostravit, eumque quam maxima potuit animi submissione ac pietate adoravit. Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo ali- quod beneficium pro salute hominum peteret. At ille adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, suppliciter petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam et indulgentiam omnium peccatorum, quorum confessionem sacerdoti

fecissent: *respondit Dominus, id sibi placere* (Breviar. Fran.). Hyperbolice dixit nonnullus ex antiquis poetis, quod cum crebri et copiosi e celo cadunt imbres, ipsum cœlum descendere videatur: *totumque putas descendere cœlum*. Hodie vero absque hyperbole vere dici potest, quod totum cœlum ad Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum descendere videatur; descendit enim Christus, descendit Maria, descendunt angeli multi. Et ideo Franciscus, non secus ac S. Joannes Evangelista dicere potuit: *vidi civitatem sanctam Jerusalem novam, descendentem de celo a Deo* (Apoc. 21, 2). Vidit enim pater Seraphicus cœlestem Jerusalem ad portiunculæ Ecclesiam descendisse; atque ipsam Ecclesiam quasi in paradysum transmutatam per Christi, Mariæ et angelorum præsentiam. Christum in Ecclesia sanctæ Mariæ angelorum vidit Franciscus, ac ab eo humiliter petiit non ut uni dumtaxat, aut alteri peccatori parceret; verum ut plenariam concederet indulgentiam omnibus, qui præmissa peccatorum confessione, hanc Ecclesiam certo quodam die ingrederentur. Utque hoc facilius impetraret, Mariam et angelos hic stantes rogavit, ut apud Christum intercederent. Quod cum ipsi præstitissent, Francisco, quod petierat, Christus libenter indulsit. Vult Deus, ut dona que fratribus nostris largimur, ita maneant occulta, ut nesciat sinistra, quid faciat dextera: *nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua* (Matth. 5); ipse vero insignia sua dona haud occulte, imo palam et magnifica quadam liberalitate largiri solet. Videte, quomodo se gasserit, cum legem Israëlitis dedit: nonne tunc magnifica erga eos liberalitate se gessit? Magnifica quidem extitit, sive ob tonans et fulgurans cœlum, sive etiam multas ob ceremonias, quas tunc servari voluit. Attendite, quomodo se habuerit Christus in Nativitate sua, cum seipsum hominibus manifestavit et tradidit: nonne tunc magnifica apparuit ejus liberalitas? Equidem: *tum a cœlesti angelorum concentibus tunc in terra auditis: tum a regibus magis, qui illum adoraturi venerunt: tum a prodigiis multis, que in Nativitate ejus contigerant. Mente revolvit Deum in die Pentecostes hominibus mittentem Spiritum Sanctum: nonne magnifica tunc*

ejus enituit liberalitas? Ita sane: quia tunc magnus factus est de celo sonus; tunc igneae supra apostolorum capita descendentes linguae adparuerunt, et ipsi apostoli mox ut Spiritu Sancto fuere repleti, variis linguis loqui coeperunt. Si autem in his et aliis multis casibus magna respanduit Dei liberalitas, magna specialiter visa est, cum indulgentiam portuinculae Francisco concessit; *magnifica* utique, quia tunc Christus de coelo in Ecclesiam sanctae Mariae angelorum descendere et in ea se visibiliter manifestare complacuit: *magnifica*, quia hanc indulgentiam per seipsum, praesente et intercedente beata Virgine Maria ac adstantibus angelis, concedere dignatus est; *magnifica* tandem, quia plenariam concessit indulgentiam omnibus, qui post legitime peractam peccatorum confessionem, in Ecclesiam sanctae Mariae angelorum statuto tempore ingrederentur. Dicendum propterea quod tunc cor suum Christus juxta Francisci cor vere apposuerit: *aut quid apponis erga eum cor tuum?* (Job. 7, 17). Animarum enim salutem Francisci cor summo opere stitabat, et ideo hanc indulgentiam a Christo postulavit: Christus autem cor suum cordi Francisci apponens, ei liberaliter et palam, quod desiderabat, largitus est. Cum Christus in cruce pendere, lancea latus ejus apertum est, ex quo *continuo exiit sanguis et aqua* (Joan. 19, 34). Ex eo non solum fluxit aqua apta ad lavandum, verum etiam sanguis dans aquae virtutem lavandi sordes peccatorum: *non in aqua solum, sed in aqua et sanguine* (1 Joan. 5). Mirum quidem fuit hujus lanceae ferrum; at omnibus vero peccatoribus utilissima fuit ejusdem lanceae operatio, cum sacrum Christi latus aperuerit, ex quo fluxit sanguis ille pretiosissimus ad abluenda et purganda omnium hominum peccata aptissimus. Quid autem simile hodie operari videtur Seraphici Francisci oratio: haec etiam ad intima cordis Christi penetrat, ex quo plenariam indulgentiam, magnamque gratiarum copiam ad abluendas peccatorum sordes elicit. Omnibus apertum patet, ac Evangelico testimonio probatum, voluisse Christum, ut manum suam Thomas intra latus ejus mitteret: *affer manum tuam et mitte in latus meum* (Joan. 20, 7). Cur Thomae non credentis et contradi-

centis infidelem manum intra latus suum mitti voluit Christus? Hoc quidem voluit, ut per talem contactum increduli hujus apostoli sanaretur infidelitas; et hoc etiam voluit, ut digitis sancti Thomae aperta Christi vulnera fides resurrectionis ejus undique effunderetur: *ut effundant toto orbe mea vulnera fidem* (Petr. Chrysol.). O admirabilem digitorum sancti Thomae operationem! o mirabilem etiam sancti Francisci orationem, quae quid simile in Christi corde operatur! Ejus enim oratio cor Christi Salvatoris pie tangit et tundit, ac Christum allicit ad fundendos gratiarum coelestium thesauros, seu ad largiendam plenariam perpetuam indulgentiam omnibus rite confessis, qui Ecclesiam sanctae Mariae angelorum certo quodam die ingrederentur. O miram Christi dignationem! o potentissimam etiam Francisci orationem! Ita segniter et imperfecte orant multi, ut oratio eorum meritoria et efficax non sit, imo in peccatum convertiatur: *fiat oratio eorum in peccatum* (Psal. 108). Francisci vero oratio ita pura, fervens et perfecta extitit, ut quovis defaecata peccato plenariam indulgentiam ad delenda hominum peccata impetraverit. Miramini hanc Seraphici Francisci orationem: ac ab eo discite ferventer orare, ab eo discite ita orare, ut oratio in peccatum non convertatur, verum ad delenda saltem peccata vestra inserviat. Sanctus Franciscus, non secus ac regius propheta, in gemitu cordis sui orabat: *rugiebam a gemitu cordis mei* (Ps. 37). Oravit in gemitu cordis sui pater Seraphicus: oravit et indulgentiam ad delenda hominum peccata obtinuit. Orate similiter in gemitu cordis vestri; orate gementes et flentes, orate dolentes et contriti corde, ut vestrorum indulgentiam et veniam peccatorum obtinere valeatis. Postquam Franciscum vidimus ante thronum Christi, a quo indulgentiam assecutus est; contemplantur eum ante thronum summi Pontificis, a quo indulgentiam, quam a Christo obtinuerat, confirmari et publicari impetravit. Ille est tertius Pater a quo sanctus Franciscus petiit, ut peccatoribus ignosceret: *Pater, dimitte illis*.

III PARS.

*Sanctus Franciscus obtentam a Christo indulgentiam,
a summo Pontifice confirmari et publicari impetrat.*

Leprosos quos mundabat et sanabat, ad sacerdotes mittere solebat Christus; iis enim dicebat, ut coram sacerdotibus se sisterent: *ostendite vos sacerdotibus* (Luc. 17). Ino et quandoque illos quos mundaerat, non ad sacerdotes inferiores, ad ipsum principem sacerdotum mittebat: *vade et ostende te principi sacerdotum* (Matt. 1, 44). Leprosus quidem non erat sanctus Franciscus, ipse pro omnibus hominibus fetida peccati lepra infectis a Christo Salvatore medicamina ad eorum lepram curandam idonea, seu indulgentiam plenariam postulavit. Quam quidem ei concessit Salvator; tamen voluit ut sacerdotum principi, seu summo Pontifici se ostenderet, ac ab eo prefatam indulgentiam confirmari et publicari postularet. Quare ad summi pontificis thronum se contulit sanctus Franciscus; ad Honorium tertium, tunc totius Ecclesie moderatorem, protinus properavit, eique Perusia tunc degenti rem totam humiliter et sincere exposuit; rogans, ut quod placebat Christo, cuius ipse in terris personam et vices gerebat, id ipsi non displiceret. Humilem audivit oratorem Pontifex; atvero sicut Eliseo dixit Elias, quod rem difficilem postulasset: *rem difficilem postulasti* (4 Reg. 2); ita et Honorius Francisco rem, quem petebat, difficilem et magnam esse respondit: *tum* quia indulgentiam petebat omnino liberam, hoc est sine oblationibus: *tum* quia eam absolutam et perpetuam esse volebat. Cardinales etiam qui adstant, Francisci peritiam adversabantur, dicentes, quod si hæc indulgentia concederetur, indulgentiæ terre sanctæ, necnon sanctorum apostolorum Petri et Pauli non magni haberentur et a fidelibus negligerentur. Attamen intelligens Pontifex, quæ circa hoc esset Dei voluntas, *indulgentiam plenariam et perpetuam* beato Francisco concessit;

eamque ut talem publicari et promulgari jussit. Magnum Jubilæum, magnamque indulgentiam Christus cruci affixus hominibus concessit. Magna fuit hæc indulgentia, ad omnes homines, ad omnia peccata et ad omnia tempora se extendens: *ad omnes quidem homines, cum pro omnium salute moreretur; ad omnia crimina, cum sanguis ejus ad omnium scelorum, quantumvis gravium, ablationem daretur: ad omnia tempora, cum mortis et passionem ejus virtus usque ad mundi finem esset hominibus profutura.* Magnæ autem huic indulgentiæ aliam quodammodo similem a summo Pontifice petiit Franciscus: ab eo enim ex parte Christi indulgentiam petiit, quam lucari possent omnes penitus homines, qui certa et indicta quadam die Ecclesiam sanctæ Mariæ angelorum devoto ingrederentur; penamque peccatis eorum quantumvis gravibus debitam remitti postulavit: nec hanc gratiam pro aliquo solum tempore, ast in perpetuum petiit: ac insuper petiit Pater Seraphicus, ut hæc indulgentia foret omnino libera, ita ut eam lucrarentur fideles absque ulla elemosynarum oblatione. Voluntati autem divinæ, piisque Francisci votis annuens Pontifex, indulgentiam concessit plenariam, liberam et perpetuam: scripsitque episcopis Assiatensibus, Perusino, Spolotano et aliis nonnullis, ut die prima Augusti omnes ad portuicula convenirent Ecclesiam, quam ritu consecrationis dedicarent, et solemniter indulgentiam hanc plenariam et perpetuam publicarent lucrandam quolibet anno, a vespere primæ diei mensis Augusti usque ad vespere secundæ diei ab his qui contriti et confessi, sacram hanc eadem visitando intrarent. O mirabilem et pereximiam indulgentiam! Quæ successu temporis ab aliis Pontificibus, cæteris Seraphici Ordinis Ecclesiis communicata est. Nam Sixtus quartus eam omnibus domibus fratrum, tam priam, quam tertii Ordinis communicavit: quam concessione Leo decimus, alique nonnulli summi Pontifices confirmarunt, et novissime Gregorius XV, propria Bulla, hanc indulgentiam perpetuam concessit omnibus Christianis fidelibus, qui prævis debita confessione et sacra communione, ecclesias quascunque fratrum minorum per universum orbem præfata die visitaverint. Ecce quid a tribus Patribus

enixe postulaverit Seraphicus Franciscus: ecce quid ante Patris aeterni, Christi et summi Pontificis thronum petierit et obtinuerit: ecce fructum zeli, orationum et sollicitudinis ejus: ecce portentosam indulgentiam, quam impetrare meruit; qua nulla divinius, cum a Christo Domino immediate prodeat; qua nulla efficacior, cum omnes penas peccatis debitas tollere valeat; qua nulla diuturnior, cum usque ad mundi finem sit valitura. Jamvero heu! quam pauci tanti beneficii participes fieri exoptant! Quam pauci de hac in nostris ecclesiis indulgentia lucranda solite curant! Multi quidem justificari, sanctificari et salvari facile possent, si huic indulgentiae lucranda sedulo incumbere; heu! tamen, ut verbis utar Chrysostomi: *nosmetipsi causa nostrae perditionis sumus, quia non instanter ad Deum accedimus, non interpellamus assidue, non rogamus quemadmodum pro tanta dignum est causa rogare* (hom. 24 in Matt.). Addamus et quod causa nostrae perditionis sumus, qui oblatas indulgentias lucrari renuimus et praecipue indulgentiam sanctae Mariae angelorum, quam quo facilius homines lucrari queant, eo segnius ad illam lucrandam se accingunt. Heu! si scirent et serio perpendere peccatores, quanta inferni et purgatorii sint supplicia, totis sane conatibus hanc indulgentiam quisque lucrari contenderet, ut ea declinare valeret. Si unus aliquis ex damnatis, vel ex his qui in purgatorio igne cremantur, Deo permittente, in hunc mundum veniret, palamque predicaret, quam gravia et terribilia sint alterius mundi tormenta, certe quotquot illum audirent, terrore quatererent, nec quisquam foret qui ad haec supplicia vitanda, indulgentiam quam praedicamus summo studio lucrari non sateret. Rogo autem vos, fratres, ut hoc nunc faciatis, quod ageritis, si concionatores hunc ex alio mundo venientem audiretis; a peccatis omnibus declinate; expurgate vetus fermentum per sinceram peccatorum vestrorum confessionem et oblatam indulgentiam ad tollendas peccatorum reliquias lucrari contendite, ut adveniente morte, nil in vobis purgandum supersit, nilque vos impediatur, vel retardet ab assequenda aeterna beatitudine, quam unicuique vestrum opto in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

DE SANCTO DOMINICO

CONCIO UNICA.

Positus sum ego predicator (1 Timoth. 2).

Predicatoris munus excelsum est, et qui illud digne obeunt, merito dici debent sal terrae, mundi lumina, nunci veritatis aeternae, animarum salvatores, satores aeternitatis et quasi matres fecundae, quae sanctitatis et lucis filios Christo pariunt: *Filioli mei, quos iterum parturio* (Gal. 4). Verum est nonnullos concionatores sua imperitia, adulteratis suis concionibus, suaque vita minus recte ordinata, muneris, quo honorantur, injuriam facere, dignitatemque predicatoris, qua insignantur, in seipsis vilem, abjectam et contemptibilem efficere. Verum sanctus Dominicus predicatoris dignitati, ad quam a Deo vocatus est, novam adjecit gloriam, splendorem novum contulit, eamque virtutibus et meritis suis illustriorem fecit, cum fuerit exemplar, prototypus et patriarcha predicatorum: *positus sum ego predicator*. Scio, de Dominico dici posse, quod fuerit patriarcha cum Abrahamo, propheta cum Isaia, solitudinis cultor cum Benedicto, evangelice paupertatis sectator cum Seraphico Franciscus et eminentiorum virtutum exemplar cum nonnullis aliis viris sanctissimis. Quia tamen hic in universo orbe ecclesiastico, ut insignis predicator, necnon ut predicatorum antesignanus et pater inspicitur, eum hodie solummodo ut predicatorum perfectissimum proponam. *Ave.*

Scientia, zelo et vita exemplaria florere debet predicator evangelicus. In eo requiritur scientia, ut *potens sit exhortari in doctrina sana et eos, qui contradicunt arguere* (ad Tit. 1). In eo desideratur zelus, quo accensus, peccatores generose arguat, obsecret et increpet: *argue, obsecra, increpa* (2 Tim. 4). In eo tandem rutilare debet vita exemplaris: *in*

enixe postulaverit Seraphicus Franciscus: ecce quid ante Patris aeterni, Christi et summi Pontificis thronum petierit et obtinuerit: ecce fructum zeli, orationum et sollicitudinis ejus: ecce portentosam indulgentiam, quam impetrare meruit; qua nulla divinius, cum a Christo Domino immediate prodeat; qua nulla efficacior, cum omnes penas peccatis debitas tollere valeat; qua nulla diuturnior, cum usque ad mundi finem sit valitura. Jamvero heu! quam pauci tanti beneficii participes fieri exoptant! Quam pauci de hac in nostris ecclesiis indulgentia lucranda sollicite curant! Multi quidem justificari, sanctificari et salvari facile possent, si huic indulgentiae lucranda sedulo incumberent; heu! tamen, ut verbis utar Chrysostomi: *nosmetipsi causa nostrae perditionis sumus, quia non instanter ad Deum accedimus, non interpellamus assidue, non rogamus quemadmodum pro tanta dignum est causa rogare* (hom. 24 in Matt.). Addamus et quod causa nostrae perditionis sumus, qui oblatas indulgentias lucrari renuimus et praecipue indulgentiam sanctae Mariae angelorum, quam quo facilius homines lucrari queunt, eo segnius ad illam lucrandam se accingunt. Heu! si scirent et serio perpendere peccatores, quanta inferni et purgatorii sint supplicia, totis sane conatibus hanc indulgentiam quisque lucrari contenderet, ut ea declinare valeret. Si unus aliquis ex damnatis, vel ex his qui in purgatorio igne cremantur, Deo permittente, in hunc mundum veniret, palamque predicaret, quam gravia et terribilia sint alterius mundi tormenta, certe quotquot illum audirent, terrore quatererent, nec quisquam foret qui ad haec supplicia vitanda, indulgentiam quam praedicamus summo studio lucrari non sateret. Rogo autem vos, fratres, ut hoc nunc faciatis, quod ageritis, si concionatorem hunc ex alio mundo venientem audiretis; a peccatis omnibus declinate; expurgate vetus fermentum per sinceram peccatorum vestrorum confessionem et oblatam indulgentiam ad tollendas peccatorum reliquias lucrari contendite, ut adveniente morte, nil in vobis purgandum supersit, nilque vos impediatur, vel retardet ab assequenda aeterna beatitudine, quam unicuique vestrum opto in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

DE SANCTO DOMINICO

CONCIO UNICA.

Positus sum ego predicator (1 Timoth. 2).

Predicatoris munus excelsum est, et qui illud digne obeunt, merito dici debent sal terrae, mundi lumina, nunci veritatis aeternae, animarum salvatores, satores aeternitatis et quasi matres fecundae, quae sanctitatis et lucis filios Christo pariunt: *Filioli mei, quos iterum parturio* (Gal. 4). Verum est nonnullos concionatores sua imperitia, adulteratis suis concionibus, suaque vita minus recte ordinata, muneris, quo honorantur, injuriam facere, dignitatemque predicatoris, qua insignantur, in seipsis vilem, abjectam et contemptibilem efficere. Verum sanctus Dominicus predicatoris dignitati, ad quam a Deo vocatus est, novam adjecit gloriam, splendorem novum contulit, eamque virtutibus et meritis suis illustriorem fecit, cum fuerit exemplar, prototypus et patriarcha predicatorum: *positus sum ego predicator*. Scio, de Dominico dici posse, quod fuerit patriarcha cum Abrahamo, propheta cum Isaia, solitudinis cultor cum Benedicto, evangelice paupertatis sectator cum Seraphico Franciscio et eminentiorum virtutum exemplar cum nonnullis aliis viris sanctissimis. Quia tamen hic in universo orbe ecclesiastico, ut insignis predicator, necnon ut predicatorum antesignanus et pater inspicitur, eum hodie solummodo ut predicatorum perfectissimum proponam. *Ave.*

Scientia, zelo et vita exemplaria florere debet predicator evangelicus. In eo requiritur scientia, ut *potens sit exhortari in doctrina sana et eos, qui contradicunt arguere* (ad Tit. 1). In eo desideratur zelus, quo accensus, peccatores generose arguat, obsecret et increpet: *argue, obsecra, increpa* (2 Tim. 4). In eo tandem rutilare debet vita exemplaris: *in*

omnibus te ipsum probe exemplum honorum operum (ad Tit. 2). Si concionator scientia non luceat, est quasi sol sine lumine; si zelo non ardeat, est quasi ignis sine calore; si bonis suis exemplis alios ad bona opera non excitat, est Doctor sine unctione et arbor sine fructu. Hæc sane in evangelico prædicatore requiruntur. *Jau heu!* quot concionatores habentur ignari et omnia scientia vacui! quot frigidi et omni zelo destituti! quot pluribus vitis irretiti, quibus pravis suis exemplis magis destruant, quam verbis suis edificare valeant! At sanctus Dominicus prædicator extitit perfectissimus qui scientia extitit maximus, zelo sanctissimus, et vita supra modum exemplaris. Perpendamus concionatoris illius scientiam, zelum et sancta exempla: 1. *scientiam*, qua illustratus fuit; 2. *zelum*, quo fuit accensus; 3. *bona exempla*, quæ edidit.

I PARS.

Sancti Dominici scientia.

Prædicatores in sacra scriptura vocantur *angeli*, sive quia a Deo, tanquam angeli, in hunc mundum mittuntur, ut hominum salutem invigilent; sive quia, sicut angeli superiores magna replentur scientia, qua alios sibi inferiores irradiant, ita et prædicatores multa repleri oportet scientia, ut prædicationibus suis homines illustrare valeant. Sancto autem Dominico nil defuit scientiæ, quæ in perfecto concionatore desideratur, cum habuerit scientiam 1. universalem; 2. fecundam; 3. oratione comparatam.

1. Sicut, qui in arte picturæ peritissimi fieri capiunt, omnium rerum notitiam acquirere percontant, ut penicillo suo quaslibet res representare et delineare valeant, ita et prædicatores pulchritudinem virtutis, peccati deformitatem, gaudia paradisi, inferni supplicia, naturæ secreta, mysteria gratiæ et omnia aliquatenus scire debent, ut de iis juxta auditorum quorumcumque captum palam loqui sint parati. Unde sapientissimus Salomon

a Spiritu Sancto afflatus prædicatorem non unius dumtaxat, aut alterius scientiæ studio vacare peroptat, illum docet, ut omnium antiquorum scientiam exquirat: *sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens* (Eccli. 39). Vult etiam ut prophetarum libris velendis, intelligendis et explicandis sedulo incumbat; *et in prophetis vacabit*. Admonet insuper, ut occulta proverbiorum et parabolorum intelligere conetur; *occulta proverbiorum exquiret. et in absconditis parabolorum conversabitur*. Denique hortatur, prædicatorem apud alienigenas peregrinari, ut ibi multa addiscat, ibique homines declinare a malo et bonum facere doceat; *in terram alienigenarum gentium pertransiet; bona enim et mala in hominibus tentabit*. O quam latam, fusam et universalem prædicatoris scientiam desiderat Salomon! Ita quidem o quam universalis fuit scientia sancti Dominici, qui non solum antiquorum philosophorum et aliorum sapientum scientias acquisivit, varum proverbiorum, parabolorum, prophetarum et omnium sacræ Scripturæ librorum sensum et explicationem sollicite exquisivit. Imo et Galliam, Italiam, aliasque nonnullas alienigenarum gentium nationes peragravit, et ubique scientiam boni faciendi et mali vitandi non solum plebejos, universitatum quoque doctores, necnon Ecclesiæ romanæ primates docuit. Habuit insuper sanctus ille concionator scientiam sui ipsius, scientiam crucis, scientiam cordium, scientiam futurorum, scientiam sanctorum et scientiam omnium. Unde, si dicat Tertullianus, hominem christianum omnia scire: *nos simplices omnia scimus* (adv. Valent. 3), potiori quidem jure de sancto Dominico dicendum, quod omnia aliquo modo sciverit. Sancti ergo Dominici scientia fuit universalis: *fuit etiam fecunda*.

2. Nonnulli concionatores speciosas, at vacuas, mirabiles, sed inutiles ad populum habent conciones. Et licet doctissimi, eorum scientia minime fecunda, potius sterilis dicenda, quia per eam ne unicam quidem Christo animam parere valent: *sterilis, quæ non parit*. Hi prorsus discrepant a divo Paulo, omnium concionatorum facile primo, qui scientia adeo fecunda præstitit, ut per eam innumeros Christo filios pepererit: *per evangelium ego vos*

genit (1 Cor. 4, 15). Sanctus Dominicus, sancti Pauli apostoli in prædicatione æmulus, scientiam non secus ac ille, efficacem habuit et fecundam, qua innumeros Christo filios spirituales genuit. *Filii demonis* erant Mauri majorem Hispaniarum partem occupantes. *Filii demonis* erant Albigenes Arragoniam, Navarra et aliquas regni Gallie provincias ferro vastantes et contagiosa doctrine sue hæne infestantes. *Filii demonis* erant innumeri cujusvis generis peccatores, qui tempore sancti Dominici in hoc mundo vivebant. Sanctis autem Dominicus doctrina fecunda et crebris concionibus innumeros ex his demonis filiis Christo peperit; et præcipue ex Albigenibus, ex quibus centum millia ad Christi fidem adduxit. O quanta fecunditate emittit hujus Sancti scientia! Duplicem in Verbo æterno fecunditatem agnoscent theologi, internam unam et externam alteram. *Interna* simul cum Patre producit Spiritum Sanctum. *Externa*, simul cum Patre et Spiritu Sancto omnia creata ad extra producit. Bina autem Verbi æterni fecunditas aliquo modo in sancti Dominici scientia reperitur; fuit enim fecunda non solum *ad extra*, in quantum innumeros Mauros, Albigenes et alios hæreticos, qui extra Ecclesie sinum vagabantur, ad veram fidem et ad Christum convertit; fuit etiam fecunda *ad intra*, in quantum innumeros catholicos in Ecclesie sinu degentes iterum parturivit et Christo iterum genuit, cum illos scientia, prædicationibus et præclaris virtutum exemplis ad statum religionis et ad vitam perfectiorem vocavit. Videte magnum et ineluctum hunc fratrum prædicatorum Ordinem: videte quot ibi sint et fuerint episcopi, quot archiepiscopi, quot sancte romane Ecclesie cardinales, quot summi pontifices. Numerate, si possitis, quot in eo fuerint martyres, quot sancti confessores, quot illustrissimi doctores. Recensete, si valeatis, quot in illustri illo Ordine sint et fuerint eximii concionatores; et scitote, quod hi omnes sint filii spirituales, quos Dominicus scientia et virtutibus suis Christo peperit; o quam fecunda sancti Dominici scientia! Præterea scientia ejus *fuit etiam in oratione comparata*.

3. Concionatorum scientia e sursum a Patre luminum de-

scendere debet. Sicut enim angeli superiores prius a Deo illustrantur, quam ipsi angelos inferiores illustrent et irradiant; ita et prædicatores a Deo in oratione irradiari et erudiri debent prius, quam pulpita condescendant, ut alios doceant et illustrent. Oportet ut prædicator ea in concionibus doceat et effundat, quæ in oratione a Deo didicit; et, ut ait sanctus Augustinus, oportet ut *predicator orator sit, antequam dieter (de doct. chr. 14, 15)*; vel, ut loquitur sanctus Bernardus, concionator instar conchæ se habere debet: *si sapis, concham te exhibebis, non canalem* (ser. 18 in Cant.). Sicut enim concha non effundit aquam, quin prius repleatur, ita concionatores apostolici aqua sapientiæ repleri debent in oratione, antequam illam effundant in prædicatione. O quam pauci concionatores his reguntur legibus! Quam pauci oratione sædulo vacant prius, quam pulpita condescendant! Quam pauci in oratione discunt, quod in prædicatione docent! At sanctus Dominicus, qui studio multo evaserat vir doctissimus, in oratione semper doctior fiebat; ibique disciebat, quod auditoribus prædicaturus erat. Orabat sanctus Dominicus et prædicabat; orabat fere semper et prædicabat sæpe; et hic erat ordo inter orationes et prædicationes ejus, quod prius oraret quam prædicaret; illudque in oratione disceret, quod in prædicatione effundebat. Unde rogatus ab aliquo, quo ex libro, eliceret tam alta, tam sublimia et tam utilia, quæ in prædicationibus suis proferebat, respondit humiliter, quod illa *ex libro charitatis* hauriret; seu a Deo qui charitas est, et qui cum in oratione illustrabat et erudiebat. Ecce qualis et quanta fuerit sancti Dominici scientia. Visa autem pereximii hujus prædicatoris scientia, *de ejus zelo aliquantulum disseeram*.

II PARS.

Sancti Dominici zelus.

Quantumvis doctus esset sanctus Dominicus, parum profuisset ejus scientia, si simul cum ea salutis animarum zelum non habuisset. Jamvero pereximius ille prædicator scientia et zelo simul floruit, habuitque *zelum ardentissimum*, generosissimum et constantissimum. Habuit 1. *zelum ardentissimum*, quo animarum salutem ardentè desideravit; 2. *zelum generosissimum*, quo pro illarum salute gravibus se periculis exposuit; 3. *zelum constantissimum*, quo ut illas salvaret, durissima multa passus est.

1. Zelus, si verus sit, igneam sortitur naturam, et ab ignita illa charitate procedit, quæ viri zelosi cor accendit, illudque ad ardentè desiderandam aliorum hominum salutem excitat: *zelus*, inquit D. Augustinus, *est de amore veniens* (in Psal. 118), et ut ait sanctus Dionysius, *zelus est amoris quidam impetus* (4. de div. nom.). Zelo hoc fervido et amatorio illo impetu ita concitabatur sanctus Dominicus, ut cum regio Propheta quasi tabesceret, eo quod multi a salute deviant: *tabesce me feci zelus meus, quia oblitii sunt verba tua inimici mei* (Ps. 118). Ardentissimo hoc zelo adeo succendebatur, ut, sicut alter Paulus, pro fratrum suorum salute anathema esse peroptaret: *optabat ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis* (Rom. 9); igneo hujusmodi zelo ita urebatur et sufflammabatur, ut ab illo intus comederetur et quasi voraretur: *zelus domus tuæ comedit me* (Joan. 2). Probe sciebat sanctus Dominicus, quod *nihil tam dignum Deo, quam salus hominû* (Tert. adv. Marc. 1, 17); propterea animarum salutem ardentissimo zelo desiderabat. Fervido enim hoc succensus zelo, hæreticis et infidelibus prædicavit, plurimas peragravit provincias, ad barbaras nationes migrare pertentavit; et ut aliquos a Maurorum servitute liberaret, ubi in magno salutis periculo versabantur, ipse

semetipsum in servum tradidit. Hoc eodem zelo ignescens Dominicus, ferventibus oculum crebro feriebat orationibus, uberes jugiter fundebat lacrymas, flagellis pluries singulis diebus carnem suam cruciabat, continuis corpus suum affligebat jejuniis, plurimis illud vexabat laboribus et alia multa pro animarum salute peragebat. Cor tandem sancti Dominici erat quasi fornax zelo salutis animarum semper succensa, nilque magis optare videbatur vir sanctus, quam salutem hominum, quos omnes in Christi visceribus abscondi cupiebat: *cupio omnes vos in visceribus Christi*. Ecce prædicatorem, cujus zelus fuit quidem ardentissimus: *ad hoc zelus ejus fuit generosissimus*.

2. Non sine mysterio prægnans sancti Dominici mater in somno sibi visa est in alvo sua videre canem facem accensam ore gestantem. S. enim Dominicus, quem tunc in ventre gestabat, ratione zeli quo exarsit, præfulsit uti fax accensa, et ratione officii concionatoris, quo functus est, clamavit quasi canis mysticus ad custodiendum Christi ovile delegatus. Nec credendum, quod Dominicus fuerit canis mutus, latrare non valens; fuit enim canis audax, qui generoso accensus zelo adversus hæreticos et omnis generis peccatores latravit. Sanctus Dominicus, ut ait sanctus Vincentius Ferrerius, clamavit contra dominos temporales, qui populos tyrannice vexabant, eosque ad reddendum cuique suum induxit; clamavit contra prelatos, religiosos et clericos seculares, eosque ad ea, quæ status sui sunt, perficienda perduxit; clamavit contra usurarios et cives crudeles, qui pauperibus non subveniebant, eosque ad misericordiam et liberalitatem movit; clamavit contra mulieres luxuriosas, easque ad castitatem sectandam compulsi; potissimum clamavit adversus Albigenes hæreticos, in quos, generoso succensus zelo, insurrexit, eorumque hæresim penitus extirpavit. Norunt omnes, quod tempore sancti Dominici Albigenes hæretici, Tolosam, Carcassonam, Albiam, pluresque alias munitissimas civitates, tum in Gallia, tum in regnis Navarræ et Arragonie occuparent; quodque formidandis suis exercitiibus omnia sibi obvia ferro, flammisque vastarent. Sanctus autem Dominicus adversus infensissimos illos Ecclesie hostes sacro foedere sociari curavit

catholicos, ex quibus cruce signatis copiosus coaluit exercitus, in cujus fronte incedera solebat vir sanctus, Christi crucifixi imaginem manu gerens, ducesque et milites catholicos hortans ad fortiter pro fide et religione catholica decertandum, hæreticos vero ex adversa parte stantes arguens et fortiter increpans (1). Hinc modo ad milites catholicos se convertens, unicuique eorum dicebat: *confortare et esto robustus* (Josue 2); modo vero ad Albigenes suum dirigens sermonem, eos dire et generose arguebat, et increpatat. O quam generosus fuit hic sancti Domini zelus: *demum zelus ejus fuit etiam constantissimus.*

3. Omnis apostolicus concionator constanti succendi debet zelo. tum ad portandos predicationis labores; tum ad sustinenda adversa multa, quæ in predicationis exercitio toleranda occurrunt: *qui locum predicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare* (Greg. ho. 7 in Kwang.). Sanctus autem Dominicus constantiori adhuc egebat zelo, quam alii predicatorum; ipse namque hæreticis, manris, aliisque multis Ecclesie et evangelice veritatis hostibus predicavit, a quibus irrisiones, opprobria, verbera, multasque persecutiones perpressus est. Tanta autem sanctus ille vir enituit constantia, ut pro Dei

(1) Ex verisimilibus historiis constat, quod beatus Dominicus nullam partem habuit in belli etiam sacri apparatus, cum consuetudine semper ac patientia tantum pugnavit cum hæreticis, cujus patientie plurima in ejus vita narrantur exempla: quorum illud in prima memoria dignum refertur, quod cum quidam hæreticus ultro se ei obtulisset, uti via duces, deinde per loca adeo aspera ac spina referta duxit, ut beatus vir sanguinea vestigia relinquere: ipse interea injuriarum admirabili patientia perferens, de sanguine fuso gaudebat; qua perspecta Sancti virtute, hæreticus resipuit, et abiurata erroribus ad Ecclesiam suam se recepit. — Addunt insuper auctoritas nonnisi precibus fuisse lacrymis, ac austerioris penitentiae operibus Dominicum Christianorum exercitiis virtutem et animum addidisse, ac victoriam impetrasse, quam aliquando etiam divinitus præliit. Igitur porsus negandum eundem Sanctum se immiscuisse militaribus copiis, tempore belli, aut acrimoniis, signo crucis vel alio quocumque modo ad pugnandum excitasse: multoque magis ab hie ementitis historiis abstinendum, sine hæretici ansam sumpserunt et hostie sumunt, Sanctorum gesta calumniandi, et impis diceris læcessendi Ecclesiam catholicam, qui eos venerant.

gloria et animarum salute, æquo et hilari animo dira quoque pertulerit, imo et occasiones pro Christo patiendi quesierit; et ideo raro Tolosam adhibat, quia ibi honorabatur; sæpe vero ad urbem Carcassonam pergebat, quia ibi illudebatur, conspuebatur, pereutebatur et gravia patiebatur. Quæ omnia ita constanter perfererat, ut semper graviora et prolixiora supplicia pati ambiret. Unde fatenti hæretico, quod ipsi insidias ad necem parasset, constanter respondit vir sanctus: *pergratum mihi prestitisses officium, si primo mihi pedes abscidisses, deinde brachia fregisses, postea oculos eruisisses; et tandem, abscisso capite, mortem intulisses* (vita S. Domin. 1, 8). O magnam præclari hujus predicatoris constantiam! Qui constantiori etiam zelo accensus fuisse videtur, cum in fronte exercitus Crucigerorum stabat; ubi Crucigeris predicabat, ut pro Christo et Ecclesia strenge decertarent; Albigenes vero ex adverso stantes acriter arguebat et increpatat nullo modo timens insidias quas illi struebant, minas quas intendebant, gladios quos acuebant et innumera jacula que vibrabant. Tunc vir sanctus robor, fortitudinem et specialem constantiam percipiebat a Christo crucifixo, cujus imaginem circumferabat et manu gestabat, tantaque ejus erat constantia, ut ferocissimorum et infensissimorum illorum hostium enses, sagittas et crudelitatem nullo modo timeret. Christo, cujus imaginem palam gerebat, hæc Judithæ verba sæpe dicebat: *Domine, da mihi in animo constantiam.* Quasi diceret: Domine, Albigenes nominis tui hostes sunt, crudeles sunt, et mihi infensissimi, aliique tam in votis habent, quam me cruciari, dirioribusque iniquis modis me torquere et morte me savissima plectere; ideo rogo ut des mihi constantiam ad hæc omnia perferenda. Tantamque ei dedit Christus constantiam, ut nec Albigenium furorem, nec exercitium eorum quocumque modo pertimesceret, dicens cum propheta: *si consistant adversus me castra, non timebit cor meum.* Ecce concionatorem vero zelo succensum. Perspecto hujus predicatoris zelo, admiremur præclara virtutum et morum ejus exempla.

III PARS.

Sancti Dominici exempla.

Sanctus Dominicus exemplum fidelium extitit *in verbo, in conversatione, in charitate* (1 Tim. 4); maxima enim semper et ubique sanctitatis et virtutis exempla dedit 1. in verbis, quae protulit; 2. in conversatione, quam cum hominibus habuit; 3. in charitate, qua exarsit.

1. Praedicatorum sunt lucernae super candelabrum posita, ut luceant omnibus qui in domo Dei sunt, debentque primo lucere verbis suis, ac ita verbis lucere debent, ut omnia verba quae proferunt, sint circumspecta, ponderata et ordinata: *concionatores debent esse exemplum fidelium in verbo circumspecto, ponderato, ordinato* (D. Th. in 1 Tim. 4, lect. 3). Verba eorum sint oportet circumspecta, seu tanta cum prudentia et circumspectione prolata, ut nullum verbum scurrile, mendax, vel quocumque modo malum et peccaminosum proferant. Verba eorum debent esse ponderata, ita ut nec unicum verbum dicant, quod in divinae sapientiae lancea non sit alicujus ponderis et momenti. Verba tandem eorum debent esse ordinata, talemque ordinem in verbis suis servare tenentur, ut nullum verbum proferant, quod ad Dei gloriam, vel proximi profectum non sit ordinatum. Ecce qualia a praedicatoribus sint exhibenda virtutis exempla *in verbo*; et ecce etiam qualia fidelibus *in verbo*, virtutum exempla praebuerit sanctus Dominicus; omnia enim ejus verba mirum in modum fuerunt circumspecta, ponderata et ordinata: *circumspecta*; et prudentiae sale condita fuerunt omnia sancti Dominici verba, qui tanta cum sapientia et circumspectione loquebatur, ut quotquot in informationibus pro ejus canonizatione editis interrogati assumerint, quod non solum a verbis malis abstineret, verum et ab otiosis et indifferentibus, ita ut nusquam illum, nec unicum verbum otiosum proferentem audierint. *Ponderata* etiam, maxime ponderis et valoris

fuerunt ejus verba, quia verbis suis, *tum* in praedicatione, *tum* in conversatione prolatis *Raynerium* Albiae episcopum, sectae Albigenis principem; *Alphonsum*, hujus nominis octavum, utriusque Castellae regem; *Alphonsum alium* Galliciae et Leonis regem, ac etiam magnates alios plurimos cum centum mille aliis haereticis, necnon innumeris aliis omnis generis peccatoribus ad Deum convertit. *Ordinata* pariter fuerunt ejus verba; neque enim vel unicum verbum proferbat, quod ad Dei gloriam non dirigeret, quam in omnibus verbis et operibus semper quaerebat. Ecce quomodo sanctus Dominicus fuit exemplum fidelium *in verbo*; quorum etiam fuit exemplum *in conversatione*.

2. Concionatores praeter ceteris omnibus bonam conversationem habere debent, ita ut non solum luceant verbis, cum concionantur, verum etiam luceant operibus, dum cum hominibus conversantur, ac ita luceant, ut qui eos vident, suspiciant, ad bene agendum moveantur et ad Deum glorificandum inducantur: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est* (Matth. 5). Heu! quid prodest, si concionator pulchra dicat et operibus contradicat? Quid prosunt sancta ejus verba, si mala et scandalosa sint ejus opera? Certe inutilia et inefficacia sunt concionatoris verba, si unum dicat, et aliud faciat, et ipse nequam faciat, quod aliis faciendum praedicat. O quam multi habentur hujusmodi concionatores, qui malignis suis operibus plus destruant, quam verbis suis aedificent valeant. Sanctus Dominicus vero qui exemplum fuit hominum *in verbo*, fuit etiam exemplum eorum *in conversatione et opere*, nec aliquid agendum praedicavit, quod ipse prius perfectione modo non fecerit. Cum praedicabat, superbiam esse ablegandam et humilitatem sectandam, ipse itidem miranda humilitatis exempla exhibebat, omnibusque notum erat, quod tanta ejus esset humilitas, ut sibi oblatos episcopatus recusaret, ad quasque dignitates evehi renueret, nec hominum minimo preferri optaret. Cum in concionibus suis avaros increpabat, quotquot eum audiebant, noverant, quod ipse pecuniam, suppellectilem, patrimo-

nim et cuncta quæ juris sui fuerant, pauperibus erogasset, ut paupertatem evangelicam sectaretur. Impudicis et luxuriosis mirabile reliquit castitatis exemplum; ipse enim moriens confessorio sua declaravit, quod per singularem Dei gratiam ipsi datum erat castitatem talem servare, qualem habet puerulus in cunis vagiens. Quid dicam de mortificationibus, aliisque ejus virtutibus? Sciunt omnes, quod vir ille sanctissimus diro vestri solebat cilicio, catena ferret supra nudam carnem cingebatur, a carnibus abstinebat, vilibus aliis cibis parce vescabatur, orationi sedulo insistebat, aliisque tot et tanta omnium virtutum dabat exempla, ut merito dici possit, quod non solum verbis, etiam mirandis altissimarum virtutum exemplis universam Ecclesiam sustentaverit: *in vita sua suffulsit domum, et in diebus suis corroboravit templum* (Ecl. 50). Unde non mirum, si summus Pontifex Innocentius III in somnis viderit sanctum Dominicum Ecclesiam Lateranensem humeris sustententem, ne rueret: ipse enim non materialem hanc Ecclesiam, verum totam Ecclesiam Romanam sustinuit per miranda virtutum exempla quæ præbuit in verbo et conversatione, *ac etiam in charitate*.

3. Quid prodesset concionatori si linguis angelorum loqueretur, charitatem autem non haberet? Nonne hic esset *velut res sonans, aut cymbalum tinniens?* (1 Cor. 3). Nam quomodo concionator ad Dei amorem alios accendere valet, si ipse prius charitatis igne non ardeat? Nonne ut aliorum corda charitatis igne inflammet, debet ipse prius charitatis igne ardere? Certe *de incendio ardor est*, et ut concionator aliorum corda Dei amore ardere faciat, debet ipse charitatis incendio ardere, charitatis flammam emittere et ardentiora charitatis exempla exhibere. Non desunt sancti concionatores, qui hoc charitatis igne ardeant; et hoc igne potissimum exarsit sanctus Dominicus. Et ideo in ipso Ordinis suo scuto gentilitio appingitur stella, cum hac epigrapha: *Lucet et ardet*. Quia scilicet sanctus Dominicus ratione doctrinæ suæ et miraculorum, quæ operatus est, toti terrarum orbi illuxit; et ratione suæ charitatis totus ignitus fuit, amorisque divini flammam emittere nunquam destitit. Ardentem hanc charitatem et ma-

ximum hunc, quo in Deum ardebat amorem, manifestavit jugibus quas fundere solebat lacrymis. Si enim, ut ait divus Augustinus, *lacrymæ testes sunt amoris*, maximum sane in Deum amoris testimonium præbuit sanctus Dominicus: etenim sæpe et amarissime ex amore flevit, *ejusque gemitus tanti erant, ut in dormitorio viciniore excitarentur, ac ipsi quoque flere cogentur*. Heu! quantum amabat, qui tales lacrymas fundebat. Ardentem, qua succendebatur, charitatem magis adhuc testatus est sanctus Dominicus per ardorem et sollicitudinem illam, qua omnium salutem ambiebat, quærebat et curare conabatur. Religiosis enim et sæcularibus, fidelibus et infidelibus, magnis et parvis, ac omnibus denique prodesse studuit; utque omnibus prodesset, continue oravit, vigilavit, prædicavit, ac charitate semper accensus longa et difficilia suscepit itinera, multa subit pericula, plurimosque et gravissimos labores portavit. O magnam sancti Dominici charitatem! o quam præclara charitatis exempla præbet eximius ille concionator! Ejus autem in primis eluxit charitas in martyrii desiderio, quo exarsit. Docuit Christus Salvator, quod *majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Hac autem charitate summopere exarsit sanctus Dominicus, et ideo in Maurorum regionem se contulit, ideo furentibus Albigenisibus se opposuit, ideo utrisque prædicavit et alias multas martyrium patienti occasiones solcite quæsit. Ecce prædicatorem perfectissimum, qui simul doctissimus, zelantissimus et vita exemplari summopere floruit. O utinam omnes concionatores simili illustrarentur scientia, pari arderent zelo, et eadem omnium virtutum exempla ederent! O utinam quoque, sicut innumeri auditores sancti Dominici concionibus ad veram morum conversionem adducti fuere, ita qui nunc concionatores audiunt, cum fructu verbum Dei reciperent ad veram conversionem perducerentur. Verum est, quod prædicatores debeant esse scientia præditi, zelo accensi et vita exemplari splendidi; tamen qualescumque sint concionatores, debent semper auditores ex eorum concionibus spirituales aliquem fructum elicere. Non jubet Deus, ut qui verbum Dei au-

diunt, scrutentur, qualis sit scientia, qualis zelus et qualis vita concionatorum; id iubet ut eorum verbe obtemperant, atque perficiant, quod concionatores ex parte Dei peragendum prædicant. *Quæcunque dixerint vobis, servate et facite* (Matt. 23). Magna ergo cum reverentia quoscunque concionatores audite, illos inspiciat veluti magistros a Deo missos, ut salutem viam vos doceant; eorum verbis fideliter obtemperate, simulque cum verbo prædicationis infundet vobis Deus gratiam sanctificationis, qua adjuvati, æternam felicitatem in celo obtinebitis. *Amen.*

DE SANCTO LAURENTIO

CONCIO UNICA.

Igne me examinasti (Psal. 16).

Beatus Laurentius, cujus hodie solemnia colimus, amavit Deum, imitatus est Christum, sanctorum vestigia sectatus est; mirabilique qua florebat charitate, æstimatus est pater pauperum, egenorum defensor, servorum Christi servus et bonorum omnium sectator præcipuus. Ætate cum esset junior, sensus canos gerebat in corde; non enim carnis secutus est petulantiam, non terrenarum facultatum opulentiam appetiit, nec sacerdotalis dignitatis gradum ambivit. Quin potius corpus jejuniis attrivit, vigiliis edomuit, laboribus affixit, nullamque sibi requiem indulisit; tanquam athleta fortissimus in penitentia quotidiana se stadio exercuit. Major effectus, magno cum studio martyrum circuibat cryptas, optans iis associari; tantoque martyrii flagrabat desiderio, ut cum Romane Sedis ad supplicium traheretur Antistes, ipse grandi ad eum vociferatione clamaret: *quo progredieris sine filio Pater? quo sa-*

cerdos sine diacono tuo properas? Ipse autem paucis ab hinc diebus voti et desiderii sui compos effectus est: nam ex crudelis tyranni Decii ordinatione a militibus comprehensus, carceri mancipatus, distentus equileo, fustibus cæsus, laniatus verberibus, craticule superpositus et assatus incendio martyrium consummarit; *igne me examinasti.* Sanctissimum hunc Levitam hodie non contemplabimur concionantem, cæcos illuminantem, pauperibus bona distribuentem, verum ferreae craticule decumbentem, ubi atrocissimis flammarum penis excruciat. *Ave.*

Cum Moyses socii sui gregem ad interiora deserti duxisset, vilit a longo rubum, qui ardebat, et non absumberetur: *videbat quod rubus arderet et non combureretur* (Exod. 3). Princeps ille populi Israëliti, admiratione et curiositate motus, ad rubum illum ire statuit, ut melius videret illum, uique portentum illud contempleretur: *cadam et videbo visionem hanc magnam.* Magnum quid erat hand dubie, videre rubum inconsumptibilem, semper ardentem et nunquam deficientem; at longe majus et mirabilius spectaculum nobis hodie videndum et contemplandum sancta proponit Ecclesia. Non enim rubum spinosum et silvestrem, flammis expositum, usque resistentem, sed hominem celestem craticule superpositum et crepitantium vim flammarum gloriose sustinentem a nobis considerari et honorari proptat. Non rubus in deserto ardens, Laurentius in urbe Roma craticule appositus, ecce visionem magnam, quam jam visuri et contemplaturi accedimus. Venite ergo et videte mecum visionem istam magnam, attente consideremus sanctum Levitam Laurentium, flammis ardentibus expositum et de iis triumphantem. Contemplemur eum craticule superpositum, et dicamus, quod craticula fuerit ei cathedra, lectus et thronus. Craticula fuit ei 1. *cathedra* doctoris et prædicatoris; 2. *lectus* quietis et dulcedinis; *thronus* glorie et honoris.

I PARS.

*Craticula fuit sancto Laurentio cathedra doctoris
et predicatoris.*

Ad erudiendum Dei populum nulla utilior forma, quam martyrum eloquentia; validiora enim sunt exempla, quam verba, et efficacius est opere docere, quam voce. In hoc autem dicendi modo maxime floruit beatus martyr Laurentius; ipse etenim in craticula, quasi in doctoris et concionatoris cathedra constitutus, exemplo suo homines mirabiliter docuit 1. patientiam; 2. constantiam; 3. Dei amorem.

1. Antequam craticula superponeretur Laurentius, varia et mira patientiæ protulit exempla. Postquam enim Ecclesie thesauros Decio dare recusavit, avaro illo saviente tyranno, sanctus hic Levita tetro fuit carceri mancipatus, in quo multis diebus sine cibo et potu permansit. Inde tamen eductus fuit, ut ad diis sacrificandum compelleretur; jamvero cum unicum Deum cæli et terræ Creatorem se colere palam professus semper fuisset, scorpionibus cæsus, diris exceptus flagellis, et pectinibus ferreis excarnificatus fuit. Insuper ardentes lamina lateribus ejus admotæ sunt; deinde ad castas damnatus, ibi funiculis ligatum ejus corpus ita distentum est, ut ossa a nervis et nervi a carne separarentur. In his omnibus suppliciis mira quidem Laurentius patientiæ protulit exempla; postremo in craticula superpositus mirabiliora certe præclaræ hujus virtutis documenta toti orbi christiano præbuit. Hæc enim craticula videbatur quasi gymnasium patientiæ, vel quasi cathedra doctoris et concionatoris, in qua invictus ille martyr, exemplo suo altiore et eminentiorem patientiam docuit. Quod, quæso, majus hujus virtutis exemplum nostris unquam sese oculis obtulit? quis unquam homo patientior sanctissimo illo Levita, qui dum in craticula sevissime ureretur, non solum nullum impatientiæ verbum protulit, etiam ignium vim et flammarum

ardorem animo requissimo et summe tranquillo passus est? *Flamma ustus, sed patientia tranquillus* (Ang. ser. 14 de *divers.*). Sicut aurum percussum non reddit sonum, inquit sanctus Bonaventura, ita et sanctus Laurentius, dum in craticula igne combureretur, et bidentibus ferreis, vel aliis crudelitatis instrumentis attereretur, nullum impatientiæ sonum dedit; ipse præ nimia qua pollebat patientia, corde tranquillo et quieto dolores tanquam favores et veluti eximia beneficia percepit. O portentosum altioris patientiæ exemplum! Attamen patientia ejus major adhuc fuisse videtur in hoc, quod in craticula positus, quo graviora fiebant supplicia quæ patiebatur, eo ferventius Deum orabat et benedicebat. Sicut tres pueri in fornace ambulantes Deum laudabant et orabant, ita Laurentius craticula decumbens Deum continue laudabat et deprecabatur: *illi stantes in penis, elecatiis manibus orabant Dominum, hic autem prostratus in sua pena, toto corpore Deum deprecatur* (Ambr. hom. 2 de *S. Laur.*). Torquentur ejus oculi, et ipse Deum benedicit; torquentur brachia, et ipse Deum benedicit; torquentur latera, et ipse Deum benedicit, et *toto corpore Deum deprecatur*. Ecce hominem vere patientem; ecce verum predicatorem, qui exemplo suo efficaciter nos docet patientiam in adversis. Igitur craticula fuit Laurentio cathedra doctoris, in qua docuit homines patientiam; fuit etiam cathedra doctoris, in qua docuit eos constantiam.

2. Viri constantis est non trepidare, nec aliquid timere supplicium. Rugiant leones, saviant tyranni, insurgant demones, gravia quæris inferantur supplicia, impavidus semper stabit vir constans. Hujusmodi autem extitit inclyti martyris Laurentii constantia, qui palam protestatus est, quod nulla tormenta, quantumvis dira et immania, pertimesceret; *non timeo tormenta tua*. O martyr invictissime, nonne times scorpiones, flagella et castas? *non timeo*. Nonne times cratem ferream et ignem suppositum, a quo lente torquendus es? *non timeo*. Nonne times innumera alia supplicia, quæ crudelissimus carnifex, tibi quæ infensissimus tyrannus excogitare potest? *non timeo*. Tanta denique præstat constantia, ut nulla sibi pa-

rata vel quæ parari possunt, supplicia pertimescat. O magnam Laurentii constantiam! *o martyris constantia, omni honore colenda! quæ tanto vigore emicuit tantaque virtute profecit, ut immanissimis nequaquam suppliciis cederet, nec atrocibus flecteretur penis, sed clamaret; non timeo tormenta tua* (Laur. Just. ser. de S. Laur.). Constantia in hoc convenit cum patientia, quod inclinet ad sequanimitèr perferenda quævis adversa. Verum constantia addit patientia quandam animi firmitatem, qua vir constans, impavidus et immobilis permanet in suppliciis, quantumvis atrocibus et quantumvis diuturnis. Unde constantia videtur esse patientia quædam non simpliciter, sed patientia firma, immobilis et perseverans. Et hæc constantia, seu patientia firma, immobilis et perseverans, maxima extitit in sancto Laurentio craticulæ superposito, cum ibi sævissimam et diuturnam lentæ ignis penam ita constanter pertulerit, ut immobilis semper permanens, mox unum et mox aliud latas quasi quadam complacentia comburere aspiceret. *Ipsè letissimo cultu respectit ad imperatorem, dicens: ecce miser, assasti unam partem, gyro aliam et manduca, quia jam video, quod diu desideravi!* (Vinc. Ferr. s. de S. Laur.). O virum vere constantem! O mirabilem Laurentii constantiam! O mirandum christianæ constantiæ doctorem, qui non lingua solum, simul et omnibus membris constantiam docet? En ergo quomodo craticula Laurentio fuerit cathedra doctoris hominibus prædicantis constantiam: fuit etiam cathedra doctoris, *in qua eis Dei amorem prædicavit.*

3. Duplici comburebatur igne Laurentius, uno scilicet elementari et externo, a quo ejus torquebantur latera, altero caelesti et divino quo cor ejus accendebatur. Unde præclare adnotavit Sanctus Ambrosius, quod in persona Laurentii hæc verba regius vates protulerit: *ure renes meos et cor meum.* Non enim Laurentii solum renes ussit ignis elementaris, ejus insuper cor combussit sacra amoris divini flamma, et ut loquitur sanctus Maximus: *in Laurentii pectore insuperabilis Sancti Spiritus flamma fervebat.* Aliquis caelestis hujus ignis scintillas emiserat Laurentius, cum Sixtum Pontificem ad suppli-

cium euntem sic allocutus est: *quo progredieris sine filio Pater? Quo sacerdos sancte sine ministro properas? Tu nunquam sine ministro sacrificium offerre consuveras; quid ergo in me displicuit paternitati tuæ?* (ho. 1 de S. Laur.). Ignitas etiam sacri hujus amoris flammæ e corde emiserat, cum carceres, flagolla, scorpiones et castas perpressus est; quoniam in his omnibus suppliciis ignita verba continue proferebat. Sacro illo igne magis succensum innotuit cor sancti hujus Levite, cum craticulæ superpositus igne externo corpus ejus cruciabatur. Tunc enim *in corde ejus insuperabilis Sancti Spiritus flamma fervebat.* Tunc tantus fuit ignis amoris divini, quo invictissimi illius athletæ cor ardebat, ut ardore suo externum ignem superaverit; *segnior fuit ignis, qui foris ussit, quam qui intus accedit* (S. Leo serm. de S. Laur.). Tantus tandem tunc fuit ignis, quo interius ardebat sanctus Laurentius, ut ignis externus videretur esse frigidus respectu ignis divini, quo cor sancti illius martyris accendebatur; *in comparatione fervoris, quo pectus ejus ardebat, exterior persecutorum flamma frigebat* (August. ser. 37 de dicens.). O ferventissimum Laurentii amorem! O mirandum ignem, quo accenditur cor ejus! Hodie a beato Laurentio discamus Christum amare crucifixum; seu pro Dei amore supplicia et adversa quævis portare. Sanctus ille Levita in craticula, tamquam in cathedra concionatoria positus non solum patientiam et constantiam, verum etiam Dei amorem nos docet. Studeamus sub tanto Doctore et ex mirabilibus ejus exemplis aliquod emolumentum eliciamus. Interim postquam Laurentium in craticula, tamquam in cathedra doctoris et prædicatoris inspeximus, modo admiremur quomodo craticula fuerit ei etiam *lectus quietis et dulcedinis.*

II PARS.

*Craticula fuit sancto Laurentio lectus quietis
et dulcedinis.*

Duri haud dubie Laurentio fuere cruciatus, quos pertulit, ipsique non parum acerbis fuit ignis, a quo caro ejus assabatur. Nihilominus auctacter dicam, quod in mediis tormentis, superna dulcedine superfusis, ei craticula evaserit lectus mollis et suavis, 1. propter Christi praesentiam, qua recreabatur; 2. propter paradisi gloriam, quam contemplabatur; 3. propter inferni poenam, a qua praeservabatur.

1. Dirissima quidem et acerbissima patiebatur gloriosus athleta Christi Laurentius, dum craticulae superpositus ureretur, tamen ut regii vatis utar verbis, Dominus opem tulit illi super lectum doloris, siusque stratum ita versavit, excussit, ventilavit et emollit; vel potius Laurentium in craticula jacentem gratia sua adco fovit sua praesentia, suoque auxilio ita recreavit et consolatus est, ut craticula ei lectus suavis existerit; in quo ita quiete jacebat, ut diceret circumstantibus: ab una in aliam partem me versate et de carne mea, si velitis, comedite. *Beatissimus martyr ostendens, quam quiete jaceret in illo ignito ferro lecto, ait circumstantibus: jam me versate et si una pars coeta est, manducate* (Chrysol. ser. 135). Laurentio praesens assistit Christus per auxilium gratiae suae quo illum roboravit et per consolationem internam, qua illum fovit, suaque praesentia ita illum illuminavit, recreavit et consolatus est, ut craticula ei fieret lectus quietis et dulcedinis; *ille craticulam supplicii lectum quietis putabat* (Chrysol. ibid.). Laurentius simul et semel patiebatur et consolabatur; torquebatur igne externo et fovebatur consolatione interna; cruciabat eum tyrannus et tormenta ejus leniebat Christus; dira ei erat craticula, et per Christum ipsi mollis et suavis fiebat, dum Christus potentior ad consolandum quam tyrannus ad torquendum,

unxit eum oleo laetitiae et consolationis, suaque praesentia et assistentia ita illum recreavit et consolatus est, ut craticula fuerit ei lectus quietis et dulcedinis. Ipsi craticula fuit etiam lectus quietis et dulcedinis propter gloriam paradisi, quam contemplabatur.

2. Nihil est, quod tormenta ita alleviet ut contemplatio aeternae illius felicitatis, qua premiantur in caelo, qui in terra pro Christo passi sunt, et ideo cum martyres caelesti lumine superfusi contemplantur sempiternam illam beatitudinem pro qua decertant, in mediis suppliciis quasi nihil patiuntur. Quod testatur expertus Christi martyr sanctus Flavianus, dicens: *nulla caro patitur, dum animus in caelo est et nequaquam corpus hoc sentit, eum se Deo tota mente devocit* (apud Sur. 24 Febr.). Hoc idem clarius patet in invictissimo Christi martyre sancto Laurentio, cui ita suavis videbatur craticula, ut magna alacritate tyranno illuderet, talisque hilaritas et dulcedo a gloria aeterna, quam contemplabatur, procedebat et ideo in craticula jacens clamabat: *gratias tibi ago, Domine, quia januas tuas ingredi merui*. Dum corpus ejus super ardentem decumberet carbones, animus illius intra paradisi januas ingressus, ibi aeternam illam contemplabatur beatitudinem, pro qua decertabat; ibi arcana videbat, quae non licet homini loqui, ibique tot et tantis mens illius superfundeatur deliciis, ut sibi corpus solum in lecto molli potius, quam super stratum ferream decumbere videretur. De Machabaeis martyribus assertit Theophilus Alexandrinus, quod tormenta quae patiebantur, non sentirent, quoniam dum eorum torquerentur corpora, spiritus in caelo erat; *in paradisum animae deambulantes non sentiebant quod patiebantur*. Similen in modum Laurentius, supra craticulam positus, urebatur et torquebatur; in atroci tamen illo supplicio quasi insensibilis videbatur, quia, ut ait sanctus Ambrosius, dum sanctus ille Levita torqueretur in terris, animus ejus versabatur in caelis: *jacet licet ante pedes tyranni exusta caro, corpus exanime; nihil tamen detrimenti patitur in terris, cujus animus demoratur in caelis* (ho. 1 de S. Laur.). Homo quidem nobis similis erat Lauren-

tius; ejus caro aenea non erat; vere et crudeliter ab igne cruciabat; cum autem in mediis ignibus suspiceret regnum colorum, pro quo assequendo pugnabat et coronam glorie quam sperabat, nihil ducebat omnia tormenta, nihilque pati videbatur. Imo, in mediis tormentis letabatur, deliciabatur, et exultabat, quasi in molli et florido lectulo jacuisset. Craticula ergo fuit Laurentio lectus quietis et dulcedinis propter gloriam paradisi quam contemplantur, ac etiam propter inferni poenam a qua preseruebatur.

3. Cum martyres acerbissimum et aeternum inferni ignem contemplantur, omnia hujus mundi supplicia eis suavia videbantur. Unde sanctus Ambrosius explicans illa regii prophetae verba, *principes persecuti sunt me gratis, et a vobis tuis formidavit cor meum* (Psal. 118), ait, quod martyres non timeant terrenos principes, quorum supplicia cito transeunt; e contra maxime formident a verbis Dei homines ad aeterna supplicia damnantis: *pone, inquit, martyrem circumspectantem omnia plena supplicii; dicit martyr: principes quidem me persecuti sunt, sed non timeo eorum minas et verba; a tuis, o Christe iudex, cerbis formido, ne mihi aliquando dicas: discede a me, maledicte, in ignem aeternum* (Ambr. in Psal. 118). Tormentis autem illis aeternis attendebat Laurentius, dum in craticula comburetur: ignem illum perpetuum, illud sine fine incendium, illamque poena recrudescens aerumnam mente revolvebat. Quapropter poenas poenis, lectumque suum aeterno dominatorum comparans cubili, lectum suum ita suavam sentiebat, ut mente hilari exultaret et subjicientibus prunas insultaret: *subjicientibus prunas, insultat Levita Christi*. Sanctum Laurentium, in craticula patientem, beatissimum predicat sanctus Maximus dicens: *quid hoc beatius viri?* (hom. de B. Laur.). Quae, quaeso, haec est beatitudo, qua gaudet sanctus ille Levita? In quo beatus esse potest, qui igne crematur, qui a tortoribus supra craticulam varie versatur et qui atrociora patitur tormenta? Fuit beatus quia momentaneo hujus mundi igne flammam gehennae perpetuo exurentis evasit; fuit beatus, quia arsit ne arderet et ut non uretetur exu-

stus est (Ibid.); fuit beatus, quia per levia quae pererebat tormenta, ab aeternis inferni suppliciis preseruebatur. Tantaque fruebatur felicitate, ut praenimio quo afficiebatur gaudio, in craticula, veluti in lectulo dulcedinis quiesceret, ac in eo, sicut alter Job, gaudio repletur: *consolabitur me lectulus meus* (7). O utinam coeli gloriam et inferni supplicia serio ponderarent quotquot in hoc mundo vivunt homines! o utinam illa sepe mente volverent! o utinam capere valerent immensum glorie pondus quo coronantur et ineffabilia tormenta a quibus preservantur, qui pro Christo in hoc mundo gravia patiuntur! Certe si conciperemus supernae civitatis quanta sint gaudia et quanta inferni supplicia, etiamsi in craticula lento igne combureremur, craticulam, sicut Laurentius, tanquam lectulum floridum arbitraremur. Deinde craticula, quae Laurentio extitit lectus quietis et dulcedinis, fuit ei etiam thronus glorie et honoris.

III PARS.

Craticula fuit sancto Laurentio thronus glorie et honoris.

Laurentium, quem multi reverebantur, dedecorare et quasi annihilare stauerat Decius imperator; e converso mirabili Dei providentia contigit, ut invictus ille martyr in craticula non dedecus et ignominiam, potius famam, gloriam et honorem invenerit. Craticula enim fuit ei thronus glorie et honoris, quia in craticula positus magnam sibi gloriam conciliavit 1. in urbe Roma; 2. in toto terrarum orbe; 3. in coelo.

1. Antequam in craticula uretetur sanctus Laurentius, magno in honore habebatur in urbe Roma propter Leviticum ministerium quo digneungebatur, propter bona Ecclesiae quae fideliter pauperibus distribuabat et propter crebra miracula quae operabatur; in craticula autem patiens, majorem sibi in urbe Roma gloriam comparavit, quia in craticula, velut in throno

majestatis rutilans, *triumphavit* de imperatore tyranno, cujus supplicis flecti negavit; *triumphavit* de torcoribus, quibus insultavit; *triumphavit* de supplicis, quæ parvipendit; *triumphavit* de igne elementari, quem interno amoris sui igne vicit. Et ideo Romani demirantes eximios Laurentii in craticula assati, triumphos, majori eum honore prosecuti sunt, ipsumque et craticulam, quæ triumphorum ejus instrumentum fuit in æternum venerabuntur: *in honorem transierunt triumphi etiam instrumenta supplicii* (S. Leo ser. de S. Laur.). Die fera integra Laurentium supra craticulam remansisse censent nonnulli auctores; hincque diem sanctus Augustinus *triumphalem diem* (ser. 7 de *dicers*.) appellat, quia hac die in craticula, velut in throno existens, gloriosissimos retulit triumphos, quibus urbem Romanam plurimum decoravit et ad majorem sibi honorem impendendum induxit. Laurentius in craticula triumphis suis Romam, totumque Romanum imperium decoravit et illustravit; unda a Ruperto abbate vocatur *decus Romani imperii*, et ut assertit sanctus Leo summus Pontifex, sicut Stephanus Jerosolymam, ita Laurentius Romam decoravit et glorificavit: *tam illustris Roma Laurentio, quam clarificata est Jerosolyma Stephano*. Sicut autem Laurentius triumphis suis Romam decoravit et illustravit, ita triumphis quos in craticula retulit, urbem Romam ad sibi majorem honorem impendendum excitavit: etenim ab illa die, qua in craticula triumphavit Laurentius, eum urbs Roma summo in honore semper habuit, eumque usque ad mundi finem venerabitur. Si vero craticula fuit Laurentio thronus gloriæ et honoris, quia in craticula patiens et moriens maximum in urbe Roma sibi honorem comparavit; craticula fuit ei etiam thronus gloriæ et honoris, quia in craticula patiens et moriens, maximam sibi in toto terrarum orbe gloriam conciliavit.

2. Laurentius in craticula tanta fide, tanta patientia, tanta charitate, totque aliis eminentissimis effulsit virtutibus, ut mundum illuminaverit universum: *tanta ejus martyris gloria extitit, ut passione sua mundum plane illuminaverit universum* (S. Aug. ser. 30 de SS.). Si sol in eodem semper coeli

loco consideret, unum tantum hemispherium, non totum orbem illuminaret; Laurentius autem in craticula tot virtutibus omicat, et in ea veluti in throno immobilis permanens, non unum hemispherium, at universum terrarum orbem illuminaverit. Sicut autem Laurentius in craticula, totum terrarum orbem illuminat, ita et Laurentius in craticula, velut in throno gloriæ suæ sedentem totis terrarum orbis veneratur. Ubique narratur ejus virtutes, ubique prædicantur ejus miracula, ubique celebrantur ejus triumphus, et ut ait sanctus Maximus, *triumphum beati Laurentii totus ubique mundus consona devotione concelebrat* (hom. 1 de S. Laur.). Cum christianos persequerentur tyranni, pro eorum gloria decerantur; dum illos deprimere et dedecorare contenderent, eos glorificaverunt, eosque gloriosos, omnique honore dignos effecerunt: non illos vicerunt, imo provexerunt: *provexerunt martyres, non vicerunt* (S. Aug. ser. 8 de S. Laur.). Jamvero martyres nullus unquam tyrannus magis evexit, quam Decius; et inter martyres nullum magis quam Laurentium; cum anim illam in craticula assari præcepit, si thronum præparavit; quia in nobili illa craticula tamquam in gloriæ throno non solum a Romanis civibus, verum et ab omnibus fere terræ habitabilis incolis honoratur. Equidem Roma, urbium regina, catholice caput Ecclesiæ, nobilitata Petro, illustrata Paulo, innumerisque rutilans sanctorum agminibus, speciali cultu Laurentium in craticula triumphantem semper venerata est; tamen sicut Laurentius in craticula non solum Romam, etiam universum mundum illuminavit, ita et universus terrarum orbis Laurentii craticulam et Laurentium in craticula, velut in throno suo rutilantem et triumphantem demiratur et veneratur. Heu! quot in hujus sancti martyris honorem Ecclesiæ in toto terrarum orbe edificatae! Quot sermones panegyrici in ejus honorem conscripti et recitati! Quot solemnia celebrata! Quot reges, quot principes, quotque summi Pontifices e thronis suis descendentes, ante sancti hujus martyris craticulam, ejusque alias reliquias se prostraverunt! Certe nunquam verbis explicare possemus, quantum sanctus hic Levita in craticula

existens in universo terrarum orbe assecutus sit gloriam. Itaque craticula fuit thronus gloriæ ejus, quia in illa asatus, magnam in toto terrarum orbe sibi gloriam conciliavit; fuit etiam thronus gloriæ ejus, quia per eam *magnam sibi in cælo gloriam comparavit*.

3. Martyres de tyrannis victores evadunt, cum pro Christi gloria moriem obeunt: tunc vincunt, cum occiduntur: *vincimus cum occidimur* (Tertull.). Disceptatio et pugna quedam inquit martyrem inter et tyrannum; tyrannus a martyre exigit, ut vivat, nequeque Christum; martyr vero ait: moriar, ne Christum negem. Ergo cum pro Christi gloria moriuntur martyres, sua morte tyrannos vincunt et de iis gloriose triumphant: tunc tyranni confusione operiuntur, eo quod obtinere non potuerint quod obtinere expetebant. Si autem de tyrannis martyres victores evadunt, eis magna debetur in cæli gloria, quam victoribus promisit, qui non mentitur Deus: *qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo* (Apoc. 3). Quantum ergo gloriam in cælo sibi comparavit sanctus Laurentius! Quam gloriosam et pretiosam coronam in paradiso obtinere meruit invictus ille martyr, in craticula cruciatus! *Quam gloriose et quanta multitudine, quantaque florum varietate distincta Laurentii martyris fulget corona!* (Ang. ser. 2 de S. Laurentio). Certe cum sanctus ille Levita in craticula exustus, præ cæteris omnibus martyribus fortius et generosius dimicasse ac gloriosorem de tyranno victoriam retulisse videatur, ita et majori gloria eum in cælo fuisse donatum, nobiliorique coronam eum redimitum fuisse merito creditur. Fuit ergo craticula Laurentio, non solum cathedra prædicatoris et lectus quietis, verum etiam thronus gloriæ et honoris. Contemplerur jam sanctissimum hunc martyrem in hac cathedra, in hoc lecto et in hoc throno: ac ex ejus exemplis aliquid ad profectum nostrum spirituales emolumentum elicere conemur. Craticula ei fuit cathedra prædicatoris: audiamus eum in hac cathedra concionantem, ac patientiam, constantiam, Deique amorem nos docentem. Audiamus eum, et quod inspirat perficientes, patienter, constanter et propter Deum tribulationes

quasque perferamus. Craticula fuit ei etiam lectus quietis propter Christum, cujus præsentia recreabatur, propter paradisi gloriam, quam contemplabatur et propter inferni poenam, a qua præservabatur. Heu! si in hoc mundo tribulationes patimur, imploremus auxilium Christi, qui nostros potest lenire dolores; colestem contemplerur gloriam, quam obtinebimus, si pro Christi amore patiamur: tormentorum inferni meditemur gravitatem, quam levibus et momentaneis tribulationibus pro Christo passis vitare valeamus. Hæc si serio perpendamus, adversa quævis nobis suavia fient. Craticula tandem fuit Laurentio thronus gloriæ, quia in craticula patiens, magnam sibi in urbe Roma, in toto terrarum orbe et in cælo gloriam comparavit; et nos dira quasque cum Laurentio generose patiamur, et si non in hoc mundo, saltem in cælo magnum obtinebimus gloriæ pondus: pro momentanea enim tribulatione, quam pro Dei amore patienter in præsentis vita sustinemus, dabit nobis Deus in cælo æternam gloriæ pondus. Amen.

DE SANCTA CLARA

CONCIO PRIMA.

Quæ est ista? (Cant. 8, 5).

Ut perfecte dignosci possit, quæ et qualis fuerit illustris illa virgo, cujus hodie festum celebramus, audiendus esset Seraphicus Pater sanctus Franciscus, qui apprime novit, quo duceretur spiritu, quibus decoraretur virtutibus, quibusque meritis et perfectionibus hæc Christi sponsa polleret. Si jam, Deo sic volente, in hoc pulpito appareret et de sanctissima virgine Clara sermonem institueret vir ille Seraphicus, diceret haud dubie, eam fuisse virginem facie decoram, conditione nobilem, in omni pie-

existens in universo terrarum orbe assecutus sit gloriam. Itaque craticula fuit thronus gloriæ ejus, quia in illa asatus, magnam in toto terrarum orbe sibi gloriam conciliavit; fuit etiam thronus gloriæ ejus, quia per eam *magnam sibi in cælo gloriam comparavit*.

3. Martyres de tyrannis victores evadunt, cum pro Christi gloria moriem obeunt: tunc vincunt, cum occiduntur: *vincimus cum occidimur* (Tertull.). Disceptatio et pugna quedam inquit martyrem inter et tyrannum; tyrannus a martyre exigit, ut vivat, nequeque Christum; martyr vero ait: moriar, ne Christum negem. Ergo cum pro Christi gloria moriuntur martyres, sua morte tyrannos vincunt et de iis gloriose triumphant: tunc tyranni confusione operiuntur, eo quod obtinere non potuerint quod obtinere expetebant. Si autem de tyrannis martyres victores evadunt, eis magna debetur in cæli gloria, quam victoribus promisit, qui non mentitur Deus: *qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo* (Apoc. 3). Quantum ergo gloriam in cælo sibi comparavit sanctus Laurentius! Quam gloriosam et pretiosam coronam in paradiso obtinere meruit invictus ille martyr, in craticula cruciatus! *Quam gloriose et quanta multitudine, quantaque florum varietate distincta Laurentii martyris fulget corona!* (Ang. ser. 2 de S. Laurentio). Certe cum sanctus ille Levita in craticula exustus, præ cæteris omnibus martyribus fortius et generosius dimicasse ac gloriosorem de tyranno victoriam retulisse videatur, ita et majori gloria eum in cælo fuisse donatum, nobiliorique coronam eum redimitum fuisse merito creditur. Fuit ergo craticula Laurentio, non solum cathedra prædicatoris et lectus quietis, verum etiam thronus gloriæ et honoris. Contemplerur jam sanctissimum hunc martyrem in hac cathedra, in hoc lecto et in hoc throno: ac ex ejus exemplis aliquid ad profectum nostrum spirituales emolumentum elicere conemur. Craticula ei fuit cathedra prædicatoris: audiamus eum in hac cathedra concionantem, ac patientiam, constantiam, Deique amorem nos docentem. Audiamus eum, et quod inspirat perficientes, patienter, constanter et propter Deum tribulationes

quasque perferamus. Craticula fuit ei etiam lectus quietis propter Christum, cujus præsentia recreabatur, propter paradisi gloriam, quam contemplabatur et propter inferni poenam, a qua præservabatur. Heu! si in hoc mundo tribulationes patimur, imploremus auxilium Christi, qui nostros potest lenire dolores; colestem contemplerur gloriam, quam obtinebimus, si pro Christi amore patiamur: tormentorum inferni meditemur gravitatem, quam levibus et momentaneis tribulationibus pro Christo passis vitare valeamus. Hæc si serio perpendamus, adversa quævis nobis suavia fient. Craticula tandem fuit Laurentio thronus gloriæ, quia in craticula patiens, magnam sibi in urbe Roma, in toto terrarum orbe et in cælo gloriam comparavit; et nos dira quasque cum Laurentio generose patiamur, et si non in hoc mundo, saltem in cælo magnum obtinebimus gloriæ pondus: pro momentanea enim tribulatione, quam pro Dei amore patienter in præsentis vita sustinemus, dabit nobis Deus in cælo æternam gloriæ pondus. Amen.

DE SANCTA CLARA

CONCIO PRIMA.

Quæ est ista? (Cant. 8, 5).

Ut perfecte dignosci possit, quæ et qualis fuerit illustris illa virgo, cujus hodie festum celebramus, audiendus esset Seraphicus Pater sanctus Franciscus, qui apprime novit, quo duceretur spiritu, quibus decoraretur virtutibus, quibusque meritis et perfectionibus hæc Christi sponsa polleret. Si jam, Deo sic volente, in hoc pulpito appareret et de sanctissima virgine Clara sermonem institueret vir ille Seraphicus, diceret haud dubie, eam fuisse virginem facie decoram, conditione nobilem, in omni pie-

tate recte institutam et innumeris virtutibus ornatam. Diceret etiam, eam fuisse divinitatis solium, lucis aeternae filiam, necnon novum quoddam sidus sanctitate undique rutilans et miraculis plurimis undique coruscans. Crediderim tandem, quod si Franciscum de spirituali sua filia Clara disserentem audiremus, miranda ejus opera ita propalaret et eminentem ejus perfectionem ita extolleret, ut omnes auditores in admirationem raperentur et ad venerationem tam pie, tam humilis et tam pure Christi sponsae mirum in modum adducerentur. O utinam beatissima virginis Clarae orator nunc adesset, qui olim in perfectionis via sanctissimus illius pater spiritualis exiit! Quia tamen hanc a Deo gratiam expectare vana foret praesumptio, sacram illam Virginem pro modulo nostro laudare pertentemus et ex innumeris propemodum perfectionibus, quibus praefulsit, aliquas attingamus, sedulo inquirentes, quae et qualis illa fuerit: *quae est ista? Ave.*

Beata Clara, cujus orationem panegyricam suscipimus, dum in hoc visibili mundo versaretur, fuit filia, pauper et virgo. Natura eam fecit filiam: professio, quam amplexata est, eam pauperem effecit; puritas eximia, qua polluit, eam virginum collegio adscripsit. Qui audient, eam fuisse filiam, credent forte quod infirma fuerit et debilis; qui scient, eam fuisse pauperem, existimabunt haud dubie, quod omni honorum genere spoliata fuerit; qui eam fuisse virginem addiscent, censebunt forsitan, quod penitus sterilis fuerit omnique prole caruerit. Jamvero toto caelo errarent, qui talia de sancta Clara efformarent iudicia. Verum quidem eam fuisse filiam, pauperem et virginem; tamen *etsi filia*, mirabili generositate floruit: *etsi pauper*, inefabilibus itidem divitiis abundavit: *etsi virgo*, virginitas ejus nobili et sancta fecunditate fuit illustrata. Igitur ad beatam Clarae gloriam dicamus, quod fuerit filia, pauper et virgo. Fuit 1. *filia* et generosissima; 2. *pauper* et ditissima; 3. *virgo* et fecundissima. Ecce quae fuerit sancta Clara: *quae est ista?*

I PARS.

Sancta Clara fuit filia generosissima.

Filia generosa, rara est avis in terris. Unde vix talem aliquam inveniri posse censebat Salomon: *mulierem fortem quis inveniet?* Illa tamen virgo, quae nobis hodie colenda proponitur, vere filiam fortissimam se ostendit contra parentes, contra infideles et contra Deum: 1. *contra parentes*, qui vocationi ejus adversantur; 2. *contra infideles*, qui monasterium ejus invadere conantur; 3. *contra Deum*, qui virtutem ejus variis adversitatibus probat.

1. Clara, vel in ipso adolescentiae flore, in domo patris sui sedebat solitaria; ibi delicatum corpusculum diro afflictabat cilicio ibi ad pauperes libenter manus extendebat; ibique jejuniis, orationibus, aliisque poenitentiae et pietatis operibus indesinenter vacabat. Major aetate effecta, afflante Sancto Spiritu, in altum ducere, et altiora virtutis et perfectionis fundamenta jacere cogitavit. Cumque Seraphico Patri, quem in vitae spiritualis ducem sibi elegerat, sacrum hoc cordis sui desiderium sincere aperuisset, ex ejus consilio, ipsa die Palmarum, domo, civitate et consanguineis derelictis, ad conventum sanctae Mariae de Portuincula cum honesta societate properavit. Ibi abrasis crinibus, abjectis pretiosis vestibus, depositisque variis capitibus ornamentis, vili se sacco induit, rudi se cinxit fune, veles contemptibili caput operuit; et mundo totaliter valedicens se totam Christi Domini obsequio consecravit. Tam novi, tamque ardui et animosi facinoris rumor ad Clarae consanguineos pervenit, qui cum nil simile unquam vidissent, hoc ad totius familiae opprobrium verti crederent; idcirco hoc sanctae virginis propositum damnautes, blanditiis, promissis, minis, aliisque variis modis eam a proposito deterrere et ad paternam domum reducere conati sunt; frustra tamen: etenim Clara fuit filia generosissima, quae parentibus fortiter restitit et constanter (Alexand. IV

in *Bulla canonica*). Sciebat virgo sacra, dixisse Christum: *si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, non potest meus esse discipulus* (Luc. 14). Profecto tanta ejus exiitit fortitudo, ut Deo ipsam ad solitudinem et ad religionem vocanti humiliter obtemperaverit, parentibus vero ipsam blanditiis, promissis et minis ad secularia redire impellentibus, fortiter et constanter resisterit. O magnam Clare generositatem! Ecce filiam non solum generosissimam adversus parentes, qui vocationi ejus adversantur: *verum etiam adversus infideles, qui monasterium ejus incadere conantur.*

2. Gravis tempore sancte Clare, adversus Ecclesiam excitata est tempestas sub Friderico II imperatore, qui Saracenis, aliisque infidelibus, velut malitiæ, tyrannidisque sue ministris utebatur. Terribilis ergo imperatoris jussu in Italiam venit horum infidelium exercitus, qui varias urbes sibi obvias diruit, vastavit, et solo æquavit; eademque sors haud dubie attigisset urbem Assisiatam, nisi beata Clara iis fortissime obstisset; hinc feliciter accidit, ut cum infensissimi hi reipublice christianæ hostes ad urbem Assisium invadendam properarent, occurrerit eis non longe ab urbe monasterium sancte Clare, inter cujus claustrum, omne nefas patrare cupientes, magno cum impetu irruerunt. Virginum autem ibi reclusarum tunc frigidus tremor occupavit artus; tunc formidine tremuerunt omnes, una excepta virgine Clara, quæ impavido corde, se infirmitate detentam ad claustrum januam, precedente eam capsâ, qua sacratissimum Christi corpus servabatur, duci jubet; ibique solo Christi Domini auxilio freta, hostes illos pessimos aggreditur, solaque sua presentia et paucis verbis celesti impetu prolatis, impudentes illos canes o claustro eiecit, tartareumque hunc exercitum totaliter deturbat et procul ab Assisio pellit. Mihi videre videor sanctam virginem Claream ad claustrum januam, in conspectu effronatorum illorum militum stantem et sacram paropsidem dextra tenentem. Tunc minime confunditur, dum loquitur inimicis suis in porta; tunc sancto afflata et roborata Spiritu, eos generose affatur, dicens: venite, properate omnes, arma sumite, vibrare tela et adunatis viribus in me omnes ir-

ruite. Quantumvis enim formidabilis sit vester exercitus, nullatenus timebo; ego semper sperabo in Deo meo, quem præ manibus teneo; *si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo* (Psal. 26). Insurgant adversum me castra vestra, nullum mihi timorem incutient: *si consistant adversum me castra, non timebit cor meum* (Ibid.). Miramini generositatem sancte Clare, quæ ipso tempore, quo a Saracenorum facie omnis fugit Italia, hæc iis sese obviam offert; timent alii et ipsa eos aggreditur: vincuntur alii, et ipsa, solo Christi fulta præsidio, eos vincit et in fugam convertit. Unde de Clara dicendum, quod Saracenis non solum fuerit *terribilis, ut castrorum acies ordinata*, verum etiam plus quam variæ castrorum acies ordinatæ; nullo modo enim ei terrorem incusserant Italarum exercitus; Clara iis exercitiis terribilior eos et claustro eiecit et in fugam convertit. Clara ergo filia fortitudine præstat adversus illos infideles, qui eam persequuntur: *et est etiam filia generosa contra Deum, qui virtutem ejus variis adversitatibus probat.*

3. Amicos suos Deus morbis, aliisque adversitatibus probare solet. Sic olim fidelem probavit Abrahamum, cum præcipit ei, ut unicum sibi immolaret filium; sic patientissimum probavit Jobum, cum eum divitiis spoliavit. Orbavit filiis et gravissimis morbis afflictavit; sic tribulationibus multis charissimam matrem Virginem Mariam, apostolos, martyres, aliosque sanctos probare voluit. Et præcipue beatam virginem Claream, quæ continuo morbo, vel potius variis morbis sibi invicem succedentibus toto viginti octo annorum tempore afflicta et probata fuit. Itaque illustris illa virgo, inter infirmitates quibus gravabatur, fortis et generosa perstitit contra Deum; nam illas sustinuit non solum sine murmure et querimonia, verum et magna cum complacentia, laudans et benedicens Deum, a quo affligebatur. Deum sacra Scriptura exhibet sagittis armatum, quibus homines ferit et quæ ab ejus manu ad homines transeunt: *sagittæ tuæ transeunt* (Psal. 76). Hæ Dei sagittæ ad omnes penitus homines transeunt, quia Deus omnes homines percutit, affligit et sagittis tribulationum ita ferit, ut nonnunquam ab iis dejiciantur.

tur, et sub Dei manu cadant: *sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent*. At sancta Clara non cecidit sub manu Dei, nec per ejus sagittas dejecta fuit. Verum est, quod viginti octo annis integris Deus in illam diras sagittas vibraverit, quoniam toto hoc tempore eam Deus variis infirmitatibus probavit. Ipsa tamen ut filia generosissima contra Dominum, immixta a Deo sagittas et graves quosque morbos constanter et æquo animo pertulit. Sagittabat illam Deus, variisque morbis illam affligebat, ipsa vero magis et magis confortabatur et percutientem Dei manum fortiter sustinebat. Ecce filiam vere fortem et generosam. *Ad hæc Clara fuit etiam simul pauper et ditissima.*

II PARS.

Sancta Clara fuit pauper et ditissima.

Paupertatem summo per dilexit beata Clara; piaque hæc pauperrimi Francisci discipula, a Deo vocata ut pauperum foeminarum foret mater et primiceria, altioris paupertatis exemplar et speculum esse voluit; et ideo in victa, restituta, ædificata, aliisque omnibus miranda evangelicæ paupertatis exempla præbuit. Ast pauper illa sanctimonialis, quæ terrena omnia abdicaverat, ditissima fuit, quia habuit omnia terræ bona, omnes virtutes divitias et omnes cæli thesauros. Habuit, 1. *omnia terræ bona* sub pedibus; 2. *omnes virtutes divitias* in anima; 3. *omnes cæli thesauros* in possessione sua. Ex hominibus alii possidentur a divitiis et alii divitias possident. A divitiis possidentur avari, et ideo vocantur *virî divitiarum* (Ps. 75, 6), seu viri sub divitiarum dominio viventes. Divitiarum e contra domini censentur, qui eas abdicant, relinquunt et quasi pedibus calcant. Sancta autem virgo Clara omnium hujus mundi bonorum vere fuit domina; etenim a bonis temporalibus nequaquam possessa, bona temporalia ipsa possedit; tuncque ea perfecte possedit, cum ea contempsit, reliquit et pedibus cal-

cavit. Unde sicut de Jobo dicitur, quod *divitiarum non erat famulus, sed dominus* (Chrysost. hom. 22 in Matt.), ita et de Clara dicendum, quod bonorum temporalium non fuerit ancilla, sed domina, quia temporalia omnia contempsit et abdicavit, *solumque Jesum Christum in hoc mundo habere voluit*. Israëlitis dixit Deus, eos fore dominos non bonorum quas in corde, vel in arca haberent, at eorum quæ pedibus calcarent: *omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit* (Deut. 12, 24). In quæ verba ait Pater Seraphicus: *calcare est contemnere; paupertas omnia calcat, ergo est omnium regina* (Opusc. 1). O quam excelsa hæc Christi philosophia! O quam pauci illam percipiunt! Totus enim mundus plenus habetur viris et servis divitiarum, qui earum subjiciuntur domino, qui eas nimium diligunt et nimio cum affectu inquirunt. Itaque beata Clara temporalium omnium bonorum fuit domina, quia ea maxime despexit, pedibus conculcavit et totaliter reliquit, solumque Jesum Christum in hoc mundo habere voluit. Clara ergo fuit ditissima, quoniam terrena omnia habuit sub pedibus: *ac etiam quia omnes virtutes divitias habuit in anima.*

2. Divitiæ hominum sæculi sunt aurum et argentum, illique soli divites aestimantur, qui magnam horum metallorum copiam possident. Apud Deum veræ divitiæ sunt virtutes, iique solum divites habentur, qui christianis virtutibus fulgent: *solum illum Deus divitem novit, qui non opum, sed virtutum fructus recondat* (Ambr. l. 2, ep. 4). O homines! si divites esse cupitis, istas divitias amate: ne diligatis imaginarias illas divitias, quæ cum labore acquiruntur, cum timore conservantur et cum mœrore amittuntur; veras virtutis divitias concupiscite, atque ad eas assequendas pro viribus contendite instar sanctæ Claræ, quæ virtutibus dives fuit, magnosque virtutum thesauros possedit. Clara, inquit Alexander IV, fuit humilitatis vasculum, armarium castitatis, charitatis ardor, dulcor benignitatis, patientiæ robur, nexus pacis, mitis in verbo, lenis in facto, et in omnibus amabilis et accepta. Hispidio panno et aspero cilicio utebatur, vigiliis et orationibus assidue vacabat; adeo

abstinentiæ et jejuniis erat addicta, ut longo tempore tribus cussilibet hebdomada diebus, videlicet secunda, quarta et sexta feria nullum penitus cibum sumeret: ac tandem, inquit summus Pontifex, *Clara fuit secunda quedam parens virtutum.* O filiam vere virtutibus divitum! Clara, ait prefatus Pontifex, *fuit alium sanctitatis candelabrum, vehementer in tabernaculo Dei rutilans.* Sicut enim in Salomonis templo aureum erat candelabrum, in quo variæ lampades accense, magnæque fulgorem emittentes videbantur, ita Clara, quæ erat candelabrum aureum ratione charitatis qua ardebat, innumeris virtutibus, tamquam tot luminibus fulsit in templo Dei. *Hæc, inquit idem Pontifex, fuit pauperum prænicipia, ducissa humilium, magistra continentium, penitentium abbatissa, aliarumque virtutum magnam copiam habuit.* Clara ergo ditissima jure censetur cum omnes virtutis divitias possederit in anima sua; pariterque etiam ditissima prædicatur, quia omnes cæli thesauros habuit in possessione sua.

3. Pretiosi, immensi et infiniti sunt thesauri regni cælestis; nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quales et quanti sint hi thesauri, eos laudare possumus, ambire possumus, acquirere possumus, at mente eos capere non possumus. Tales tamen thesauri, qui tanti sunt, ut eorum naturam et magnitudinem percipere non valeamus, paupertate voluntaria acquiruntur et ad evangelicos pauperes attingunt: *beati pauperes spiritu, inquit Salvator, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Matth. 5 et Luc. 6). Quo, quæso, titulo ad pauperes attinget regnum cælorum? Titulo emptionis, quia scilicet illud emerunt pauperes spiritu, cum sua omnia temporalia pro Dei amore dederunt et reliquerunt: *pauperum est regnum cælorum, inquit Hugo Cardinalis, titulo emptionis ex pretio jam soluto.* Regni cælorum pretium statuit Christus, dicens: *omnis qui reliquerit domum aut fratrem..., propter me centuplum accipiet et vitam æternam possidebit.* Cum ergo pauperes spiritu pro emptione regni cælestis justum et indictum pretium solverint: cum omnia sua pro Dei amore reliquerint, eo ipso quo ea reliquerunt, effecti sunt regni cælorum domini.

O homines duræ cervicis et tardi corde! ut quid vilia, contemptibilia et fallacia mundi bona non derelinquitis, ut eorum abdicatione regnum cælorum emere valeatis? Ut quid divitias vestras in eleemosynas non erogatis, ut cælestis thesauros obtineatis? Vobis certe sapientior fui illustris virgo Clara, quæ ineffabiles et pretiosissimos cæli thesauros obtinuit, quia paternam domum, terrenam hæreditatem, et quidquid in hoc mundo habuit, pro Dei amore reliquit. Hoc pretio cæli thesauros emit, et regni cælorum est adepta possessionem; ipsius enim, sicut et aliorum, qui evangelicam paupertatem sectantur, est regnum cælorum jure et titulo voluntariæ paupertatis: *ipsorum est enim regnum cælorum jure et merito paupertatis* (S. Bern. ep. 208). Ecce Claram, quæ licet omnia sua penitus abdicavit, nec quidquam proprium pro se, vel pro suo monasterio habere voluerit, apud Deum tamen ditissima exitit. Ergo sancta Clara fuit simul pauper et ditissima; *fuit etiam virgo simul et fecundissima.*

III PARS.

Sancta Clara fuit virgo et fecundissima.

Novo et stupendo miraculo factum est, ut Maria simul Virgo purissima et Mater fecundissima fuerit: *gaudia matris habens cum virginitatis honore* (S. Bern. *sup. missus*). Mirandum hoc privilegium soli quidem Dei Genitrici Mariæ datum est; quid tamen simile video in beata Clara, quam virginem purissimam fuisse fatentur omnes; quæ quidem virgo fuit etiam fecundissima, quia genuit filias, angelos et virgines. Genuit 1. *filias* religioni; 2. *angelos* Deo; 3. *virgines* paradiso.

1. Antequam mundo valediceret et Christo se penitus consecraret beata Clara, pauca in Ecclesia Dei florebant filiarum monasteria; tunc enim de religione, sicut de Sara dici poterat, quod esset sterilis, aut quod esset quasi terra deserta, in via et iniqua, in qua paucissimæ inveniebantur filie. Jamvero eo

ipso, quo beata Clara intra monasterii septa novum et sanctum vite spiritualis institutum suscepit, tanta virtutis ejus undique innotuit fama, ut ex omnibus Italiae partibus festinarent filiae, quae, ejus exemplo, virginitatem suam Christo vovebant, vitamque religiosam simul cum virgine Clara profitebantur. Exinde intra breve tempus tot hujusmodi germina Christo et religioni exemplis, praecipuis et verbis suis Clara peperit, ut in ea impletum fuisse videatur propheticum illud oraculum: *multi filii deserte magis quam ejus quae habet virum* (Isa. 54). Haec etenim innumeras cujusvis conditionis filias religioni peperit et ad suscipiendam vitam monasticam allexit. Intra pauperis monasterii muros clausa latebat virgo Clara; tamen vite et virtutum ejus splendor extra clausa prodit, et longe, lateque diffusus est. Itaque vite ejus sanctitate et instituti novitate in omnes Ecclesiastici orbis partes subito respersa, in odorem virtutum ejus undequaque innumerae ad eam filiae advolarunt. Currebant ducisse, festinabant marchionissa, volabant omnis aetatis et conditionis virgines; quarum *aliae* palatia sua in monasteria mutabant; *aliae* omnia sua bona ad novas tum in urbibus, tum in campatribus aedificandas instituti sanctae Clarae domos libenter elargiebantur; *aliae* quam plurimae in sacris illis domibus habitabant. Ex quo effectum, ut beata Clara evaserit virgo fecunda, quae innumeras Christo et religioni filias peperit, et quae usque ad mundi finem parere non desinet. Nonne ideo Clara fuit virgo fecundissima, quae innumeras religioni filias genuit? *item dicenda virgo fecundissima, quae angelos Deo peperit.*

2. Si sancto Ambrosio fidem adhibeamus, qui virginitatem servant paritate sua angelos imitantur totque habentur angeli in terris, quot virgines, quae angelicam puritatem sectantur. *In Virginitibus sacris vitam angelorum videmus*, inquit Ambrosius (*de instit. virg.*, 7). Et, ut asserit Tertullianus, virgines ob vite candorem et puritatem, familiae adscribuntur angelorum: *de familia angelica deputantur* (libr. *de uxor.*). Apostoli, prout apostoli, martyres et confessores, prout confessores, haud censentur de angelorum familia; hoc ad solas virgines attinet; hoc sin-

gelare earum est privilegium: ideo cum ex hoc mundo exeunt, ab angelis tamquam angeli recipiuntur. Debent ergo inspicere virgines sacrae, tamquam angeli terrestres et qui verbis vel exemplis alios ad virginitatem servandam inducunt, sunt quasi genitores angelorum, seu virginum, quae puritate sua angelos amulantur. Sicut enim per Evangelii praedicationem fideles Christo pariebat D. Paulus: *per Evangelium ego vos genui*; ita et qui filias ad virginitatem Deo vovendam alliciunt, angelos Deo pariunt, quia virgines puritate sua terrestres angeli sunt. O sanctam et nobilem progeniem. O mirabilem sobolem! O quam felices, qui Deo dicere possunt: Domine, verbis et exemplis meis hanc et illam virginem, seu hunc et illum terrestrem angelum tibi genui. O quam felicior beata Clara, quae non unam dumtaxat, aut alteram, verum innumeras virgines Deo peperit! O quam felicior haec virgo fecundissima, quae tot angelos Deo genuit, quot filias verbis et exemplis suis ad virginitatem servandam adduxit. Igitur Clara virgo fecundissima, utpote quae angelos Deo peperit, fuit etiam virgo fecundissima, quia *virgines multas paradiso genuit.*

3. Post diluvium dixit Deus ad Noë et filios ejus: *crecite et multiplicamini et replete terram* (Gen. 7). Haec verba, *replete terram*, non sine mysterio dicta esse advertit D. Hieronymus, quia, inquit, sicut matrimonium terram hominibus, ita virginitas paradisi animabus puris et sanctis replet. *Nuptiae terram replent, virginitas paradisi (adv. Jovin. 1)*. Unde qui alios ad virginitatem servandam alliciunt, efficiuntur quasi patres et fecundae matres, quae virgines colo pariunt et caelum virginibus replent. O sanctissima virgo Clara, ausum dicere, quod multum tibi debeat paradisi, quoniam innumeras illi virgines peperisti, illumque sacris virginibus replesti. Antequam virginum collegia institueres, paucas caelum possidebat virgines, paucae ibi erant, quae virginitatem ex voto servassent; ex quo autem tot virginitatis sacraria instituisti, paradisi virginibus replesti. Heu si paradisi intima mentibus nostris lustrare possemus, quot ibi ex illustrissimo sanctae Clarae Ordine virgines miraremur! Ibi sane Agnetem, ibi Coletam, ibi Elisabetham,

ibi Ludovicam, ibi Catharinam Bononiensem et innumeras alias hujus instituti virgines videremus, ac diceremus: *o quam pulchra est casta generatio cum claritate?* (Sap. 4). O quam pulchra et præclare virgines illæ, quas Clara mirabilibus suis exemplis et ignitis suis sermonibus paradiso peperit! Videtis ergo, quæ fuerit sanctissima virgo Clara: *quæ est ista?* fuit enim filia generosissima, quæ de consanguineis, de infidelibus et de damone triumphavit; fuit pauper ditissima, quæ habuit omnia terre bona sub pedibus, omnes virtutis divitias in anima et omnes cæli thesauris in corde. Fuit tandem virgo fecundissima, quæ genuit filias religioni, angelos Deo, virgines paradiso. Ecce quæ fuerit sancta virgo Clara. Modo jam inquirere vallem, qui sint hi qui me audierunt explicantem, quæ fuerit beata hæc virgo? Dicite, quæso, qui estis vos? Non quero, an sitis religiosi, clerici, causidici, vel mercatores; quero, qui estis vos in vita christiana et spirituali? Quero, an sitis justi, vel peccatores? Crediderim multos ibi adesse viros justos et pios; verumtamen heu! quot ibi peccatores! Quot Dei inimici! Quot reprobi! Heu! si omnium ibi adstantium corda scrutari liceret, quot invidiæ motus, quot vindictæ desideria, quot luxuriam incendia, quotque omnis generis abominationis ibi videremus! In templo nî videbat Ezechiel (8), nisi abominationes magnas, majores et pessimas; quocunque se vertebat abominationes in templo cernebat. O fratres dilectissimi, a Deo facti vitam accepistis, ut ejus templum essetis: *Templum Dei estis vos* (2 Cor.). Heu! si templi hujus altare intueri fas esset, si cordium vestrorum intima penetrare liceret: quid ibi videremus, nisi peccata magna et abominationes pessimas? Jamvero, quod jam videre non licet, in tremendo Dei judicio videre licebit: tunc Deus revelabit peccata in intimis cordium vestrorum penetralibus abscondita: tunc anomia et horrenda illa peccata in cordibus vestris latentia omnibus patefaciet: *tunc illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium* (1 Cor. 4). O qualis tunc peccatoribus erit confusio, cum secretiora eorum peccata omnibus nota fient! o quam melius foret in hac vita peccata per pœnitentiam delere, quam talem

confusionem coram Christi judicantis tribunali perpeti! O peccator, has de corde tuo abominationes tolle: lava animam tuam ab omni inquinamento peccati. Et si in omnibus beatam Claram imitari nequeas, esto saltem generosus in suscipiendis iis quæ salutis tue sunt; fias dives virtutibus illis, quæ ad animæ salutem requiruntur et te fecundum exhibe in edendis honorum operum fructibus, quibus æternam beatitudinem assequi possis. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Palma in manibus eorum (Apoc. 7, 9).

Cum ipsa constet experientia, oculorum aciem a nimio luminis fulgore obtundi, illosque cæcitate feriri, qui objectum prælucidum fixa palpebra contemplantur, quomodo mihi fas erit intueri et contemplari sanctissimam virginem Claram, quæ in hoc mundo tanquam novam sidus emicuit et quæ humilitate, abstinentia, charitate, innumerisque aliis virtutibus, velut tot micantibus radiis, universum orbem Ecclesiasticum mirabiliter illustravit? Meam quidem hanc in parte fateor infirmitatem et sincere confiteor, quod cum ad illam Christi sponsam mentis meæ oculos converto, ut ejus intuear virtutes, merita contempler et demirer miracula, quædam mihi subito advenit cæcitas similis cæcitati Doctoris gentium, qui, licet lumine circumdaretur apertis oculis nihil videbat: *circumfulsit eum lux et cælo, apertisque oculis nihil videbat* (Act. 9). Clare mater, partui proxima, coram Christi crucifixi imagine pro felici parturitione orans, a summo cælo venientem audivit vocem, dicentem: *ne paveas mulier, quia quoddam lumen salva parturies, quod totum mundum illustrabit*. Tantum sane lumen extitit beata Clara, illiusque virtutes et perfectiones ita eminenter

luxere, ut illam fixa palpebra contemplari et de illis meritis debite disserere nequeat infirmus orator. Propterea, missis innumeris prodigijs, quæ in sacra hac virgine quisque adnotare et admirari potest, illam solum proponam ut triumphantem et palmas manu gestantem; *palme in manibus eorum. Ave.*

Non caret mysterio, quod beata Clara ipsa die palmarum sumpta prius palma e manu summi Pontificis, novum et perfectius vivendi genus suscepit. Sicut enim dies palmarum fuit triumphalis Christi dies, ita et hac ipsa die beata Clara, in signum futuri sui triumphus palmam accipere voluit: *Clara palmam in manibus ponit*, inquit sanctus Antonius, *quasi quodam præsigio futurae victoriae* (3 p., tit. 4, c. 6). Videamus sanctam Claram, palmam manu gestantem: consideremus gloriosos, quos retulit triumphos; perpendamus, quomodo triumphaverit de mundo, de seipsa et de natura. Clara 1. triumphavit de mundo, omnem ejus gloriam contemnendo; 2. triumphavit de seipsa, corpus suum domando; 3. triumphavit de natura, miracula multa operando. Ecce tres beate Clæræ virginis triumphos et tres hujus concionis partes.

I PARS.

Beata Clara triumphavit de mundo.

Clara toto vite sue tempore de mundo triumphavit, quia ejus divitijs, delicias et gloriam semper contempsit et pro nihilo habuit. Hodie vero ipsius de mundo triumphos inquiri et perpendo in hac solum supra modum laudabili, necnon illis temporibus nova et portentosa actione, qua, relictis domo, parentibus et omnibus bonis suis, sumpto vili sacco, abrasis crinibus, in arctum monasterium secedit. In qua quidem actione de mundo triumphat 1. relinquendo domum et parentes; 2. mutando vestimenta; 3. radendo crines.

1. Sanctus Franciscus, qui de mundo gloriose triumphaverat, sanctam virginem Claram de eo triumphare docuit. Sicut Abra-

hamo dixit Deus: *egredere de cognatione tua et de domo patris tui, faciamque te in gentem magnam* (Gen. 12), ita Franciscus spiritu prophetico agnosens, quod beatam Claram genti magnæ prædicere et multarum virginum matrem efficere Deus statuisset, ut eam ad tale Dei propositum digne adimplendum diserneret, voluit, ut hæc virgo sacra prius de mundo triumpharet per omnimodam domus, parentum et omnium temporalium abdicationem. Ecce primam præceptionem, in primum documentum, quod virginis Clæræ Franciscus tradidit. Mihi audire videor Patrem Seraphicum clienti et discipule suæ Clæræ sic ex parte Dei loquentem: o Clara, Deo simul et mundo placere non potes; si enim mundo placere satagis, Deo placere nequis. Igitur, ut Deo placeas, utque te totam ejus obsequio mancipes, mundo et parentibus valedicas necesse est: *audi, ergo, filia, et vide et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum* (Psal. 44). Sic Claram affatus Pater Seraphicus, pijs ejus consilijs obtemperans, mundum relinquere protinus statuit; et ut gloriosius de mundo triumpharet, ipsa Dominica palmarum, in qua coram summo Pontifice, tota Curia Romana, omnibusque urbis Assisi incolis ornata ut similitudo templi apparuerat, domum, consanguineos, totamque mundum dereliquit, ut Christo se totaliter consecraret. O quam gloriosus est ille Clæræ de mundo triumphus! quam gloriose etiam de mundo triumphavit sacra hæc Virgo, cum vestimenta mutavit, seu *cum depositis pretiosis indumentis, oili sacco corpus suum operuit.*

2. Præclaris et pretiosis indui vestibus naturaliter ambiunt mulieres; ut enim loquitur sanctus Chrysostomus, *est genus mulierum se orandi studiosum* (ho. 1 in ep. ad Ephes.). Multæ de corporis ornatu plurimum sollicitæ, de ornatu vero et munditia anima parum curant; plurimas reperire est, que novo semper et vano quodam corporis ornatu superbiæ suam excolere, hominumque amorem sibi conciliare conantur. Deo autem placere nullo modo student. Non advertunt, exquisitum et superfluum hunc ornatum, multorum fieri causam

peccatorum: non prevident, quod in formidando extremi iudicii die Deus acriter arguet superbas has mulieres, que non alendis pauperibus, at emendis pretiosis et superfluis corporum suorum ornamentis divitias consumperunt. Beata Clara his sapientior et sanctor mulieribus pretiosa queque abiecit vestimenta, splendidum omnem mundi ornatum pro Christi amore contempsit; Atque ut gloriosus de mundo et pompis ejus triumpharet, vili se sacco induit et rudi chorda corpus suum accinxit. Iob, vir sanctissimus, vestimento ita vili et duro indui consueverat; ut non tam vestis, quam saccus carni ejus assutus videretur: *saccum consui super cutem meam et operui cinere carnem meam* (Job. 16). Jobum, virum utique sanctissimum, hac in parte imitatur sancta Clara; abjectis enim vestibus illis, quibus antea utebatur; ut hodie perfectum de mundo triumphum ageret, vili et subcinericio se induit sacco, quo solo vestimenti genere per totum vite curriculum induta est, ita ut hunc saccum cum carne sua consuisse videretur. O quam gloriosus ille beate virginis Clare de mundo triumphus! *Potestreno de mundo etiam triumphat propriis radendo crines.*

3. Vult quidem apostolus, quod mulieres comam nutriant, ut scilicet ea caput contegant: non autem ut ei excolendæ et elaborandæ nimio studio incumbant. Cum enim mulieres nimia sollicitudine crines componere satagunt, magnam temporis jacturam faciunt, laqueos ad capiendos juvenes contextunt, demoni tentatori arma adversus seipsas offerunt et, ut ait sanctus Cyprianus, capillos in inferno flammeos sibi fore præsignunt. *Sacrilego contemptu crines tuos infleis, malo præsignio futurorum, capillos jam tibi flammeos auspicaris (de discip. et hab. mulier.)*. Hæc omnia probe noverat beata Clara; ideo a vana et nimia hac crines excolendi cura semper alienam se servavit, atque ut gloriosus de mundo triumpharet, novo ac insolito pietatis affectu, crines suos licet pulcherrimos penitus derasit, cupiens ex his quasi funes aureos componere, quibus mundum devinceret et sub suo imperio quasi ligatum detineret. Cum olim Lucilius e magna maris tempestate salvus evaasset, nil aliud habens diis suis offerendum, quam proprios capillos,

illos protinus rasit, illosque in sacrificium et gratiarum actionem eis obtulit. Sic cum beata Clara e naufrago hujus mundi pelago salva evasit, parentes, amicos et omnia temporalia reliquit; deinde cum soli ei superessent crines, eos generose derasit, tum ut eos Deo offerret, tum ut inde manifestaret, se mundum, omnemque ejus pompam pro nihilo habere. Unde coram consanguineis a sancto proposito eam avertere conantibus, illamque ad propria reducere molientibus, ipsa attonsum demandavit caput, crinumque incisionem detexit, quasi eis diceret: totum mundum et omnem ejus ornatum ita contemno, ut nihil ejus, ne quidem crines meos servare et retinere volerim. Ecce virginem de mundo vero triumphantem; ecce virginem quæ meretur palmas. *Ipsi autem etiam tribuenda palma, quia de seipsa triumphavit.*

II PARS.

Beata Clara triumphavit de seipsa.

De corporibus nostris tunc vere triumphamus cum sanctis mortificationibus illa spiritui et Deo subjicimus, cumque inordinatos eorum motus per arctioris penitentiae opera comprimimus et ad divinæ legis præscriptum regulamus. Et hic fuit modus, quo beata virgo Clara de carne sua triumphavit; variis enim mortificationum operibus corpus suum attrivit, afflixit et legi spiritus subjecit. Ex quibus solum recensebo ejus jejunia, lectum, cilicium: 1. *jejunia*, quæ crebra erant et austera; 2. *lectum*, qui durus erat et durus; 3. *cilicium*, quod vile erat et hispidum.

1. Norunt omnes, corpus esse infensissimum animæ nostræ hostem, qui adversus illam continue insurgit, quique eam ad illicita et Deo displicentia semper inclinare conatur. Hic est hostis domesticus, qui indesinenter salutis nostræ insidiatur et de quo triumphare debemus, si salvari cupimus: *caro est nobis hostis domesticus, inimicus gravis est nostri* (Ambr. in Psal.

118, serm. 11). Jejunia autem sunt arma aptiora ad triumphandum de hoc hoste: nam jejuniis carnem alligimus, inordinatos ejus impetus comprimimus, ejusque rebellionem edomamus. *Jejunium omnem carnis rebellionem edomat* (Cyp. de jejun. et tent. Chr., 2). His itaque armis de carne sua triumphavit beata Clara, cujus jejunia adeo crebra et austera extitere, ut longissimo tempore solo pane et aqua victitans, jejuna- verit. Jejunia ejus erant ex iis, quae sanctus Hieronymus fortissima et durissima vocat: *fortissimum jejunium est panis et aqua* (ep. 2 ad Nepot.). Clara enim plurimis vitae suae annis solis pane et aqua vescabatur; imo temporibus Adventus et Quadragesimae diebus Lunae, Mercurii et Veneris ab omni penitus abstinebat cibo, tamque exitialia jejunia diutissime protraxisset, si episcopus Assisias et sanctus Franciscus non prohibuissent, praecipientes, ut singulis diebus, unam saltem cum dimidia panis unciam in pastum sumeret. Sciebat Virgo sacra, quod *luxuriat raro non bene pasta caro*; ut ergo omnes corruptae carnis motus in se extingueret, utque de carne penitus triumpharet, arctissimis et portentosis eam jejuniis cruciavit. Non solum jejunavit Clara sicut sanctissimus propheta Daniel, qui ut Deum adversus peccatores iratum placeret, toto trium hebdomadarum tempore ab omni carne et vino abstinuit, nec panem ad satietatem sumpsit: *panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introjerunt in os meum* (10, 3); adhuc durioribus, arctioribus, et pluribus jejuniis sancta haec virgo carnem suam afflixit et spiritui subiecit. Non enim aliquibus solum hebdomadibus, verum diuturno tempore solis pane et aqua victitavit; insuper aliquibus hebdomadae diebus, nec panem, nec aquam sumpsit, et erat *neque manducans, neque bibens* quousque a superioribus ei praecipitum est, ut qualibet die unam saltem et dimidiam panis unciam in cibum sumeret. Ecce virginem, quae de carne sua vere triumphat crebris et exitialibus suis jejuniis: *et etiam triumphat duritie lecti, cui decumbit*.

2. Homo christianus corpori suo bellum indicere, illudque variis modis torquere, frenare et quasi interimere debet. Hoc

est opus vestrum in hac vita, actiones carnis spiritu mortificare, quotidie affligere, minuire, frangere, interimere (D. Aug.). Ecce magnum et continuum beatae Clarae opus, quae in hoc mundo solum vivere videbatur, ut corpus suum affligeret et cruciaret; illud enim arctissimis jejniis, fame, inedia, aliisque diris mortificationibus torquebat. Et si quandoque aliquam ei requiem denegare non poterat, illud, praesertim lassitudine et debilitate cadens, non mollis lectus, sed nuda humus, vel aliqui sarmentorum fasciuli recipiebant. *Nudum solum et interdum sarmenta pro lecto habebat* (Alexand. in Bulla canonis.). Ita durum corpori suo indixerat bellum sacra haec virgo, ut non solum illud cruciaverit dum vigilaret, verum etiam cum dormiret: etenim cum somno aliquantulum indulgere cogebatur, supra nudum humum vel supra aliquos sarmentorum fasciculos decumbebat, ubi corpus ejus non tam requiescere, quam torqueri poterat. A Gentilibus olim christiani vocabantur *homines sarmentiti*, quia cum ab his infidelibus morti adjudicabantur, saepe stipiti alligabantur, ibique sarmentorum fasciulis circumdata eorum corpora comburebantur: *nos sarmentitios appellatis*, inquit Tertullianus, *quod ad stipitem devincti, sarmentorum ambitu comburimur*. Sarmentitia quidem hoc modo esse voluisset beata Clara, quoniam pro Christo mori et comburi optasset. Atamen alio titulo vere sarmentitia fuit, quia scilicet lassum, debile et infirmum corpus in lecto sarmentitio reclinabat, ubi non tam reficiebatur, quam torquebatur. O mirabilem virginem! quae licet juvenis, nobilis, delicata et infirma, de suo tamen triumphavit corpore, non solum arctis jejuniis, quibus illud afflixit, etiam lecto durissimo, quo illud cruciavit. *Et de illo tandem triumphavit vili et hispido cilicio, quo usa est*.

3. Depositis pretiosis saeculi vestibus et ahlegato mundo muliebri, saeco quodam vili et cilicio se induit beata Clara; ac sicut alter Achab, *operuit cilicio carnem suam* (III Reg. 12). Non solum cilicium aliquod sub veste gerebat, verum tota vestis ejus aspera erat et verum cilicium, adeo ut cum regio Vate dicere posset: *posui vestimentum meum cilicium*. Nec hoc tantum Clara utebatur cilicio: aliis enim duobus interdum

carnem suam cruciabat, quorum unum ex equorum pilis nodose erat contumax: aliud vero ex corio porci, quod secreto sub tunica deferrebat et cujus pilos, aliquantulum abrasos, ad carnem vertebat. Novum quidem illud cilicii genus, quod quidem durum simul erat et mysticum; *durum*, quia versa ad carnem hispida illa pilorum tonsura, carnem laucinabat et maxime cruciabat; *mysticum*, quia obsceni illius animalis corium indicabat, sacram hanc virginem de obscenis carnis voluptatibus triumphasse. Sicut silvastrum ferarum, quas occiderant, pellibus indui solebant Persarum reges in sui signum triumphi, nec pretiosioribus et gloriosioribus indui posse vestibus arbitrabantur, dicentes, quod *eximius decor est, tergis horrere ferarum*; sic de cilicio ex suina pelle contexto dicendum, quod asperum et dacorum Clare fuerit: *asperum* quidem, quia ab illo virginea ejus caro cruentabatur: *decorum*, quia erat in signum triumphi, quem sacra hæc virgo de carne sua tulit. Demus ergo palmam beate virgini Clare, quam quidem meruit, quia de mundo et de seipsa triumphavit. Illi assignemus etiam palmam, quia triumphavit de natura. *Ecce tertium beate Clare triumphum et tertiam hujus concionis partem.*

III PARS.

Beata Clara triumphavit de natura.

Tunc de natura quis triumphat, cum extraordinaria a Deo accepta potestate, id facit, quod naturaliter et solis nature viribus effici nequit, seu cum quis potestate divina miracula operatur. Et hoc sensu de natura triumpharunt plures sancti et præcipue beata Clara, quæ Dei virtute miracula et prodigia multa operata est: ex quibus tria solummodo recensebo, quæ sanctæ illius Virginis merita et Dei gloriam non parum manifestant. *Primum* fuit in Agnetis sororis suæ favorem; *secundum*, in favorem filiarum suarum spiritualium; *tertium*,

in favorem sui monasterii. *Primo* miraculo liberavit sororem suam a persecutione parentum. *Secundo* liberavit filias suas ab inedia. *Tertio* liberavit monasterium suum a furore infidelium.

I. Elapsis sexdecim diebus a conversione sanctæ Clare, Agnes divino afflata Spiritu ad eam properat, eique declarat, sibi jam mundum amarescere et Deum dulcescere: sequæ ad hoc venisse, ut totam et totaliter Dei obsequio se manciparet. Gaudet beata Clara: sororem amplectitur; eam in novitiam recipit, ac primævum ejus in religione fervorem demiratur, cum subito duodecim ex consanguineis furore correpti in monasterium irraunt, ut Agnetem inde eripiant, eamque ad seculum redire cogant. Quæ repente, ipsam vi extra monasterium ejiciunt, per devexum montis trahunt, vestes lacerant, viam evulsis replent crinibus, ac innocentem hanc adolescentulam interdum pugnis, calcibusque crudeliter percutiunt. Clamat ad Dominum fervens illa novitia, sororisque Clare auxilium implorans, exclamat, dicens: *adjuca me, soror mea Clara, nec me Domino tolli permittas*. Clara autem mox Dei imploravit auxilium, ac ab eo flens humiliter petiit, hanc ut famulam sibi eripi non pateretur, tantaque orationis ejus fuit efficacia, ut subito Agnes maximi ponderis et gravitatis sit effecta, ita ut duodecim illi consanguinei, et alii multi, qui ad hoc spectaculum videndum advolarant, adhibitibus omnibus conatibus, e loco in quo jacebat, eam nequaquam amovere potuerint. Quo miraculo confusi, attoniti et perterriti, a proposito destiterunt; ac orationum beate Clare vim et efficaciam admirantes et prædicantes, ad propria reversi sunt. *Oratio justi clavus est cæli* (August. ser. 226 de Temp.); orationibus enim suis sancti, velut aurea clave, sibi cælum aperire solent; et præsertim beata Clara, quæ hæc clave sibi cælum aperuit, tum ut Dei misericordiam impetraret, tum ut infirmos sanaret, tum ut a demone possessos liberaret. Fervida oratione cælum specialius pulsavit et aperuit in sororis suæ Agnetis gratiam non solum ut ejus obtineret conversionem, verum et ut illam a leonibus præparatis ad escam, seu a consanguineis eam vi e claustrò

eripere conantibus liberaret. Ejusque tunc oratio tante apud Deum virtutis extitit et efficacitatis, ut magno et evidenti miraculo factum sit, quod tanti ponderis subito hujus adolescentula corpus evaserit, ut a multis et validioribus viris e loco nequaquam moveri potuerit: ecce miraculum, quod beata Clara in sororis suae favorem fecit. Illud enarremus *quod Clara in gratiam filiarum suarum spiritualium operata est.*

2. De mendicatis panum fragminibus Clara, ejusque filiae vesci consueverant. Si vero quandoque oleum, vel alia necessaria deficiebant, beata Clara validissimis suis orationibus a Deo haec impetrabat. Quod sepe evenisse fertur, ac praecipue quadam die, in qua, urgente fame et instanto hora comedendi, unicus in monasterio supererat panis. Tunc enim nullatenus turbata pia virgo humiliter et ferventi oratione implorans auxilium, ita multiplicatus, vel ampliatum est ille panis, ut ex media ejus parte quinquaginta sorores, quae in illo habitabant monasterio, necessitati suae occurrerint et sufficienti refectioe recreatae fuerint. Cum Christus Dominus copiosam turbam in deserto ex quinque solum panibus et duobus piscibus pascere cogitabat, Andreas dixit: *haec quid sunt inter tantos?* (Joan. 6, 9). Jamvero Christus cujus potestas infinita, hos panes ita multiplicavit, ut tota haec turba ex iis usque ad satietatem manducaverit, ac fragmentorum panis duodecim cophini superfuerint. Ecce magnum miraculum in favorem copiosae hujus multitudinis a Christo peractum. Quid autem simile in beata Clara video; unicus enim in ejus monasterio habebatur panis; unde merito dici poterat, *quid hoc inter tantos?* seu quid proderit unicus ille panis, si inter tot filias dividatur? Ille tamen panis virtute et meritis sanctae Clarae a Deo ita fuit multiplicatus, ut data cuique ex quinquaginta sororibus congrua portione, media ejus pars intacta remanserit. Cum itaque de Christo, qui miraculose panes multiplicavit, dicat Augustinus, *quod fontes panis erant in manibus ejus* (in Psal. 9), de beata Clara similiter dici potest, quod in manibus ejus fontes panis fuerint, quia in sororum suarum utilitatem panes miraculose multiplicare meruit. Videamus jam illud miraculum, quod Clara in monasterii sui gratiam operata est, *cum ab eo Saracenos cepulit.*

3. Cum infideles illi et barbari homines ad civitatem Assisium obsidionis causa properarent, occurrit eis sanctae virginis Clarae monasterium, quod extra civitatis muros erat constructum. Inter claustrum iruunt hi Dei et puritatis inimici, illudque pietatis sacrarium in lupanar mutare appetunt. Igitur Clara impavido corde ad locum in quem jam irrepserant illi infideles, praecedente capsula, in qua sacratissimum Christi corpus servabatur, se infirmam duce jubet, ubi coram illis sic Deum deprecata est: o Domine, ne permittas inermes ancillas tuas horum barbarorum manibus tradi, ne sinas, pessimas tuas virgines in potestatem impudicorum illorum hominum venire. *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi;* moxque audita est vox de caelo, dicens: *ego vos semper custodiam.* Et revera orationis beatae Clarae virtute statim canum illorum repressa est audacia, ac miraculose factum, ut per muros quos ascenderant, celeriter descenderent et extra monasterium, imo longe a monasterio et ab urbe Assisio fugerent. Magnum olim factum est praedium in caelo, cum lucifer super astra solum suum ponere, Altissimo similis esse, Deique thronum invadere pertentabat; verumtamen nondum coelestis illius civitatis muros conscenderat superbus ille spiritus, cum Michaelis pro Deo pugnantis virtute a caelo expulsus et ad infernum cum angelis suis apostatis precipitatus est. Heu! quid aliud Saraceni, quam angeli tenebrarum? Quid aliud sanctae Clarae Monasterium, quam terrostris quidam paradisi sanctissimis et angelicae puritatis rutilantibus refertus virginibus? Terrastrem autem hanc Hierosolymam invadere statuunt Saraceni rebellis luciferi veri filii. Illos ergo beata Clara sola sua orationis virtute mirabiliter debellat, eiecit et longe expellit. Hoc certe maximum miraculum censendum. Docet sanctus Hieronymus, quod *inter miracula, quae fecit Jesus, hoc videtur mirabilius esse, quod potuerit ad unius flagelli verbera tantam e templo eiecere mercatorum multitudinem, mensasque subvertere, cathedras confringere et alia facere, quae vix magnus faceret exercitus* (comment. in 21 Matt.); videtur pariter, quod inter miracula, quae virtute divina fecit sancta Clara, hoc majus re-

putandum, quod ipsa sola precibus tantum, non flagellis armata, formidandum Saracenorum exercitum et claustrum suo ejiciat, penitus deturbet et in fugam convertat. Maximum sane illud miraculum; ideo pre beate Clare manibus jam palma ponenda; imo plures ei danda sunt palmae, quia plures ejus fuere triumphi, cum de mundo, de seipsa et de natura gloriose triumphaverit. Ad caelos nunc extollamus oculos, extollamus et mentem; ibique contemplerur sanctissimam virginem Claram, palmas simul cum aliis sanctis manu gestantem, nobisque clamantem, quod non detur in caelo palma, nisi victoribus, qui de mundi vanitatibus, de carnis illecebris et de daemone tentationibus gloriose triumpharunt. Post mortem aut palmae, aut flammae hominibus tribuentur: palma, si victores et ab omni peccato mortali liberi ex hoc mundo exierint; flamma, si a peccato victi et in statu mortalis peccati hinc migraverint. Fortiter ergo pugnate; de mundo, de carne, de daemone et de lethali quovis peccato triumphate, ut aeternas inferni penas devitare et gloriosas in caelo palmas assequi valeatis. Amen.

DE ASSUMPTIONE B. V. MARIE

CONCIO PRIMA.

Erit sepulchrum ejus gloriosum (Isa. 11).

Si mortuorum cadavera rodentibus scaturientia vermibus, ac intolerabilem foetorem exhalantia in sepulchris contemplerur, paucissima quidem inveniemus sepulchra, que speciosa et gloriosa censeantur. Velim, quod opere corynthiaco, vel mosaico exterius summa cum industria elaborentur; velim, quod auro et gemmis rutilent, ac epitaphiis heroum hic jacentium facinorosa narrantibus exornentur, haec omnia intus latentem spurcitiam

aufferre nequeant, et dum ex seipsis pereunt, etiam in hominum opinione deleantur, e quorum memoria superba quaeque hominum sepulchra, ac famosa ibi sepulcorum facinora facile excidunt. Ubi nunc sepulchrum Abraham? Ubi sepulchrum Moysis? Ubi nunc Mausoli, Alexandri et aliorum multorum illustrium virorum olim affabre elaborata sepulchra? Certe haec omnia funditus eversa scimus, et vix eorum quis recordatur. Igitur Mariae sepulchri gloria aliunde, quam ex materia et arte humana auspicianda venit; aliique gloriae tituli exquirendi, quibus Mariae sepulchrum vere gloriosum demostremus, ejusdem prius implorato auxilio. Aze.

Tria respectu Mariae sepulchri ineuntur certamina; unum antequam Mariae corpus in sepulchrum mittatur; aliud cum in sepulchro jacet; et aliud cum e sepulchro egreditur: *primum certamen* inicitur inter amorem et dolorem; *secundum* inter sanctitatem et corruptionem; *tertium* inter caelum et terram: *pugnant amor et dolor*, ac inter se disputant, quis Mariae necem inferat, eamque sepulchro adjudicet. *Decertant sanctitas et corruptio*, ac acriter contendunt de modo, quo in sepulchro aliquibus diebus jacebit sacrum Mariae corpus, an scilicet futurum sit corruptioni obnoxium, vel ab ea liberum: *disputant tandem caelum et terra*, ac litigant de Mariae corpore, a quo scilicet sacrum illud pignus possideri oporteat; an a terra, de qua congmentatum: vel a coelo cujus puritatem nactam est? En tria que hodie ponuntur praelia, in quibus triumphat amor de dolore, sanctitas de corruptione et caelum de terra: *triumphat amor de dolore*, quia non ex dolore, sed ex amore moritur Maria: *triumphat sanctitas de corruptione*, quia Mariae sanctitas corpus ejus a corruptione liberum servat: *triumphat caelum de terra*, quoniam Mariae corpus a terra tollitur, ut ad caelestia regna evehatur. Gloriosissimum ergo patet Mariae sepulchrum, quia, ut jam videbimus, in eo triumphat 1. amor de doloribus; 2. sanctitas de corruptione; 3. caelum de terra. En tres triumphi, quibus Mariae sepulchrum gloriosum patebit: *erit sepulchrum ejus gloriosum.*

putandum, quod ipsa sola precibus tantum, non flagellis armata, formidandum Saracenorum exercitum e clastro suo ejiciat, penitus deturbet et in fugam convertat. Maximum sane illud miraculum; ideo pre beate Clare manibus jam palma ponenda; imo plures ei danda sunt palmae, quia plures ejus fuere triumphi, cum de mundo, de seipsa et de natura gloriose triumphaverit. Ad caelos nunc extollamus oculos, extollamus et mentem; ibique contemplerur sanctissimam virginem Claram, palmas simul cum aliis sanctis manu gestantem, nobisque clamantem, quod non detur in caelo palma, nisi victoribus, qui de mundi vanitatibus, de carnis illecebris et de daemone tentationibus gloriose triumpharunt. Post mortem aut palmae, aut flammae hominibus tribuentur: *palmae*, si victores et ab omni peccato mortali liberi ex hoc mundo exierint; *flammae*, si a peccato victi et in statu mortalis peccati hinc migraverint. Fortiter ergo pugnate; de mundo, de carne, de daemone et de lethali quovis peccato triumphate, ut aeternas inferni penas devitare et gloriosas in caelo palmas assequi valeatis. Amen.

DE ASSUMPTIONE B. V. MARIE

CONCIO PRIMA.

Erit sepulchrum ejus gloriosum (Isa. 11).

Si mortuorum cadavera rodentibus scaturientia vermibus, ac intolerabilem foetorem exhalantia in sepulchris contemplerur, paucissima quidem inveniemus sepulchra, que speciosa et gloriosa censeantur. Velim, quod opere corynthiaco, vel mosaico exterius summa cum industria elaborentur; velim, quod auro et gemmis rutilent, ac epitaphiis heroum hic jacentium facinora narrantibus exornentur, haec omnia intus latentem spurcitiam

aufferre nequeunt, et dum ex seipsis pereunt, etiam in hominum opinione delectur, e quorum memoria superba quaeque hominum sepulchra, ac famosa ibi sepulcorum facinora facile excidunt. Ubi nunc sepulchrum Abraham? Ubi sepulchrum Moysis? Ubi nunc Mausoli, Alexandri et aliorum multorum illustrium virorum olim affabre elaborata sepulchra? Certe haec omnia funditus eversa scimus, et vix eorum quis recordatur. Igitur Mariae sepulchri gloria aliunde, quam ex materia et arte humana auspicianda venit; aliique gloriae tituli exquirendi, quibus Mariae sepulchrum vere gloriosum demostremus, ejusdem prius implorato auxilio. *Aze.*

Tria respectu Mariani sepulchri ineuntur certamina; unum antequam Mariae corpus in sepulchrum mittatur; aliud cum in sepulchro jacet; et aliud cum e sepulchro egreditur: *primum certamen* inicitur inter amorem et dolorem; *secundum* inter sanctitatem et corruptionem; *tertium* inter caelum et terram: *pugnant amor et dolor*, ac inter se disputant, quis Mariae necem inferat, eamque sepulchro adjudicet. *Decertant sanctitas et corruptio*, ac acriter contendunt de modo, quo in sepulchro aliquibus diebus jacebit sacrum Mariae corpus, an scilicet futurum sit corruptioni obnoxium, vel ab ea liberum: *disputant tandem caelum et terra*, ac litigant de Mariae corpore, a quo scilicet sacrum illud pignus possideri oporteat; an a terra, de qua congmentatum: vel a coelo cujus puritatem nactam est? En tria que hodie ponuntur praelia, in quibus triumphat amor de dolore, sanctitas de corruptione et caelum de terra: *triumphat amor de dolore*, quia non ex dolore, sed ex amore moritur Maria: *triumphat sanctitas de corruptione*, quia Mariae sanctitas corpus ejus a corruptione liberum servat: *triumphat caelum de terra*, quoniam Mariae corpus a terra tollitur, ut ad caelestia regna evehatur. Gloriosissimum ergo patet Mariae sepulchrum, quia, ut jam videbimus, in eo triumphat 1. *amor de doloribus*; 2. *sanctitas de corruptione*; 3. *caelum de terra*. En tres triumphi, quibus Mariae sepulchrum gloriosum patebit: *erit sepulchrum ejus gloriosum.*

I PARS.

In Mariæ sepulchro amor triumphat de doloribus.

In sepulchris nostris non amor, potius dolores triumphant, quia dolores quibus obruimur, mortem nobis inferunt et ad sepulchrum nos perducunt. In Mariæ sepulchro triumphat amor de doloribus, quia non dolorem vi mortua et ad sepulchrum deducitur Virgo, verum 1. amoris morbo; 2. amoris somno; 3. amoris extasi.

1. Febricitant et languent multi, quorum si vena tentetur, ac intus latens morbus sedulo inquiratur, iis vere dici poterit: *febris tua avaritia est, febris tua superbia est, febris tua iracundia est, febris tua libido est* (S. Ambr. in Luc. 4. 4). His autem febris et morbis nunquam laboravit Maria, quæ nulla unquam peccati fulgine aspersa, perfectissimum quoque passionum suarum dominium habuit. Si tamen, ut ait medicorum princeps, febris a *ferendo* dicitur, ardentissima amoris divini febre astuavit Virgo; et hoc sane morbo laboravit et mortua est: *Beata Virgo languit dolorum passione et amore in morte sua* (Guerr. serm. 1 in Assumpt.). Sponsa sacra, amore divino astuans, filias Jerusalem enixe rogabat, ut dilecto annunciarent, ipsam amore illius indesinenter languere; *adjuro vos, filie Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nunciatis ei, quia amore languo* (Cant. 5). Sacra hæc sponsa, inquit Rupertus Abbas (in Cant.), est ipsa Virgo Maria, quæ Christi sponsi et filii sui amore ardens, sæpe dicebat: adjuro vos, filie Jerusalem, si inveneritis dilectum meum; seu, *si ante me exeuntes de corpore, veneritis ante dilecti mei conspectum, ut avuncietis ei, quia amore ejus languo*. Sciebat Christus amorem languentis matris: ipsa etiam Virgo Maria, quæ sæpe a Filio suo visitabatur, amoris languorem quo laborabat, ei crebro narrabat; tanto autem def-

ciebat languore, ut angelorum etiam et hominum ora ad illum dilecto annunciandum assumeret. Postremo tantopere Maria amore defecit, ut præ desiderio dilecti filii amplexandi languens exspiraverit: *Beata Virgo præ amore et sine dolore mortua est* (B. Alb. M. in Mariali). Maria ergo amoris morbo mortua perhibetur; et *mortua est etiam amoris somno*.

2. Maria toto vitæ suæ tempore amore supernaturali erga filium exarsit, verum ardentius illum amavit circa vitæ suæ finem, vehemensque hic amor cor illius tunc ardentissime inflammavit: Igitur, imminente morte, maxime languit Virgo, ac tandem ex amore consumptis spiritibus vitalibus quibus corpus ejus subsistebat, ipsa non alio quam amoris morbo animam exhalavit et quia hic amoris morbus absque ullo dolore extitit, mors ejus somnus potius, quam mors acerba censetur. Si enim de S. Joanne Evangelista Gregorius Turonensis, Simeon Metaphrastes et alii asserant, quod imminente mortis hora, se tumulo incluserit et absque ullo prævio morbo, quasi dormiens animam efflaverit: si Moyses etiam et Aaron, ut docent multi, absque præeunte morbo a vivis discesserint et in oculo Domini quasi dormientes mortui sint; cur Mariam Virginem eodem privilegio donatam negabimus? Censet Bernardus, omnia privilegia aliis sanctis a Deo concessa beate Virgini non fuisse denegata: *quod aliis servis Dei, licet paucissimis, fuit concessum, non creditur Matri denegatum* (ep. ad eam Lugdun.); propterea cum Joannis Evangelistæ, Moysi et aliorum quorundam servorum Dei mors fuerit quasi juvenis somnus, Mariam etiam ex amoris somno mortuam esse, certissimum videtur. Et hoc tamquam indubitatum assumunt S. Andreas Cretensis, sanctus Damascenus et alii nonnulli sancti Patres, qui varias de *dormitione Mariæ* conciones instituerunt: consentes, mortem illius *dormitionem* et gratissimum quemdam amoris somnum extitisse. Unde de Maria convenientius, quam de filia principis synagogæ dicere possumus: *non est mortua puella, sed dormit* (Matt. 9, 24); profecto mors ejus dira non fuit et crudelis, imo pergratus ardentis amoris somnus, quo moriens *obdormivit in Domino*. O suavissimum et felicissimum Mariæ somnum! Deum mortua est etiam *ex amoris extasi*.

3. Deus, qui cor Mariæ sacro amoris igne semper accenderat, ignem tandem separantem in cor ejus misit, quo ab illius corpore solveretur anima: *misit ignem in ossibus meis et erudit me* (Thren. 1, 13); seu, ut habet alia versio, et *separavit me*; hic quidem est sacer ignis, quo facta est separatio animæ beatæ Virginis a corpore ejus. Jamvero quomodo fieri potuit, ut anima illius a corpore sine ullo dolore divideretur? Perbelle respondet Dionysius Carthusianus, exclusam fuisse dolorem, qui ex divisione animæ a corpore solet evenire, per profunditatem contemplationis, cui tempore mortis Virgo Desipara vacabat; cujus dulcore in extasim rapta nullo modo dolorem sensit, quem in tali divisione animæ a corpore quisque experitur: *divinarum rerum contemplationi erat profundissime tunc intenta. Ergo pro spirituali suavitatis affluentissima experientia, ac ferocentissima dilectione, anima separabatur sine pena a corpore (de laud. Virg., 4, 3)*. Docet nos sacer textus, quod dormiente Adamo, Deus unam ex costis ejus tulerit. Hic Adami somnus ex multorum Doctorum sententia extasis fuit, in qua ita extra seipsum raptus est, ut nullum dolorem passus sit, cum ei costa avelleretur. Eodem fere modo beatissime Virginis mors non solum gratissimus fuit somnus, verum et admiranda amoris divini extasis; in qua, ut B. Birgittæ revelavit Dei Genitrix, nullum est passa dolorem, sed exultans emisit spiritum: *cum quodam die, inquit, animus meus suspensus esset in admiratione divine charitatis, tunc anima mea in ipsa contemplatione repleta fuit tanta exultatione, quod vix se capere poterat et in ipsa consideratione, anima mea a corpore fuit soluta (revel., 6, 26)*. O admirabilem extasim! O genus mortis exoptatissimum! o triumphum gloriosissimum! in quo amor triumphat de doloribus, cum non ex dolore, imo vero ex amoris morbo, ex amoris somno et ex amoris extasi Maria mortua sit. Ecce primum triumphum, qui contigit in Mariæ sepulchro, in quo de doloribus triumphat amor. Deinde in eo triumphat etiam sanctitas de corruptione.

II PARS.

In Mariæ sepulchro sanctitas triumphat de corruptione.

Si Adam non peccasset, putredini et corruptioni obnoxia haud fuissent corpora nostra; post protopentis peccatum a supremo Dei consilio manavit edictum, quo Adami posteros morituros, eorumque corpora in terram et putredinem resolvenda fore statutum est: *in pulvis es et in pulverem revertentis* (Gen. 3, 19). Hinc jam de corporibus nostris triumphant corruptio et fœtor, quoniam vix mortua et in sepulchro posita brevi corrumpuntur et putrescunt. E contra in Mariæ sepulchro triumphavit sanctitas de corruptione; nulli enim corruptioni subjacuit ejus corpus, quod divinum sacrarium merito dicitur 1. quia verbum æternum in eo incarnatum est; 2. quia sanctissime animæ conjunctum; 3. quia in eo nulla rebellio adversus Deum suscitata.

1. Cum Verbum æternum incarnari et humanæ naturæ hypostatica unire voluit, altissimum illud mysterium in corpore Mariæ, velut omnium sanctissimo, compleri statuit; hoc est corpus sacratissimum, in quo Verbum increatum carnem assumere, et in quo Christus novem menses habitare dignatus est; ideo cum ita purum ac sanctum extiterit Mariæ corpus, ut in eo ineffabile incarnationis mysterium sit consummatum, nemo facile credet, inquit D. Augustinus, sanctissimum illud corpus corruptioni fuisse obnoxium. *Illud sacratissimum corpus, de quo Christus carnem assumpsit, et divinam naturam humanam vitæ, in eam verbis traditum consentire non valeo (serm. 4 de Assumpt.)*. Non permisit Deus, quod sanctus suus corrumpere et putresceret: *nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Quis est ille sanctus, nisi Christus? Hic est sanctus, cujus corpus ab omni prorsus corruptione et putredine fuit alienum. Sicut autem Deus minime permisit, quod sanctus suus putreret, ita nec passus censetur, quod sancta sua

sepulchro deposita videret corruptionem: *sicut non dedit Dominus sanctum suum, id est, Christum, videre corruptionem: sic nec sanctam suam, de qua natus est Sanctus, sed corpore et anima in celum assumpta est* (Bernardin. Sen. 20, s. 32). Christi Domini corpus sanctum essentialiter propter hypostaticam ejusdem unionem cum Verbo, prorsus indecens fuisset, vermium escam et corruptionis pabulum fieri. Sicut autem hoc non decuisset *sanctum Domini*, ita pariter dedecisset *sanctam ejus*, seu Deiparam, quæ ita sancta erat, ut ex ea carnem assumere, et in ejus ventre Deus incarnari videretur. In Mariæ ergo sepulchro triumphavit sanctitas de corruptione; cum ita sanctum fuerit Mariæ corpus, ut ex eo Verbum æternum carnem sumpserit: *ac etiam cum ejus corpori anima sanctissima unita fuerit.*

2. Tanta sanctitate decorabatur Mariæ anima, ut ab omni prorsus peccati, sive originalis, sive actualis labe libera et immanis extiterit: *fuit Maria sine triplici vae*, inquit Doctor Angelicus: *sine vae peccati originalis, sine vae peccati mortalis et sine vae peccati venialis (in expl. salut. Ang.)*. Itaque cum Mariæ anima tam eximia sanctitate floruerit, ut ab omni prorsus vae, et corruptione peccati aliena permanserit, corpus etiam ejus sanctissimæ huic animæ unitum vae corruptionis et putredinis alienum esse oportuit: *cum Maria fuerit sine vae peccati, fuit etiam sine vae pœne in separatione anime et corporis, quæ est incineratio et corporis dissolutio* (S. Bernardin. to. 1, ser. 54). Duplicem corruptionem, eamque gravissimam, subire cogunt omnes mortales, ex primo parente per naturalem generationem progenti. *Prima* est in principio vitæ, cum a peccati originalis labe et corruptione inquinantur; *secunda* est in fine vitæ, cum corpora vitali aura destituta corrumpuntur et in pulverem rediguntur. Hic autem servatur ordo inter duplicem illam corruptionem, quod qui in conceptione sua peccati corruptione liberantur, nec in morte etiam corporum corruptionem contrahant; cum igitur ad eam sanctitatem pertingeret Maria, ut in principio vitæ anima ejus peccati originalis macula contaminata non fuerit, in fine etiam

vitæ corpus ejus corruptioni nullo modo subjacuit, et brevi post mortem gloriosum resurrexit: in sepulchro ergo Mariæ triumphavit sanctitas de corruptione, quia corpus ejus sanctissima anima inhabitavit. Ad hæc in sepulchro ejus triumphavit quoque sanctitas de corruptione, *quia corpus Mariæ ita sanctum fuit, ut in eo nulla unquam rebellio extiterit.*

3. Cum Cæsar Augustus Alexandrinam urbem invasisset, eamque solo æquare posset, ei tamen benigne pepercit; tum quia in se erat pulcherrima; tum quia ab Alexandro Magno fundata. Maria autem *civitas Dei* appellatur, cui Christus pro singulari sua pietate pepercit, ne pulveris et corruptionis ruinam pateretur, tum propter ejus pulchritudinem, quam sol et luna mirantur; tum propter seipsum fundatorem ejus, juxta illud: *fundavit eam Altissimus* (Psal. 85). Verum huic civitati, seu Mariæ ob aliam etiam rationem pepercit, quia scilicet ita sancta fuit et fidelis, ut nulla in corpore ejus adversus Deum rebellio regnaverit. Quantumvis sancti simus, in nobis tamen semper inhabitare solet peccatum, seu fomes quidam, vel rebellio interna alliciens ad peccatum, quam in semetipso D. Paulus, licet sanctissimus, experiebat, dicens: *video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee*, eamque legem internam *inhabitans peccatum* vocat Apostolus: *quod habitat in me peccatum*. Mariæ autem singularis sanctitas illud inhabitans peccatum omnino exclusit, nec ullam rebellionem internam est passa: *soli Virgini*, inquit Richardus Victorinus, *singulariter datur, ut mortale corpus ejus peccatum non inhabitet (de Emman. 2)*. Quapropter cum ita sancta extiterit Maria, ut in corpore ejus nulla rebellio, nullusque peccati fomes haberetur, incorruptum et incontaminatum in sepulchro debuit conservari corpus ejus. Quemadmodum enim par est rebelles urbes vastari, solo æquari, ac in cinerem et favillam redigi, ita et oportet civitates fidelitatis sue insignes, in perpetuum conservari; fuit autem Maria civitas Dei sanctissima, in qua omnia ordinata servantur ac summa pax et fidelitas locum invenit; ergo corpus ejus ab omni putredine et corruptione illæsum servari oportuit. In sepulchro ergo Ma-

riæ, sanctitas triumphavit de corruptione; et in eo etiam cœlum de terra triumphavit.

III PARS.

In Mariæ sepulchro cœlum triumphat de terra.

Nostra licet corpora a Deo creentur, ut animabus suis unita æternum in cœlo glorificentur, de iis tamen triumphat terra, dum ea ad ultimum usque iudicii diem in sinu suo quasi captiva detinet, nec illa ad cœlum simul cum animabus surgere sinit. At in Mariæ sepulchro triumphat cœlum de terra, quia Mariæ corpus simul cum ejus anima 1. ad cœlum gloriose translatum est; 2. in cœlo gloriose receptum; 3. in cœlo gloriose collocatum.

1. Jacobat in sepulchro sanctissimum Mariæ corpus, ubi sensu quidem et vita privatum, incorruptum tamen quiescebat, cum tertia illucescente die angelis stipatus veniens Christus, jacenti corpori non vitam solum, verum et immortalitatem, necnon splendorem admirabilem, agilitatem, subtilitatem, ac insuditam pulchritudinem contulit. Tunc Mariæ anima in sanctissimum corpus ejus iterum ingressa est, tunc facies illius mira venustate enituit, tunc omnia rediivæ carnis ejus membra ineffabilem prætulerunt pulchritudinem et mox surgens Mariæ de sepulchro, terram reliquit et versus cœlum properavit, virtutum suarum splendore emicans, incorruptum supra dilectum filium, angelorum copiis comitata, ac tot deliciis et divitiis affluens, ut ipsi cœlestes spiritus admirantes exclamarint: *quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens?* (Cant. 8). Profecto non in terra usque ad extremi iudicii diem remanere, imo brevi post mortem ad cœlum transferri oportebat sanctissimum Mariæ corpus; tum quia hoc decebat Christum, cujus honor est omnimoda gloria matris; tum quia, cum Christi et Mariæ una sit caro, indecens videretur eam carnem manere divisam, unamque ejus partem regnare in cœlo et aliam sub terra latere: *Maria*

et Christus sunt una caro; quare indecens videri debet, si altera pars carnis virginea sit in cœlo et pars altera redatur solo (Pet. Bless. ser. de Assumpt.). Propter has, aliasque multas rationes non in terra remanere, verum ad cœlum corpore simul et anima hodie sublevari debebat Dei Genitrix; igitur hac die de terra triumphans, angelis stipata, virtutum varietate circumdata, et dilecto innixa filio ad cœlum ascendit. In Mariæ ergo sepulchro triumphat cœlum de terra, dum corpus Virginis non terra retinet, sed ad cœlum gloriose transferitur, *ac etiam quia ejus corpus in cœlo gloriose recipitur.*

2. Christus, qui ad Mariæ sepulchrum eam suscitaturus advenerat, illi etiam majore cum apparatu obviam venit, ut eam in cœlo recipiat. Si enim in occursum venientis Bethsabæ surrexit rex Salomon, quanto magis in occursum matris ad colos properantis venisse creditur rex gloriæ Christus? certe occurrit ei cum innumera psallentium angelorum multitudine, eamque sereno vultu, benigna facie, ac summo affectu suscepit: *non solum tota cœlestium legionum multitudo in Mariæ occursum prodit, sed et filius placido vultu, serena facie, divinis amplexibus, eandem suscepit* (D. Bern. ser. 1 de Assumpt.). Narrat D. Augustinus (de Civ. D. 2, 4), quod olim Romam ingressura *Berecynthia*, quæ a Gentilibus mater deorum vocabatur, ingenti plausu et júbilo fuerit suscepta, ac ex romani senatus decreto, omnium civium clarissimus ei in occursum egressus sit. Cum similiter Maria non falsorum deorum, at veri Dei Mater in cœlum ascendit, simul angelorum et sanctorum jublantium multitudo ei obviam ivit, et ipse Christus rex gloriæ ac cœlestium civium nobilissimus ex Dei Patris decreto ei in occursum venit. Unde cardinalis Petrus Damiani, ascensionem Christi cum Mariæ assumptione conferens, quid gloriosius in Virginis assumptione, quam in Christi ascensione adnotat; comitatum scilicet, quia advenienti Christo soli dumtaxat angeli occurrerunt; Mariæ vero non soli angeli, verum et multi alii sancti, ac ipse etiam Christus obviam venit: *soli quippe angeli Redemptori occurrere poterunt; matri vero cœlorum palatia penetranti filius ipse cum tota curia*

tan angelorum, quam justorum solemniter occurrens, ecegit ad beatę consortium sessionis (de Assumpt.). In sepulchro ergo Marię cœlum de terra triumphat, cum corpus ejus non terra permanenter susceperit, et in cœlo gloriose recipiatur; *ac etiam in cœlo gloriose collocetur.*

3. Non in aliquo ex infirmis cœli thronis assidet Maria, sed *exaltata est sancta Dei Genitrix super choros angelorum ad celestia regna.* Postquam enim penetravit cœlos, primam celestium spirituum percurrit hierarchiam, quę ex angelis, archangelis et principatibus constituitur; secundam deinde pertransiit, quę potestatibus, dominationibus et virtutibus constat; tertiam quoque prætergressa est, quę ex thronis, cherubim ac seraphim coalescit; ac tandem quę degens in terris se infra angelos et homines abjecerat, in cœlo supra omnes angelos in solio sublimissimo immediate post Christum exaltatur: *in regni solio sublimis post Christum gloriosa resedit* (S. Hier. serm. de Assump.). Christum Maria recipit in incarnatione et in nobilissimo totius terrę loco, utero; scilicet suo, illum exceptit. Sicut ergo Christum Maria in nobilissimo terrę loco exceptit, ita et Mariam Christus in nobilissimo cœli loco, in solio scilicet super omnes angelorum choros sublimato recepit et collocavit: *nec in tertis locus dignior uteri virginis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit: nec in cœlis regali solio, in quo Mariam hodie Maria Filius sublimavit* (S. Bern. ser. I. de Assumpt.). O quam sublimis illud Marię solium! O quam gloriose in sepulchro ejus cœlum de terra triumphat! Miramini hunc Marię triumphum et timeo, ne in sepulchris vestris non cœlum de terra, potius infernus de cœlo triumphet. Paradisus et infernus de animabus nostris acriter contendunt; eas enim paradisi ad se vocare conatur, et contra ad eas deglutientias os suum aperit infernus. Si autem in statu gratię moriamur, tunc de inferno triumphat paradisi, qui animas nostras sui juris facit; si vero in statu peccati mortalis ex hoc mundo exeamus, tunc de paradiso triumphat infernus, qui animas nostras suo imperio subdit. Heu! quis in morte nostra triumphabit? an paradisi? an inferni? quid tunc de

animabus nostris fiet? Tradenturne inferni tormentibus æternum cruciandę, vel Dei ministris, ut ad cœlum semper beandę deducantur? Certo *nescit homo finem suum* (Eccles. 9, 12); nescimus, quid de nobis futurum sit; ignoramus an portio nostra futura sit in terra viventium, vel in terra miserię et tenebrarum? Attamen penes nos est aut beatitudinem assequi, aut inferno addici; penes nos est, ut de inferno triumphet paradisi, quia ad nos spectat caute ambulare, Dei mandata servare et quęcumque ad vitam æternam obtinendam necessaria adimplere; itaque caute ambulemus vocatione, qua vocati sumus, Dei jussis obtemperemus, quęcumque vult perficiamus et in morte nostra de inferno triumphabit paradisi, animęque nostrę ad cœlum migrabunt, ut in perpetuas æternitates Deo fruantur. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis (Cant. 4, 8).

Sicut olim veteris testamenti patres summo affectu Christi adventum exoptarunt, ita et Marię sacrorum prophetarum oraculis prænunciatę, manifestis typis et figuris præsignatę, atque illustribus in matronis adumbrate, nativitatem summo opere concupierunt. Illum venire desiderabant, ut salvaret populum suum, et istam, ut salvatorem sæculorum, ipsum regem angelorum in lucem eaderet. Certabant omnia pro adventu Christi, qui omnium est Deus; itemque, ut ait D. Damascenus, sæcula, anni, menses et dies de Marię adventu contendebant: *certabant sæcula, quandonam ortu Virginis gloriaretur* (orat. de nat. Virg.). Si autem Mariam in hunc mundum venire ardentius desiderarunt homines, qui ante ejus ortum terram habitabant; eam fato functam ad cœlum ascendere non minori

cum affectu exoptarunt pives coelici. Illam enim expectabant Christus ut matrem, angeli ut reginam, et virgines ut eorum decus et primiceriam, omnesque coeli incolae mihi audire videntur exclamantes; o Maria, celestis regis sponsa et mater, *veni de Libano, veni: coronaberis*. Venit Maria, ad coelum ascendit, et quae in hoc mundo humillima extiterat, triumphali apparatu hodie ad coelum properat, in coelo recipitur et in coelo coronatur. Admiremur hodiernum Mariae triumphum. *Ave*.

Dies Assumptionis triumphalis habendus beatissimae Virginis dies, in quo triumphali apparatu ad coelum ascendit, in coelo recipitur, in coelo sublimatur: *ad coelum ascendit Virgo*, mirabili virtutum varietate, quasi curru aureo vecta: *in coelo recipitur* a Christo et angelis et obiviam venientibus, eique honorem ineffabilem impendentibus: *in coelo sublimatur*, ac ad magnificentum et eminentissimum coeli thronum super omnes angelos et super omnes puras creaturas exaltatur. Itaque ut hodiernum Mariae triumphum non segniter et perfunctorie, at serio et sedulo perscrutemur; videamus 1. currum triumphalem Mariae ad coelum assumptae, quo nullus clarior; 2. pompam, qua in coelo recipitur, qua nulla magnificentior; 3. thronum ad quem in coelo sublimatur, quo, post divinum, nullus eminentior: *currus triumphalis*, quo Maria ad coelum vehitur: *pompa magnifica*, qua in coelo recipitur: *thronus sublimis*, ad quem in coelo sublimatur; en tres Mariani triumphi et concionis huius partes.

Currus triumphalis, quo Maria ad coelum vehitur.

Virtutes et merita sunt currus aureus, quo quisque ad coelum vehitur; eoque altius in coelo quisque collocatur, quo pluribus virtutibus et majoribus meritis ornatus ex hoc mundo exiit. Aureo hoc curru ad superos evecta fuit Maria, quae omni virtutum genere floruit, et quae praeclearis suis meritis omnes alias creaturas longe antecessit. Jamvero eam ad coelum

potissimum exeverunt puritas, humilitas et charitas: 1. puritas internerata, qua floruit; 2. humilitas profunda, qua praestitit; 3. charitas ardentissima, quae successa fuit.

1. Tanta Mariae extitit puritas, ut omnibus puris creaturis potior extiterit, nec ejus puritate major aliqua sub Deo intelligi potest: *decurit Virginem ea puritate nitere, qua major sub Deo nequit intelligi* (S. Ansel. de *Concept. Virg.*). Pereximia autem haec puritas est prima pars currus triumphalis, quo Maria ad celestia regna hodie vehitur. Sane, ut ait sanctus Anselmus, Maria puritate sua non solum ad infima, verum et ad sublimiora coeli tabernacula et solia perducitur et exaltatur. Cum enim puritate omnes creaturas antecesserit, ita et per puritatem supra omnes creaturas ad solum eminentissimum sublimari meruit: *sicut nulla potest sub Deo major puritas Virginis puritate intelligi, sic sub Deo locus ipsi propinquior intelligi non potest illo, ad quem Virgo est assumpta* (serm. de B. Virg.). Providentia divina, uti perpendit B. Albertus Magnus, eo ordine creaturas disposuit, ut quo puriores, eo eminentiores sint et situ suo elevatiores. Terra enim, quia crassior et impurior, in mundi centro ponitur; aqua, quae terra purior est, supra eam locatur; supra aquam aer; supra aërem ignis; supra ignis spheram statuuntur caeli; et inter caelos hi semper excelsores, qui sunt puriores. Idem autem ordo in omnibus servatur; ideo Mariam non in terra remansisse, at supra omnes caelos ac supra omnem creaturam exaltatam nullus inficiabitur; quae enim omnibus creaturis purior extitit, puritate sua super omnes creaturas sine dubio exaltari decuit. *Locus*, ut ait philosophorum princeps, *debet esse proportionatus locato*; propterea Maria Virgo omnibus puris creaturis purior non in terra luto impuro jacere, sed in coelo, ejusdemque caeli eminentiore loco et Dei throno propinquiore exaltari oportuit. Maria ergo ad coelum elevata est puritate sua; ad coelum etiam elevata est *humilitate sua*.

2. Quanto major, tanto et humilior extitit Maria, et quo dignitate alias omnes creaturas antecessit, eas omnes humilitate praevit: *cum prima esset omnia, se novissimam fa-*

ciebat (S. Bern. *sup. Sign. magn.*). Supereminens autem hæc ejus humilitas habetur ut altera pars currus triumphalis, quo Maria a terra sublevatur, et ad caelos vehitur; quæ enim infra homines in hoc mundo se humiliavit, supra omnes angelos in caelo exaltari meruit: *nunquam supra choros angelorum fuisset exaltata, nisi infra homines fuisset humiliata* (S. Bern.). Primum in schola Christi principium hoc nescitur, quod antequam quis ascendat, descendere curet: vera enim ad exaltationem via humilitatio est, *quia qui se humiliat exaltabitur* (Matth. 23). Quod verissimum asseruit Christus; nam rogantibus apostolis, quis eorum major futurus esset in regno caelorum? adstantem indicans parvulum, respondit: *quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno caelorum* (Matth. 18, 4). Non magnus futurus est in regno caelorum, qui in hoc mundo superbierit, verum qui humilitatem sectatus erit: et quò quis in hoc mundo profundius per humilitatem descenderit, eo post mortem ad altiores caeli thronos conscendet. Quare cum Maria in hoc mundo per humilitatem profundissime descenderit, altissime per humilitatem in caelum ascendit; ac super omnes angelos in caelo est exaltata, quia perfectius quam omnes homines in hoc mundo humilitatem coluit. Maria ergo ad caelum elevatur humilitate sua, et ad caelum etiam exaltatur *charitate sua*.

3. Tantus Virginis in Deum extitit amor, inquit sanctus Anselmus, ut si omnium mortalium, adde Seraphim et celestium omnium spirituum amorem in unius pectus, velut in fornacem ardentissimam collectum contempleris, frigus videbitur et glacies respectu amoris qui in corde Mariæ deflagravit: *superat omnes omnium rerum creaturarum amores et dulcedines magnitudo amoris illius Virginis in Filium suum; et dulcedinis immensitas, qua exultabat et liquefiebat anima ejus in eundem Dominum (de excell. Virg. 4)*. Hæc autem Mariæ charitas dicenda altera pars currus, quod ad regna caelestia sublimatur: ascensus ejus fuit purpureus media charitate constratus; et tanto altius in caelo exaltatur, quanto ardentius amore Dei in hoc mundo exarsit. Charitas enim

qua ardemus in via, est mensura gloriæ qua fruemur in patria; certumque est, quod tanto elevatiores erimus in regno Dei, quanto charitate ardentiores in hoc mundo fuerimus: cum ergo charitas qua exarsit Maria in hoc mundo, omnium creaturarum charitatem superaverit, merito et in caelo per charitatem supra omnes creaturas exaltatur. Mariam phœnicem vocat B. Amadeus: *o phœnix aromatizans (hom. de laud. Virg.)*. Recte quidem, ea vocatur *phœnix*; sicut enim imminente phœnicis interitu, aliæ volucres undique convolant, et hæc avem propter ejus singularem pulchritudinem quasi admirandæ spectant (1), ita et ad Deiparæ, quasi ad phœnicis obitum, ex variis mundi partibus omnes apostoli, veluti aquilæ, convolarunt: vel dicendum Mariam vocari *phœnicem*, quia sicut phœnix in igne moriens, in fumum resolvitur, qui versus caelum ascendit, ita et Maria in igne charitatis moriens ad caelum ascendit sicut virgula fumi: *quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi?* (Cant. 3), atque transcendens infimas, ad supremas caeli sedes ascendit: ardentissimus enim fuit ignis charitatis, quo in mortali vita exarsit, et ideo ad eminentissimum caeli thronum ascendit: ut enim ait D. Augustinus, *Maria angelicam transiens dignitatem, usque ad summi Regis thronum sublimata est*. Ecce currum triumphalem, quo Maria ad caelum exaltatur: *admiremur nunc pompam qua in caelo recipitur*.

II PARS.

Pompa, qua Maria in caelo recipitur.

Cætus, lætitia publica et munera in reginæ alicujus receptione considerantur: ac tunc reginam aliquam magna pompa,

(1) Norant omnes inter fabellas recenseri quæcumque feruntur sive de exstentia, sive de obitu, sive reditu ad vitam hujus avis. Igitur si quis eam ad quid probandum adducere cupiat, ea utatur oportet, prout uti licet aliis fabellis sumptis ex mytologia, in quibus sæpe non impetu rei veritatem; sed ideam aliquam in eam latentem inquirere oportet.

magnoque apparatu in quadam regni sui civitate receptam dicitur, cum cœtus ei obviam egressus, nobilis extitit et numerosus; cum magna et extraordinaria exhiberent lætitiæ signa; et cum ei pretiosa et opulenta obtulere munera. Maria autem in civitate et in regno cœlesti maxima pompa, maximoque apparatu recepta censetur; si consideremus 1. qualis fuerit cœtus, qui ei obviam ivit; 2. quantum extiterit gaudium illorum qui ei venientibus occurrerunt; 3. quæ et qualia fuerit munera, quæ illi oblata sunt.

1. Comitatus, qui Mariæ ad cœlos properanti occurrit, non ex loricatoris militibus, ex terrenis civibus, ex magistratibus et aliis mundi magnatibus; ex sanctis confessoribus, ex puris virginibus, ex invictis martyribus et triumphantibus apostolis, ex patriarchis, prophetis, angelis, archangelis et omnibus prorsus cœli civibus constitit. Nec soli angeli et sancti tunc in cœlo præsentés in Dei Genitricis occursum prodierunt; ipsæ etiam Christus ingenti majestâte et gloria circumdatus obviam venit matri suæ: *non solum tota cœlestium legionum multitudo in Mariæ occursum prodit, illamque ad thronum gloriæ magno decorationis affectu destulxit; sed et filius placido cultu, serena facie, dicitris amplexibus eandem suscepit* (S. Bern. ser. 1 de Assumpt.). Comitatus, qui Mariæ ad cœlos venientibus occurrit, aliquoties similis fuit comitatui, qui Christo ad cœlos ascendentibus obviam venit; similis quidem in hoc, quod sicut Christo ad cœlos ascendentibus, omnes cœlestes cives extra cœlum exierunt, ut ei venientibus obviam, ita in Mariæ assumptione toto cœlo civibus quasi evacuato, comprehensores omnes ei obviam properarunt; dissimilis etiam, quia, ut præclare adnotavit Petrus Damiani, comitatus qui Mariæ occurrit, dignior fuit et nobilior: soli enim angeli Christo occurrerunt; Mariæ vero cum angelis et sanctis pluribus occurrit ipse Christus: *attolle oculos ad assumptionem Virginis, et salva filii majestâte, incensens occursum hujus pompæ non mediocriter digniorem. Soli quippe angeli Redemptori occurrere poterunt; matri vero, cœlorum palatia penetranti Filius ipse cum tota curia tam angelorum, quam justorum solemniter*

occurrrens, evoxit ad beatæ consistorium sessionis (ser. de Assumpt.). Ecce qualis in receptione Mariæ fuerit cœtus eorum, qui ei obviam venerunt. Ad hæc, *quanta gaudii et lætitiæ signa ediderunt!*

2. Cum regina aliqua in præcipuam regni sui civitatem solemni pompa ingreditur, divites et pauperes, senes cum junioribus orantes jubulant, et undique tubarum clangor, ac variorum instrumentorum musicorum gratissimus auditur concentus in signum insolite lætitiæ, quæ ejusque cor afficitur; jamvero o quam majora cives cœlici edunt lætitiæ testimonia in adventu reginæ cœlorum, quæ hodie triumphali pompa cœlum ingreditur: *quo gaudio, qua festivitate, quibus concentibus jubilabant omnes beatorum spirituum ordines, quando et unicam Domini sui matrem adventare et ipsam Dominam summi ei videbant omni sua gloria decoratum cœle occurrere* (S. Ansel. de excell. Virg., 5). Cum David et omnes filii Israël Arcam testamenti Domini, quæ Mariæ proculdubio typus erat, traduxerunt (II Paral. 5), præ summo gaudio exultarunt, jubilarunt, magnoque instrumentorum musicorum concentu conceptum animo gaudium manifestarunt. Longa majora insoliti gaudii signa ediderunt cœlites, cum in cœlesti Jerusalem recepta est arca mystica Dei Genitrix Maria; ut enim asserit sanctus Ildephonsus, eam omnes cum hymnis et canticis, ac cum sonora instrumentorum musicorum modulatione festivo receperunt: *cum illa in cœlestem Jerusalem evehatur, quantus exercitus sanctorum præcurrit cum hymnis et canticis. Nec dubium, quin illa centum quadraginta quatuor millia, qui in conspectu seniorum sunt, tenentes citharas suas, cecinerint cum omni fragore cœli canticum novum, quod nemo potest dicere, nisi ipsi, qui hodie festivo veniunt obviam cum citharis suis. Qualis et quanta hæc cœlestium civium fuerit harmonia quantum, et eorum gaudium extiterit, vix humana mens capere valet; ideo hæc magna reputantur, quia quanta sint comprehendere nequimus. Magnum ergo in receptione Mariæ cœlestium spirituum fuit gaudium; sed et magna ac magnifica extiterit munera, quæ ei oblata sunt.*

3. Mariam in hoc mundo viventem tantis Deus gratiæ donis replevit, ut nulli puræ creaturæ majora unquam collata sint; et, ut ait sanctus Bernardinus, *tanta gratiæ Virgini a Deo data est, quantum uni puræ creaturæ dari possibile esset* (tom. 1, s. 61, ar. 2). Sicut autem eam Deus in hoc mundo gratiarum donis ditavit, ita et ei cælum intranti, cælestia dona abundantissime contulit. Beatificas enim tum animæ, tum corporis dotes, aureolas virginitatis, doctoratus, et martyrii, ipsamque gloriam essentialem, nobiliori haud dubia et perfectiori modo quam ulli puræ creaturæ ei Deus imperitus est; et insuper specialiora ei munera tres sanctissime Trinitatis personæ obtulerunt; eam siquidem Pater æternus suæ potentia, Filius suæ sapientiæ, et Spiritus Sanctus suæ bonitatis participem fecit. Suam Pater æternus ei ita communicavit potentiam, ut de Maria beatus Gregorius Nicomediensis archiepiscopus ausus sit dicere: *nihil tue resistit potentia, nihil repugnat tuis viribus, omnia cedunt tuo jussui, omnia tuo obediunt imperio, omnia tue potestati serviunt* (or. de edit. B. V. in templ.). Ei Filius tam eximia sapientiæ suæ dona prebuit, ut dicat Dionysius Carthusianus, quod *splendidissima et exuberantissima sapientiæ ei fuit infusa* (in c. 5 Cant.). Eam Spiritus Sanctus bonitatis suæ caractere ita signavit et insignivit, ut quemadmodum sol super bonos et malos indifferenter oritur, sic Maria omnibus se exorabilem, omnibus se clementissimam præbet, omnium denique necessitates amplissimo quodam miseratur affectu (S. Bern. ser. de verb. apos.). Egregiam quandam virginem describit Hesiodus, quam deorum omnium matrem effinxerunt poëtae, quamque dii tanto amore prosequenti sunt, ut singuli singula munera ei liberaliter dederint; Mars scilicet fortitudinem, Pallas sapientiam, Apollo musicam, Mercurius eloquentiam, Venus gratiam et Juno singularém venustatem. Unde hæc virgo, Pandora, hoc est donum omnium deorum vocata est, quia ab omnibus diis specialia dona acceperat. Hæc autem profana et fictitia in beata Virgine quodammodo vera comprobantur; ipsa etenim unius Dei verissima Mater est; eam tres sanctissime Trinitatis Persona

summopere dilexerunt, eamque in cælum hodie ingredientem innumeris donis cumularunt. Ecce pompam, quæ hodie in cælis recipitur Maria. Miramini prænobilem hunc comitatum, qui ei obviam venit; audite cælestem hanc harmoniam, quæ ab angelis ipsi occurrentibus eformatur; contemplantini pretiosa, quæ ei offeruntur, munera; ac viso jam modo, quo Maria in cælis suscipitur contempletur thronum, ad quem exaltatur.

III PARS.

Thronus, ad quem Maria in celo exaltata est.

Throni omnes, ad quos sancti sublimantur, vocari possunt throni gloriæ, justitiæ et misericordiæ. Dicuntur throni gloriæ et honoris, quia in iis maxime honorantur et glorificantur: appellantur throni justitiæ et meriti, quia Deus illis largitur, quasi eorum meritis ex justitia debiti; dicuntur throni gratiæ et misericordiæ, quia in iis sedentes, gratiam et misericordiam a Deo nobis impetrant. Thronus autem ad quem hodie exaltatur sancta Dei Genitrix, longe specialiora et nobiliore ratione dicitur 1. thronus gloriæ et honoris; 2. thronus justitiæ et meriti; 3. thronus gratiæ et misericordiæ.

1. Mariani throni gloriam et celsitudinem omnes mirantur Doctores; ac Mariam non solum super omnes puros homines, verum et super angelorum choros sublimatam asserunt: exaltata est sancta Dei Genitrix super choros angelorum ad cælestia regna (Gerson. sup. Magnif. Tract. 4). Eam infra Deum et supra omnes angeles specialem aliquam hierarchiam constituere censet Parisiensis Cancellarius, dicens: *Virgo sola constituit hierarchiam secundam sub Deo trino et uno, hierarchia primo*. Maria solum supra omnes angelorum ordinem adeo eminere docet Guericus Abbas, ut nihil supra se contempletur mater, nisi Filium; nihil miretur super se regina, nisi regem; nihil veneretur super se mediatrix nostra, nisi

mediatorem solum: *Matrem dico exaltatam super choros angelorum, ut nihil contempletur super se mater nisi filium suum* (ser. 1 de *Assumpt.*). Gloriosiorem adhuc Mariæ thronum censent alii non pauci, qui non infra, et juxta filium eam in cælo sedere arbitrantur. Sicut thronus matris regis Salomonis positus erat juxta thronum filii sui: *Salomon sedit super thronum suum, positusque thronus matris regis, quæ sedit ad dexteram ejus* (III Reg. 2): sic item thronus Mariæ Christi ponitur in cælo juxta thronum filii sui. Ut enim ratiocinatur Albertus Magnus, *si mater regis, ergo juxta regem*: eamque juxta Christum regem, ac a dextris ejus sedentem asserit S. Athanasius: *hodie, inquit, collocatur Maria a dextris Dei, ut canitur in psalmo: assistit regina a dextris tuis*. Thronus ergo ad quem hodie Maria sublimatur, est thronus gloriæ; est etiam thronus justitiæ, quia ei juxta debetur hic thronus.

2. Sicut sibi ex justitia deberi et reddi coronam gloriæ ait D. Paulus: *reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus justus iudex*, ita et Mariæ sublimissimus in cælis thronus ex justitia debebatur, quia virtutibus quibus floruerat, ad illum extolli meruit. Thronus cælestis tum a gratia, tum a justitia fabricatur; a gratia quidem, quia sine Dei gratia et misericordia nulla sunt merita nostra; a justitia vero, quia supposita gratia et Dei promissione, operibus bonis ex justitia thronus et corona cælestis redditur. Igitur cum immensa propemodum fuerit gratia, quam a Deo percepit Maria, cum etiam incomprehensibilia sint opera meritoria, quæ hujusmodi gratiæ auxilio elicit, per hæc sancta et perfectissima opera ad thronum gloriæ sublimissimum ex justitia exaltari meruit: *sicut est ineffabile quod percepit; sicut est incomparabile quod gessit; ita et incomprehensibile præmium gloriæ quod meruit* (S. Ildeph. ser. 1 de *Assumpt.*). Incomprehensibilia sunt gratiæ dona, quæ ab instanti conceptionis Maria accepit; quæ gratia cum in ea nunquam permanserit otiosa, procul dubio ab instanti conceptionis usque ad instans quo animam exhalavit, indesinenter operibus meritoriis vacavit. Ad meriti

amplitudinem momenta condensabat Virgo (Ennod. in *vita Epip.*); singulis enim momentis meritorios actus eliciebat, qui cum essent intensissimi et perfectissimi, quolibet actu geminatum gratiæ augmentum merebatur; unde si colligantur merita quæ in fine vitæ cumulavit, ea quodammodo immensa fuisse, ac omnium sanctorum merita superasse jure creditur; idcirco cum meritis angelos et homines antecesserit, ex justitia in throno nobilissimo supra omnes angelos et homines collocari meruit: *sicut habuit meritum omnium et amplius, ut congruum fuit, ut supra omnes ponatur ordines cælestium* (D. Tho. 1. de *solemn. sanct.*). Thronus ergo ad quem hodie Maria sublimatur, thronus justitiæ appellatur, quia ejus meritis juxta debetur; dicitur etiam thronus gratiæ et misericordiæ, quia in eo sedens Maria, erga nos se misericordem exhibet.

3. Maria ad sublimissimum cæli thronum exaltata nostri non obliviscitur; est semper mater misericordiæ, quæ miseriarum nostrarum meminit: *o beata Virgo, inquit S. Petrus Damiani, nunquid quia ita deificata, ideo nostræ humanitatis oblita es? Nequaquam, Domina; scis in quo discrimine nos reliqueris: ubi jaceant, quantum delinquant servi tui. Non enim convenit tantæ misericordiæ, tantam miseriam oblivisci* (ser. 1 de *nat. Virg.*). In throno cælesti sedens Maria, nostri quidem meminit, ac erga nos se misericordem præbet; et sicut Christus advocati nostri munus gerit apud Patrem, ita et Maria advocata nostra esse dignatur apud Deum, ut ab eo nobis gratiam et misericordiam obtineat, et nostræ salutis negotia pertractet: *advocatam præmisit peregrinatio nostra, quæ tamquam judicis mater et mater misericors, simpliciter et efficaciter salutis nostræ negotia pertractabit* (S. Bern. ser. 1 de *Assumpt.*). Magna semper extitit Mariæ erga miseros misericordia, nunc autem major, cum in throno cælesti sedet: *magna fuit erga miseros misericordia Mariæ adhuc exultantis in mundo, sed multo major erga miseros est misericordia ejus jam regnantis in cælo* (D. Bon. in *specul. Virg.* 8). Tanta est misericordiæ ejus amplitudo, ut ad omnes penitus homines se extendat; quæ est, ut subdit Doctor Sera-

phicus, *super quem misericordia Mariæ non resplendet?* Certe Mariæ in celesti throno sedentis misericordia justos et peccatores, ac omnes penitus homines respicit; atque, ut ait S. Bernardus, *misericordia Mariæ plena est terra* (ser. 4 de *Assumpt.*). Thronus ergo Mariæ in celo regnantis est thronus gratiæ et misericordiæ. Ergo ad eam cum fiducia ad thronum gratiæ: Mariæ humiliter imploremus auxilium, ac solite rogemus eam, ut gratiam salutis a Deo nobis impetret, suosque oculos misericordes ad nos convertat. Cum Mariam Christum ad thronum celestem exaltavit, eam celi thesaurariam ac celestium honorum dispensatricem constituit; ideo quidquid bonorum spiritualium accipimus, per eam obtinemus; *quidquid gratiarum, quidquid virtutum, quidquid operationum celestium mundus accepit, emissiones tue sunt, o Maria* (Rupert. in c. 4 *Cant.*). Si enim Constantinus imperator tanti fecit Helenam matrem suam, ut potestatem ei dederit regis thesauris utendi pro suo arbitratu, quis sanæ mentis existimabit, Christum Dominum, utpote Constantino longe magnificentiorem, matri suæ Mariæ amplam non dedisse facultatem ad arbitrium suum de locupletissimo divinæ misericordiæ arario disponendi? Certe hæc et a filio potestas collata merito creditur; unde Maria vocatur *Ecclesiæ collum*, quia sicut in corpore humano omnes spiritus sensitivi a capite ad inferiores corporis partes per collum descendunt, ita et Maria est quasi collum, per quod ab Ecclesiæ capite Christo ad nos omnes gratiæ celestes descendunt et mittuntur. In hæc ergo amantissima misericordiæ matre spem nostram colloquemus; ejus auxilium invocemus, quo mediante, gratiam in hoc mundo et æternam in celo beatitudinem obtinebimus. Amen.

DE SANCTO ROCHO

CONCIO UNICA.

Non est inventus similis illi (Eccli. 44).

Non plebeji cujuscumque, aut viri humili loco nati, sed hominis prædixit, ex illustri prosapia orti et avita nobilitate fulgentis elogium conficere mihi nunc onus incumbit. Jam intelligit unusquisque vestrum, quod de sancto Rocho loquar, de viro, inquam, illo admirabili, qui a perillustri Montis Pessulane civitatis comitum progenie oriundus, legitimus et verus eorum hæres magnis in sæculo divitiis frui poterat; qui tamen, inspirante Patre luminum, abdicatis terrenis omnibus, a patria et parentibus pietatis causa discessit, ac plurima loca ignotus peragravit, ubique in omnes effundens pereximie sanctitatis odorem et præcipue in eos qui contagioso pestis morbo affligebantur; quorum obsequio se mancipavit et tum eis inserviens, tum pestis dolores equanimiter perferens, mirifica omnium virtutum exempla edidit, omnibusque imitanda reliquit. Virum illum sanctissimum non laudabo a parentibus, a divitis, a nobilitate et ab aliis multis, ex quibus hominum elogia contendere solent oratores profani; illum collaudabo a fervente charitate, qua infirmis peste correptis inservivit, a generosa illa patientia, qua pestilentie cruciamenta sustinuit et a miranda potestate, qua infirmos peste laborantes sanavit et hodie dum sanare non desinit. Hæc sunt, in quibus alios sanctos ille præisse videtur; hæc sunt illi specialia et in his nullus alius sanctus ei par fuisse creditur: *non est inventus similis illi*. De his ergo hodie disseremus. Ave.

Pestis est morbus contagiosus, gravis et difficile sanabilis; est morbus contagiosus, et ideo paucissimos reperire est, qui peste laborantibus ex charitate servire valint: est morbus gravis, et ideo pauci illum æquo, patientique animo perferunt:

est morbus difficile sanabilis, et ideo paucis datur virtus ad illum sanandum. Exinde ostenditur sanctus Rochus vir admirabilis; et non est inventus similis illi in charitate, in patientia, in potestate: in charitate, qua infirmis peste laborantibus inservivit: in patientia, qua pestis dolores pertulit: in potestate, qua homines peste correptos in vita sanavit, et post mortem sanare non desinit. Videamus sancti Rochi charitatem, patientiam et potestatem: 1. charitatem, qua infirmis peste laborantibus servit; 2. patientiam, qua pestis dolores sustinet; 3. virtutem et potestatem, qua infirmos peste correptos sanat.

I PARS.

Charitas, qua sanctus Rochus infirmis peste laborantibus servit.

Deum, in seipso spectatum, amare non est difficile anime, quæ celesti superflua lumine, illum perfecte cognoscit. Suprema etenim ejus majestas, infinita bonitas, sapientia inefabilis, pulchritudo semper antiqua et semper nova, necnon innumera alia perfectiones in tanto objecto adunata, tot modis, tanque fortiter animam divinitus irradiatam ad Dei amorem alliciunt, ut eam divino amore non ardere quasi impossibile videatur, et ut ait sanctus Bernardus, non homo, sed monstrum dicendum, qui Deum sic cognitum non amaret. Aliter loquendum de Deo in creaturis suis considerato. In iis etenim perfectiones paucissimæ reperiuntur; et hæ perfectiones ita exiles, totque circumdata et permixta imperfectionibus, ut contemptum et odium potius, quam amorem inspirent. Unde Deum in quibusvis creaturis amare difficillimum est, ac precipue in pauperibus et infirmis, ubi oculi nostri objecta dumtaxat vident miseratione digna, ubi aures non nisi clamores, planctus et gemitus audiunt; ubi nares nil nisi foetores et contagiosas exhalationes odorantur. Quid vero de his pauperibus et

infirmis, qui pestis lue feriuntur? Quid de his, qui cum pestilentia laborent, tantum omnibus horrorem et timorem incutiunt, ut a cunctis plerumque fugiantur et deserantur? Deum quidem in illis amare, sen illos amare, illisque propter Deum servire, arduum, naturæ propensionibus repugnans et supra modum difficile videtur. Sanctus autem Rochus, qui Deum in se consideratum semper amavit ut bonum, ut sanctum, ut misericordem et ut omni perfectionum genere præditum, tanta adhuc in Deum exarsit charitate, ut in infirmis peste correptis illum amaverit. Relictis namque parentibus, amicis et terrenis omnibus bonis ad loca dissita perrexit, ubi in xenodochiis maximo charitatis affectu infirmis pestilentia laborantibus propter Deum studiose inservivit. Sciebat vir sanctissimus, Deum, qui non videtur, non posse perfecte diligi, nisi ametur in fratribus nostris quos videmus: *qui non diligit fratrem, quem videt; Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* (1 Joan. 4). Itaque ut quam perfectissime Deum diligeret, amavit eum, etiam in fratribus illis, quos inopes, afflictos, infirmos et pestilentia confectos vidit. In quolibet infirmo pestilentia correpto sum erga Deum manifestabat amorem, utpote quia quemlibet amabat, cuilibet compatiabatur, et cuilibet, quantum fas erat, propter Deum studiose inserviebat. Unde sicut, teste Augustino, tantus Christi in omnes homines extitit amor, ut calamitates eorum videre nequiret, quin protinus ad iis succurrendum moveretur: *non potest miserias scire et non subvenire*; ita sancti Rochi in infirmis peste laborantes tanta exarsit charitate, ut miserias eorum videre et scire non posset, quin statim ad iis subveniendum adduceretur. Cum enim pestilentiam in aliquo loco grassari discebat, charitatis igne succensus huc properabat, infirmorum obsequio se offerrebat, iisque summo affectu serviebat. Sancti illius viri charitas fortis erat ut mors; *fortis ut mors dilectio*. Imo ipsa morte fortiosem se prodebat, quia charitatis igne incensus non semel dumtaxat, verum pluries, ac toties quoties mortis discrimini se exponebat, ut peste correptis auxiliares manus præberet. Cum infirmum aliquem contagioso morbo confectum et jam extrema agentem sciebat, ad eum prope-

rabat, sic animo reputans: *eamus et nos, et moriamur cum eo* (Joan. 11). Cum ad alium oculos convertebat, ad illum advolabat, intus dicens: *eamus et nos, et moriamur cum eo*. Alas ei dabat charitas, quibus ad illa loca ferebatur, ubi reperiebantur infirmi peste correpti; ibique eis solatia, auxilia et omnia charitatis officia impendebat. O magnam sancti Rochi charitatem! Præclare dixit sanctus Bernardus, quod ut quis Deum perfecte amet, non hoc solum, aut illud, ast omnia perficere debet, quam pro ejus amore operari potest: *tunc vere Deum diligis, si pro amore illius, bona quæ potes, operaris (de modo bene viv. serm. 51)*. O præclaram divini amoris regulam, quam tenet, cui adhæret, et quam perfectissime sectatur sanctus Rochus! Imitari eum puduit stultos illos mundi amatores, qui nil non agunt, nil non moliantur, ut divitiarum thesauros congregent, ut fœdis satientur voluptatibus et ut ad altiores dignitatum gradus conscendant; ille sancto charitatis igne succensus hoc semper et ubique facit, quod pro Dei amore se facera posse cognoscit. Superno affusus lumine agnoscit, se pro Dei amore domum, patriam, parentes et divitias relinquere posse; hoc protinus adimplet. Eodem superfusus lumine videt, se propter Deum plurima loca sacra peragrarè posse, mox et illud adoritur. Eodem illustratus lumine agnoscit, ad obsequia sua hominibus peste correptis præbenda vocari, huic statim se accingit operi, variaque lustrans xenodochia, ubique maximo charitatis affectu infirmos quoslibet, quamvis horrenda lue affectos, benigne affatur, consolatur, omnibusque modis sibi possibilibus illis auxiliatur. Probe novit vir sanctus magnos in hoc pietatis exercitio sibi exantandos labores; videt gravissimam sibi imminere mortis pericula, sed *omnia sæva et immania, facilia et prope nulla facit amor* (S. Aug. de Verb. Dom. ser. 2); propterea charitate ardens omnia quæ potest, inconstanter perficit, ut peste correptis subveniat, eisque etiam in imminente proprie vite discrimine omnibus modis sibi possibilibus inservit. Et ideo sanctus Rochus charitatis martyr censendus, si non de facto, saltem voluntate et desiderio, quia in fraternæ charitatis exercitio mori quæsitivè, nec per illum stetit, quin in sanctissimum

hoc exercitio vitam finiret et animam efflaret; ac proinde non martyrio voluntas, sed voluntati martyrium defuit. O portentosa hæc sancti Rochi charitatem! Fuit ergo magna charitas, qua sanctus Rochus peste laborantibus servivit: *magna etiam fuit patientia, qua pestis dolores sustinuit.*

II PARS.

Patientia, qua sanctus Rochus pestis dolores sustinuit.

Charitas patiens est, inquit Apostolus, sociamque semper sibi habet patientiam; si etenim charitate in Deum ardeamus, pro ejus amore gravia quævis æquo animo patimur, nec autemandum, quod quis vere Deum diligit, si pro illo pati renuat. Sanctus autem Rochus, qui charitate in Deum exarsit, patientia etiam floruit; ac sicut ardentissima fuit ejus charitas, dum peste correptis inserivit, ita et maxima præfulsit patientiam, cum peste percussus est. *Rochus, savissimo ulcero percussus et febre insuper ardentissima adustus, eos dolores ingenti patientia sustinuit* (Spondan.). Non habuit S. Rochus vanam, inutilem et exitiosam illam patientiam, quam præferant Gentiles, qui, ut ait Tertullianus, multa patiebantur ostentationis causa; ut scilicet fortes, patientes et magnanimi estimarentur, ac inde magnam sibi apud homines gloriam conciliarent. Habuit vir sanctus patientiam illam quam Tertullianus vocat *patientiam Dei, patientiam Christi (i. de pat.)*; habuit christianam illam patientiam, quæ docet gravia quævis pro Dei amore æquo et hilari animo pati; gravissimos etenim pestis dolores æquanimiter et jucunde pro Dei amore percipere est. Audiverat hæud dubie sanctus Rochus Christum sibi intus dicentem: « ego filii descendi de celo pro tua salute; suscipe tuas miseras non necessitate, sed charitate trahente, ut patientiam disceres et temporales miseras non indignanter ferres. Nam ab hora ortus mei, usque ad exitum in cruce non defuit mihi tolerantia doloris. Defectum rerum temporalium magnum habui;

multas querimonias de me frequenter audivi, confusiones et opprobria benigne sustinuit; pro beneficiis ingratitudinem recepi, pro miraculis blasphemias, pro doctrina reprehensiones (de Im. Chr. 3, 18). Christum sic sibi intus loquentem audiverat vir sanctus; ideo ut Christi patientiam imitaretur, innumera a juventute pro Christi amore patientissime pertulit; atque tunc maxime, cum pestilentia correptus est; tunc enim tanta ejus fuit patientia ut non mururu resonaverit, nec querimonia, imo Deum semper laudaverit, omniaque tam acerbi morbi cruciamenta requissimo animo sustinuerit. In multis eluceat infinita Dei patientia, sed in hoc maxime, quod innumera aequanimitate patitur ab his quibus benefecit et quibus benefacere non desinit. Nonne Deus dat omnibus affluent? Nonne solum suum oriri facit super bonos et malos? Nonne pluit super justos et super peccatores? Nonne utrisque gratias suas et sacramenta impertit? Attamen Deus qui innumeris beneficiis omnes homines afficit, gravissima patitur ab iis quibus benefacit. Quid non patitur ab idololatriis, qui opera manuum hominum adorant? Quid non ab hæreticis, qui fieri mysteria negant et instituta ad salutem sacramenta profanant? quid non a perversis multis catholicis, qui gentiliter vivunt, et ad immania crimina declinant? Innumera sane et immania ab his quibus bene facit, tacens et patienter sustinet; sique se habet, quasi non videat injurias a perversis illis hominibus sibi factas: *dissimulans peccata hominum* (Sap. 11, 24). O miram Dei patientiam! Quam quidem perfecte imitatur S. Rochus; qui equo animo gravia patitur ab his etiam, quibus benefecerat. Multas enim Italiae urbes vir Dei peragravit, et ubique charitatis suae beneficia effuderat; ubique omnibus transaundo beneficia contulerat, et his præcipue qui peste corripiebantur. Cum tamen ipse postea peste correptus est, malum pro bono recepit, utpote quia ab urbe in qua gravissime infirmabatur, expulsus est, ac coactus in silvam se recipere, ubi injuriam ab his, pro quibus se totum devoverat, sibi illatam et gravem qua laborabat infirmitatem æquo et hilari animo pro Dei amore perpassus est. Poterat vir sanctus ab hac civitate non expelli et in infirmitate sua subveniri: si namque nomen, patriam et

parentes manifestasset, mox debitus ei exhibitus fuisset honos, moxque auxilium hac urgente necessitate ipsi præstitum esset: atvero tacuit vir Dei, nec loqui voluit, ne patiendi sibi præscinderetur occasio, utque imitaretur patientiam Dei, qui ab his etiam quibus benefacit, gravissima patitur. Unde de sancto Rocho, sicut de Deo dici potest, quod sua sibi patientia detraxerit, sibi que injuriam fecerit: *sua sibi patientia detrahit* (Tert. ibid.). Si etenim patientia non florisset et tam dira pro Christo pati nolisset, se solummodo manifestare, nomenque suum declarare suffecisset, et statim ab omnibus honorem et adjutorium recipisset, ideo patientia sua sibi detrahit et in causa est cur despicatur, abjiciatur, omnique humano auxilio careat. O mirandam hujus sancti patientiam! de quo, sicut de Christo, dici potest, quod *voluit saginari virtute patientie*. Poterat vir sanctus in infirmitate sua ab hominibus adjuvari et ab iis adjunctus fuisset, si se manifestasset; poterat etiam, si voluisset, seipsum sanare et a peste liberare; pie enim credendum, quod sicut virtute divina alios sanavit, eadem virtute seipsum sanare potuisset. Attamen nec ab hominibus adjuvari, nec seipsum sanare voluit, ut pro Christi amore dira pateretur et ut patientiæ virtute saginaretur. Sciebat vir sanctus, patientiam esse sacrificium Deo gratissimum et holocaustum ad placandam ejus iram aptissimum: *patientia est holocaustum ad altare suum* (Liran. in 1 Reg. 26). Igitur grassantem videns undique pestem, ac prævidens, Deum diro hoc flagello homines usque ad mundi finem crebra percussurum, patientiæ sacrificium ei obtulit, ut iram illius mitigaret, atque eum ad hominibus indulgendum inclinaret. Mihi videre videor sanctum Rochum, quasi alterum Jobum gravi percussum ulcere, languidum et quasi exanimem qui seipsum in sacrificium et in hostiam placabilem Deo consecrat. Eum humi decumbentem et contagioso infectum morbo audire videor, Deo in patientiæ et charitatis spiritu dicentem: Domine, ab infirmitate, qua obruo, liberari non peto; non te rogo, ut a contagiosa hac lue sanes me: opto potius ut malis mala adjicias, gravioribusque corpus meum affligas infirmitatibus, modo alios ab immani hoc morbo serves incolumes: in

mare proici cupio, ut alii a tempestate liberentur: percutite me, quantum placuerit, tantum da ut patientia mese sacrificium apud te sit efficax, et ut virtute ejus a peste alii preseruentur. Miramini portentosam hanc patientiam; miramini sanctum Rochum, qui maxima cum patientia pestis dolores sustinuit: *et qui ad sanandos peste correptos magna virtute et potestate potest.*

III PARS.

Potestas, qua sanctus Rochus infirmos peste correptos sanat.

Christus Dominus est magnus illé medicus, qui de cælo venit, ut hominem infirmum ab omni infirmitate liberaret: *magnus de cælo descendit medicus, quia magnus in terra jacebat ægrotus* (S. August.). Quamdiu hic in terris moratus est Christus, veri medici munia perfectissime obivit, hominesque plurimos ab anime simul et corporis infirmitatibus liberavit; omnesque omnis generis infirmos per se solum usque ad mundi finem sanare potuisset; nihilominus tanta ejus in homines exitiit bonitas, ut hujus potestatis participes facere voluerit apostolos, quibus congregatis, dedit eis potestatem morbos sanandi: *convocatis Jesus duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia, et ut languores curarent* (Luc. 9, 2). Hanc eandem potestatem nonnullis aliis sanctis contulit Christus: deditque aliquibus potestatem ad sopiendos dentium dolores, aliis ad sedandam podagræ tyrannidem, aliis ad tollendos acerbiores quosque ventris cruciatus, aliis ad hemicraniam et aliis ad paralysim sanandam. Inter omnes sanctos beatum Rochum ad liberandos a peste homines Deus elegit, deditque ei potestatem curandi hunc morbum, quo nullus terribilior, periculosior nullus, nullusque exitiosior ab hominibus æstimatur. Sicut de Christo dicit D. Paulus, quod *in eo in quo passus est ipse et tentatus, potens est et iis qui tentantur,*

auxiliari (Hebr. 2), ita et viris sanctitate illustribus specialiter Deus dare solet potestatem sanandi alios in his infirmitatibus et in his corporis partibus, in quibus ipsi passi sunt. Sic sanctis illis, quibus avulsi sunt dentes, dedit Deus potestatem leniendi et sopiendi tetros dentium dolores: sic illis, quibus eruti sunt oculi, tribuit Deus virtutem sanandi advenientes varias in oculis infirmitates; et sic beato Rocho qui pestis cruciamenta passus erat, contulit Deus potestatem homines a contagioso pestis morbo preservandi, necnon a peste liberandi eos, qui horrendo et formidando hoc morbo jam correptos se sentiunt. Hanc ei a Deo datam esse potestatem constat ex Patribus in Concilio Constantiensi anno 1414 congregatis. Cum etenim in Constantiensi civitate et in finitimis locis tunc pestis grassaretur, ex ordinatione Patrum ibi congregatorum a cunctis invocatus est sanctus Rochus et facta est processio, in qua palam sancti Rochi effigies deferretur; qua completa, mox morbi hujus malignitas in iis partibus imminuta, ac intra brevissimum tempus a Constantiensi solo pestis penitus fugata est. Nec solum in hoc casu, verum et in aliis pluribus Deum S. Rocho dedisse potestatem sanandi infirmos peste correptos, mirabiliter eluxit. Dum in hoc mundo viveret vir sanctus, Romam, Placentiam, aliasque nonnullas Italice urbes a peste liberavit: a tempore vero, quo fato functus ad cælos migravit, totius orbis ecclesiastici regna, provincie et urbes illum invocant, illumque inspicunt, ut virum sanctitate eximia fulgentem et apud Deum ad sanandos pestilentie morbos potentissimum. Unde jam in hoc genere morbi sanctus Rochus est quasi communis propitiatorum, ad quod advolant omnes ab eo, tanquam a potestatem habente petiri, ut tetrum pestilentie morbum evadere, vel ab eo liberari valeant. Nec sine causa ab hominibus invocatur sanctus Rochus; nam certo certius constat, quod ei magnam adversus formidandum pestis morbum Deus potestatem contulerit. Et hoc non solum constat ex Concilii Constantiensis Patribus, ex Ecclesie Catholice testimonio, et ex auxilio quod illum invocantes recipiunt, insuper hoc constare voluit Deus schedula in manu sancti Rochi fato functi inventa, in qua illum invocantibus

promittebatur, quod illum ad abigendam ab ipsis pestilentiam propitium et auxiliarem experirentur. Quare cum tanta S. Rocho adversus truculentum hunc morbum a Deo data sit potestas, eum crebro invocare et a Deo supplices petite, ut tam immane a vobis malum avertat. Non expectetis donec corpora vestra invadat et intra viscera vestra irrepat hæc truculenta lues, sed jam, et nunc cum bene habetis, Deum supplices rogate, ut tantum a vobis flagellum, mediante sancti Rochi intercessione abigere dignetur. Probe scio, quod si populum suum Deus pestilentia jam affligeret, mox sanctum Rochum studiosissime invocaretis; si jam in urbibus et domibus vestris grassaretur pestis, mox ad S. Rochum preces et vota quisque dirigeret, et sacrificia ad ejus honorem celebrari curaret. Non autem expectandum donec superveniat infirmitas; non dicendum: tunc advocabo medicum, cum infirmus ero; tunc sanctum Rochum ad meum auxilium vocabo, cum pestis undique grassabitur; antequam adveniat contagiosus pestilentia morbus, sanctum hunc invocare, illumque adversus tantum malum in patronum et protectorem assumite. Ast in primis ab illo supplices petite, ut gratiam a Deo impetret, qua ab anime peste liberari valeatis. Pestis ista nil aliud est quam mortale peccatum, a quo, tanquam a teterrima peste, inficiuntur, corrumpuntur et spiritaliter occiduntur anime: *anima que peccaverit, ipsa morietur*. Hæc est pestis teterrima, que spirituales et æternam anime necem infert; ideoque sanctum Rochum potissimum rogate, ut gratiam a Deo obtineat, qua mediante, istam anime pestem procul pallatis. Fugato enim a cordibus vestris lethali peccato, gratiam et gloriam dabit Dominus. Amen.

DE SANCTO BERNARDO

CONCIO PRIMA.

Magna virtus ejus (Psal. 145).

Viri sancti in orbe universo sunt cœli mystici, qui virtutibus suis, tanquam tot stellis, emicant. Sicut autem stella differt a stella in claritate, sic et sanctus unus ab alio in virtute differt, ita ut eorum aliqui minus et alii magis, virtutibus suis refulgeant. Divum autem Bernardum inter sanctos inferioris notæ nullus unquam annumeravit; ejusque virtutes infimi exitisse ordinis, nullus unquam excogitavit. Sicut enim inter monachos, inter doctores et inter ecclesiasticos scriptores fuit eximius, ita et inter homines sanctos et præclaris virtutibus ornatos, magnus et mirabilis extitit: *magna virtus ejus*. Magnas et multas demiror virtutes, que in sancto illo abbate rutilant: tanta præstitit patientia, ut alter Job videretur; tanta enituit mansuetudine, ut alter censeretur Moyses; tanto exarsit zelo, ut alter Elias autumaretur. Alter Paulus charitate et alter Franciscus humilitate, solitudinis amore alter Bruno et mundi contempta alter Benedictus extitit. Paritate angelos, cherubim contemplatione et sancto fervore seraphinus visus est, et ut paucis multa dicam, S. Bernardus plurimis et maximis coruscavit virtutibus, quarum aliquas hæc in concione propalare conabor. *Abe.*

Divum Bernardum in sæculo, in claustro et in Ecclesia considero. *In sæculo*, eum a nobilibus et virtute præditis parentibus originem duxisse neminem latet. *In claustro*, eum fuisse abbatem Clarevallensem norunt omnes. *In Ecclesia*, illius columnam et solem eum fuisse cuncti predicant. *In sæculo* D. Bernardus a pessimis mundi viis se elongavit et virtuti a primis vite suæ annis fortiter adhesit; *in claustro* non solum communi vivendi instituto se addixit, sed et confratribus, fi-

promittebatur, quod illum ad abigendam ab ipsis pestilentiam propitium et auxiliarem experirentur. Quare cum tanta S. Rocho adversus truculentum hunc morbum a Deo data sit potestas, eum crebro invocare et a Deo supplices petite, ut tam immane a vobis malum avertat. Non expectetis donec corpora vestra invadat et intra viscera vestra irrepant hæc truculenta lues, sed jam, et nunc cum bene habetis, Deum supplices rogate, ut tantum a vobis flagellum, mediante sancti Rochi intercessione abigere dignetur. Probe scio, quod si populum suum Deus pestilentia jam affligeret, mox sanctum Rochum studiosissime invocaretis; si jam in urbibus et domibus vestris grassaretur pestis, mox ad S. Rochum preces et vota quisque dirigeret, et sacrificia ad ejus honorem celebrari curaret. Non autem expectandum donec superveniat infirmitas; non dicendum: tunc advocabo medicum, cum infirmus ero; tunc sanctum Rochum ad meum auxilium vocabo, cum pestis undique grassabitur; antequam adveniat contagiosus pestilentia morbus, sanctum hunc invocare, illumque adversus tantum malum in patronum et protectorem assumite. Ast in primis ab illo supplices petite, ut gratiam a Deo impetret, qua ab anime peste liberari valeatis. Pestis ista nil aliud est quam mortale peccatum, a quo, tanquam a teterrima peste, inficiuntur, corrumpuntur et spiritaliter occiduntur anime: *anima que peccaverit, ipsa morietur*. Hæc est pestis teterrima, que spirituales et æternam anime necem infert; ideoque sanctum Rochum potissimum rogate, ut gratiam a Deo obtineat, qua mediante, istam anime pestem procul pallatis. Fugato enim a cordibus vestris lethali peccato, gratiam et gloriam dabit Dominus. Amen.

DE SANCTO BERNARDO

CONCIO PRIMA.

Magna virtus ejus (Psal. 145).

Viri sancti in orbe universo sunt cœli mystici, qui virtutibus suis, tanquam tot stellis, emicant. Sicut autem stella differt a stella in claritate, sic et sanctus unus ab alio in virtute differt, ita ut eorum aliqui minus et alii magis, virtutibus suis refulgeant. Divum autem Bernardum inter sanctos inferioris notæ nullus unquam annumeravit; ejusque virtutes infimi exitisse ordinis, nullus unquam excogitavit. Sicut enim inter monachos, inter doctores et inter ecclesiasticos scriptores fuit eximius, ita et inter homines sanctos et præclaris virtutibus ornatos, magnus et mirabilis extitit: *magna virtus ejus*. Magnas et multas demiror virtutes, que in sancto illo abbate rutilant: tanta præstitit patientia, ut alter Job videretur; tanta enituit mansuetudine, ut alter censeretur Moyses; tanto exarsit zelo, ut alter Elias autumaretur. Alter Paulus charitate et alter Franciscus humilitate, solitudinis amore alter Bruno et mundi contempta alter Benedictus extitit. Paritate angelos, cherubim contemplatione et sancto fervore seraphim visus est, et ut paucis multa dicam, S. Bernardus plurimis et maximis coruscavit virtutibus, quarum aliquas hæc in concione propalare conabor. *Abe.*

Divum Bernardum in sæculo, in claustro et in Ecclesia considero. *In sæculo*, eum a nobilibus et virtute præditis parentibus originem duxisse neminem latet. *In claustro*, eum fuisse abbatem Claravallensem norunt omnes. *In Ecclesia*, illius columnam et solem eum fuisse cuncti predicant. *In sæculo* D. Bernardus a pessimis mundi viis se elongavit et virtuti a primis vite suæ annis fortiter adhesit; *in claustro* non solum communi vivendi instituto se addixit, sed et confratribus, fi-

lisque suis spiritibus, omnium virtutum exemplar et doctor extitit; in *Ecclesia* eminentioribus coruscavit virtutibus; quibus omnium fidelium amorem et admirationem sibi conciliavit. Itaque ut ordine debito et apta partium distributione de sancti Bernardi virtutibus disseram, dico, quod magnis excelluit virtutibus 1. in saeculo; 2. in claustro; 3. in Ecclesia. En tres hujus concionis partes, quibus constabit sanctum Bernardum virtutibus maximis coruscasse: *magna virtus ejus.*

I PARS.

Magna fuisse sancti Bernardi virtutes in saeculo.

Mundus est veluti magnum omnium vitiorum mare, in quo peccata videntur communia, virtutes rare, et praecipue in juvenibus, quorum mores sunt minus compositi, iudicium minus solidum, passiones fortiores et natura ad malum longe proclivior. Sanctus Bernardus in juvenili etiam aetate et dum adhuc in saeculo degeret, gratia coelesti plenus ad bonum propensus, Deo devotus, multarumque virtutum cultor fuit et custos: ex quibus solum recensabo 1. magnam corporis puritatem, quam servavit illasam; 2. promptam obedientiam, quam Deo vocanti praestitit; 3. zelum salutis animarum, quo exarsit.

1. Corporis mundities vitrea est et labilis: ubique periclitatur, et praecipue in saeculo, ubi frequentiores occurrunt peccandi occasiones et ubi major viget vivendi libertas. Ibi pretiosa haec margarita a cunctis difficile custoditur, praesertim a juvenibus conditione nobilibus, speciosis forma et multa fortunae bona possidentibus. Bernardus autem a claris originem ducebat parentibus, eleganti pollebat corpore, grata facie praeseminebat et acri praestabat ingenio; ei etiam vitae hujus prosperitates ridebant, procellose eum obsidebant amicitiae, eique veterator satanas laqueos parabat tentationum, ac crebras castitati ejus insidias instruebat; procul dubio propterea dum adhuc in saeculo moraretur, in magno corporeae et virginiae puritatis per-

dendae periculo versabatur. At per Dei gratiam ita illibata et integram servavit corporis puritatem, ut a venenosi serpentis afflatu, nunquam vel minimum obnubilata fuerit. Mira sunt, quae adversus hanc corporis sui munditiam tentamenta sustinuit, et mirabiliores triumphi, quos de his retulit. Certum est enim, quod ad juvenem Bernardum noctu decumbentem pluries accesserint impudicae mulieres, ut eum ad prava allicerent; quas ipse inspicuens et latrones, qui puritatem ejus furari appetebant, ut eas ad fugam compelleret, alta voce clamabat: *latrones, latrones.* Qua arte exitiosos illos expellebat latrones, qui pretiosum castitatis ejus thesaurum auferre conabantur, nec ipse ex hujusmodi tentationibus magis commovebatur, quam si corpus ex marmore, vel ferro compactum habuisset. O miram corporis puritatem, quam sanctus ille juvenis in medio Babylonis conservat! Heu! scimus, a castitate naufragasse plurimos pietate insignes viros, qui in desertis habitabant, ubi arbores solum et bruta videbant; juvenis vero Bernardus, cum adhuc in medio Sodomae, seu in saeculo moraretur, varie a variis tentatis, illasam custodivit corporis sui puritatem. O virum vere castum! Certe magna fuit virtus ejus in saeculo, quia in eo corporis sui puritatem servavit: *ac etiam quia in eo promptam obedientiam Deo vocanti praestitit.*

2. Mox in lucem editus sanctus Bernardus, eum pia mater Deo obtulit; eumque deinde quam citius potuit, optimis magistris pietate et literis erudiendum tradidit, quorum cura, brevissimo tempore mirum in modum et in scientia et in virtute profecit. Major autem effectus ad majora anhela vit, mundique pericula et vanitatem considerans, de religione capessenda cogitavit. Audivit Christum vocantem et interius dicentem: *tollite jugum meum super vos et invenietis requiem animabus vestris* (Matth. 11), statimque vocationi divinae obtemperans, jugum ejus tollere et vitam religiosam amplecti firmissime statuit. Sicut enim cum Christus Petrum et Andream vocavit, *illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum* (Matth. 4), ita cum D. Bernardus Christum audivit interius vocantem, *relictis retibus*, seu bonis temporalibus, quae sunt quasi retia, quae homines

implicant, vocationi ejus protinus obtemperavit et Ordini Cisterciensi nomen dare promisit. Multi se ad statum religiosum vocari agnoscentes, tardant converti ad Dominum et religionem intrare differunt de die in diem, dicentes, minime agendum praeprout in hoc negotio, in quo totius vitae status eligitur, diu ac considerandum et ad examen vocandum. Amici, inquit et proximi sunt consulendi, ne post factum poenitere contingat; imo et bonum videtur, ut experientia sciamus quid sit mundus, antequam ab illo discedamus. Cur tam cito, dicunt alii, vitam suscipiemus, quae dura, aspera et naturae corruptae propensionibus totaliter adversatur? Summum quaevis res tempus habet; gaudeamus nunc et post aliquod tempus vitam religiosam amplectemur, operibusque poenitentiae sedulo incumbemus. O maledictam mundi sapientiam, quae Dei vocationem destruit et gratiam vocantem suffocat: *haec sapientia*, inquit S. Bernardus, *est terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix gratiae* (serm. in *ecce nos reliqui, omn.*). Ab hac autem abhorruit Bernardus sapientia; ipse Deo vocanti nil obstitens, mox ut ad statum religiosum se a Deo vocatum cognovit, relictis parentibus et terrenis facultatibus, generose, hilariter et prompte Deo ad religionem vocanti obtemperavit. O magnam Bernardi virtutem! Dein magna quoque virtute enituit in saeculo, *quia magno salutis animarum zelo exarsit*.

3. Postquam Cisterciensem Ordinem, in quo nimia tunc vigeat vitae austeritas, ingredi statuit juvenis Bernardus, eum consanguinei et qui carnaliter illum diligebant, a proposito deterrere et avertere conati sunt; sed frustra. Quin contra sanctus ipse sufflammatus salutis animarum zelo, fratres, socios, amicos omnesque quos religionis jugo portando idoneos perspiciebat, secum Cistercium ducere pertentavit. Igneus ille zelus, quo juvenis Bernardi cor accendebatur, primo ad fratres transit, deinde ad cognatos, socios, amicos et alios quosque, quos ad religionem aptos censebat. Nec inanis et inefficax fuit ille sancti juvenis zelus, cum tam ex consanguineis, quam ex aliis, plus quam triginta secum Cistercium adduxerit, ut huic Ordini nomen darent et statum religiosum amplecterentur. Nonnulli in

saeculo habentur satanae apostoli, qui alios a semitis justitiae et a via perfectionis avertere conantur, quique tanto ardere videntur zelo ad perdendas animas, quanto ad eas salvandas succedebantur Christi apostoli. Longe alio ducebatur spiritu Bernardus: dum enim adhuc in saeculo viveret, non perdere, sed salvare animas conabatur; et ut primum Cisterciensem religionem amplecti statuit; sancto succensus zelo de medio Babylonis, seu de mundo fratres, consanguineos et alios educere et ad religiosam vitam vocare pertentavit. Et tunc zelus domus Cisterciensis et salutis animarum hunc comedere et vorare coepit juvenem; nec vani ejus fuerit conatus; cum secum plus quam triginta adduxerit socios, ut habitu religioso induerentur. Fataamur ergo magnam fuisse Bernardi virtutem in saeculo. Quid inde mirum si magna virtute praecelluit in clauastro? *magna virtus ejus*.

II PARS.

Magna eluxere virtutes ejus in clauastro.

Sanctus Bernardus, qui magnis in saeculo floruerat virtutibus, in clauastro factus est exemplar perfectionis, sanctitatis norma et speculum mirabile, in quo omnes enituntur virtutes et praecipue 1. cordis humilitas; 2. corporis mortificatio; 3. mentis ad Deum elevatio.

1. Cordis humilitas unanimi doctorum consensu habetur ut fundamentum perfectionis, ita ut quicumque ad perfectionis apicem ascendere intendit, prius de humilitatis fundamento cogitare debeat: *cogitas magnam fabricam construere celsitudinis? De fundamento prius cogita humilitatis* (S. August. serm. 10 *de verb. apost.*). Bernardus autem, qui a conversionis suae principio ad supremum perfectionis gradum pervenire statuerat, cogitavit prius de fundamento humilitatis; nilque tam in votis habuit, quam in clauastro delitescere, quam ibi abscondi a conturbatione hominum, ibi ab eorum laudibus

declinare, ibique nesciri, despici et pro nihilo haberi. Cumque probe sciret vir sanctus, quod *verus humilis vilis vult reputari*, ipse quidquid in se bonum et laude dignum censebat, pro viribus occultabat, ut ab omnibus vilis et contemptibilis reputaretur. Dicere consueverat vir Dei, quod *qui hoc facit quod nemo, mirantur omnes* (S. Bern. in *sent.*); idcirco humilitatis ergo opera extraordinaria palam facere volebat, ne a spectantibus aestimaretur. Cumque per eum Deus miracula multa operaretur, verus ille humilitatis cultor, ut famam sanctitatis, quam ipsi tot prodigia conciliabant, penitus destrueret palam assererat, hæc sanctitati eum nullo modo esse attribuenda; *miracula, inquit, sunt aliquando per sanctos homines et aliquando per fictos: scio autem sanctorum non mihi suppetere merita, quæ miraculis illustrantur*. O quam magna hæc fuit sancti Bernardi in claustrum humilitas! insuper in eo illa viguit humilitas, quam ipse magnam et raram vocabunt: *magna prorsus et rara est virtus humilitas honorata* (hom. 4 *super missus*). Quo enim magis honorabatur, eo se magis humiliabat; dum fama sanctitatis ejus per omnem terrarum orbem volabat, ipse se peccatorem et omnium hominum minimum reputabat; dum aliorum oculis omni exceptione major videbatur, ipse se omnium hominum ultimum arbitrabatur; dum a principibus, regibus et summis Pontificibus in summa veneratione habebatur, ipse se omni honore et veneratione indignum censebat. O virum vere humilem! Præter hanc magnam humilitatem, *summam etiam mortificationem Bernardus floruit in claustrum*.

2. Cum caro sit infensissimus animæ et salutis nostræ inimicus, vult Deus, ut illi bellum indicamus, ejusque motus et concupiscentias prudenti mortificatione comprimamus: *mortificate membra vestra* (D. Paul.). Imo et vult, ut hanc corporis mortificationem semper circumferamus: *mortificationem Domini nostri Jesu Christi in corpore nostro circumferentes*. Bernardus autem, qui in omnibus Deo placere studebat, hanc semper circumferens mortificationem, eamque ad omnes corporis sensus, necnon ad omnia ejus membra ferebat

et protendebat. *Eam tulit ad oculos*, quorum custodie ita invigilabat, ut anno integro in una habitaverit calla, ignorans an in ea aliquid esset tectum, ac juxta lacum Lausanensem totius diei itinere perrexerit, quin unquam se juxta lacum incedere adverterit. *Eam tulit ad aures*, quas ita mortificationis spinis sepiebat, ut ab omnis pravi et vani sermonis auditu declinaret. *Portavit etiam mortificationem ad linguam*, cui raro loqui permittebat, sciens, *quantum auferat devotionis et quantum afferat dissolutionis intrinsecus frequens linguæ resolutio* (S. Ber. de *cognit. hum. cord.* 11). Summopere autem mortificationi studuit ad gustus et gulæ refrenationem; ad mensam enim ibat tamquam ad crucem et quoties sumendus erat cibus, toties tormentum subire videbatur. Buccella panis cum aliquibus sorbitiunculis cibus ejus esse solebat et quoties vinum sibi apponi patiebatur, extremis solum labiis illud degustabat, nec de eo nisi quasdam guttulas sorbebat. A primis religionis annis sic gulæ et gustus mortificationi insisteret, ut ipsam quoque saporum discretionem perdidisset; unde evenit, ut aliquando sagimen erudum pro butyro manducaverit et oleum pro aqua biberit. Ecce magnam Bernardi mortificationem, quæ ad externos omnes corporis sensus extenditur. Nec tamen sufficiebant satis sancto abbati; in proprium enim corpus tamquam in domesticum hostem insurgens, illud jejuniis debilitabat, vigiliis affligebat, cilicio torquebat, illudque tot macerationibus obruebat, ut vivens non viveret, et *vita ejus nonnisi quædam prolatio mortis videretur*. Imo et illum salutis suæ hostem occidisset, si illum occidere licuisset; et ideo, quasi agrè ferret, quod proprium corpus occidere non liceret, dicebat: *hostem crudelissimum circumferre et sustentare cogitur et perimere eum non licet* (ser. 3 de *septem pan.*). O magnam Bernardi mortificationem! *Deinde magna in claustrum fuit mentis ejus elevatio in Deum*.

3. Ipse enim fuit in sacra meditatione assiduus: omnis ei ad meditandum hora brevis, locus omnis congruus erat. Cor suum sursum elevatum habebat non solum cum in oratorio privato, vel in Ecclesia oraret; verum etiam in quolibet coetu et hominum

tumulta, nisi ejus attentionem alibi causa deponeret. Magna semper facilitate animum colligebat et interiori quadam, quam ubique circumferbat, solitudine fruebatur: dumque corpore in medio hominum moraretur, in caelo cum Deo et angelis spiritu conversabatur: *nostra conversatio in caelis est* (Philip. 3). Ex hac autem contemplatione et assidua cum Deo conversatione orta est ejus cum Christo et Matre ejus beata Virgine Maria familiaritas, quae talis fuit, ut Christus ei apparuerit *jam* ut nascens ex Virginis utero, *jam* ut cruci affixus, *jam* perfossum lancea latus ei ostendens et ad bibendum de pretioso sanguine, qui ex sacro hoc vulnere fluebat, cum his verbis invitans; *bibe Bernarde*. Virginem Mariam meruit etiam singulari quadam privilegio o statua ipsam representante videre effundentem in os ejus lac virginum. Unde de Christi vulneribus et de Maria uberibus loquens, dicebat: *hic inebrior a vulnere, hic nutrior a lacte* (Gerson serm. de S. Bern.). O magnam sancti illius abbatis cum Deo conversationem et mentis ad Deum elevationem. Hunc contemplationis spiritum in Bernardo admirans magnus ille Parisiensis Cancellarius, eum seraphinum vocat: *te vere beatissimum Bernardum censeo esse unum ex consortio ignitorum illorum spirituum, quos seraphim Scriptura nominat*. Sicut seraphim in sacra Scriptura alas habentes representantur, quia usque ad divinae majestatis thronum volant, et ut ait D. Hieronymus, *in altioribus commorantur, divinam contemplantes majestatem* (2 in psal.), ita Bernardus, quasi alter Seraphim, alis devotionis et contemplationis sursum semper ferebatur et mente ad Deum continue elevabatur. Sicut etiam seraphim raro in terram mittuntur, et cum ex ordinatione divina ad haec inferiora descendunt, a Dei visione et contemplatione nunquam cessant, ita Bernardus ad temporalia solum descendebat, quantum officii et naturae ratio expostulabat et sicut alter seraphim, mente sursum semper agebatur in Deum, a cujus contemplatione raro cessabat. Magna ergo extitere Bernardi virtutes in claustro; et *magna etiam fuere virtutes ejus in Ecclesia: magna virtus ejus.*

III PARS.

Magna Bernardi virtutes in Ecclesia.

A suae conversionis initio negotiis se totaliter subtrahere et nusquam e monasterio egredi optaverat D. Bernardus. Quod et satis accurate fecit, donec gravis Ecclesiae necessitas et urgentis summi Pontificis jussio eum foras exire coegerunt. Tunc autem omnium virtutum spectaculum factus est hominibus, et magna ejus virtutes, quae antea intra monasterii septa latebant, tunc in facie totius Ecclesiae apparuerunt, praecipuae, 1. magna ejus in componendis dissidiis prudentia; 2. magna ejus in reprehendis vitiis generositas; 3. magna ejus charitas in beneficiendo cunctis.

1. Magna ubique et in omnibus eluxit S. Bernardi prudentia; maxima autem apparuit in componendis dissidiis exortis in Ecclesia ratione schismatis Petri Leonis, qui pontificiam sub nomine Anacleti invaserat sedem. Mortuo enim Honorio, rite a majore et saniore electorum parte in summum Pontificem electus fuerat Innocentius. At vero altera electorum pars pecuniis corrupta ausus suos vi et potestate corroborans, Petrum Leonis ad hunc apicem aspirantem fraudulentis machinationibus ad supremi pontificatus honorem sublimavit et Anacletum nominavit. Petrus ille Leonis, sic quomocumque electus, tamquam verus Leo contra Innocentium rugire et temeraria multitudine pretio corrupta stipatus incedere cepit. Hac de causa Innocentius malitiae et viribus ad tempus cedens, procuratis clam navigiis, de ore Leonis et de manu bestiae cum amicis suis per Tiberim in Tyrrhenum mare clapsus, inde prosperis ventis ad portum Pisanum feliciter translatus est et a Pisanis summo honore receptus. Ab Innocentio in Gallias praemissi fuerant nuntii, qui Gallicanae Ecclesiae nunciarent negotii veritatem et Episcopus hortarentur, ut in ultionem presumptionis accingerentur et, damnata parte schismatica, subscriberent unitati.

Quamobrem ut in commune decerneretur, quid Ecclesia Gallicana circa propositum negotium sentiret, convocatus fuit Stampis generalis conventus, ad quem Claravallensis abbas sanctus Bernardus ab ipso Francorum rege et a præcipuis quibusque Antistitibus fuit vocatus. Ubi vero omnes fuere congregati, celebrato prius jejuniis et fisis ad Deum precibus, cum de præfato negotio tractaturi rex et episcopi cum principibus consedisent, unum omnium consilium fuit, una sententia, ut negotium Dei, Deo committeretur et ex ore Bernardi tota causa penderet. Quod ille onus timens et tremens suscipit, et ponderatis electorum meritis, agnita vita et fama Innocentii, omnibusque diligenter et prudenter perspectis quæ in electione servata fuerant, aperuit os suum, dicens, suscipiendum ab omnibus Innocentium summum Pontificem. Ejusque iudicium ita rectum ac prudens visum est, ut statim omnes eum esse vere summum Pontificem acclamarint. Magna quidem hæc prudentia, qua Bernardus Gallos ad Innocentii partem traxit; nec minore usus est dexteritate et prudentia erga Henricum Anglorum regem, quem tandem magna arte et multo labore ad schisma abrenunciandum et ad obediendum Innocentio adduxit. Pari prudentia usus est, ut Rogerium utriusque Siciliae regem a schismate revocaret et ad Ecclesie unitatem vocaret. Mirabilior autem fuisse videtur prudentia, qua Guilielmum Aquitanie ducem pro schismaticis mordicus stantem a proposito revocavit et obtemperandum Innocentio adduxit. Taceo alios multos, quos sanctus abbas a schismate ad Ecclesie unitatem perduxit; uno verbo dicam, quod prudentiæ D. Bernardi debeatur schismatis destructio, Ecclesie pax, et felix huius negotii eventus. Hic sane fuit *fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*, seu super Ecclesiam, ut dissidia illa, quæ totam in duas partes dividebant rempublicam christianam, componeret. Magna ergo enituit Bernardi prudentia in componendis dissidiis: *magna etiam præstitit fortitudine in reprehendis vitis et corripiendis peccatoribus.*

2. Qui autoritate aliqua in Ecclesia pollent, ad corripienda vitia et ad peccatores arguendos specialius tenentur; cuiuslibet

enim illorum, sicut et Thimotheo, dicit Paulus, ut peccatores arguat: *argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (2 Tim. 4, 2). Quare D. Bernardus, qui tum scriptis, tum prædicationibus, tum miraculis, tum virtutibus maximam in Ecclesia sibi conciliarat autoritatem, ad arguendos quoscuque peccatores se tenari credidit. Et ideo duces, episcopos, reges, imperatores et omnis generis peccatores, quorum nota et scandalosa erant crimina, fortiter arguit et utiliter increpavit. *Arguit* Guilielmum, Aquitanie ducem, non solum schismaticum, verum etiam schismaticorum protectorem ac famosum peccatorem, qui Pictaviensem episcopum ab Ecclesia expulerat, aliaque multa infanda et scandalosa scelera perpetraverat; acriter corripuit eum, suaque correptione eum ita ad Deum convertit, ut vir sanctissimus evasorit. *Arguit* Gilbertum Porretanum Pictavorum episcopum de divinitate male sentientem, eumque ad errorem suum in Concilio Rhemensi publice abjurandum coegit. Eodem modo Petrum Abayardum, Henricum et alios multos hereticos arguit, increpavit et convicit. Simul et multos arguit episcopos dignitatis et ministerii sui oblitos. Imo et ipsos reges arguere ausus est: reges enim Angliæ et Siciliae de schismate culpavere et Ludovicum Gallie regem, de violentia, qua in Parisiensem et alios quosdam episcopos utebatur, libere redarguit. Eadem libertate imperatorem investituræ episcoporum requirentem increpavit et mira autoritate compeccit. O virum mirabilem, qui sancta generositate et generosa libertate nudum plebejos, sed et quosque magnates ad vitia declinantes, arguere, increpare et arcerè non timet. Sæpe demiratus sum, quo zelo Joannes Baptista Herodem arguerit, dicens: *non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Bernardus autem eodem zelo, eodemque animi robore, pollens, duces, principes, reges et alios peccatores reprehendit, ac aperte dixit, quod eis in via peccatorum stare et criminibus suis scandali occasionem aliis præbere non liceret. Dixit Guilielmo, Aquitaniam duci: *non licet tibi schisma Petri Leonis fovere, gulae et luxuria indulgere, ac in sentina peccatorum tuorum permanere*. Dixit Gilberto Porretano: *non licet tibi hæresim disseminare et*

novam sectam adversus fidei catholice dogmata stabilire. Dixit Gallie regi: *non licet tibi* episcopos insectari, eosque a suis Ecclesiis violenter expellere. Dixit imperatori: *non licet tibi* ab episcopis investituras requirere. Bernardus igitur quasi universalis quidam censor, a Deo missus, omnes peccatores publicos cujusvis conditionis et dignitatis fortiter arguebat. Dum ergo magna ejus exiit in reprehendis vitis libertas, magna quoque excellit ipsius charitas in benefaciendo cunctis.

3. Si, ut ait Dionysius Carthusianus, *charitas proximi, quo perfectior, eo libertus se communicat et effundit* (in Act. Apost. 4, 4), magna sane fuit sancti Bernardi charitas, quia sanctus abbas cunctis beneficiebat et charitate cunctis se communicabat. Fessos enim sublevarat, esurientes reficiebat, aegrotos sanabat, a demone possessos liberabat. Oculis erat caeco, peccando, pater pauperum, infirmorum medicus et miserorum refugium. Unde cum D. Paulo dicere poterat: *omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrificem* (in ej. vit. 3, 2); quantum enim illi fas erat, omnium moribus, qualitatibus et inclinationibus se coaptabat, omnibusque beneficiebat, ut omnes Christo lucrificeret. Tanta Christi in homines fuit charitas, ut ubique suae charitatis beneficia impertiret et benefaciendo pertransiret: *pertransiit benefaciendo* (Act. 10, 38). Tanta similiter Bernardi in proximum patuit charitas, ut transeundo hominibus semper beneficeret. Peragravit ille Galliam, Angliam, Germaniam et Italiam; et ubique bona opera operatus est, pertransiit benefaciendo. Nunc enim futura prophetabat, nunc caecos illuminabat, hic a demone possessos liberabat, illic ipsius meritis surdi audiebant, loquebantur muti et paralytici sanabantur; ubique ignaros erudiebat et ubique aegrotos sanabat, totque miracula in hominum favorem operabatur, ut dicat Bellarminus, quod *Bernardus pluribus miraculis claruit, quam ullus sanctus, quorum vitae scriptae extant* (Controv. 4, 14). Ecce hominem, magna in proximum charitate succensum; et ecce etiam hominem magnis fulgentem virtutibus: *magna virtus ejus*. O quot et quante in uno Ber-

nardo virtutes rutilant! O quales sancti hujus viri extitere virtutes! Jamvero quales sumus nos in comparatione illius? Quae corporum nostrorum puritas? Quae nostra obedientia? Quae mortificatio nostra, nostraque charitas? Haec certae et aliae nostrae virtutes tanquam nihil habende in comparatione virtutum sancti Bernardi. Exploratores et terra promissionis revertentes dicebant se ibi vidisse gigantes, quibus comparati, ipsi quasi pigrae et locustae videbantur: *vidimus monstra quaedam de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustae videbamur* (Num. 13). Ea quales simus nos in comparatione sancti Bernardi; ipse enim in via virtutis incescit quasi gigas, et nos quasi locustae; nostraeque virtutes cum illius virtutibus confertae, nullius momenti et quasi nihilum esse videntur. Superest ergo in hac sancti Bernardi festivitate, quod gaudeamus et quod confundamur: *in sanctorum festivitatibus et gaudere et confundi debemus* (S. Bern. s. in vig. SS. Pet. et Paul.). Est quidem quod gaudeamus in hac sancti Bernardi solemnitate advertentes, quod vir ille sanctissimus Deum virtutibus suis glorificaverit, quodque jam pro nobis in caelis intercedat: est etiam quod confundamur, quia nostrae virtutes nullius sunt momenti respectu virtutum ejus. Fuit ille homo nobis similis, passibilis sicut nos, ex eodem luto formatus ex quo et nos, et tamen ejus non sequimur vestigia, opera non facimus quae ipse fecit et virtutes, quas ipse sectatus est, non imitamur. Confundamur ergo fratres, talique confusione ad studiosius imitandum sanctum Bernardum adducamur. E gloriae suae throno, sicut alter Paulus, clamat ad nos: *Imitatores mei estote*; itaque imitemur eum in hoc mundo, ut cum ipso in caelo regnare valeamus. Amen.

CONCIO SECUNDA.

Magnus vocabitur (Matth. 5, 19).

Enim dico magnum, qui se omnium minimum reputabat: magnum vocare placet S. Bernardum, qui cum intra solitaria septa monasterii in novissimo loco recumbere quæreretur, omnium iudicio, ascendere superius et primas totius Ecclesie sedes occupare meruit. Annon vere magnus extitit, qui fuit monachorum norma, summorum Pontificum Pater, Schismaticorum principum flagellum et maximorum totius orbis ecclesiastici negotiorum arbiter? Nimirum quis magnum non proclamet eum, cujus opera extitere mirabilia, doctrina eminens, zelus incomparabilis, regimen suave et amabile; cujusque verba ita fuere efficacia, ut duriora queque emollirent corda; oratio ita potens, ut penetraret coelos, et humilitas ita profunda, ut descenderet usque ad abyssos. Magnus quidem, multisque modis magnus extitit Bernardus; magnus fuit justitia, temperantia, patientia, charitate et omni virtutum genere; magnus fuit in seculo, in claustro, in Ecclesia et in orbe universo: magnus extitit coram Deo et hominibus; fuitque ita magnus, ut magnitudinis ejus nullus finis esse videatur. Quam magnus ille fuerit, ista docet concio. *Ace.*

Tres in Ecclesia maximæ habentur dignitates, apostolorum, scilicet, martyrum et doctorum. Magna est in Ecclesia apostolorum dignitas, cum hi solidissima sint fundamenta quibus sustentatur, lumina fulgentissima quibus illustratur et carissimi Dei amici, a quibus nobilitatur. Martyrum etiam magna est in Ecclesia dignitas, cum hi sint generosi milites qui pro ea decertant, athletæ fortissimi qui eam tuentur et clarissimi victores qui de inimicis ejus gloriose triumphant. Magna tandem in Ecclesia est Doctorum dignitas, cum, omnium consensu, hi dogmatum ejus protectores, canonum ejus tutores et insurgentium adversus illam Hereticorum sint debellatores et trium-

phatores. Magnæ quidem hæ dignitates et magnus qui earum aliquam possidet. Jamvero major et maximus existimandus sanctus Bernardus, qui simul fuit apostolus, martyr et doctor. Sanctus ille Abbas suo modo *fuit apostolus* et inter apostolos magnus: *fuit martyr* et inter martyres illustris; *fuit doctor* et inter doctores celeberrimus. Sanctus Bernardus fuit magnus apostolus, magnus martyr et magnus doctor; en tres hujus concionis partes, quibus eum magnum fuisse patebit: *magnus vocabitur.*

I PARS.

Divus Bernardus fuit magnus apostolus.

Licet inter duodecim Christi apostolos non annumeretur sanctus Bernardus, *verus tamen fuit apostolus missus a Deo; nihilque minus habuit a magnis apostolis* (Baron. an. 1153). Quod certissimum videtur, quoniam ipse cum magnis apostolis 1. reliquit omnia; 2. secutus est Christum; 3. pro hominum salute plurimum laboravit.

1. Refert Theophrastus, quod cum quadam die coram Philippo Macedoniæ rege et Alexandri Magni patre, a philosophis disputaretur, *quæ res esset maxima inter mundi magna?* ex eis respondit unus, montem Olympum esse omnium rerum terrenarum maximam, quia supra mediam aëris regionem extollitur. Dixit alius, solem esse quid majus omni alia re creata, quia omnes coelos et omnia elementa illuminat. Aliter et aliter sensorunt alii, quousque altimus, cujus ab omnibus accepta et approbata fuit sententia, dixit, nil in rebus humanis majus animo cuncta terrena despiciente, quodque inter homines hic major censendus non qui universum mundum lucratur, at qui eum contemnit; plus enim est mundum contemnere, quam illum acquirere et possidere. Sic senserat ille philosophus et sic etiam sensit Christus, cujus philosophia cælestis noscitur et divina. Cum etenim ipse esset Dominus omnium, æstimavit, paupertatem

voluntariam et rerum omnium temporalium contemptum esse quid majus ipso rerum omnium dominio et possessione et ideo ita pauper fieri voluit, ut nec haberet ubi caput suum reclinarat; ideo etiam voluit, ut apostoli terrena cuncta abdicarent; cui ita obtemperaverunt, ut terrena penitus reliquerint: *ecce nos reliquimus omnia*. Et in hoc Bernardus reputandus vir apostolicus et verus apostolus; consanguineos enim, mundi dignitates, terreneas divitias, ac omnia quæ habebat et quæ habere poterat, penitus abdicavit. Imo in hoc ipsis apostolis major extitisse videtur, quia illi retia solum, naviculam et alia parvi momenti bona reliquerunt, Bernardus vero amplas domos, magna prædia et facultates plurimas reliquit. Magnus ergo fuisse videtur apostolus, quia terrena omnia reliquit: *ac etiam quia Christus secutus est*.

2. Christum sequi est eum imitari in humilitate, mansuetudine, patientia, charitate et aliis virtutibus. Unde Christus adolescenti cuidam, ad perfectiorem vite statum anhelanti, dixit: *veni, sequere me*, id est, ut explicat Titelmannus, *mea imitare vestigia et ex me in omnibus tue vite formam sumas in humilitate, mansuetudine, patientia, charitate, aliisque hujusmodi*. Hoc autem modo Christum secuti sunt apostoli; dixerunt enim ei: *ecce reliquimus omnia et secuti sumus te*; id est, ut exponit idem Titelmannus, secuti sumus te *vite imitatione*. Et in hoc etiam Bernardus fuit magnus apostolus: fuit enim cum Christo humilissimus, mitissimus, patientissimus, charitate ardentissimus et aliarum omnium virtutum observantissimus. Christum secuti et imitati sunt apostoli, non solum in humilitate, patientia, mansuetudine et aliis virtutibus, quas cuncti christiani sectari tenentur; ipsi insuper paupertati voluntarie, obedientiæ religiose, castitati perpetuæ et aliis virtutibus quæ altiore perfectionem constituunt, firmiter adhererunt: in quo etiam Bernardus se gessit ut verus et magnus apostolus, quia non solum virtutibus, quas omnes christiani profitentur, verum etiam altioribus illis virtutibus, quibus servandis ex voto se adstringunt religiosi, perfectissime floruit. Fuit enim obedientissimus, pauperrimus et aliarum apostolicarum virtutum

sectator observantissimus. Idcirco fatendum, quod Bernardus fuerit magnus apostolus, quia cum apostolis Christum secutus et imitatus est. Fuit etiam magnus apostolus, *quia cum apostolis pro hominum salute plurimum laboravit*.

3. Proprium apostolorum officium fuit pro hominum salute laborare; ad hoc enim munus obeundum eos Christus vocavit et misit. Ex quo facile quisque reputabit, Bernardum fuisse magnum apostolum, cum ita efficaciter pro hominum salute laboraverit, ut multos seculares ad statum religiosum, plurimos peccatores ad gratiam, innumeros schismaticos, hæreticos et infideles ad veram fidem adduxerit. Ad statum religiosum vocavit et allexit patrem, avunculum, quatuor fratres, sororem unicam, totque utriusque sexus personas, ut dum adhuc in terris viveret, plus quam centum sexaginta monasteriorum Pater extiterit et ab hoc tempore eorum numerus supra modum creverit; deserta enim tot monasteriis et monachis replevit, ut vix numerari possint. Quis autem enarrare valeat, quot schismaticos, quot hæreticos, quotque alios omnis generis peccatores ad Christum, ad Ecclesiæ gremium et ad viam salutis revocaverit? Non sunt omnes famosi illud schisma Petri Leonis, qui contra legitimum Pontificem Innocentium insurrexerat et sub nomine Anacleti supremam Ecclesiæ sedem usurpaverat. Tunc in duas partes scindebatur Christi tunica; Bernardus convocato Stampis episcoporum et principum conventu, adeo eloquenter adversus Petrum Leonem schismatis auctorem diseruit, ut Gallia regem, regnique episcopos et primates ad subscribendum electioni Innocentii traxerit. Quo peracto, Guilielmum Aquitanie ducem schismatis defensorem miraculose convertit et cum innumeris aliis ipsi adherentibus schismaticis ad Ecclesiæ unitatem redegit. Henricum pariter Angliæ et Rogerium utriusque Sicilia regem, cum aliis multis, ad abjurandum schisma et ad Innocentii partes declinandum induxit. Quid vero dicam de hæreticis? Quid de Gilberto Porretano, Pietavorum episcopo, qui de Trinitatis unitate et de divinitatis simplicitate male sentiebat? Nonne coram summo Pontifice Eugenio et patribus in Concilio Rhemis congregato, a sancto Bernardo fuit

convictus et errore suum publice abjurare coactus? *Quid* de magistro Petro Abaylaro, *qui cum de Trinitate loquebatur, sapiebat Arium; cum de gratia, sapiebat Pelagium; cum de persona Christi, sapiebat Nestorium* (S. Bern. epist. 192). Nonne a D. Bernardo de errore fuit convictus? *Quid* de Henrico haeretico, a fide apostata, impudicitiae, gula, aliisque vitis addicto, qui varios Tolosa, aliisque locis circumstantibus errores disseminabat? Nonne sanctus Abbas doctrinae ejus adversatus est, *tum* multos ejus sectatores erudiens, *tum* multos nuntians in fide roborans, *tum* multos subversos ab errore revocans? Alios haereticos subliceo, pro quorum conversione plurimum laboravit Bernardus; atque ut de omni generis peccatoribus, de quorum salute valde anxiebatur, aliquid attingam, illud solum haec de re dicam, quod sanctus abbas imperatores jura Ecclesiae usurpantes, reges contra episcoporum auctoritatem attentantes, episcopos a sui status perfectione desidentes, religiosos minus regulariter viventes, clericos professionis suae oblitos, omnesque cujusvis status et conditionis peccatores libere suis epistolis et concionibus redarguerit, eorumque quamplurimos ad meliorem vitae frugem adduxerit. Propterea Bernardus merito dicitur apostolus non solum quia cum apostolis omnia reliquit et Christum secutus est, verum etiam quia pro hominum salute plurimum laboravit. *Bernardus fuit etiam magnus martyr.*

II PARS.

Dicitur Bernardus fuisse magnus martyr.

Martyrii tanta patet dignitas, ut in primis Ecclesiae seculis, grassante persecutione, plurimi fugerent et in antris se absconderent christiani, non quod supplicia et mortem metuerent, imo quia martyrii palma indignos se existimarent: *ideo martyrium fugimus, non quod timeamus mortem, quae quandoque ventura est; sed quia indigni sumus martyrio, quod*

quibusdam, non omnibus datum est. Sanctus autem Bernardus, qui se martyrio indignum censebat, tanta in Christum ardebat charitate, ut pro illius amore sanguinem fundere et martyr fieri optasset. Elsi vero non fuerit martyr sui effusione sanguinis, fuit tamen aliis rationibus martyr, magnus martyr et tripliciter martyr; scilicet 1. castitate perpetua; 2. paupertate voluntaria; 3. corporis mortificatione continua.

1. Sicut martyr occiditur corpus, ita castitate perpetua occiduntur impuri concupiscentiae motus; quatenus scilicet homo castus iis resistit, eosque, prout potest, in se extinguit. Et hoc sensu dixit Ambrosius castitate homines fieri martyres: *non ideo laudabilis virginitas, quia in martyribus reperitur, sed quia ipsa martyres facit* (de Virg. 1). Eos quidem martyres facit, inquit Doctor Angelicus, *per neccitatem corporis: delectationis*. Si autem martyr dicitur qui perpetuam servat castitatem, qui carnis voluptates et pravos concupiscentiae motus in se euecat, nullus sane per castitatem magis martyr fuisse videtur, quam Bernardus, qui hujusmodi motus in seipso praeter ceteris omnibus occidisse videtur. Cruentum corpori suo bellum indixerat Bernardus: illudque jejunii, flagellationibus, vigiliis et aliis mortificationibus ita castigabat et opprimebat, ut vix in eo aliqui libidinis motus insurgere possent. Accidit tamen aliquando, quod casu et inopinata aliquam fixis oculis juveneculam aspexerit, ex quo contigit ut leves quidam in ejus corpore orirentur concupiscentiae motus; quos tamen vir ille sanctissimus ad se reversus mox sui ipsius severissimus ultor compescuit. Ipse enim protinus in stagnum frigidissimarum aquarum, quod in proximo erat, collo tenuis insiliens, in eo permansit, donec pene exanguis est effectus; quo a Deo obtinere meruit, ut nullus amplius libidinis motus in seipso sentiret. Ecce verum castitatis martyrem, qui concupiscentiae et libidinis motus in semetipso totaliter occidit et extinxit. Praeterea S. Bernardus evasit martyr *voluntaria paupertate*.

2. Adnotat idem mellifluus Doctor, eandem martyribus et pauperibus evangelicis a Deo mercedem promitti: sicut enim mar-

tyribus, ita et pauperibus dicitur, quod ipsorum sit regnum cœlorum. Hoc martyribus promittitur, his verbis: *beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*: ac iisdem verbis pauperibus denuntiatur; *beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Cur queso, eadem a Deo martyribus et pauperibus fit promissio? Hoc demitur sanctus Bernardus; et hanc hujus rei rationem adducit, quod scilicet pauperes spiritu sint cum martyribus martyres, quodque voluntaria paupertas vere martyrium habeatur: *eadem promissio facta est pauperibus et martyribus, quia vere martyri genus paupertas voluntaria est* (ser. 1 de omn. sanct.); illudque sanctus Abbas verum demonstrat ex his, quæ patiuntur pauperes spiritu; quæ ita grævia et acerba sunt, ut vita eorum continuum martyrium esse videatur: *quod, inquit, martyrium grauius est, quam inter epulas esurire, inter vestes nullas et pretiosas algere, paupertate premi inter diuitias? Si autem voluntaria paupertas martyrium censetur, quis magis martyr Bernardo, qui, cunctis pro Christi amore abdicatis, arctioris paupertatis incommoda toto vitæ suæ tempore perpessus est? Non referam hic, quanta ejus fuerit paupertas, dum esset novitius et juvenis professus. De eodem narratur, quod postquam factus est Abbas Claravallensis, tanta in hoc monasterio vigeat paupertas, ut pulmentaria ex foliis fagi ibi sepe conficerentur; ibique parabatur panis ex hordeo et millo, qui talis erat, ut religiosus quidam alienigena, appositum sibi in hospitio panem videns, ubertim plorans, clam asportaverit, quasi pro miraculo ostendendum, quod inde homines et tanti meriti homines viverent. Panis ille furfureus, imo et terreus videbatur; cetera quoque cibaria vix aliquid saporis habebant, quia sanctissimi illi viri venenum arbitrabantur quicquid comedentem quomodocumque delectaret. O magnam paupertatem! et quis non credat, tot in hoc monasterio fuisse martyres, quot hujusmodi erant pauperes? Certe hi omnes reputandi viri martyres; et præcipue D. Bernardus, qui ceteros et sanctitate et paupertate anteibat. Ita enim dura et arcta utebatur paupertate in cubiculo, in lecto, in vestitu et*

in victu, *ut vita ejus nihil aliud, quam quedam protelatio mortis videretur* (vite ej., 3, 6). Ipse autem non solum paupertate voluntaria martyr habendus, etiam continua corporis mortificatione.

3. Martyrium aliud breve et compendiosum, aliud longum et diuturnum; martyrium compendiosum est illud, quod patiuntur, qui pro Christi fide morte plectuntur quod martyrii genus *compendium mortis*, seu mortem compendiosam vocat Tertullianus. Martyrium vero longum et diuturnum est illud, quo cruciantur, qui toto vitæ suæ tempore vigiliis, jejuniis, aliisque penitentibus, et mortificationibus corpora sua affligunt et quasi continue trucidant. Unde S. Hieronymus ad Eustochium, de matris ejus Paulæ obitu scribens, ait, quod gaudere deberet, quia mater ejus martyr occubuit, non quidem sanguinis effusione, atvero per continuum corporis mortificationem, quæ longum æquabat martyrium: *gaudeas, quia mater tua longo martyrio coronata est* (27 in epist. Paulæ). Longum autem et continuum hoc martyrium passus est D. Bernardus, dum continua maceratione corpus suum cruciavit; in illud tamquam adversus domesticum hostem, totis animæ viribus decertavit; continuis vigiliis et jejuniis tentavit, illudque omni mortificationis genere ita obruit, ut penitus delectoret; vitæque ejus nil aliud videretur, quam mors continua et iuge martyrium. Mirabiliter describit Guilielmus Abbas, quante fuerint Bernardi mortificationes eo etiam tempore, quo infirmabatur. Corpus suum, inquit, variis infirmitatibus per se attenuatum, jejuniis insuper et vigiliis sine intermissione atterebat. Multo tempore cilicio ad carnem usus est; cibus ejus cum pane lac, vel aqua decoctionis leguminum, vel pultes, quales infantibus parari solent. Vino raro et nimis modico utebatur; a communi fratrum labore rarissime se excusabat: unde arctum ejus vivendi modum mirabantur medici; tantamque vim causabantur eum inferre nature, quanta inferretur agno, qui ad aratrum alligatus arare cogeret. Heu! si dum infirmaretur Bernardus, tam diu mortificationibus suum afflicto corpus, quæ ejus fuere mortificationes, cum non infirmabatur! Tunc arctiora erant ejus

jejunia; tunc vigiliae prolixiores et cibi grossiores; tunc semper majora moliebatur ad non parcendum corpori; tunc adversus proprium corpus iratus dicebat: *cadat armatus iste: cadat et coneratur inimicus homo, contemptor Dei, cultor sui, amator mundi, servus diaboli: reus est mortis, crucifigatur (in medit., c. 7)*. Quis ad haec de Bernardi martyrio dubitabit? Quis non fatebitur, eum vere martyrem extitisse, tum ratione castitatis perpetuae et paupertatis voluntariae, tum etiam ratione continue mortificationis cui adhesit? Vere Bernardus fuit magnus martyr, ac etiam magnus doctor.

III PARS.

Divus Bernardus fuit magnus doctor.

Divum Bernardum in omni doctrina floruisse, eximiumque doctorem extitisse fatentur omnes. Ut autem plenius et perfectius dignoscatur, quantus doctor fuerit sanctus ille Abbas, considerandus est in silvis, in predicationibus et in libris: *in silvis*, in quibus habitavit; *in predicationibus*, quas habuit; *in libris*, quos conscripsit. Considerandus, inquam, Bernardus 1. *in silvis*, ubi infusam et caelestem scientiam recepit; 2. *in predicationibus*, ubi miram et altissimam effudit scientiam; 3. *in libris*, ubi doctrinam suavem et mellifluam eructavit.

1. Glorietur olim Alexander Macedo, quod Aristotelem habuerit magistrum; major autem Bernardi gloria, quod non homines, sed Deum magistrum habuerit. Ejus enim doctrina desursum erat, descendens a Patre luminum; eam non in Aca-
demis, at in silvis, Deo docente et intellectum ejus illustrante, obtinuerat; de illo enim Gerson in tractatu *de libris legendis a religiosis*, ait, quod *quercus et fagus docuerunt eum*. Non quod revera eum docuerint, verum quia in silvis, inter quercus et fagos contemplationi rerum caelestium vacanti mirabilem et caelestem Deus scientiam infuderat. Apud hebraeos celebris

quaedam ostendebatur quercus, cui inniti solebat Abraham Patriarcha, cum familiam suam de divinis mysteriis et de fidei principis erudiebat; quam quercum vocabant *arborem doctoris*, Abraham scilicet. Pariter omnes silvarum, quas incolebat Bernardus, arbores dici possunt *arbores doctoris*, Dei scilicet, qui tanquam verus sancti hujus Abbatis doctor et magister, has inter arbores illum scientiam caelestem et divinam docebat. Ibi eum docebat altissima sanctissima Trinitatis mysteria, profunda predestinationis aeternae arcana et investigabilem divinae gratiae virtutem. Ibi ei varios Scripturarum aperiebant sensus, abscondita cordium manifestabat et futurorum scientiam conferebat. Has inter arbores Deus docebat illum, quomodo confutandi haeretici, comprimendi schismatici, arguendi magnates, peccatores convertendi, instituendi monachi et perfecti ad alioem vitae statum deducendi. In illis tandem silvarum recessibus, has inter quercus et fagos, Christus Dominus, tanquam ejus magister et doctor, ei sugenda offerebat vulnera, dicens; *bibe Bernarde*; hauri aquas sapientiae de his fontibus Salvatoris: inebriare ab ubertate scientiae, quae fluit e sacris illis fontibus, fias doctus et scientia caelesti replearis. Ecce quomodo Bernardus doctor magnus fiat in silvis, ubi infusam a Deo recipit scientiam; eum etiam doctorem magnum fuisse patet *predicationibus, quas habuit, in quibus mirabilem et altissimam effudit scientiam*.

2. Aliquamdiu dubitaverat Bernardus, an ita eum Deus contemplationi vacare vellet, ut nullo modo predicationi et animarum salutis operam daret. Cumque super hoc vehementius conturbaretur et contristeretur, post multos cogitationum fluctus et cordis cruciatus, dedit ei Deus auxilium in tempore opportuno, suamque super hoc ei voluntatem revelavit. Paucis siquidem elapsis diebus, vidit vir sanctus in visu noctis puerum claritate quadam divina sibi adstantem et magna autoritate precipientem fiducialiter loqui quidquid ei suggereretur in aperitione oris sui, quoniam non ipse esset qui loqueretur, sed Spiritus Sanctus qui loqueretur in eo. Ex tunc autem, in eo et per eum loquente divino Spiritu, miram effundebat scien-

tiam; tantaque ex ore Bernardi concionantis fluebat eloquentia, ut auditores in admirationem raperet et ad conversionem compelleret. Cum Christus Dominus suos ad prædicandum misit Apostolos, dixit eis: *nolite cogitare quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquamini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis* (Matt. 10, 19). Et revera, accepta hac missione, Spiritu Sancto inspirante loquebantur Apostoli, tantaque eorum effluebat scientia, tanta eloquentia, tanta verborum vis et efficacia, ut duriora quaque emollirent corda et obstinatiores quocvis peccatores ad penitentiam allicerent. Quid autem simile in Bernardo intueor; Deus enim misit illum ad prædicandum populis. Quod onus ipse suscepit et suggerente Spiritu Sancto, ita suavem et efficacem in suis prædicationibus effudit scientiam, ut uberrimos concionum suarum fructus retulerit. Mel et lac erant sub lingua ejus, in labiis ejus diffusa erat gratia: ignitum vehementer erat eloquium ejus; ejusque doctrina ita suavis et efficax, ut ejus sermonibus ad Dei amorem accenderentur tepidi, sceleratiores quique ad Deum converterentur, ac mirarentur omnes in verbis gratiæ et scientiæ, quæ de ore ejus procedebant. Bernardus ergo doctor magnus fuisse videtur in suis concionibus, in quibus mirabilem et efficacem effudit scientiam; *ac etiam in suis libris, in quibus doctrinam sublimem et suavem tradidit.*

3. Sublimis et melliflua Bernardi doctrina, quæ in privatis colloquiis et publicis ejus concionibus olim audiebatur, nobis nunc ex ejus libris innotescit; in quibus stylo mirabili scelerata arguit, hereses confutat, magnates reprehendit, episcoporum laxiorem vivendi modum damnat, necnon religiosos desides et seculares minus pios acriter pangit. In his etiam plurimorum sanctorum in celo regnantium gloria textit, perfectionis viam omnes docet, ad devotionem erga beatam Virginem, et ad Dei amorem omnes inflammat; omnibus vite perfectioris leges præscribit, omnibusque altiora fidei mysteria aperit. Mirabilia sunt omnia, quæ in Bernardi libris leguntur; imo et quid divinum

in eis cernitur, *tum* quia a Deo fuere inspirata (1); *tum* quia ex ipsis Dei verbis ex sacra Scriptura depromptis coalescunt. Scripta enim ejus undecumque veteris et novi Testamenti sententiis apte dispositis ita conficiuntur, ut ubique Dei sermones loquatur. Sic inserta et quasi inviscerata habentur in ejus libris sacre Scripturæ verba, ut ejus libri legi nequeant, quin statim sacri legantur codices. Quocumque te vertas, dum aliquod ex Bernardi operibus legis, et sermones Dei tibi occurrunt, quia Dei sermones ex sacra Scriptura sumpti ita in ejus libris disponuntur et inseruntur, ut ex Dei et Bernardi verbis una fiat oratio præclare concinnata et ex utriusque verbis confletur unum opus, quod simul et Dei et Bernardi opus dici potest. O eximiam et sublimem sancti hujus Abbatis doctrinam! quam omnes demirari debent et fateri, Bernardum non solum magnum apostolum et magnum martyrem, verum etiam maximum esse doctorem: *magnus vocabitur.* Tantum admiramini virum, quem omnis ecclesiasticus orbis admiratur; eum vero sic admiramini ut ad mellorem vite frugem convertamini. Ne similis sitis Judeis, qui Christum audientes, *mirabantur et non convertebantur* (August.); ita magnum Bernardum admiramini, ut et itidem convertamini et saltem in aliquo tantum virum imitari studeatis. Si Bernardus fuit magnus apostolus, qui pro omnium salute laboravit, saltem aliquater apostolica obite munia, et si non omnium, saltem vestre et eorum, qui vobis subiciuntur, saluti invigilate. Si Bernardus martyr magnus extitit, tollite saltem crucem vestram, immisissasque vobis a Deo adversitates libenter pro ejus amore portate. Si Bernardus fuit doctor maximus, eos saltem, quos Deus curæ vestre commisit,

(1) Ea nempe ratione, quæ in officio ejusdem Sancti Doctoris Ecclesia testatur: « Multa præterea scripsit, in quibus apparet eum doctrina potius divinitus inspirata, quam labore comparata instructum fuisse ». Toto ordo autem differt inspiratio, quæ instruntur doctores Ecclesiæ et Agiographi: illi enim ut homines magnam quidem et celestem sapientiam edocti, isti uti divini loquuntur, neque tanquam rationales tabe Dei verba infallibiliter referentes ejuque arcanis patefacientes.

in doctrina sana sollicite erudite. Si autem pro viribus vestris Bernardum imitari conemini, cum ipso in caelo æternum regnabitis. Amen.

DE SANCTO BARTHOLOMÆO

CONCIO UNICA.

Quæ adhæret Domino unus spiritus est (1 Cor. 6).

Bartholomæum ab Ægyptiis regibus originem duxisse crediderunt aliqui; ipsumque ejus nomen indicare videtur, quod a Ptolomæis, Ægyptiorum monarchis, suam traxerit originem. Bartholomæus enim idem sonat ac filius Ptolomæi. Nec obstat, quod piscator fuerit; tantas enim rerum vicissitudines experimur in hoc mundo, ut humilibus sæpe vacent obsequiis, qui proavos habuere augustos; et aliquando, qui heri in majestate sublimabantur, hodie ad artes humiles et sordidas, imo et ad victui necessaria emendicanda cogantur. Quidquid vero sit de temporali hac et transitoria nobilitate, aliquid in Bartholomæo intueor, quo omnis Christianus eum subliorem, majoreque dignum honore censebit, nempe spiritum, quo Deo, ut summo bono, firmiter adhesit. Si etenim, teste divo Paulo, qui Deo vere adhæret, unus sit spiritus cum eo; *qui adhæret Domino, unus spiritus est*: nil sane majus, nil nobilius, nilque augustius inveniri potest, quam quod quis Deo totaliter spiritu et corde adhæreat. Videamus, quemodo sanctus Bartholomæus Deo totaliter adheserit. Ave.

Potest quis adhærere Deo corde, spiritu et corpore. Adhæremus Deo corde per amorem, cum scilicet eum ardentè diligimus; ut enim ait sanctus Augustinus, *charitate Christo, non pœnæ timore, coheremus* (ep. 144 ad Anast.). Adhære-

mus autem Deo spiritu, per fidem cum nostris captivamus intellectus in obsequium fidei; *is divinitati adhæret, qui se illi vera fide conjungit* (Cassiod.). Deo tandem adhæremus corpore per crucem, cum scilicet mortificationem et crucem in corpore nostro propter Deum circumferimus, quoniam nequimus amare Christum cruci adhærentem, quin et nos cruci adhæreamus: *ille non amat Christum, qui non amat crucem Christi* (Petr. Damian, ser. de inv. S. Crucis). Deus considerari potest, ut bonus, ut verus et ut pro nobis cruci affixus; per amorem autem adhæremus bonitati naturæ ejus; per fidem adhæremus veritati mysteriorum ejus; per crucem ejus passionibus adhæremus. Et his omnibus modis sanctus Bartholomæus bonum existimavit adhærere Deo; adhesit enim Deo per amorem, per fidem et per crucem. Adhesit Deo 1. per amorem, quo exarsit; 2. per fidem, quam sectatus est; 3. per crucem quam alacriter portavit.

I PARS.

Sanctus Bartholomæus Deo adhesit per amorem.

Amor procul dubio fortius et gloriosius est vinculum, quo Deo unimur, tantoque strictius ei adhæremus, quanto ardentiore amore erga eum accendimur: *tanto quis conjunctior est Deo, quanto plenior charitate* (S. Bern. serm. 26 in Cant.). Bartholomæi cor scrutari non valemus, ut sciamus, quanto amore arserit; verumtamen si de ejus in Deum amore per externa indicia judicare liceat, certe sanctus ille Apostolus Deo maxime per amorem adhesit; nam pro ejus amore 1. terrena cuncta contempsit; 2. orationi assidue vacavit; 3. sua pelle excoriari sustinuit.

1. Non vult Deus, ut unam solummodo cordis nostri partem ei offeramus, neque ut una dumtaxat cordis parte, verum ut toto eum corde diligamus: *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Non autem toto eum corde amare possumus,

in doctrina sana sollicite erudite. Si autem pro viribus vestris Bernardum imitari conemini, cum ipso in caelo æternum regnabitis. Amen.

DE SANCTO BARTHOLOMÆO

CONCIO UNICA.

Quæ adhæret Domino unus spiritus est (1 Cor. 6).

Bartholomæum ab Ægyptiis regibus originem duxisse crediderunt aliqui; ipsumque ejus nomen indicare videtur, quod a Ptolomæis, Ægyptiorum monarchis, suam traxerit originem. Bartholomæus enim idem sonat ac filius Ptolomæi. Nec obstat, quod piscator fuerit; tantas enim rerum vicissitudines experimur in hoc mundo, ut humilibus sæpe vacent obsequiis, qui proavos habuere augustos; et aliquando, qui heri in majestate sublimabantur, hodie ad artes humiles et sordidas, imo et ad victui necessaria emendicanda cogantur. Quidquid vero sit de temporali hac et transitoria nobilitate, aliquid in Bartholomæo intueor, quo omnis Christianus eum sublimiorem, majoreque dignum honore censebit, nempe spiritum, quo Deo, ut summo bono, firmiter adhesit. Si etenim, teste divo Paulo, qui Deo vere adhæret, unus sit spiritus cum eo; *qui adhæret Domino, unus spiritus est*: nil sane majus, nil nobilius, nilque augustius inveniri potest, quam quod quis Deo totaliter spiritu et corde adhæreat. Videamus, quemodo sanctus Bartholomæus Deo totaliter adheserit. Ave.

Potest quis adhærere Deo corde, spiritu et corpore. Adhæremus Deo corde per amorem, cum scilicet eum ardentè diligimus; ut enim ait sanctus Augustinus, *charitate Christo, non pœnæ timore, coheremus* (ep. 144 ad Anast.). Adhære-

mus autem Deo spiritu, per fidem cum nostris captivamus intellectus in obsequium fidei; *is divinitati adhæret, qui se illi vera fide conjungit* (Cassiod.). Deo tandem adhæremus corpore per crucem, cum scilicet mortificationem et crucem in corpore nostro propter Deum circumferimus, quoniam nequimus amare Christum cruci adhærentem, quin et nos cruci adhæreamus: *ille non amat Christum, qui non amat crucem Christi* (Petr. Damian, ser. de inv. S. Crucis). Deus considerari potest, ut bonus, ut verus et ut pro nobis cruci affixus; per amorem autem adhæremus bonitati naturæ ejus; per fidem adhæremus veritati mysteriorum ejus; per crucem ejus passionibus adhæremus. Et his omnibus modis sanctus Bartholomæus bonum existimavit adhærere Deo; adhesit enim Deo per amorem, per fidem et per crucem. Adhæsit Deo 1. per amorem, quo exarsit; 2. per fidem, quam sectatus est; 3. per crucem quam alacriter portavit.

I PARS.

Sanctus Bartholomæus Deo adhesit per amorem.

Amor procul dubio fortius et gloriosius est vinculum, quo Deo unimur, tantoque strictius ei adhæremus, quanto ardentiore amore erga eum accendimur: *tanto quis conjunctior est Deo, quanto plenior charitate* (S. Bern. serm. 26 in Cant.). Bartholomæi cor scrutari non valemus, ut sciamus, quanto amore arserit; verumtamen si de ejus in Deum amore per externa indicia judicare liceat, certe sanctus ille Apostolus Deo maxime per amorem adhesit; nam pro ejus amore 1. terrena cuncta contempsit; 2. orationi assidue vacavit; 3. sua pelle excoriari sustinuit.

1. Non vult Deus, ut unam solummodo cordis nostri partem ei offeramus, neque ut una dumtaxat cordis parte, verum ut toto eum corde diligamus: *diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Non autem toto eum corde amare possumus,

quandiu terrenum aliquid diligimus (1); propterea sanctus Bartholomæus pro Dei amore, et ut Deum perfecte diligeret, terrena omnia despexit et totaliter reliquit: *sanctus Bartholomæus*, inquit S. Laurentius Justinianus, *cum temporalibus divitiis, corporis voluptatibus, ac dignitatis celsitudine posset affluere, propter Deum contempsit omnia*. Bartholomæus, sive que possidebat, sive etiam que illi offerebantur, ac omnia penitus mundi bona pro Dei amore contempsit. Unde postquam Polymii regie filiam a daemonio liberasset, oblata sibi pretiosissima munera generose recusavit, dicens: *ista munera sunt necessaria his, qui terrena requirunt; sed ego nil terrenum, nilque carnale desidero*. Probe sciebat sanctus Apostolus, terrena cuncta nil esse respectu Dei; perfecte callebat amandi Deum, cumque non latebat, quod eo minus Deum diligimus, quo ardentius terrena amamus et quod eo Deum perfectius diligimus, quo magis terrena cuncta abjicimus. Itaque ut perfectissime Deum amare, atque ei totaliter amore adhereret, sua, sibi oblata et terrena cuncta despexit, parvipendit, pro nihilo habuit, ac penitus reliquit. O verum Dei amatorem, qui Deo ita per amorem adhesit, ut ejus amore accensus, terrena cuncta despexerit! *ac orationi etiam indesinenter vacaverit.*

2. Qui Deum non amant, illius facile obliviscuntur, de illo raro cogitant, rariusque illum deprecantur et in ejus laudes pro-

(1) Prædenter istanda verba, *terrenum aliquid diligimus*; his enim a perfecto Dei amore excluditur tantum amor rerum terrenarum, honorum visibilium, ac omnium que ratione, carnis hominum quidem usui inservere, non affectu inhæreere debent. Sensus dicendum de amore entium spiritualium, sive visibilium sive invisibilium, super quo profecto magis signatum clucet lumen voluntæ Dei, que hæc de causa adeo diligere tenemur, ut horum dilectionem a Dei dilectione conjungere non liceat. Imo hæc ipsa dilectionis etiam aliquo speciali modo diligere possumus, quin allatenus perfectus Dei amor in nobis tepescat, dummodo sincera, pura ac sancta sit illiusmodi dilectio. Hæc adnotasse oportebat, ne quis sub specie puri amoris Dei, damnat tamquam huic obnoxium omnem sanctiæ amorem, qui in sacris scripturis (Eccli. 6) commendatur, et ipsius Christi Domini, aliorumque sanctorum exemplis firmatur.

rumpunt. Qui vero Deum ex toto corde diligunt, crebro illum laudant, orationi assidue insistunt, nilque eis gratius et jucundius, quam Deum factorem suum et redemptorem suum laudare et deprecari: *ex amore Dei producitur in Dei laudibus, orationibus et meditationibus delectari, ac immorari* (Dionys. Cart. de fruct. temp. deduct. 11). Et in hoc sanctus Bartholomæus specialem, quo erga Deum ardebat, amorem ostendit; neque enim aliquoties tantum, verum continue eum orabat, atque ut de eo narratur, centies flexis genibus per diem orabat et centies per noctem. O virum vero orationi deditum et vere amantem Deum, quem sic indesinenter orat et deprecatur! *Oportet*, inquit Christus Dominus, *semper orare et non deficere* (Luc. 18). Estne hæc lex data omnibus, ita ut omnes ex præcepto teneantur singulis vitæ suæ momentis orationi incumbere? Nequaquam; est enim tempus dormiendi, tempus comedendi, tempus laborandi et tempus orationi vacandi. Cui ergo dicit Christus, quod *oportet semper orare*? Respondet sanctus Vincentius Ferrerius, quod ibi Christus alloquitur eos, qui Dei amicitiam sibi conciliare cupiunt; et sic prefata Salvatoris verba exponit: *oportet, si quis amicus Dei vult esse, semper orare et non deficere* (ser. de S. Barthol.). O quam pauci Deum ita amant, ut eum continue orent! Heu! multi nec semel in die ad Deum mentem elewant, ut auxilium ejus postulent. Jamvero sanctus Bartholomæus *habuit specialem amicitiam eum Deo per orationem* (Ibid.); quia ita eum amavit, ut de eo continue cogitaret; ut centies qualibet die et centies qualibet nocte flexis genibus eum oraret. Orationis demum exercitio continue vacabat; hæc erat incensum, quod assidue Deo adolebat; sacrificium, quod indesinenter Deo offerebat, adeo ut respirare et orare, imo vivere et orare, unum et idem in Bartholomæo esse videretur. O mirandum Dei amatorem, qui ita ei per amorem adhesit, ut continue eum oraverit: *ac etiam propria pelle pro ejus amore spoliari sustinuerit.*

3. Bartholomæus cælestibus radiis inflammatus, ac ardentissimo Christi sui amore exæstuans non modo vestes exte-

riores, seu mundi bona, verum et ipsam pellem deponere, ac vivus excoriari elegit. Non unam dumtaxat, sed trinam pellem amore Christi dimisit: prima, quam dimisit, veteris hominis pellis fuit: *expolians nos veterem hominem* (Coloss. 3, 9). Secunda pellis, quam exuit, fuit temporalis substantia; ipse etenim rem familiarem, omnem suppellectilem, omniaque terrena pro Christi amore dimisit. Tertia pellis, quam gloriosus hic Christi apostolus posuit, fuit ipsa pellis corporis, quae inaudita feritate a carnificibus ei ablata est. Invictus ille Christi martyr cum carne pellem quoque obtulit et immani cruciati vivus excarnificatus se ipsum victimam Deo consecravit. Legite in hac Bartholomaei pelle sanguinolentos ejus in Christum amoris characteres; videte hic, quanto amore ei adhaesit sanctus ille Apostolus. Quantum amavit qui pro Christi amore cuncta reliquit? Quantum amavit, qui propter Christam non solum bonis temporalibus, sua propria etiam pelle expoliari elegit? Quantum amavit, qui extracta sibi pelle, cruorem e cunctis corporis partibus manentem, patentes nervos, disruptas venas et salientia viscera aequo animo vidit et contemplatus est? Miror ardentissimum hunc Bartholomaei in Christum amorem; atque itidem caecitatem et stultitiam desseo illorum, quorum omne studium est, pelliculam curare, molliter eam vestire, laute farcire, illicitisque eam voluptatibus fovere. Hi quidem ad tempus gaudent, sed in aeternum plorabunt et gementes in inferno vociferabuntur, dicentes: *pellis nostra quasi cibus erista est* (Thren. 5, 10). O quam iis sapientior Bartholomaeus, qui ita Christo per amorem adhaesit, ut propter eum sive bonis temporalibus, sive etiam propria pelle expoliari passus sit! Ergo S. Bartholomaeus Deo adhaesit per amorem: *ei etiam adhesit per fidem*.

II PARS.

Sanctus Bartholomaeus Deo adhesit per fidem.

Sancti qui in caelo Deum facie ad faciem intuentur, ei adhaerent mediante lumine gloriae, a quo intellectus eorum ad clarum Dei visionem supernaturaliter elevantur. In hoc mundo Deum videre solum possumus in anigmate, mediante fide, qua Deo, ejusque mysteriis firmiter adheremus; unde quo major est fides nostra, eo et firmiter Deo inhaeremus. Mirum autem in modum Deo per fidem adhesit sanctus Bartholomaeus, cum ipse fuerit fidei discipulus, praedicator et testis. Fuit 1. *discipulus*, qui fidem recepit humiliter; 2. *praedicator*, qui illam docuit publice; 3. *testis* eam testificatus constanter.

1. De Nathanaele narrat sanctus Joannes Evangelista, quod cum sanctus Philippus quadam die eum invenisset, dixit ei, sibi occurrisse Jesum e Nazareth, de quo multa praedixerant prophetae et cujus fama undequaque pervolabat. Nathanael autem Christum videre vehementer desiderans, Philippo ad eum invisendum invitanti acquievit, atque simul cum eo venit ad Christum. Cumque vidit Jesus Nathanaelem venientem ad se, dixit de eo: *ecce vere Israelita, in quo dolus non est* (Joan. 1). Nathanael attonitus, quod a Christo, quem nunquam viderat, agnosceretur, ab eo petit, unde ipsum noverat? Cui Christus respondit, quod illum a multo tempore cognosceret, quodque ipsum non laterent ea, quae ille ogerat, dum solus esset sub ficu, ubi se a nemine videri putabat: *cum esses sub ficu, novi te*. Ex tunc in Christum credidit Nathanael, ac confessus est, eum esse Messiam in Legge promissum, eundemque verum et consubstantialem Dei Filium: *respondit ei Nathanael et ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel*. O miram Nathanaelis fidem! O verum fidei discipulum, qui ut verus Israelita, humiliter et simpliciter primo intuitu in Christum credit, eumque verum Deum confitetur. Ubique sancti

Petri fides, ut maxima proclamatur eo quod post multa signa et miracula, quas a Christo fieri vidit, eum Dei Unigenitum confessus sit, dicens: *tu es Christus Filius Dei vivi*. Longe tamen major videtur Nathanaelis fides, qui cum primum Christum vidit, idipsum de eo confessus est quod Petrus, dicens: *tu es Filius Dei, tu ex rex Israël*. Ecce ergo verum fidei discipulum, qui primo Christi intuitu fidem humiliter et simpliciter recipit. Quis autem est hic fidei discipulus? quis est ille Nathanael, in quo non habetur dolus, qui fidem tanta cum celeritate et simplicitate recipit? Hic non est alius, quam sanctus Bartholomæus, ut docent Rupertus, Jansenius et Tostatus. Adhæsit ergo Deo Bartholomæus per fidem, tanquam discipulus, qui eam humiliter et simpliciter recepit. Deo adhæsit etiam per fidem, quia fuit prædicator fidei, qui illam publice docuit.

2. Plenissimo sanctus Bartholomæus fidei lumine illustratus, alios eodem lumine illustrare curavit, ex discipulo magister et Doctor fidei effectus; variasque peragravit provincias, ut Christum quem novarat confessus fuerat, populis prædicaret, ac tanto zelo et tanta efficaciâ Christi fidem disseminavit, ut, sic volente et cogente Deo, demon de eo dixerit, quod *vox ejus quasi tuba vehemens erat*; quia scilicet Bartholomæus fidei doctor et prædicator adeo suam exaltavit vocem, ut in extremis terræ habitabilis partibus audiretur. Verum est, quod omnes apostoli, fidei doctores et concionatores fuerint, cum illam magno zelo prædicaverunt; tamen omnium vox non est equaliter audita. *Aliqui* enim eorum prædicaverunt in Judæa, ut Jacobus minor: *alii* in locis circumvicinis, ut sanctus Philippus, qui evangelizavit Syriam; *alii* in locis magis remotis, ut sanctus Petrus, qui prædicavit Antiochia; *Bartholomæus* *extremos terrarum fines penetravit Indorum* (S. Ambr.). Ibi pervenit ejus vox, quasi tuba personans; ibi ingenti zelo fidem christianam prædicavit et docuit non solum verbis, verum etiam mirabilibus omnium virtutum exemplis, quæ exhibuit. Bartholomæus procul abfuit a Scribis illis et Phariseis, qui sedentes super Moysi cathedram, dicebant et non faciebant: *dicunt et*

non faciunt. Ipse enim prædicator fidei constitutus, perficiebat quod aliis agendum proponebat. Prædicabat, adorandam esse Trinitatem in Divinis, ut ipse centies eam qualibet die flexis genibus adorabat. Docebat, contemnenda bona temporalia et ipse ita ea despiciebat, ut iis totaliter abrenunciaverit. Dicebat, ab omni impudicitia abstinendum, et ipse virgineam prolebat puritatem. Evangelizabat condonandas injurias, et ipse infensissimis suis hostibus quascunque injurias, licet acerbissimas, condonabat, iisque beneficiebat, qui eum oderant. Unde sicut Joannes in deserto penitentiam verbo et exemplo prædicavit, ita Bartholomæus verbis et operibus fidem christianam ad ultimos usque terre terminos maximo zelo annuñciavit. Dum autem sanctus Bartholomæus adhæsit Deo per fidem, cujus prædicator et fervidus extitit propagator, adhæsit etiam Deo per fidem, *quam usque ad sanguinis effusionem constanter testificari non destitit*.

3. Dixit Christus apostolis, eos testes futuros ascensionis suæ et omnium mysteriorum fidei in Jerusalem et in aliis mundi partibus usque ad terræ terminos: *eritis mihi testes in Jerusalem et in omni Judæa et Samaria, et usque ad ultimum terræ* (Act. 1). Hæc verba ad omnes diriguntur apostolos; ac præcipue ad divum Bartholomæum, qui defensor fidei Christi usque ad ultimum terræ terminum et qui palam in Læaconia, in India citeriore, in Armenia et in ultimis terræ finibus eam testificatus est. Fidem testificati sunt apostoli verbis, sanguine et miraculis. Fidem testificati sunt *verbis*, quia sub silentio præterire non potuerunt mysteria fidei, quæ a Christo didicerant: *non enim possunus, quæ vidimus et audivimus, non loqui* (Act. 4). Fidem etiam testificati sunt *sanguine*, quoniam libenter sanguinem fuderunt in testimonium veritatum fidei, quas prædicabant. Fidem tandem testificati sunt *miraculis*, dum quæ prædicabant, miraculis confirmabant: *predicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis* (Marco. 16). Bartholomæus autem his omnibus modis Christi fidem perfectissime testificatus est. *Verbis* enim et prædicationibus suis eam usque ad terræ fines testatus est.

Sanguine etiam illam testificatus est, ut pro Christi fide exco-
riari passus sit, ac proinde a planta pedis usque ad verticem
nullus fuit in ejus corpore locus, ex quo sanguis in testimo-
nium fidei non exiverit. Fidem tandem quam predicavit, in-
numeris, usque magnis probavit miraculis; nam *omnem mor-
bum et languorem in Jesu nomine curavit, mortuosque non
paucos, ejusdem nominis potentia, vita donavit* (Nicet. ser.
de S. Barthol.). Dæmonibus etiam silentium imposuit, eos sepe
ab hominum corporibus expulit, aliisque multis et maximis mi-
raculis fidem, quam predicabat, confirmavit: *sicut enim sanctus
Petrus operatus est prodigia magna, ita et Bartholomæus
fecit miracula valida* (Theod. Stud., serm. *de S. Barthol.*).
Itaque concludamus, quod sanctus Bartholomæus vero Deo ad-
hæserit per fidem: *et etiam adhesit per crucem, quam ala-
criter portavit.*

III PARS.

Sanctus Bartholomæus Deo adhesit per crucem.

Multi volunt esse cum Christo in monte Thabor et pauci in
monte Calvarie; multi cum illo gaudere optant in cælo et
pauci cum eo pati volunt in terra; socii volunt esse consolati-
onum ejus, non tribulationum; cum eo regnare desiderant,
at cum eo cruciari et calicem passionis bibere recusant. E-
contra sanctus Bartholomæus cum Christo crucem portavit in
hoc mundo; illustris enim ille apostolus adhesit Deo pro cru-
cem, quia propter Deum 1. passus est multa; 2. passus est
gravis; 3. passus est diu.

1. De genere martyrii, quod passus est sanctus Bartholomæus,
disputant multi. Dicunt aliqui, quod dire flagellatus; alii, quod
cruci affixus; alii, quod excoxiatus, et alii, quod decollatus
fuerit; verius videtur, quod hæc omnia supplicia perpassus
sit. Post multos enim variis in locis exantlatos labores, ad ma-
jorem tandem Armeniam perrexit Bartholomæus; ibi dæmones,

in idolis loquentes, obtumescere fecit; ibique perpetratis aliis
multis miraculis, Polymii regis filiam a demonio liberavit. Ex
quo contigit, ut rex, regina et alii plures ex eorum dome-
sticia et aulicis fidem christianam receperint. Quare Astiages,
Polymii regis frater, a sacerdotibus concitatus, sanctum apo-
stolum comprehendi curavit; et *primo* illum ita flagellari jussit,
ut in toto ejus corpore nullus sine vulnere locus remanserit;
secundo, eum versis in altum pedibus cruci affigi præcepit.
Videns autem Astiages sanctum apostolum in tanto supplicio non
desistere, eum inde deponi et vivum excoxiari imperavit, postremo
capite truncari. Ex quo patet, quod sanctus Bartholomæus non
unum dumtaxat supplicium, sed multa pro Christo passus sit. De
omnibus sanctis sancta cantat Ecclesia, quod multa perpessi
sint supplicia: *omnes sancti quanta passi sunt tormenta.*
Atvero unus Bartholomæus omnia aliorum sanctorum pertu-
lisse videtur supplicia: crucifixus enim fuit cum sancto Petro,
cum Paulo decollatus, flagellatus cum aliis pluribus, et insuper
excoxiatus, quod supplicium omnia aliorum sanctorum tormenta
includere et comprehendere videtur, cum illud sit velut sup-
plicium universale, quod ad omnes corporis partes se extendit.
Unde cum de illustri illo apostolo dicitur, quod excoxiatus
fuerit, itidem dicitur, quod tormenta passus sit in capite, in
collo, in brachiis, in cruribus et in omnibus corporis partibus,
in quibus alii sancti passi sunt. Multa ergo vir ille sanctissimus
pro Christo subiit supplicia. Si ergo Deo adhesit per crucem,
quia pro ejus amore passus est multa, et etiam adhesit per
crucem, *quia pro ejus amore passus est gravis.*

2. Heu! quam gravia pertulit in longinquis itinerationibus,
quas terra marique sine pera et sine baculo suscepit! Quanta
passus est ludibria, quantas irrisiones, quanta maledicta a
Gentilibus et Barbaris, quibus Christum crucifixum predicavit!
Quanta a dæmonibus, quorum regnum destruebat, a sacerdoti-
bus, quorum praves mores arguebat, et a philosophis, quorum
doctrinam ut falsam confutabat! Modo ut veniamus ad ultima
que subiit supplicia, quid gravior, quam flagellis et fustibus
coeli ita fortiter, *ut miraculum fuerit, quod in hoc supplicio*

non moreretur? (S. Vinc. Ferr. ibi). Quid acerbius, quam cruci affigi capite deorsum verso et in hoc situ fixuram et vim clarorum in pedibus tolerare? Amplius quid gravius et dirius excogitari potest, quam speciale sancti Bartholomaei tormentum, excoarctari scilicet et pellis a corpore violenta avulsio? Nec enim excoriari et pelle exui potuit, quin simul cum pelle avelleretur caro, dirumperentur nervi, aperirentur venae et sanguis ex omnibus corporis partibus copiosissime flueret. O immane supplicium inaudita feritate inventum! O ferinum et barbarum torquendi modum! O tormentorum maximum et ut ita dicam, tormentum tormentorum! Dic flagellationem, dic dentium eradicationem, dic oculos avulsionem, dic capitis amputationem, dic quod volueris tormentum, nullum, meo quidem sensu ac iudicio, ita grave et acerbum dices, ut excoarctationem et violentam pellis avulsionem, quod sane supplicium ad omnes corporis partes se extendit, easque omnes gravissime et diu torquet. Asserunt theologi, quod nullus unquam martyr tam gravia passus sit tormenta, quam Christus; quodque dolores quos pertulit Salvator, omnes aliorum hominum dolores superaverint. Jamvero licet absolute loquendo martyrum tormenta Christi supplicia sint imparia, Bartholomaei tamen supplicia ad gravitatem eorum quae passus est Christus, non parum accedere videntur; fuit enim flagellatus et crucifixus cum Christo et insuper per pellis avulsionem ita fuit toto corpore sauciatus, ut a planta pedis usque ad verticem nulla in eo sanitas remanserit. Unde Bartholomaeus a Niceta vocatur *crucifixi discipulus*, quia scilicet magistrum suum Christum perfecte imitatus est in gravibus, quae pertulit, tormentis. Demum si sanctus Bartholomaeus Deo adhesit per crucem, quia pro ejus amore gravia passus est, ei etiam adhesit per crucem, quia pro ejus amore passus est diu.

3. Tormenta, ex se quidem levia, diuturnitate fiunt gravia et ea quae ex natura sua sunt gravia, duratione fiunt terribilia et intolerabilia; in suppliciis enim nihil acerbius, terribilius nihil, quam duratio eorum juncta cum gravitate. Tormenta ex se gravia modo cito transirent, non acerbam multum viderentur; cum autem gravia simul et diuturna sunt, nil hoc terribilius,

quia illa diuturnitas tormentis ex se gravibus intolerabilem quandam addit acerbitatem. Sicut enim tormentorum omnium, quae patiuntur damnati in inferno, consummatio sumitur ab aeternitate, seu ex hoc quod sint in aeternum duratura, ita et in hujus mundi suppliciis nihil terribilius, quam duratio eorum juncta cum gravitate. In tormentis autem quae pertulit Bartholomaeus non defuit diuturnitas; in his simul cum gravitate adfuit duratio; ejus martyrium acerbum simul fuit et diuturnum, multis enim diebus in tormentis perstitit: imo nec mortuus est ipsa die, qua crucifixus et excoriatus fuit; ipse miserando hoc in statu vixit et praedicavit usque ad proximum sequentem diem, in qua decollatus obiit. *Cumque pelle nudatus, adhuc vivens permansisset et excoriatus Dominum predicaret, ac multos tantum cernentes miraculum convertisset, jussu regis decollatus est die sequenti* (Pet. de Nata.). O quam diuturna fuero hujus sancti tormenta! O supplicia duratione sua vere terribilia et impotabilia! Ideo o quam perfecte Deo adhesit Bartholomaeus! *Ei adhesit per amorem*, quia pro ejus amore terrena cuncta contempsit, orationi assidue vacavit et propria pelle expoliari sustinuit; *ei adhesit per fidem*, quoniam fuit fidei discipulus, predicator et testis; *ei adhesit per crucem*, quia propter Deum passus est multa, passus est gravia, passus est diu. O apostolum vere adhaerentem Deo! Jamvero quam pauci eum imitantur! Quam pauci Deo adherent et sincero corde dicunt: *mihi adherere Deo bonum est!* Multi adherent meretricibus, aliisque obscenis carnis et lasciviae voluptatibus; multi divitiis et bonis temporalibus, multi honoribus et mundi dignitatibus, pauci vero totaliter Deo adherent, eique se omnino consecrant. O fratres dilectissimi, adhaereamus Deo per amorem, ita ut ejus amore semper ardeamus et pro ejus amore bona multa operemur. Adhaereamus ei per fidem, ita ut omnia fide mysteria firmiter credamus et fidem nostram operibus ostendamus. Adhaereamus tandem ei per crucem, ita ut quidquid durum in lege Domini occurrit, viriliter patiamur. Tollamus crucem nostram et illa usque ad coelum nos elevabit, ut ibi in aeternum Christo adhaereamus et cum ipso regnemus. Amen.

DE SANCTO LUDOVICO GALLIE REGE

CONCIO UNICA.

*Esto fidelis usque ad mortem et tibi dabo
coronam vite* (Apoc. 2 10).

Tanta multorum terræ principum est iniquitas, ut cum filios, domesticos et omnes subditos sibi fideles esse volint, ipsi tamen Deo suo, cujus filii, domestici et subditi sunt, fideles esse nolint. Principes illi, qui aliquibus dominantur hominibus, ægre ferunt et sæpe irascuntur, si vel in minimo infidelis deprehendatur aliquis ex famulis; ipsi vero adeo inique se gerunt cum Deo, cui omnes famulantur creaturæ, ut in multis quotidie ei infideles se prodant. Sanctissimus autem Gallie rex Ludovicus a suis utique fidele exigebat obsequium, verum et itidem ipse Deo suo fidelissimus permanebat, ejusque in Deum fidelitas usque ad mortem constantissima fuit. Et ideo in hoc mundo regia redimitus corona, etiam æterna et nunquam peritura in celo corona decorari meruit: *esto fidelis usque ad mortem et tibi dabo coronam vite*. A sola hæc in Deum fidelitate panegyricam sancti Ludovici orationem elicere statui; nec magis illum laudare possum, quam cum illum Deo fidelissimum extitisse dicam, quia omnis homo Deo perfecte fidelis humillimus laudæ dubie, patientissimus, charitate ferventissimus et in omni virtutum genere perfectissimus habetur: propterea sanctum Ludovicum laudent oratores alii a regia dignitate qua floruit, a multitudine avorum et proavorum, qui Gallicum sceptrum gloriose gestant, a præclaris corporis et animi dotibus, a prudenti regimine, a dexteritate in gerendis negotiis, a regia liberalitate et magnificentia, illum ego solummodo laudabo a maxima fidelitate, quam erga Deum præstitit. Ave.

Fortuna (1), quæ semper, ubique et erga omnes mobilis et inconstans esse solet, suam respectu magnatum potissimum manifestare videtur inconstantiam: eos enim exaltabat et humiliat, extollit et deprimit; atque a bonorum culmine in delectoris et miseriarum abyssum illos sæpe projicit et præcipitat. Hæc facile adnotari possent in multis principibus, aliisque magnatibus, quos sacri et profani recensent historici. Ne tamen alio nostra evagetur oratio, sanctum solummodo inspiciamus regem Ludovicum, qui et prospera et adversa agitatus fortuna, vel potius ex sapientissima providentiæ divinæ ordinatione, nunc prosperis, nunc adversis rebus est usus. Quæ enim major prosperitas, quam Ludovici supra regem Gallie thronum pacifice sedentis, ibique a cunctis honore excepti et omni bonorum genere affluentis? Quæ contra major adversitas, quam Ludovici longissime a regno commorantis, inter infideles egrotantis, captivi et quasi ab omnibus derelicti? Contemplamur sanctissimum illum principem in utroque hoc prosperitatis et adversitatis statu positum, ac videamus quomodo semper Deo fidelem se servaverit. Sanctus Ludovicus 1. fidelis Deo in statu prosperitatis; 2. fidelis Deo in statu adversitatis, en duplex hujus concionis argumentum.

(1) Hoc verbum *fortuna* quid sapit alienum a fide et sensu christiano. Divina namque Providentiæ cuncta regi, et in manu Dei esse hominum sortis fide et ipsa ratione constat. Satis autem laudenter fideles hortatur Christus Dominus ad hanc semper suscipiendam Providentiæ Patris celestis in re quæcumque etiam minima; ait enim: *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt; et Capillus de capite vestro non peribit*. Hujusque veritatis pens innumera habentur in sanctis libris testimonia. Ideo quam maxime decet hoc verbum *fortuna* oblegare a sermone christiano, et a fortiori, a sacris concionibus.

I PARS.

Sanctus Ludovicus fidelis Deo in statu prosperitatis.

Qui magna in mundo prosperitate gaudent, plerumque contra Deum tam infideliter se gerunt, ut peccatis se dedant et a virtutum exercitio abstineant. E converso sanctus Ludovicus Deo fidelissimus permanens in statu prosperitatis, in quo semper declinavit a malo et fecit bonum. In hoc, inquam, statu 1. ab omni declinavit malo, ad quod prosperitas allicit; 2. Omne perfecit bonum, a quo prosperitas avertere solet.

1. Ad mala plurima inclinat prosperitas; hæc multorum dicenda origo malorum, atque maligna parsus, ex qua fere omnia nascuntur peccata. Ut enim ait sanctus Thomas a Villanova, *prosperitas facit hominem oblivisci Dei et sui: prosperitas facit eum superbam, mundanum et vitiosum: prosperitas facit hominem oblivisci futuræ gloriæ et mortis et inferni: prosperitas replet hominem vitis et peccatis usque ad summum* (scr. de martyribus). Quæ omnia quam vera sint, omnibus apertum et manifestum patet; certum est enim, quod homines ad hujusmodi vitia allicit et plerumque trahat prosperitas. Veruntamen Ludovicus in prosperitate sua ita Deo fidelis mansit, ut ab omnibus his vitis alienus et toto celo se elongaverit. In prosperitate enim minime oblitus Dei et sui, Deo semper placere studuit, sæpeque saluti sollicite invigilavit; in prosperitate non superbus et mundanus, humilitatem studiosè sectatus est, mundique gloriam et pompam generosè despexit; in prosperitate non est oblitus paradisi, cujus felicitatem ambivit; nec inferni, cujus supplicia pertimuit; nec mortis, quam continue mente revolvit et ad quam summa solitudine se preparavit; prosperitas tandem non eum replevit vitis usque ad summum, quin contra ab omnibus peccatis summa cura abstinuit, milliesque mori, quam vel unicum mortale perpetrare maluisset. Dei altitudinem pertimescebat re-

gius propheta, dicens: *ab altitudine diei timebo* (Psal. 55). Cur non potius noctis tenebras et obscuritatem, quam diei altitudinem timet? quæ vero hujus formidinis causa? Cur diei altitudinem reformidat? Timera deberet ursos et leones, cum quibus decertat; gigantem Goliath, contra quem in singulare certamen descendit; Saulom sibi infensissimum, vel formidandos hostium suorum exercitus. Hæc quidem pertimescenda; nam quæ causa timendi altitudinem diei, quæ homines recreat, arbores fovet, terramque fecundam et fertilem reddit? Magna quidem eam timendi inest ratio; per altitudinem enim diei intelligitur mundi gloria et prosperitas summopere quidem formidanda, quia homines, nisi erga Deum fidelitate certent, in vitiis omnium abyssum trahere et perdere solet: *prosperitas stultorum perdet illos* (Prov. 1, 32). Sanctus Ludovicus, in diei altitudine et in summa prosperitate, qua gaudebat, sic Deo fidelis permansit, ut superbus, inflatus, libidinosus, iracundus et aliis quibusque vitis deditus nunquam fuerit; nec quocumque saltem mortali peccato animam suam inquinaverit. Dixerat ei pia mater, quod illum mortuum, quam mortali peccato inquinatum, videre mallet et ipse etiam in prosperis et in media mundi prosperitate constitutus, mori, quam mortali peccato fodari, libenter prælesisset. Adversus Deum non murmurabat populus Israeliticus, nec gravibus se inquinabat peccatis, cum sub duro Pharaonis jugo ingemiscerat, cum continue laborabat, crebro vapulabat, poris dumtaxat vescebat et aliis, ac omnimoda adversitate affligebatur; atvero postquam manna et carnes comedit in abundantia; postquam coturnicibus saturatus est; postquam Deus constituit eum super excelsam terram ut comederet fructus agrorum, butyrum de armentis et lac de ovibus cum adipe agnorum et arietum; postquam, inquam, a statu adversitatis ad statum prosperitatis migravit, *incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum* et ad innumera peccata declinavit; ac ut loquitur propheta, *ex adipe, seu ex abundantia et prosperitate, prodit iniquitas eorum*. Quod autem huic populo accidit, hoc et accidere solet omnibus qui abundantia et prosperitate gaudent; nisi enim vim sibi

inferant et divinæ gratiæ auxiliis fideliter non cooperentur, in gravia facile incidunt peccata et ut ait Hugo cardinalis, ex adipe, seu prosperitate eorum *superbia, oblitio Dei, contemptus Dei, transgressio mandatorum Dei, ingratitude, luxuria, jurgia, oppressio pauperum, multaque alia crimina procedunt*. Hæc eadem sancto Ludovico accidissent, si in prosperis Deo fidelis hæud vixisset; tanta autem ejus in Deum fuit fidelitas, ut in omni rerum abundantia et prosperitate omnia devitaverit peccata, ad quæ allicere solet prosperitas. In prosperitate enim, qua fruebatur, Deum non contempsit, nec ejus oblitus est, cum laudibus ejus sedulo incuberit, summaque sollicitudine eum glorificare, ejusque gloriam promovere studuerit. In mundana qua gavisus est prosperitate, in Deum non fuit ingratus, nec mandata ejus contempsit, cum se, suaque millies ei obtulerit, ejusque mandata perfectissime servaverit et a suis servari curaverit. In prosperitate tandem fœdis se non inquinavit libidinibus, pauperes non oppressit, nec aliud quodquam grave perpetravit peccatum, cum omnia luxuriæ inquinamenta exhorruerit, pauperum calamitates omnibus modis sublevare conatus sit, ac ipsam peccati umbram timeret, ut nunquam mortaliter peccasse credatur; milliesque mori, quam mortaliter peccare, malisset: sanctus ergo Ludovicus Deo tempore prosperitatis fidelis permansit, cum in hoc statu ab omnibus abstinerit peccatis, ad quæ homines inclinare solet prosperitas; mansitque etiam Deo fidelis in prosperis, *quia omnia perfecit bonum, a quo prosperitas avertere solet.*

2. Sicut prosperitas ad omne malum inclinât, ita et ab omni bono, omniumque virtutum exercitio avertit; aut saltem ita infirmi, dâbles et insensati fieri solent homines, ut ex prosperitate, honorumque temporalium abundantia minus religiose vivendi et bonis operibus non vacandi occasionem sumant. Sciunt utique, quod tunc majori conatu Deo servire, bonisque operibus insistere debeant, cum temporalia bona ab eo abundantius percipiunt et cum prospera iis ridet fortuna; at tamen nescio quo fato, aut qua cordis perversitate, ita in Deo inique

delinquant, ut plerumque tunc minus studiosè ei serviant, cum plura ab illo bona recipiunt et cum majori prosperitate gaudent. Non sic autem Ludovicus: abhorruit a tanta in Deum infidelitate; cor ejus non vitia vitia mandana prosperitas, nec sanctissimum hunc virum a bonorum operum et christianarum virtutum exercitio quomodocumque avertit. Omni enim tempore et quantumvis prospera potiretur fortuna, totus virtuti, totus bonis operibus, totusque Deo extitit, ac semper et ubique visus est mento tranquillus, corde benignus, eloquio dulcis, doctrina fidelis, humilitate sublimis, æquitate præclarus, castitate perfectus, zelo gloriæ Dei accensus, pietate religiosus, cunctisque sanctitatis operibus exornatus, et iis præcipue, quibus carere solent, qui magna in hoc mundo prosperitate fruuntur. Nostis, quod qui prosperitate gaudent, plerumque ab omni corporis mortificatione abhorreant et ad illicitas voluptates facile declinent. At Ludovicus in media mundi prosperitate duro corpus suum sepe vexabat cilicio, acerbis jejuniis, aliisque mortificationibus carnem suam affligebat, ac simul cum divo Paulo apostolo, corpus suum castigabat et in servitutem redigebat. Qui mundi prosperitate fruuntur, superbire, aliosque despiciere solent. Sanctus Ludovicus eo semper humilior, quo major et felicitior evadebat, tantaque ejus erat humilitas, ut ipsis pauperibus summo affectu ministraret et eorum sepe pedibus humiliter procumberet. Quolibet enim sabbato in loco secretissimo aliquot pauperum suis manibus abluabat pedes, lotos tergebat, tersos osculabatur, ac crebro centum et viginti pauperibus, qui in ejus aula quotidie abundanter reficiebantur, suis manibus cibos apponebat, necnon quæ illis supererant, fragmenta quandoque manducabat. O miram Ludovici humilitatem, cujus magna quoque in pauperes et infirmos patuit charitas et liberalitas. Certum est, quod qui prospera gaudent fortuna, pauperes et infirmos despiciere, nullumque eis auxilium et subsidium præbere soleant. S. Ludovicus in zenodochiis infirmos invisabat, nullisque infirmi deformitatem aut sordes refugiens, iis nonnunquam fercula flexis genibus ministrabat, ac nulli indigenti non forebat opem; ac præcipue fratribus Dominicis et Franciscanis, ali-

isque qui divino cultui et animarum saluti vacabant, quibus largissimas eleemosynas erogabat. Unde non secus ac Job, dicere poterat: *oculus fui cæcus et pes claudus, pater eram pauperum* (19, 15). Miramini sanctum Ludovicum qui in prosperis ita Deo fidelis manet, ut ab omni peccatorum genere declinet et omnium virtutum, honorumque operum exercitio sedulo incubat. O utinam illum ut vite sue exemplar inspicerent et imitarentur quicunque secunda gaudent fortuna! Verum, heu! hi plerumque non sanctum Ludovicum, sed divitem epulonem imitantur. Hi in prosperitate sua a vitis non abstinere et bonis operibus non incumbunt, sicut Ludovicus; at instar divitis epulonis, abdomini, luxui, superbiæ, aliisque vitis indulgent: propterea timendum, ne in die iudicii Deus cuique illorum, sicut avaro diviti, dicat: *fili recordare, quia recepisti bona in vita tua* (Luc. 16). Timendum, ne simul cum hoc helibone ineffabilibus paradisi gaudiis in æternam priventur, quia *difficile est, imo impossibile, ut presentibus et futuris quis fruatur bonis; ut de deliciis transiat ad delicias* (S. Hier. in 7 Ezech.). Hoc timeat et imitandi sanctum Ludovicum qui Deo fidelis fuit in statu prosperitatis; *ac etiam in statu adversitatis.*

II PARS.

Sanctus Ludovicus Deo fidelis tempore adversitatis.

Non contentus Ludovicus in medio prosperitatum omni virtutum generi incubuisse, sciens utique, quod virtus in infirmitate et adversitate perficitur, adversis multis probari complacuit. Ac de crassa unam et alteram navigationem ad longinquas Saracenorum regiones suscepit, ubi a regno suo quasi exul, duram servitutem, graves morbos et alia multa adversa pertulit. In omni autem adversitate Deo prorsus fidelem se custodivit, 1. quia in omni adversitate Deum semper benedixit; 2. quia in omni adversitate se semper ad divinam voluntatem conformavit.

1. Honoris divini zelo succensus Moyses in populum, qui vitulum aureum conflaverat et adoraverat, vehementer exarsit: utque alios ad tantam Deo irrogatam injuriam secum ulciscendam alliceret, clamavit: *si quis est Domini, jungatur mihi* (Exod. 32). Similem in modum Ludovicus, sciens Deum in partibus Orientalibus despici, loca sancta profanari, Christumque ibi blasphemari, non adorari, sancto accensus zelo, ingentem collegit exercitum, cum quo mare traiecit et primo prælio Saracenos fugavit; deinde cum magna militum multitudine postmodum portisset, victus ipse captusque est. Rebus tamen postea cum Saracenis compositis, liber rex simul cum suo exercitu dimissus patriam repetiit. Quis dicat, quam gravis et quam multa in hac peregrinatione passus sit Ludovicus? Quis exprimat, quam durum et acerbum ei fuerit, diu a regno elongari, in servitutem redigi et ab infidelibus despici? Gravissime sane exitere quas tunc perpassus est adversitates; elapso tamen aliquot annorum curriculo, cum fama undique vulgaretur de vastatione et periculis Terræ sanctæ, ipse, instar Matthiæ, mala gentis christianæ et sanctorum ægre ferens, Deo ipsum movente, alteram suscepit navigationem cum tribus filiis suis, regni proceribus, magnaque nobilium et populorum multitudine. Qui omnes ad Carthaginis portum, qui a Tuneto hanc procul abest, feliciter appulerunt. Ibi vero non multo elapso tempore, cum castra in Saracenorum conspectu posuisset Ludovicus, pestilentia correptus, e vivis excessit. Miramini ferventem christianæ religionis zelum, qui in Ludovico ita ardebat, ut illum tot adversis se exponere cogeret; unaque miramini sanctissimi regis illius fidelitatem, que tanta extitit, ut in omni adversitate, tribulatione et angustia Deum benedixerit. Similis non fuit Ludovicus pessimis illis christianis, qui in adversitatibus Deo maledicunt et insurgunt adversus Altissimum; si temporalium iacturam patientur, iniustitiæ Deum accensant; si lite cadant, contra Deum blasphemant; si moriatur primogenitus, maledicta evomunt. Non sic Ludovicus; ipse adveniente quacumque adversitate, Deum oravit, et benedixit. Cum vidit ingentem suum exercitum acerbis infirmitatibus et morte vastari, benedixit Dominum; cum a bar-

baris gentibus captus servitutis sensit opprobria, benedixit Dominum; cum lethali est morbo correptus, benedixit Dominum ac instar regii prophete, in omni adversitate et omni tempore Deum benedixit: *benedicite Dominum in omni tempore* (Psal. 33). Nonnulli tunc tantum erga Deum fideles se ostendant, illique benedicunt, *quando abundant secularia, quando multitudo frumenti, olei, vini, auri, argenti, mancipiorum, pecorum, salusque ista mortalis incorrupta persistit, quando ea quae nascuntur, crescant omnia, nihil immatura morte subtrahitur, felicitas tota abundat in domo, circumfluit omnia* (August. in Psal. 33). At, inquit Augustinus, non solum tunc benedicendus Deus, cum omnia nobis prospere eveniunt; laudandus etiam in omnibus adversitatibus nostris. *Tunc benedicendus est Deus, quando ista dat, et aliquando ista tollit, quia ille dat, ille tollit; sed seipsum a benedicente se non tollit.* Et ut ait D. Hieronymus, *haec virtus est maxima, ut in ipsis periculis atque miseriis Deo gratiae referantur et semper dicamus; benedictus Deus* (in c. 5 ep. ad Ephes). En mirabilem virtutem, qua praestitit B. Ludovicus; ipse enim Deum benedixit in omni tempore: non solum illum benedixit, cum omnia prospera; verum et cum omnia ipsi adversa cederent. Illum benedixit, cum feri maris fluctibus jactaretur; illum benedixit, a barbaris captus et in servitutem redactus; et illum praecipue oravit, laudavit et benedixit, cum ad mortem infirmatus est. Tunc enim orationi, Deique laudibus studiosius incubuit et saepe andiebat modo dicens: *fac nos, Domine, prospera mundi despiciere et nulla ejus adversa formidare;* modo vero dicens: *adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo.* In adversitate ergo fidelis Deo perstitit sanctus Ludovicus, cum in ea illum semper benedixerit; *ac etiam cum tunc ad ejus voluntatem se semper conformaverit.*

2. Perfecti, summaque Deo fideles habentur, qui omni et praecipue adversitatis tempore, suam divinae conformant voluntatem et qui Deo instar regii prophete, semper dicunt: *paratum cor meum Deus, paratum cor meum* (Ps. 56, 10); seu, ut

exponit sanctus Bernardus, *paratum cor meum, quantum ad prospera; paratum cor meum, quantum ad dura et adversa* (ser. 2 in cap. jejuni.). Heu! tamen quot suam divinae praeferunt voluntatem, quot iniqui, ingrati. Deoque infideles voluntati ejus crebro adversantur! Quam multi, adveniente quavis tribulatione, in Deum murmurant et in blasphemias erumpunt! Quam multi, si morbus ingrui; si filii, si uxor, si bona temporalia auferantur, festim in lamenta, in suspiria, imo et in murmura, nec non in graves adversus divinam voluntatem Deique providentiam querelas dissolvuntur! Totus sane mundus protervis his repletur filiis nequam et obcecatis, qui in adversitatibus divinae repugnant voluntati. Sanctus Ludovicus ita in omni tribulatione et adversitate se Deo fidelem exhibuit, ut semper id voverit, quod Deus; seque semper ad divinam voluntatem penitus fixerit et conformaverit. Similis fuit vir ille sanctissimus supernis illis Dei ministris, qui voluntatem ejus quam fidelissimo in omnibus adimplent; *ministri ejus, qui facitis verbum ejus* (Ps. 102). Similis fuit sancto Paulo apostolo, simulque cum illo in omni adversitate dixit; *Domine, hoc volo, quod et tu. Domine, quid me vis facere?* Similis fuit Christo Salvatore, quia in omni tribulatione et angustia suam divinae conformans voluntatem, semper dixit: *Domine, fiat voluntas tua.* Cum inspirat Ludovico Deus, ut a regni finibus exeat, necnon ad exteras, longinquas et barbaras nationes pergat, voluntati divinae ex animo obtemperat, dicens in corde suo: *Domine, fiat voluntas tua.* Cum, sic volente Deo, grassantibus contagiosis morbis totus infestatur et vastatur ejus exercitus, mox divinam adorat voluntatem, intus dicens: *Domine, fiat voluntas tua.* Cum a Saracenis capitur, captivusque detinetur, non murmurat, non congeritur; humili corde protestatur: *Domine, fiat voluntas tua.* Dum pestilentia plectitur et instantis mortis terroribus circumdatur, labiis suis non peccat, nec minimum quodque adversus Dei providentiam verbum profert; semper divinae suam captivans et contempnans voluntatem, percussantis Dei manum exosculatur, semperque in corde suo dicit: *Domine, fiat voluntas tua.* Non possum sanctum Ludo-

vicum variis probatum tribulationibus contemplari, quin protinus in mentem veniat sanctissimus propheta Job, qui tot, et gravissimis pressus adversitatibus, Deum semper laudat, ejusque se inexcitantur voluntati conformat, semperque ait: *sicut Domino placuit, ita factum est* (Job. 1). Jam unus ad eum accessit nuncius, dicens: *irruerunt Sabœi, tuleruntque omnia et pueros percusserunt gladio*. Mox ad eum venit alius dicens: *Chaldæi invaserunt campos et tulerunt eos, necnon et pueros percusserunt gladio*. Adhuc illo loquente, ecce alius intravit et dixit: *filius tuus et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit e regione deserti et concussit quatuor angulos domus, quæ corruens, oppressit liberos tuos et mortui sunt* (Ibid). Suborientibus autem et indequaue venientibus acerbis his tribulationibus, non turbatur Job, nec labiis peccat, veram suam divinæ semper conformans voluntatem dicit: *Sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum*. Miramini hanc voluntatem consonantiam, miramini hanc Jobi cum voluntate divinæ concordiam et conformitatem; pariterque miramini sanctum Ludovicum, qui in omni tribulatione et adversitate divinam similiter adorat voluntatem, sequæ ei genitis conformat. Vult Deus, ut Ludovicus a matre discedat, a regno exeat et ad gentes infideles properet; hoc vult et Ludovicus. Vult Deus, ut Ludovicus ab insensissimis hostibus capiatur et despiciatur et ludibrio habeatur; hoc vult et Ludovicus. Vult Deus, ut sanctus ille rex pestilentia foriatur in terra aliena, ad mortem infirmetur, ibique e vivis exodiat; hoc vult et Ludovicus, ac insurgente graviore ejusque adversitatis vento, nec minimum a Dei voluntate declinat; semper et in omnibus ei obtemperat, suamque voluntatem ad divinam penitus conformat. Ecce quomodo sanctus rex Ludovicus Deo usque ad mortem fidelissimus perseveraverit. Ei fidelitatem servavit in diebus prosperitatis et tempore adversitatis; ideo nunc merito cœlesti gloria coronatur: *esto fidelis usque ad mortem et tibi dabo coronam vitæ*. O fratres, si cum sancto Ludovico coronari et regnare non possimus in hoc mundo, cum eo coro-

nari possumus in cœlo, et ibi simul cum illo coronabimur, si non secus ac ille Deo usque ad mortem, tam favente prosperitate quam instante tribulatione, fideles fuerimus. Inspiciamus ergo Deum in cœlo, qui coronam vitæ manu gestans, eam cuique nostrum offert, dicens: *esto fidelis usque ad mortem et tibi dabo coronam vitæ*. Hanc coronam assequi optemus et ambiamus; seu ut eam assequi valeamus, sanctum regem Ludovicum imitemur, ac instar illius, in omni prosperitate et in omni adversitate Deo fideles maneamus. Ecce exemplar publicum, quod cunctis regibus, cunctis hominibus et præcipue omnibus Gallici regni incolis imitandum proponitur; eum ergo unusquisque nostrum pro viribus imitari conetur. Ut autem illum tam in prosperis, quam in adversis imitari valeamus, ejus supplices imploremus auxilium, rogemusque eum, ut a Deo gratias impetret, quibus mediantibus illum perfecte imitari possimus. Snum nobis auxilium et patrocinium non denegabit Ludovicus, si illum humiliter invocemus; igitur in omni prosperitate et rerum abundantia, in omni adversitate et tribulatione ad illum confugiamus, illumque enixe oremus, ut pro nobis intercedat ad Dominum, utque gratias obtineat, quarum auxilio fredi in utraque fortuna Deo fideliter servire valeamus. Dicamus ei ex corde: o sancte Ludovice, tu rex noster es, tu exemplar es a Deo nobis propositum, esto, queso, et benefactor noster. Quamdiu in hoc mundo vixisti, divitibus et pauperibus, magnis et parvis, sanis et infirmis, christianis et infidelibus benefecisti, esto et nunc benefactor noster; pro nobis apud Deum intercede, nobisque gratias impetra, quibus mediantibus coronam gloriæ mereri et assequi valeamus. Amen.

DE SANCTO JULIANO

CONCIO UNICA.

Ibunt de virtute in virtutem (Psal. 85).

Hominum salutis et perfectionis suae sollicitorum, continuum studium est in virtutis via proficere, ab inferioribus ad altiores virtutum gradus ascendere et de virtute in virtutem semper ire. Mentibus hujusmodi hominum salutem suam zelantium firmiter inhaeret indubitatum hoc principium: quod in *virtutis via non proficere, deficere est* (August.); ideo semper se ducunt in altum, ad ulteriora et perfectiora indesinenter incedunt et in praecleara virtutis via progredi continue satagunt, donec ad perfectionis apicem perveniant et braviam feliciter accipiant. Sanctus Julianus a nobilibus et vere christianis parentibus Viennae in Gallia ortus, firmo quidem hoc proficiendi proposito praeventus fuit; a teneris annis in virtutis via progredi semper in votis habuit; ab adolescentia omni virtutum generi sedulo vacavit, ac de virtute in virtutem indesinenter ivit, donec vir perfectissimus, Deoque acceptissimus evasit. Non omnes nunc recensere virtutes, quibus in toto vitae decursu floruit vir ille sanctissimus; illas dumtaxat memorabo, quas habuit respectu martyrii, quae haud dubie ceteris longe eminentiores, nobisque notiores sunt. *Ae.*

Sancti Athanasius, Franciscus et Laurentius diversimode se habuerunt respectu martyrii; sanctus enim Athanasius speciali Dei inspiratione concitatus, tyrannorum malitiam et martyrii perferendi occasionem industrie declinavit. Seraphicus vero Franciscus martyrium obire concupivit; nec tamen martyr occubuit, quoniam martyrii illi occasio defuit. Laurentius tandem et martyrii desiderio exarsit et martyrii lauream feliciter obtinuit. Sanctus Julianus, cujus hodie solemnia colimus, aliter et aliter se habuit respectu martyrii; illud enim nunc fugit cum Atha-

nasio, nunc quaesivit cum Francisco et nunc obiit cum Laurentio. Prudentia christiana, qua floruit, ad persecutionem et martyrii occasionem fugiendam illum aliquando adduxit; charitas ardentissima, qua deinde exarsit, ad martyrium desiderandum et ad occasionem pro Christo moriendi quaerendum illum inclinavit; constantia tandem admirabilis, qua praesulsi, ad perferenda dirissima supplicia et ad mortem pro Christi fide alacriter perferendam illum compulsi. Videamus sancti Juliani prudentiam, charitatem et constantiam: 1. *prudentiam*, cum martyrium fugit; 2. *charitatem*, cum martyrium quaesivit; 3. *constantiam*, cum martyrium pertulit. Juliani martyrium fugientis prudentia; Juliani martyrium quaerentis charitas; Juliani martyrium patientis constantia; in tres virtutes, quae in sancto Juliano mirabiliter eluxere respectu martyrii, et en etiam tres hujus concionis partes.

I PARS.

Juliani martyrium fugientis prudentia.

Julianus, qui pie a piis parentibus educatus fuerat, Deo placendi et martyrii pro Christo obeundi desiderio ab ineunte aetate flagrabat; tuncque hoc in ejus corde magis exarsit desiderium, cum Crispinus praeses in Viennensi solo, quasque christiani nominis personas crudeliter insectatus est et inanimi fidelium strage totam circa regionem est depopulatus. Tunc quidem sponte tyrannum adhaesit, et ultro se martyrio obtulisset Julianus; verum sancti Ferreoli consilii, rationibus et precibus victus, in Arveniam fugiens, saevientis Crispini furori se subripuit et martyrii obeundi occasionem declinavit. Non dubito tam iniquos, tamque perversos reperiri homines, qui de hac Juliani fuga male sentiant. Cum enim mala natura humana per peccatum corrupta prona sit ad temere judicandum, ac magna pars generis humani indiscreto judicio ad reprehendum prompta sit atque parata (S. Aug. ser. 102), non desunt

haud dubio viri mordaces, qui hanc Juliani fugam ignaviae, imbecillitatis, femineae timoris, vel infidelitatis arguant. Révera tamen crudelem hanc Crispini persecutionem fugit Julianus, non ex timore vel fidei defectu, imo ex magna prudentia, quae illi illis in adiunctis fugam capessendam suavit. Si etenim Gregorio Turonensi fidelem adhibeamus, Juliani fuga ex prudentia non ex timore manavit, quia fugit, ut sapientibus sancti Ferreoli consiliis obtemperaret; ut vitam suam ad aliorum fidelium solatium et auxilium incolumem servaret; utque tyranni et tortorum manibus in patria sua non se committeret, ubi parentes a sancto pro Christo moriendi proposito sum avertere potuissent. Unde si de Uria propheta Joachimi regis persecutionem fugiente dixit sanctus Hieronymus: *quod fugit, non infidelitatis, sed prudentiae indicium est* (in Jerem. 26); similem in modum de Juliano dicendum, magnam ostendisse prudentiam tunc fugiendo. Nam nonne prudentiae tribuendum quod quis tunc fugiat, cum fugam suadet sapiens et sanctus conscientiae moderator? Nonne prudentiae est, quod vitam suam tunc non profundat, cum ad malorum solatium et salutem adhuc necessaria videtur? Nonne prudentiae est, quod ad tempus fugiat, ne cadendi periculum et in propriae salutis discrimen veniat? Certe Juliani fuga non nisi a vero prudentiae spiritu processit, qui nisi hac occasione fugisset, vere prudentiae leges violasset et a cunctis velut imprudens redargueretur. Alucinantur et errant graviter quicumque fugam semper ignaviae et rumoris indicium esse arbitrantur. Verum quidem, inquit sanctus Petrus Chrysologus, quod cum fugit miles, cujus incerta et inexperta est sortitudo, hanc a frigido timore fugam manare quisque censet; cum autem fugit strenuus miles, qui plurima fortitudinis et audaciae signa edidit, hanc ab arte et prudentia fugam procedere, quisque facile sibi suadet. *Bellicosus miles, quod in bello fugit, artis est, non timoris* (Chrysol. serm. 50). Nonne artis et prudentiae fuit, quod a facie inimicorum fugerint Tegeatae, Horatii et Parthae? Nonne prudentiae fuit, quod insequentium hostium turmas Josue declinaverit? Nonne prudentiae fuit, quod David fugit de terra propter Absalon? (1 Reg. 19). In his sane et aliis

multis casibus fuga non timoris, at vere prudentiae indicium extitit. Dicendum ergo similiter de Juliano Crispini praesidis persecutionem fugiente, dicendum, inquam, quod fuga ejus, non timoris, sed artis et prudentiae fuerit. Julianus etenim, non ignavus, imo strenuus erat miles, qui virtutis suae plurima jam signa exhibuerat, et qui pro Christi amore sanguinem fundere amebat; non itaque ex timore fugit, verum magna ex prudentia; ut scilicet salubribus et sanctissimi Ferreoli fugam suadentis consiliis obtemperaret. Sicut ignavos, inertes et meticulosos sectatores fastidit religio christiana, ita imprudentes et impudentes aversatur; ac dum intrepidus amat videre sectatores suos, cum coram saevientibus tyrannis stant, eos tamen audaces nimis et frontosos haud recipit. A sectatoribus quidem suis exigit, ut immunes illos non timeant persecutores, qui corpus solummodo cruciare et occidere possunt: *nolite timere eos, qui occidunt corpus* (Matt. 10); ab iis tamen nequaquam postulat, ut inconsulte et imprudenter tyrannos adeant, iisque improperent. Imo nec vult ut saevitiae illorum ultro se exponant, nisi a speciali Dei impulsu ad hoc moveantur, et nisi se a Deo ad martyrium vocari agnoscat: quin contra vult, ut fideles quique a persecutoribus fugiant, donec a divina gratia intus illuminentur et ad gravia queris supplicia perferenda adjuventur. Hunc esse verum christianae religionis spiritum docuit Christus, qui fuga nonnumquam sibi consuluit, et qui discipulis dixit: *cum autem persequerentur eos in civitate ista, fugite in aliam* (Matt. 10). Quis ergo imprudentiae arguat sancti Juliani fugam? Quis dicat, eum imprudenter egisse, cum fugiens, tyranni iram et supplicia declinavit, quin fugam ejus altioris prudentiae specimen omnibus christianis fore quis non asserat? Maxime sano prudentiae extitit illius fuga, cum non ex timore, imbecillitate, vel infidelitate fugerit; verum solummodo ut manifestatam sibi a sancto Ferreolo Dei voluntatem adimpleret, et ut pia huic in salutis via magistro obsequeretur. Fuge ergo, o Juliane, fuge dilecte Christi discipule, fuge quantum placerit, Viennensem fuge persecutionem; nec ideo imbecillitatis, ignaviae, vel infidelitatis te accusabimus.

Quin contra te prudentissimum proclamamus; ac fugam tuam a veræ prudentiæ legibus dirigi quisque censebit. Perspecta Juliani martyrium fugientis prudentia, de Juliani martyrium querentis charitate disseramus.

II PARS.

Juliani martyrium querentis charitas.

Gratia divina, cujus artes captum nostrum superant, motibus oppositis corda nostra nonnunquam agit, et nunc ad unum, nunc ad aliud nos excitat; ac septus efficit, ut unum et idem jam amemus et jam odio habeamus (1); nunc fugiamus, nuncque summo affectu desideremus et inquiramus. In sancto Juliano hæc omnia quisque videre et annotare facile poterit; Dei etenim gratia, quæ illum in urbe Vienna ad martyrium fugiendum compulerat, eum ad ambiendum et sollicite querendum in Arvernia martyrium postmodum concitavit. Verum est, inquit Gregorius Turonensis, quod inspirante Patre luminum, in Arvernia Julianus adhuc aliquantulo tempore latitaverit, ut sævas Crispini satellitum manus evaderet; attamen postea gratia divina illustratus, Dei spiritu agitatus et sancto charitatis igne succensus, e latrocinio exiit, foras generose prodiit, serientesque Crispini satellites intrepide adiit. Imo mente hilari atque serena, celestique lumine superfuso vultu coram ipsis apparuit, dicens eis: en Julianum, quem tam studiose inquiritis, en illum, quem tanto odio prosequitur Crispinus, ecce hominem, cujus

(1) Quomodo unum et idem modo amare, modo odisse, divina gratia impellente, valens, percipitur fiet ex illis Christi Domini verbis: « Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem adhuc et animam suam, non potest meus esse discipulus (Luc. 14) ». En modum, quo simul diligere et odisse possumus; in quo tamen notandum illud odium sanctum, de quo loquitur Christus, veræ dilectionis rationem habere; dum e contra mundana et carnalis dilectio veri odii venenum continet.

sanguinem sitit sævus ille tyrannus; jam jussis ejus obtemperate; hoc agite, quod præcepit, percutite, flagellate, omnibus quibus placuerit modis corpus meum cruciate; occidite, si libet, nil enim mihi jam morte dulcius; pro Christi amore mori concupisco, et nolo diutius commorari in hoc sæculo, quia sitio tota animi aviditate jam Christum (Greg. Tur. in vit. Jul.). Eodem modo quo ad martyrium se gerere videtur Julianus, quo passionis suæ tempore Christus. Nostis, Christum ut Verbum, ineffabilibus ab æterno in Patris sinu affluere gaudiis, et incomprehensibilem possidere felicitatem: infirmitates tamen nostras et hujus mundi passionis immensis paradisi deliciis quasi præferens, naturæ nostræ hypostasio uniri voluit, ut nobiscum pati et patientiæ virtute saginari valeret. Unde mox ut naturam nostram assumpsit, sancto patienti desiderio cor ejus semper exarsit, ad Calvaria montem ascendere concupivit, ad immania crucis tormenta continue anhelavit, ac pretiosi sanguinis sui baptismo omnè genus humanum lavare et omnia hominum crimina crudeli morte expiare peroptavit. Etsi vero summo affectu pro hominibus mori cuperet Christus, ab impiis tamen eum ad mortem querentibus nonnunquam fugit, quia pro hominibus moriendi nondum hora venerat. Adveniente præfinito a Patre mortis tempore hostibus suis obviam ivit, illis se manifestavit, dicens: *ego sum*. Eorum manibus ultro se obtulit et mortem, quam alias prudenter declinavit, ex nimio suo in homines amore sollicitè quesivit. Quid autem simile in Juliano intueor; in paterna enim domo deliciis et divitiis affluens, nil magis desiderat, quam omnia sua et propriam vitam pro Christi amore profundere. Equidem christianæ prudentiæ spiritus, quo præditus erat, illum ad mortem quandoque fugiendam induxit, quia nondum venerat hora ejus; mox autem ut tempus pro Christo moriendi venisse agnovit, maxima in Deum ardens charitate mortem sollicitè appetit. Tunc mortem Julianus minime inexistit ut hominibus terribilem; illam intuitus est ut somnum jucundissimum, ut transitum ad æternam beatitudinem et ut medium ad fruentium celesti sponso absolute necessarium; hoc igitur Christi

amore percitus quærentibus scaris se obtulit, lique dixit: ego sum Julianus, quem ad necem inquiritis; en illum, cujus sanguinem sicut Crispinus; mortem meam ille desiderat, ut malitiae suae satisfaciat, et ego morti concupisco pro amore Christi, qui pro mei amore mori dignatus est. O magnam Juliani martyrium quærentis charitatem! Vir ille sanctissimus longe dissimilem se ostendit ab anxii, fluctuantibus et tapidis quibusdam christianis, de quibus ait S. Gregorius, quod prosecutionis tempore mori vellet et nollent; *volentes volebant* (in Job. 39). Mox enim ut agnovit Julianus, se a Deo ad martyrium vocari, in duas non claudicavit partes, non fuit volens nolens, non dixit in semetipso: pro Christo mori volo et nolo; charitatis igne succensus martyrio voluntarie se obtulit, moriendi occasionem quaesivit, ac palam se pro Christo mori velle protestatus est. Unde mihi videre videor insignem hunc Christi athletam, modo cum propheta dicentem: *sitipit anima mea ad Deum fortem, vicum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei* modo hinc apostoli verba proferentem: *cupio dissolvi et esse cum Christo*; modo cum sancto Ignatio martire clamantem: *ignis, cruz, bestia, contractio ossium, membrorum divisio, totius corporis contritio et tota tormenta diaboli in me veniant, tantum ut Christo fruatur*: modo ipsos carnifices his verbis affatum: *sevite in me, o immanes christiani nominis hostes; percutite, mactate, in frusta carnem meam discerpite, animam meam e corpore prompte avellite, ut cito frui valeam Christo meo, quem toto corde diligo, ad quem suspiro et ad quem totis visceribus ire desidero. O magnam Juliani in Christum amorem! O ardentem ejus charitatem! Et si de Magdalena dixit Christus, quod multum dilexerit, quia uberes in Pharisei domo lacrymas fudit, cur non dicemus, Julianum multum dilexisse, sanctoque charitatis igne exarsisse, cum totam sanguinem pro Christi amore fundere quaesierit? Magna sane Juliani, martyrium quærentis exiit charitas; ardentissimus tunc ejus prodiit amor; nec Christum magis amare potuiss videtur, quam cum quærentibus ad mortem ultro se occidendum tradidit. Magna enim ejus fuisset charitas, si cuncta temporalia pro Christi*

amore abdicasset et pauperibus distribuisset; major et perfectior, si simul cum temporalibus bonis, propinquos et amicos pro Christi amore reliquisset; ast major adhuc ejus in martirio eluxit charitas: Christum enim magis amare non potuit, quam cum pro ejus amore mori optavit et satellitibus se occidendum tradidit. Hæc est charitas, qua nulla major haberi posse videtur: *majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Jo. 15). Maxima ergo Juliani martyrium quærentis fuit charitas. *Dein maxima Juliani martyrium patientis fuit constantia.*

III PARS.

Juliani, martyrium patientis, constantia.

Sicut vita ab omnibus naturaliter amatur, ita mors ab omnibus naturaliter timetur et odio habetur. Ipsa ejus memoria tristitiam parit, ipsa ejus imago horrorem infert, ipsa ejus umbra terrorem incutit, nec est qui cum philosophorum principe non fateatur, quod *omnium terribilium terribilissimum mors*. Terribilis sane mors, et vix aliquem reperias, qui illam non timeat; ad Juliani tamen gloriam dicam, quod timor mortis illum non conturbaverit, quod illum ad se venientem æquo et forti animo receperit, quodque in martyrio quod passus est, mirandam omnibus sæculis constantiam exhibuerit. Cum enim adversus illum armati irruerant carnifices, non expalluit facies ejus, cor illius non trepidavit, nec ullum timoris signum exterius edidit; ipse hilari vultu mortem jam ditius optatam expectavit, ac lethalem ictum, quo illi vita ablata est, generoso et constanti animo recepit. Unde merito Julianus inter præclaros illos martyres censendus est, de quibus Paulus asserit, quod *fortes facti sunt in bello* (Heb. 11); mortem enim summo affectu desideravit, ac pro Christi fide strenue decertans, illam mirabili constantia et fortitudine pertulit.

Sanctus Basilius in præclara homilia, quam conscripsit ad lau-

dem quadraginta illorum martyrum, quorum festum die decima Martii celebrat sancta romana Ecclesia, miratur in primis generositatem, quam exhibuit Melithonia mater, quae filium pro Christo dira patientem videns, sibi ipsi congratulabatur, quod talem haberet filium, qui etiam strenuus Christi miles esset, ac egre ferebat, quod in hunc filium suum non satis saevirent carnifices, quodque illum simul cum aliis ad paratum regnum non reherent; quapropter sublato in humeros filio, vehicula martyrum corporibus onusta strenue sequebatur, ut in regno simul cum aliis injiceretur. O mirandam pie hujus matris constantiam! Quam adhuc tantum invaluisse, ait sanctus Basilius, ut patiente et moriente filio, *non lacrymam indecoram effundere, aut aliquid humile loqui, vel indignum agere visa sit* (hom. 10). Hanc hujus matris admiror constantiam; tamen miror magis illam, quam in Juliano gravia patiente, pro Christi fide decertante, de hostibus suis triumphante et moriente intueor. Vir enim ille sanctissimus ad supplicia quasi ad delicias properat, irruentesque videns carnifices, gaudet et sibi ipsi gratulatur, ac non solum indecoram non fundit lacrymam, verum insolito ab omnibus adstantibus videtur affusus gaudio. Non solum humile quidquam loqui non auditur, imo et sublimia ad Dei gloriam, proximique edificationem libere profert: non solum nil indignum operatur, verum passionis suae tempore plurima Deo, coeloque digna perficit, quae ejus constantiam demonstrant in aeternum praedicandam. De sancto illo martyre fertur, quod cum armati in illum irruerent carnifices, protinus in genua proci-dit, non ut eos a proposito averteret et ad misericordiam flocceret, sed ut a Deo veniam et gratiam ipsis impetraret: *proci-dit in genua beatus martyr, exoraturus numen, ut condonaret veniam persecutoribus suis* (Gregor. Turon.). In hac Juliani actione ejus amorem simul et constantiam admiror; amorem, qui tantus est, ut de Dei offensa plus doleat, quam imminentem sibi mortem timeat; constantiam, quae adeo prevalet, ut in conspectu carnicum ad necem inferendam paratorum nullo modo metuat, nec de morte vitanda satagat; ac etiam pa-cato et tranquillo animo pro iis Deum ferventer deprecetur. Cum

Julianum in medio satellitum flexo poplite orantem considero, mihi videre videor alterum Stephanum fervore et constantia admirabili praeditum, qui de propria vita servanda nil omnino curat, solum de aeterna vita hostibus suis concilianda anxius et sollicite studet. Eum circumdant missi a Crispino satellites, qui in illum saeviunt et evaginato gladio ad illum properant: ille vero hoc unum meditatur ut gratiam et veniam persecutoribus suis obtineat. Quamvis adversus illum constantem castra, non timeret, nec trepidaret cor ejus: hoc solum timet, ne in aeternum pereant, qui illum persequuntur; hinc, ut alter Stephanus, genua flectit et clamat ad Dominum: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum*. Pro inimicis orat, ferventer orat, flexis genibus orat, et dum pro iis orat, ab iis plectitur; ac corde intrepido lethalem hunc recipit ictum, quo et caput ei amputatur et vita ei crudeliter auferatur. O mirandam Juliani constantiam! o vi-rum vere constantissimum! qui nec nimis terri, nec evagi-natis gladiis ad desciscendum a fide inclinari, nec quocunque modo a suscepto pro Christo moriendi proposito amoveri potuit; qui in catholicae fidei confessione immobilis et constans usque ad ultimum vitae exitum permanet. Magna sane extitit Juliani constantia; sicut enim magna ejus fuit prudentia, cum fugit martyrrium, magnaque ejus charitas, cum martyrrium quosivit; ita et magna ejus fuit constantia, cum martyrrium pertulit. Unde merito fatemur, quod respectu martyrii Julianus ierit de virtute in virtutem: quodque a virtute prudentiae ad vir-tutem charitatis et a virtute charitatis ad constantiam virtutum migraverit: *ibunt de virtute in virtutem*. Ea mirabiles illas virtutes, quibus instante martyrio, floruit Julianus. Prudentiam et charitatem ejus admiremur, et ejus constantiam pro viribus imitari conemur. Jam por Dei misericordiam non adsunt tyranni, qui evaginato ense dicant: aut moriendum, aut Christi fidei abrenunciandum. Immanes nunc cessarunt imperatorum perse-cutiones: nec jam a nobis sustinenda flagella, crucifragia et dira illa supplicia, quibus primis Ecclesiae saeculis plectebantur mar-tyres: constanti tamen et patienti animo perferenda adversita-tes, quibus, sic volente Deo, in hoc mundo affligimur. Certum est

quod non coronabitur, nisi qui legitime certaverit (2 Tim. 5); ut autem pro Dei gloria legitime pugnemus, oportet, ut quævis adversa pro ejus amore sapienter et constanter patiamur: ut enim ait Clemens Alexandrinus, certamen nostrum duabus opus habet virtutibus, sapientia et audacia (1 Strom. 4). Pugnate ergo adversus rebellem naturam, quæ crucis mortificationem perferre recusat; pugnate sapienter, ita ut illum non opprimatis; sed et pugnate constanter, ita ut advententes quasque adversitates æquo, patienti et constanti animo pro Dei amore perferatis. Qui si in terris pro Dei gloria pugnaveritis, æternam vobis gloriam dabit Dominus in celo. Amen.

DE SANCTO AUGUSTINO

CONCIO PRIMA.

Hæc mutatio dexterae Excelsi (Ps. 76).

Augustini conversionem tanti faciebat S. Ambrosius, eamque ita Ecclesie utilem fore auspicabatur, ut omnes cæli et terræ creaturas ad gaudendum et ad gratias de ea Christo Domino agendas invitaret. *Agamus, inquit, gratias Domino Jesu Christo, qui religioni nostræ tantum ac talem principem dedit. Gaudemus in Domino, gaudeant angeli tam celebri conversione. Gaudeant cælum, terraque: ac benedicant omnes Dominum, qui ad subsidium hominum illuminavit Augustinum* (ser. 92). Celebrari huic Augustini conversioni non parum contulit mater ejus Monica jugibus lacrymis et precibus, quas ad Deum fudit; scimus etiam, sanctum Ambrosium non parum eidem favisse monitis, exhortationibus et concionibus suis; hæc tamen conversio potissimum tribuenda Deo, qui Augustinum expugnavit et in virum alterum mutavit. *Quis expugnavit animum Augu-*

stini? Quis superavit? Non argumenta, non vis aliqua verborum, sed Dei duntaxat virtus et clementia (ibid.). De sancti Augustini conversione, quam suo tempore sancta Romana Ecclesia celebrat (1), erit ista concio. Ave.

Dei, Ecclesie et sui ipsius inimicus virebat Augustinus, dum adhuc juventute floreret: Dei quidem, cui iniquitatibus suis offensus factus erat: *iniquitates vestre dividerunt inter eos et Deum* (Isa. 59); Ecclesie etiam, quam, sicut alter Paulus, erroribus suis persequabatur: *persequabar Ecclesiam Dei* (Gal. 1); sui tandem ipsius, via iniqua et pessima, qua incedebat: *qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ* (Tob. 12). Augustinum ante conversionem dominabatur spiritus voluptatis, spiritus erroris et spiritus obstinationis. *In corde ejus degebat spiritus voluptatis, qui contrarium est Deo; in mente ejus residebat spiritus erroris, qui sacris Ecclesie institutis opponitur; in ejus anima regnabat spiritus obstinationis in peccato, qui saluti ejus adversabatur.* Excelsi dextera eor, mentem et animam Augustini mutavit: per gratiam enim Dei 1. hic voluptuosus mutatus est in penitentem eximum; 2. hic hæreticus mutatus est in Ecclesie Doctorem celeberrimum; 3. hic homo obstinatus in peccato mutatus est in virum perfectissimum.

I PARS.

Augustinus voluptuosus mutatus est in penitentem eximum.

Illicitis voluptatibus adeo ante conversionem suam inhiabat Augustinus, ut præter eas nil aliud optare videretur: *quid enim*

(1) Diem festum Conversionis hujus S. Doctoris Ecclesia celebrat die quinta maji; atque ex hoc ipso quod celebrat hujusmodi festum, patet quod eam conversionem prorsus perfectam et sanctam credidit, juxta regulam S. Thomæ, quod non celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo sancto. N. E.

quod non coronabitur, nisi qui legitime certaverit (2 Tim. 5); ut autem pro Dei gloria legitime pugnemus, oportet, ut quævis adversa pro ejus amore sapienter et constanter patiamur: ut enim ait Clemens Alexandrinus, certamen nostrum duabus opus habet virtutibus, sapientia et audacia (1 Strom. 4). Pugnate ergo adversus rebellem naturam, quæ crucis mortificationem perferre recusat; pugnate sapienter, ita ut illum non opprimatis; sed et pugnate constanter, ita ut advententes quasque adversitates æquo, patienti et constanti animo pro Dei amore perferatis. Qui si in terris pro Dei gloria pugnaveritis, æternam vobis gloriam dabit Dominus in celo. Amen.

DE SANCTO AUGUSTINO

CONCIO PRIMA.

Hæc mutatio dextere Excelsi (Ps. 76).

Augustini conversionem tanti faciebat S. Ambrosius, eamque ita Ecclesie utilem fore auspicabatur, ut omnes cæli et terre creaturas ad gaudendum et ad gratias de ea Christo Domino agendas invitaret. *Agamus, inquit, gratias Domino Jesu Christo, qui religioni nostræ tantum ac talem principem dedit. Gaudemus in Domino, gaudeant angeli tam celebri conversione. Gaudeant cælum, terraque: ac benedicant omnes Dominum, qui ad subsidium hominum illuminavit Augustinum* (ser. 92). Celebrari huic Augustini conversioni non parum contulit mater ejus Monica jugibus lacrymis et precibus, quas ad Deum fudit; scimus etiam, sanctum Ambrosium non parum eidem favisse monitis, exhortationibus et concionibus suis; hæc tamen conversio potissimum tribuenda Deo, qui Augustinum expugnavit et in virum alterum mutavit. *Quis expugnavit animum Augu-*

stini? Quis superavit? Non argumenta, non vis aliqua verborum, sed Dei duntaxat virtus et clementia (ibid.). De sancti Augustini conversione, quam suo tempore sancta Romana Ecclesia celebrat (1), erit ista concio. Ave.

Dei, Ecclesie et sui ipsius inimicus virebat Augustinus, dum adhuc juventute floreret: Dei quidem, cui iniquitatibus suis offensus factus erat: *iniquitates vestre dividerunt inter eos et Deum* (Isa. 59); Ecclesie etiam, quam, sicut alter Paulus, erroribus suis persequabatur: *persequabar Ecclesiam Dei* (Gal. 1); sui tandem ipsius, via iniqua et pessima, qua incedebat: *qui autem faciunt peccatum et iniquitatem, hostes sunt animæ suæ* (Tob. 12). Augustinum ante conversionem dominabatur spiritus voluptatis, spiritus erroris et spiritus obstinationis. *In corde ejus degebat spiritus voluptatis, qui contrarium est Deo; in mente ejus residebat spiritus erroris, qui sacris Ecclesie institutis opponitur; in ejus anima regnabat spiritus obstinationis in peccato, qui saluti ejus adversabatur.* Excelsi dextera eor, mentem et animam Augustini mutavit: per gratiam enim Dei 1. hic voluptuosus mutatus est in penitentem eximum; 2. hic hæreticus mutatus est in Ecclesie Doctorem celeberrimum; 3. hic homo obstinatus in peccato mutatus est in virum perfectissimum.

I PARS.

*Augustinus voluptuosus mutatus est
in penitentem eximum.*

Illicitis voluptatibus adeo ante conversionem suam inhiabat Augustinus, ut præter eas nil aliud optare videretur: *quid enim*

(1) Diem festum Conversionis hujus S. Doctoris Ecclesia celebrat die quinta maji; atque ex hoc ipso quod celebrat hujusmodi festum, patet quod eam conversionem prorsus perfectam et sanctam credidit, juxta regulam S. Thomæ, quod non celebratur festum in Ecclesia nisi pro aliquo sancto. N. E.

tunc desiderabam, nisi amare et amari? (Conf. 1, 13). Infelix ille voluptatum amore ita eum captivum detinebat, ut ejus dominio, ejusque tyrannidi penitus subderetur; accepit in se sceptrum vesana libido et ambas manus ei dedit (ib. 2). Animum ejus ita occupaverat illa lasciviendi cupido, foedisque libidibus ita adhaerebat, ut eis valedicere sibi impossibile videretur. Jamvero per Dei gratiam amoris veneri igne in corde ejus extincto, lasciviae vincula fuere dissoluta, obscenae hujus passionis jugum excussum; et Augustinus, venena malignitatis expuens, fractus dignos poenitentiae fecit. Hic enim voluptuosus mutatus est in praclarum poenitentem, qui 1. amare flevit; 2. peccata sua palam confessus est; 3. durioris poenitentiae operibus adhaesit.

1. Devotionis et pietatis lacrymae ex oculis Augustini saepe manebant; et tunc praecipue, cum hymnos et psalmos in Ecclesia decantari audiebat. Et doloris etiam et compunctionis lacrimas familiares habuit; exitus aquarum erubro deduxerunt oculi ejus; nec praeteritorum recordari poterat peccatorum, quin amaras funderet lacrymas quas *panem suum quotidianum* vocabat (medit. 32); quia sicut pane corpus, ita lacrymis anima ejus quotidie saginabatur. Verum est, quod durum diu habuerit cor Augustinus; tandem vero hanc petram percussit Deus et fluxerunt aquae, ac torrentes lacrymarum inundaverunt. Diu Augustinus titubaverat, vacillaverat et ad Deum converti nolens voluerat; tandem oculis suae misericordiae respexit illum Christus, et ipse, sicut alter Petrus, flevit amare: *ego, inquit, dimisi habenas lacrymis et proruperat flumina oculorum meorum et flebam amarissima contritione cordis mei* (Conf. 8, 12). Non semel dumtaxat amaras compunctionis lacrymas fudit Augustinus, verum et toto deinceps vitae suae tempore *cir lacrymarum* fuit, qui ad delenda crimina copiosas doloris semper fudit lacrymas; ac praecipue circa vitae suae finem, in quo psalmos poenitentiales magnis characteribus in cubicali sui pariete scribi curavit: eosque e cubili, in quo ipse decumbebat infirmus, legens et recitans, ad dolorem excitabatur et ex illius oculis uberrimi

duo scaturiebant lacrymarum fontes, quousque Deo spiritum reddidit. Ecce virum vere poenitentem, qui ob perpetrata peccata amare flevit; et qui etiam peccata sua palam confessus est.

2. Nihil peccatoribus in hoc mundo durius, quam quod gravia, enormia et pudenda, quae perpetrarunt, peccata confessorio clam declarare teneantur. Quam durius autem foret, si a nobis Deus exegisset ut peccata nostra, quantumvis occultata et pudenda, publice confiteremur et in medio foro, in compitiis, in ecclesiis et quibusque locis, in quibus adesset populi concursus, ea propalaremus! Hoc quidem nos supra modum experiremur durum: ino et hoc importabile nobis videretur. Quid vero, si Deus ad peccata nostra scribenda, typis mandanda et quasi in aeternum publicis juris facienda coegisset? Quid si Deus ad peccatorum nostrorum registram publicum componendum adstrinxisset, quo omnibus nota, clare nota et semper nota fieri potuissent? Hoc sane onus gravissimum censoretur, et vix reperiretur, qui jugo huius collum subderet, quique peccatorum suorum historiam conscribere, cunctisque notam facere vellet. Augustinus autem tanto ardore poenitentiam amplexus est, ut peccata, quae quoad culpam et quoad poenam per lustrales baptismi aquas sibi remissa fuerant, scripta et publica confessione manifestare voluerit. Non ore solum et verbis mox transeuntibus, etiam scriptis permanentibus perditam et dissolutam vitam suam notam fecit, ac turpitudines suas propalavit. Et sicut alii ut posterorum aestimationem sibi conciliant, suorum eis preclarare gestorum enarrationem relinqui curant, ita Augustinus ad majorem sui confusionem, peccatorum seriem et historiam conscripsit, ut posteris quidquid in vita sua turpe et indecorum patrarat, legendum, carpendum et notandum relinqueret: *ille suorum peccatorum historiam scripsit, cum alii soleant gestorum suorum historiam posteris in sui memoriam relinquere* (S. Thom. a Vill.). Augustinus ergo fuit insignis poenitens, qui graviora sua peccata confessione scripta manifestavit: et qui etiam durioris poenitentiae operibus adhaesit.

3. Non sufficit, quod peccator in doloris actus prorumpat

et quod malitiam suam oris confessione evomat, nisi et Deo satisfaciatur: *non sufficit penitenti mores in melius commutare, a malis recedere, nisi et de iis, quae mala facta sunt, satisfaciatur Domino* (S. August. hom. 50). Augustinus autem poenitentibus operibus Deo satisfacere laesumque ejus honorem ad ultimum usque vitae exitum resarcire non destitit. Postquam enim in civitate Mediolano sancto Ambrosio baptizatus fuit, Romam una cum sancta matre Monica se contulit. Ubi cum hiemasset, matrique aegrotanti, morienti et mortuae ultima charitatis officia persolvisset (1), secunda navigatione Carthaginem Africa civitatem feliciter appulit. Unde cito discessit et ad rura secedens, triennio ibi permansit, jejuniis, orationibus, aliisque poenitentiae operibus deditus ac legis divinae meditationi die et nocte totaliter intentus. In quibus postmodum operibus, ut monachus, ut presbyter et ut episcopus, quousque diem clausit extremum, constanter perseveraverit. O eximium poenitentem, qui amaras lacrymas fudit, qui confessione scripta peccata sua cunctis manifestavit et qui arctioris poenitentiae operibus adhesit! Jamvero quam pauci Augustinum poenitentem imitantur! Innumeri eum poecantem sequuntur et paucissimi cum ipso poenitentiam sectantur. Immo nullus fere est, qui de perpetratis peccatis poenitentiam agat: *nullus est, qui agat poenitentiam super peccato suo* (Jerem. 8, 9). O insensati peccatores, quis docuit vos fugere a ventura ira? Ut quid arbitrari, quod Deum adversum vos iratum absque poenitentia placare poteritis? ut quid peccatorum remissionem ab illo impetrare putatis absque praeviiis illis poenitentiae operibus? Fallimini utique; nam Deus, cujus decreta sunt immutabilia, delictorum veniam solis vere poenitentibus concedere decrevit: *hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit; hac poenitentiae compensatione redimendam proponit*

(1) Non Romae, sed apud Ostia Tiberina (Fiumicino) ad superes evolavit beata Monica, prout habet Becciarium Romanum, et constat ex libro Confessionum S. Augustini. N. E.

impunitatem (Tertul. de poenit. 6). Si ergo peccastis, poenitentiam agite. Imitamini Augustinum, qui ex peccatore voluptuoso mutatus est in perfectum poenitentem; et qui ex viro haeretico mutatus est in celeberrimum Ecclesiae Doctorem.

II PARS.

Augustinus haereticus mutatus est in celeberrimum Ecclesiae Doctorem.

Haeretici sunt arbores male, quae malos fructus faciunt; sunt gemina viperarum, quae venena sua Ecclesiae infundunt; sunt magistri mendaces et maligni, qui contagiosa sua doctrina animas perimunt. Attamen et hi perditionis filii si poenitentiam agant, Deoque subiciantur, in Abrahae filios mutari, bonos fructus edere et Ecclesiam illustrare possunt. Hoc quidem peragere possunt; et hoc revera fecit Augustinus, qui cum ante conversionem variis haereticorum sectis nomen dedisset, malignitatis suae venena in conversione expuit; evasitque Doctor celeberrimus, cujus scientia fuit sol, flumen et propugnaculum. Fuit 1. *sol*, quo illustravit Ecclesiam; 2. *flumen*, quo eam irrigavit; 3. *propugnaculum*, quo illam defendit.

1. Augustinus, inquit Remigius Antiodorensis, fuit inter doctores quod sol inter planetas (in 2 ad Cor.). Fuit quidem sol inter doctores ratione eminentissimae et fulgentissimae scientiae suae: etenim sicut omnes alii planetae a sole lumen suum accipiunt, ita et omnes doctores, qui a tempore Augustini in Ecclesia floruerunt, ab ipsius scientia, tanquam sole suo, illuminantur. Idem Remigius ait, quod alii doctores comparantur stellis et Augustinus soli, quia sicut sol totum lustrat et illustrat orbem, ita Augustinus, veluti doctorum sol, fulgentissimis doctrinae suae radiis, universam Ecclesiam mirabiliter illustravit. Solem caelo affixit Deus, non ut isti solum, vel illi, verum ut omnibus hominibus luceret: sic Augustinus per scientiam suam sol est orbis ecclesiastici, quia per eam omnibus

fidelibus lucet, eosque omnes illuminat. *Lucet* philosophis, quos docet nodosas rerum naturalium difficultates solvere: *lucet* theologis, quibus aditissima divinæ gratiæ et sanctissimæ Trinitatis mysteria perfectissime explicat: *lucet* sacrarum scripturarum expositoribus, quibus reconditos quoque sacrarum scripturarum sensus evolvit: *lucet* pluribus Ecclesiæ conciliis, quæ ex Augustini libris illa fidei decreta sumpserunt, quæ fidelibus credenda proposuerunt: *lucet* multis summis Pontificibus, qui ex scriptis ejus illa hauerunt oracula, quæ protulerunt: *lucet* casuistis, qui ex ejus doctrina præclaras casuum conscientie solutiones sumpserunt: *lucet* controversistis, quibus arma ad debellandos hereticos præbuit: *lucet* omnibus peccatoribus, quibus fortissima argumenta et rationes urgentissimas ad abrenunciandum peccatis reliquit. Augustinus ergo effectus est doctor celeberrimus, cujus scientia quasi sol illustravit Ecclesiam: et cujus scientia fuit etiam flumen, quo illam irrigavit.

2. De Salomone nomen ambigit, quia vir doctissimus et sapientissimus fuerit, cum de ipso sacra dicat scriptura: *dedit Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis et latitudinem cordis, quasi arcem, quæ est in littore maris. Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium et Ægyptiorum: et erat sapientior cunctis hominibus* (III Reg. 4). Ut autem explicetur maxima hæc Salomonis scientia, eam flumini similem asserit divina scriptura: *impletus est, quasi flumen, sapientia* (Ecclesi. 47). Et talis censetur etiam Augustini scientia: hæc non fuit quasi stillicidium, vel quasi rivulus, sed quasi flumen. Imo ejus doctrina videtur quasi multa flumina, simul collecta, per universum orbem ecclesiasticum fluentia: ut enim ait sanctus Prosper, *istius ore flumina librorum cunctum effluere per orbem* (de ingratis. 3). Qui sædulo sanctorum Patrum scientiam scrutabitur, facile adnotabit e cujuslibet eorum ore aliquid aquæ vivæ, seu sapientiæ salutariæ et divinæ flumen effluxisse. *Ex Chrysostomi ore* flumen fluxit aureum: propter aureum enim eloquentiæ flumen vocatus est Chrysostomus. *Ex ore sancti Gregorii Nazianzeni*

manavit flumen sapientiæ profundum: ipse namque in altissima mysteria magno cum verborum ac sententiarum pondere sese vitro infert. *Ex ore* Ambrosii fluxere aquæ sapientiæ dulces et salubres: ipse enim dicendi genus habet sententiarum ubertate referunt, verbiisque fluens lectissimis. *Ex ore* Bernardi exiit fluvius mellitus; hic quidem tanto cum lepore, tantaque suavitate loquitur, ut merito Doctor Mellifluus nuncupetur. *Ex ore* sancti Gregorii profluxit flumen lavans et sanctificans animas; ejus etenim sapientiæ ubique moralis quadam exemplorum et similitudinum copia lectorem a peccato revocat et ad virtutis amorem allicit. *Ex ore* divi Hieronymi egressus est fluvius sapientiæ pretiosus et abundans; ipse namque pretiosa et ampla edidit volumina, in quibus tum scripturas in sensu literali interpretatur, tum virtutis præcepta omni hominum statui præscribit, tum hæreticos insectatur, tum alia multa stylo gravi et doctissimo prosequitur. At ex ore Augustini, qui uberrimus, copiosissimus et subtilissimus fuit, non unum solum, sed mille prodierunt sapientiæ et scientiæ flumina, eaque aurea, profunda, suaviter fluentia, salubria, mellita, uberrima et in omni perfectionis genere completa, quibus totum ecclesiasticum orbem irrigavit; et ut loquitur Mantuanus: *flumina diffundens per mille volumina misit*. Augustinus ergo factus est doctor celeberrimus, cujus scientia quasi flumen, universam irrigavit Ecclesiam: ac etiam quasi propugnaculum, quo illam defendit et tutatus est.

3. Augustinus episcopus, inquit sanctus Prosper, erat acer ingenio, suavis eloquio, secularis literaturæ peritus, in ecclesiasticis laboribus operosus, in quotidianis disputationibus clarus, in questionibus solvendis acutus, et in revincendis hæreticis circumspiciendus (de vit. contempl. 3, 3). Addit Cassiodorus Augustinum fuisse *cautissimum disputatorem* (prolog. sup. Psalt.); proinde sanctus ille Antistes, hæc circumspectione et disputandi arte munitus, contra hæreticos bella movebat, adversus infensissimos illos Ecclesiæ hostes disputationes instituebat et lupos illos rapaces a Christi ovili arcebat, imo et eos sæpe in Christi oves mutabat et ideo vere erat Ecclesiæ

propugnaculum, quia eam ab hæreticorum rabie defendebat. Omnibus notum est, quod Augustinus *Felicem* hæreseos Manicheorum obstinatissimum sectatorem, *Vincentium Victorem*, quem omnium hæreticorum audacissimum vocat Baronius, *Leporiam*, Circumcelliones multos, Pelagianos complures, Arianos innumeros et infinitos alios hæreticos debellaverit et ad Ecclesie unitatem perduxerit. Quod autem mirum est, sanctus ille Antistes, in libris suis non solum de sui temporis hæreticis triumphavit, verum et de hodiernis triumphat; ac sicut dum in hoc mundo viveret, mirabili sua scientia pro Ecclesia adversus hæreticos pugnavit, ita et modo scientia sua adversus hæreticos pro Ecclesia decertat. Hinc dici potest, quod Augustinus scientia sua sit perpetuum Ecclesie adversus hæreticos propugnaculum, quia in libris suis modum et ordinem reliquit, quo Ecclesia de hæreticis omni tempore triumphare valeat: *non solum ipse de hosto victoriam referens triumphavit; quin etiam posteris certandi et vincendi ordinem reliquit* (S. Fulgent. l. 2 de verit. prædest. 2, 18). Ecce quomodo Augustinus hæreticus mutatus sit in Doctorem Ecclesie celeberrimum: *denuum Augustinus obstinatus in peccato mutatus est in virum perfectissimum.*

III PARS.

Augustinus obstinatus mutatus est in virum perfectissimum.

Aliqui in peccato ita obdurescunt, ut nunquam emendentur et in melius mutantur; alii ita obstinantur, ut non solum non emendentur, verum et deteriores semper fiant; tertium obstinatorum genus novit Hugo a sancto Victore; eorum scilicet, qui cum minus obdurati sint, aut totaliter obstinati non sint, *ex correctione proficiunt* (lib. 2 de claustro anim. c. 15). Et istius generis hominum in peccato obstinatorum fuit Augustinus; corruptis enim et pessimis suis moribus non

adhæsit invincibiliter; quinimo per Dei gratiam vieta et relicta cordis obstinatione, mutatus est in virum perfectissimum, qui puritate, humilitate et charitate floruit: 1. *puritate*, quæ est dispositio ad perfectionem; 2. *humilitate*, quæ est fundamentum perfectionis; 3. *charitate*, quæ fastigium et culmen est perfectionis.

1. Puritas, inquit Doctor Angelicus, *sumitur per elongationem a peccato*; eo enim quis purior dicitur, quo a peccatorum sordibus magis elongatur. Et hæc puritas est dispositio ad perfectionem necessaria, quia sicut ad cælum quis ascendere nequit, nisi terram prius reliquerit, ita nec ad perfectionis et virtutum omnium apicem quis ascendere potest, nisi a peccatis se elongaverit et ab iis animam suam purificaverit. Ea primam dispositionem quam adhibuit Augustinus, qui per Dei gratiam, cui fideliter cooperatus est, ab omni peccatorum genere se penitus elongavit: *gratiæ tuæ depulo, quod peccata mea tanquam glaciem solvisti* (Conf. 2, 3). Per Dei gratiam Augustinus ita purus evasit, ut perpetrata peccata deleverit et a peccatorum sordibus animam suam laverit; per eandem Dei gratiam ita deinde purus factus est, ut, relicto vitæ tempore, ab omni inquinamento peccati abstinuerit. Non solum valedixit mundo qui eum deceperat, mulieribus quæ eum corruperant et erroribus qui eum excæcaverant, non solum se elongavit ab hæresibus, a fœdis libidinibus et a gravibus aliis criminibus, quibus addictus fuerat; verum ita animæ puritatem coluit, ut levissima quævis peccata, imo et levissimorum peccatorum umbram procul a se fugaverit. Ecce quomodo ad perfectionem tetenderit Augustinus. Primo puritatem sectatus est, quæ est dispositio necessaria ad perfectionem: *Deinde humilitati adhesit, quæ est perfectionis fundamentum.*

2. Neminem latet, humilitatem esse omnis perfectionis fundamentum, nec posse aliquem ad perfectionis apicem pervenire, nisi prius humilitatem sectatus fuerit et humilitatis fundamentum posuerit. Hoc non latebat Augustinum, qui eos, qui de perfectione acquirenda cogitant, monet, ut prius hu-

militatis fundamentum jacent: *si cogitas magnam molem construere celsitudinis, cogita prius de fundamento humilitatis*. Hoc quidem docuit; atvero quod aliis faciendum docuit, hoc et ipse fecit, atque ut ad perfectionis fastigium perveniret, de humilitatis fundamento serio cogitavit et profundissima humilitati sic adhesit, *ut neque ambitiosus quisquam ita gloriam affectaverit, sicut ille contempitum* (D. Thom. a Vill.). Quidam humiles non esse volunt, sed videri et ab hominibus aestimari. Augustinus non humilis videri, sed humilis esse voluit; hominum enim aestimationem, applausus et laudes non amabat, nec emendicabat, imo parvpendebat et fugiebat. Ab omnibus laudabatur, et ipse in domo Dei latere, contemui, et despicere desiderabat; a cunctis honorabatur, et ipse honores timebat et pro viribus declinabat; a cunctis virtutes ejus predicabatur, et ipse in sui confusionem propria peccata scriptis mandabat et propalabat: ubique tamquam Doctor præstantissimus et scriptor celeberrimus proclamabatur, ipse vero a quolibet doceri optabat et scripta sua in multis arguebat, damnabat, ac retractabat: ipsum omnes veluti hominem aliis hominibus majorem et celo dignum inspiciebant, ipse tamen se servum servorum dicebat et inferiorem, abjectiorem, ultimumque locum in Dei domo amabat: ubique tandem et in omnibus humilitatem profundissimam sectabatur Augustinus. In eo humilitas ejus potissimum eluxit, quod uni Deo tribuebat et ad ipsum referebat quicquid boni in se erat, dicens: *quidquid habeo, a Deo sumpsi, non a me præsumpsi; non enim mea, vel ingenio, vel merito, sed ejus dono sum quidquid laudabiliter sum* (August. epist. 52). Quotiescumque Augustinus in seipso aliquid laudabile spectabat, ad Deum oculos tollebat et in spiritu humilitatis dicebat: *non mihi, sed tibi*. Cum de Deo bene sentiebat, cum Ecclesie hostes debellabat, cum populo prædicabat, vel aliud aliquod bonum opus faciebat, omnia Deo tribuebat, dicebatque: *non mihi, sed tibi*. O virum vere humilem! O verum altioris perfectionis sectatorem! Qui humilitati adhesit, ut perfectionis fundamentum; et qui etiam charitate fulsit, quæ est perfectionis culmen et fastigium.

3. Verum est, quod tarde Deum amavit Augustinus: *quam sero te amavi!* (in Psal. 147). Verumtamen quo tardius, eo ardentius illum dilexit, nec amplius unquam Deum amare destitit. Jam a Deo petebat, ut totum cor suum sacro charitatis igne accenderet: *totum cor meum flamma tui amoris accendat*. Jam sacro hoc amoris incendio ardens, Deum magis et magis amabat, ac in divinos ejus amplexus semper velociter currere exoptabat: *amo te, Deus meus, amo te, et si parum est, amem validius: currat vita mea in amplexus tuos* (Conf. 13, 2). Nunc, ustulante cor ejus hac divini amoris flamma, mirabatur, quam suaviter in corde suo arderet; unde quasi in extasim raptus, exclamabat: *o ignis sancte, quam suaviter ardes, quam secreta lucas, quam desideranter aduris! Vae illis, qui ex te non ardent, qui per te non lucent* (Med. 36). Nunc charitatis divine flamma totaliter ignitus, sic Deum alloquebatur: *Domine, valde exultat in te anima mea, dum cogitat, quod tu sis Deus meus. Verum, o rex glorie, tanta te dilectione prosequor, quod si per impossibile fieri posset, ut Augustinus esset Deus et tu esses Augustinus, omnino cellem ego fieri Augustinus, ut tu fieres Deus*. Innumeros hujusmodi alios amoris sui in Deum actus elicere conseraverat Augustinus, cujus cor amoris divini igne indesinenter ardebat; et ejus charitas ad proximum extendebatur. Probe noverat sanctus Pontifex, quod non perfecte amaretur Deus, si simul cum Deo non amarentur homines, quos Deus facit; quapropter ut doctor, et ut Ordinis religiosi institutor, et ut prædicator, et ut episcopus, homines amare,isque benefacere non destitit. *Ut sanctæ Romanæ Ecclesiæ Doctor*, tot pios, sanctos et fideles utiles libros conscripsit, ut unius universitatis potius, quam unius hominis opera esse videantur: *ut religiosi Ordinis institutor*, regulam rationi, æquitati et perfectioni ita consonam delineavit, ut plus quam quadraginta Ordines diversi eam amplexi sint: *ut concionator*, prædicationis officio assidue vacabat, tantaque ejus effluerebatur eloquentia, tanta in dicendo vis et solertia, ut auditores ad Dei amorem excitaret, eorumque omnium admirationem sibi facile conciliaret: *ut epi-*

scopus, omnes boni pastoris partes perfecte adimplevit, omnesque, quas ipse in aliis episcopis virtutes desiderabat, in gradu eminenti possedit, et præcipue zelum salutis animarum, quo continue ardebat. Unde pro fidelium salute indesinenter laborans, ei dicebat: *nolo saluus esse sine vobis, nolo saluus esse sine vobis*. O virum mirabilem! O mirandam Augustini conversionem, qui ex viro voluptuoso in penitentem eximium, ex viro hæretico in Doctorem Ecclesiæ celeberrimum, et ex viro obstinato in hominem perfectissimum mutatus est! Miramini sancti hujus Antistitis conversionem, simul atque ejus exemplo convertimini ad Dominum Deum vestrum. Augustinus, ut semetipsum ad morum conversionem excitaret, plurimorum utriusque sexus sanctorum, qui sanctissime in hoc mundo vixerant, sibi proponebat exempla, dicebatque: *non poteris tu, quod isti et iste!* Sic et vos, o peccatores, ut ad Deum convertimini, mirandum Augustini exemplum mente revolvite; illud sæpe animis vestris objicite, et intra semetipsum quisque dicat: si Augustinus pravitate sue vincula dirupit, cur ego funes peccatorum meorum non frangam? Si Augustinus peccatis, quibus addictus erat, valedixit, cur ego iis quibus addictor, non valedicam? Si Augustinus ad Deum totaliter conversus est, cur ego ad Deum totaliter non convertar? Hoc dicite et ad Deum in toto corde vestro convertimini: *pœnitentini et convertimini, ut deleantur peccata vestra* (Act. 3, 19), et ut æternam beatitudinem consequi valeatis. *Amen*.

CONCIO SECUNDA.

Sagittæ tuæ inflexæ sunt mihi (Psal. 37, 3).

Cum certo certius constet, omnium hominum corda esse incomprehensibilia, Deumque solum esse cordis humani scrutato-

rem et comprehensorem, quis capacissimum, nobilissimum et sublimissimum Augustini cor penetrare valeat? Cor sane illud magna videtur provincia, quam lustrare difficillimum; est labyrinthus, ejus intima obscura et humano sensui impenetrabilia, vel potius est quasi paradus Dei, in quo latent arcana, quæ non licet homini loqui. Omnium patet oculis eminentissima pereximii Doctoris illius scientia, aurea insignis illius prædicatoris eloquentia, ardentissimum vigilantissimi pastoris hujus zelus et fulgentissima illustrissimi illius religiosorum patriarchæ virtutes. Norunt omnes, eum tot protulisse oracula, quot verba; ejusque scripta tamquam prodigia a cunctis spectantur. Cor autem sanctissimi illius sanctæ Romanæ Ecclesiæ patris et protectoris scrutari, varios ejus recessus, pios illius motus et sanctos affectus rimari vix aliquis pertentabit. Ad illud tamen cor altum in spiritu humilitatis accedere propono; non tam ut ea, quæ in eo recondita habentur, evolvam, quam ut quibus sagittis confessum et vulneratum fuerit, explicare pertentem: Deo quidem dicere poterat Augustinus: *sagittæ tuæ inflexæ sunt mihi*, quoniam in cor ejus plures Deus sagittas inflexerat. Videamus, quibus sagittis transfixum fuerit cor Augustini. *Ave*.

Cor hominis est scopus, in quem sagittas collineat Christus, non ut illud confodiat et trucidet, verum ut illud flectat, sibi que acquirat. Si autem Doctori Seraphico (serm. 3 *Pent.*) fidem adhibeamus, tres habentur spirituales sagittæ, quas in hominum corda vibrat Christus sagittæ scilicet doloris, timoris et amoris: *sagittis doloris* corda conterit; *sagittis timoris*, corda conentit; *sagittis amoris*, corda emollit. Sagittis sauciabatur Magdalena, cum stans retro pedes Domini, amare flevit, suisque lacrymis pedes ejus irrigavit: *lacrymis cepit rigare pedes ejus* (Luc. 7). Sagittis timoris ferri optabat Vates regius, dicens: *conspice timore tuo carnes meas* (Psal. 118). Sagittis amoris graviter vulneratum erat Sponsi sacri cor, cum Sponsam alloquens, dicebat, *vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa* (Cant. 4). Jamvero non unico, imo triplici sagittarum genere vulneratum gessisse cor divus Augustinus; cordi enim ejus inflexæ fuerunt 1. sagittæ doloris; 2. sagittæ timoris; 3. sagittæ amoris.

I PARS.

Cordi Augustini infixæ fuerunt sagittæ doloris.

Adhuc adolescens Augustinus, totus inserviebat mundo, totus voluptatibus, totus peccato. Ad se tandem per Dei misericordiam reversus, arctissimam suscepit penitentiam, totoque vite sue tempore cordi ejus infixæ mansit doloris sagittæ. Doluit enim et acerbissimo dolore sanciatum est cor ejus. 1. quia in Deum graviter peccaverat; 2. quia scientia sua male usus fuerat; 3. quia Deum tarde amaverat.

1. Peccaverat Augustinus, multisque et gravissimis carnem et animam suam peccatis inquinaverat; et quod pejus est, peccatis suis ita pertinaciter adhærebat, ut diu sacris gratiæ vocantis impulsibus, importunis piæ matris precibus, concionatorum quorumcumque verbis, internisque propriæ conscientiæ vocibus et angoribus pertinaciter resisteret. Trahebat divina gratia et ipse divinis ejus motibus assistebat; rogabat mater et ipse ei obtemperare renuebat; hortabantur concionatores et ipse eorum verba parvipendebat; intus stimulabat eum conscientia et ipse importunus ejus morsus sopire conabatur, ut in peccatis libere perseverare posset, tantamque in peccatis degustabat suavitatem, ut nihil magis timere videretur, quam a peccatis sanari et resurgere: *delectatus morbos carnis et mortifera suavitate, sanari timebam* (Aug. *Confes.* 2, 7). Denique Augustinus, abundantiori divini gratiæ lumine superflus, majestatem Dei in quem peccaverat, perfectius agnovit, legendum conscientia sua statim annotavit, ac tactus dolore cordis intrinsecus, ingomuit, amare flevit, eaque toto corde detestatus est peccata, quæ adversus divinam majestatem inique perpetraverat. Nec semel dumtaxat, aut iterum de peccatis doluit Augustinus; cordi ejus ita infixæ stetit doloris sagittæ, ut reliquo vite sue tempore de iis dolerit et continuos doloris actus elicerit. Sæpe in excessu mentis

et doloris supplex a Deo veniam petebat, dicens: *miserere mihi miserrimo peccatori, indigna agenti et digna patienti* (*medit.* 38). Sæpe in amaritudine animæ suæ lacrymarum torrentes fundebat: *dimisi habenas lacrymis et proruperunt flumina oculorum meorum* (*Conf.* 8, 12). Aliquando præ magnitudine doloris quo angebatur, exclamabat: *væ, væ, quibus gradibus deductus sum in profunda inferni* (*ibid.* 3, 7). Aliquando ingravescebat ejus dolor eo quod non se cito emendaverit, et per multos annos peccata peccatis addiderit: *ubi peccata mea emendare debui peccata peccatis addidi* (*medit.* cap. 39). Aliquando tandem, præ nimio quo afflictabatur dolore, suam desiebat miseriam, seque infelicissimum consebat eo quod in Deum suum toties peccasset, dicens: *nihil est infelicius felicitate peccantium* (August. ep. 5). Unde divus Augustinus vere doloris et lacrymarum filius dici debet, non solum quia fletibus continuis eum sancta mater Monica Christo genuerat; at etiam quia ob peccata, quæ in Deum perpetraverat, cor ejus sagittis doloris confixum fuit. Deinde doluit etiam et amare flevit Augustinus, quia scientia sua non bene usus fuerat.

2. Mirabilis et portentosa fuit divi Augustini scientia, eamque usque ad sidera extollunt omnes, qui viri illius sanctissimi, pariter et doctissimi, elogio contaxent. De eo dicit Martinus V summus Pontifex, quod acumen Aristotelis, Platonis eloquentiam, prudentiam Varronis, Socratis gravitatem, auctoritatem Pythagoræ, Empedoclis solertiam et præcellentes quasque omnium antiquorum philosophorum qualitates in se uno collegerit. De eo Possidius episcopus ait, quod fuerit *Pater Patrum, Doctor Doctorum, par angelis in ferrore, par prophetis in absconditorum mysteriorum revelatione, par apostolis in predicatione, imago divinitatis, abyssus sapientie*. Alii de Augustino, ejusque scientia disserentes, eum nature miraculum, ingeniorum apicem, gratiæ divine defensorum, prædestinationis æternæ interpretum, veritatis linguam, errorum clavam et flumen quod uberrime per omnes Ecclesiæ campos excurrit, vocant; illumque gloriosis aliis insignant titulis,

quibus scientiam ejus fusissimam, subtilissimam et supereminentissimam fuisse constat. Jamvero heu! Augustinus, juvenilibus annis, pretiosissimo illo scientiæ suæ thesauro non bene utebatur; eam enim ad vanas hominum laudes aucupandas, ad placendum magnatibus, ad emendandos principum favores, ad hæreses propagandas et ad Ecclesiam impugnandam insu- mebat. Tandem postquam vir ille doctissimus ad se et ad Deum Patrem misericordiarum reversus est, doluit et amarissime flevit, quod scientia sua ad Dei gloriam et ad Ecclesiæ Catholicæ utilitatem usus non fuerit. *Dolebat* Augustinus, quod exitiose Manichæorum sectæ nomen dederit, quodque novem annorum spatio scientiam ad eorum errores propugnandos adhibuerit. *Dolebat* et ingemiscebat, quod infaustra illa Fausti, tunc Manichæorum assignati, doctrina quasi dementatus, a partibus illius adversus Ecclesiam steterit: *dolebat* et quasi alter Jeremias flebat, cum mente revolvebat, se tanto affectu literis incubisse non ut Deo placeret, sed ut magnatibus adularetur, utque favorem et amicitiam illorum sibi conciliaret: *dolebat* tandem, ejusque cor doloris sagittis acerbissime cruciabatur, cum recogitabat, quod Antonius, alique viri sancti, speculativarum et scholasticarum scientiarum ignari coelos raperent, dum ipse cum scientia, qua non bene usus erat, in damnationis æternæ periculo versaretur: *surgunt indocti et cœlum rapiunt, et nos cum doctrinis nostris, sine corde, ecce ubi volutamus, in carne et sanguine* (Confes. 8, 7). Postremo doluit D. Augustinus, ejusque cor sagittis doloris confixum est, *eo quod Deum tarde amaverit*.

3. Minus sane et forte nullo modo Deum amaverat divus Augustinus, calente juvenita, quia se totum creaturarum amorî consecraverat, et ut ipse de seipso loquitur, *inhiabam honoribus, lucris, conjugio*. Itaque vir ille doctissimus a peccatorum suorum cœno surgens, perfectusque bonitatem, clementiam et alias Dei perfectiones agnosceus, gravissimo augebatur dolore, seque infelicissimum censebat, eo quod Deum tardis amasset. Et dolorem internum, quo cruciabatur, explicabat, dicens: *sero te amavi, o tam nova et antiqua pul-*

chritudo! vix tempori illi, quando te non amavi (Soliloq. 31). Vix ad Deum conversus Augustinus, gustavit quam bonus esset Dominus, tantamque ex Dei conversatione et amore percepit suavitatem, ut omnia alia a Deo, ipsi vilia, insipida et amara viderentur: *quidquid mihi præter Deum est, dulce non est* (in Psalm. 26). Tunc suaviter experiebatur illicitis carere voluptatibus, ad quas antea anhelarat; tunc maxima illi fuit suavitas valedixisse creaturis, quas antea nimis amaverat; tunc maximo afflictebatur dolore, eo quod creaturas nimium ab adolescentia sua, Deum vero parum et tarde amasset: *sero te amavi, o tam nova et antiqua pulchritudo; sero te amavi et tu intus eras et ego foris*. Doluerat Augustinus eo quod in Deum peccasset: doluerat eo quod scientia sua non bene usus fuisset; dolebat potissimum eo quod Deum tarde amasset. Ecce primam sagittam, qua configebatur cor Augustini: *sed ejus cordi infixæ etiam fuit sagitta timoris*.

II PARS.

Cordi Augustini infixæ sunt sagitta timoris.

Timoris mali sagittis sauciabatur cor Augustini ante conversionem ejus: quoniam illicitis voluptatibus privari, penitentia opera facere et virtutum christianarum exercitio se dedere pertimescebat. Post conversionem timore sancto sagittatum est cor ejus, quia timuit dignitates, peccata et Dei judicium. Timuit 1. ad dignitates ecclesiasticas evehi; 2. peccatis etiam minutissimis inquinari; 3 ad formidandum Dei judicantis tribunal sisti.

1. Certum est, quod *episcopus tot sit animarum reus, quot per ejus negligentiam et prava exempla depereunt* (Petr. Dam. *epist.* 9). Certum est, teste Laurentio Justiniano, quod *onus grave et valde formidabile esse comprobatur animarum regimen* (de *discip. et conver. monast.* c. 9). Quanto enim quis in Ecclesia sublimior fuerit, pluresque animas regi-

mini sua commissas habuerit, tanto majora ab eo exigentur; et ut dicit Spiritus Sanctus, *judicium durissimum his qui præsunt fiet* (Sap. 6). Hæc omnia perfectissime considerabat et agnoscebat Augustinus; propterea ad Valerium scribens, sic eum affatur: *ante omnia peto, ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita et maxime hoc tempore hominibus acceptabilis episcopi officio, si perfunctorie et adulatorie res agatur; sed revera nihil est in hac vita et maxime hoc tempore difficilius, laboriosius et periculosius* (epist. 148). Et ideo Augustinus, hujusmodi periculum animadvertens, ad ecclesiasticas dignitates sublimari timebat; ac tantopere episcopale onus subire reformidabat, ut antequam episcopus fieret, illas caverit ingredi civitates, in quibus nosset cathedram vacare; et hoc faciebam, inquit, *ut in loco humili salvoarer, ne in alto periolitarer* (serm. 29 de divers.). Unde cum in vitus ad episcopatum vocaretur, sacro illo concussus timore, consecrationis sua tempore amarissime flevit: *periculosissimum, ait, judicaban hoc ministerium et hinc erant lacrymæ illæ, quas me fundere in civitate, ordinationis meæ tempore, nonnulli fratres animadverterunt* (Ibid.). Ambient alii dignitates, quantum voluerit, iis inhient, ad eas toto corde anhelant; ad eas sublimari timet Augustinus. Itaque cordi ejus infixæ manent timoris sagittæ, quia ad Ecclesiasticas dignitates sublimari timuit; ei etiam infixæ sunt timoris sagittæ, quia *minimis etiam peccatis inquinari formidavit*.

2. Augustinus post conversionem ad altioris perfectionis fastigium ascendere statuit, et quia ad altioris perfectionis apicem nullus pervenire potest, nisi prius a malo et ab omni peccato declinaverit, levissima quæque peccata a se ablegavit et ipsam peccati umbram timuit. Apud ipsum non bene excipiebantur, qui vel in minimo proximi famam rōdere volebant; in cibo et potu apud ipsum plus quam necesse est sumere, nefas fuisse: in ore ejus nulla verba superflua et nulla otiosa; prociab ab ipso minima quævis juramenta, prociab omnes fabulæ otiosæ, nec erat aliqua venialium peccatorum species, quam non abhorreret et qua coinquinari non timeret. Omnia

peccata venialia inspiciebat Augustinus (ser. 4 *pro defunct.*), velut sædam quandam scabiem, vel sicut quasdam postulas, quibus anima nostra fit deformis et ad familiares celestis Sponsi amplexus inepta; et ideo omnia penitus venialia peccata timebat, atque horum potissimum timebat consuetudinem et multitudinem. Consuetudinem quidem timebat, quia ex venialium peccatorum consuetudine gratis celestis negligitur, Dei familiaritas amittitur et a minimis ad maxima gradatim diabolus homines ducit. Multitudinem etiam timebat, quia a multitudine venialium, in mortalia et in infernum homo facile ruit. Unde dicebat, quod si venialia timenda non sint ob eorum gravitatem, timendam tamen eorum multitudinem, quæ in ruinam et perditionem trahere solet. *Noli, inquit, illa contemnere quia minoræ sunt, sed time, quia plura sunt. Quotidiana sunt ista quæ dico, sed tamen peccata sunt, et non sunt levia, quia plura; quia vero quotidiana et plurima, timenda est ruina multitudinis, etsi non magnitudinis* (ser. 2. *Quadr.*). O quot peccatores excæcati et obdurati, qui nec gravissimis quibusque criminibus inquinari timent! E contra quam pius, quam sanctus, quam ab omni peccati labe abhorruit Augustinus! Cujus cor sacri timoris sagittis sauciatur vel minimis etiam peccatis inquinari timuit. Ad hæc cor ejus sancto timore sagittatum *formidanda Dei judicæ plurimum timuit*.

3. Quid extremo judicio terribilius, in quo tanta erit in judicando æquitas, in judice feritas, in majestate sublimitas et novitas in facie ipsarum rerum, ut non possit cogitari? Quid formidabilius tenebrosa et amara illa die judicii, in qua supremus iudex lugubri et horrenda voce corripiens, arguens, increpans, judicans, indignans, sæviens et condemnans audietur? Quid tandem magis metuendum futuro Christi judicio, in quo, ut loquitur sanctus Augustinus, nec cathedræ velatæ, nec sanctimonialium occurrentium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem, ubi cooperit accusare conscientia et conscientiarum arbiter judicare? (ep. 203 *ad Max.*) ». Extremo certe hoc judicio nil terribilius. Quapropter Augustinus formidandis illis Dei judicæ timeans, et sacri hujus timoris sa-

gittis vulneratus in hæc verba prorupit: « tot iudiciis inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono; tot arguentibus confundar, quot mihi præberunt bene vivendi exempla; tot vincat testibus, quot me monuerunt utilibus sermonibus, sequæ imitandos justis dederunt actionibus. Domine mi, non suppetit quid dicam, non occurrit quid respondeam, et cum jam inter-
sim sævo illi discrimini, torquet me conscientia, cruciant cordis arcana, totasque contrémisco ». Heu! si Augustinus Dei iudicia timuit, quanto magis ea nos miseri timere debemus? Si Augustinus, qui acriori pœnitentiæ operibus divinæ justitiæ fecerat satis, ad Dei iudicantis tribunal venire formidat; quanto magis formidare debent peccatores hi, qui crimina sua per pœnitentiam expiare neglexerunt? Si tandem Augustinus, qui a Deo et hominibus amabatur, si Augustinus, qui inspieiebatur et qui revera erat ingeniorum flos, Ecclesiæ jubar, scutum fidei, prædicatorum lux, fax prælatorum, monachorum speculum, flagellum hereticorum et doctorum sol, si, inquam, ille Augustinus ad tremendum Christi iudicantis thronum sisti timet, quanto magis timere debemus nos rei, nos miseri, nos omni gratia et gloria indigni? O Domine, confide timore tuo carnes nostras, salubres timoris sacri sagittas cordibus nostris inflige; fac ut timeamus sicut Augustinus, *cujus etiam cordis inflæxæ fuerunt amoris sagittæ.*

III PARS.

Cordi Augustini inflæxæ fuerunt sagittæ amoris.

Augustinus status illi, quam vidit rex Nabuchodonosor, omnino fuit dissimilis: fuit quippe caput, seu adolescentia Augustini, non ex auro, sed ex luto, quia tunc peccati luto jacuit immersus: *noctem fere annis, inquit, ego in illo limo profundi volutatus sum* (Confes. 4, 11). Fuerunt etiam pectus et venter, seu juvenus Augustini, non ex argento, sed ex ære et ferro, quia tunc erat quasi induratus in peccato,

ejusque cor tunc durum videbatur velut æs et ferrum. Postremo pedes ejus, seu reliquum vitæ ejus constitit ex auro optimo et probatissimo charitatis, quia reliquo vitæ suæ tempore Deum amare non desistit, eumque semper amavit 1. amore ardenti; 2 amore effectivo; 3 amore reverentia.

1. Sancti Augustini cor ignitis amoris jaculis Deus sagittaverat: *sagittaveras cor meum charitate tua* (Conf. 9, 2). Illud autem Augustini cor charitate sagittatum continuo ardentissimosque amoris actus et affectus elliciebat; jam enim seipsum arguebat, quod terrena, non Deum amaverit: jam creaturas omnes ad Deum solum amandum invitabat: jam seipsum ad Deum unice et ardentem amandum excitabat, dicens: *cur per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ et corporis tui? Ama unum bonum, in quo sunt omnia bona et sufficit; desidera simplex bonum, quod est omne bonum et satis est. Quid amas caro? Quid desideras anima? ibi est quidquid amas: ibi est quidquid desideras* (Manual. c. 54). Augustini cor erat quasi fornax, in qua ignis charitatis semper ardebat; ex corde enim ejus, veluti ex fornace accensa, amoris sacri flammæ indesinenter emergebant; et quanto affectu Deum dilexerit, patet potissimum ex responsionibus, quas Christo interroganti fecit. Sicut enim olim a sancto Petro petierat Christus, an ipsum amaret, ita Augustinus ter coelestem et divinam audivit vocem, qua Deus ab illo quærebat, an ipsum amaret: *Augustine amas me?* (ser. in Dom. 12 post Pentec.). Trine huic interrogationi eandem, quam olim Petrus, responsionem dedit Augustinus, dicens: *Domine, tu nosti, quia amo te. Cui Christus: Augustine, si amas me, edisere et manifesta, quantus sit amor tuus pro me?* Respondit Augustinus, Domine, optarem, ut cuncta ossa mea fierent lampades æræ et omnis sanguis meus in pretiosum verteretur balsamum, quod in his lampadibus consumeretur, ut sic victima totaliter amoris tui igne consumpta fieri possem. Cui iterum Christus: *o Augustine, nonne et aliud tui in me amoris testimonium dare velles?* Respondit sanctus Pontifex; o Domine, cuperem ut omnes venæ, omnesque cor-

poris mei nervi in aurea converterentur vincula, quibus cor meum tibi in aeternum alligare valerem. Cui tertio Christus, o Augustine, *nonne et adhuc ardentiore afficeris amore?* Respondit Doctor egregius: « Domine valde exultat in te anima mea; dum cogitat, quod tu sis Deus meus. Verum, o Rex gloriae, tanta te dilectione prosequor, quod si per impossibile fieri posset, ut Augustinus esset Deus et tu esses Augustinus, omnino vellem ego fieri Augustinus, ut tu feres Deus ». Ecce verum amantem, in cuius corde infixæ manent amoris divini sagittæ, quia Deum amavit amore ardenti: *et quia etiam amavit amore effectivo, seu efficaci.*

2. Amor, ut verus sit, in corde ita latere non potest, ut foras non erumpat et operetur; amor enim non est otiosus, nec bene Deum amat qui pro illius gloria non operatur: *amor Dei non est otiosus, si vere est amor, magna operatur; si non operatur, non est amor* (Bernar. serm. 51 ad soror). Amor, si verus sit, ignis naturam sortitur: *sicut autem non potest esse ignis in paleis et non ardere; ita nec ignis divini amoris esse potest in corde et opere vacare* (D. Bonav. serm. 8 de Apostol.). Unde si quis probare velit, an Deum vere diligat, inspicere debet, an amor, quo se ardere credit, ad opera multa et magna pro Dei amore perlicienda inducat; tuncque dicat, se vere Deum amare, cum pro illius amore bona quæ potest, operatur: *tunc vere Deum diligitis, si pro illius amore bona quæ potes, operaris* (S. Bern.). Efficaci hoc amore Deum amabat Augustinus: amabat eum, amoremque suum operibus probabat: amabat Deum toto corde et ut amorem suum probaret, a bono opere nunquam cessabat. Nunc peregrinis recipiendis vacabat tanta cum charitate, ut Christus eam remunerare volens, ab ipso sub peregrini specie aliquando recipi dignatus sit. Nunc sanctus ille Doctor et largiendis elemosynis operam dabat, suasque facultates tanta liberalitate pauperibus erogabat, ut e redditibus suis satis copiosè vix sibi necessaria servaret; diceretque quod *non est episcopi servare aurum et revocare a se mendicantis manum* (ser. 40 de dicers.). Præterea quis dicat, quanta bona opera operatus sit visitando infirmos, mostos con-

solando, molliendo peccatorum corda, oves errantes revocando et viros pios ad perfectionis apicem vocando? Quis expliceat, quantum Augustinus pro Dei amore operatus sit in disputationibus, quas adversus hæreticos suscepit, in mirandis et innumeris libris, quos conscripsit, in prædicationibus quas ad populum habuit et in episcopalibus muniis, quæ dignissime obiit? Nunquam sane sanctissimus hic Antistes a bono opere vacavit; et sicut angeli continue Deum amant et continue operantur quæ Deus ab iis exigit, ita Augustinus Deum semper toto corde amavit, semperque bonis operibus ad Dei gloriam spectantibus incubuit. Ecce verum Dei amatorem, in cuius corde infixæ permanserunt amoris sagittæ, quia Deum amavit amore efficaci: *et quia illum etiam amavit amore reverentia.*

3. Deum ardentissime amabat Augustinus et amore reverentiæ illum amabat. Unde potissimum ejus studium erat in contemplatione magnitudinis divinæ et propriæ infirmitatis, ut inde ad reverentialem Dei amorem accenderetur. Audiebatur nonnunquam ad Deum clamans: *noverim te, noverim me* (Solit. 2, 1); quasi diceret: fac, o Domine, ut cognoscam celsitudinem majestatis tuæ et nihilitatem meam neamque actionum, ut inde ad te cum reverentia amandum movear. Si quæras ab Augustino quanta sit Dei magnitudo? Respondebit, quod *Deus hoc est, quod nulla attingit opinio: plus est enim, quam quicquid dici poterit, vel cogitari* (quæst. veter. et nov. Testam. q. 1). Si vero ab eodem Augustino potas, quis ipse sit? Respondebit, se esse magnum peccatorem, Ecclesiæ persecutorem et hominem vilem, non solum dignitatibus ecclesiasticis, verum etiam omni gratia indignum. Quare, cum Augustinus Deum inspiceret ut summum bonum, quo nil majus excogitari potest: cumque se ut peccatorem et tanquam nihilum intueretur, Deum summa cum reverentia colebat et amabat, seque totum in actus amoris reverentialis coram Deo effundebat, ac tanta cum reverentia eum amabat, ut nec satis reverentialem suum erga Deum amorem exprimere posset. O mirandum Augustini cor, quod spiritualibus doloris, timoris et amoris sagittis vere confossum fuit!

O utinam omnium corda hominum iisdem sagittis sauciarentur! O peccatores, qui sceleribus multis divinam offendistis majestatem, acerbò dolore corda vestra configite. Doluit et flevit Augustinus; dolore similiter vestra conterantur corda, quia melius est hic ad tempus dolere, quam æternum in styge ardere: *doleamus hic animo, ne doleamus illic supplicio* (Chrysost. ho. 23 in ep. ad Heb.). Sagitta doloris configantur corda vestra; ac item configantur sagitta timoris: timete Dei judicia, nec non inferni supplicia: *dolor et timor*, inquit Hugo cardinalis, *quasi duæ molæ sunt, inter quas molitur justus* (in c. 20 Gen.); quare si justì et salvì fieri velitis, timete, ac *cum timore et tremore salutem vestram operamini*. Duabus sane hisce sagittis configi debent corda vestra; et potissimum configi debent amoris sagitta. Hæc est sagitta, quæ suaviter, fortiter et utiliter vulnerat, quia *amore Dei nihil potest esse delectabilius, nihil honorabilius, nihil utilius* (D. Bonav. de profect. reliq. 2, 73). Hæc est sagitta, quæ ita ferit, ut spirituales et æternam vitam conferat: nam ut ait Bernardus, *vita vera hominù, amor Dei est (de vita solit. ad Frat.)*. Itaque Deum ardentè amate: et sicut angeli in cælo Deum amare nunquam desinunt, ita et in terra cor vestrum ab ejus amore nunquam vacet. Amate Deum amore ardenti, amate eum amore efficaci, amate eum amore reverentiali, amate eum usque ad mortem, et amor vester perseverabit in cælis. Amen.

DE S. JOANNIS BAPTISTÆ DECOLLATIONE

CONCIO UNICA.

Dicebat Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui (Marc. 6, 18).

Quale spectaculum nostris hodie sese exhibet oculis? Spectaculum quidem cunctis horrendum sæculis et ab omnibus penitus hominibus detestandum. Heu! quis unquam causam et modum decollationis sancti Joannis Baptistæ scire poterit, quin Herodiadis malitiam et Herodis injustitiam protinus exhorrescat? Herodias, mulier adultera et venereis addicta deliciis in Joannem hominem castissimum malitiose insurrexit, ejusque mortem ab Herode instantè petiit. Herodes vero, rex adulter et incestuosus, ut impudicæ huic placeret mulieri, inter choreas et epulas contra Joannem, virum utique sanctissimum et innocentissimum, iniquam mortis sententiam ferre attentavit. Ecce spectaculum, quod vobis hodie proponitur, quod S. Augustinus *crudele* vocat: *crudele*, inquit, *spectaculum ante oculos nostros constitutum est; caput Joannis in disco propter odium veritatis*. Heu! quid crudelius et iniquius, quam quod sanctus Joannes, Christi Præcursor, poenitentium exemplar, innocentium speculum, orbis oraculum, omnium virtutum centrum, propheta et plus quam propheta, nec non inter natos mulierum major, ad mortem damnatur, mortisque sententiam subeat, eo quod in spiritu charitatis Herodem monuerit, dicens: *non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Sola hujus rei cogitatio magnum haud dubie cordibus vestris horrorem ingerit, majoremque ingeret, cum sævissimam hanc tragediam tota hæc concione delineavero. Aze.

In hodierna tragedia tres potissimum occurrunt personæ, quæ nostris argumentum suppeditant concionibus: Joannes scilicet, He-

O utinam omnium corda hominum iisdem sagittis sauciarentur! O peccatores, qui sceleribus multis divinam offendistis majestatem, acerbò dolore corda vestra configite. Doluit et flevit Augustinus; dolore similiter vestra conterantur corda, quia melius est hic ad tempus dolere, quam æternum in styge ardere: *doleamus hic animo, ne doleamus illic supplicio* (Chrysost. ho. 23 in ep. ad Heb.). Sagitta doloris configantur corda vestra; ac item configantur sagitta timoris: timete Dei judicia, nec non inferni supplicia: *dolor et timor*, inquit Hugo cardinalis, *quasi duæ molæ sunt, inter quas molitur justus* (in c. 20 Gen.); quare si justì et salvì fieri velitis, timete, ac *cum timore et tremore salutem vestram operamini*. Duabus sane hisce sagittis configi debent corda vestra; et potissimum configi debent amoris sagitta. Hæc est sagitta, quæ suaviter, fortiter et utiliter vulnerat, quia *amore Dei nihil potest esse delectabilius, nihil honorabilius, nihil utilius* (D. Bonav. de profect. reliq. 2, 73). Hæc est sagitta, quæ ita ferit, ut spirituales et æternam vitam conferat: nam ut ait Bernardus, *vita vera hominù, amor Dei est (de vita solit. ad Frat. r.)*. Itaque Deum ardentè amate: et sicut angeli in cælo Deum amare nunquam desinunt, ita et in terra cor vestrum ab ejus amore nunquam vacet. Amate Deum amore ardenti, amate eum amore efficaci, amate eum amore reverentiali, amate eum usque ad mortem, et amor vester perseverabit in cælis. Amen.

DE S. JOANNIS BAPTISTÆ DECOLLATIONE

CONCIO UNICA.

Dicebat Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui (Marc. 6, 18).

Quale spectaculum nostris hodie sese exhibet oculis? Spectaculum quidem cunctis horrendum sæculis et ab omnibus penitus hominibus detestandum. Heu! quis unquam causam et modum decollationis sancti Joannis Baptistæ scire poterit, quin Herodiadis malitiam et Herodis injustitiam protinus exhorrescat? Herodias, mulier adultera et venereis addicta deliciis in Joannem hominem castissimum malitiose insurrexit, ejusque mortem ab Herode instantè petiit. Herodes vero, rex adulter et incestuosus, ut impudicæ huic placeret mulieri, inter choreas et epulas contra Joannem, virum utique sanctissimum et innocentissimum, iniquam mortis sententiam ferre attentavit. Ecce spectaculum, quod vobis hodie proponitur, quod S. Augustinus *crudele* vocat: *crudele*, inquit, *spectaculum ante oculos nostros constitutum est; caput Joannis in disco propter odium veritatis*. Heu! quid crudelius et iniquius, quam quod sanctus Joannes, Christi Præcursor, pœnitentium exemplar, innocentium speculum, orbis oraculum, omnium virtutum centrum, propheta et plus quam propheta, nec non inter natos mulierum major, ad mortem damnatur, mortisque sententiam subeat, eo quod in spiritu charitatis Herodem monuerit, dicens: *non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Sola hujus rei cogitatio magnum haud dubie cordibus vestris horrorem ingerit, majoremque ingeret, cum sævissimam hanc tragediam tota hæc concione delineavero. Aze.

In hodierna tragedia tres potissimum occurrunt personæ, quæ nostris argumentum suppeditant concionibus: Joannes scilicet, He-

rodes et Herodias. *Joannes* fuit hominum sanctissimus: *Herodias* fuit mulierum malitiosissima: *Herodes* fuit regum iniquissimus: *Joannes* adversus scandalum ab Herode et Herodiade causatum concionatus est: *Herodias*, furore percita, Joannis mortem sollicite petit; et *Herodes*, iniqua commotus complacentia, injustam contra Joannem tulit mortis sententiam. Unde ut totam decollationis enarremus historiam, totamque hanc describamus tragediam, humili stylo proponam *Joannem*, qui prædicat: *Herodiadem*, quæ illum persequitur; et *Herodem*, qui illum ad mortem damnat. In Joannis prædicatione maximus elucet zelus; in Herodiadis persecutione horrida apparet malitia; et in Herodis sententia inaudita inest injustitia. Videamus 1. *zelum Joannis*, qui prædicat; 2. *malitiam Herodiadis*, quæ illum persequitur; 3. *injustitiam Herodis*, qui illum condemnat.

I PARS.

Zelus Joannis, qui contra Herodem prædicat.

Si a magnatibus odio habeantur et male excipiantur, qui veritatem eis annunciant et qui adversus eorum vitia declamant, quis in Herodis aula ingredi pertentabit, ut regi illi adultero et incentuoso veritatem annuntiet? Quis tanto succedat zelo, ut adversus scandalum, cujus causam præbet Herodes, libenter concionetur? *Quis est hic, et laudabimus eum?* Hic est sanctus Joannes Baptista, cujus verbum non fuit alligatum et in quo veritas non stetit captiva: eam enim Herodi prædicavit cum zelo 1. ardenti; 2. prudenti; 3. generoso.

1. Joannes ardentissimo succensus zelo, in Herodis intrat regiam, crudelem illum adit principem, eique scandalosa, quæ patraerat, crimina exprobrat, dicens: O Herodes, notum est omnibus, quod fratris tui uxorem libidine assumpseris: iniquitas tua magnum undequaque ingerit scandalum: scelera tua vident alicui et tacent, vel tibi adulantur: hæc norunt quot

tuo subduntur domino et mutire non audent. Ego vero qui in hunc mundum veni, ut testimonium perhibeam veritati, veritatem tacere nequeo; ideo libenter dicam, quod non licet tibi habere uxorem fratris tui. O ardentem Joannis zelum! Quem miratur S. Andreas cretensis, dicens: *an non tibi videtur Joannem fuisse zelo incitatissimum et omnium qui zelo moventur incitatissimum?* Certe hic Joannis zelus ardentior fuisse videtur, quam aliquando extiterit zelus Moysis, Phinees, Eliæ et aliorum zelorum. Zachariae dixit archangelus Gabriel, quod filius ejus Joannes ante Christum præcederet in spiritu Eliæ: *ipse præcedet ante illum in spiritu et virtute Eliæ* (Luc. 1). Certe constat, Joannem spiritu Eliæ multis modis fuisse exornatum: simul enim cum illo habuit spiritum poenitentiae, spiritum solitudinis, spiritum abstinentiæ et spiritum prophetiæ. Insuper, ut ait Theophilactus, spiritu Eliæ alia ratione præditus apparuit sanctus Joannes: quia scilicet non secus ac ille, ardenti fuit succensus zelo ad arguendum magnates: *in spiritu*, inquit, *Eliæ venit Joannes, eo quod fuit arguens sicut ille* (in c. 1 Luc.). Nonnulli concionatores, quodam exardescentes zelo, contra rusticorum juramenta facile clamant, adversus mercatorum fraudes libere prædicant, contra artificum et pauperum vitia concionari non desunt; Elias autem ardentiore succensus zelo, adversus scandalosa regis Achab et reginæ Jezabel scelera libera declamavit. Joannes autem venit in spiritu et virtute Eliæ, dum eodem succensus zelo, sive contra militum, mercatorum et pauperum vitia, sive etiam adversus regem Herodem, ejusque pellicem libere prædicavit. O ardentem hujus præconis zelum! quo ardentior nullus fuisse videtur. *Sed et Joannes prædicavit Herodi cum zelo prudentissimum.*

2. A prudentia dirigi et condari oportet omnis zelus; ardens enim zelus, nisi a prudentia dirigatur, potius censendus species quedam iræ, vel furoris, quam verus zelus. Joannis autem zelus fuit prudentissimus; unde sanctus ille præcursor a Ruperto vocatur *præconator veritatis* (in c. 1 Joan.). Supponit sanctus Abbas, veritatis prædicationem esse veluti musicam, qua audientium corda mulcentur et incantantur; et ideo sicut in

musica præcentor voces canentium prudenter concordat, ut harmonicum edant sonum; sic Joannes fuit præcentor veritatis, quia Herodi veritatem annuncians, zelum suum ita prudenter temperavit, ut eum non duris et acerbis verbis increpaverit, at suavibus monitis ad conversionem illum adducere pertentavit: *Herodem Joannes monuit, non accusatione pulsabat: corrigere voluit, non perire* (Chrysol. serm. 17). Prudentis concionatoris est, aliquando acriter et aliquando suaviter corripere: nunc duris et nunc suavibus uti verbis juxta qualitatem, merita et varias eorum quos corripit, dispositiones. Quam verè prudentiæ legem perfecte adimplevit sanctus Joannes; cum enim superbos Phariseos, vel rudem corripiebat populum, duris et asperis eos increpabat verbis, eosque *genimina viperarum* vocabat (Luc. 3, 7): cum autem ad Herodem venit ut eum corripere, urbanis et suavibus illum allocutus est verbis, humiliter dicens: *non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Noverat Joannes, reges non esse inurbane et dire increpandos; verum modeste, reverenter et suaviter monendos; proinde Herodem non asperè objurgavit, non superbo illum affatus est supercilio; prophetica usus licentia, eum suaviter et prudenter monuit, dicens: *non licet tibi*. Tanta prudentia illum affatus est, ut dicat Chrysostomus, quod Joannes eum potius erudire videretur, quam corripere: *erat verbum magis docentis, quam reprehendentis* (hom. 29 in 2 ad Cor.). Ecce prudentem Joannis zelum: *qui Herodem etiam arguit cum zelo generosissimo*.

3. Quis et qualis vir extiterit Herodes, mirabiliter describit sanctus Petrus Chrysologus, dicens: « Herodes scarius in cives et in nobiles latro, populator in socios, in domesticos prædo, interemptor plebis, homicida in extraneos, in proprios parricida, inebrians cruore terram, in siti sanguinis permanebat ». O virum crudelem! O regem immanissimum! Ecquis illum palam arguere pertentabit? Cujus præconis zelus ita generosus erit, ut illum de vitis corripere audeat? Unus est Joannes Baptista, qui hoc munus libenter obit et ardentem Dei honorem zelans etiam cum vitæ discrimine Herodem, multis

crimimbus famosum, libere redarguit. A Deo præceptum acceperat Joannes monendi et corripiendi Herodem; ut ergo divino obtemperaret mandato, scelerosum hunc adiiit regem et parvipendens insidias, quas ipsi parabat Herodias, nec timens Herodis crudelitatem, animoso successus zelo, huic principi veritatem libere prædicavit: *malens apud regem periclitari, quam immemor esse præcepti Dei* (V. Beda). Admirabilem hunc Joannis zelum perfecte delineat Chrysostomus, dicens: Herodes rex erat dives, potens, crudelis, facibus libidinis exæstans, satellitibus circumdatus, quibus ad immania perpetranda utebatur; Joannes vero erat vir temporalia despiciens, solitudinem diligens et penitentiam predicare non desinens. Tanto autem ardebat zelo sanctus Joannes, ut crudelem et ferocem hunc regem generose adierit et contra scandalosum ejus cum Herodiade commercium libere declamarit. Non timuit Joannes hujus principis crudelitatem, non ejus timuit aulicos, non adulatores, non satellites, nec alium aliquem; ita enim generosus fuit ejus zelus, inquit sanctus Augustinus, ut Herodiadis insidias, adulatorum irrisiones, satellitum persecutiones et Herodis crudelitatem pati maluerit, quam impium hunc regem non corripere: *plena et perfecta libertate maluit injusta sustinere, quam justa non dicere* (serm. 2 de nat.). O mirandum et omnibus sæculis prædicandum Joannis zelum! O utinam eodem accenderentur zelo, quotquot prædicatoris funguntur officio! Utinam scandalosa queque vitia simul cum Joanne ardentem, prudentem et generose reprehenderent! Verum est, quod multi vero successi zelo adversus peccatores et scandalosorum eorum scelera clamare non desinant. Dicunt magnatibus: non licet vobis pupillum et viduam opprimere; iniquis dicunt iudicibus: non licet vobis lites protelare et justitiam vendere; adversus mercatores clamant, dicentes: non licet vobis habere pondus et pondus, mensuram et mensuram. Contra viros impudicos vociferantur, dicentes: non licet vobis, corpora a Deo accepta ut Templum sint Spiritus sancti, obscenis voluptatibus coinquinare. Dicunt tandem scelerosis quibusque viris, quod illis a Dei et Ecclesie logibus deviare non liceat. Verumtamen o hominum malitiam!

quæ in pluribus tantum prævalet, ut Herodianam superet, quia Herodes, Joanne *audito, multa faciebat*; et hi ex his quæ dicunt concionatores, nihil faciunt. Dicite, quæso, quæ, auditis concionibus vitia abscedistis? Quos ad peccatum allicientes eradicastis habitus? Quas peccandi occasiones abdicastis? Quem fructum et quod emolumentum a tot concionibus percepistis? Forte nullum: et ideo pejores estis Herode, qui Joanne audito multa faciebat. Propterea vestrum agendi modum exhorrescite et in posterum his obtemperate concionatoribus, qui simul cum Joanne vero succendantur zelo. Viso Joannis zelo, *videamus malitiam Herodiadis, quæ illum persequitur.*

II PARS.

Malitia Herodiadis, quæ Joannem persequitur.

Innumeras fateor esse mulieres, quæ pietatem sectantur, virtutes colunt et ad omne bonum pronæ incumbunt; simul etiam non pauca reperiuntur quarum malitia omnem malitiam superat: *non est ira super iram mulieris* (Eccli. 25). Hujus sane generis extitit Herodias, cujus tanta fuit malitia, ut Joannis mortem cupierit, petierit, procuraverit. Ejus mortem 1. cupivit ardens; 2. petiit sollicite; 3. obtinuit artificiose.

1. Ex Sacra Scriptura constat et patet, quod Joannis mortem optaret Herodias; ut enim refert sanctus Marcus Evangelista, *Herodias volebat occidere eum, nec poterat* (8, 19). In Vatabli versione habetur, quod Herodias non solum volebat, sed etiam *cupiebat occidere eum*. Herodes et Herodias erant nomine, scelere, moribus, vitæque similes; jungebantur vocabulo quos criminum junxerat turpitudine; ideoque cum Joannes Herodem arguebat et corripiebat, talis corruptio in Herodiam ejusdem criminis ream redunabat. Unde Herodias, ad hoc ut Joannes nec Herodem, nec ipsam amplius argueret, ipsius optabat mortem. *Ille ne esset arguens, arguentis tendebat ad mortem* (Chrysol. serm. 79). Videte quanta impudicia

hujus mulieris fuerit malitia; attendite et ponderate, quousque ascenderit incestuosæ hujus fominae malignitas. Laudare debebat Joannem, quia laudabilis nimis: ei gratias rependere tenebatur, eo quod Herodem et ipsam in spiritu lenitatis et charitatis monuerit; ingratus tamen hæc mulier monitori et benefactori suo mortem exoptat. Quæ, quæso, major malitia inveniri potest? Nulla quidem. Unde hoc in casu dicendum cum S. Chrysostomo, quod non tanta brutorum, quanta mulieris malitia et crudelitas: *ego quidem existimo, nullam bestiam in hoc mundo comparabilem esse mulieri malæ* (hom. de decoll. Joan.). Ursi, leones et silvestria quæque animalia ad blandiuntur; ac, ut ita dicam, eum in deserto venerantur: Herodias vero, feris ferocior, tanta in Joannem fertur malitia, ut illius mortem ardens cupiat, *ac etiam ut mortem sollicite petat.*

2. Videbat Herodias, quod Herodes Joannem, velut hominem justum et ut prophetam maximum veneraretur: videbat etiam, quod Joannis monita non omnino abhorreret Herodes, quin contra *eo audito, multa faciebat*; ideo timens Herodias, ne a sancto Joanne totaliter converteretur Herodes et ne ad illam simul cum filia abjiciendam induceretur, *omni die instabat apud Herodem, ut occideret Joannem* (Vincent. Ferr. serm. de decoll.). Credens autem Herodes, quod forte malignæ hujus mulieris iram placare posset, si Joannem carceri manciparet, eum in carcerem mitti jussit. At Herodiadi non fuit satis, quod incarcerationem prædicator veritatis; impudica enim hæc mulier hominis omnium purissimi mortem continue postulat, ac indesinenter per se et per filiam, importunis precibus Herodem urget, ut illum morti adjudicet. O magnam Herodiadis malitiam! Herodiadis adversus Joannem malitia Judæorum in Christum malitiæ mihi penitus comparanda videtur. Nostis, quod Christum innocentem fateretur Pilatus, quodque illum ad mortem damnare rennerat; tamen clamabant Judæi: *crucifigatur, crucifigatur*. Advertite, o Judæi, inquit Pilatus, Christum esse hominem justum, nulliusque criminis reum: *nam in eo inceptio causam; quid refert?* respondunt Judæi.

Illum crucifigi petimus: *Crucifigatur, crucifigatur*. Attendite, inquebat Pilatus, Christum esse prophetam maximum, qui innumeris miraculis omnium sibi venerationem et estimationem conciliavit; proinde si adversus illum mortis sententiam dicam, iniquissimus ab omnibus censebor: quid refert? respondent Judæi; illum ad mortem condemnare necesse est: *crucifigatur, crucifigatur*. O Judæi, inquit Pilatus, vobis satis esse debet, quod hic homo innocens dirissimis sit exceptus flagellis; respondent hoc non sufficere, et eum insuper crucifigi debere. *Crucifigatur, crucifigatur*. O horrendam Judæorum malitiam! cui sane similissima videtur Herodiadis malitia. Herodes enim Joannem morti tradere volebat; Herodias vero precibus importunis Herodem ad mortis sententiam adversus Joannem ferendam compellebat. Dicebat Herodes, Joannem esse hominem a Deo missum, justum, innocentem, nulliusque criminis reum; et instabat Herodias, quod esset morti tradendus. Noverat Herodes, Joannem esse prophetam maximum, multisque clarere portentis; illius tamen mortem animo pertinaci semper postulat Herodias, nec unquam quiescit iniqua illa mulier, donec sanctus Christi Præcursor morti adjudicatur et traditur. O magnam exitiose hujus malitiam mulieris! quæ Joannem mortem tam solícite petit: *et quæ ejus mortem artificiose consequitur*.

3. Nulla est ars, nullusque dolus, quo non utatur maligna mulier, ut ad intentum finem perveniat; de muliere enim maligna, sicut de dæmone dicendum, quod *nulle habet nocendi artes* (Hieron.). Herodias autem, præ omnibus aliis mulieribus maligna et artificiosa, innumeris usa est artibus, ut Herodem ad Joannem condemnandum induceret. Jam enim incestuosum hunc principem importunis precibus solícitabat: jam blanditiis eum flectere conabatur; titillantis luxuriæ faces nunc in ejus corpore accendebat. Unde sanctus Petrus Chrysologus, ait, dæmonem tunc intra Herodiadem extitisse, ut illi artes et dolos insuflaret, quibus Herodem ad Joannem neci adjudicandum adducere valeret: *serpens tunc latebat in femina* (serm. 147). Adamum sub serpentis figura aggressus dia-

bolus (1), illum ad comedendum de vetito fructu inhiabat inducere; cum vero fraudibus suis eum vincere nequisset, quasi intravit in Havam et mulieris hujus ministerio primum hominem ad peccandum induxit, totumque genus humanum mortis imperio subjecti. Similem in modum ut Joannis necem Herodi suaderet dæmon, in Herodiadem intravit et malignæ huic mulieri mille fraudes, dolosque innumeris inspiravit; quibus illa usa est, ut Herodem ad occidendum Baptistam pelliceret: quarum fraudum potissima et ultima fuit, quod a salatriæ, quæ sua simul et Herodis erat filia, Joannis Baptistæ caput postulari curaverit. Unde Chrysologus hanc filiam *serpentis germen* vocat, quia nempe a matre genita, quæ astutia sua serpens erat et quæ mille artibus a serpente dæmone ipsi insuurratis, Joannem mortem obtinuerat. O Herodias, quam magna est malitia tua! Maxima quidem fuit Jezabelis malitia, cum justum Naboth morti tradidit: maxima etiam fuisse videtur malitia Dalijæ, quæ viro suo Sampsoni mortem procuravit; at longe major extitit malitia Herodiadis, quæ Joannis viri sanctissimi, ac omni exceptione majoris mortem ardentè desideravit, instanter petiit et artificiose procuravit. Nonnullæ habentur rixosæ mulieres, quæ continue pro rebus etiam nullius momenti jurgia seminant, rixas excitant et lites movent: *nulla fere causa est, in qua femina litem non moverit*, inquit Juvenalis. Herodias vero aliis omnibus malignior, non aliarum solum mulierularum more parvi momenti lites excitavit, verum et Joannis, hominis inter natos mulierum majoris et sanctioris, mortem petiit et procuravit. Ecce Herodiadis malitiam: *videamus nunc Herodis in justitiam*.

(1) Ex Sacra Scriptura non constat primum hominem directe a dæmone tentatum; neque illi satis probabili ratione conjici potest. Nil tamen illi officit argumentationi auctoribus, cum semper verum sit, dæmonem usum esse muliere ad Adam seducendum.

III PARS.

Injustitia Herodis, qui Joannem ad mortem damnat.

Aliquamdiu Joannem ad mortis supplicium damnare rennerat Herodes; sed tandem iniqua sententia caput ei amputari jussit: *misso spiculatore, præcepit offerri caput ejus in disco* (Marc. 6, 27). Herodis injustitia in prolata hac mortis sententia maxime elucet in hoc quod Joannem morti adjudicet non propter aliquod crimen quod sanctus Christi Præcursor perpetraverit, veram I. quia ipse Herodes vidit puellam saltantem; 2. quia ipse temere juravit; 3. quia ipse in peccato suo perseverare concepivit.

1. Magnificum Herodes in natalis sui die convivium parari curaverat, in quo dum cum Galilæe principibus et aliis primatibus epularetur, ex adulterio et incestu procreata Herodiadis filia, *fractis gressibus, corpore dissoluto, disjuncta compage membrorum, fluentibus ex arte visceribus* (Chrysol. serm. 174), coram rege tanta dexteritate saltavit, ut illi plurimum placerit. Itaque Herodes, ut hanc remuneraret saltatricem, dixit ei: *quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei* (Marc. 6). Quid petet impudica hæc saltatrix? Non divitias, non temporales dignitates, non dimidiam regni partem; de matris consilio, petit caput Joannis: *volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptiste*. Herodes autem, saltatricis hujus annuens petitioni, Joannem decollari præcepit: *misso spiculatore, præcepit offerri caput Joannis in disco*. O magnam injustitiam Herodis, qui Joannem ad mortem damnat, quia bene saltavit puella: *impius fuit Herodes in decollatione Joannis, quia caput prophete Dei donavit pro uno saltu* (D. Thom. serm. de decollat.). Licet choreæ ex sui natura dicantur indifferentes, ex eis tamen fornicationes, adulteria, rixe, invidiæ et alia plurima oriuntur mala. Ut enim ait Chrysostomus, *ubi est saltatio, ibi est diabolus*. Qui sci-

licet invisibiliter in choreis reperiri solet, ut ad libidinem alliciat, ut contentiones excitet, ut ad superbiam provocet et sive saltantes, sive adsiantes ad plurima scelera pertrahat. Dum autem saltavit Herodiadis filia, non unicus, imo plurimi adstiteræ dæmones, qui impudicam hanc saltatricem moverunt ad postulandam hominis sanctissimi mortem, et tanta Herodis extitit injustitia, ut in præmium saltatricis dederit caput Joannis: *Herodes aliud unde saltatrici præmium solveret, non invenit, nisi ut pauperem juberet occidi* (Amb. de Nabut. cap. 4). Joannes erat orbi notus, fama virtutis cognitus, celebratissimus sanctitate, hominum major et puritate angelus: Herodes tamen eum ad mortem damnat, quia bene saltavit puella et ut loquitur sanctus Ambrosius, *præmium saltatricis mors est propheta*. O magnam hujus principis injustitiam! Dein magna etiam Herodis fuit injustitia in hoc, quod Joannem morti adjudicaverit, *quia ipse temere juraverat*.

2. Cum Herodiadis filiæ promiserat Herodes, se ei daturum quidquid postularet, suam jurejurando confirmaverat promissionem. Ideo cum impia saltatrix Joannis caput petiit, recordatus est Herodes juramenti sui, eumque jurasse ponit: *contristatus est rex propter jusjurandum*. Nihilominus, ut quod juraverat adimpleret, iniquissima sententia Joannem capite truncari imperavit: temere juraverat Herodes, et quod juraverat, injuste adimplevit: *temere juratur et impie, quod juratur impletur* (August. serm. de decoll.). Imprudenti et inconsiderato juramento promiserat Herodes, se Herodiadis filiæ daturum quidquid ab ipso peteret; ex quo occasionem sumit Augustinus, homines hortandi ad tollendam penitus jurandi consuetudinem: *confligere debetis adversus consuetudinem vestram malam, malam, et calde malam, et tollere jurationem de oribus vestris* (Ibid.). Præter scelus quod patravit Herodes, cum imprudenter et inconsiderate juravit; aliud perpetravit crimen longo gravius, cum scilicet ut quod juraverat adimpleret, Joannem ad mortem damnavit. Tunc enim, ut ait Theophylactus, *oportebat perjurium fieri et non tam abominabile facinus perpetrare* (in Marc. cap. 6). Hanc He-

rodus injustitiam detestantur omnes sancti Patres; et magis adhuc principis illius patet injustitia in hoc, quod Joannem capitale plecti jussit, *ut ipse in crimine suo liberius perseverare possset.*

3. Aliquamdiu Joannem libenter audiebat Herodes, eoque audito multa faciebat, ita ut ad meliorem vite frugem quodammodo venire videretur; tandem effrena victus libidine, Joannem odio habere cepit, eumque occidere cogitavit, ut eum arguentem non audiret et ut liberius in peccato perseveraret: *ut luxurietur Herodes, necatur Joannes* (Fulgent. serm. de decoll.). Noverat Herodes, quod quamdiu viveret Joannes, adversus scandalum ab ipso et Herodiade causatum clamare non cessaret; noverat etiam quod innocentissima et purissima Joannis vita esset quasi censor mutus, a quo tacite corripiebatur; quare ut libere et nullo arguente, in peccato suo vivere et permanere possset, injustam adversus Joannem sententiam tulit. Magnates et judices luxurie dediti ad injusta facile declinant, quia *luxuria semper est inimica justitie* (Aug. serm. de decoll.). Judices, si avari sint, justitiam vendunt; si autem sint libidinosi, ut fœda sua fœreant passioni, iniqua et injusta facile perpetrant. Quod in Herode verissimum comprobatur; ille enim, ut luxuriam non desinere, sanctum Joannem ad mortis supplicium impie et injuste condemnavit: *qui noluit cohibere luxuriam, ad homicidii reatum delapsus est* (Aug. ser. de decoll.). Ecce portentosam Herodis injustitiam; et ecce etiam finem tragœdiæ, in qua tres potissimum apparuere actores: Joannes scilicet, Herodias et Herodes. *Joannes* tibi visus est ut predicator, qui ardente, prudente et generoso succensens zelo prædicavit: *Herodias* tibi personam gessit malignæ mulieris, cujus tanta extitit mœlitas, ut Joannis mortem desideraverit, patierit et procuraverit: *Herodes* tandem scenam elausit in hoc, quod Joannem morti adjudicaverit non utpote reum, verum quia ipse viderat puellam saltantem, quia temere ipse juraverat et quia in peccato suo perseverare volebat. Completa est jam tragœdia: qua finita, ad diversa abierunt qui in ea actores adierant; Joannes enim ad celestes conscendit

thronos, ut ibi in æternum regnet; Herodes vero et Herodias ad tartara præcipites ruerunt, ut tibi sempiternis cruciantur suppliciis: *ecce tu Herodes jaces in morte, tu vero Joannes ovis in gloria.* Uterque condignam percepit mercedem; Joannes in celo, Herodes in inferno: *Joannes nunc regno, nunc præmiis celestibus honoratur; tu vero, Herodes, mercedem sententiæ tuæ cum filia tua in tartaro recepisti* (Chrys. serm. 127). Ecce hujus tragœdiæ terminum; ecco pariter quis sit terminus tragœdiæ hujus mundi. Nos in hoc mundo Deus velut in grandi theatro posuit, in quo suam quisque personam agere debet: alius personam gerit regis, militis alius, alius judicis et alius sacerdotis, vel laici. Postquam autem finita erit tragœdia, seu in die judicii a rege requiret Deus, an regis personam debite et recte sustinuerit? Requiret a milite, a judice et a quovis homine, an pie, et juste juxta statum et conditionem suam vixerit? Et hi, qui personæ suæ munera recte non objerint, in æternum cum Herode cruciandi ad tartara præcipitabatur: *ibunt hi in supplicium æternum.* Qui vero personæ suæ munia perfecte adimpleverint, ad celum in æternum beandi conscendent: *hi autem in vitam æternam.* Ea igitur in hoc mundo agite, ad que vocavit vos Deus: munia et officia vobis a Deo commissa perfecte adimplete, personam vestram pie et juste gerite, ut præmia æterna in celo consequi valeatis. Amen.

EXPLICIT TOMUS OCTAVUS

TERTIA PARS CONCIONUM DE SANCTIS. ®

DE BIBLIOTECAS

INDEX

CONCIO UNICA — De Visitatione Sanctae Mariæ Virginis	1
I PARS. — Mariæ in Visitatione sua finiat et intrat in domum Zachariæ	3
II PARS. — Mariæ in Visitatione sua salutem Elisabethæ et replet eam Spiritu Sancto	6
III PARS. — Mariæ in sua Visitatione Deum laudat et officia charitatis impendit	10
CONCIO UNICA — De Sancto Martiale	14
I PARS. — Sanctus Martialis fuit Christi discipulus et amicus	15
II PARS. — Sanctus Martialis fuit sancti Petri socius et adiutor	18
III PARS. — Sanctus Martialis fuit Lemovicensium episcopus et apóstolus	21
CONCIO UNICA — De Sancto Bonaventura	25
I PARS. — S. Bonaventura in se simul scientiam cum amore conjunxit	27
II PARS. — S. Bonaventura in se simul magnitudinem cum humilitate conjunxit	31
III PARS. — S. Bonaventura in se simul vitam activam cum contemplatione conjunxit	34
CONCIO UNICA — De Sancto Alexio	38
I PARS. — S. Alexius fuit peregrinus mirabilis in egressu suo a domo patris	40
II PARS. — S. Alexius fuit peregrinus admirabilis in conversatione sua extra domum patris	44
III PARS. — S. Alexius fuit peregrinus admirabilis in regressu suo ad domum patris	48
CONCIO UNICA — De Scapulari Beate Virginis Mariæ	53
I PARS. — Scapulare est signum fœderis	54
II PARS. — Scapulare est signum protectionis	57
III PARS. — Scapulare est signum salutis	60
CONCIO UNICA — De Sancta Margarita	64
I PARS. — Sancta Margarita fuit gemma mystica ratione puritatis suæ	65
II PARS. — Sancta Margarita fuit gemma mystica ratione soliditatis suæ	69
III PARS. — Sancta Margarita fuit gemma mystica, ratione pretii sui	73

Index.

341

CONCIO UNICA — De Sancta Magdalena	76
I PARS. — Magdalena Christum dilexit amore generoso	77
II PARS. — Magdalena Christum dilexit amore liberali	81
III PARS. — Magdalena Christum dilexit amore ardente	84
CONCIO UNICA — De Sancto Jacobo Majore	88
I PARS. — S. Jacobus sedet in regno cæli supra thronum justitiæ	89
II PARS. — S. Jacobus sedet in regno Ecclesiæ supra thronum gloriæ	92
III PARS. — S. Jacobus sedet in regno terre supra thronum gratiæ et liberalitatis	96
CONCIO UNICA — De Sancta Anna	100
I PARS. — Mariæ respectu sanctæ Annæ est fructus justitiæ	101
II PARS. — Mariæ respectu sanctæ Annæ est fructus lucis	104
III PARS. — Mariæ respectu sanctæ Annæ est fructus honoris	107
CONCIO UNICA — De Sancto Ignatio	111
I PARS. — Sanctus Ignatius plenus fuit gratiæ	112
II PARS. — Sanctus Ignatius plenus fuit amore Dei	116
III PARS. — Sanctus Ignatius plenus fuit zelo salutis animarum	119
CONCIO UNICA — De Sancto Petro ad vincula	123
I PARS. — Magna est Petri gloriæ inter ignominias, quibus afficitur	125
II PARS. — Magna est Petri libertatis inter vincula, quibus stringitur	128
III PARS. — Magna est Petri beatitudinis inter supplicia quæ patitur	131
CONCIO PRIMA — In Festo Sanctæ Mariæ Angelorum	136
I PARS. — Indulgentiæ sanctæ Mariæ Angelorum a Christo data est	137
II PARS. — Indulgentiæ sanctæ Mariæ Angelorum a Christo confirmata est	142
III PARS. — Indulgentiæ sanctæ Mariæ Angelorum a Christo fuit publicata	146
CONCIO SECUNDA — In Festo Sanctæ Mariæ Angelorum	150
I PARS. — S. Franciscus a Deo gratiam pro peccatoribus summo zelo petit	151
II PARS. — S. Franciscus a Christo indulgentiam pro peccatoribus obtinet	154
III PARS. — S. Franciscus obtentam a Christo indulgentiam a summo Pontifice confirmari et publicari impetrat	158
CONCIO UNICA — De Sancto Dominico	161
I PARS. — Sancti Dominici scientia	162
II PARS. — Sancti Dominici zelus	166
III PARS. — Sancti Dominici exempla	170

CONCIO UNICA — De Sancto Laurentio	174
I PARS. — Craticula fuit sancto Laurentio cathedra doctoris et predicatoris	176
II PARS. — Craticula fuit sancto Laurentio lectus quietis et dul- cedinis	180
III PARS. — Craticula fuit sancto Laurentio thronus gloriae et ho- noris	183
CONCIO PRIMA — De Sancta Clara	187
I PARS. — Sancta Clara fuit filia generosissima	189
II PARS. — Sancta Clara fuit pauper et ditissima	192
III PARS. — Sancta Clara fuit virgo et fecundissima	195
CONCIO SECUNDA — De Sancta Clara	199
I PARS. — Beata Clara triumphavit de mundo	206
II PARS. — Beata Clara triumphavit de seipsa	203
III PARS. — Beata Clara triumphavit de natura	206
CONCIO PRIMA — De Assumptione B. V. Mariae	210
I PARS. — In Mariae sepulchro amor triumphat de dolibus	212
II PARS. — In Mariae sepulchro castitas triumphat de corruptione	215
III PARS. — In Mariae sepulchro ceterum triumphat de terra	218
CONCIO SECUNDA — De Assumptione B. V. Mariae	221
I PARS. — Curvus triumphalis, quo Maria ad caelum vohitur	222
II PARS. — Pompea, qua Maria in caelo recipitur	225
III PARS. — Thronus, ad quem Maria in caelo exaltatur	229
CONCIO UNICA — De Sancto Rocho	233
I PARS. — Caritas, qua sanctus Rochus iulvulis peste laboran- tibus servavit	234
II PARS. — Patientia, qua sanctus Rochus pestis dolores sustinuit	237
III PARS. — Potestas, qua sanctus Rochus infirmos peste correptos sanat	240
CONCIO PRIMA — De Sancto Bernardo	243
I PARS. — Magnae fuerunt sancti Bernardi virtutes in saeculo	244
II PARS. — Magnae cluserunt virtutes eius in claustro	247
III PARS. — Magnae Bernardi virtutes in Ecclesia	251
CONCIO SECUNDA — De Sancto Bernardo	256
I PARS. — Divus Bernardus fuit magnus apostolus	257
II PARS. — Divus Bernardus fuit magnus martyr	260
III PARS. — Divus Bernardus fuit magnus doctor	264
CONCIO UNICA — De Sancto Bartholomaeo	268
I PARS. — S. Bartholomaeus Deo adhesit per amorem	269
II PARS. — S. Bartholomaeus Deo adhesit per fidem	271
III PARS. — S. Bartholomaeus Deo adhesit per crucem	276

CONCIO UNICA — De Sancto Ludovico Galliae rege	280
I PARS. — S. Ludovicus fidelis Deo in statu prospicitatis	282
II PARS. — S. Ludovicus Deo fidelis tempore adversitatis	286
CONCIO UNICA — De Sancto Juliano	292
I PARS. — Juliani martyrium fugiensis prodantia	293
II PARS. — Juliani martyrium quiescentis charitas	296
III PARS. — Juliani martyrium patientis constantia	299
CONCIO PRIMA — De Sancto Augustino	302
I PARS. — Augustinus voluptuosus mutatus est in penitentem eximium	303
II PARS. — Augustinus haereticus mutatus est in celeberrimum Ecclesiae Doctorem	307
III PARS. — Augustinus obstinatus mutatus est in virum perfe- ctissimum	310
CONCIO SECUNDA — De Sancto Augustino	314
I PARS. — Cordi Augustini infixa fuerunt sagittae doloris	316
II PARS. — Cordi Augustini infixa sunt sagittae timoris	319
III PARS. — Cordi Augustini infixa fuerunt sagittae amoris	322
CONCIO UNICA — De S. Joannis Baptistae dissolutione	327
I PARS. — Zelus Joannis, qui contra Herodum praedicat	328
II PARS. — Maffia Herodis, qui Joannem persequitur	332
III PARS. — Injustitia Herodis, qui Joannem ad mortem damnat	336

